Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-825436-p0002-4

Gd. 49

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-825436-p0003-0

SCRIPTORES RERUM ALAMANNICARUM.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-825436-p0005-1

RERUM ALAMANNICARUM SCRIPTORES

ALIQUOT VETUSTI,

A QUIBUS

ALAMANNORUM, QUI NUNC PARTIM SUEVIS, PARTIM HELVETIIS CESSERE, HISTORIÆ TAM SÆCULARES QUAM ECCLESIASTICÆ TRADITÆ SUNT,

TRIBUS TOMIS

DIVISI,

CUM

GLOSSIS RERUM ET VERBORUM DIFFICILIORUM,

EX BIBLIOTHECA

MELCHIORIS HAIMINSFELDII GOLDASTI.

CUM INDICE RERUM ET VERBORUM ACCURATISSIMO.

EDITIO TERTIA,

PRIORIBUS EMENDATIOR.

PRAEFAMINE, VITA AC SCRIPTIS AUCTORIS ET EDITORIS GOLDASTI, ET NONNULLIS ALIIS AUCTIOR.

CURA

HENRICI CHRISTIANI SENCKENBERG,

Mœno-Francof. J. U. L. & Advoc.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ,

Impensis, JOHANNIS FRIDERICI FLEISCHERI.

M DCC XXX.

KGN.PR.FR
UNIVERS.
ZVHALLE

LECTURIS SALUTEM.

NOvæ Editioni Goldasti Alamannicarum Rerum Scriptorum aliquid præfandi provinciam, cum Viri de re litteraria meritissimi, qui huic operi recudendo sumtus in præsens impendit rogatu in me susceperim, paucis quid in nova hac Editione præstitum, aliave pro more & stylo, hujus operis in gratiam edisserenda sunt. Nimirum nemini Vestrum, Lectores, ignotum esse potest, post distracta utriusque editionis Goldasti Alamannicorum, quorum prima Francofurti ex officina Wolffgangi Richteri, curante Johanne Theobaldo Schœnwettero & Conrado Meulio civibus MDCVI. fol. altera ibid. impensis Johann-Martini Porssii Bibliopolæ, typis Johannis Georgii Spœrlin MDCLXI. prodierat Exempla, diu in Bibliopoliis hos Scriptores, sed frustra quæsitos, imo tandem rariorum librorum in numerum ab Eruditis relatos esse; Id itaque cum non fugeret Virum solertissimum, noluit tot eruditos irrita siti diutius vexari, verum ab aliquot jam annis inde usque de hoc opere recudendo solicitus fuit. His vero cogitationibus jam imbutum ejus animum, magis adhuc *Dn. Bartholomæi* Bibliopolæ Ulmensis celebris Exemplum excitavit; qui cum *Scriptores rerum Suevicarum Goldasti* nostri Orbi litterato restituisset, diutius cessandum sibi non esse opinatus est, utroque scilicet horum librorum post novam Suevicorum Editionem ita constituto, ut jungi commode & propter chartæ formam, & propter materiæ affinitatem queant, & forte debeant. Imitari ergo hujus & foliorum magnitudinem, & typos & nitorem non absre esse duxit, gratiam videlicet inituras eorum, qui cum alterutro horum librorum carere nequeant, eos simul una ligatura junctos conspicere satius ducunt. Ne vero præter hanc & aliæ commoditates novæ Editioni deessent, minutiori typorum formæ qua priores oculis officiebant, ut & integris columnis nuncium misit, majoribus typis & paginis operarum industria in duas partes discretis usus; præterea vero Indicis paginas novæ editioni

adaptavit, in eodem nonnihil in melius mutavit, id vero præcipue utique dedit operam, ut quam emendatissima nunc prodeat Editio. Parum vero esse duxit, si Scriptores hosce Orbi litterato restitueret, nisi & illius, qui Orbis litterati in usus primus eos publici Juris fecit & manumisit, memoriam ab interitu vindicaret. Cum ergo ipsi inauditum esset, me nonnihil eo faciens intra scrinia mea servare, atque propter subsidia manu exarata, è Bibliothecis Illustrium Zollmanni, Struvii, & præcipue genere ac Eruditione inclyti Consulis Uffenbachii nostratis, aliundeque accepta, ad vitam Viri scribendam eatenus reliquis fors accommodatiorem esse, hanc ut conferrem symbolam rogavit. Ego autem lubens annui, atque hanc quam vides vitam, ex iis quæ ad manus erant, in chartam conjeci, ubi si quid aliis aut plane non, aut minus recte dictum inveneris, non meæ id opellæ qualicunque, sed Viris humanissimis juxta ac eruditissimis debebis, queis ego hic publice gratias persolvo. Probationes si requiris, summatim eas quidem notavimus, verum non deerit quoque occasio, eas olim integras dandi. Quæ itaque novæ Editioni accesserint, quibusve ea reliquis præstet cum hucusque enarraverim, non omittendum in calce id, quod primo loco monendum erat, nimirum cum prima editio anteriorum sit correctissima, recentior vero nonnihil humani, operarum incuria passa fuerit, eo omnia redegisse Virum solertissimum, ut in nova Editione futurum non sit, de quo quis queratur. Ulterius vero à nova Editione ad ipsum Goldastinum Opus eique insertos Scriptores progredienti, sicco pede prætergredienda non erat ipsius operis, quam præstat, insignis utilitas. Ut enim aliorum, etiam Eruditissimorum Virorum, queis hunc librum ornarunt encomia, præteream, nemo non rei Antiquariæ studiosus ibi inveniet, quod alibi frustra quæsiviisset. Habet ibi quod in Historia Ecclesiastica, ritibus antiquis Liturgicis, aliisve ad Antiquitates Ecclesiasticas attinentibus in suos usus convertat Theologus; invenit in iisdem antiquum Germaniæ judiciarium ordinem, formulas Donationum, emtionum Venditionum, manumissionum, oblationum aliorumve negotiorum, verba Juris Teutonica, & alia non minoris pretii JCtus; sunt variæ observationes, quibus se oblectet, Medico; Historiæ vero, Antiquitatib⁹ patriis & rei præcipue Etymologicæ tanta ibi messis parata, ut ferme non alibi lætiorem invenire detur. Non vacat nunc ire per singula, nec lubet exemplis pluribus illustrare rem cuivis Rerum Antiquarum gnaro primo statim obtutu se sistentem; ne tamen plane ἀσύμβολ⊙ abeam, experimento docebo, quam recondita nonnunquam, Historiæ patriæ in usus, inde haurire liceat. Etenim cum diu Eruditos latuerit, qui parentes contigerint Conrado sapienti, Ottonis M. genero, Wormacensis pagi & partis Lotharingiæ Duci, ab Hungaris prope Augustam Vindelicorum demum interfecto, à quo per lineam rectam descenderunt Otto Dux, Henricus Dux Hezil dictus, & demum Conradus Salicus; EKKEHARDUS Jun. omnes mihi scrupulos feliciter, atque Werinhero patre cretum fuisse, Francicæ (quam vocant) Cæsarum & Regum nostrorum gentis satorem, indicavit. Ego enim utut plane *Continuatori Reginonis*, Scriptori horum temporum haud contemnendo, ad annum DCCCCXIX. nostro Conrado Werinherum patrem adscribenti fidem habueram, in con-

contrariam tamen partem propellebat nuper Beate Vita functi Illustris *Gundlingii* auctoritas, qui in Bibliothecæ novæ Part. XXX. p. 868. sq. Wernherum hunc, utpote nulli præterea Historico memoratum pari passu cum fictis illis heroibus ambulare voluerat, ex conjecturis Conradum Curcipoldum in locum ejus substituens, adeo ut ferme dubitare inciperem; verum commodum accidit, ut animum subiret recordatio loci illius, quem in EKKEHARDO de casibus Monasteri. S. Galli Tom. I. pag. 40. edit. antiq. quondam legeram, quique etiam tum denuo evolutus, & omnem hæsitationem mihi exemit, & Werinherum parentem Conradi, Franciæ Orientalis Comitem Ducemve fuisse commonstravit. Nimirum EKKEHARDUS, dum acta & fata Monasterii sui Arnolpho & Ludovico Infante regnantibus percenset, hacque occasione etiam ad Hattonis facinus delabitur, inter alia hæc effert: *Nondum illo tempore Suevia in Ducatum erat redacta, sed fisco regio peculiariter parebat, sicut hodie & Francia. Procurabant ambas Cameræ*, (hi, quod olim demonstrabitur, vocis tantum sono à Ducibus differebant, unde nonnunquam Duces vocantur) *quos sic vocabant, nuncii: Franciam ad Alpes tum Werinhere* &c. Habes hic Werinherum patrem Conradi sapientis, Cameræ nuncium in Francia ad Alpes posita, de quo sane plura nossemus, ni, (quod per asteriscum denotat Goldastus,) edax ævum nonnullas lineolas abstulisset Codici quo usus erat, unde in his acquiescendum. Ibis autem pedibus in meam sententiam, & hunc Werinherum patrem Conradi nostri credes, si, justa temporis ratione habita, hunc illius filium esse potuisse, hoc vero eo magis præsumendum esse tecum recogitaveris, quo magis certum est, Werinherum EKKEHARDI, eundem Comitatum ac Ducatum tenuisse, quem postea sub Ottone I. tenuit Conradus. Cum enim extra dubitationis aleam sit, sub Regibus Francis equidem Ducatus & Comitatus fuisse pro lubitu revocabiles, verum raro filiis benemeritis subtractos, atque horum loco demortuis parentibus alios substitutos esse; quis dubitabit, *Continuatorem Reginonis*, Conrado Duci Wormacensi & Lotharingo Werenherum patrem dantem, alium signare Werenherum, atque eum, qui Conradum in Ducatu præcesserat? Fuisse autem Ducatum Franciæ ad Alpes non alium quam Ducatum Wormacensem, (ad quem pars Lotharingiæ eo tempore referebatur) vel inde patet, quia teste *Ducangio* quilibet montes paulo editiores Alpes vocabantur, qua voce hodieque Botanici eodem sensu utuntur, Francia vero, quam tum dicebant, non alibi editos montes habet, nisi in pago Wormacensi & Lothariensi regno, *die Bergstrasse und das Vogesische Gebirge*, unde Wormacensem & Ripuariam provinciam signari certissimum est, quam postea Conradus sapiens & posteri Jure quasi hereditario à parentibus traditam possederunt. Non tenebo TE nunc pluribus, inprimis quum ea, quæ de Werenhero & ejus filio Conrado sapiente dixi, propediem latius explicata visurus sis, in *Conjecturis de familiis Francica & Suevica Augustis, harumque conjunctione in Ludovico Barbato*, olim à me compositis, jam vero sub prælo sudantibus. Nunc sufficit asserta Exemplo Historico confirmasse, atque Werenherum ignotum antehac Conradi patrem ex nostris Scriptoribus vel aliud agendo in lucem protraxisse. Scio equidem ipsum

editorem Goldastum auctorem ἀνισοχρονίας accusare, & locum, quem adduxi, plane aliter explicare, sed multum vereor, ne non ipse erroris, quem Scriptori antiquo & fide dignissimo impegit se reum faciat. Sed de his, quod dixi, pluribus alias! Nunc de Scriptoribus Corpori nostro insertis carptim, & per transennam quasi, aliquid differendum est. Hi eo magis se commendant, quo rariores sunt, neque enim, quod alias hujus generis Collectionibus solemne est, in aliis Scriptorum Collectionibus passim repetiti inveniuntur, sed unice hic quærendi, nisi quod *Franciscus du Chesne* Tomo III. Scriptorum Historiæ Francorum Lutetiæ Paris. 1641. fol. Hepidanni Chronicon atq; excerpta ex Ratperto & Ekkehardo juniore inseruit, & plane quidem (quod & ipsum notare haud abs re duxi) in Hepidanno mutata annorum serie, in reliquis vero optimis ferme quibusque recisis. Præterea Vitas Sanctorum instituto suo inservientes Actis Sanctorum, Universalibus *Bollandi & Henschenii successores*, Ordinis autem Benedicti, Joannes *Mabillonius* intulerunt, Observationibus quam plurimis locupletatas, quorum prius & ante ipsos ac Goldastum *Surio* pro instituti ratione usuvenit, quorum tamen neutrum, opinor, assertioni nostræ aliquid oberit. Ad vitas eorum quod attinet, omnia ferme præripuit Eruditissimus Goldastus, non deerit tamen, quod licet per transennam addamus. Hepidannus Chronici Scriptor, quem Goldastus diversum opinatur ab eo, qui vitam S. Wiboradæ conscripsit, recentioribus unus idemque cum eo fuisse, atque circa annum MLXXX. animam exhalasse existimatur, prouti etiam post alios, Vir multæ lectionis Casimirus *Oudinus* conjicit, Tom. II. Scriptor. Eccles. Sec. XI. column. 319. Mea id non interest, neque intererit forte alterius Historiarum studiosi, cum in tantis tenebris certum quid eruendi spes nulla sit super. De Ratperto nihil succurrit præter id quod G. I. *Vossius* libro de Historicis Latinis, p. 760. inseruit, ubi temporibus Ludovici II. Caroli Calvi, Ludovici III. & Caroli Crassi floruisse Ratpertum nostrum cognatum S. Notkeri, condidisse Chronicon Monasterii sui usq; ad Abbatem Bernardum I. & ann. 883. perductum, quod quater vel sæpius S. Galli MSC. extet, Hymnos etiam reliquisse de S. Gallo & S. Othmaro, vitam itidem S. Galli Germanica lingua quam postea latine verterit Ekkehardus junior, & demum obiisse ut quibusdam videatur 1183. commemorat. Verum extant hodieque & ejus Epigrammata nonnulla, quæ edidit *Canisius*. De Ekkehardo juniore nihil inveni, quod relatu dignum esset, juvabit tamen cum iis quæ habet Goldastus ea contendisse, quæ *Metzlerus* S. Galli Monachus doctissimus ei nunciat Epistola ad eum inter Thulemarianas X. De Burckhardo postea nil comparuit, ut nunc taceam, ex ipsius Goldasti relatione plane incertum esse, utrum id nomen Scriptori competierit. De Conrado de Fabaria certiora dici possunt, sed jam dicta. Videtur vero horum præcedentium ut & Bertholdi æque ignoti atque prior est id fuisse institutum, ut sicut in monasteriis olim moris, alter alterum successu temporis continuando, memoriam rerum gestarum conservarent, unde pro uno tantum Chronico, eorum opera junctim sumta habenda erunt. Et hactenus quidem de iis qui Tom. I. Part. I. habentur; nunc ad Part. II. accedendum est, ubi primo loco se offert *WALAFRIDUS* Strabus vel Strabeth ab oculo-

oculorum vitio cognominatus, genitus vero in Suevia, (*Aventin.* IV. 14. 36.) nobili genere, ſicut tum ferme Monachorum plerique, vir ſuæ ætatis doctiſſimus, S. Galli educatus, Fuldæ ſub Rabano magis eruditus, inde Decanus S. Galli & ad ultimum Abbas Augienſis, quo in loco deceſſiſſe creditur anno 871. ætatis ſuæ 74. ſive potius, ut rectius ex Joan. *Mabillonii* Analector. Tom. IV. p. 332. (edit. primæ in 8.) & aliis colligitur anno 894. poſtquam ſeptennio Augiæ Diviti præfuerat. De hujus vero Vita & Scriptis cum plura & dici poſſint & debeant, tutiſſimum judicamus, lectorem ad *Epiſtolam Metzleri* inter Thulemarianas loco X. extantem, deinde vero ad Caſimirum *Oudinum* de Scriptoribus Eccleſ. antiquis Tom. II. col. 74. ſqq. remittere, quibus recens editum Domini Joh. Frid. *Schannat* amici & fautoris noſtri Hiſtoriæ Fuldenſis Opus Part. I. p. 62. ſq. adjicimus, ubi ſibi ſatisfactum inveniet. In ISONE grandem errorem erravit *Voſſius* p. 710. dum eum MSCtum tantum extare ſibi imaginatus eſt. ERMENRICUM ſive ut alii eum compellant ERMANRICUM, Rudolfi Fuldenſis quondam diſcipulum, poſtmodum Elwangenſis Monaſterii ex Monacho Abbatem, Vitam S. Solæ ab Henrico *Caniſio* in lectionibus antiquis editam, & in *Mabillonii* Acta Sanctorum Ordinis D. Benedicti poſtea Tom. II. p. 429. ſqq. relatam, Epiſtolas ab eodem Caniſio editas, & Dialogum de Vita ac geſtis S. Hariolphi Abbatis primi Elwangenſis in Actis Sanctorum (ni fallor) extantem, præter hanc S. Magni vitam reliquiſſe *Poſſevinus* in Apparatu Sacro, *Bellarminus* in Scriptoribus, *Oudinus*, *Voſſius*, & noviſſime Dn. *Schannatus* l. c. p. m. 59. tradiderunt. Hunc vero alienum non eſſe ab *Ermoldo Nigello* Panegyriſta Ludovici Pii dum *Voſſius* ſcribit, nimium in noſtrum conferri exiſtimo. In EKKEHARDO Minimo Goldaſtus omnes recentiores ſibi conſentientes habet nec plane eſt qui refragetur, putant autem, eundem etiam concinnaſſe Latinam verſionem vitæ S. Galli à Ratperto Teutonice primo ſcriptæ & S. Galli exſtantis. Invenire vero eſt præterea vitam B. Notkeri, in *Caniſii* Lectionibus, Johannis *Bollandi* Actis Sanctorum ad diem VI. Apr. & deniq; *Mabillonii* Actis Ss. Ordinis Benedict. Seculi V. ubi & S. Fridolini Hiſtoria reperitur. Inter relata ad Tomum II. primo loco ſe ſiſtit LEX ALAMANNORUM, quam poſt Goldaſtum *Lindenbrogius* p. 363. Tom. I. *Baluzius* Tom. I. Capit. p. 53. prout à Dagoberto confirmata, & tandem *Schilterus* Not. ad *Kœnigshofen Elſaſsiſche Chronick* p. 623. dederunt. Notas adjecerunt Baluzius & Schilterus, quibus ſane hoc opus indiget. Longe illuſtrius vero de hac Lege meritus fuiſſet, qui nuper Herbipoli è vivorum numero exemtus eſt Jo. Georg. *ab Eccard*, ſi (quod promittebat) Legem Alamannorum, Capitula nova XLIV. ad eandem, item alia Capitula, inter reliquas Germaniæ Leges unum in corpus collectas dare, hæcque omnia cum pluribus & veteſtiſſimis Codicibus conferre, & notis illuſtrare potuiſſet. Sed nunc alterius id opus eſt. *De Chartarum Scriptoribus* nihil monebo; ne nimius ſim; VADIANUS autem inferius denuo occurret. RABANUS Maurus tam notus eſt, ut nulli non veterum cantetur ac celebretur. Hinc me præcone non eget, inprimis cum nuper admodum ſatis ſe dignum invenerit P. R. Jo. Frid. *Schannat* Hiſtor. Fuldenſ. p. 100. ſqq. WALA-

)()(FRI-

FRIDUS Strabus supra nobis dictus est, nec RUODEPERTUS Ludimagister curam nostram meretur. KERONIS memoriam habet *Eccardus* in Etymologicis, nec de eo multa proferre opus, ut nec de CATALOGO NOMINUM ALAMANNICORUM, qui tamen insignis est usus, ut alibi docebitur. Uti vero de his, ita etiam de Tomi II. Part. II. contentis silebo penitus, cum alibi commodior de Liturgicis differendi futura sit occasio. In Tomo III. occurrens primo loco Joachimus VADIANUS natus est apud Sanctum Gallum 1484. 30. Dec. Patre Leonhardo de Watt Senatore, matre vero Margaretha Talmannia, qui scholas egressus, Viennæ Quadum, Collimitium, & Johannem Camertem audivit, ubi in devia abreptus cum in viam rediisset, Villachii in Hungaria Præceptorem aliquamdiu egit, dehinc Budam & Viennam habitavit, ubi post aliquos errores artium liberalium Professoris spartam nactus est; Postea à Maximiliano I. Rhetor & Poëta laureatus renunciatus, Geographiæ rectius excolendæ causa ingentia itinera suscepit, reversus vero cum aliquamdiu Triboniano litasset ad Medicinam se convertit, Doctorisque gradu auctus, cum decennio integro Viennæ moratus patriæ cupiditate teneretur, domum se proripuit, ubi salario annuo auctus, atque in Senatorum quos secretiores vocant (*den kleinen Rath*) numerum allectus, Religionem Reformatam Zwinglii omni nisu promovit, quod faciendi amplior se facultas ei obtulit, cum anno Christi 1526. Consul crearetur, quo in munere cum omnium mereretur calculum, inprimis Zwinglii sui non fuit immemor, inter præcipuos quoque existens, qui post prælium Capelense 1531. pacem Evangelio conciliarent. Hæc vero pax cum non omnino ex ejus fuisset sententia, adeo Virum afflixit, ut in morbum diutinum incideret, nec, firmiori licet valetudini nonnunquam restitutus, eo liberaretur penitus, donec morte omnia humana solvente finiretur, 22. Jan. 1551. quo annos natus 66. menses 4. dies 6. Scripsit plurima, partim excusa, partim adhuc in MSSCC. delitescentia quorum omnium amplissimus Catalogus *im Ehren-Gedächtnus Joachim von Watt, von neuem aufgericht durch Christian Huber S. Gallen* 1683. 8. annexa Haltmeyeri *Beschreibung S. Gallen*, Ibid. eod. anno editæ, quæque huc conducere nimis longum esset. Ad opus vero ejus de Collegiis & monasteriis pertinere videntur in MSto extantia: (1) *Was zur* Reformation *des Münch- und Pfaffen-Stands in künfftigem* General-*oder* Special-Concilio *nothwendig zu erörtern sey.* (2) *Von dem uralten München-Stand, und ob sich der von* 1200. *Jahren her gebessert oder geschlimmert habe?* (3) *Von erster, mittelster und lezter Müncherey, und wann die München Anfangs entstanden seyen?* (4) D. Bernhardi *Sermon vom Mönchen-Stand, so er in einem Synodo vor vielen Bischöffen in Franckreich gethan.* (5) *Vorrede über die Epistel* D. Hieronymi, *so er vom München-Stand an* Heliodorum *geschrieben*, quæ eodem in loco referuntur. BARTHOL. SCHOBINGERUS qualis quantusve fuerit, si ipse Goldastus non edissereret, proderent sane Epistolæ ab eo ad Goldastum scriptæ, atque inter *Thulemarianas* reperiendæ usque ad Epist. XCVI. Doctorem inprimis coluit Jacobum Lectium Genevensem JCtum ac Theologum, rerum vero Germanicarum adeo fuit studiosus, ut nemo magis.

Cujus

Cujus vero spei fuerit, vel inde apparet, quia XXXVIII. tantum annos natus 1604. 5. Kl. Jul. obiit, Epistolis ad Goldastum LXXXIV. XCIII. & XCVI. id loquentibus. Scriptorum reliquit nihil, sed pessime cum rebus humanis ageretur, si ii tantum docti censendi essent, qui scripris orbem repleverunt! Reliquos, ut vel parum notos, vel ad mea studia nihil attinentes, licet notissimos prætereo, satis habens, vel in iis quæ dixi TIBI L. B. profuisse, aut tamen prodesse voluisse. Tu labori nostro æquus eris, atque si quoad ipsum Goldasti opus fortassis nonnihil in nova Editione mutari aut illustrari potuisse forte credideris aut optaveris, mihi id nolim imputes, neque enim mei muneris hoc, quippe cujus præfari tantum, & vitam adjicere fuit. Cæterum omnia satis illustria per se TIBI apparebunt, si *Stumpffii* Chronicon Helveticum, *Stetteri* Chronicon, *Hartmanni* Annales Einsidelenses, *Crusii* Sueviam, & Jo. Georgii *ab Eccard* Hasburgica, cum Prodromo Berum Alsaticarum *Obrechti* familiaria TIBI reddideris. Salve plurimum & fave! Cæterum cum jam demum animadverterim, in Vita Goldasti ad An. clɔ Iɔc III. omissum esse Salustii *Pharamundi* Helvetii (sub quo nomine noster latet) Carolum Allobrogem s. de superventu Allobrogum in urbem Genevam Historiam 1603. 4. hoc loco, id indicare non incommodum duxi. Salve denuo! Dab. Francofurti ad fluenta Mœni ipsis Kl. Apr. clɔ Iɔcc xxx.

Henr. Christ. Senckenberg.

REVERENDISSIMO ET ILLUSTRISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
DOMINO
JOHANNI SWICHARDO,
Sacræ Moguntinæ Sedis
ARCHIEPISCOPO,
S. Roman. Imperii per Germaniam
ARCHICANCELLARIO,
PRINCIPI ELECTORI, &c.

Domino meo Clementissimo.

ALamanniæ nomen, Reverendissime & Illustrissime Princeps Elector, quod priscis illis rerum Germanicarum Scriptoribus, Cæsari, Plinio, Tacito, Sammonico, & Geographis inusitatum ac inauditum, sub Francorum Regum imperio videtur primo esse natum atque inventum. Namque illorum prospera & felicissima migratione permoti Alpini supremæ Germaniæ populi, relictis asperis & incultis sedibus suis, glandiferas (ut Cicero loquitur) & fructuosas quærere ipsi quoque armis egressi tentaverunt. Qua tempestate Hunni ad idem exemplum, Gotthi, Vandali, Langobardi, ruptis Boreæ terminis, non Germaniam modo, sed universam propemodùm Europam turbarunt ac miscuerunt. Ea gentium confusione Germaniæ nostræ partim confusa & permixta existimantur nomina, alia prorsum obsoleta. Omnes populos singillatim commemorare ad institutum nihil intelligo pertinere: ipsam veterem illam Germaniam præoptaverunt

verunt TEUTONIAM appellare posterioris ætatis Scriptores, nomine ab Italis accepto, eamque generatim & universe in tres potissimum provincias tribuere, Alamanniam, Rhetiam, & Germaniam speciatim ita dictam. RHETIAM (ut de hac prius autumem) definiunt ac collocant inter Alpes Julias & dextrum Danubii latus ac ejus ortu ad usque Noricum, quæ est Pannonia superior. GERMANIAM ad Rhenum sitam esse volunt, quæ ab Trans & Cisrhenanis nationibus colitur. ALAMANNIAM aliquanto latius excitaverunt Francorum Historici, quam ipsius vicinitatis nomen ac termini postulabant. Omnes etenim populos, qui Germanicæ linguæ societate conjuncti sunt, Alamannorum appellatione comprehendi voluerunt. Cui rei originem dedisse videntur perpetua cum Francis bella, quorum proximas habuere vicinas, tum insuper alienationes Regum in eos, quos totiens subigere atque in ditionem suam redigere continuis illorum defectionibus ambigebantur, ut apud Francos nullum nomen hostile Alamannico fieret celebrius, nullum frequentius. At verò Walafridus Alamannus, probus auctor in primis, & cæteri saniùs sapientes, Alamanniam his finibus circumscribunt ac definiunt: Quæcunque regiones ab utroque Rheni latere Alpibus includuntur, ab ortu ejus ad Rauracos, comprehensis ad Acromii dextram Alpigoviâ, & in Rheni defluxu continentibus terris, qua parte sese Briscovia extendit ac finit: ad sinistram verò pleraque Helvetiâ & bonâ Burgundiæ parte. Et hæc est vera illa ac vetus Alamannia, à Francis post victoribus in provinciam redacta, in Ducatusq; honorem constituta, cui fere ex Regum prosapia Principes præfecti. A queis quidquid cum Episcopis & Abbatibus, Alamanniæ Principibus, ipsos annos DCC. gestum, aut inter se vel cum Imperatoribus hostibusve memorabile factitatum, hisce monumentis, quæ nunc primum in dias litterarum oras producimus, ordine quidem proditum est, etsi non eâ, qua docuit, orationis honestate. Quam verò cur tantopere in hujus generis scriptoribus nonnemo velit refugere, equidem causam nullam esse video. *Ab aliis rerum, ab aliis verborum doctrina quæritur*, ait non minus vere quàm

eleganter in Oratore suo Tullius. Proba est materia, si probi non item fabri. Atqui probi sunt à pietate, si minus à studio litterarum, ut mihi juxta videtur, & elegantiorum hominum nullus negitat. Neque rerum adeo omnium imperitum quemquam reperiri existimo, qui non studeat melior ex his libris quàm doctior evadere: mores bonos discere, quàm phrasium elegantias: vitia corrigere, quàm litterarum apices.

Plautus Trinum.

Atque utinam veteres mores, veteresque parsimonia
Potius major honori essent, quam mores mali,
Nam nunc mores nihil faciunt, quod licet, nisi quod lubet.
Ambitio jam more sancta est, libera est à legibus.

Quos mores? inquiunt isti. Monasticosne dicis? in quorum æstu scriptores isti toti incedunt, qui ne viam facere possunt ad prudentiam ituris?

Dii monerint meliora atque amentiam averruncassint.

Pacuv. in Chrysid. * Cornific. ad Heren. * Cic. de Invent. & in offic.

Si * prudentia est calliditas, quæ ratione quadam potest delectum habere bonorum & malorum, * ex scientiâ quorum ipsa constat, & quam considerata sequitur actio, ejus exempla si sequi studeant, ab his scriptoribus sument. At Abbates & Episcopi fuerunt? Quid ergo? Fugit ne in omni quondam actione atque administratione Imperii Romani præcipuè floruisse Episcopos & Abbates ejusdem Imperii Principes? Hi domi militiæque primi in consiliis, hi bella gerebant, hi Imperatorum castra secuti, hi Duces, hi signiferi, hi à lateribus Regum, in Palatiis summi, &, ut multa paucis verba obnuntiem, Imperatorum τὰ πάντα. In hac parte hæc sunt: videamus nunc quid porro utilitatis offerant in suo cuique statu. Habemus exempla valde, illustria hominum perditorum, qui Ecclesias sæpe malis labefactare moribus conati sunt, & quo pacto illis obviam itum in tempore à viris probis ac sanctis. Habent Ecclesiastici ambitiosorum & avarorum nequiter expetita machinamenta, quibus docti eadem vitia, ceu pestes Ecclesiæ & ipsorum auctorum, sanguine viperino cautius vitent atque fugiant. Habent Laici, quibus auctoritatibus pietatem relictis rebus omnibus debeant prævertere. Habent Aulici velut speculum, in quo pravos & periculosos mores, ambitione & avaritia,

interim

interim etiam dolis, simulatione, & criminibus corruptis contemplentur atque ob oculos ponant. Habent Nobiles clararum familiarum non insuper habendam vetustatem. Quo nomine Ephemerides quàm maximè sese faciunt commendabiles, ut vel earum gratiâ multum mihi Nobilitas nostra se debere fateatur necessum est. Multa prætereo: graviora enim facta sunt, quàm memorandi apud te, Reverendissime & illustrissime PRINCEPS, nunc sit locus. Omnia ad arbitrium CELSITUDINIS T. collata sunt. Debentur enim C. T. Scriptores isti suo quodam jure atque merito, non tantum quia plurimas res gestas Antecessorum tuorum Archiepiscoporum exsequuntur, verùm etiam quia in tua floruerunt ditione Metropolitana. Est quippe omnis hæc Alamannia sub iis C. T. jurisdictionem & potestatem Ecclesiasticam subacta. Quod si quis negare sese studeat, clamant ipsi Auctores, suorumq; scriptorum usuram nemini, quàm C. T. pendendam uno ore fatentur. Absque hoc foret, sunt aliæ caussæ innumeræ, quæ me ut C. T. virtutem gratâ memoriâ, ipsum verò nomen animo grato persequar, impellunt. Principio dum sacram Sedem uti primariam augustè veneror: ut Metropolitanam, legitimè observo: ut Principem sanctè colo. Scilicet sub ea mihi primam lucis hujus usuram datam atque concessam fuisse. Deinde singularis ac propemodum unica C. T. facilitas, unica humanitas, cum Principali (quod difficillimum est) gravitate consentiens; quâ omnibus in rebus tam erga subditos quàm vicinos ita te exhibes, ut T. C. metuant velut Dominum, & juxtim quasi Patrem non jam diligere, sed amare videantur. Quibus artibus id effectum nullo negotio impetrasti, quod alii vi & armis nunquam potuissent. Etenim ut subjecti pariter cum vicinis tutam tranquillamque pacem, cujus & ipsum nomen dulce & res salutaris est, traherent, tua perfeciisti comitate. Dignissimus me Hercule pacifico & glorioso Imperatore Archicancellarius, qui Domini prudentiam, cujus res gestæ iisdem quibus Solis cursus, regionibus ac terminis continentur conjunctam cum justitia adeptus existimaris, ad ea omnia, quæ vel timenda sunt in Romano Imperio vel providenda, & animo & consilio paratus. Et his optimarum virtutum copiis ornata atque prædita C. T. concinnat ab earumdem studiis non abhorrere Domesticos, quorum prudentiam, industriam, humanitatem, ac benevolentiam cum civibus salutarem, tum gratam exteris sæpissime perspeximus. Quis Moguntiam adivit, nec vidit CL. V. Franciscum Philippum Faustum, C. T. Cancellarium summis florere laudibus? cujus in Repub. tua maximis gravissimisq; caussis cognita & inprimis probata fides, industria, patientia, labor, & animi magnitudo. Ipsius quidem humanitate quid mihi exploratius esse potest, quàm ut summam erga me etiam absentis obtinerem, universa familia omnibus in rebus declaravit? Ut (quod præfiscine dixerim) virum graviorem, pleniorem officii, & bonorum studiosiorem non compererim. Hoc Principe, his Consiliariis Res stat Moguntina, & ut proporrò atque æternum felicitetur, id vero DEUM OPT. MAX. ex summis precibus venetor quæsoque. Cujus mei voti testes venire volo hos Scriptores, quos nunc C. T. more majorum DO, DICO, CONSECRO, meque pariter cum illis, benè vertente Faventiâ. Francofurdiæ. IV. NON. Septembr. A. N. C. CIↃ IↃC VI.

Reverendiss. & Illustriss. Celsitudinis T.

Devotus

Melchior Haiminsfeldius Goldastus,
Helvetius.

SYLLA-

SYLLABUS
SCRIPTORUM HOC TOMO I. CONTENTORUM.

De Auctoribus & eorum Scriptis. pag. *1
Hepidanni Cœnobitæ Annales. *4
Ratperti Turegiensis Historia & Casus. 1
Ekkehardi Junioris Historia & Casus. 11
Burkhardi Monachi Historia & Casus. 65
Cunradi Fabariensis Presbyteri Historia & Casus. 76
Ejusdem Catalogus Abbatum S. Galli. 87
Anonymi de Officialibus Domini Principis S. Galli. 92
Bertholdi Monachi Annotatio de Abbatibus S. Galli. 92
Joachimi Vadiani Chronologia. 92
N. de Tiufburg Ephemerides. 94
Joh. Georgii Tibiani Panegyricon. 101
Goldasti Glossæ in Hepidanni Annales. 104
- - - in Ekkehardi junior casus. 109
- - - in Burkhardi casus. 134
- - - in Conradi Fabariensis casus. 138
- - - in ejusdem Fabar. Catalogum Abbatum 143
Walafridi Strabi Abbatis Augiensis de Auctoribus & eorum Scriptis 144
- - - de vita & miraculis S. Galli Libri II. 146. 163
- - - de vita S. Othmari. 176
Isonis Magistri de vita, virtutibus & miraculis S. Othmari Abbatis Libr. II. 181. 187
S. Theodori Eremitæ Campidonensis de vita S. Magni ab Ermenrico Elvvangensi Mon. emendat. & distinct. 189. 194
- - dicti Ermenrici Supplementum. 200
S. Findani Historia Anonym. 203
Hepidanni junioris, Cœnobitæ, de vita & miraculis S. Wiboradæ Lib. II. 206. 222
Ekkehardi Minimi Decani de Vita S. Notkeri Balbuli. 226
S. Fridolini Confessoris Historia Anonymo Scriptore. 247
Goldasti Glossæ in Walafridum de vita S. Galli 248. 251
- - - in Walafridum de Vita S. Othmari. 253
- - - in Isonem de miraculis S. Othmari. 253
- - - in Theodorum Eremitam de vita S. Magni. 253. 254
- - - in Ermenrici Supplementum S. Magni vitæ 254
- - - in S. Findani vitam 255
- - - in Hepidannum de vita S. Wiboradæ 255. 256
- - - in Ekkehardum de vita S. Notkeri 256

MEL-

MELCHIORIS GOLDASTI HAIMINSFELDII

Sacræ Cæsareæ Majestatis, Electoris Trevirensis, Pluriumve Germaniæ Principum ac Statuum Consiliarii

MEMORIA,

UBI

ORIGO, RES PRÆCLARE IN LITTERIS GESTÆ, FATA, OBITUS, SCRIPTA DENIQUE

EX

FIDE-DIGNISSIMIS, MAXIME VERO MANUSCRIPTIS FONTIBUS ENARRANTUR.

AUCTORE ET COLLECTORE

HENRICO CHRISTIANO SENCKENBERG,
Mœno-Francof. J. U. L. & Advoc.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ,
Impensis, JOH. FRIDERICI FLEISCHERI.
M DCC XXX.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-825436-p0021-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-825436-p0022-5

§. I.

QUalis quantusque fuerit is cujus Vitam describendam suscepimus, vel ii noverunt, qui in Reipublica litteraria à manibus pedibusve sunt. Mereri itaque omnino ejus curriculum videbatur, ut quis ei paulo curatius describendo animum calamumq; adjiceret. Qui vero id præstaret, hactenus nemo fuit; quantillum enim ejus est, quod in Lexico Universali *Buddeano*, in Dictionario *Bailiano*, apud *Morerium*, *Wittenum*, in Centuria VI. *Bibliothecæ Historicæ Hamburgensis*, in Lexico *Eruditorum*, apud *Kœnigium*, & alibi reperire licet! Hinc ego motus opus derelictum invasi, ob monumentorum in tanta inopia copiam, ad id præstandum reliquis fors accommodatior. Congessi quæ potui, hujus enim omnibus numeris absolutam Biographiam quis expectet? Is certe, qui nesciat, propter continuos errores, ejus litteras, Bibliothecam & omnia alia huc illuc dispersa, maximam partem vero naufragium fecisse. Possunt alia certe supereſſe, quæ me fugerunt, hinc publicè eorum possessores inventoresque rogatos volo, ut cum nec locus nec ratio desit alias iis commode utendi, mecum suas copias communicare ne graventur. Nunc propius!

§. II.

MELCHIOR noster, aut si Orthographiam illius ævi amamus, MELIOR ab HAIMENSFELD dictus GOLDAST, nonnunquam GULDINAST, (1)

(1) Vide Epistolas ad Goldastum à Thulemario editas passim in limine, at Goldasti nomen, si Stuckianas demas, reliquæ fere omnes ab anno 1600. scriptæ ostentant, nescio quo Goldasti consilio, qui hac variatione inimicis, inprimis *Gretsero*, falsæ geminæ defens. p. 108. ridendi ansam subministravit.

primas auras vitales carpsisse dicitur Espæ [*Espen*] prædio avito prope Episcopi-Cellam in Helvetia, patre editus Henrico filio Conradi, (2)

(2) Tom. III. Constitutionum post Dedicationem: *Henrici filius, Conradi nepos.* & Bohem. loc. infr. cit.

matre vero H. *von Gontzenbach*, patricia gente Episcopi-Cellensi creta, quæ circa annum CIↃIↃCV. animam exhalavit. (3)

(3) *Stumpff Schweitzer-Chronick* Editio noviss. CIↃIↃCVI. in fol. fol. 431. lit. a. cujus hæc verba: *Gleich darunter* (sc. unter Oetlishausen) *liegt Hohberg, ein alter Burgstall, so vor Zeiten einen besondern Adel gehabt, welcher Wappen noch vorhanden, wird jetzund die alt Burck genannt von etlichen, wie auch die Kugelburg von einem Bauern, der Kugeli genandt, so die Güther besessen und erbauet. Ist also lange Zeit von den Bauern besessen worden, biss* Anno 1551. *Hanss Gontzenbach der Schwartz*, (erat enim gens patricia Episcopi-Cellens. *die Gontzenbach*

oder Gontzach ut p. præced.) Wohnhafft zu Bischoffs-Zell, den Burgstall samt den Güthern darvon an sich erkaufft, und es den obbemeldten Bauern zu einem Leben wiederum aufgetragen. Von welchem es HENRICH GOLDAST von HAIMENSFELD, seßhafft zu Bischoffs-Zell, ererbet, und seiner hinterlassenen Wittib, Frau Cleophe Gontzbachin abßerbend verlassen, welche es inne gehabt biß an ihr Ende. Und ist nach ihrem Absterben von den Erben wiederum den Bauern verkaufft worden.

Natalem nactus annum MDLXXVI. diem vero trium Regum, (4)

(4) Ita enim equidem, ex Goldasti Bohemia Lib. II. cap. 2. §. 3. not. ubi *Murium oriundum fuisse è villario Stocken proxime Episcopi Cellam, è regione prædii paterni Espeni sibi natalis soli, in quo ipse primam lucis usuram acceperit 1576. Festo Epiphaniæ retulerunt Hamburgenses, Buddeus, & Lexicon Eruditorum*, at si consideremus, ipsum Goldastum Replicat. pro Imp. c. 4. sibi ipsi, postea eidem Gretserum in gemina Defens. p. 103. A. D. CIↃIↃCXI. ætatis annos XXXIII. tribuere, subducto calculo natum credemus CIↃIↃLXXVIII.

§. III.

Gentem illam cui nascendi conditio eum inseruit, ipse noster passim ut nobilissimam antiquissimamque deprædicat, præsertim in Suevicis suis; (1)

(1) Dedicatione, his verbis: Nam si qua est Historiis & famæ publicæ fides, Erchambold de Haiminsfeld, is qui primus Goldasti cognomen est sortitus, possessione sua in agro Brixiano vi expulsus, perveniens in Alemanniam, quam nunc Sueviam quoque dicimus, pagum Nibelgovium, à Comitibus Montfortiis, qui tum in eo præpotentes, bona prædiaque accepit, cujus posteri, cum alii ab officio Episcopi Constantiensis essent, alii Abbatis S. Galli, ab illis in Suevia possessiones in beneficium, ut loquuntur habuere, cui rei argumentum dant non pauca, nec nupera in utroque loco monumenta.

id certum sane exploratumque est, fuisse Goldastos gente nobilissimos iis in locis, ubi noster lucem vidit, id enim præter multas chartas in Alamannicis Scriptoribus Goldasti extantes indicat & hæc: (2)

(2) Noverit tam præsentium quam futurorum industria, quod Gerungus Goldasto de Haimevelt domum cum domate sicut à conjuge sua jure proprietatis acceperat Helvviga nomine, junctoque domate quod ab Odalrico coëmerat, in præsentia Domini Venerabilis Odalrici hujus nominis quarti fratrumque suorum B. Gallo Jure legitimo contradidit, eo pacto, ut frater suus si superuixerit, stoupum fratribus in anniversario ministret, fratresque missam pro fidelibus in ara publica celebrent. Itemque de beneficio ad Stadelhovin annuente Domino Manegoldo cunctisque fratribus assentientibus præter censum qui prius exinde persolvebatur, stoupus fratribus in anniversario Helvvigæ eodem pacto ministretur & Egilolfus fratruelis suus idem beneficium recipiat. Actum Anno Domini MCCXX.

Non defuere etiam gloriæ Goldasti nostri *Waserus* & *Witlichius* eruditi Stumpffiani Chronici editores novissimi, dum non modo integram ejus prosapiam, sed insignia quoque in opus suum retulerunt, suggestu ipsius Goldasti (3)

(3) Epist. ad Goldastum *Thulemarii* Ep. CVII. CXI. CXX.

quæ eorum Opera, cum Historiæ Viri in multis lumen accendat, eam subjiciendam duxi integram (4)

(4) Extat edit. an. 1606. fol. 431. b. *Nicht weit davon (Kessz-Wyl nahe bey Bischoffs-Zell) baß in der Landschafft Turgau, auf der Straß nach Costantz liegt Gotickhofen oder Bottickhofen ein alter Ort, vor Zeiten von den Goldasten besessen.* Anno 1240. *war Albrecht Goldast Ritter, (miles) seßhafft daselbst, und Stiffter zu S. Gallen. Diß Geschlechte Goldast, ist ein altes ansehnliches Geschlechte, von Haiminsfeld aus dem Tyroler Gebiet ursprünglich. Ernibold von Haiminsfeld (wie in zweyen alten Chronicken gelesen wird) hat den Zunahmen Goldast bekommen in Diensten derer Grafen von Montfort. Sind hernacher lange Zeit unter dem Bischoff von Costantz und Abbt von S. Gallen vernamlich gewest. Berchtold von Haiminsfeld genandt Goldast, ist in 1300. Münch in der Rychenau und Verwalter (Præpositus) zu Ulm gewest. So wird in denen Ephemeridibus des Klosters S. Gallen, so Anno 1200. ein Münch geschrieben als Stiffters gedacht Conrads von Rogckyvyl und Ita Goldastin seines Gemahls. Item Sigrams Goldast Ritters und Wolffhardt seines Bruders, Wonhafft im Hegy. So ist 1385. wie obvermeldt, Strebel Goldast, des Bischoffs zu Costantz Truchseß zur Tafel gewest, als der Bischoff erschlagen worden, wie in einer geschriebenen Chronick im Kloster zu Diessenhofen zu sehen. Es ist auch 1400. Ulrich Goldast ein Priester zu S. Gallen bey S. Mangen gewest, welcher etlicher Goldasten Diaria beschrieben, so in Ungarn, Oesterreich, Franckreich, Italien und Hispanien verreist und abgestorben. So lebte 1460. Othmar Goldast, ein Münch zu S. Gallen, so eine Chronick hinter ihm verlassen, so Herr Joachim von Watt in ein Epitomen gezogen, wie auch Ludvrig von Helmstorff, so noch beyde vorhanden. Folgender Zeit*

ist Henrich Goldast von Haiminsfeld ein Sohn Conrad Goldast und Ursulen von Hatzenberg und ein Enckel Henrich Goldasts und Margaretha Zwyckin. wegen schlechten Vermögens von Herrn Johann Zwycken damahls zu Bischoffs-Zell wohnhafft dahin von Costantz geführt, und näher Jacob Faren einem reichen Burger, so ihnen beyden mit etwas Sipschafft verwandt, recommendiret worden, *der ihn auch absterbend zum Erben seiner Güther gemacht. Anlangend ihr Wappen, mit einem halben Adlers-Flügel auf dem Helm, da der Schild ganz gelb, mit einem schwartzen Stich zu oberzverch, und ein Guldin-Ast darinnen stehet, welches der Guldinast zu Costantz von Kayser Siegmund im Costantzer* Concilio *empfangen.*

Nec dispar opera fuit ficti auctoris, qui Francofurti 1613. 4. imprimendam curavit Earini *Gruberi* Prupergasiam Goldastiados, s. de Nobilitate familiæ Goldastinæ in Stemmate Haiminsfeldiano, ubi inprimis familiæ Goldastinæ hujatis splendorem elevat. (5)

(5) Librum ipsum non vidi, in Anglia tamen eum exstare me docuit Thomæ *Gore* Catalogus in certa capita sive Classes Alphabetico Ordine concinnatus, plerorumque omnium Auctorum qui de re Heraldica scripserunt Oxonii 1674. 4. Auctorem esse suspicor Josuam *Malerum* pastorem Glatfeldensem in Helvetia, docente Epist. ad Goldast. Thulemariana LXXXIII.

Hæc vero licet ita sint, licet etiam Goldastus ipse suæ gentis imagines multum jactarit, fuere tamen alii, qui nonnihil heic dubii sibi hærere profiterentur. (6)

(6) Inter hos nomen suum profitetur *Fibiger in Thurzel.* curieus, Bibl. 1704. p. 930. seq.

Me quomodo hæc se habeant latet, id scio, nec infensissimos Goldasti adversarios nobilitatem falso sibi assertam ei objecisse, quod omissuri minime erant, si nostrum hic auribus teneri posse eis fuisset compertum.

§. IV.

Quicquid autem de splendore gentis sit, pauperem eam fuisse qui Goldastiana novit non ibit in ficias, unde provenisse existimo, ut fratrum neuter admodum celebris extiterit. Fuere autem nostro fratres Jacobus & Georgius, quorum alter Francofurti, alter Tiguri dies suos exegit, præter hos vero Sebastianus, qui dira fati vi, Argentinæ clɔlɔcIII. in rotam actus est. (1)

(1) Docet hæc omnia Protocollum à Gretsero in gemina adversus Goldastum defensione p. 2. exhibitum his verbis: *Sebastian Haiminsfeld genandt Guldinast, von Bischoffs-Zell aus dem Turgau, ist den 6. Jun. 1603. darum in Verhafft kommen, daß er den 5. Ejusd. einer Weibs-Person, so wie er bericht, Dorothea von Grieß geheissen, und von Bamberg oder Würtzburg bürtig gewesen, mit der er etliche Tag hin und wieder gezogen, morgens frühe nicht fern von der Stadt Straßburg ehe die Thor geöffnet worden, mit einem Messer jämmerlich den Halß abgestochen, dieselbe biß auf das Hembd ausgezogen, beraubt, aus dem Weeg geschleifft, und sich, sobald die Thor geöffnet worden, in die Stadt in ein offenes Wirthshauß oder Herberg begeben, allda er ergriffen und eingezogen, und auf desselben gütliche und peinliche Bekandtnuß den 10. Ejusd. mit dem Rad vom Leben zum Todt gerichtet worden. Der hat den Bericht gethan, daß er daselbst zu Bischoffs-Zell gebürtig, allda er ein Weib und Kinder, sich aber von denselben geton, und in das Niederland vor einen Muster-Schreiber sich gebrauchen lassen vvollen, aber in diesen Unfall gerathen; Hab etlich Verwandten, einen Bruder zu Franckfurt Jacob genant, so auff dem Leinwand-Hauß seine Wohnung, und eine Stallburgerin, Cornelia genant, zu der Ehe habe; Ein Bruder Melchior Haiminsfeld, so bey dem Hertzog von Bullion sich halte, und dann einen, Georg genant, so zu Zürch bey dem Schvvert, von wegen der Zyser oder Handels-Leuthe.*

§. V.

Hactenus de parentibus, gente, agnatis, nunc ad nostrum redeamus, necessum est. Hic Episcopi-Cellæ apud Parentes educatus, (1)

(1) Hinc eum Stumpffiani Chron. nov. Editio fol. 430. b. inter eruditos Episcopi-Cellenses refert: *zu welchen gezehlet werden soll Melchior Goldast von Haiminsfeld, Licentiat der Rechten, so noch lebt, und dieser Zeit durch seine in der* Philologey *und sonst offentlich ausgegangene herrliche Bücher den Gelehrten wohl bekandt ist.*

matrem non admodum æquam expertus est (2)

(2) Epist. Thulemar. XIV.

patrem vero, quod suspicor, haud diu superstitem vidit. Erant parentes religioni Reformatæ addicti, quam etiam filius profitebatur, atque ad extremum vitæ halitum usque ab ea non defecit. (3)

(3) Indifferentismum equidem eum fovisse censet Boineburg. Actor. Liter. Struvi Fasc. III. p. 33. sed perperam, quo enim ardore Religioni reformatæ adhæserit, quo animo etiam eam defenderit, scripta ejus passim docent.

In hac Parentum cura sedulo institutus, medio tempore Præceptoribus formandus eruciendusve traditus est, quorum primus M. Henricus Honselerus, postea David Langius, M. Queccius & Petrus Dasypodius memorantur. (4)

(4) Epistola ad Hofmannum Richterianis adjecta p. 554. Epist. Thulemarian. CXXXI. Goldast. Bohemia Lib. I. cap. 2. §. 3. not.

Præter hos qui aut ubi obtigerint, suis tenebris involutum, id vero certum est, mature nostrum se plane egregium præstitisse, unde vix adolescentem sui dignum judicarunt, qui studiis Academicis daret animum. Erat tum variis iisque Eruditissimis lucubrationibus clarum per Germaniam nomen adeptus Hubertus Giphanius, Ingolstadii publico stipendio Jus professus: Hunc Virum noster ad optima quæque adspirans sibi Ducem legit, ejusque audiendi causa potissimum Ingolstadium commigravit, Juri excolendo deditus. (5)

(5) Vid. Script. Rer. Alamannic. Tom. II. Præf.

Interea tamen dum Juri se dabat, styli Latini culturæ & illius Philologiæ partis, qua tum etiam eruditissimi tantopere sibi placebant, non negligens erat, quorum sensum (quod haud à vero alienum) Guilielmus Stuckius affinis ei instillaverat. Ab his studiis Ingolstadii ei fuisse videtur, gloria postmodum inclutus Gaspar Scioppius, eo loci degens, (6) ipse institutionis suæ testis; (7) ab aliis, Historicis inprimis, Jacobus Gretserus, non ignotum nomen. (8)

(6) Rittershus. præfat. ad Gunther. Edit. D. Joannis p. 430. (scripta 1597.) *hanc Ingolstadio mihi dono misit studiosus & amicus meus Gaspar Schoppius Francus.*

(7) Epistol. ad Goldast. à Thulemar. edit. 1. *Ego sane si sic scribere pergat, cur me præceptionis meæ rum pœnitere debeat, non habebo.*

(8) Gretseri gemina defensio p. m. 146.

§. VI.

Ingolstadii itaque commoratus noster, uti videtur ann. 1595. & 1596. sequiores annos Altorffii in ædibus Rittershusianis exegit, (1)

(1) Vid. Epist. Philologic. ab eo editar. ultimam & Scioppii Epistolar. inter Thulemarian. 1. dat. Pragæ d. 14. Febr. 1598.

ubi non tantum Juri, sed & Politicis incubuit, Scherbio (2) magno Philosopho viam monstrante, quo Duce etiam Philosophiæ Aristotelicæ salebras pertransivit.

(2) Epistolar. Thulemarianar. 1.

Verum ut diutinas heic moras necteret noster, matris accisæ facultates non ferebant, itaque licet diversum suaderent & Scioppius, (3) & ipse Rittershusius (4)

(3) Epist. Thulemar. 1.
(4) Ibid. Epist. 11.

die solutionis creditoribus dicta domum se propripuit, (5) & termino elapso monitus prius (6) iis satisfecit. (7)

(5) Epist. Thulemar. 3. 9.
(6) Ibid. Epist. 3. 11. 12. 13.
(7) Accidit illud circa Mens. Maj. 1598. cum Rittershusii Epistola 22. Aug. data eum jam aliquanto tempore abfuisse doceat.

§. VII.

§. VII.

Postquam ergo ab Academiis domum se contulerat, Anni 1598. quod reliquum Episcopi-Cellæ apud matrem ei exactum est, alia atq; alia tum per se tum per amicos tentanti, quibus egestati suæ consuleret, sed irrito plane conatu, semper aliis post alia se objicientibus. (1) Nec anni MDXCIX. primordia fortunam tulere æquiorem, nisi quod D. Schobingerus S. Gallensis, cui innotuerat, & opes & operam studiis ejus offerret, (2) donec adulto vere in melius mutata omnia, Schobingero quem dixi eum ad se evocante, & liberaliter nutriente. (3)

(1) Epist. Thulemar. 2.
(2) Epist. Thulem. 5.
(3) Ibid. Epist. 6. 7. seqq.

Hae ædes per quosdam menses suffugium Goldasto præbuerunt, jamjam Antiquitatum patriarum illecebras & commoda sentienti, antiquosve eo facientes Codices S. Galli & in vicinis Monasteriis insigni diligentia versanti, qua in re facem ei prætulit Metzlerus Monachus S. Galli, (4) nec levibus præceptis eum instruxit Schobingerus, ipse patriarum antiquitatum callentissimus. (5) Erant hæc studiorum quæ sequioribus annis grande ei nomen peperere primordia, Philologiae vero Seculi idolo adeo nondum nuncium miserat, ut id serius longe factum, postmodum acerbe luxerit. (6)

(4) Epistol. Thulemar. X.
(5) Docent id variæ Epistolæ ibid.
(6) In Dedicat. Rational. Constitut. Tom. III. *Sero tandem neglecta adolescentiæ meæ commoda sentire cepi, qui post meliorem ætatis partem illis Antiquitatum tricis impeditam - quum ante paucas tempestates ad gerenda negocia perveni, putavi, me in alium terrarum orbem delatum.*

§. VIII.

In ædibus Schobingerianis cum noster aliquandiu degisset, iter Italicum, quod diu animo agitaverat, (1) ingredi voluit, atque Schobingeri potissimum fultus subsidiis, (2) Bernam & Lausannam transiens, ejusdem adhuc anni mense Octobri Genevam pervenit. (3) Hic cum vidisset tanto itineri loculos suos pares non esse, Genevæ subsistere satius duxit, atque moderatoris studiorum partes aliquamdiu cum laude tuitus est. (4)

(1) Epist. Thulemar. 1.
(2) Epist. XX. XLV. in fin.
(3) Epist. XV.
(4) Epist. XVI.

Heic subsistens Virorum eruditissimorum amicitias venatus, inprimis magni nominis & eruditionis insignis JCtum Jacobum Lectium eo permovit, ut eum ædibus suis reciperet, (5) atque omnibus rebus queis ei opus juvaret, MDC. etiam juvenes Vassanios ei formandos commendaret. (6) Præterea Patrono summo usus est Dionysio Gothofredo, omnibus bonis ac eruditis non ignotus, vel ideo, quod jam in Symmacho aliisque auctoribus illustrandis occupatus, (7) ad illud fastigium ascenderat, quo ascendisse tum eruditio summa habebatur.

(5) Epist. XXI.
(6) Epist. XXVII. XXXI.
(7) Epist. XXIV.

§. IX.

Crebras dum Genevæ perſiſtebat ad circumvicina loca peregrinationes inſtituit, cætera bonis libris fere unice intentus, & amicis per Germanias Galliasque dans operam. Eo modo res ejus ſe utcunque recte habebant, præſertim cum Schobingerus creberrime nominibus ejus ſatisfaceret, (1) eumque totis viribus juvaret. At ineunte anno MDCII. rerum ejus hactenus proſpere fluentium catena in tantum turbata eſt, ut neſcio cui ſervitio ſe addicturus videretur, ni id conſilium amplis & promiſſis & ſubſidiis, Schobingerus interturbaſſet. (2) Capta tamen alia interque ea de domicilio Lauſannam Geneva transferendo, conſilia, (3) ſed ut hoc, ita reliqua fere omnia, irrita. (4)

(1) Epiſt. Thulemar. XLV. LXII.
(2) Videſis integram Epiſtolam LVIII.
(3) Vid. Epiſt. LVIII. in fin. Epiſt. LXII. pag. 81. ſeq.
(4) Docent id Epiſtolæ ſqq. omnes Genevam miſſæ.

§. X.

Licet autem hæc non ſucceſſiſſent, cum tamen noſtro fixum firmumque eſſet Geneva quantocyus abire, inconſulto Patrono Schobingero Duci Bulionenſi ſe addixit, aulam Haſſicam & Palatinam petenti futurus à ſecretis. (1) Hujus in Comitatu cum Heidelbergam, (2) & Francofurtum inviſiſſet, mox aulicæ vitæ rudis miſſionem accepit, ut amicorum ſubſidia, cum Geneva abiret oblata, jam expoſceret, (3) quibus adjutus in nidum ſuum revolavit. Erat hic domus Schobingeri, quam, cum 14. Kl. Martii Francofurti, Kl. ipſis Maji & paulo poſt Heidelbergæ ſubſtitiſſet, 20. Junii MDCIII. denuo eum habitantem invenimus, (4) ubi ſimul J. U. Doctoris titulo inſignis apparet, quo ſe auctum paulo poſt Joſuæ Malero ipſe nunciat, (5) certo indicio, hunc titulum in itinere ab eo ſuſceptum eſſe, & ni quidem ego fallor, Heidelbergæ, quo ſe Eccleſiæ Reformatæ Sacris addicti, plerumque conferre ſoliti fuerant.

(1) Vid. cit. Protoc. Argent. 6. 4. allegat.
(2) LXXVIII. LXXIX. XCIII. XCIV.
(3) Epiſt. Thulem. LXXIX.
(4) Ibid. LXXVII. LXXX. LXXXII.
(5) Ibid. Epiſt. LXXXIII.

§. XI.

Annus MDCIV. noſtrum, uti diu Schobingerus animo agitarat (1) Baronum ab Hohenſax Studiorum Gubernatorem vidit, (2) id quod præter Greterum, (3) indicant Epiſtolæ amicorum, in arce Hohenſax & Forſteg ſe continenti exhibendæ. (4)

(1) Epiſt. Thulem. LVIII. p. 74.
(2) Epiſt. LXXIX.
(3) In gemina defenſ. p. 186. *Diobolaris Padagogus Nobilium ab Altoſaxo* vocatur.
(4) Epiſt. Thul. LXXXIV. ſqq.

Quoniam vero noſter huic Baroni Comes in Palatinatum futurus erat, hinc MDCIV. 15. Januar. & 4. Septembr. ſcriptæ Epiſtolæ itineris in Palatinatum ſuſcipiendi, & nobilis cujusdam noſtri curæ commiſſi mentionem habent, (5) qui haud dubie fuit idem ab Hohenſax, ſub matris, quæ ibi memoratur, tutela perſiſtens.

(5) Epiſt. Thul. LXXXV. & LXXXVII. p. 109.

§. XII.

Sed nec hanc spartam ei diuturnam fuisse multa indicant, siquidem sibi relictus statim ab obitu Schobingeri, modo Episcopi-Cellæ, modo Tiguri aut S. Galli, interdum etiam Francofurti hæsit, (1) vitæ plerumque ambulatoriae deditus. Quum vero postmodum animadvertisset, parum inde sibi commodi enasci, Episcopi-Cellæ stabilem fortunarum sedem locare constituit, (2) ubi cum odium Religionis quam profitebatur obstaret, (3) adeoque omnis emergendi spes ipsi præcisa esset, (4) solum vertere coactus est, ipse quo se conferret nescius.

(1) In Thulemar. hinc inde, inprimis Epist. CII. Dedicat. Suevicor. 3. Non. April. 1605. Francof.
(2) Epist. C. CIII. CVIII.
(3) Epist. CIII. CIX. hinc nostrum alicubi conquestum memini, se à Jesuitis expulsum esse.
(4) Epist. CIX.

§. XIII.

Seria itaque deliberatione instituta secum, Billigkheim Palatinatus sedem jam legerat, (1) sed dissuadente Frehero plane ad alia animum convertit. Commodum vero accidit, ut CIↃIↃCVI. amicis omnes nervos intendentibus nostro sparta in aula Electorali Palatina offerretur, quam ipse haud invitus secutus est, (2) eo modo doctissimorum Virorum, qui tum Palatino à Consiliis erant, Collegio addendus, (3) quibus, & antea ejus salus & vitæ subsidia curæ cordique fuerant. (4)

(1) Epist. Thul. CII.
(2) Epist. Thul. CX. CXI.
(3) Ibid. Epist. CXIII. inscriptio.
(4) Ibid. Epist. LXIV. CXV. CXVII. CXXI. p. 152.

Verum accidit & hic Goldasto quod sæpius, ut aut parvo elapso tempore sparta excideret, aut vero plane, quod suspicor, titulum acciperet, quod ajunt, sine vitulo. (5) Licet enim titulum diu ei hæsisse videamus, non desunt tamen indicia, & eo tempore quo titulo illo jam gaudebat, pro eo Heidelbergae amicos laborasse.

(5) Epist. Thul. CCCLXI. CCCXCVIII.

§. XIV.

Spe ergo hac dejectus, nihilominus domicilii mutationem ursit, cumque MDCVI. Martio mense adhuc Episcopi-Cellæ eum hærentem spectemus, (1) jam Junio mense Francofurtum eum exceperat, (2) sine dubio, ob edendorum corrigendorumve librorum commoditatem delectum. (3) Corrigendis certe libris illum heic vacasse multa indicant, (4) libris etiam edendis insudasse tantisper, donec victum parandi amplior affulgeret occasio.

(1) Epist. CXI. CXIII.
(2) Epist. Thul. CXIV. pr. CXVI. & CXVII. sqq.
(3) Ibid. Epist. CXIV.
(4) Gretser gemina defens. p. 186. Epist. Thul. CVI. CCXXI. CXXXIX.

Haec vero quominus affulgeret, nostet sane in mora non fuit, qui omnes vicinas aulas, inprimis autem Palatinam & Hanovienſem solicitavit, irrito tamen conatu, licet eundem lapidem annis 1606. 1607. & 1608. volverit, non modo litteris, sed etiam praesens ne-

gotiorum suorum summam exponens. (5) Id profecto notandum, Hanoviae eum non tantum Consiliarii, sed ad ultimum etiam Abbatis Solitarienſis munus ambiviſſe, (6) Verum utrumque, quod sciam, irrito conatu.

(5) Epist. Thulem. CVIII. CCLXXIII.
(6) Est in Cod. quodam MS. Uffenbachiano Epistola Goldasti ad Comitem Hanovienſem, qua petit, ut quoniam nondum tot tantisque licet exantlatis laboribus sedem stabilem nactus sit, ipse necessitatibus ejus consulat, Abbatem Solitarienſem eum constituendo.

§. XV.

Verum Hanoviae mox animadvertens se Æthiopem lavare, ad solam aulam Palatinam curam cogitationesque convertit, certa spe fretus, se iteratis precibus tandem aliquid extorsurum, inprimis cum Consiliarii ferme omnes ab ejus partibus starent. (1) Imo aliquando, anno scilicet MDCVIII. eo res devenerat, ut Lavaterus Hanovia receptionem in Collegium Electoris Palatini domesticum, ejus edoctus de hac re litteris gratularetur, (2) & Jungermannus lugeret, eum pluribus locorum intervallis atque antea à se discerni: (3) At nec tum praeter spem aliquid nostro obvenit, uti posteriores litteræ in aprico ponunt, adeo ut tandem de aula Palatina ipse Lingelsheimius desperaret, atque dum nil aliud offeratur, & necessitas ad amplectendum quævis adigat, Moguntina capessenda existimaret, utut grave sit apud Lojolitas degere. (4)

(1) Epistolar. Thulemarianar. CXXVII. CLXXXI. CLXXXVII. CLXXXVIII.
(2) Epist. CXCI.
(3) Ibid. Epist. CXCII.
(4) Ibid. Epist. CCXIV. CCXVII. add. Ep. CCIX.

Mirari sane subiret, qui factum, ut Vir doctissimus tot & tantis amicitiis subnixus voto potiri non potuerit, nisi ex Epistolis Bongarsii & Lingelsheimii, (5) mutuis notum esset, paulo ante quam Goldastus spartæ hujus ambitui se daret, eum & integram Academiam Heidelberg. & Clerum libero dicendi genere, quo in Idolo Halensi usus fuerat, in se concitasse, unde facilis conjectura.

(5) P. 196. Data Epist. Heidelberg. 7. Maji 1607.

§. XVI.

Dum itaque meliora non apparebant, studiis suis & corrigendis aliorum libris Francofurti in ædibus Kopfianis noster unice vacabat, interdum etiam publicis negotiis admotus. Nec vero hoc tempore aliquid omisit, quo alio in loco sedem stabilem figere posset, verum semper & ubique obstitere nota ejus fata, quæ Francofurti eum hærere voluere. Heidelbergam præcipue sibi adamatam ejusque Electorem adhuc prensabat, nec quod in rem ejus esset, omisere Lingelsheimius, Freherus, alii. (1) Ipse etiam Goldastus ad eum locum invisere non destitit. Verum ut nec omnia nostro ad palatum, (2) ita nec iis ipse, quibus esse cupiebat.

(1) Epist. CCCLIX. CCCCIV. CCXCIV. seq. CCC.
(2) Epist. CCCXLII.

Quia tamen insigni Juris Publici facultate pollebat, licet non reciperent, negligere tamen eum minime Principes aliiq; Status voluerunt. Hinc 1610. Electoris Palatini, Comitis Hanovici, necnon civitatum Norimbergensis & Brunovicensis cum à Consiliis fuisse accepimus.

Con-

Conflictabatur etiam inter hæc cum inimicis sibi infensissimis Gaspare Scioppio, Jacobo Gretsero, Justo Lipsio, Carolo Scribanio, (3) aliisve, libero ejus dicendi genere, aut aliis factis offensis. Ipsam etiam aulam Cæsaream Rationali Constitutionum & ceteris Scriptis ita offendit, ut ea non satis æqua uteretur. (4)

(3) Epist. Lingelsh. & Bongars. mutuæ p. 257.

(4) Epist. MS. P. M. Wehneri ad Hortlederum dat. 8. Jun. 1610. Ipse noster in Epist. MS. ad Hortled. 1611. Francof. *Si scires quo animo Imp. collectionem meam acceperit, & quid Commissarii Cæsarei & Fiscalis in me intentarint, aliter in dubio sentires.*

§. XVII.

Inde facilis Conjectura est, qui acciderit, ut licet Francofurti nonnihil æstimii nactus esset, (1) tamen ubivis convitiis proscinderetur, variaque, pars vera, pars falsa, ei imputarentur. Cum vero horum fatorum ipse optimus testis esse queat, ad G. Remum loquentem audire non dedignabere, (2) præsertim cum ex Epistola à celeb. B. G. Struvio nobiscum communicata, & alia discere queas.

(1) Epist. Thul. CCCIX.

(2) M. Goldast. Georgio Remo S. P. D. Ad cetera literarum tuarum proximè. Nunc ad te scribo, cujus casus mihi est publico libello ad calumnias Antichristianorum respondendum. Te scil. etiam in suavi illa hæresi esse, ut me unum ex operis typographicis habeas. Quid enim aliud sibi volunt verba, quibus Jugermannum vocas meum Collegam? Apage errorem. Isne meus Collega fuerit, qui non tantum in cottidianis litteris, sed publicis etiam scriptis me Patronum & Mecœnatem suum appellat. Atqui apud Bibliopolam, inquies, hospitaris. Ita est, an nunquam tu in Academiis apud sartorem aut sutorem aliquem habitasti? Num ideo te sutorem aut sartorem fuisse putavero? Atqui libros edis, addis. Et tu idem facis; num ideo te mercenarium typographicum dixero? Ego Jesu Christi exul, ab Abbate S. Galli & Episcopo Constantiensi Jesuitarum opera atque Ministerio cedere ex patria jussus, cum sumtuosissima mea Bibliotheca in hanc urbem concessi: domiciliumque primo apud Rectorem Scholæ, tum deinde in monasterio fratrum Ordinis Carmelitarum: quorum Priori duos illos libellos nuper ad TE missos, inscriptos à me scribo, conduxi. Tandem & hinc Jesuitarum fraudibus circumventus, dolente Priore, vertere hospitium, & apud Kopsium exorare coactus fui, in quo nunc acquiesco. Antequam in hanc urbem pervencrim. Typographi à judicio Advocatorum & censura unius vel alterius Patriciorum pendere cogebantur: nunc ædes meæ fere solæ frequentantur, & tanti æstimant meum judicium, ut nullum pene librum me inconsulto edant, & suadenti vel dissuadenti obaudiant. Hac mea autoritate impetravi ut Pirckheimeri opera publicarentur; absq; qua si fuisset, hoc mihi sancte credas velim, ne ipsum quidem Cæsarem unquam effecturum fuisse, ut illa imprimerentur, dissuadentibus omnibus in hac urbe litteratis, nisi ipsemet sumtus facere voluisset. Ego pro digestione & recensione operis totius cum Imhofio (nomine Reipubl. id à me contendit) pactus sum C. Thaleros. Nam aliorum Statuum causæ seponendæ erant, ut vestræ Reipublicæ, cui ex animo volo & debeo, gratificarer. Sane ab illis longe majora lucra, minori longe tædio expectantur. Serenissimus Elector Palatinus - - consilium quod trium hebdomadum spatio absolveram LX. Thaleris Imperialibus remunerari voluit, ut ceteros ponam ad compendium. Sed cujus rei causa ad TE perscribo, ad eam redeo. Negotium mihi Papistæ facessunt, & summa ope nituntur, ut personam meam contemtam, vilem & infamem reddant, atque ita spreta ac contemta existimare mea, libris quoque meis quos illi invictos atque insuperabiles cernunt, autoritatem apud Ordines Imperii & homines Christianos diminuant atque detrahant. Horum Studia & machinationes si forte Amplissimi Senatus adjuvare vellet, quemadmodum tuis tu litteris fecisti, narro tibi nolle me manere vestrum, & operam meam perditam duco. Satis calumniarum & contumeliarum est, ad quas non sine magnis meis impensis atque sumtibus confutandas adigor. Aussi votre Imhof au jour de son departement d'ici me fit un affront & despect, duquel il se repentira une fois. Qui & ipse in illa hæresi est, ut inde poteram colligere, me esse mercenarium typographicum, persuasus forte ab illis, qui quod commessationes, helluationes & ludos artes horum civium singulares atque unicas fugio, rarissimeque in publicum prodeo, sed domi me in Bibliotheca mea, aut in monasterio Carmelitarum dies noctesque inclusum gero, ac DEO & Reipubl. inservire allaboro, nec turbis me, nec rebus alienis immisceo, putant me in officinis laborare. Hæc res satis perspecta atque cognita Senatui hujus urbis est. Quamobrem cum nuper Schoppii liber καθολικώτατος ab Jesuita Moguntino in hanc urbem imprimendus adferretur, statim deputati è Senatu censores eum ad me miserunt, quod in eo inter cetera mihi crimina incestarum libidinum objiciat propter quæ in hac urbe in carcerem conjectus, & capitis periclitatus, in hoc Ger-

(c) maniæ

maniæ tumore Principum quorundam intercessione liberatus fuerim. Illico ego ad Consulem, qui non modo librum autoritate sua me flagitante arrestavit, verum etiam in manus meas consignavit, & ad prandium honorificentissimum invitavit, convocatis nonnullis ex Ordine Senatorio. Hi sciunt, quod nihil majorum virtute & natalibus meis indignum commiserim. Nam tametsi amplæ mihi facultates non sint, & eæ magis indies ob Reipubl. commodum à me atterantur, tamen nunquam fecero, ut me infra has sordes, quas mihi impingis, abjiciam. Multos titulos & pomposas inscriptiones semper fugi, à cognato meo p. m. Philippo Scherbio ita doctus & informatus, easque sumere non mei, sed ambitiosorum & philautorum esse judicavi. Nobilem me parentes genuerunt, doctum Præceptores reddiderunt. Quod præter hæc est, nunquam admittere volui. Quid enim? Num tibi doctior videbor, si me Licentiatum Juris utriusque scripsero? Si me Serenissimi Electoris, Illustris Comitis, Magnificarum duarum civitatum Consiliarium dixero, num tibi major & honestior censebor? Et tamen hæc plus centies dissuadere, ne mihi in litteris tribuerentur, coactus fui. Adeo animus meus ab omni ambitione alienus est. Ut scias, quam invitissimus facturus sim, ut ad inimicorum petulantiam contundendam, hæc omnia publico scripto manifestare jubear. Interim te rogo atque obtestor, Nobilissime atque Clarissime Dn. Reme; si veritas, si pietas, si amor patriæ & utilitas Reipubl. tibi cordi est, operam des caveasq; ne quicquam in præjudicium honestatis & famæ meæ, quam ipsa vita pretiosiorem duco, perpetrari committas, eamque apud male informatos pro amicitia nostra excuses, donec Apologia mea comparuerit.

De Pfalburgeris, si causa quæ inter civitatem Fridbergensem & Burggravium ejusdem loci vertitur, & ad meam consultationem delata est, tibi deliberanda proponeretur, aliter sentires, quam in tuis ad me perscripsisti. Et certe nullus articulus in tota causa est, qui me magis excruciet. Sed jam charta incipit deficere, & nimis longus sermo fit. Vale Vir Nobilissime & Clarissime & subitariæ huic prolixitati ignosce. Dab. Francof. 9. Sept. 1610.

T. Excellentiæ

Studiosissimus

M. GOLDASTUS HAIMENSFELDIUS.

Dolet hanc fortunæ acerbitatem ipse passim in Scriptis Goldastus, atque forte æquo animo tulisset, ni eodem tempore gravior mali vis egestas in eum incubuisset, adeo ut amicorum subsidia implorare necessum haberet, quibus opportune refocillatus est. (3) At cum ab amicis summissa & ipsa non amplius sufficerent, dirissima paupertate afflictus, ad Electorem Palatinum recurrere necessum habuit, cujus opis res ejus in melius restituit. (4)

(3) Epist. CCLXXVIII. CCCLIX. CCCLXX.

(4) Ipse in Epist. MSc. ad Frideric. Braunium Consil. 1614. - *Ich habe 1600. fl. an baarem Gelde auf die Reichs-Sachen spendiret, und dadurch in so schwere Armuth gerathen, daß ich vor 5. Jahren habe müssen 9. gantzer Tag ohne einigen warmen Bissen zubringen, sondern mit zwey Leib Brod, so ich von einem Burger entlehnet, und frischem Wasser den Hunger und Durst gestillt, biß endlich Ihro Churfürstl. Durchl. zu Heidelberg höchstseel. Andenckens erstlich mit 100. Rthlr. und darnach mit 80. Speyrischen Gulden zu meiner Nothdurfft gnädigst gesteuret und verehret.*

In hac vero rei pecuniariæ difficultate, noster quibusvis modis acquirendi intentus, libros à se compositos atque editos omnes ferme aulas ac Collegia per Germaniam, quaquaversum patet, pulsare jussit, (5) plerumque non irritus, licet sibi nunquam satisfactum putaret. (6)

(5) Ostendunt id quod dicimus variæ inter Thulemarianas Epistolæ.

(6) Reprehendit sæpius Goldastum in suis Notis ad Autographa ejus, ab Illustri Zollmanno Jenæ mecum communicata, Hortlederus, ut nimium petacem. Ipse in MSc. cit. ita pergit: *Dieses ist alle mein Recompens, so ich mein Lebenlang vor meine so mannigfaltige Arbeit und Unkosten, Mühe und Arbeit habe von Fürsten und Herren empfangen, wie viel 100. fl. habe ich auf Dedication, Pappier, Einbindung und Verehrung der Bücher gewendet? Wo ist der erste Heller, den mir ein einiger Fürst verehret und recompensiret hat? Allein Heidelberg ausgenommen. Wiewohl hernach die Räth durch Verehrung vieler Bücher von mir nicht ungleich sind belohnet worden. Von Chur-Sachsen ist mir zwar ein Gnaden-Pfenning verehret worden, aber meine Bücher haben mich 33. fl. mehr gekostet, als derselbe Gnaden-Pfenning wiegen thut. Diß ist alles, so ich vor meine Wohlthaten und Verdienst, von Fürsten und Herren habe erworben, &c.*

§. XVIII.

Præter hos & aliis modis acquirendi sibi non defuit, potius omnes ten-

tentavit vias, inter alia vero molimina, ad spartam quoq; Professoriam cogitationes appulit. (1) Quam cum dissuaderet Lingelsheimius, curæ nuptiarum, quibus & antea sibi consulere tentaverat, totum se dedit, (2) ad metam decurrente anno MDCX. voti damnatus. (3)

(1) Epist. Thul. CLXII.
(2) Ib. CCCLX. in fin. CXIV. CXXX. CXLI.
(3) Ibid. CCCLXIV. *Rogo te Deus Reipubl. Christianæ & venustæ Virgini diu superstitem esse velit.* Kl. Januar. MDCXI.

Quasi vero cum cœlibatu & fortunam mutasset, omnia exinde prospere ei fluere cepere; Etenim annus MDCXI. eum Juliacensibus & nescio quibus negotiis admovit, (4) satis alioqui occupatum, cum Principes, Viri celebritate moti, certatim ejus Ministerio uterentur. (5) Utut ergo Hasliaca fortuna ei negasset, (6) mox tamen amplissimum campum, virtuti ejus celebritas nominis aperuit, cum domus Saxonicæ Vinariensis & Altenburgensis de futura Electoratus successione ac præcedentia inter se digladiarentur, ipseque Vinariensis causæ Patronus legeretur, atque in aulam Vinariensem evocaretur. (7)

(4) Epist. Th. CCCLXVIII. & alia Lavateri cum MSC. ad Hortled.
(5) Epist. CCCXCI. med. CCCXCVI.
(6) Epist. CCCXCVI.
(7) Epist. CCCCV. CCCCVI.

§. XIX.

Hanc vero spartam, licet eodem tempore administrationi oprinæ Abbatiæ à Joh. Friderico Archi-Episcopo Bremensi destinaretur, (*)

(*) In calce Dedicat. Tom. II. Monarch. ipse refert.

cum cupide reliquis prætulisset amplexatusque esset, primum Heidelbergam Kl. Jul. MDCXI. profectus, tela quibus in conflictu uteretur, congessit, Diplomata aliaque monimenta ex Archivo Palatino puta, quibus jussu Principis Dorotheæ Mariæ Viduæ describendis, (1) nonnihil temporis dedit. Dum hæc agebantur, per otium ipsi conflictui se paravit, multis utilibus Principem viduam, ejusq; Consiliarios instruens. (2) Heidelberga relicta, idem saxum volvit, donec Rosenthalio, in negotiis apud Principes expediendis, necnon Brucknero assistere jussiis, (3) Norimbergam mense Septembri ad Collegialem S. R. I. Electorum Conventum concesit. (4)

(1) Litteræ MSc. Goldasti & Hortlederi mutuæ postrid. Joh. Baptist. 1611. 16. Jul. 1611. & Principis ad Goldast. 29. Aug. 1611. 31. Aug. 1611.
(2) Lit. Princip. 31. Aug. 1611. Goldasti ad Hortled. 20. Sept. 1611. MS.
(3) Hortlederi ad Goldast. 7. Septemb. 1611. MSC. Hujus ad illum 20. Septemb. & 26. Octob. 1611.
(4) Epist. cit. & Gold. Dedicat. Consultat. de officio Elector. Bohem. princ.

§. XX.

Huc ut pervenit, nec Prucknerus, nec ex animi sententia agendi occasio se obtulerunt, accesit malorum augmentum, aëris inopia. Hinc illudi sibi credens, querulas Vinariam litteras destinavit, (1) quibus mota princeps, & mandatis & pecunia eum satis abundeque instruxit. Munitus his præsidiis, causam Dominorum suorum strenue egit, (2) nec propria commoda neglexit, contracta cum Viris Illustrissimis amicitia. Ipse fatetur, (3) se in illis Comitiis plus profecisse, intra III. hebdomadas, quam in scholis per XIII. annos. Curavit autem illic non tantum Vinariensia, sed & Franco-

furtensia aliaque negotia, (4) unde ipsi nata occasio, cum Cæsareis præcipue Ministris assidue versandi, quorum insignem humanitatem ipse admodum deprædicat. (5)

(1) Vide Lit. MSSCC. 26. Octobr. 1611. 6. Nov. 1611.
(2) Lit. MSS. Hortlederi ad Goldastum 10. Nov. 1611.
(3) Lit. MSS. ad Hortlederum 8. Nov. 1611.
(4) Cf. litteras ejus MSS. 20. Nov. 1611. ad Senatum Francof. cum Actis Comitialibus Norimberga datas.
(5) Dedicat. Consultat. de officio Elector. Bohem.

§. XXI.

In tantum vero consuetudine Goldasti Cæsaris Ministri Norimbergæ delectati fuerant, ut ipsum inde secum Pragam abducere laborarent. (1) Hic contra, cum adulto jam Novembri, (2) ab Hortledero Reinhardsbrunnam vocatus esset, prius eo se contulit, (3) deliberationum quorundam causa, quam Cæsareorum ministrorum flagitationibus morem gereret. Principum vero suorum negotiis expeditis, novisque etiam versus Pragam in causa illorum mandatis acceptis, (4) iis se accomodavit, Pragamque perveniens, Commentario quem Norimbergæ pro tuendis Juribus Regis Bohemiæ in conventu Electorali exaraverat, colophonem addidit. Nec hoc unico, sed & multis aliis nominibus Ministris Cæsaris gratissimus, ipsi etiam Matthiæ Regi non ingratus evasit, quippe qui non solum Legatum suum ad conventum Electoralem Francofordiam euntem jussit, ut de omnibus cum eo conferret, sed & torquem aureum ei decrevit, quo tamen noster, forte cum distribuerentur ejusmodi præmia, æger ac absens, caruit. (5)

(1) *Res in eo nunc versatur, ut cum Illustri Marscalco Pappenheimio ab Electoribus expetitus, Pragam proficisci cogar. Quæ profectio præter mentem animi mei futura est; nisi humanitate Palatinorum nixus me excusare potero. Causas gravationis meæ si replicationem legisti, suspicari potes. Serenissimi Hungar. & Bohem. Rex operam meam expostulat, si Illustri Anhaltino auisculo addicta res est, &c.* Ipse Goldast. in Epist. MSC. ad Hortled. 1611. 8. Nov.
(2) Epist. MSC. 10. Nov. 1611.
(3) Ep. MSC. 18. Nov. 1611. Fallitur ergo Lingelsheim. qui in Epist. MSC. 20. Jan. 1612. Bongarsio nunciat: *Goldastus Norimbergæ adhuc hærere dicitur, & Cæsariani ipsum captasse dicuntur, nihil dudum de eo accepi.* Postea 17. Sept. 1612. eidem: *De Goldasto nihil cognoscere potui, nisi quod Norimbergæ subsiterit, sed & ipse silet, & amici nullam de eo mentionem faciunt: Memor ero monitorum tuorum, si quid de eo cognovero.*
(4) Id. Lingelsh. Bongarsio 16. Mart. 1612. fol. 125. *A Goldasto has litteras huc missit Malapertus; addixit operam Wimarienſibus Principibus, & Pragam ob eorum negotia missum ajunt.* MSC.
(5) Dedicat. Consult. de offic. Elector. Bohem.

§. XXII.

Ita vero noster sibi quidem satis felix, verum in negotiis Dominorum non eadem sorte usus fuit. Licet enim diu ibi substitisset, atque Leandro RueppelioConsiliar. ibidem Vinariensi consilio auxiliove adfuisset, (1) nil tamen quod res poscebat gerere potuit. Interea Electori Saxoni natus filius, seria hæc ferme derisui omnium exposuit. (2) Hinc etiam noster quantocyus sibi inde discedendum esse arbitratus est; ne autem Dominorum causam desereret, Francofurto vix revisо, Heidelbergam, quo antequam Norimbergam iret concedere jussus erat, (3) profectus, (4) Documentorum quicquid corradi poterat secum tulit, atque causam Principum in aula Electorali commendavit, (5) quibus negotiis Aprilem & Majum ferme insumsit.

(1) Epist. MSC. Principis Viduæ 1612. 12. Febr.

(2) Lin-

(2) Lingelsheim. Bongarsio 2. April. 1612. MSc. *Goldastus Pragæ est, ob Saxonica Weimarienſia negotia, nempe ob ius præcedendi ratione etatis in ſucceſſione Electoratus præ Coburgenſibus, ſed illi iam in utramque aurem dormire poſſunt, poſtquam Saxoni Electori natus filius.*
(3) Epiſt. MSC. Goldaſti ad Hortled. 1611. 20. Sept.
(4) Epiſt. MSC. Lingelsheimii ad Bongars. 1612. prid. Kal. Majas. alia 1612. 29. April.
(5) Epiſt. MSC. Dorotheæ Mariæ Principis 14. Maji 1612. data.

§. XXIII.

Urſerat præter publica Principis Heidelbergæ, *ut ſibi liceret tempore Electionis, ſub nomine Principis Electoris Comitatus Francofurti hærere*, (1) cujus voti damnas Francofurtum pedem retulit, ubi Comitiis Electoralibus, Cæſaris ſimul & Vinarienſium cauſæ intentus adfuit. (1) Quibus laboribus exantlatis, mox morbi cujusdam pertinacis impetum ſenſit, (2) cui cum nuncium remiſiſſet, Auguſto menſe 1612. Hanoviam avolavit, atque Conrado Biermanno, cum ipſe negotiis gravioribus diſtractus opus urgere nequiret, (3) Diſcurſum Exotericum cum Jacobo à Saa & Molina edendum commendavit, totus alioqui in commodis Vinarienſium promovendis. In calce vero anni MDCXII. curas gaudio diſtincturus uxorem duxit, ſive illa fuerit jam ſuperius cupita, ſive alia priore mortua in ejus locum adſcita. (4)

(1) Dedicat. Conſultat. de offic. Elector. Bohem.
(2) Epiſt. ad Hortleder. MSC. 1612. 9. Jul. præfat. Fr. de Repræſentat. Editioni II. adjecta.
(3) Dedicat. Biermanni præmiſſ. Edit. primæ p. 5. Opuſc. edit. prior. p. 66.
(4) Epiſt. ad Hortleder, MSC. 16. Nov. 1612.

§. XXIV.

Sequioribus annis MDCXIII. & MDCXIV. adhuc Ducum Vinarienſium cauſa occupabatur, aliquanto ſalario ut Conſiliarius *von Hauſs aus* præditus. A quibus etiam lite jam extincta, MDCXIII. 12. Octobr. litteras ratihabitionis ac manutenentiæ quas vocant, conſecutus eſt. Uſui etiam fuit ejus opera Principibus variis in rebus, (1) quam tamen, cum ex ſententia Goldaſti penſare nollent, is ulterius præſtare abnuit. Quoniam enim in cauſa illa Præcedentiæ Tractatum pro Vinarienſibus conficere juſſus erat, fixum, (quo non niſi pro Principum lubitu gaudebat) ſalarium, & ut ſibi ſub Protectione Saxonica habitare Erfurti concederetur, expoſcebat. Saxonibus autem cum nimium hoc petitum videretur, utrumque ipſi abnuerunt, (2) cujus repulſæ tamen ipſos mox pœnituit.

(1) MS. Epiſt. Princip. 7. Martii & 20. Junii 1614. Goldaſt. ad Hortled. 1613. 14. Januar. Hortleder. ad Goldaſt. poſtridie Trinitat. 1614.
(2) Litteræ Goldaſti MSSCC. ad Conſiliar. Praun. ampliſſimæ ſine die & Conſ. Ej. ad Joh. Erneſtum Ducem Saxon. 3. Octob. 1614. ad Hortlederum Hanov. 3. Octob. 1614.

§. XXV.

Dum hæc geruntur, noſtrum modo Francofurtum, modo Hanovia tenebat, ſi unquam, nunc certe, in augendo operum ſuorum numero occupatiſſimum. Cauſa domicilii parum ſtabilis, ſeditio Francofurti orta, qua durante noſtro conſultius viſum, potius uxorem, liberos, ſeque ipſum in portum ſubducere, atque in æſtuoſo mari vagari. (1)

(1) Dedicat. Conſtitut. Imperial. de Euchariſtia. Epiſt. MSCta. 31. Octob. 1613.

Suſcepit medio tempore cauſas civitatum Magdeburgicæ & Brunſuicenſis adverſus Principes earum inſtruendas, honeſtiſſimo con-

(D) ductus

ductus ſtipendio. Ipſe etiam urbes illas adeundi cupiditate tenebatur, ni varia obſtitiſſent. (2)

(2) Epiſt. MSta ap. Illuſtr. Uffenbachium.

Utut autem Vinarienſium negotiis plane nuncium miſiſſe videri voluerat, anno tamen MDCXV. ordiente, conciliare ſibi offenſum Principem omni modo ſtuduit, ſed nequicquam. (3)

(3) Epiſt. MSS. ad Hortled. 16. Januar. 1615. 1. Maji 1615. 24. Jul. 1615. Epiſt. ad Principem 30. Maji 1615. qua diuturna ſalarii expectatione, in maximas rei domeſticæ difficultates ſe conjectum profitetur.

§. XXVI.

Quamvis autem Goldaſtus mediis in rixis Vinarienſibus, Conſiliarii Electoralis Palatini, Caſſellani, &c. functiones ſibi oblatas narret, vix tamen ei fidem tribuimus. Hoc certum exploratumque eſt, Georgium II. Haſſiæ Lantgravium amplo annuo reditu MDCXV. noſtrum donaſſe, ea lege, ut Hiſtoriæ Haſſiacæ ſcribendæ vacaret, (1) civitatem etiam Francofurtenſem cum annuo ſalario ſibi devinxiſſe. Sed accidit paulo poſt, ut ad Erneſtum Comitem Schaumburgicum, Conſiliarii honore Regalia præcipue curaturus vocaretur, (2) qua vocatione effectum, ut & Haſſiacis & Francofurtenſibus vacare non poſſet, Vinarienſibus vero reconciliatus 24. Sept. (3) iter Bickeburgum verſus ingrederetur.

(1) Winckelmann *Vorrede der Heſſiſchen Chron. Landgraff Georg der andere hatte den berühmten Statiſten Melchior Goldaſten, ein abſonderlich neues Buch von Heſſen-Land und deſſen Hochlöblichen Regenten in Lateiniſcher Sprach zu verfertigen, in anſehnliche Beſtallung genommen, allein wegen ſeiner Vocation nach Bückenburg zur Cancellariat-Stelle wurde dieſer löbliche Vorſatz unterbrochen.*

(2) Dedicat. Collection. Conſil. Bohemicor. ad Joh. de Feck. Epiſt. MS. Ff. 21. Aug. 1615.

(3) Litteræ MSS. hoc die ad Hortleder. datæ, & aliæ Bickeburg. 19. Jun. 1616. uti & præfat. Libri de Majoratu.

§. XXVII.

Prætulit vero noſter Schaumburgicum ſervitium reliquis omnibus quæ ipſi tum offerebantur, Caſſellano etiam, cui alias inhiaverat. (1) Nec ſane id ſine cauſa, cum & lautiſſimo ſtipendio frui juberetur, & præterea cui vellet de Jure reſpondere permitteretur. (2) Hi vero honores, hæc aucta vitæ tolerandæ præſidia, quam noſtro fuerint ad palatum vix dicere eſt, unde potius ipſius verbis, quam meis, uti heic placet. (3) Licet enim ibidem de laboribus adverſus Contractus legem ſibi gravius impoſitis conqueratur, Principis tamen in ſe ſuosve Clementiam adeo extollit, ut nihil magis,

(1) Goldaſt. Hortledero in Epiſt. MS. 1616. 19. Jun. *Nunc ad quæſtionem interjectæ tuæ Schedulæ venio, eandem ipſiſſimam Illuſtriſſimus Landgravius Mauritius mihi ſuperiore anno Francofurti propoſuerat, ut ſibi deducerem. Verum ego qui tot jactibus cautus, dejeraveram ſanctiſſime, nulli impoſterum Principi, quicunque tandem is futurus ſit, inſervire, niſi ſtipulato prius & certo præmio, negabam me poſſe operam meam gratis præſtare, cui non ſit datum, hauſto ſolum aëre vivere. Interea dum Protoprafectus Berlipſchius mecum pacisitur, & rem ad Principem refert, Illuſtriſſ. meus Princeps in urbem venit, & ſtipulato honeſtiſſ. ſalario in hunc locum abducit, ut nunc Sero Lantgravium more & illiberalitatis ſuæ pœniteat.*

(2) Epiſt. MSC. ad Hortled. Francof. 21. Aug. 1615. *Præſertim qui nunc ſim in procinctu, rebus convaſatis omnibus ad aulam Holſato-Schaumburgicam, Regio ſtipendio & otioſiſſimis conditionibus invitatus & vadatus, ſtipendio inquam M. Florenorum, computata etiam habitatione & iis conditionibus, ut præter Regalia nil ſit quod agere tenear, quam in Studia mea incumbere, quæ Illuſtriſſimus Comes unice ſtudet promovere, libertate conceſſa de Jure reſpondendi, cuicunque Principi à me petenti. Quin ſponte promiſit meam induſtriam Regi Daniæ & Ducibus Holſatiæ commendare, ut in controverſiis Regalibus, meum, (utor ipſius verbis,) oraculum conſulerent.*

(3) Epiſt. ad Hortleder. MSC. dat. Bickeburgi 19. Junii 1616. *Poſt ongum ſilentium tandem redeo ad*

ad officium, suavissime Hortledere. Ex manu enim Tua notavi, Te adhuc superstitem esse. Utinam tibi aque illic bene sit, ut mihi evenit istis in locis. Nec enim Principe solum utor clemente & benigno, sed & ab omnibus Officialibus & Nobilibus amor & observor, supra fidem meam, cum tamen nihil earum artium didicerim, quæ commendari in aulis solent. Salarium meum est circiter M. Thalerorum, honor præcipuus post Cancellarium: Quin apud ipsum Principem par, qui me ad id officii destinarat, quod ego hactenus imperitiæ meæ conscius, honeste refutavi. Infra me conspicio splendidissimæ prosapiæ Officiales & Ministeriales, quibus vix dignus sum, ut solvam ligulas calceorum. Et ego homo ab hac vanitate semper alienus, nunc audio Junckherrus & Gestrenger, crudente fato. O fortuna, non temere est, quod cæca fingaris, quæ vanitatem hanc ambientibus invides, fugientibus obtrudis! Medaillo sui vultus me Princeps in strenam cohonestavit, quatuor diamantibus radiante, in festis Paschalibus vestitu, (sine Hyperbola dicam) supra fortunæ meæ homines pretioso: h. e. pallio toto metaxeno seu samantino, thorace & caligis atlassinis, cum omnibus cæteris necessariis ex serico & auro. Quibus nunc demum accessit, ein adelliches Hauß mit der bassa Jurisdictione und Geld-Brucken, ex mea liberalitate. Quanquam ego quoque supra Conditiones in Contractu nostro expressas nunc adstringor ad cumulatissimos labores in Cancellaria, quibus ego eo libentius perfungor, quo majores fructus inde ad studia mea rectius conformanda & applicanda percipio. Igitur illa quæ ad te perscripsi, ut mecum mirere mirabiles fortunæ casus.

§. XXVIII.

Agnoscis etiam ex his, quæ diximus attulimusve, Consiliarii equidem, non tamen, quod Winckelmannus voluit, Cancellarii honore insignem fuisse Goldastum. Hoc in munere ita se gesit, ut non modo domesticis negotiis Principis faceret satis, sed etiam variis Principibus ac Statibus de Jure responderet (1) Varias etiam Legationes nomine heri sui obivit, ubique ferme faustis usus avibus. (2) Inter alia etiam Domino suo Principis Elogium ab Imperatore impetravit, id quod postmodum displicuisse successori ejus doluit. (3) Circuli Westphalici Deputatis Heri sui nomine Collega additus, in rem numariam inquirendi, atque Catholicon Rei monetariæ consarcinandi ansam inde arripuit. (4)

(1) Docent id variæ Epistolæ ejus MSSCC. ad consulentes destinatæ.
(2) Epist. 19. Jun. 1616. & aliæ.
(3) De regno Bohem. Lib. III. cap. X. §. 6. not. p. m. 430. edit. nov.
(4) Epist. Dedicat. primæ edit. Catholici R. M. præmissa. *Ego etiam quoque dolium meum verfare cum Diogene instituï, conquisitis undique omnibus iis, quæ ab Jurium generalium Conditoribus, qua priscis qua novis confuse tradita in sacris profanisque paginis lectitantur. Occasionem mihi præbuit honorabile vestrum Collegium, postquam ejus pars esse cœpi, quanquam nullo meo merito ab Illustriss. meo Principe destinatus.* Perscribebam Bickeburgi in aula Serenissimi Holsatiæ & Schaumburgiæ Principis prid. Kl. Nov. 1619.

§. XXIX.

MDCXIX. ab Ernesto Principe suo Francofordiam ire jussus, ibidem Electo Imperatori Ferdinando II. operam suam in causa Bohemica addixit. (1)

(1) Dedicat. op. de offic. Elect. Bohem. & Dedicat. Collect. Consilior. de officio Reg. Bohem.

Cujus promissi quamvis reus sæpius à Cæsareis moneretur, imo MDCXX. præsente Legatione Cæsarea denuo de opere urgendo fidem daret, obstitere tamen laborem orsuro non pauca, quæ eum vix hiscere sinebant. (2) Inprimis etiam Bohemica meditamina, Regis Daniæ adversus Regalia Ducis Holsato-Schauenburgici molimina, in aliud tempus differre jusserunt, qua in causa quos labores exantlaverit, ipse indicat.

(2) Dedicat. Collect. Consilior. de succeff. hereditar. Regni Bohem.
(3) Dicta Dedicat. & Epist. MSC. Quirini Cubachii dat. Jen. 16. Maji. 1618.

§. XXX.

Excepit hasce turbas, atque iis interjectos bellicos furores placida

ab humanis requies Ernesti Principis Holsato - Schaumburgici, MDCXXII. mense Januar. quem casum uti noster non potuit non ægre ferre, ita inprimis luctuosum ei accidit, quod Schaumburgicis terris, statim ab ejus obitu, dira bellorum pericula imminuerint, (1) non modo Comitatui, sed & omnibus ejus incolis funesta. Quibus etiam motus noster, utprimum belli faces Comitatui illuxerunt, alium sibi familiæ fortunisve portum circumspexit. Hinc quo expeditius iret, Bibliothecam à se abdicare constituit, bonis Conditionibus eam venum exponens. (2) Ipse interea Friderici Ulrici Btunovicensium Ducis ministerio se offerebat. (3) Neutrum vero horum cum successisset Bickeburgi substitit, iisdem honoribus & salario queis antea, sub novo etiam Comite fruitus, ita tamen nonnunquam agitatus molestiis, (4) ut Bickeburgi pertæsus, MDCXXIV. denuo discessum inde pararet, (5) nec diutius teneri vellet.

(1) Dedicat. Collect. Consil. de offic. Reg. Bohem.

(2) Obtulit eam MDCXX. Comiti Lippiæ docente Epist. MSC. ejusdem tenoris est alia quæ inter eas, quas Burmannus Gudianis adjecit N. CCXXXII. comparet. Add. MSC. 26. Nov. 1624.

(3) Epist. MSC. dat. Bickeburgi 14. Maji 1622. *an Friderich von Udern.*

(4) Epist. MSC. dat. 26. Nov. 1624. *Mit mir hat es gantz eine andere Gelegenheit, und habe meine Segel nach denen widrigen Winden dieses seltzamen ungeheuren Meers (vitæ aulicæ) noch nicht recht hencken und sencken lehren, bin auch offtmahls nicht weit vom Schiffbruch gewesen. Jedoch hat mir GOtt jederzeit durchgeholffen, und meine Feinde offentlich zu Schanden gemacht. Nichts destoweniger bin ich nun in das vierdte Jahr mit denen Gedancken umbgegangen, mit einer guten Garben von diesem Schiffe abzukommen, und ohne Gefahr* honorum & bonorum *von dem für und für tobenden Meer erlöset, und in einen ruhigen stillen Port gelandet und geführet zu werden, &c.*

(5) 1624. 2. Januar. in Epist. MS. noster Cancellario scribit, nescire se, cur Consiliarius Holsato - Slesvicensis constitutus negligatur.

§. XXXI.

Discessum ergo cum omni nisu adornaret, ad Ludovicum Fidelem Hasiæ Superioris Landgravium, necnon Cancellarium Cassellanum litteras dedit, (1) quibus ab eorum altero litteras commeatus, & ut sub ejus protectione Francofurti degere sibi concedatur, in vicem servitia gratuita præstituro, petebat, alterius autem sententiam de itinere explorabat. Horum vero mente consiliisq; perceptis, ipse pro dimissione Comiti suo supplicare non destitit, donec is tandem, sub conditione servitii ac ministerii sibi suisve in perpetuum præstandi annuit, ac clementer dimissum sibi reliquit. (2) Missione impetrata, cum Bibliothecam secum avehere vix tutum judicaret, eam quidem Bremensi civitati custodiendam tradidit, (3) reliquis suis sarcinis sibique litteras commeatus liberi ab Exercituum Cæsareorum Ducibus impetravit, (4) hisque munitus Francofurtum alteram patriam repetiit.

(1) In MSC. existentes penes Illustr. Ussenb. datasve 1624. 4. Martii, & 1624. 26. Nov.

(2) *Ich habe mir endlich die* Resolution *wiederum in die wohlgelegene Stadt Franckfurt, und die schöne herrliche Reste in der Nähe genommen, und allberest mit etlichen Fürsten und Herren in jährliche Bestallung von Hauß aus eingelassen, durch welcher Hochfürstl.* Interposition *und Vermittelung mein gnädigster Graff und Herr mich endlich des Diensts und gewöhnlichen Aufwartens zu entlassen, jedoch* cum Conditione, Obligatione & Reservatione, *in ihr. Landen und Leuth Diensten die Zeit meines Lebens zu verbleiben*, ex Epist. secunda cit.

(3) Dedicat. Collect. Consil. de Succeff. hered. R. Bohem.

(4) MDCXXV. 16. Januar. eod. anno 20. Martii.

§. XXXII.

Priusquam vero in viam se daret, gravi morbo ferme confectus est, (1)

est, (1) cujus vi fracta, iter celerrime prosecutus Francofurtum pervenit, futurus ibi Principum quorundam Consiliarius, (2) adhæc Cæsaris ministerio propter Bohemica addictus. Vix autem adamatam sibi civitatem ingressus erat, cum ecce febris eum corripuit, ita per semestre spatium virum excrucians, ut ferme nullis negotiis superesse posset. Comitabantur hoc malum nostro amica paupertas, inimicorum machinamenta, aliaque; ut satis jam miser videretur, nisi morbo solutus omnibus nervis intensis, æternum opus de regno Bohemiæ MDCXXVI. autumnali tempore absolvisset. (3)

(1) Epistola ad Superintend. Bückeburg. 9. Mart. An. MDCXXV.
(2) Docet id locus exscriptus ad §. præced. n. 2.
(3) Dedicatio Collectionis Varior. Consilior. de succeſſ. Bohemica, & alia, Consultat. de officio Elector. Bohem.

§. XXXIII.

Non opinor me falsi criminis reum peragi posse, si hunc laborem fortunæ Goldasti paulo post in melius mutatæ auctorem dixero; Eo siquidem effectum est, ut MDCXXVII. Imperatoris, & Electoris Trevirensis Consiliariorum numero non sine salario adderetur. (1) Cum enim Imperator fidem ejus demereri, Elector autem eo Advocato uti vellet, utrumque munus in virum collatum est, quorum hoc eum mox Francofurto abstraxit. (2) Pedum dolore & hypochondria aliquantisper tamen detentus, mox Treviros abiit MDCXXVIII. ubi cum Electore moratus, postmodum aulam secutus, demum ad Cameram Spirensem missus est. (3) Spira Electoris Reverendissimi indultu Francofurtum in nundinas profectus, hospitio P. Lotichii aliquamdiù usus est, in bonis libris volutandis assidue occupatus. (4)

(1) Vid. Epist. Jo. Petr. Lotichii ad eum in Comment. ej. ad Petron. p. 11. ubi: *Sacra Cæsaræa Majest. & Reverendissimi Archi-Episc. Electoris Trevirensis Consiliario.*
(2) Vid. Epist. Goldasti ad Lotich. 21. Mart. 1628. Commentar. ad Petron. p. 1.
(3) Vid. Epist. MSc. cit. 21. Mart. 1628.
(4) Eadem Epist.

§. XXXIV.

In nundinis & Francofurti subsistens, quia sibi locum ac sedem stabilem non fore prævidebat, ad Bibliothecam vendendam denuo conversus, cum iter Viennense subitarium consilia tum intercepisset, redux postea idem saxum volutavit, (1) Episcopum Bambergensem præ reliquis huic negotio accommodum censens. Verum ne nunc quidem aliquid actum. Unde negotio illo derelicto, ad Electorem suum reversus est, postea modo in hujus Comitatu existens, modo apud suos subsistens Francofordiæ. Ea ratione non tantum hic, sed & sequiores anni MDCXXIX. MDCXXX. & MDCXXXI. ei acti sunt, (2) identidem eunti ac redeunti, quo ipso tamen non male ei fuisse prospectum, ut sciamus, ipse facit. (3)

(1) Epist. ad Neustetter. Francof. 14. Aug. 1628. Responsor. Neustetteri 21. Novembr. 1628. MSc.
(2) Epist. ad Hosmannum inter Richter. pag. 554. 557. 558. 555. 559. 560. indicant vix domum reversum semper revocatum esse.
(3) Ib. p. 558. 4. Octob. 1629. *De me exemplum cape, & quam Deus O. M. in se sperantes non deserat, nec confundi spem eorum patiatur, mei ipsius experimento didici.*

§. XXXV.

Sed non sola erant, quibus urgebatur, Electoralia negotia, aggraverant se iis post Viennense iter & Cæsarea, ut vix propriis super-

esse quiret. (1) Cum itaque sic satis fortunatus sibi videretur, non deerant mala in ipsum irruentia, mors conjugis, paralysis, scabies singulis annis recurrens, & si quæ alia. (2) Annum MDCXXXII. noster in consueta laborum palæstra exegit, minimum exegisse eum eo modo credibile est, licet monumentis destituamur. Anno autem MDCXXXIII. cum Hofmanno Francofurto sermonem miscet de Helvico Dieterico, Illustr. Principis sui Archiatro, qui cum Principi Hassiæ Darmstadii alias, tum ob bellicos motus Gissæ degenti à consiliis Medicis fuerit, ejus Ministerium tum eum subiisse inde evidens fit. (3)

(1) Epist. Goldast. ad Hofmann. inter Richter. 558. 560.
(2) l. c. p. 558. 556.
(3) l. c. p. 556.

§. XXXVI.

Et hactenus quidem Francofurti degentis Goldasti consilio *von Hauss aus* usus fuerat Princeps, adolescente autem jam anno quem diximus, negociorum à Principe commissorum ergo, Gissam, ubi tum is cum suis se continebat, venire jussus, maximam etiam Bibliothecæ suæ partem eo transtulit, (1) sed sine fructu ferme. Siquidem DEus O. M. eo loci delatum, haud longe tempore ab adventu ejus interposito, hemiplexia percussit, ut remedii spem in solo Deo O. M. ponere cogeretur, humana desperans. (2) Unde accidit, ut summo omnium rectore ita disponente, morbus placida morte finiretur, ineunte anno MDCXXXV. (3) cum prius ægrotans noster, si Gissensibus fides, ante obitum egestatem, familiare ei malum, & malevolorum, qui eum nomine *des närrischen Goldasts* compellabant, calumnias, denuo expertus esset, de quibus narratiunculis cur ego dubitem, non unæ mihi causæ sunt.

(1) Ipse in litteris 8. Sept. 1634. l. c. p. 556. sq. ad Hofmannum datis indicat se jam ultra annum Gissæ subsistere. Add. Epist. MS. Valentini Rect. Francof. ad Dn. de Gunterrod 1635. 13. Octob. data.
(2) Epist. ad Hofmann. l. c.
(3) Vulgaris error est Bremæ Goldastum animam exhalasse, sed non rectius hic error confutabitur, atque Epistola, quam dixi, Valentini Rectoris ab Illustri ac Generoso Dn. Jo. Adolpho à Glauburg nobiscum communicata, ubi ita habet: *Goldastus ut nosti Gissæ est mortuus, quo & maximam suæ Bibliothecæ partem, ob negocia à Principe commissa & obeunda, transtulit. An igitur petita Gissæ, an hic Francofurti, nemo me potuit instruere, nec quisquam ausus est, forte an tædio, quo hic plerique inescamur, inquirere.*

§. XXXVII.

Vita Viri secundum annorum seriem lustrata, restat, ut quæ in ea serie commode disponi non potuere, referamus. Privata ejus quod attinet, ab ineunte ætate, per omne ævum parum ei fortuna risit, nec unquam studiis suis portum acquirere potuit, uti jam dictum. Inde orta nostro non ignota egestas, cum qua hospitium satis grave contraxerat. Verum iis licet impeditus calamitatibus, fortunam tamen ferens utcunque, scriptitando, consulendo, corrigendo, & famæ consuluit, & fami. Utut enim editio inprimis Constitutionum, (1) nonnullos pupugerit, queis non arridebat, hæc atque talia communis omnium usus post multorum ferme annorum oblivionem fieri; æquioribus tamen ejus studium se probavit. Hinc meruit Illustrium ac præstantissimorum virorum calculos, utpote Freheri, (2) Mallincrotii, (3) Zeileri, (4) Sarcmasii s. Schurtzfleischii, (5) Bilderbeckii,

Mei-

Meibomii, Dieterici, Rachelii, Joannis Fabricii, (6) Conringii, (7) Taubmanni, (8) omnium ferme Juris Publici Consultorum, & quorum numerus non est.

(1) Dedicat. Rational. Tom. IV. Constitut. & Gretser. passim.
(2) Passim in scriptis.
(3) De arte typogr. p. 12.
(4) *Send-schreiben* Epist. CCCC. p. 456.
(5) In Sarcmasian. & MS. de re literaria. *Vir ille Prytaneo dignus, ut judicavit Dieterichius meus, sed traducitur à Scioppio, & prodigiosa Veneris accusatur.*
(6) Biblioth. Fabric. p. 252. seq.
(7) Præfat. ad Tacit. de Mor. Germ. & alibi.
(8) Comment. in Virgil. culic. p. 121.

§. XXXVIII.

Quam in eo summam laudant eruditio, Mæcenates nonnullos, amicos plurimos ei paravit, Fridericum IV. Electorem Fridericum Achillem Würtemberg Principem, Uhlefeldium Baronem Danum, Schobingerum & alios ipse laudat. Luce fruuntur, aut tamen in manibus nostris sunt Freheri, Hortlederi, Waseri, Taubmanni, Strutheri, Agricolarum, Colerorum, Quirini Cubachii, Stuckii, Rittershusii, Stephanii, Neustetteri, Heideri, Guillimanni, Wehneri, Piccarti, Jungermanni, Lavateri, Lingelsheimii, Welseri, Maleri, G. Remi, Philippi Camerarii, Quirini Reuteri, Eglini, Witlichii, Mart. Mageri, I. P. Lotichii, Casp. Hofmanni, Schutzii & plurium Epistolæ, aut tamen Epistolarum memoriæ. Id fortassis in eo taxandum, eum cum Jo. Petro Lotichio non ita candide, ut amicum decet, egisse, (1) de quo ipse Lotichius conqueritur, quodque etiam satis aliunde apparet. (2)

(1) Epist. nostri ad Hofmann. 1631. 7. Kal. Octob. MSc.
(2) Præfat. ad Nov. edit. Petronii in Bibl. Uffenbach. MSC.

§. XXXIX.

Sed qui amicos, itidem inimicos expertus est, quibus magni nil caret. Familiam ducit Gaspar *Schoppius* Francus, Præceptor, amicus; quem aura Italica & Priapejorum editio plane alienum reddiderat, ut quæque gravissima, vera, falsa, ei objecerit. (1) Justum *Lipsium*, editione Orationis de duplici Concordia offenderat, quam ejus non esse, adversus Goldastum Scribanius defendere nisus est. (2) Idolum Halense, quod jam dictum multarum ei inimicitiarum fax extitit. Maledicentiæ vero palmam reliquis præripuit Jacobus *Gretserus*, S. I. Vir eruditus in paucis, quoque ipse Ingolstadii & apud S. Gallum familiariter usus fuerat. Hic in *Cæsare Baronio à Melchioris Goldasti inscitia & calumniis vindicato*, & Paulo Bernritensi Ingolstadii 1610. in 4. adjecto, nec non *gemina defensione pro Gregorio* VII. Pontif. Ingolstadii MDCXII. 4. *Commentariis de Cruce*, & alibi, quasi in locum communem omnia, quæ in Goldastum dici poterant, congessit. Nullus tamen horum *Eberhardum à Weihe* æquavit, qui, at quantus Vir! eo devenit intemperantiæ animi, ut Goldastum ad duellum provocaret, ridiculo ad omnem posteritatem exemplo. (3) Post mortem ejus vero exortus est Bohuslaus *Balbinus* S. I. qui Bohemiam ejus data occasione acerrime perstrinxit.

(1) Oporinus Grubinius in Amphotidibus Scipp. p. 104. seqq. p. 109. 110. Voyez Mr Bayle Dictionaire Histor. & Critiq. article Goldast.
(2) Lingelsheim. & Bongars. Ep. mutuæ l. c.
(3) Epist. Gold. MSC. in Bibl. Uffenb. Buckenburg. 1622. 14. Maji.

§. XL.

Et hæ quidem præcipuæ Goldasti inimicitiæ maximam partem immeritæ, sunt tamen & plurima, quæ omnes in eo desiderent. Etenim justo confidentior noster erat, si quid verisimile habebat, sua aliis pro veritatibus, imo pro antiquorum sententiis obtrudens. Scatent id genus rebus scripta ejus, nec solus ei Gretserus id objecit. Sunt quæ & ipsa ab antiquis tradita, sua faciendo peccavit. In eum censum refero, fictitias Manni, Hermionis, Henrici IV. & plurium constitutiones aliquas, antiquitus confectas, sed sine judicio recusas. Sunt præterea, quas ipse ex ingenio produxit. Sane nonnullos id ei exprobrantes apud Fabricium videas; (1) idipsum legas in τῷ πάνυ Conringii scriptis, (2) necnon Wendelini Legibus Salicis, & alibi. (3)

(1) loc. cit.
(2) O. J. Germ. c. 18. p. 99. & sæpius.
(3) insert. Opusc. Chifflet. p. 61. Vid. Magiri Eponymologic. Struvii Bibl. Jur. & J. Publ. Scriptores.

§. XLI.

Corporis & animi dotes quod attinet, pauca dici queunt. Scioppius equidem faciem eum patibulo dignam, cuique primo statim intuitu visam, circumgestasse asserit; quod tamen, ut ab inimico dictum suo loco relinquendum erit. Memoriæ felicitate præcelluit, quod vel ex Dedicatione rationalis discere est, nec Gretserus memoriæ tenacitati illudere omittit, certo ejus quod diximus indicio.

§. XLII.

Matrimonium contraxit 14. Decembr. MDCXII. cum virgine Francofurtana patriciæ gentis *Sophia Ottilia Jeckelia*, MDCXXX. 1. Febr. hydrope & aliis morbis extincta. (*) Nec illud matrimonium prole destitutum fuit, siquidem bigam filiarum ex eo prodiisse certis monumentis accepimus. (I) *Mariam Sibyllam*, nat. 1623. mort. 1624. 20. Aug. cui publice parentatum, concione mandata typis Statthagen 1624. 4. (II) *Mariam Agatham*, nat. 1624. primis nuptiis Kœhlero cuidam, secundis 1667. Joan. Hectori Faust ab Aschaffenburg conjunctam, cujus mortem anno 1701. 18. dies mens. Mart. tuitus est. Sed & (III) *filiam*, Ulrici Menth nescio cujus jugalem, supplicæ à Maria Agatha Senatui Francof. exhibitæ, dubitare nos non sinunt, quarum Excerpta penes nos sunt. Atque de his quidem hactenus, nunc litterariorum ejus negotiorum ratio reddenda est.

(*) Epist. ad Richterum p. 456.

§. XLIII.

Existimavimus vero optimum factu esse, si litteraria, ob eorum multitudinem, ad calcem usque servaremus. Tanta enim ejus in litteras merita sunt, ut altiorem indaginem postulent. De libris primo loco agendum est, quod ut commodius fiat, & sine auctoris nomine & appositio eo editos, præter hos autem in MScto adhuc delitescentes, aut saltem cogitatos secundum annorum seriem lustrare aggrediemur. Occurrerunt autem mihi

1. *Disputationes Politicæ* præeunte Scherbio Altorfi habitæ, ut refert *Epist. Thulemar.* 1. & 8.

2. *Lipsii Orationem* de duplici Concordia, Tiguri impressam, & Darmstadii recusam, in lucem edi curavit, A. D. MDC. (*)

(*) Confer. Epist. Thulemar. XVI. & XXXII. Negavit tamen hanc Orationem suam esse Lipsius Ep. XXXIII. XXXIV. XLII. LXII. sed probavit Lipsii esse Goldastus Ep. LXIII. utut aliis visum stilum à Lipsiano alienum esse. Ep. XXXI. Præter Sagittarium vero in *Lipsio Proteo*, Lipsianam esse demonstravit Cl. JOH. HENRIC. KROMAYERUS, qui hanc Differt. cum aliis VI. Lipsianis Notis instructam edidit Jen. 1726. 8.

3. MDCI. molitus est varia, quæ an perfecerit, nescio, me equidem latet. *Idacium* puta & *Hilarianum* Ep. Th. XL. XLVI. *Ennodium.* XLVI. *Archulfum* XLIX. *Eginhardum*, *Ferium Hilpericum*, *Idacium* & *Fredegarium.* XLIX. Commentarium *de Chiliastis*, XLVI.

4. *Valerianus* de bona disciplina 1601. 8. Genevæ editus, testante Ep. XLVI. XLVIII. LXXV.

5. *Isidorus* de Prælatis. Genevæ 1601. 8. teste Cat. Bibl. Heinsian. P. II. p. 36.

6. *Dosithei* Magistri Rescripta Græc. & Lat. Genev. 1601. 8. quæ nunc extant in Jurisprud. Ante Justin. Anton. *Schultingii* ed. Lugd. Batav. 1717. 4. Maj. p. 854. sqq. una cum notis Goldasti.

7. *Lucubrationes Goldasti* MDCII. Epist. Th. LXXII. memoratas ab his non differre opinor.

8. *Paræneticorum* Veterum Pars I. in qua producuntur Scriptores VIII. cum notis Melchioris Haiminsfeldi Goldasti, ex Bibliotheca & sumptibus Bartholomæi *Schobingeri* JC. Adjectæ Conradi *Rittershusii* JC. Conjecturæ in Panegyricos Veteres. Insulæ ad locum Acronium 1604. 4. Quæ Panegyricorum Collectio nunc comparet in Tom. I. Posthumorum Schilteri cum nonnullis Additionibus. Ulmæ MDCCXXVII. fol.

9. *Suevicarum Rerum Scriptores* aliquot vetusti, partim primum editi, partim emendatius atque auctius, ex Bibliotheca & recensione Melchioris Heiminsfeldii Goldasti. Francof. in 4to. [MDCV.] Quos Scriptores nunc recudit Dn. Bartholomei Bibliopola Ulmensis solertissimus. fol.

10. *Hieroclis* facetiæ c. n. Goldasti s. potius Freheri. Vid. *Struv.* Acta Litterar. ex MSS. erùta p. 63. fasc. VI.

11. Scriptores Rerum Alemannicarum Francofurti MDCVI. fol. recusi Ibid. MDCLXI. fol. nunc autem tertia vice prodeuntes. (*)

(*) Desiderabant in iis quondam *Pistorius*, *Velserus* & *Guillimannus*, Vadianica reliquis addita esse, obstareque id credebant Exemplorum distractioni. Epist. Thulem. CLVIII. CLXII. CCXVIII. Verum non ita scrupulosus est nostri ævi genius.

12. *de Sibylla Francica.* Urselliis 1606. 4. (*)

(*) Collectio auctorum est de puella Aurelianensi agentium; circa quam id tantum monemus, male in *Lipenii* Bibl. Dialogos de querelis Galliæ & Angliæ ut separatum opus recenseri, cum tamen ultimi Collectionis hujus Tractatus sint.

13. MDCVI. promisit etiam in notis ad Burkardi casus Libros *de servitute Germanorum* antiqua & nova. c. VII. p. 131.

14. Clavis Philosophiæ Peripateticæ Aristotelicæ, hoc est: Octaviani *Ferrarii* Hieronymi F. Mediolan. de sermonibus Exotericis Liber unus, & de disciplina Encyclica Liber alter, nunc primum in Germania editi ex Bibliotheca Melch. Haiminsfeldii Goldasti, cum ejusdem de Cryptica veterum Philosophorum disciplina Epistola ad Rodolphum Goclenium. Francof. 1606. 8.

15. *Constitutiones Imperiales* Tom. I. Francof. 1607. fol. Tom. II. Hanov. 1609. fol. III. Offenbachi 1610. fol. Tom. IV. Francof. 1613. fol. (*)

(*) Rationale Tomi unici Constitut. Part. I. edit. Francof. 1607. fol. quam male habuerit Pontificos docet D. Jo. Andr. Schmidius Tom. II. Hist. Eccl. Sagitt. p. 167.

16. *Des Heiligen Römischen Reichs Kayser, König und Churfürsten Constitutionen, Reformationen, Ordnungen und Ausschreiben, von Anbegin der Regierung Kayser Karl des Großen, biß auf Carolum den Fünften. Franckfurth* 1607. fol. (*)

(*) Est Constitutionum Tom. I. Editio plane Germanica, quam ego quidem non vidi, sed fide Lipenii & Dn. Struvii niter.

17. MDCVII. suscepit *Collectionem Itinerariorum* in terram S. Epist. Th. CXXXVIII. quod consilium MDCIX. nondum posuerat. Ep. CCCXIX.

18. *Idolum Halense*, quod mihi videre non contigit. (*)

(*) Epist. CXXXV. CLXXVII. ut & supra nos ad h. annum.

19. Epistolæ Heraclii Imperatoris ad Sophoclem Sophistam, Sophoclis Sophist. ad Heracl. Imperat. C. Antonii ad Q. Soranum. Cleopatræ reginæ ad eund. Q. Sorani ad Antonium & Cleopatram de Priapismo Cleopatræ reginæ ejusve Remediis, in lucem prolata ex Biblioth. Melch. Haiminsfeld, Goldasti. Extant cum Priapeiis Scioppii. 8.

20. MDCVIII. molitus est opusculum de *Johanna Papissa*, indice Ep. Thulem. CCXXXVI.

21. Imperialia decreta *de cultu imaginum*. Francof. 1608. 8. Mai.

22. *Monita Politica* edita hoc anno, uti Ep. Th. CCXLVIII.

23. *Thuani* Historiarum novam Editionem Francofurtensem curavit MDCVIII. & MDCIX., menda sustulit, omissa in Editionibus anterioribus restituit, marginalia addidit. (*)

(*) Prodiere Uffenbachi MDCIX & Francofurti MDCX. fol. Exempla hæc Goldastina, docente Ep. CCXXXVIII. CCCXII. CCCXXV. non probantibus Thuano ejusque amico Lingelsheimio.

24. *Reichs-Handlungen. Hanau* MDCIX. fol. Recusæ Francofurti 1712. fol. (*)

(*) Separanda erant Latina à Germanicis, quo promptius Constitutiones emtores exteros invenirent, quippe mixturam Tom. I. nunc autem quarti, libro suo admodum obfuisse conqueritur noster in Ep. MS. ad Hortled. Et inde natum hoc opus.

25. *De officio Comitis Palatini Consultatio.* (*)

(*) Opusculum hoc noster in aulam Palatinam misit, si fides Ep. CCXCVI. CCCVI. CCCXVI. quod accidisse MDCIX. 3. Febr. in Autographis ipsius Goldasti postmodum ego deprehendi, ubi Electori opus offert hoc titulo inligne: *Ein Bedencken über das Ampt, Herkommen und Gewalt der Pfaltz-Grafen, Statthalter- und Vicariat-Ampts des Churfürsten und Ertz Truchsessen-Ampts.* Hoc vero opusculum cum ego de *Judicii Palatini in Cæsarem Aug. Fabula* aliquid meditatus anxie MSC. quæsivissem, inveni tandem titulotenus in Catal. Bibl. Goldasti p. 56. Unde Bremæ extare credidi, nec in hac mea mente falsus fui, siquidem aliquanto post, ex Bibl. Bremensi descriptum apud celeberrimum ac humanissimum Dn. *Schminckium* Cassellis id deprehendi XII. fere plagulas implens, atque à me beneficio ejus perlectum. Postmodum autem Patronus quidam optimus ex Archivo haud ita longe hinc dissito, Germanicum exemplum, sed mancum mihi curavit, cum Latinum Bremensi fuerit plenius.

26. *Reichsatzungen* Pars I. fol. 1609. Pars II. fol. Francof. 1613. quo in loco hoc opus cum *Reichshandlungen* 1712. recusum est junctim. fol.

27. *Petronius* cum notis hunc titulum præferens. T. Petronii Arbitri Equ. Rom. Satyricon, cum Petroniorum Fragmentis noviter recensitum, interpolatum & auctum. Accesserunt seorsim Notæ & Observationes Variorum. Helenopoli 1610. 8. (*)

(*) Elogia loquuntur Goldastum editorem, quem & Epist. CCCXLIII. Notæ eidem tribuuntur, Georgii Erhardi nomen præferentes, quas tamen rectius M. C. *Londorpio* inscribendas Burmannus Tom. II. edit. suæ 1707. 4. censet, sed vid. *Placcium* in Theatr. Pseudonym. & Anonymor.

28. *Epistolar. Philologicar. Centuria.* Francof. 1610. 8. Recusæ cura Conringii Helmstad. 1674. 8. (*)

(*) Continent Epist. Eruditor. Sec. XVI. & in calce duas ad Goldastum. Omnes vero sunt argumenti Critici.

29. Discursus aliquot. Epistolares Politico-Theologici variorum authorum, de Statu Reipubl. Christianæ degenerantis, collecti opera Mel. Goldasti. Francof. 1610. 4.

30. Publii *Ovidii* Nasonis Erotica & amatoria opuscula, de amoribus arte & modis amandi, & qua ratione quis amoris compos fieri debeat; Nunc primum ex vetustis membranis & MSS. Codicibus deprompta & in lucem edita, diversa ab iis, quæ vulgo inter ejus opera leguntur: cum aliis quibusdam ejusdem argumenti libellis, qui per fucum in Ovidianas inscriptiones transierunt. Editore Melchiore Goldasto. Francofurti 1610. 8.

31. Consilium *und Bedencken über der Stadt Nürnberg Freyheiten, so er auff Anmahnen des Stadtschreibers an den Rath überschickt.* (*)

(*) MS. Illustr. Uffenbachii 1610.

32. Bilibaldi *Pirckheimeri* Opera omnia, edita à Melchiore Goldasto. Francofurti 1610. fol. recus. Ib. 1665. fol. (*)

(*) Opera hæc Imhofius edenda dederat Frehero, cum Dureri figuris æneis MDCVII. Epist. CXLVI. Collegerat Rittershusius atque descripta amanuensis manu correxerat, antequam Goldasto concederentur, cum quo Reipubl. nomine Imhofius contraxit. Sed causæ fuerunt, ut non omnia Goldasto promissa præstarentur, secundum Epist. Thulem. CCLXIX. CCCLIII. CCCLXV. quibus adde supra adducta. Remi Epist. MDCX.

33. MDCXI. *Juliacensia* scripta Hanoviæ edita in ordinem redegit, juxta Ep. CCCLXX.

34. Repli-

34. *Replicatio pro Sacra Cæsarea & Regia Francorum Majestate*, Illustrissimisque Imperii Ordinibus adversus Jacobi Gretseri crimina læsæ Majestatis, perduellionis & falsi extemporaliter instituta, à Melch. Goldasto Haiminsfeldio. Accesserunt Reverendissimorum & Illustrissimorum quorundam S. R. I. Principum Apologiæ pro D. N. Henrico IV. adversus Gregorium VII. Hanoviæ MDCXI. 4. recus. Btemæ 1613. 4.

35. *Universi Juris Cæsarei Reformatio moribus nostris accommodata*, ei tentabatur 1611. quam non perfecit. (*)

(*) Ipse Hortledero Francof. 20. Maji 1610. *Aggrediar opus arduum, & à nemine dum tentari ausum, i. e. universi Juris Cæsarei Reformationem, moribus nostris accommodatam. Faciam Deo cœptis annuente & vita comite, Codex absolutissimus tandem aliquando à eascis illis tricis & affamiis Romanis jampridem olim obsoletis, in generalem Christiani orbis consonantiam restauretur. Cui adire liceret Palantiæ s. Imperialis Cameræ Magdeburg. Archiva, non magnopere de juvando instituto meo laboraret, Ex. g. Multis locis glossa Speculi & Weichbildi adducit Alberti I. Cæs. Constitutionem, quam sane in Archivo illo exstare necessum est. Nam quæ Germ. post Weichbild editur, Pseudepigrapha est, & Friderico II. Imp. rescribenda.*

36. *Capitulationem Rudolphi II.* Commentariis se illustrasse dicit in Hortlederianis. MSS. 1611.

37. *De primogenitura* Tr. duorum Nobiliss. JCtor. Hispaniæ, Jacobi à SAA Equitis Lusitani &c. & Ludovici MOLINAE. Nunc ob gravissimas quasdam in Imperio obortas Controversias conjunctim editi & sibi invicem oppositi. Quibus accessit Illustris Academiæ Electoralis Interpretatio in §. primogenitus cap. 24. Aur. Bull. Præfixa est Consiliarii cujusdam Ducâlis &c. Discursus Exotericus, de Jure Repræsentationis in primogenitura Imperii Germanici, cum ejusd. Notis & Apostillis necessar. Jacobi à SAA. Hanoviæ 1612. 8.

38. *Consultatio de officio Electoris Bohemiæ*, Jureque in conventibus S. R. I. Electorum, tam Electorali in actu Eligendi, quam Collegiali in consilio Reipubl. sibi competente Serenissimi Matthiæ &c. Legatis petentibus extemporaliter conscripta Norimbergæ in conventu Collegiali MDCXI. mense Octobri. Ea postmodum ab eo Pragæ MDCXII. correcta & Cæsari oblata. Extat cum Commentariis de regno Bohem.

39. *Monarchia S. R. Imperii* s. Tract. de Jurisdict. Imperiali seu Regia, & Pontificia s. sacerdotali, deque potestate Imperatoris & Papæ, cum distinctione utriusque Regiminis, Politici & Ecclesiastici. Tom. I. Hanov. 1612. fol. Tom. II. Francof. 1614. fol. Tom. III. Francof. 1613. fol. Et omnes recusi Francof. 1621. fol. III. Volum. (*)

(*) B. Sagittar. Introd. in H. E. Tom. I. p. 728. sqq. indicat, in II. Edit. Francof. ordinem immutatum esse, ita ut III. Volumen constituerit primum. Nos secundam tantum vidimus. De hoc opere & auctoribus eo contentis passim judicat B. *Thomas*. Historia Contentionis inter Imp. & Sacerdotium.

40. Collectio Consuetudinum & LL. Imperialium Francof. 1613. fol. recus. 1674. Ib. fol.

41. MDCXIII. in Epist. Hanov. 16. Mart. ad Senatum Norimberg. data scribit: *Ich habe aber noch ein ander Werck unter Handen, darinnen ich demonstrative und ordine methodico, eines jeden Standts Freyheiten, Herkommen und Unterdruckung*, ad limam judicii & veritatis, *ohne alle Affection auf das allerkürtzest als es immer seyn mag, eigenthümlich aus denen* actis Imperii *und bewährten Monumenten vollkommlich beschreibe und deducire.*

42. *Roderici* Episcopi Zamorensis Speculum omnium Statuum orbis terrarum. Hanoviæ 1613. 4. editore Goldasto.

43. *Politische Reichs-Händel* Francof. 1614. fol.

44. *Politica Imperialia* sive Discursus Politici, Acta Publica, Tractatus generales. Libris XXXI. Francof. 1614. fol.

45. *Politica Helvetica* fol. absque anni Notatione inter editos referuntur Catal. Bibl. Gold. p. 39.

46. *Politica Gallica* (absque anni notatione) edita dicit Id. Cat. l. cit.

47. *Politica Belgica* eum meditatum esse docent Epist. MSSCC.

48. 49. Hanoviæ MDCXIV. 31. Oct. ad Senatum & Conss. Brunsuicens. scribit, se eorum causam esse acturum, petitque Acta necessaria. Eodem & Magdeburgo consuluit, ut docet MS. & memini me apud Strauchium (*) aliosve citatum vidisse: M. G. *kurtzen Bericht von denen Freyheiten der Stadt Magdeburg.*

(*) Dissert. Exoteric. 1. in fin. *Lipen.* Reipubl. voc. *Magdeb. Hahn* de cœnobio Bergensi.

50. Vota Aulica super Illustrissima Ducum Saxon. controversia de Jure præcedentiæ in dignitate & successione, auctoribus Illustribus sacri Consistorii Assessoribus, Dn. Matthæo Wackero à Wackenfels & Joh. Rodolpho Hegenmullero. Accessit Tr.

de Majoratu & Prærogativa Senioris Principis in familiis Regiis, Electoralibus & Illustribus. Item Discursus de Jure Repræsentationis in primogenitura Imperii Germanici in eadem causa scripti. Francofurti 1619. 4. Secunda hæc editio est operis Goldasti de Majoratu, cui nihil accessit præter vota Wackeri & Hegenmulleri, antea enim illo gaudebat titulo: Melchioris Goldasti Senior, sive de Majoratu Libri III. &c. Hisce accessit Discursus de Jure repræsentationis in primogenitura Imp. Germanici, emendatus & auctior factus. Francofordiæ 1615. 4. (*)

(*) De hoc opere ita judicat in MSS. *Schurtzfleischius: Goldasti liber de Majoratu egregius & multa eruditione refertus est.* Illustriss. *Ludewig* in MSSCC. ad Struck. Jus Feud. cap. 15. quæst. 34. *Legi hic possunt scripta magnorum JCtorum Goldasti & Engelbrechti - Possideo præterea Engelbrechti Notas MSS, in quibus respondet Goldasto.* Schneider. Consiliar. quondam Vinariens. Halæ 8. Febr. 1616. MSC. multa taxat in opere Goldasti, inprimis quod terras familiæ Ernestinæ disertis verbis in opere suo Feudum novum statuat, quo nihil magis noxium proferri potuerit.

51. *De translatione Imp.* à Græcis ad Francos Hanov. 1615. 4. (*)

(*) Struv. Bibliothec. Hist. p. 150. hunc librum excitat., verum ego vehementer dubito, an non hic potius error Dn. Struvio obrepserit ex Opere Flacii Monarchiæ inserto.

52. Paradoxon *de honore Medicorum* ad V. Cl. Hermannum Conerdingium, in quo præceptum Jesu Sirachi apodictice explicatur, & obiter quoque de honore Theologorum ac JCtorum disseritur; Item Digesta Regia s. Consultationes Imperiales de SS. Eucharistia, collecta ex corpore Juris Civilis Romanorum, Legibus veterum Germanorum, Capitularibus Francorum &c. auctore Melchiore Goldasto Haiminsfeld. Francofurti ad Mœnum MDCXVI. & titulo mutato MDCXX. 4.

53. Leges Germanicas Commentario diligenti se illustrare aggressum Cluverio indicat. (*) Idipsum quoque noverat Mauritius, qui tamen sedulo inquirens, ne reliquiarum quidem Notitiam acquirere potuit. (**)

(*) *Winckelmann Hessis. Chron.* p. V. p. 552.

(**) Dill. de Recessibus. Princ.

54. Labores in causa Schaumburgica contra Danum, quorum ipse mentionem habet in Dedicat. Collect. Consil. Bohem. idem etiam Cubachius 16. Maji 1618. indicat, qui opus, cui titulus *Comes Holsatus*, se vidisse perhibet.

55. *Catholicon Rei Monetariæ*, sive Leges Monarchicæ & generales de rebus pecuniariis & Nummariis ab Orbe condito ad annum Christi MDCXX. in certum ordinem redactæ, & suis titulis distinctæ. Accessit Chronologia omnium auctorum, qui de re monetaria Tractatus instituerunt, inde à Nativitate Christi usque ad an. MDCXX. Francofurti MDCXX. 4. & denuo MDCLXII. 4. Accessere Collectanea Monetaria, ex Documentis & MSSCC. variis desumpta. Syllabus auctorum in nova Editione continuatus est usq; ad an. MDCXXIV. ut adeo hoc anno videatur Goldastus hunc librum secunda vice edidisse. Inseruit totum Opusculum Davides *Thomanus ab Hagelstein* Actis Publicis Monetariis à se editis Augustæ Vindelicor. 1692. fol. Volumine II. no. 1.

56. *Schreiben Herrn Goldasts von Heiminsfeld, an Hn. Syvert von Pogewisch, in welchem er demselben sein Bedencken über der Protestirenden Unbefugnis wieder den Kayser und die antrohende Krieges-Gefahr in dem Niedersächsischen Cräyße und derselben sorglichen Au.schlag vertraulich entdeckt* de an. 1622. *Lünigs Europ. Staats*-Consilia Tom. II. Num. 2.

57. Mechioris Goldasti Commentarii de regni Bohemiæ incorporatarumque Provinciarum Juribus ac Privilegiis, necnon de hæreditaria successione Regiæ Bohemorum familiæ in libros VI. divisi, & inde à prima Origine diligentissime & accuratissime deducti, cum Animadversionibus Stranskii, Balbini, aliorumque. Accedunt (1) Goldasti Commentatio de officio Electoris Bohemiæ Jureque in Conventibus S. R. I. Electorum, (2) Appendix Documentorum cum Supplemento. (3) Collectio Variorum Consiliorum de Jure & successione hereditaria Serenissimæ familiæ Austriacæ in Hungaria & Bohemia, cum variis fœderibus mutuæ defensionis, Decretis, Rescriptis Imperatorum ac Regum. (4) Stranskius de Republ. Bojema &c. cura atque studio Joh. Herm. Schminckii, qui notas & locupletissimum Indicem adjecit. Tomis II. Francof. 1619. fol. (*)

(*) Prodierat antea hæc Collectio quatenus Goldastum concernit, tribus fasciculis in 4. Francof. 1627. cumque haberi ferme antiqua Editio amplius non posset, Dn. *Schminckius* Consil. Cassell. Celeberr. de Publici Juris Cultoribus nova hac Editione optime est meritus.

58. *Jacobi VLEFELDII* Domini in Vlefeldsholm Legatio Moscouitica sive Hodœporicon Ruthenicum opera Melchioris Goldasti. Francof. MDCXXVII.

59. *Practicarum Observationum* ac sententiarum in utroque Jure frequentium ac receptarum Notabilia atque singularia &c. &c. cum præfat. Melchioris Goldasti Haiminsfeldii. Francof. ad Mœn. 1620. fol.

60. MDCXXX.

60. MDCXXX. lite inter Archi-Episc. & civitatem Trevirensem gliscente, quin nostri aliquæ fuerint partes consulendo deducendoque, certo auctore teneo.

61. Ex Bibliotheca Bremensi post fata ejus prodiit: *Melchior Goldastens rechtliches Bedencken von Confiscation derer Zauberer- und Hexen-Güther. Bremen* 1661. 4.

62. *Notæ ad Eginhartum* ineditæ cum aliis & Celeb. Schminckii prodierunt Trajecti ad Rhen. 1701. 4. quas nunc ampliores cum tenere, mihi relatum est.

63. *Annotatio Academiarum & Gymnasiorum Illustrium per Germaniam* auctore Goldasto. 4. Extitit MS. in Bibliotheca ejus teste Catal. p.38.

64. *Collectanea pro Civili Concordia reparanda* ad Rempubl. Francofurtensem 4. Itidem in Bibliotheca ejus MSC. extiterunt secund. Catal. p.38.

65. *Annotatio Consuetudinum, Statutorum, Ordinationum & Reformationum* localium per Germaniam Collectore Goldasto. 4. MSC. post mortem ejus inventa. Ibid.

66. Quam *stupenda ejus diligentiae monumenta* servet hodie Bibliotheca Bremensis, & Diecmannus, (*) & Gerhardus *van Maestricht* (**) eloquuntur; Male tamen Viri Eruditissimi vasta *in Petronium Collectanea* inter libros ejus exstantia ipsi tribuunt, cum potius sint Lotichii Francofurtensis Medici, cujus manu descripta, nomenve inscripta, Francofurti ea servat Bibliotheca Illustris Z. C. ab Uffenbach.

(*) Ad Glossar. Rhabani p. 101.

(**) Epist. ad Struv. Introduct. in Histor. Litterar. c. 4. §. 17. p. 156. seq.

§. XLIV.

Hucusque libri Viri quos nobis nosse contigit, cum autem amicis abundarit, non abs re erit, de *Epistolis* ejus & aliorum ad eum hcic aliquid profari. Et has quidem magnam partem invenire datur in libello cui titulus: *Virorum Clarorum & Doctorum ad Melchiorem Goldastum Epistolae, ex Bibl. Henrici Guntheri Thulemarii.* Francofurti & Spirae 1688. 4. Codex enim hic sistit Epistolas, ab anno MDXCVIII. ad annum usque MDCXI. ad eum à doctis missas, non exiguæ frugis. Verum vitiis scatet editio, adeo ut difficulter quandoque sensus eruatur, præterea ordo temporis, quem Editor servare voluit, præsertim circa finem ita misere servatus est, ut rectius id factum optemus. Prius jam observavit ante me B. *Tenzelius in Monathlichen Unterred.* 1689. pag. 408. seqq. ubi de eis latius disseritur. Verum ne hujus negligentiæ crimen in Thulemarium incumberet, purgavit is se Tenzelio, ab amico cum typographo se inscio communicatas, atque à se novam adornari Editionem dictitans. l. c. 1690. pag. 997. Sed abiit ad plures Thulemarius antequam promissis stare posset, utut postmodum ejus Collectio nonnullis Hortlederianis, Rittershusianis, Barthianis, &c. auctior facta fuerit, narrante eod. 1694. pag. 510. Quam vero Thulemarius neglexit continuationem, eam nec alii suscipere voluerunt, licet Id. Tenzel 1692. p. 971. Continuationem, atque ut ex penu Meibomii nepotis, ad avum & ab eo scriptis litteris, ut & in Bibliotheca Bremensi delitescentibus quis hac in re uteretur, optasset. Sed plerisque deerant sane subsidia, cum nec in Bibliotheca Bremensi, nec alibi ejusmodi litteras exstare 1694. pag. 510. monuerit ipse Tenzelius. Quicquid vero de Continuatione sit, supersunt tamen nonnullæ, etenim præter eas quas Winckelmann *vom Ursprung der Thüringer* libello inseruit, hinc inde extant; Servat earum nonnihil præstantissima Bibliotheca Uffenbachiana, Hortlederianæ & Goldastinæ mutuæ sunt penes Illustrem Zollmannum Jenæ, Guelpherbyti in Bibliotheca quædam asservantur, mihi ipsi quoque earum numerus est, de quibus forte alias plura.

§. XLV.

Ipsius Goldasti contra litterarum parum lucem vidit, nisi quod sparsim & aliud agendo extrusum est. Sic apud Winckelmannum (1) Fischerum, (2) inter Gudianas in Appendice, (3) in Appendice Epistolarum Richteri, (4) apud Mart. Magerum, (5) nonnullæ leguntur. Manuscriptas vero ejusmodi Epistolas servant Illustris Uffenbachi apud nos penus, Illustris Zollmanni Bibliotheca lectissima Jenæ, Dn. D. Liebknechtius Giss., Dn. de Ludewig Halæ, aliique talium industrii Scrutatores. Dolendum autem inprimis est, eam Epistolarum Goldasti Autographarum Collectionem, quam penes Io. Christian. Itterum Francofurti quondam vidit B. Io.

Burcardus Maius, incertum quorsum locorum evasisse, cum eam Francofurti, omni licet adhibita industria nusquam deprehendere licuerit.

(1) *Hess. Chron.* p. 552.
(2) p. 226. Vitæ Gerhardi Theologi Jen. 8.
(3) Epist. 153. 154. p. m. 229. & 239.
(4) à p. 553. usque ad p. 561.
(5) in fronte Advocat. Armatæ.
(6) Juvat ipsum audire in Addit. ad Morhof. de conscribendis Epistolis p. 59. hæc edisserentem: *Quamvis autem Epistolarum ipsius Goldasti nullæ usque huc fuerint excusæ, latent tamen passim apud eruditos illarum non paucæ; meque olim apud Jo. Christian. Iterum Arnbi. Grammateum Francofurtensem ad Mœnum integrum Epistolarum ab ipsomet Goldasto ad Illustres & doctos Viros scriptarum Volumen, manu auctoris exaratum perlustrasse memini, dignissimum profecto, quod omnium Eruditorum volveretur manibus.*

§. XLVI.

Dicendorum nunc unicum restat, Bibliotheca nimirum, quam uti ipse & sumptuosissimam & splendidissimam collegerat, ita meretur sane, ut non plane negligatur. Testatur autem de ejus splendore satis, qui in patria mea prodiit Catalogus hoc titulo:

Bibliotheca Goldastiana, sive Librorum excusorum & MSSCCtorum omnium ac singulorum à Nobilissimo & Consultissimo Viro Dn. Melchiore Goldasto ab Haimensfeld, Juris Publici Cultore Clarissimo, & tam Electoris Trevirensis, Principis Hassiaci, Comitisq; Schaumburgensis, quam aliorum Dynastarum Consiliario emerito relictorum, Catalogus Classicus, secundum materiarum & facultatum seriem digestus & publicatus per heredes Schleichianos. Francof. 1641. 4to.

Inprimis copiam MSCtorum mirari subiit, atque inter ea XVIII. Volumina Spissa in fol., Materiem Juri Publico universali Germaniæ & particulari cujusque ferme ejus provinciæ præbentia, quæ tamen quorsum evaserint, me fugit. Id dubio caret, hodie Bibliothecam Bremæ asservari, nonnulla etiam ejus Holmiam translata dicit *Tentzel Monatliche Unterred.* Contin. 1704. p. 453. an vero integra Bibliotheca ibi servetur, an tantum pars alii judicent, meum id non est, cum spectem

FINEM.

HISTO-

HISTORIARUM ALAMANNICARUM
PARS I.

Complectens res in Alamannia gestas ab A. N. C. Ioc. usque ad An. MCCL.

VERSUS NOTKERI BALBULI DE ALAMANNIA, EX LIBRIS EJUS DE VITA S. GALLI;

Dura viris, & dura fide, duriſſima glebâ.

VERSUS HARTMANNI MONACHI S. GALLI DE EADEM, QUI INTER VET. MEMBR. SUPERIORI SUBJICIUNTUR;

Dura fuit quondam, ſed nunc eſt mollis ut unda:
Exceptaque fide, quam corda fatetur & ore.

DE AUCTORIBUS ET EORUM SCRIPTIS.

HEPIDANNUS COENOBITA S. GALLI.

DE hoc nihil à me apud alios lectum. Virum non indoctum fuiſſe, vel breves iſti annales teſtantur, in quibus, quæ ſoluta oratione narrat, effinxit ad phraſin veterum hiſtoricorum, & vel in Saluſtio non indiligentem, annus ML. fidem facit. Exſtat apud me ejusdem *Computus Eccleſiaſticus* eadem brevitate concinnatus. An vero ille ſit, qui juſſu Udalrici Abbatis vitam Wiboradæ inſtituit, apud me inexploratum eſt, & fere inclinor, ut negem. Diſconveniunt enim tempora & ſtylus. Ille, quem annos in membrana ſua adſcripſiſſet MLXXXVII. morte tamen (quomodo mihi perſuadeo) præventus in MLXII. ſubſtitit. Iſte vero in præfatione ad Udalricum Abbatem teſtatur, ſe ab anno demum MLXXII. ad ſcribendum vitam illam acceſſiſſe. Quo indubie annales hoſce perduxiſſet, ſi auctor eorum atque pater exiſteret. Jam ſtylus & genus dicendi quam alienum ſit ab eo, quod in vita, nemo eſt, qui utrumque legerit, qui non ſtatim dicturus ſit, toto cœlo diſtare. Fuerint ergo duo Hepidanni qui eodem tempore vixerint, ſicut duo fuere Ratperti, duo Hartmanni, duo eod. tempore Ekkehardi, duo Notkeri, &c. de quibus partim hic, alio partim loco à me dicetur.

RATPERTUS TURINGENSIS MONACHUS S. GALLI.

ILluſtri & generoſa familia natus in pago Tigurino, quæ media ætate Thuregienſis appellari cœpit, & natalibus Salomone, Notkero, atque Hartmanno Comitum filiis, Ekkehardo teſte, nihil inferior. Præceptoribus uſus eſt Marcello & Iſone ſcholarum in Monaſterio Magiſtris. Scripſit & Epigrammata quædam, quæ edita ſunt ab Henrico Caniſio, inter quæ celebratur hymnus Eccleſiaſticus, *Ardua ſpes* mundi. Præterea *Litaniarum* libellum. Apud Thuregienſes natum Vadianus & Stumpfius tradunt. Vitam ejus deſcribit Ekkehardus junior in Notkero c. 21. & Ekkehardus minimus in vita Notkeri. Hujus hiſtoriæ ſex habuimus ſcripta exemplaria: duo ex Monaſterio S. Galli, duo ex Bibliotheca Bartholomæi Schobingeri IC. & item duo ex noſtra. Fuit & alius Ratpertus ſuperioris nepos, Monachus, & ipſe doctus adæque quàm nobilis. Quem in Dialogis ſuis de Vita S. Galli loquentem inducit Notkerus Balbulus. Nec dubito, quin horum ſcripta confundantur, & ſuperiori Ratperto attribuantur carmina, quæ hujus ſint. Teſtimonia veterum hæc ſunt.

Ekkehardus junior præloquio ſuorum caſuum; *Scripſerat ante nos Ratpertus, homo doctiſſimus, & ipſe codicillum ſimilis materiæ à S. Gallo & Othmaro uſque ad ſeipſum &c.*

Burkhardus in caſuum præloquio; *Laudabile & ſatis huic loco uſitatum eſſet, ſi veteres ſcriptores noſtri de ſimili materia imitati fuiſſent Hartmannum, qui priorem librum de caſibus fecerat: & Ratpertum, hominem doctiſſimum, qui eundem uſque ad ſua tempora librum auxerat.*

Ekkehardus minimus Decanus in Vita Notkeri c. 21. *Scripſerat idem homo beatus librum de caſibus Monaſterii incipiens à temporibus B. Columbani, uſque ad Salomonem Epiſcopum, & Abbatem noſtrum. Dictaverat etiam Litanias, quas Eccleſia canit per totum orbem in diebus rogationum, præter alia plura, quæ fecerat.*

Conradus Fabarienſis cap. 3. *Ratpertum, Tutlonem, quorum in divinis officiis ſolemnia ſatis recitant carmina.*

EKKEHARDUS JUNIOR MONACHUS S. GALLI.

QUinque legimus Ekkehardos in Monaſterio S. floruiſſe, nobilitate & eruditione claros. Quos, quia nonnulli confundunt, diligenter atque ordine diſcriminabimus, ſimul etiam, qua ætate vixerint, quid & ubi ſcripſerint indicatur. Et primus quidem fuit

Ekkehardus, quem Seniorem cognominant, Decanus, nobili Jonſuuiliorum familia apud Alamannos natus, vir eruditus & prudens, ſummæque apud omnes auctoritatis, ſcripſit præter varia epigrammata, quæ hinc inde leguntur, ſequentias: *Prompta mente canamus, ſummum præconem Chriſti, qui benedici cupitis, à ſolis occaſu.* De S. Afra Antiphonas, ut reliquias ejus mereretur, Luitoldo Epiſcopo Auguſtano & ſequentiam dictavit, & hymnum: *O Martyr æterni patris*, antiphonam *Ambulans Jeſus, Adoremus glorioſiſſimum.* Hæc Ekkehardus in caſibus c. 9. Puer adhuc carmine compoſuit *vitam Waltharii Manufortis*, quam poſt ibi, quia mendi & barbarie, quippe à puero perſcripta, ſcatebat, Ekkehardus ille junior Aribonis Archiepiſcopi mandatu Magontiæ correxit & emendavit. Ex relatione S. Kebæ incluſæ ſcribere cœpit *vitam & paſſionem S. Wiboradæ Martyris*, ſed morte præventus non abſolvit, ut auctor eſt Hepidannus junior. Feciſſe præterea videtur librum, quem inſolenti titulo *Lydium Carolomannum* præſcripſit, quo de in gloſſis annotavimus. Moritur An. D. 977. ut legitur in Annalibus Hepidanni, non ut Stumpfius ſcribit anno 966. Teſtimonia veterum hæc ſunt:

Hepidannus anno 977. *Otto Imp. Auguſtus, & Purchardus Dux, & Udalricus Epiſcopus, & nepos ejus Adelberto, & Udalricus Comes, & Ekkehardus Monachus iſto anno de hoc ſeculo receſſerunt.*

Hepidannus junior in Vita Sanct. Wiboradæ: *Tempore, quo venerabilis Cralo congregationem S. Galli rexit, fuit in ea quidam frater nomine Ekkehardus, vir totus ex ſapientia virtutibusque factus, &c.*

Tiufburgius in Ephemeridibus Auguſto *XVI. KAL. obiit Ekkehardus Decanus, de Enkinfurt quod habet Ger. Alarrarius.*

Stumpfius Chronic. lib. 2. cap. 5. *Cralo, ward durch Tyranney von männiglichen verhaß, und kam in ſolchen Unfall, daß er an Leib und Gemüth abnam, ſo viel, daß man ihm ſeinen Dechan Egkarten, vom Geſchlecht von Jonſchwyl zugab, ein geſchickten Mann, der gab männiglichen Red und Antwort von deß Abts wegen; und ward alſo ſein Pfläger biß auf Zukunfft K. Othen, ohn welches Bewilligung und Vorwiſſen die Mönch der Abtey halben keine Enderung fürnemmen bedörffend.*

Idem lib. 5. cap. 5. *Abt Ulrich vychſirt fünff Jahr, und verließ das Leben am* 12. Febr. Ann. Dom. 996. *in welchem Jahr der alte und vermärte Mönch Ekkhardus verſchied.*

Alter Ekkehardus, qui Minor vel Junior & Palatinus nuncupatus, Senioris ex ſorore nepos, vir eruditus & acutus, Latinæ Græcæque linguæ (quod illo ſeculo perrarum in Alamannia) non ignarus. Præfuit primum ſcholæ utrique Clauſtrali (quam vocant) & Canonicæ, id eſt, Interiori & Exteriori, & cum magna quidem laude. Demum Portarii Clauſtralis officio præfectus, invitus licet, conceſſit in Ottonum Aulas, ſatagente Haduuiga Sueviæ Duce, cujus ille Præceptor fuerat in arcibus Dwielanis, evocante Imperatore. Quo ubi pervenit, illico à Cæſare in ſenatum legitur, eique ſit à conſiliis ſecretis, Capellanus, & Ottonis junioris pædagogus. Scripſit præter varia epigrammata, quæ circumferuntur, ſequentiam de S. Deſiderio, *Summis conatibus*, & ſequentiam *Dici*. Excepit acta colloquii habiti inter Ottones, patrem & filium de electione Notkeri Abbatis S. Galli. Notas ſcribendi apprime peritus Ottonis Imper. commodus exſtitit Capellanus & Secretarius. Moritur An. Dom. 966. Fallit enim Stumpfius, qui ſeniorem Ekkehardum in eum annum produxit. De illo Herimannus Contractus anno 990. *Udalricus Abbas, & Eggehardus Magiſter doctus in Cœnobio S. Galli obiit.*

Tertius Ekkehardus, qui & ipſe Minor dictus ab hiſtorico Ekkehardo, reſpectu videlicet ſuperioris, cujus fuit conſobrinus: Senioris vero itidem ſimiliter ex ſorore altera nepos vir, ut Ekkehard. ille ſcribit, idonee litteratus, Diaconus primo, poſt Decanus & ipſe. Quid ediderit, nuſquam exprimitur à ſcriptoribus Monaſterii. Scripſiſſe tamen, quum & ſcholis præfuerit, & ab Hadwige Sueviæ Duce, cui ab Ekkehardo Palatino fuerat commendatus, ad ſcribendum ſtimulatus, mihi nullum ſit dubium.

Quartus Ekkehardus, qui & ipſe Junior cognominatur, tum in manuſcriptis, tum à Burckardo, auctor eſt hujus libri *de Caſibus Monaſterii.* Moguntiæ conſtitutus juſſu Aribonis Archiepiſcopi, cujus utebatur familiaritate, *vitam Waltharii Manufor-*

tis, quam Ekkehardus senior puer etiam, ut supra memoratum, pueriliter conscripserat, emendavit & elimavit. Ejusdem rogatu composuit *Benedictum librum* carmine, quem ante hos annos monasterio S. Galli dedicavimus. Mandatu item Imperatricis ibidem commorans descripsit Psalterium in linguam Barbaricam, id est, Germanicam, à Notkero Labeone Physico traductum, in privatos nimirum Imperatricis usus. Quod opus nunc in nostra manu est. Vita defungitur sub Notkero Abbate, cui successit Udalricus I. An. Dom. 1071. sub Henrico IV. Imperatore.

Burckhardus præloquio Casuum: *Ekkehardum quoque juniorem, qui à Salomone incipiens usque ad Notpertum, singula dicere velle prohibitus est, sed in Notkero finivit. Sive autem morte præventus hoc, quod in exordio libri sui se dicturum promisit, non perfecit, aut si perfectum postea perditum sit, nos nescimus.*

Cunradus Fabariensis prohemio: *Antiquorum gesta patrum, sicut in libro, qui de Casibus monasterii succincte & compendiose scriptus, non humili stylo legentibus patere potuit.*

Quintus Ekkehardus, quem Minimum appello, Decanus Monasterii S. Galli, scriptor est vitæ B. Notkeri, ut in II. parte à nobis demonstrabitur.

BURCKHARDUS MONACHUS S. GALLI.

NUllum vetus exemplar, quibus usi sumus (habuimus autem quatuor: duo ex Bibliotheca Bartholomæi Schobingeri IC. sanctissimæ memoriæ viri, altera ex nostra) hunc auctorem agnoscit, sed in calce Ekkehardi hæc tantum verba leguntur: Finit Ekkehardus Junior, incipit aliud Præloquium de Casibus. In uno tamen Joachimi Vadiani manu adscriptum erat, incipit Burckhardus, ex vetustiori ne exemplari, an alio aliquo scriptore, non habeo compertum. Illud scio, maximæ fidei summæque diligentiæ virum fuisse, qui nihil temere vel dicere vel scribere solitus erat. Ejus ergo fidem non sequi, mihi religio maxima fuit. Cap. 4. testatur, se in Italia fuisse. Cap. 5. Dietpaldi gesta ait didicisse ex senibus, qui ipsum noverit. Mortuus autem Diepaldus An. Dom. 1034. Cap. 10. testatur, se rerum ab Udalrico Tegerfeldio gestarum αὐτόπτην & oculatum arbitrum exstitisse. Fuit is Abbas Friderico Barbarossa imperante An. D. 1166. Heinricus vero Klingius, sub quo scriptor iste claruit An. Dom. 1204. & auctor librum.

CVNRADVS DE FABARIA, PRESBYTER S. OTHMARI.

VIxit circa An. Dom. 1240. in Fabariensi monasterio nutricatus, in Ecclesia S. Othmari, quæ in monasterio D. Galli, Presbyter Canonicus. Scripsit præter librum *de Casibus Monasterii Catalogum quoque Abbatum, qui præfuerunt monasterio S. Galli.* An quid præterea, nec dum rescire potuimus. Cap. 8. ita de se ipse scribit: *Ego, qui hæc scripsi, Cunradus Presbyter S. Othmari dictus de Fabaria, &c.* Stumpfius Chron. li. I. c. 6. *das schreibt Herr Conrad von Pfäuers, der ein Leyenprieſter S. Othmars-Kirchen geweſen iſt*, &c. Ejus, ut & superiorum, meminere præter Vadianum & Stumpfium, Tschudus quoque, Bullingerus, Keslerus, Munsterus, Falco, & Myconius, in Chronicis.

BERTHOLDVS MONACHVS S. GALLI.

DEscripsit ætatis suæ Abbates, natus sub Udalrico Tegerfeldio, denatus sub Ruomone Ramstainio, an. Dom. quasi 1281.

IOACHIMVS VADIANVS COS. SANCTGALLENSIS.

VIr doctissimus simul & prudentiss. Medicinæ Doctor & Professor quondam in Academia Viennensi, Theologus, Jurisconsl. Philosophus, Orator, Poeta, Historicus incomparabilis, scripsit in omni disciplinarum genere libros eruditissimos, ex quibus alii sunt vulgati, pars in privatorum scriniis tineis & blattis pulchrum præbent pabulum. Obiit ante annos 50. Ejus vitam descripsit Iohannes Keslerus Sanctgallensis, quæ in Bibliotheca Reipub. S. Galli asservatur.

TIUFBURGIUS MONACHUS S. GALLI.

QUin auctor sit Ephemeridum, quas ex variis hinc inde anniversariorum libris collegit, nullus ambigo. Et fidem facit ipse M.S. cod, in quo legitur: *Iste liber est S. Galli, & Dominus in Tiufburg scripsit istum librum, anno Domini M. CC. LXX. II.*

IOHANNES GEORGIUS TIBIANUS.

NUperus est scriptor ac recens, cujus Panegyricon, quia brevi manu plurimæ Alamanniæ loca & eleganter comprehendit, ea re visum adjungere. Tantum de hujus partis scriptoribus.

HEPIDANNI COENOBITÆ S. GALLI

ANNALES BREVES RERUM IN ALAMANNIA GESTARUM.

ANNO DOMINI NOSTRI

Incipiunt.

DCCVIII. Hyemps dura. Gothefridus Dux mortuus est.

DCCX. Annus durus & deficiens fructus.

DCCXII. Aquæ inundaverunt valde.

DCCXIV. Pippinus major domus, defunctus est. Karolus filius in majore domatu succedit cognomento Martellus.

DCCXV. Karolus Alamanniam rebellantem domat, Liutfrido Duce eorum superato. Cujus filius Thietpaldus S. Pirminium pepulit.

DCCXVIII. Vastavit Karolus Saxoniam plaga magna.

DCCXX. Pugnavit Karolus contra Saxones.

Abbas noster Othmarus ponitur anno.

DCCXXI. Ejecit Theuto Saracenos de Æquitania.

DCCXXI. Magna fertilitas.

DCCXXIV. Beatus Pirminius primo venit in Augiam à Gregorio II. in Germaniam missus, quemadmodum & Bonifacius ante Vunifridus dictus, natione Anglus.

DCCXXV. Saraceni venerunt primitus.

DCCXXXI. Beatus Beda Presbyter obiit.

DCCXXXII. Karolus pugnavit contra Saracenos ad Pictavis die Sabbato.

DCCXXXVII. Karolus pugnavit contra Saracenos in Gotia in die Dominica.

DCCXL. Karolus mortuus.

DCCXLIII. Karlomannus & Pippinus in Saxonia. Iste Karlomannus Alamanniam etiam afflixit.

DCCXLV. Karlomannus ivit ad Romam, & ob honorem Dei omissis sæcularis pompæ deliciis comam capitis sui deposuit, & suo germano Pippino Regni gubernacula reliquit.

DCCXLVI. Sidonius Episcopus Constantiensis Ecclesiæ & Abbas Augiæ B. Othmarum in synodo de adulterio accusatum damnavit, mox missum in exilium.

DCCXLIX. Pippinus in Saxonia.

DCCLI. Stephanus Papa in Franciam venit. Dominus Bonifacius Episcopus in prædicatione Phrisiam petrexit, vitam temporalem in martyrio finivit.

DCCLII. Sanctus Bonifacius Episcopus martyrio coronatur, & Dominus Pippinus per auctoritatem Stephani Romani Pontificis depositio ac detonso Rege Hildrico, qui à baptismo alio nomine vocitatus est Danihel, ex Præfecto Palatii Rex constitutus est, & cum exercitu Francorum Italiam ingreditur & receptis rebus S. Petri reversus est ad sedem suam.

DCCLIII. Franci iterum in Longobardiam cum exercitu.

DCCLIV. Papa Stephanus defunctus.

DCCLV. Venit organa in Franciam.

DCCLVI. Rex Pippinus Saxoniam ingreditur.

DCCLVIII. Rex Pippinus cum exercitu in Æquitaniam. Vvarinus & Ruodhardus beatum & sanctum virum Othmarum multis injuriis affligebant: ipse vero plenus dierum, plenus etiam sanctitate meritorum de angustiis hujus vitæ eripitur, atque in insula Rheni fluminis, quæ vocatur Stein, sepultus est. Eo ipso anno Iohannes Episcopus administrationem cœnobii nostri per vim suscepit.

DCCLIX. Pippinus iterum in Vuasconiam usque ad Limodiam civitatem.

DCCLX. Rex Pippinus iterum in Æquitaniam, Bittiricam conquisivit.

DCCLXII. Hiems grandis & dura.

DCCLXIV. Pippinus conquisivit Limodiam.

DCCLXV. Pippinus Tolosam perrexit.

DCCLXVI. Pippinus obiit VIIII. Kalend. Octobr.

DCCLXVII. Karolus & frater Karlomannus regnare cœperunt.

DCCLXVIII. Translatio S. Othmari Abbatis de insula Rheni ad monasterium S. Galli.

DCCLXIX. Karlomannus Rex obiit II. Non. Decembr.

DCCLXX. Franci in Saxonia cum Karolo Rege.

DCCLXXI. Karolus in Longobardia.

DCCLXXII. Pavia civitas conquisita, & Rex Desiderius & Ansa uxor ejus pariter exiliati sunt ad Chorbeiam, & ibi Desiderius in vigiliis & orationibus & jejuniis & multis bonis operibus permansit usque ad diem obitus sui. Karolus pervenit ad Romam.

DCCLXXIII. Karolus in Saxonia.

DCCLXXIV. Karolus Rex in Italiam & inde in Saxoniam jam sine bello.

DCCLXXVI.

DCCLXXVI. Karolus Rex in Hispaniam, & Saxones in Franciam.

DCCLXXVIII. Franci in Saxonia sine bello. Fames magna & mortalitas in Francia. Rautpertus Abba constituitur.

DCCLXXIX. Karolus in Saxoniam, deinde ad Romam, Rautpertus moritur. Vualdo Abbas constituitur.

DCCLXXX. Karolus reversus est de Roma, Pippino baptizato.

DCCLXXXI. Rex Karolus cum Francis ad Lippiam absque bello: & postea Saxones mentiti sunt, & quosdam de Francis occiderunt: & iterum Franci super Saxones. Vualdo moritur. Vuerdo Abbas constituitur.

DCCLXXXII. Karolus Rex iterum in Saxonia cæde facta terram devastavit.

DCCLXXXIII. Karolus Rex ad Lippiam transivit Rhenum, & devastavit Saxones.

DCCLXXXIII. Rex Karolus Merspurg resedit, & Saxones in pace conquisivit.

DCCLXXXIV. Karolus Romam venit, deinde ad S. Benedicti monasterium, & ad Capuam: & cruces in vestibus apparuerunt.

DCCLXXXV. Karolus de Roma veniens ad Paveiam, & exinde duxit Langobardos & exiliavit eos in Francia, & resedit Vuormaciam, & exinde perrexit per Alamanniam in fines Bauuariorum, & ibi Dux Dassilo reddidit ei ipsam patriam, & dedit ei filium suum Theodonem obsidem.

DCCLXXXIX. Karolus Rex Regnum Hunorum vastat.

DCCXC. Rex Karolus Regenespurg resedit: & Pippinus comam capitis deposuit, & quidam de Francis occisi sunt, & suspensi propter consilium quod fecerunt super Karolum.

DCCXCI. Wilhelmus pugnavit cum Saracenis ad Narbonam, & perdidit ibi multos homines, & occidit unum Regem ex ipsis cum multitudine Saracenorum.

DCCXCII. Karolus iterum in Saxoniam, & ipsi Saxones venerunt obviam illi, & promiserunt fidelitatem, & postea mentiti sunt.

DCCXCIII. Iterum Rex Karolus cum magno exercitu Franchorum in Saxonia terram devastavit, & ipsos conquisivit, & inde adduxit obsides LXX. & reversus est cum pace. Vuandali conquisiti sunt, & Zotanus Dux de Pannonia venit ad Karolum Regem ad Aquasgrani, & seipsum dedit & patriam, quam habebat, & ipse baptizatus est, & omnes, qui cum eo venerant, & reversus est cum pace & honore in patriam suam.

DCCXCIV. Karolus Rex in Saxoniam cum magno exercitu terram devastavit, & cum præda magna reversus est ad propria.

DCCXCVII. Iterum Karolus in Saxoniam venit, terram devastavit, & cum pace reversus est in Franciam ad aquas: & iterum cum exercitu in Saxoniam cum omnimoda domo sua, & resedit ibi hibernum totum.

DCCXCVIII. Karolus Rex in Saxoniam, & conquisivit illos, & exinde adduxit obsides innumerabiles, & reversus est cum pace.

DCCXCIX. Kerolth occiditur.

DCCC.

Octingentesimus I. Karolus Imperator factus & magnus cognominatus.

DCCCII. Heito Episcopus in consilio Karoli clarus habetur.

DCCCX. Heito Episcopus super mare transivit.

DCCCXI. Vuerdo Abba obiit: Vuolfleoz Abba constituitur.

DCCCXIII. Karolus Imperator obiit. Ann. I. Ludovici Imperatoris.

DCCCXV. Cozpertus Abba constituitur.

DCCCXVIII. Sedulius Scottus clarus habetur.

DCCCXX. Heigo Episcopus in Augia militat.

DCCCXXIII. Vuetinus Monachus de Augia obiit.

DCCCXXIX. Initium basilicæ S. Gall. & translatio S. Othmari de eadem ecclesia in basilicam S. Petri Apostoli. Unde versus Notkeri Balbuli:

Justitiæ Gozbertus heros fratris Winihardi 1. amat. ms.
Artibus eximiis fasces portantibus omnes
Pauperibus monachis lapidum calcisque & harenæ
Ut quondam largus fecitque Sisinnius almus.

HANC STRUXIT ECCLESIAM.

DCCCXXXIII. Dedicatio basilicæ S. Galli.

DCCCXXXVI. Bernwicus Abba constituitur.

DCCCXL. Ludovicus Imperator obiit, & eclypsis solis facta est III. NON. Maj. inter octavam & nonam horam.

DCCCXLI. Bellum trium fratrum. Chrimaldus Abba efficitur.

DCCCXLII. Divisio regni inchoata.

DCCCXLIII. Pax facta inter illos.

DCCCXLIX. Terræmotus. Vualahfredus Abbas Augensis obiit. Ille vir litteratus vitas sanctorum Galli & Othmari ad petitionem Gozperti Abbatis compilavit eleganter.

DCCCLX. Hiems magna, & mortalitas animantium.

DCCCLXI. Fames validissima. Megintatus heremita martyrizatus est.

DCCCLXIII. Gens Hunorum Christianitatis nomen aggressa est.

DCCCLXIV. Translatio S. Othmari de ecclesia S. Petri in basilicam S. Galli.

DCCCLXVII. Terræmotus & nimia superfluitas imbrium.

DCCCLXVIII. Stella Cometis. Fames validissima & mortalitas hominum & animantium.

DCCCLXXI. Yso magister obiit. PRID. ID. MAI.

DCCCLXXII. Grimaldus Abba obiit, & Harthmuotus ei successit, cui & hoc epithaphion posuit.

Hic manet interius divinæ legis amator,
Grimoldus humilis templum hoc qui condere jussit.

DCCCLXXVI. Ludovicus Pius Rex Germaniæ obiit. Volo cecidit.

DCCCLXXVII. Karolus secundus Imperator cœpit regnare.

DCCCLXXIX. Papa Iohannes in Franciam venit.

DCCCLXXXII. Karolus Imperator à Iohanne Papa benedicitur.

DCCCLXXXIII. Karolus Imperator gubernacula regni Francorum susscepit.

DCCCLXXXIV. Ex petitione Harthmuoti Abbatis Pernhardus in locum illius constituitur.

DCCCLXXXIX. Karolus Imperator à regno dispositus est, & obiit in octava Theophaniæ eodem anno: & Arnolfus in regnum elevatur, in cujus temporibus Agareni in istas regiones primitus venerunt.

DCCCCXCI. Salomon Abba efficitur.

DCCCXCII. Ipse Episcopali honore coronatur. Radespona igne cremata est.

DCCCXCIII. Arnolf, contra Maravenses pergebat, & Agare nos ubi recluſi erant dimisit.

DCCCXCVII. Arnolfus efficitur Imperator.

DCCCXCIX. Agareni Italiam intraverunt, & Langobardos bello vicerunt.

DCCCC. Arnolfus Imperator obiit. Ludovicus filius ejus in regnum elevatur adhuc puerulus. Norici cum Agarenis pugnaverunt, & partem ex eis occiderunt.

DCCCCI. Tuuentibolch Rex à suis interficitur.

DCCCCII. Agareni à Bajoariis ad prandium vocati, ubi Rex eorum Chussol occisus est, & alii quam plurimi cum eo. Terræmotus per loca.

DCCCCIV. Salomon Episcopus residet cellam suam in Turgovia.

DCCCCVI. Adalbertus decus Franchorum occiditur.

CCCCVIII. Bajoariorum omnis exercitus ab Agarenis occiditur. Adelberto Episcopus Augustensis cum magno apparatu & multi donis venit ad monasterium S. Galli.

DCCCCIX. Agareni in Alamanniam.

DCCCCX. Adelberto Episcopus obiit. Agareni cum Alamannis & Francis pugnaverunt, eosque vicerunt, & Norici partem ex eis occiderunt.

DCCCCXI. Stella Cometis apparuit. Ludowicus Rex filius Arnolfi Regis obiit, & Domnus Chuonradus regnum accessit.

DCCCCXII. Chuonradus Rex in festivitate S. Stephani ad vesperum venit ad monasterium S. Galli. Eodem anno Notkerus magister obiit.

DCCCCXIII. In Purificatione S. Mariæ transacta festivitate ad vesperum, grande miraculum contigit, ut stellæ miro modo usque ad mediam noctem inter se volitarent. Eodem anno nix immanis cadens ID. APR. ebdomadam Paschæ perduravit. Hatho Archiepiscopus obiit, & Orthpetus Episcopus occiditur. Agareni Alamanniam intraverunt. Erchanger & Pertholt frater ejus, & Vodalrichus Comes auxiliante illis nepote eorum Arnolfo optimo Duce Bajoariorum, totum exercitum eorum juxta Ine fluvium penitus occiderunt, nisi XXX. viros.

DCCCCXIIII. Salomon Episcopus captus est.

DCCCCXVI. Erchanter & frater ejus Peretholt & Liuhfrid capti & occisi sunt. Uuiberat excluſa est.

DCCCCXVIII. Chunradus Rex obiit ante natale Domini. Heinricus Saxo Rex electus est.

DCCCCXVIII. Salomon Episcopus obiit in vigilia Epiphaniæ Ruodolfus Rex & Purchardus Dux Alamannorum pugnaverunt ad Vuintertura, & Rex superatus est.

DCCCCXX. Rachilt in nativo S. Mariæ incluſa est.

DCCCCXI. Harthmannus Abba effectus est.

DCCCCXII. Ruodolfus Rex filiam Purchardi Ducis accepit.

DCCCCXXIV. Engilbertus Abba efficitur.

DCCCCXXV. Purchardus Dux in Italia dolo occiditur. Agareni monasterium S. Galli invaserunt. Vuiberat martyrizata est. Engilbertus Abba ab Henrico Rege Abbatiam suam susscepit.

DCCCCXXXIII.

DCCCCXXXIII. Thieto Abba efficitur, V. Kal. Nov. II. feria.

DCCCCXXXIV. Notingus Episcopus, & Engilbertus Abba, & Moyses Decanus obierunt. Aluvicus Abba effigitur in Augia.

DCCCCXXXV. Chuonradus Episcopus efficitur.

DCCCCXXXVI. Ista juventus mortua est. Heinricus Rex obiit: Otto filius ejus successit ei in regnum.

DCCCCXXXVII. Monasterium S. Galli concrematum est, VI. Kal. Maj. in IV. feria, & Arnolfus Dux Bavariorum defunctus est.

DCCCCXXXIX. Eclypsis Solis facta est circa horam tertiam diei, XIV. Kal. August. in IV. anno Ottonis Regis in VI. feria, luna XXVIIII. Eodem die in Regione Galliciæ innumerabilis exercitus Saracenorum à quadam Regina nomine Tota penitus extinctus est, nisi Rex illarum & quadraginta VIIII. viri cum eo. Eodem anno Eberhardus Dux Franchorum occisus est, & Kisalbertus Dux Choldhariorum in Rheno vitam finivit.

DCCCCXL. Annus durus & deficiens fructus.

DCCCCXLI. Signum mirabile apparuit in cœlo, & mortalitas boum fuit.

DCCCCXLII. Thieto abbatiam suam dereliquit, & Gralo frater ejus uterinus ei successit, II. Kal. Jun. III. feria.

DCCCCXLIII. Omnis Agarenorum exercitus à Bajoariis occisus est.

DCCCCXLIV. Terræ motus factus est III. feria Paschæ circa pullorum cantum, XVI. Kal. Maj. Eodem anno æstas omnis versa est in pluviam.

DCCCCXLV. Nix magna IDUS. Mar. cadens.

DCCCCXLVI. Rachilth recluſa defuncta est.

DCCCCXLIII. Lintaugia concremata est Non. Junii. Eodem anno Luitolfus Deo carus & omnibus sanctis, filius Ottonis Regis, cum Heremanno Duce venit primitus ad monasterium S. Galli in festivitate ipsius.

DCCCCXLVIIII. Vualdo Curiensis Episcopus, & Herimannus Dux Alamannorum obierunt.

DCCCCLI. Otto Rex Italiam cepit.

DCCCCLII. Kerhilt VI. Kal. Junii, in die Ascensionis Domini sacro velamine induta est, & in natali S. Mariæ inclusa. Eodem anno duo tonitrua maxima facta sunt monasterio sine læsione.

DCCCCLIII. Discordia exorta est inter Ottonem & filium ejus Liutolfum Ducem Alamannorum. Eodem Anno Abba susceptit regimen monasterii Sanct. Galli, & rexit illud annum I. & menses II. & ebdomadam I.

DCCCCLIV. Adalbero filius Pertoldi, & Arnolfus filius Arnolfi Ducis occisi sunt, & Fridericus Archiepiscopus Magontiensis, & (heu proh dolor) Anno Abba obierunt.

DCCCCLV. Otto Rex cum Agarenis pugnabat in festivitate Sanct. Laurentii, eosque Deo auxiliante devicit, & erat numerus illorum centum millia, & multi illorum comprehensi sunt, cum Rege eorum nomine Pulszi, & suspensi sunt in patibulis. Et aliud bellum cum eis gerebatur à Poemanis, ubi comprehensus est Rex illorum nomine Lele, extincto exercitu ejus. Eodem anno Otto Rex & filius ejus Luitolf in festivitate Sanct. Galli pugnaverunt cum Abatarenis & Vulcis & Cyripsanjs & Tolosenis, & victoriam in eis sumpsit, occiso Duce illorum nomine Ztoignavo, & fecit illos tributarios. In ipso anno Heinricus Dux Bajoariorum defunctus est.

DCCCCLVI. Luitolfus filius Regis Ottonis Italiam ingreditur. Ipso vero anno cruces apparuerunt in albis vestimentis.

DCCCCLVII. Liutolfus in Italia febre correptus (heu proh dolor) vitam præsentem finivit.

DCCCCLVIII. Aluvic Augensis beatæ memoriæ Abba paralysi morbo ægrotare cœpit.

DCCCCVIIII. Cralo venerabilis Abba vita discessit. Cui successit Purchardus vir nobilis ex antiquorum Regum prosapia ortus, sapiens & pulcher & decorus aspectu. Eodem anno Aluvicus Augensis Abba defunctus est, & in ejus locum Ekkehardus eodem cœnobio, horto deliciarum, prælatus est.

DCCCCLX. Annus durus & in multis regionibus deficiens fructus, & multi fame perierunt.

DCCCCLXI. Perethrat ad cellam S. Georgii incluſa est.

DCCCCLXII. Otto Rex secundam profectionem in Italiam fecerat cum magno exercitu in mense Augusto.

DCCCCLXIIII. Ipse à Papa Octaviano benedicitur in Purificatione S. Mariæ die Dominico.

DCCCCLXVII. Ruodman Abbas Augensis nocturnus clauſtrum intravit & clandestinus, ut si quid reatui proximum indagare posset, publicaret, uti lupus caulas introit. Sed Ekkehardi monachi perspicacia proditus, qui ei deprehenso laternam anteferebat, multas venias petens vix sine dedecore emissus est, atque ipso machinante.

DCCCCLXVIII. Adventus & immissio octo

Episcoporum ac totidem Abbatum in monasterium S. Galli ad examinandam vitam nostram & regulæ observationem. Qui Deo dante optima testimonia daturos polliciti, fratresque facti caritative abierant.

DCCCCLXIX. Thietpertus Presbyter defunctus est.

DCCCCLXX. Hoc anno eclypsis Solis factus est XI. Kal. Jan. luna XXVIII. hora die III.

DCCCCLXXI. Turbo vehemens cum magna ædium & arborum ruina exortus est III. non. Aug.

DCCCCLXXIII. Hoc anno efficitur Notkerus Abba benignus.

Monstrua quindenas præcedens luna Kalendas.

Cum fore venturas præsignet mense Theseo.

DCCCCLXXVIII. Otto Imperator Augustus, & Purchardus Dux, & Vodalricus Episcopus, & nepos ejus Adelbero, & Vodalricus Comes, & Ekkehardus monachus isto anno de hoc sæculo recesserunt.

Quis dederis partem, volusti quam dare septem,

Nec non octavam, ó Dee senect, tuam.

DCCCCLXXXI. Stella Cometis tempore autumni visa est. Mox secuta est mors Abbatis Notkeri, & ejus quondam antecessoris Purchardi, & Notkeri medici.

DCCCCLXXXII. Ymmo Abbas ordinatus est. Orta est hoc anno gravis de regno contentio inter Ottonem Imperatorem & nepotem ejus Henricum Ducem Bajoariæ filium Heinrici.

DCCCCLXXXIV. Lotharius Rex Francho-rum contentiose agens adversus Imperatorem Ottonem de finibus regni Aquisgrani, tanquam sedem regni patrum suorum invasit. Terram quoque inter Mosellam & Rhenum, quæ erat in Ottonis imperio, affectare cœpit. Contra quem statim Otto xxx. milia equitum in Franciam duxit, & hostiliter eam devastans famosissimam fecit expeditionem.

DCCCCLXXXV. Kebehardus Episcopus efficitur.

DCCCCLXXXVI. Pertherat in clausstro defuncta petit loca cœlo.

Hartker mox antrum post quam se damnat in ipsum.

DCCCCLXXXVIII. Otto Imperator non contentus finibus patris sui, dum esset Romæ, egressus est occupare Campaniam, Lucaniam, Calabriam, Apuliam, & omnes ulteriores partes Italiæ usque ad mare Siculum & portum Traspidem. Qua causa Imperator Constantinopolitanus, sub cujus erat hæc omnis terra imperio, primo per nuntios nequicquam eũ temptat revocare ab incepto: dein Saracenos ex Sicilia & aliis insulis maris & finibus Africæ vel Ægypti adversus eum conduxit in prœlium, cum quibus ille infeliciter dimicavit. Nam ad prandendum eos venire æstimans, dum paucos in litore maris quasi latrunculos conspicit, parva manu aggressus est eos opprimere & circumfusus infinita multitudine, quæ se nocte in montibus occuluit, omnibus in exercitu suo fugatis vel occisis vel captis ipse navigio vix ad castellum quoddam suorum evasit. Ex captivis autem multos postea reversos vidimus tam clericos quam laicos, quorum unus erat Vercellensis Episcopus carcere diu maceratus apud Alexandriam:

DCCCCLXXXVIII. Hoc anno Imperator cogitans se vindicare in eos, qui in Sicilia habitant, Saracenos, voluit arte Darii quondam Regis Persarum, ponte navibus juncto, quemadmodum ille Græciam, ita & ipse Siciliam intrare: sed immatura morte præventus est & Romæ sepultus. Pro quo regnavit filius ejus Otto tertius hoc vocabulo quartum ætatis annum agens, cum quo simul regnavit mater ejus Theophanu, quam sibi pater ex nobilibus Græcorum suscepit uxorem.

DCCCCXC. Hic bene maturo transit pater ille sub ævo,

Ad patriæ requiem hic obiit Ymmo diem.

Hunc merito nostri vigilanter habent memorari

Plura loca Galli stant monimenta cui.

DCCCCXCV. Stella Cometes apparuit clara in natale S. Laurentii.

DCCCCXCVI. Vodalricus Abbas vita discessit, & Gerhardus ei subrogatur, atque Ekkehardus monachus defungitur.

DCCCCXCVII. Faillanus Scotus beatæ memoriæ de hoc sæculo migravit, & Theophanu Imperatrix nono anno viduitatis suæ defuncta est cum multis regni sui nobilibus.

M. Millesimus.

MI. Heinricus Dux Bajoariorum, filius Heinrici, defunctus est, cui mortem civile bellum præcessit multorum interitu nobilium Bajoariorum. Hoc Anno Ruodolfus in Burgundia, qui patri Chuonrado successit in regnum, quondam suorum hæreditate paterna privare conatus, bello lacessitus est ab eis: ubi ipse regulus licet copiosum haberet exercitum, facile tamen victus & fugatus est. Notabilis annus etiam siccitate aeris nimia, multis pecoribus, multis quoque mortalibus siti extinctis. Tantum enim siccabantur cuncta Europæ flumina, ut pene nullum non esset vadosum. Inter hæc Saxones & Sclavi, qui dicuntur Vueletabi, mutua se cæde & incendio mactan-

mactantes totam Germaniam inter Danubium & Oceanum sitam quam maxime inquietabant.

MIII. Mense Februario stella Cometes visa est, & non longe à Sole recedens paucis diebus circa ortum diei apparuit.

MV. Intonat arce poli, nostri jaculantur ab igne.

Nemo tamen læsus laus tibi Christe Deus.

MVI. Kerhardus Abbas diem obiit.

MVII. Purchardus nostras Dominus commisit habenas,

Quippe viro jam tunc sibimet per cuncta parato.

MVIII. Otto Imperator Romæ sine hærede defunctus est, cui successit Heinricus de regio genere Dux quoque Bajoariorum tertius eo nomine: cum quo & Heremannus Dux Alamanniæ & Alsatiæ regnum sorte dividere & parti aspirare tentabat: sed infecto negocio ultionem conatus in eos, qui in Strazpurch cum Rege senserant adversus se, irrupit civitatem & in direptionem dedit, pessimo quoque exemplo sacra profanavit, mox à rege subjugatus diem anni non replevit. Parvulus filius ejus consobrinus Regis Dux populi ordinatus est.

MVIII. Rex nova, dum Purcharth Gallo sua tecta restaurat.

Rusticus extremo de culmine per caput actus

Nostris spectaculum nimis addiderat miserandum:

Sed postquam cecidit, caput allevat atque resedit;

Mirum, surrexit Gallo integer & benedixit.

MV. Sabbata Spiritui Paschæ ultima rite parata

Accepit solitus fratres post prandia somnus:

Muta fide ducta petiit penetralia nostra,

Clam quoque de plebe nulli fas illa subire.

Pollet in his titulus Patrum studiis operatus,

Gallus ibi requiem sibi dixerat esse perennem,

Hic uti se quærat hanc visibus ipse docebat.

Accessit, pater ut docuit, cui plectra resolvit.

MXI. Ecce fames, qua per sæcla non sævior illa.

MXII. Nova stella apparuit insolitæ magnitudinis, aspectu fulgurans, & oculos verberans non sine terrore: Quæ mirum in modum aliquando contractior, aliquando diffusior etiam extinguebatur interdum. Visa est autem per tres menses in intimis finibus Austri ultra omnia signa, quæ videntur in cœlo.

MXIII. Pestilentia gravis, quæ subitanea morte populum late vastabat.

MXIIII. Cruda virens Deo Gerhilth seniore sub ævo.

Fungitur in claustris referans ergastula carnis.

MXVII. Hartker in melius mutatur (ut opto) reclusus.

Dexter in octava sit bone Christe tua.

MXVIII. Dux puer en patribus apponitur hic Heremannus,

Signa capit tum res vir huicque sororius Ernest.

MXVIIII. Heinrich in Italiam, lecto quoque militem Romam

Ægre spectatus fertur Cæsarque creatur.

Compositis rebus, velut æstimat, inde reversus

Ipsius & terræ populi mox deficit à se,

Pars post Harthuinum jam sceptra diu temerantem.

* *

Insolito more tristes arsere Cometæ

Tempora longa quidem per loca non eadem,

Nunc medium mundi, nunc interiora sub Austri,

Nunc se post gelidos occuluere polos:

Consequiturque lues sine nomine corpora perdens

Visceribus fervens, inde fluore fluens.

MXX. Flendo peractorum Kothelint veterana dierum

Sponsi cella subit, cui se vivam sepelivit.

MXXI. Pœnitet & miseret, dolet & piget, obstupet, horret,

Sola sine exemplo casu mors facta siniſtro,

Mollem nosse feras umquam silvis agitatas,

Mallem confractas pharetras quascumque sagittas

Quam male succisam Ducis Ernest flore juventam:

Ochibe dextram telum titubando regentem

Pro cervo nostrum figere pacificum:

Sponte tua quamquam facinus haud feceris umquam

Sanguis amice Ducis, fide Comes lateris,

Pax Ducis atque pater placidæ quis pacis amator

Istum pacificis adnumerato tuis.

MXXVII. Hic quatitur totus terræ globus undique motus

Horrida ceu fissis portenta sonant in abyssis.

MXXVIII. Heinricus Imperator in gravi manu Apuliam ingressus à Beneventanis gratulantibus honorifice ac magnifice suscipitur, Troiam, Capuam, Salernam, Neapolim urbes imperii sui ad Græcos deficientes ad deditionem coegit: quarum Troia viribus fortissimis omnique bellico apparatu munitissima longior mora notusque victoriæ exstitit. Tamen licet afflicta afflixerit, & in sui defensionem multos saucia verit plurimos interfecerit, tertio mense postquam obsessa est & Imperatori manus dedit suique incolumitatem & gratiam victo-

ris dato fidei sacramento promeruit, rebusque compositis revertitur Capuanum Principem in custodia secum abducens: sed circa egressum Italiæ pestilentia exercitum ejus affecit, & ex maxima parte absumpsit, ut Romani imperii corpus tot membrorum suorum destitutionem sine miseria, & dolore memorare non possit. Eodem anno æstas horrenda tonitruis & corruscationibus plus solito mortales exterrentibus: & impetus turbinis ab occidente intonans ædificia concussit, & arbores radicitus evulsit. Dominus Purchardus Abbas elegantissimum sanctæ Ecclesiæ speculum, Ymmo & Purcharth bonæ indolis adolescens in ipsa expeditione interierunt. Notker nostræ memoriæ hominum doctissimus & benignissimus. Heribeat & duo Ruadperti summæ innocentiæ viri, Teiterich, Liutolth, morbo late sæviente interierunt. Ruodhardus etiam Constantiensis Episcopus obiit, eique Heimo successit, & Thietpaldus Abbas efficitur.

MXXX. Benedictus Papa obiit. Heinricus Imperator obiit, & Chuonradus apud Magontiam in natali S. Mariæ in regnum consecratur.

MXXXI. Sævæ contentionis fomes exarsit in sacrosancto die Paschali apud Vindelicam Augustam inter Chuonradum Regem & patruelem ejus Chuonradum, cui etiam Ernest consobrinus ejus Dux Alamanniæ & Welfhardus Comes postea confœderati, simul Regi rebellare sunt ausi. Sed hoc temere inceptum DEO prohibente non habuit effectum.

MXXXII. Rex Chuonradus natalem Domini Aquisgrani celebravit, & circa vernum tempus Italiam ingressus eam sibi pene totam cis Romam subjugavit, sola Lucca sibi resistente cum Reginhero Marchione. Heimo Præsul Constantiensis defungitur, & eidem ecclesiæ Vuarmannus præficitur.

MXXXIII. Rex prædictus Romam perveniens à beato Papa Johanne in die sancti Paschæ Romanorum Imperator ordinatur, inde per Alamanniam revertens Ulmæ publicum conventum indixit, ibique Ernestum Ducem, scilicet privignum suum, & Welfhardum Comitem, aliosque reos majestatis sese dedentes suscepit, ipsos per diversa loca custodiæ mancipandos deputavit. Castrum etiam, quod Chiburch dicitur, tribus mensibus obsessum, Vuerinhero Comite frustra diu repugnante, tandem ab ipso Rege capitur. Gisela Imperatrix simul cum filio suo Heinrico monasterium Sanct. Galli ingressa xeniis benignissime datis fraternitatem ibi est adepta.

MXXXIV. Idem Heinricus Imperatoris filius patre suo præsente in die sanctissimo Paschæ Aquisgrani à Pilchrimo Coloniæ Archiepiscopo unctus coronatur.

MXXXVI. Ernest Dux Alamannorum vitrico suo Imperatori denuo rebellis effectus gratiam suam cum Ducatu amisit, & Herimannus frater ejus matre sua Imperatrice id precibus obtinente eundem Ducatum promeruit. Imperator vero Ungariam invasit, eamque citima ex parte circa Fiscam fluvium devastavit. Interim Ernest quondam Dux cuidam castro, quod Falckenstein dicitur, cum prædicto Vuerinhero milite suo insedit, locaque vicina cum incolis non minima clade afflixit. Sed Comes quidam Manegolth dictus hac vice Imperatoris dolens cum eo prælium commisit: in quo uterque illorum cecidit, aliique quamplurimi utrimque sunt interfecti in octava Sanct. Laurentii.

MXXXVIII. Rege Ruodolfo defuncto, Voto filio sororis suæ regnum Burgundionum, tanquam hæreditatem patrum suorum, valida manu affectavit, & aliqua municipia capta custodiis suis munivit, Imperatore per idem tempus Pulanis Sclavis bello insistente.

MXXXVIIII. Idem Imperator secum copiam militum fere media hyeme in Burgundiam adduxit, castella Murtenam & Nuvenburch obsedit: sed nimia vi algoris præditus infecto negotio rediit. Deinde vero proxima æstate Votoni bellum intulit, urbes ejus rapina & incendio funditus evertit, ipsumque hac necessitate ad se supplicem venire coegit, deinceps emendationem quamvis ficte promittentem.

MXL. Vuarmannus Episcopus & venerabilis Abba Thietpaldus obierunt: quibus successerunt Eberhardus Episcopus, & Abbas Nortpertus. Chuonradus Imperator iterum Burgundiam cum exercitu intravit, & omnia municipia cum civibus usque ad Rodanum fluvium suæ ditioni subegit. Genevamque pervenit. Ibi vero ab Heriberto Mediolanensi Archiepiscopo cæterisque Italiæ & Burgundiæ Principibus honorifice susceptus in festivitate Sanct. Petri ad vincula coronatus producitur, & in regnum Burgundionum Rex eligitur.

MXLI. Fœdus validæ Conjurationis in Italia exoritur. Inferiores namque milites superiorum iniqua dominatione plus solito oppressi, simul omnes illis resistunt coadunati. Nec non etiam quidam ex servili conditione contra dominos suos proterva factione conspirati ipsi sibimet intra se judices jura ac leges constituunt, fas nefasque confundunt. Contra quos sedandos, Episcopus Mediolanensis aliique senatores Italiæ insurgentes conati sunt eos à tanta insolentia revocare, si possent: sed

nulla-

nullatenus eis volebant acquiescere, donec scripto concessum est illis à Rege jus patrum suorum inviolatum tenere.

MXLII. Chuonradus Imperator filio suo Henrico Gnut Regis Anglorum filiam matrimonio conjunxit, & Chuonrado patruelí suo Ducatum Adalberonis in Carentano, illo defecto, commisit: ipse vero collecto exercitu in Italiam incipiente hyeme proficiscitur.

MXLIII. Idem Imperator natalem Domini Veronæ celebrata Mediolanum inde perrexit, ibi ab Archiepiscopo & civibus susceptus honorifice, quamvis (ut fertur) dicta fide, eumdem Episcopum iter progrediens secum Ticinum adduxit, & de improviso captum quasi reum majestatis Aquilegensi Patriarchæ custodiendum tradidit. Cui ille astuta fuga elapsus à Mediolanensibus id serio triumphantibus gratanter in urbem est receptus. Imperator autem hoc in eos ulcisci cupiens Civitatem valida manu obsedit, & res Episcopii exercitu ad devastandum dispertiit. Sed mirum & prius inusitatum tunc temporis ibi accidit prodigium. Nam in die sacro sancto Pentecostes sole exoriente visa sunt desuper exercitum corruscare fulgura, mugire tonitrua, civibus intra mœnia hæc omnino non sentientibus. Fertur etiam equos & homines non paucos ibi à fulmine esse transfixos, quosdam vero Dæmone arreptos. Bellum inter Cozelinum & Votonem committitur, in quo Voto victus interiit, ejusque exercitus hac illacque diffugit.

MXLIIII. Uxor Heinrici Regis, & frater ejus Herimannus Dux Alamannicus obierunt, cujus Ducatum cum regno Burgundionum idem Rex à patre suo eodem anno percepit, ipsis ejusdem regni Principibus cum juramentum sibi fidem dantibus.

MXLV. Chuonradus Imperator diem obiit, & filius ejus Henricus regni gubernacula susceptit.

MXLVI. Idem Rex monasterium Sanct. Galli ingreditur, & in ipso anno Boemanum Ducem Pezpremonem frenum imperii sui pati recusantem edomare aggressus in ipsa silva, per quam ad eum iter suum disposuit, plerosque de suis non infimos heu pro dolor perdidit. Nam Comes Vuerinherus cæteris auctor audendi factus, dum cum eis insidiarum ante se ignarus saltum incaute iniit, inter angustas semitarum fauces simul devenere in locum sibi nimis infaustum, hostium autem fraudi satis accommodum. Ibi omnigenis telis eminus obruti moriebantur multi, quoniam illis densitate saltus irretitis copia non erat contra feriendi vel manum conserendi.

MXLVII. Rex prædictus *altum servans sub corde dolorem*, veteri exercitui novum addidit, itemque Boemiam cautius quam antea intravit, urbesque expugnavit, oppida incendio consumpsit, ad ultimum eundem Ducem filium suum sibi dare obsidem coegit, ipsumque post se venire Radesponam fecit. Eodem anno Petrus Rex Ungariorum à quodam Comite suo turpiter proprio regno expulsus ad ipsum Regem Heinricum deprecans auxilium confugit, cujus infortunium Rex piissimus quamvis prius ab eo læsus miserans sortem humanæ fragilitatis flevit, ipsi autem paternum solatium rebus & verbis exhibuit.

MXLVIII. Rex Heinricus assumpta secum copia militum Ungariam irruit, eamque ex maxima parte devastavit.

MXLVIIII. Notabilis annus nimia imbrium superfluitate & fructuum terræ paucitate. Rex prædictus Petrum avito solio restituere cupiens ingentem classem summis viribus instruit, atque fortunam belli temperaturus iterum Pannoniam per Danubium intravit. Ingressus vero multa fortiter, multa feliciter egit, ipsumque adulterinum & suppositicium Regulam pecuniam injuste possessam sibi offerre compulsit, insuper eum juramento ne fines regni sui excederet constrinxit, rem tamen, ob quam venerat, credo Dei nutu præpeditus nondum perficiebat. Nam idem Petrus quamdiu regnavit in multis prævaricator extitit. Inde quidem remedians Ulmæ generale colloquium habuit, ac Constantiam tempore Synodi venit, ubi cum Episcopis quam plurimis cæterisque regni optimatibus intrans conventum resedit, & publicus cognitor omnium illic gerendorum fuit. In quarto autem die, qui vulgo Indulgentiæ dicitur, ipse gradum cum Pontifice facundus orator ascendit, & luculento sermone populum ad pacem cohortari cœpit; ad ultimum vero sententiam suam ita concluſit, ut cunctis sibi obnoxiis ipse dimitteret, omnesque, quæ illic aderant tum præcibus tum pro potestate id ipsum facere cogeret. Hoc igitur salubriter inibi inceptum dilatari præcepit per omne regnum suum, ac non longo post tempore omnibus rebus in pace compositis uxorem duxit filiam Willihelmi Ducis Pictavensis.

Gisela Imperatrix obiit.

ML. Fames valida. Item Rex prædictus contractis undique auxiliis tertio in Pannoniam proficiscitur, cui cum infinita multitudine occurrit ille regulus adventu suo, ut videbatur, imperterritus, & cum prohibere eum transcursu cujusdam fluminis posset, ex consulto transire permisit, ratus sibi pugnã infra terminos regni sibi facilioré, & hostibus objectu fluminis fugam difficiliorẽ, sed longe aliter quam speraverat, evenit. Denique Princeps noster statuit cum illo quam primum confligere, suis virtutem verbis addere, melius esse dicens fortiter in bello animam

animam ponere, quam ut vilia mancipia hostium ludibriis subjacere. Ipse vero armatus, quo cæteris amplior esset animus, pro loco atque copiis acies instruit, datoque signo hostes invadit, ac velut quædam tempestas obviantia quæque prosternit. Nec mora, fit victor Christi favente clementia, nihilque cunctatus urbem ascendit, ubi uxorem Regis & filios cum ingenti pecunia comprehendit, Petrum vero solio regni restituit, & re bene gesta in Saxoniam rediit.

ADDITIO ALTERIUS.

ANNO ab incarnatione Domini MCLXXX. regnante gloriosissimo Romanorum Imperatore Friderico, Comes Ruodolfus de Fulndorf, collecta maxima copia auri & argenti, Jerosolimam petiit, & se perpetualiter sancti Sepulchri servitio dicavit. Audiens vero benignissimus Abbas Ecclesiæ Sanct. Galli, eundem Comitem, hujus loci videlicet Advocatum, de Mamoma iniquitatis per circumjacentia cœnobia sibi amicos comparare, propter mutuam, quam ad invicem habebant, quondam amicitiam litteras sibi direxit, & uti reliquias transmitteret obnixe rogavit. Ille autem petitioni ejus volens satisfacere, ad quoddam cœnobium perrexit, quod ad Sanctum Abraham nominatur, illicque decem marcas auri obtulit: deinde pro cantate reliquis petiit. Ille honorifice cum tractare volentes duxerunt eum ad altare publicum, quod in honorem Patriarcharum erat consecratum, & altare aperientes devote sibi reliquias Abrahæ & Isaac & Jacob ostenderunt, & quia horum reliquias supra modum petiit, licet renitendo tamen ei particulas ex ipsis dederunt. Comes vero, sicut honestissime semper consuevit agere, capsulam pretiosi operis comparavit, ac reliquias in illa sub proprio sigillo recondidit, & sic sigillata Abbati Sanct. Galli amantissimo Domino suo transmisit. Ubicumque autem reliquiæ fuerint, uti illi testati sunt, illic pax, & augmentum, & lenitas aeris semper erit. Hæ autem reliquiæ in altari Sanct. Galli cum reliquiis nostris sunt collocatæ. Ille autem locus, ubi hæ reliquiæ impetratæ sunt, juxta Damascum est, in agro videlicet Damasceno, ubi Adam creatus est.

FINIS.

RAT-

RATPERTI MONACHI S. GALLI

LIBER

DE ORIGINE ET DIVERSIS CASIBUS MONASTERII S. GALLI IN ALAMANNIA.

CAPUT I.

De beatissimis Viris Columbano & Gallo.

POstquam beatissimi Viri, sanctus videlicet Abba Columbanus cum B. Gallo, reliquisque discipulis suis divinæ caritatis fervore succensi, relicta Hibernia, parentibus spretis, prædiisque paternis, per maria diversa Hiberniam transmearunt, & Gallias advenerunt, Sigibertum illius provinciæ Regem adierunt, qui, cognito eorum desiderio, devotissima mente famulis Christi concessit, ut, ubicunque vellent, Dei servitio congruum sibi locum eligerent, & ut illis placeret, incolerent: Se vero in cunctis necessitatibus fautorem illis esse promisit, quod & copiosissime implevit. Ingressi igitur heremum, quæ Vogesus nominatur, locum invenerunt, antiquitus cultum, sed tunc vetustate collapsum, penitusque destructum, aquis tamen calidis speciosum, nomine Luxovium. Protinus vero ibi cellulas construentes felici vita, Christoque amabili conversatione usque ad tempora Sigiberti junioris, filii Hiltiberti, nepotis videlicet Sigiberti, perduraverunt, qui etiam beatissimam ega Sanctos habuit mentem. Sed Brunehildis, avia ipsius Sigiberti, uxor autem prior Sigiberti, plena Dæmonio, tenebrarum socia, lucis inimica, omnibus bonis contraria, non passa est, Sanctos in in illo consistere regno, nec requievit, donec eos inde proturbaret. Qui relicta terra illa, spretaque Diaboli filia, ad Lotharium Regem pervenerunt, à quo benignissime susceptí cum honore, ut cupiebant, ad Theodebertum Regem Austrasiorum sunt perducti, à quo, accepta potestate, per Alamanniam locum eligendi aptum divinæ servituti Tuconiam advenerunt, quæ est ad caput laci Turicini, ubi cum consistere vellent, populumque ab errore Dæmonum revocare (nam adhuc idolis immolabant) Gallo idola vana confringente, & in lacum vicinum demergente, populus in iram conversus non sine multo & ignominioso damno sui generisque futuri, Sanctos exinde pepulerunt. Inde iter agentes pervenerunt ad castrum, quod Arbona nuncupatur juxta lacum Potamicum, ibique à Willimaro Presbytero honorifice susceptí septem dies continuos cum gaudio permanserunt. Qui à Sanctis interrogatus, si sciret locum in solitudine illorum proposito congruum, ostendit eis locum jocundissimum ad inhabitandum nomine Brigantium, ibique reperientes templum olim Christianæ Religioni dedicatum, nunc autem Dæmonum imaginibus pollutum, mundando & consecrando in pristinum restituerunt statum, atque pro statuis, quas ejecerunt, S. Aureliæ reliquias ibidem collocaverunt. Cellulas vero ibidem construentes, ibique degendo Christo servire volentes prohibiti sunt à populo, cujus pars major adhuc erroribus diabolicis illudebatur. Indeque expulsus auctore Cunzone Duce S. Columbanus cum suis ad Agilolfum Regem Longobartorum perrexit, S. videlicet Gallo infirmitate detento in illis partibus derelicto, quem etiam ob laborem itineris putans S. Columbanus ægritudinem

nem simulare officium illi Altaris interdixit, dum ipse Columbanus in hac vita mansisset. Hæc autem omnia quisquis plenius scire cupit, & quædam in hoc opusculo sequentia, à nobis verò ex aliqua parte contacta, *in libris actuum eorundem Sanctorum* plenissime digesta reperiet. Nos vero, ut cœpimus, ex notis, quæ sunt necessaria, pauca ex parte tangamus, & ad intacta citius Deo donante properemus. Igitur B. Gallus post felicis discessum magistrum studiose cœpit inquirere locum in heremo, ex alia parte castri præfati Alpibus contiguo divinis famulatibus aptum, quem & inventum aquis planitieque jocundum, Duce quodam Willimari Presbyteri Diacono nomine Hiltibolt cum gratulatione suscepit non minima, ipsumque locum jejuniis & orationibus consecrando cellulam ibidem, in qua ipse, & cum eo Domino servituri commanerent, celeriter ædificavit. Interea prædicti Ducis Cunzonis filiam, sponsam videlicet Regis Sigeberti, spiritus malignus invasit, quem cum Episcopi à Rege directi, quorum etiam credebat sanctitati, ab ea expellere non potuissent, sed etiam cum ignominia ab eo expulsi fuissent, B. Gallus non prima, sed jam secunda legatione atque humillima supplicatione ab eodem Duce susceptra, locum, in quo puella vexabatur, Presbytero comitante devenit, hostemque malignum, oratione præmissa, à pervasa domo imperiosa voce potenter ejecit, patrique puellam reddidit sanam, statimque ad dilectæ solitudinis cariorem rediit aulam. Præfatus igitur Rex audiens puellam à passione tanta sanatam, suis eam jubebat præsentari aspectibus, quæ interrogata à Principe memorato de causa salvationis suæ sanctum virum cum actibus suis & beneficiis circa se per illum exhibitis ordine pandit, adjiciens & rogans, ut ipse eum suæ gratia pietatis dignaretur fovere. Quod Rex benigne suscipiens, cujus heremi hospes extiterit inquisivit, comperiensque narrante puella aliisque fidelibus viris, ex parte ad regiam potestatem, aliunde vero ad possessionem nobilium virorum pertinere, heremum, in qua Sanctus commanebat cum suis, protinus partem Regiæ potestati cedentem præfato sancto sua auctoritate contradidit, & constituit, ut tàm ipse, quàm posteri ejus, ibidem scilicet ejus exemplo Domino servituri, locum præfatum cum circumjacentibus silvarum commodis per Regiam auctoritatem deinceps firmissime retinerent, & ut à nullo hoc in posterum destrui valeret, propriæ auctoritatis firmissima conscriptione munire decrevit, quod ut bene cogitavit, optime perfecit. Cunzoni quoque Duci præcepit, ut cum omnibus eidem heremo vicinis necessitatibus S. Galli sedulus ac studiosus fautor existeret, & in ædificiis, & in qualibuscunque rebus illius indigeret solatio, quod & devote complevit. Qua auctoritate talique firmitatis conscriptione locus iste tutus ab adversariis usque ad tempora Pipini & Karoli permansit, religiosos etiam viros, qui eundem Sanctum in sua susceperunt, ejusdemque heremi jus hæreditarium illi potestativa manu concesserunt, subter notare curavimus, quorum nomina hæc sunt: Willibertus videlicet Presbyter, & Talto vir illustris, Tagoberti scilicet Regis Camerarius, & postea Comes ejusdem pagi, à quibus idem Sanctus, cum in corpore viveret, cum augmentatione hujus loci non parva maxima veneratione habitus est.

CAPUT II.

De S. Othmaro, primo Abbate.

AT postquam de corpore spiritum transmisit ad astra, à successoribus istorum locus iste ob amorem Sancti similiter augmentatus est usque ad tempora Karoli. Taltonis vero filius fuit Tietolt, cujus filius Pollo: Pollonis autem filius Waldpertus, qui genuit Waltrammum. Ipse vero Waltrammus locum istum in omnibus ob amorem S. Galli augere desiderans, regularemque inibi vitam instituere cupiens, Othmarum sanctum virum à Victore Rhetiæ Curiensis Comite impetravit, eique cellam præfatam cum omnibus ad eam pertinentibus commendavit, Abbatemque constituit, ut in *Vita ipsius* plenissime continetur. Postea vero tempore procedente, atque statu monasterii in melius proficiente, præfatus Waltrammus eundem Abbatem Othmarum Pipino Regi præsentavit, ipsique Regi monasterium, quod adhuc hæreditario jure in sua tenebat potestate, cum ipso pariter Abbate contradidit, ea videlicet causa, ut ipse Abbas, ejusque successores idem monasterium regia auctoritate retinentes nullius deinde violentia premerentur, sed tantummodo Regum jussionibus obedirent. Quod benivolus Princeps benigne suscipiens statim hujus causæ conscriptionem fieri præcepit, scilicet ut Monachi ejusdem loci deinceps potestatem haberent Abbatem eligere, sibi atque solis tantummodo Regibus subjacerent. Quam conscriptionem suæ auctoritatis signaculo confirmavit, atque Abbatem ipsum in sua remisit, qui idem monasterium per annos XL. feliciter rexit, Waltrammo prædicto XX. annis solatium illi præstante. Postea vero ob quam causam, & quando, & qualiter idem Abbas à Warino & Ruad-

Ruadhardo exilio damnatus ad perpetuam sit coronam perductus, in libris vitæ ipsius, qui scire desiderat, pleniter digesta reperiet. Postheæ vero Sidonius Constantiensis præ- *al. Owa. sul, qui & monasterium, quod Avua * nominatur, in sua potestate habebat, instigantibus præfatis Comitibus cœpit inquirere monasterium nostrum, & in potestatem Episcopatus redigere. Quibus, ut illi solatio essent, beneficia promisit atque donavit, Warino videlicet Vina & Turinga & Engi: Raudhardo vero Antolvinga & Vzinbaha: Miloni autem advocato ipsius monasterii, ut illi solatium subtraxisset, sextam villam, quæ Heimbach nuncupatur, contradidit. Quamobrem præfatus Sidonius, quod nequiter cœpit, auxiliantibus iniquis Principibus, pessime ad sui, ut postea res docuit, damnationem perfecit, monasteriumque ipsum in jus Episcopatus redegit. Igitur prædictus Episcopus fratres in monasterio B. Galli multis injuriis semper afficiens, quodam die etiam majoribus, ibi si aliqui essent sibi contrarii, afflicturus calumniis monasterium turbolentus ingreditur, & cum ante confessionem S. Galli quasi oraturus constitisset, quid in mente habuerit pœna corporis & illuvies ventris, ut *in vita S. Galli* scriptum est, manifestavit. Quo redundante supplicio ad Auvam perlatus de cloca corporis vitam exhalavit plenam miseriis.

CAPUT III.

De Johanne Episcopo & Abbate.

Post cujus obitum Johannes Monachus Augensis Constantiæ Episcopus ordinatus amborum regimen suscepit cœnobior. Qui tres nepotes suos educavit, quibus honorem suum in tribus illis locis situm post suum discessum distribuere cogitavit. Quo agnito fratres utriusque cœnobii Episcopum pariter adierunt, rogantes, ut privilegia eis ab apud Principem acquireret ac potestatem eligendi Abbates: se vero, si hoc fieret, eosdem illius nepotes sibi Abbates electuros polliciti sunt. Quod ille consensit, ac se facturum promisit. Tempore vero transacto, Karolus Rex cum Hildigarda conjuge sua Romam profecturus Constantiam advenit. Tempus vero opportunum se invenisse existimantes utriusque Monasterii fratres pro prædicta necessitate principem adeunt, ejusque clementiam interpellant. Rex vero Episcopum, quid de hoc illi placeret, interrogavit, Episcopus autem æternæ beatitudinis gaudium illum exinde percepturum respondit, si talem & tantam securitatem famulis Christi absque ulla perturbatione Domino serviendi concederet. Quod audiens Rex gavisus est, & protinus utriusque cœnobii fratribus, S. Galli scilicet & Augensis, firmissima auctoritate privilegium optatum contradidit, ac scripta emunitatis ad hæc eadem retinenda fieri præcepit, quæ signaculo suæ auctoritatis firmavit, constituens atque præcipiens, ut post mortem Episcopi Monachi prædictorum Monasteriorum potestate habeant sibi eligendi Abbates, & ut nulli absque Regibus deinceps essent subjecti. Fratres igitur læti redierunt in sua: Episcopus autem cartas utrorumque, quas Rex fieri præcepit, secum retinuit. Cum igitur idem Præsul finem sibi præsentis vitæ cognosceret imminere, assumpta Augensium fratrum carta ad ipsum Monasterium devenit: cartam autem fratrum de Monasterio S. Galli in scriniis Constantiensis Ecclesiæ dereliquit, eo quod noluissent nepotem illius sibi Abbatem, sicut pridem promiserant, eligere. Senserant enim, cartam à Rege datam multum esse depravatam, & multo aliter, quam Rex juberet, & res eorum indigeret, esse conscriptam. Idcirco nepotem illius sibi Abbatem eligere neglexerant. Similiter autem & fratres alterius Monasterii fecerunt. Postquam igitur præfatus Episcopus vita excessit, Augenses quendam senem Presbyterum, & Monachum nomine Petrum sibi elegerunt Abbatem cum consilio Hildigardæ Reginæ, cujus etiam adminiculo res apud illos ita perstitit, quia à Geraldo Comite germano prædictæ Reginæ locus ipse maxime constitit & augebatur. Hic in fin. annotantur in 3. MSS. hæc verba: *Nota quod de Ratperto Abbate hic non fit mentio, qui secundum regulam & Chronicam post Johannem annum unum dicitur Abbatiam tenuisse immediate: sed tantum mentio fit Waldonis Abbatis, cujus alibi in Chronica nulla fit mentio, sed in regula.*

CAPUT IV.

De Waltone Abbate, & Eginone Episcopo Constantiensi.

Post obitum Johannis Episcopi fratres nostri Waltonem concœnobiotam, * virum sapientem, sibi Abbatem, Rege permittente, constituerunt. Sed non in finem res ita permansit, ut in sequentibus manifeste declarabimus, quia post obitum Johannis Episcopi Egino Episcopi Constantiensis jura suscepit, qui mox omnia insidiarum genera circa monasterium nostrum exercere non metuens, sicuti Sidonius S. Othmarum; ita & iste Waltonem persequi cœpit Abbatem, quatinus iterum perverso more antecessorum suorum Episcopatui subjiceret monasterium. Hujus igitur rei gratia optimatibus Regis prædia & pecunias contulit infinitas, illosque ad consensum suum provocans *muneribusque*, ut scriptum est, *etiam sapientium obtutus excæcans*, quod nequiter cœpit illorum adminiculo

* *al. cœnobiotam.*

pessime complevit, iterumque monasterium non æqui observatione Episcopio subjici fecit. Karolus vero Serenus Augustus cum voluisset prædictum Abbatem cum Episcopo pacificare, eo videlicet pacto, ut Episcopi præcepto obediens Abbatis locum in monasterio ageret, præfatus Waldo non valens diutius præsens intueri tantam defectionem suorum, tale fertur Regi dedisse responsum: Cum enim, inquit, semel manus * vestræ dominationis ingressus tantæ celsitudinis merui dominio sublimari, nequaquam posthæc, dum horum trium digitorum vigorem integrum teneo (nam scriptor erat eximius) vilioris personæ manibus me subdere decrevi. Itaque cum consensu ipsius Imperatoris ad vicinum monasterium, quod Avua nominatur, ibidem commorarurus devenit, ut postea Abbas electus atque ordinatus ad ultimum monasterium S. Dyonisii suscepit regendum.

* al. munus.

CAPUT V.

De Werdone Abbate.

PRædictus igitur Episcopus assumens quemdam Presbyterum forensem nomine Werdonem, obtulit eum ad nostrum monasterium, ut Abbatem illum constituisset, ne si de Monachis eisdem aliquem ordinasset, res ab eo aliquatenus cedere videretur, quem tamen Monachi in tali habitu commanentem minime susceperunt Abbatem. Quod cum sensisset idem Werdo, cum conversatione habitum mutavit, & tunc demum monachicis indutus vestimentis susceptus, atque, ut decreverat Episcopus, Abbas est ordinatus. Tum vero quodam perversæ fidei pacto inter Episcopum & Abbatem contra Monachorum necessitates effecto, res nostræ magis ac magis in desolationem vergere cœperunt, cum hi, qui tutores esse debuerant, afflixissent, & nullus esset ex nostris, qui eos prohibere potuisset. Habuerunt autem adhuc fratres monasterii nostri firmissimum emunitatis præceptum, quod beatæ memoriæ Domnus Pipinus Rex illis scribi jusserat, propriaque manu firmatum contradiderat, in quo etiam multum confisi sunt, quod etiam idem Episcopus maximo studio sæpius investigabat, sed invenire non poterat. Ipsum quoque præceptum, quod superius à Carolo Imperatore sub Johanne Episcopo factum monstravimus, adhuc in Constantiæ scriniis detentum à Monachis non recipiebatur, eo quod, ut superius diximus, depravatum, atque contra Imperatoris præceptum, illorumque necessitatem fuisset conscriptum. Contigit autem tempore quodam Wolfharium Remensem Episcopum legatione à Domno Carolo sibi injuncta justitias in Rhetia Curiensi faciendas ad ipsum pagum venisse, indeque reversum ad nostrum monasterium devenisse, ibique, prout illis facultas erat, benigne susceptus devoto servitio sustentatus est. Quem cum non lateret calumnia & justitia, quas passi sunt incolæ monasterii nostri, prædictum emunitatis præceptum sibi ostendere rogavit. Quod cum vidisset ac perlegisset, hortatus est eos, ut per aliquem fidum hominem eandem firmitatis cartam Domno Imperatori dirigerent: se vero res eorum notas Imperatori facturum, atque auxilium illis præbiturum promisit. Cujus consilio consentientes cuidam vasallo Imperatoris nomine Engilrammo, in cujus fide multum præsumebant, ipsam cartam, immo totius securitatis spem commendaverunt: qui etiam in altario S. Galli juravit, se ipsam cartam Regi perlaturum, atque ipsis Monachis cautissime esse redditurum, quod, suadente Diabolo, aliter, quam promisisset, effecit. Denique discedente eo de monasterio, atque secum cartam portante, Episcopo res innotuit, qui protinus, directis illis muneribus non parvis, præfatam cartam, sicut diu cupivit, accepit, atque in suam potestatem redegit. Statim vero cupiens penitus omnem spem securitatis nostris auferre, ad ipsum monasterium venit, atque cautissima investigatione perquisivit, si alicubi aliquod exemplar ipsius cartæ inveniri potuisset. Quod cum nequaquam invenisset, quia omnino non erat, delatum est ei, quod Amalgarius Monachus & Diaconus eam exemplari tradere voluisset: cujus facti licet ille securus esset, tamen nequaquam de hoc aliter apud Episcopum se potuit excusare, nisi in altario S. Galli cum juramento firmaret, nec se eam ullo modo habere scriptam, nec in aliquo loco scire esse conscriptam. Tunc demum Episcopus securus suæ voluntatis effectus rediit in sua, atque monachis nostris, qui secum soliti erant commorari, quasi ob aliam causam à se foras transmissis, sæpe memoratam cartam ignibus tradidit, atque in favillam redegit, ut postea res nobis innotuit. Temporibus vero transactis, Egino Episcopus finem vitæ præsentis accepit, an. ab incarnatione Dom. DCCCXIII. anno autem imperii Caroli serenissimi Augusti XLVI. post cujus obitum Episcopatum Constantiensis ecclesiæ adeptus est Wolfleoz monasterii S. Galli * cœnobiota.

* al. cœnobita.

CAPUT VI.

De Cotzperto Abbate, & Wolfleoz Episcopo Constantiensi.

ABbate vero Werdone postea vitam finiente, Cotzpertus ejusdem congregationis monachus à fratribus est Abba electus & ordinatus, vir statura procerus, sapientia quoque morumque dignitate præcipuus, anno ab incarnatione Domini DCCCXVI. anno autem Imperii Hludovvici

vvici Imperatoris, filii præfati Caroli Augusti, tertio. Cum igitur Wolfleoz Episcopus more antecessorum suorum etiam causas monasterii suæ subjiceret ditioni, incolæ monasterii, quasi in proprio fratre & conservo consolationem in eo se habere posse confisi sunt. Ille verò non solum cæteris mitior non existens aliqua in parte illis, de quibus venit, pepercit, sed etiam in quantum potuit, more Roboam digitum suum dorso antecessorum suorum erga sibi subjectos grossiorem exhibere tentavit, monachosque, de quibus exivit, cessante piorum exemplo, affligere non destitit. Quæ omnia, quanta & qualia fuerint, non decet memoriæ tradere: tamen necessaria huic textui subnectimus, sed & paucissima. Idem namque Episcopus, cum omnes monasterii causas sibi ubicunque vellet afferri jussisset, nihilominus ad libitus suos sæpius idem monasterium invisens, omnes ibidem ministeriorum consuetudines ad suos detorserat voluptates: denique cellario cunctisque similibus monasterii officinis laicales præfecit personas, sibi forinsecus ministrare solitas, nullosque eorum, qui ad hæc eadem ministeria constituti fuerant, monachorum vel intrare, aut de his aliquatenus habuit potestatem tractare vel habere. Quare contigit, non solum alia necessaria, sed etiam victum, supremum videlicet corporis sustentaculum, omnino fratribus defecisse. Tanta igitur causa necessitatis Hludovvicum piissimum Imperatorem fratres de monasterio S. Galli adierunt, ejusque clementiam suæ miseriæ solamen esse poscebant. Episcopus quoque eodem tempore præsens aderat, coepiscoporum consisus solatio aliorumque familiarium Regis, quos omnes suæ partis sciebat esse adminiculatores, monachorumque adversarios: maximam tamen suæ pertinaciæ fiduciam habuit in quadam carta, quæ diabolicis machinationibus à quodam Diaboli ministro conscripta, non solum idem monasterium, sed & alia loca non pauca falsissime cavebat ad Episcopii partes, quasi hæreditario jure, pertinere: Monachi verò econtra nullam eo tempore suæ securitatis cartam habuerunt, una ut prædiximus concremata, alia vero, sicut etiam præfati sumus, quam suscipere ob aliquam causam monachi noluerunt, ab Episcopo detenta. Cum vero altercatio * inter Episcopum & Monachum oriretur, coram Principe Episcopus petiit, ut sua carta coram Imperatore legeretur, & secundum eam res dijudicarentur. Ipsam autem, quam supra commemoravimus, mendis plenissimam præferre cogitavit: sed divina pietas suis, quibus humana deerant solatia, superna dignata est, intercedente S. Gallo, conferre subsidia. Denique Episcopus, cum de manibus proprii ministri suæ voluntatis se putaret accipere cartam, imò S. Galli famulos destruendos invidiosam decipulam, non eam, quam voluit, sed proficuo nobis errore aliam cartam Imperatori, cunctisque Principibus causæ penitus ignarus coram designavit, quam ab Imperatore Carolo sub Johanne Episcopo nobis factam, sed à nostris antecessoribus ob alicujus infandæ additionis maculam non receptam supra memoravimus. Quam cum piissimus Imperator suscepisset, sigillumque sui patris recognoscendo intuitus esset, venerando deosculatus est, circumque astantibus similiter honoris causa deosculandum contradidit: deinde traditur carta legenda. Cum verò audisset Episcopus, contra suum decretum cartæ procedere textum, protinus recusavit istam asserens perversam, aliamque cupiens suæ perversitatis in præsentiam afferre scripturam. Quod benivolus Imperator non consensit, sed tantæ auctoritatis firmitatem Monachis restituendo contradidit, ut liberi ad sua redeuntes potestatem deinceps eligendi sibi Abbates haberent, nullamque potestatem Episcopi absque magisterii causa spiritalis super eos deinceps haberent, excepto quodam censu, quem de monasterio ad Episcopatum persolvi debere singulis annis, hoc est, unum equum, & unam unciam auri, supra memorata adulterata à Johanne carta asserebat. Insuper etiam præfatus Princeps ad augmentum securitatis eorum cartam emunitatis suæ auctoritate illis contradidit. Quibus peractis Monachi cum suo Abbate Gotzperto ad monasterium rediere lætantes: Episcopo nihilominus ad sua cum tristicia redeunte. Gotzpertus vero Abbas una cum suis ad monasterium rediens omni studio satagebat circa communem fratrum utilitatem omnem sui laboris impendere solertiam, nostræ in omnibus rebus congregationis ubicunque potuit commoda cumulando. Ad augmentum quoque nostri monasterii veteri destructa novam S. Galli cœpit ædificare basilicam, quæ hodie rationabili proceræque magnitudinis statura cernentibus apparet constructa, anno videlicet incarnationis Domini DCCCXXX. Hludovvici vero Imperatoris XVII. quam utique spacio septem annorum ad plenum ædificando perduxit, annoque nono dedicationem ipsius basilicæ perpetravit, convenientibus ad idem monasterium Wolfleozo, ad cujus diœcesim pertinebat, Constantiensi Episcopo, unaque * Oadalricho Basiliensi Episcopo: Erlebaldo quoque Augensis monasterii Abbate cum aliquantis suæ congregationis fratribus præsente manente, aliisque Alamannorum Principibus, non paucis. Dedicatione igitur ipsius basilicæ glorioseque cœpta, & non sine signorum claritate honorifice peracta, postea præfatus Abba

* al. adivitatio.

* al. Udalricus.

Gotzpertus in omnibus monasterii nostri utilitatibus sine cessatione se studuit exercere. Librorum enim, quorum maxima penuria in nostro loco usque ad illius tempus extiterat, tantam copiam ille patravit, ut locus iste ex eorum multiplicatione non parum excresceret; qui quales, & quot fuerint, qui diligentius quæsierit, invenire poterit.

CAPUT VII.

De substitutione Bernwici Abbatis.

TEmpore vero pro cedente idem Abbas, cum jam ætatis gravitatem corporisque infirmitatem non sufficere crederet, ad instantium necessitatem negotiorum à Hludowico clementissimo Augusto impetravit, ut Bernwicus Monachus noster successor illi existeret. Quod statim, ut ille postulavit, effectum est. Ordinatus est verò Bernwicus Abbas, vivente Gotzperto, anno Incarnationis Domini DCCCXXXVII. Hludovici autem Imperatoris XXIIII. Posthæc verò Hludowicus Imperator XII. Kalendas Julii de hac luce migravit, anno incarnationis Domini DCCCXL. Eodem etiam anno facta est solis eclipsis III. Nonas Maji in vigilia Ascensionis Domini. Post obitum vero Hludowici Imperatoris maxima discordia orta est inter filios illos Hlotarium, qui primus fuit ætate, & Hludovicum & Karolum. Itaque Hlotharius, cum esset ætate primus, potentia utique & multitudine populorum post se declinantium cæteros præcellebat. Cum igitur, ut diximus, maxima pars populorum Hlotharium sequeretur, contigit & Bernwicum nostrum Abbatem illius partis fuisse adminiculatorem. Nec minus interea Hludowicus Alamanniam penetrans singula loca suæ suorumque ditioni subjecit, indeque Abbatem in nostro monasterio constituit Engilbertum Monachum nostrum. Quare contigit, ut sicut regna, ita & monasteria diversis erroribus atque laboribus quaterentur. In tantum autem major pars populorum Hlotharium sequebatur, ut quidam Principes Alamannorum cum exercitu magno Hludowico obviam pergerent, eumque, ne fines illorum intraret, prohibere vellent, cum quibus protinus pugnam validam commisit, & maximam eorum partem prostravit: reliquos vero omnes in fugam convertit, & sic ad fratrem suum Karolum pervenit, in quibus terminis Hlotharius cum maximo exercitu aderat contra fratres suos Hludowicum & Karolum, & ipsi contra illum. Die autem constituta commissum est prælium validissimum atque miseria plenum, & Domino disponente juniores extiterant victores, anno incarnationis Domini DCCCXLI. Ergo hac miserabili consummatione belli peracta protinus Hludowicus Abbatiam S. Galli Grimaldo destinavit atque contradidit, qui statim eam, in quantum * valuit, causa regiæ auctoritatis obtinuit. * al. valuit.

CAPUT VIII.

De substitutione Grimaldi Abbatis.

POstquam vero divisio regni patrata est, & pax inter Germanos Reges firmata est, Grimaldus Abba ad monasterium S. Galli veniens honorifice atque omni obsequelæ suavitate à fratribus ejusdem monasterii susceptus est, atque devota illorum servitute sustentatus. Causa autem extitit, quam nemini miram puto videri, fratres nostros tristitia non parva agitari, eo quod securitas electionis eorum, quæ tam multis, ut ante prædiximus, laboribus sæpe difficilime fuerat acquisita, tam facile de eorum potestate deficiebat excussa. Sed hujus tristitiæ Domino juvante jocunda venerat medicina. Nam prædictus Grimaldus temporibus semper idem monasterium protegere, atque erga illud clementer agere consueverat. Quam causam loco & potestate accepta non minuerat, sed augebat, magis * caritatem, quam suæ potestatis declarans magnitudinem. Qua confidentia Monachi eum flagitare cœperunt, ut sicut in illo emunitatis privilegium amiserunt, ita cum illo pristinæ securitatis recuperarent augmentum. Quam petitionem ille gratissime suscipiens, studioseque complens à Rege Hludowico permissione illis acquisita concessit, ut statim sibi eligerent, qui post ipsum illos, illorumque omnia procuraret, & postea nullam suæ securitatis & propriæ electionis dubitationem haberent. Qui protinus gratanter hanc benedictionem suscipientes Hartmotum elegerunt, scientia & moribus, nobilitate præclarum, eumque Grimaldus secum ad Regem perduxit, qui cum manibus Regis à Grimaldo fuisset contraditus benigneque ab eo susceptus protinus à regia potestate ipsum S. Galli locum cum omnibus ad illum pertinentibus suscepit, post Grimaldum secunda vice regendum, eo videlicet pacto, ut post obitum Grimaldi hæc eadem stabilitas electionis à Rege concessa, & in Hartmoto cœpta, deinceps stabilissime præsentibus, cæterisque ad eundem locum futuris signaretur & firmaretur mansura. Quo peracto, Grimaldus Abba cum Hartmoto lætus, lætantibus pariter fratribus, ad monasterium rediit. Posthæc igitur Grimaldus regularem in nostro monasterio vitam omni sagacitate mentisque alacritate instituere cœpit. Cujus rei curam, quia ipse sæpius regalibus fuerat occupatus officiis, Hartmoto injunxit, ut spiritalis structuræ ædificia * al. claritatem.

cia in fratribus fundaret, & non minus etiam exteriora officinarum necessaria studiose constrüeret. Quam indictionem Hartmotus benigna mente susçipiens, studioseque perficiens, cum prius Monachi colerent officinas suæ utilitati incommodas, non multo tempore succedente, omnia nostri claustri habitacula, quamvis prius cœpta pulcherrime ad perfectionem, ut modo cernimus, perducta venienti Grimaldo consignavit. Nec non etiam singulare eidem Abbati domicilium cum omnibus necessariis ad illud pertinentibus utilissime pulcherrimeque construxit. Quare Grimaldo apud nostros sæpius demorante contigit, nostri provectus non parum excrescere suavitatem: sed sicut nos & dies sibi alternatim successerunt, ita adversa cum prosperis se sæpius miscuerunt, talesque vices variaverunt. Venerabilis namque Constantiensis ecclesiæ Præsul nomine Salomon, cum suæ sedis dignitatem non solum non minuere, sed etiam in omnibus vellet religiose accumulare, ad nostrum monasterium nuncios direxit, censum, ut sæpius præfati sumus, nefanda conditione ex monasterio ad Episcopi partes conditum sibi restitui inquiens. Quæ perturbatio fratres aliqua ex parte inquietavit, maxime cum ille census ab hoc à Hludovvico Imperatore ita fuisset concessus, ut ipsum monasterium & ab Episcopis, & ab omnibus secularibus potestatibus absque solis Regibus fuisset absolutum. Grimaldus autem Abbas cupiens omnia utrobique cum pace & caritate finiri, claustra ingrediens monasterii Principes fratrum ad se convocavit, à quibus inquirere cœpit, cur censum sicut scriptura ipsorum continebat ad Episcopatum non persolverent. Tunc Hartmotus præ cæteris respondens: non merito, inquit, debemus hunc censum, sicut hactenus fecimus, persolvere. Grimaldus dixit: unde debet cessare census istius ad Episcopatum donatio? Hartmotus respondit, quia illa securitas & illa emunitas, quam nobis iste census liberam Regum donante clementia usque huc fecit, à nobis penitus ablata est. Grimaldus dixit, ob quam causam, & per quem eadem libertas vobis ablata est? Hartmotus respondit, utique propter vos. Quia enim vobis in beneficium traditi sumus, ideo Episcopo censum persolvere non debemus. In vestræ enim dominationis servitute nobis sufficere credimus, & ideo in diversa partiri nequimus. His auditis, Grimaldus ex illo tempore cœpit cogitare, rogantibus Hartmoto & reliquis fratribus, atque cum illis pertractare, qualiter ipsum monasterium & ab istius census, & ab omni inquietudinis liberaretur molestia, quod ita peractum in sequentib⁹, Deo miserante monstrabim⁹. Exinde igitur utriusque loci Rectores, Episcopii videlicet & monasterii, cum sibi subjectis perquirere cœperunt, qualiter salubritas pacis inter utrumque locum ita statueretur & firmaretur, ut absque discordia quandoque liceret utrisque Christi servitio inhærere. Cum vero hujus consilii prolixitas sæpius utrimque pertractaretur, tandem, salubri consilio reperto, Rectores præfati consentientibus partis utriusque familiis intetvenerunt & decreverunt, ut quædam possessiones de monasterio ad episcopatum contraderentur, per quarum donationem monasterium ab episcopatu segregaretur, & ab omni census molestia deinceps redderetur securum. Quod decretum ab Episcopo & Abbate inventum placuit ambobus, Episcopi videlicet filiis, & monasterii incolis. Interea contigit, Hludovvicum piissimum Regem publice placitum suum habere in villa, quæ dicitur Vlma, præsentibus filiis suis aliisque regni sui Principibus. Ad quod placitum istius conventionis causa perlata est. Et cœpit exinde Rex sollerter & caute cum suis cogitare atque pertractare. Cumque Summates, qui aderant, in bonam partem causam declinare studerent, tandem piissimus Princeps ab Episcopo & Abbate Monachisque, qui aderant, inquisivit, si utraque pars, Monachorum videlicet & Clericorum, in hac re consentiret? Responsum est ab Abbate & Monachis, qui aderant, in hac voluntate se cunctamque illorum congregationem persistere. Similiter & Episcopus interrogatus pro se suisque similem reddidit istius consensus responsionem. Rex vero ambarum partium cum conspiceret unitatem, sese huic pacto interposuit medium, atque in semet omne negotium assumens cum manu sua potestative res prædictas ad episcopatum contradidit, atque cum ipsa manu similiter potestative ab Episcopio monasterium abstulit, penitusque diremit, ita ut deinceps nullam potestatem Episcopi in rebus ejusdem monasterii haberent, neque in censu, neque in ulla alia causa præter spiritalem tantummodo Episcopalis officii dignitatem, sed pura mente ex hoc, & deinceps licentiam haberent Monachi iidem servire, nullique seculari Potestati, nisi solis Regibus subjacerent. Hæc confirmatio cum per regiam auctoritatem circa utramque partem fuerit stabilita, oriebatur & alterius similis causæ necessitas in præsenti, quæ & protinus in eodem consilio penitus finiebatur. Nam cum ipsa loca ita unitate fuissent antea copulata, ut velut uni semper viderentur cedere potestati, hujus causa communionis quidam hæreditatem suam ad Constantiam census debito cedentem monasterio contradiderunt: econtra tributarii monasterii eandem tributariam hereditatem ad episcopatum contradiderunt: & ut in hoc etiam penitus

omnis

omnis dissensio auferretur, idem Rex de parte monasterii, consentientibus Abbate & fratribus, quasdam res ad Constantiam condonavit, ea videlicet ratione, ut omnia, quæ tunc in potestate monasterii erant, vel à præfatis tributariis illuc delegata, vel qualicunque modo ibidem confirmata, postea sine ullius contradictione personæ firmarentur ibidem in perpetuum permansura. His vero ita à clementi Rege omni cum consensu compositis, jussit idem Rex suæ auctoritatis præceptum utrique parti ad perpetuam confirmationem istius pacti statim in præsenti conscribi, & ut cautius hæc eadem firmitatis scriptura communiretur, præcepit primitus tantummodo dictatam, & in aliqua scheda conscriptam sibi præsentari, & cum ille causam comprobaret, tunc demum Cancellario præcepit in legitimis cartis conscribere præfati pacti confirmationem, & cum perscriptæ fuissent propriæ manus auctoritate eas confirmans, unam Episcopo cum suis, aliamque Abbati Monachisque contradidit, perpetuæ firmitatis sine aliqua eversione ita retinendas indicio. Quisquis autem vult scire, quantæ fuerint causæ ob redemptionem prædicti census, & monasterii securitatem, & præterea ob tributariorum prædictorum reconciliationem ad Episcopatum contraditæ, legat in cartis supra memoratis, & invenire potuit, quod quærit. Præterea Rex piissimus Hludovvicus statim jussit, Monachis fieri aliam cartam firmissimæ emunitatis, ut post Grimaldum deinceps potestatem in perpetuum haberent eligendi sibi Abbates, nullique hominum nisi solis Regibus subjacerent? & in eadem carta conscribi jussit regia dona sibimetipsi secundum consuetudinem aliorum monasteriorum securitate præditorum quot annis ventura, id est, duos caballos & duo scuta cum lanceis. Et sic etiam istam cartam manu sua confirmatam, proprioque anulo consignatam, Monachis tradens lætos eos in sua redire permisit.

CAPUT IX.

De regimine Hartmoti Grimaldo Abbate adhuc vivente.

His ita Deo disponente peractis, Grimaldus Abbas omnia monasterii negocia Hartmoto commendans ipse securus regali se frequentabat exhibere præsentiæ. Hartmotus itaque cum fratribus tandem optatæ securitatis quiete præcepta operibus necessariis totis studebat nisibus insistere, atque in primis templum Dei in honore S. Galli constructum variis cœpit ornamentis decorare & sublimare. Principio verò tumbam S. Galli cum reliquis altaribus, & analogio atque confessione ita innovari, maximaque ex parte totum ex integro fecit ædificari, sicut hodie videtur & cernitur. Præterea coronis argenteis, aliisque diversis luminaribus pariter cum multimodis variorum ornamentorum splendoribus ipsam magnopere studuit insignire basilicam. Absidam quoque post altarium S. Galli ita honorifice pictura deaurata, sicut in præsenti videmus, ipso composuit tempore. Librorum etiam non parvam copiam sub eodem Abbate Hartmotus composuit, quorum nomina hæc esse scias: Quinque libros Moysis, Josue Judicumque in volum. I. Regum libros IIII. in volum. I. Tres libros Salomonis, & librum Sapientiæ vel Jesu, Job & Thobiam in volumine I. Paralipomenon, Judith, Hester & Hesdram, Machabæorumque libros II. in vol. I. Omnes Prophetas in vol. I. Epistolas Pauli, Actus Apostolorum, VII. Epistolas canonicas, & Apocalypsim Johannis in vol. I. S. Augustini super Johannem partem secundam & tertiam XXII. libros de Civitate Dei in duobus voluminibus, Augustini de Civitate Dei libr. XV. in vol. I. Contra Faustum Manichæum lib. II. in vol. I. LXXXII. Quæstiones, & contra adversarium Legis & Prophetarum in vol. I. Augustini super Psalmos VI. volumina. Item de eisdem libris in voluminibus duobus excerpta valde necessaria. Libros VII. Confessionum S. Augustini: ejusdem libros VII. de Baptismo in Genesim ad literam libr. XII. S. Ambrosii contra Arrianos librum I. & Epistola ejus & S. Augustini contra eosdem in vol. I. pusillo. De Doctrina Christiana libri IV. in vol. S. Recapitulationes S. Augustini, Lectionarium ad basilicam sine evangelio, duo volumina Epistolarum S. Hieronymi, Homilias Johannis Chrysostomi, & de Compunctione cordis, & reparatione lapsi in volum. I. S. Hilarii super Matthæum volum. I. Collectarios duos in singulis voluminibus de Adventu Domini usque in Pascha, S. Ambrosii Episcopi in evangelium secundum Lucam in vol. I. Ejusdem in Epistolas Pauli vol. II. Ejusdem de Bono mortis, & Hieronymi in Apocalypsim Johannis in vol. I. Victorini de Sancta Trinitate, Librum S. Clementis, Passionales duos in duobus volumin. Cassiodori super omnes Psalmos in tribus volum. Bedæ super Cantica Canticorum, Collationum, Patrum tertiam & quartam partem, Regulam S. Benedicti, & reliquorum Patrum in volum. I. Explanationem super lectiones in vol. I. Libros Etymologiarum Isidori in vol. I. Josephi de Antiquitate Judaica libri XII. in vol. I. Item libri IIII. in vol. I. Item ejusdem de bello Judaico libri VII. in vol. I. Excerpta de Pompeio in vol. I. Gesta Alexandri in vol. I. Librum Hymnorum optimum, Grammaticam Prisciani in vol. I. Librum Canonum, Passionalem Apostolorum, Passionem SS. Sergii & Bacchi, Chroni-

Chronicam Eusebii & Hieronymi, Tractatum Origenis in Epistolam Pauli ad Romanos, Rabani Episcopi in posteriorem partem Jeremiæ Prophetæ vol. I. Item Epistolas Pauli Apostoli, & septem epistolas canonicas in vol. I. Actus Apostol. & Apocalypsim in vol. I. Vitam S. Columbæ in vol. I. Item Job, Tobiam, Judith, & Hesterin vol. I. Visiones Wettini & Baronti. Præterea etiam Hartmotus sub Grimaldi temporibus ipsa fratrum necessaria, in quantum potuit, meliorare studuit & augere, quod tunc constitutum usque hodie similiter permanet firmum. Temporibus etiam illis, exigentibus meritorum ejus insigniis, corpus S. Othmari de ecclesia S. Petri festive sublatum in basilicam S. Galli, cum debita laudum honorificentia est perlatum, præsente Grimaldo, Abbate, & Archicapellano Regis Hludowici, & Salomone Constantiensis ecclesiæ Episcopo, cum cætero innumerabili populo, IV. feria sub 8. Kalend. Novemb. die, Ann. incarnationis Dom. DCCCLXIIII. Collocatum est autem corpus sancti viri in ecclesia S. Galli juxta altarium S. Johannis Baptistæ, ubi magna miraculorum abundantia meritorum ejus claruere præconia, usq; dum nova sibi ædificata basilica, quæ statim in brevi tempore est peracta, tumbaque argento & auro sibi parata honorifice in eam sancti viri exuviæ sunt perlatæ. Quæ basilica etiam post tempora Grimaldi ab Hartmoto Abbate ita, ut hodie videtur, aucta est atque constructa, tumba videlicet & altari plenius decoratis. Posthæc igitur temporum transeunte curriculo Grimaldus Abbas, cum jam ætatis plurimos dies haberet, cœpit sedulo in nostro monasterio commorari, cupiens reliquum vitæ suæ tempus cum quiete transigere, & in Christi ducere servitute. Hartmotus vero præcipiente Grimaldo, omnes labores & itinera sive ad curtem, sive in expeditionem, & ad omnes alias necessitates vice illius strenue complevit, omniumque curam negociorum in semet accepit. Ipse autem Grimaldus, cum alia loca & monasteria suæ ditioni habuisset subjecta, in hoc monasterio præcipue cupiens finem dierum suorum expectare, cœpit studiosissime monachicis se exercere disciplinis, & licet habitu non esset, conversatione tamen & voto monachus existebat, orationibus sæpe insistebat, eleemosynarum largitatem solus præ cæteris possidebat in tantum, ut pater pauperum vocaretur, & esset. His itaque & aliis similibus bonarum virtutum profectibus cottidie crescens, senex & plenus dierum in confessionem veræ fidei de hac luce, Domino vocante, altitudinem conscendit, ut credimus, lucis perpetuæ, atque in eodem monasterio cum omni honore & debita veneratione sepultus requiescit in Domino. Contigit autem transitus ejus Idus Junii, VI. feria in primo ortu solis anno incarnationis Dominicæ DCCCLXXII. Rexit autem monasterium nostrum feliciter per annos XXX. & unum. * al. DCCC.

*Præmia tantorum cui * da, pie Christe laborum*
*Huicque polum tribuas * mare qui terramque crearas;*
*Matheus & Marcus, Lucas * quartusque Johannes*
*Sint * cui fautores quorum celebrabat honores.*

* vet. ex. donaCbr.
* v.e. qui sidera
* v.e. pariterque
* v.ex. illi Comites.

CAPUT X.

De electione Hartmoti in Abbatem Grimaldo mortuo.

POst obitum vero Grimaldi fratres juxta permissam sibi licentiam protinus cum maximo unanimitatis consensu Hartmotum sibi elegerunt Abbatem, cum quo pariter quidam de senioribus fratrum ad piissimum Regem Hludovicum devenerunt. Qui cum eorum consensum & desiderium comperisset, sicut prius disposuit, Hartmoto monasterium cum omni securitatis libertate contradidit, nulla addita vel interposita causa, per quam aliquomodo ulterius violari potuisset hujus securitatis integritas. Hartmotus vero cum fratribus ad monasterium rediens optimi se pastoris perfectione studuit ubique & undique exercere. Nam licet præteritorum maxima pars ille fuisset laborum atque bonorum, tamen nunc quasi incipiens cumulum & augmentum solitorum desiderabat augere meritorum. Nam parietes basilicæ S. Galli & in choro & foris chorum & posteriora templa sicut modo cernuntur pictura deaurata idem eodem in tempore fecit ornari & comi. In aliis præterea ædificiis, ut cerni poterit in præsenti, plurimum nostro monasterio decorem suis temporibus ipse patravit, & ut plurima breviter comprehendam, ubicunque fuit sive intus sive foris, sive apud divites, sive apud mediocres, Domino donante, Sapientiaq; à Deo sibi concessa nostra omnia cautissime providente, non semper securi extiteramus. Iste etiam Hartmotus velum optimum, quod adhuc hodie in quadragesima ante crucem extra chorum appenditur, per manus sororis suæ nomine Richlin contextum donavit. Librorum quoque, quos ille ad communem monasterii utilitatem suo tempore patravit, hæc sunt nomina: Lectiones Evangelii, quem librum auro & argento ac lapidibus preciosis ornavit. Lectionarium * elephanto & auro paratum XXXV. volumina B. Gregorii in Job in VI. corpora divisa, Collectoria duo de Pascha usque ad adventum Domini VII. libr. S. Augustini in Septateuchum S. Ambrosii de Fide contra Arrianos libr. III. in volumine I. Item ejusdem libr. III. proprie de Spiritu sancto, & * al. ebore.

unum de incarnatione Domini, & alium de laude sanctorum in volumine I. Vitam S. Martini in vol. uno. Vitam S. Galli & Otmari in vol. uno. Vitam S. Silvestri in vol. I. Instituta Patrum, quas nuncupant Vitas patrum minores in vol. I. XXII. homilias Gregorii super Ezechielem Prophetam in vol. I. Ambrosii de officiis libri III. in vol. I. S. Augustini de Magistro, & ejusdem Epistolas; item de gratia & libero arbitrio, Collectanea Flori presbyteri de voluminibus S. Augustini in epistolam Pauli ad Romanos in volumine I. S. Augustini de utilitate credendi & bono naturæ, & scholiam Cyrilli de Incarnatione Domini, & paucas quæstiones; Polyhystorem Solini in volum. I.

* Altercatio Attici * Cetoboli ad parvum tempus non poterat inveniri, pro qua antequam inveniretur scripta est alia, & additus est ei liber S. Augustini de vita Christiana, & * Altercatio Ecclesiæ & Synagogæ. Collectanea Flori in epistolam ad Corinthios secundam & ad Hebræos. Decreta Pontificum Romanorum in vol. I. Regulam S. Basilii & cæterorum. Alios quoque libros, proprii causa videlicet usus, jocunda patravit scriptura, quas similiter post finem dierum suorum S. Galli servitio perpetualiter contradidit retinendos, imprecans etiam illi non parvæ dedecus confusionis, si quis præsumpserit aliquam partem eorum de monasterio S. Galli abstrahere, illiusque servitio eos auferre. Nomina verò eorundem librorum sunt hæc. Quinque libri Moysi, Josuæ, Judicumque, in vol. I. Regum lib. IIII. in vol. I. Psalterium de Hebraico translatum, Proverbia Salomonis, Ecclesiastices & Cantica canticorum: item liber Sapientiæ & Jesu filii Syrach, & Paralipom. libri II. vol. I. Job, Tobias, Judith & Hester in vol. I. Esdras, Neemias & Machabæorum libri II. in vol. I. Esaias & Jeremias in vol. I. Ezechiel, & XII. Prophetæ & Daniel in vol. I. Evangeliorum volumen. I. Reliquorum librorum novi Testamenti volumen I. Bedæ libelli II, de Natura rerum & temporibus, item unus grandis, & alia argumenta computandi in vol. I. Regula S. Benedicti & Martyrologium Bedæ, & Hymnarius, nec non & Homeliæ Cæsarii in vol. I. Etymologiarum Isidori volum. II. Medicinalis liber unus. Glossa in Epistolas Pauli. Super Lectiones volum. duo. Super Evangelia volum. duo. Volumen. Orosii Martiani de Nuptiis Mercurii & Philologiæ lib. II. Item de VII. liberalibus artibus lib. VII. Boëthi V. libri Philosophicæ consolationis in vol. I. Item alii V. in altero volumine. Inter hos etiam unam mappam mundi subtili opere patravit, quam inter hos quoque libros connumeravit.

* *al. Altricatio.*
* *al. Crezoboli.*
* *al. Altricatio.*

Post obitum vero Hludowici piissimi Regis in partem Karoli filii ejus nostro monasterio pertingente cum cætero regno omnes emunitatis cartas à patre ejus Hludowico nobis condonatas ab ipso clementissimo filio ejus Karolo Hartmotus Abba nobis renovari fecit, atque illius auctoritate iterato conscribi. Neque hoc silentio prætereundum est, quantum de regalibus donationibus ad nostrum monasterium fuisset illo tempore concessum. Deniq; præfatus piissimæ memoriæ Rex Hludovicus, vivente Abbate Grimaldo, locum, qui dicitur, Mecchina, ad monasterium S. Galli æternæ causa remunerationis regia auctoritate contradidit. Post cujus obitum Grimaldo quoque defuncto Karolus clementissimus Rex filius ejus Hartmoto intercedente quandam possessionem regiæ potestatis in pago Turgoiensi sitam in loco, qui dicitur * Roholues. rioti, S. Gallo in perpetuam possessionem condonavit, quod & protinus suæ auctoritatis conscriptione firmavit. Quendam etiam montem situm in Rhetia Curiensi, in quo constructa est basilica S. Victoris martyris, cujus & nomine vocatur idem locus Mons Victoris, ipso tempore ad monasterium S. Galli contradidit, firmitatisq; cartam regia auctoritate exinde fieri jussit, rogante Eusebio Scorigena qui ibidem per XXX. annos spontaneè clausus Domino serviebat: anno vero incarnationis Dominicæ DCCCLXXXIIII. pridie Kalend. Februarias de hac luce migravit ad lucem perennem.

* *al. Wolfesuuti.*

Postquam vero idem Karolus Italiam ingressus pacifice eam suo subjugavit imperio, alium etiam locum in pago supra dicto similiter regiæ auctoritatis domino cedentem nomine * Stainheim cum omnibus ad illum pertinentibus S. Othmaro imperatoria contradidit potestate, hujusq; donationis firmitatem imperialis scripti præcepto firmissimè corroboravit. Sed & illius, quam supra memoravimus, donationis imperatoriam denuo jussit scribi commemorationem, quod factum est ut impetravit. Postquam autem idem mitissimus Imperator Karolus omnibus Italiæ Germaniæq; populis suavissimo ordine imperavit, rogante Hartmoto & efficiente Liutwardo Episcopo atque Archicancellario Imperatoris, quandam abbatiolam in Italia sitam olearum & vinearum feracem (quam tunc idem Liutwardus in beneficio habebat) cui nomen est Massin, ad monasterium S. Galli imperatoria auctoritate contradidit, eo quoque pacto, ut idem Luitwardus tempore vitæ suæ sub usufructuario ipsas res possideret, censumq; de ipso loco sicut ipse contradixit singulis annis ad monasterium prædictum persolveret, hoc est velvi. languenas de oleo, vel LX. solidos de argento. Post obitum vero Liutwardi ipsæ res sine ullius conditione perpetualiter ad jus pertinerent monasterii, cujus rei carta protinus firmissime sua auctoritate est scripta, atque firmata,

* *al. Stainhem.*

atque

atque ipso Imperatore jubente super altarium S. Galli est posita, ubi hodie Deo volente cum pace tenetur. Igitur venerabilis Abbas Hartmotus post tantorum, ut supra commemoravimus perfectionem laborum cupiens etiam finem suæ clarissimæ administrationis aspicere propriis oculis, jam quoque ætate requiem poscente, cœpit sedulo ab Imperatore deposcere & cum fratribus quærere quatinus ipse ab his laboribus liberaretur, & alius in ejus locum subrogaretur, cujus ætas & valitudo apta existeret ad supportandos varios casus, qui nunc etiam prioribus ampliores variantur in mundo. Cujus rei consensum neque apud Imperatorem neque apud Monachos facile potuit invenire. Sed cum ille diutissime & omnimodo in hac persisteret petitione, ætatis suæ sæpius causando gravedinem, tandem difficillime acquisitam istius petitionis ab Imperatore susceptit promissionem. Proinde lætus cœpit ad hæc ipsa negocia congruens inquirere tempus. Aliquando verò temporum transeunte curriculo contigit Dominum Imperatorem de alta redeuntem nostrum intrare monasterium, ubi cum maxima laudum honorificentia cunctorumque non parva lætitia fuisset susceptus, ipse etiam lætus triduo ibidem permansit. Tunc vero venerabilis Abbas Hartmotus opportunum tempus suæ voluntati occurrere credens Imperatoris clementiam, ut suæ promissionis memor existeret, studiosissime cœpit flagitare. Piissimus vero Princeps nullius præteritæ immemor vel dictionis vel promissionis, volens & Abbatis petitioni annuere & Monachis in omnibus satisfacere, illorum concessit arbitrio, ut quem vellent de suis Abbatem sibi eligerent, Hartmoto videlicet successorem. Quæ res à fratribus audita maximæ tristiciæ & lacrimarum, pariterque intermixtæ læticiæ seminarium existebat: tristiciæ, quia a tanti patris dominio, ipso vivente, se abstrahere cordetenus recusaverunt; læticiæ vero, quia idem clementissimus Imperator cum rem finiri necessitas exegisset non per suos nuncios absens, sed per seipsum nostras causas maluit confirmare atque statuere præsens.

* al. futuri.

CAPUT XI.

De Bernhardo Abbate.

CUm igitur hæc, ut diximus, necessitas, immo etiam dignissima utilitas rem finiri exigerent, omnes pariter senes & juvenes à primo usque ad ultimum Domino donante communi consilio atque una voce Bernhardum sibi elegerunt Abbatem virum nobilitate & juventute præclarum, cujus sapientia & moribus atque benignitate & regia servitia peragi & se cum omnibus suis fidissime protegi confidebant, cujus rei notitia cum ad Imperatorem fuisset perlata, protinus ipse conventui eorum dignatus est interesse, ibique inprimis Hartmotum, ut sæpissime postulaverat, honorabiliter atque cum magna gratiarum actione à pondere tantorum liberum donavit esse laborum, sed non destituit à magisterio ibidem degentium. Postea vero omnibus Bernhardum sibi Abbatem poscentibus, statim in præsenti benignissimus Princeps eorum desiderium audiens Bernhardo monasterium cum congregatione commendavit, ipsumque Abbatem constituit, qui inter alia plurima consolatoria verba hoc etiam intulit promittendo, se nunquam hanc securitatem nobis ablaturum, tantummodo si inter nostros valeat inveniri, qui ad hoc officium idoneus possit existere. Omnibus vero rationabiliter constitutis Dominus Imperator omnes ibidem conversantes lætos efficiens ipse quoque lætus de monasterio abscessit. Contigit autem ista ordinatio circa finem anni incarnatione Domini DCCCLXXXIII. VI. feria, VIII. Idus Decembris, indictione prima anno vero Karoli Imperatoris tertio, super omnia vero regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor & gloria per indeficientia secula, Amen.

* al. futuri.

Explicit Ratpertus: Incipit Ekkehardus.

EKKEHARDI JUNIORIS COENOBITAE S. GALLI

LIBER

DE CASIBUS MONASTERII S. GALLI IN ALAMANNIA.

PRÆLOQUIUM.

MOniti à loci nostri fratribus id operæ pretium putantibus quædam cœnobii sanctorum Galli & Othmari cum infortuniis tradere fortunia, rem arduam aggressi sumus. Enimvero obloquiis patere non dubitamus; quoniam, ut nunc morum & temporum est, si quicquam asperum, & maximè quod disciplinæ

sit, tetigerimus, si malorum libertates & impunitates non laudare videberis velut impostor & calumniator apud eos, qui in levitate ambulant, habeberis. At vero quoniam rerum loco nostro gestarum etiam alii veritati nihil parcentes fortunia & infortunia quomodolibet erant, edixerant, temperantes quidem & nos ea, quæ à patribus audivimus, ea aviditate, qua illi, quam verissime datum est stilo & atramento veritatem perstringere, fortunia & infortunia loci nostri veritati nihil parcentes edissere-re. De Salamone etenim Abbate nostro, post Episcopo, ingressi sumus, quem per ordinem secuti rebus nostris potiti sunt Gartmannus, Engilpertus, Thieto, Cralo, cui interstitium regiminis frater suus fecerat Anno. sequuntur Burkardus, Notkerus, Ymmo, Vdalricus, Kerhardus, Burkardus alter, Thiepaldus, * Notpertus, cujus hodie sub regimine quidem non *prout ipse & nos*, (ut inquiunt) *volumus*, *sed prout possumus*, *vivimus*. Scripserat ante nos Ratpertus homo doctissimus & ipse codicellum similis materiæ à S. Gallo & Othmaro usque ad seipsum: à quo nos incepisse videmur Salomonem Episcopum, cujus nominis tamen * æquivocatio sit, ut bene cerneret præmonemus. Nam tres ejus nominis cum Constantiæ præfuerint secundum Ratpertus censum à loco nostro exegisse scripsit. De tertio nos, prout Deo dante potuimus, sic incipiemus.

* al. Notpertus.

* al. æquivocatio.

CAPUT I.

De Salomone Abbate S. Galli.

SAlomonis tertii parentes cum essent clari & illustres, ipsum Isoni S. Galli Monacho tunc temporis Doctori nominatissimo tradunt erudiendum & clericatui initiandum, quem apprime (ut ajunt) ipse erudierat, sed & Notkeri, Tutilonis, Ratperti, Hartmanni, Commonachorum statui præstulerat, & delicatius quasi Canonicum educaverat: Creverant tamen inde clandestinæ inter summæ indolis condiscipulos invidiæ, & cum coliberales genere essent & ingenio, ut ea ætas solet, æquanimiter non ferebant alienum sibi, qui fratres essent, præferri, & qui natalibus quidem essent pares, doctrinarum profectibus ab illo præiri. Defunguntur Salomonis adhuc pueri parentes, tandem autem & frater, & ipse rerum herus effectus ad maximas res animum intenderat, scholisque ablatus Grimaldo Abbate nostro Archicapellano ejus juvante Capellanus fit Ludowici Regis, cujus singulari gratia in brevi potius Elevvangis adhuc Canonicus primo præficitur, post etiam Campidonensibus variis suimet & loci damnis illum detrectantibus præponitur. In processu autem Hattone Archiepiscopo Magontino sibi propter animi acutissimam solertiam amicissimo opitulante plurimis locis præficitur, tandem & nobis, postremo vero & Constantiæ Pastor & Episcopus efficitur. His partim per transgressum prælibatis ad ordinem incepti operis revertamur.

Grimaldi temporibus Canonici Abbatis, Hartmuto ejus, quasi Proabbate, Marcus quidam Scotigena Episcopus Gallum tamquam compatriotam suum Roma rediens visitat. Comitatur eum sororis filius Moengal, postea à nostris Marcellus diminutive à Marco avunculo suo sic nominatus. Hic erat in divinis & humanis eruditissimus. Rogatur Episcopus loco nostro aliquandiu stare. Allecto nepote diu secum deliberantes vix tandem consensérant: dieque condicto partitur Marcellus nummos avunculi sui per fenestram, timens ne discerneretur ab eis, confremebant enim in illum quasi ipsius suasu Episcopus restaret. Equos autem & mulos, quibus ipse voluit, nominatim Episcopus tradidit: libros vero, aurum & pallia sibi & Sanct. Gallo retinuit. Stola tandem indutus abeuntes benedixit: multis autem lacrimis utrinque discessum est.

Remanserat Episcopus cum nepote & paucis suæ linguæ apparitoribus, traduntur post tempus Marcello scholæ clausstri cum Notkero postea cognomine Balbulo & cæteris monachici habitus pueris: exteriores autem, id est Canonicæ, Isoni cum Salomone, & ejus comparibus. Jocundum est memorari, quantum cella S. Galli hiis auspiciis crescere cœperit, tandemque floruerit, Hartmuto eam Grimaldi quidem Vicario tandemque Abbate omnimodis augmentante. Petit tandem Salomon jam adolescens bene educatus, ut fratrem conscriptus nobis fieri mereretur, quod Grimaldo jubente & Hartmuto juvante à patribus est consecutus. Tradidit autem de prædiis, quibus habundaverat, S. Gallo locum, qui Golda dicitur, concambium sibi faciens ut annonam monachi & locum hospitis in refectorio haberet, dum viveret, & collem quemdam qui ultra Iram amœnior sibi videbatur cum pratis sibi & agellis adjacentibus possideret, ut mansione ibi parata crebrò velut frater adveniens Abbati non esset onerosus neque familiæ incommodus. Talibus homini velut jam cum Fortuna ludenti ad votum cedentibus aulam Regis Ludowici, ut diximus, adiit, Capellanus factus ejus fit intimus, & prælibatis Abbatiis proclive est prælatus. Locum autem nostrum sibi præ omnibus habitum subinde adiit, clausstrumque ille quia potens erat absque duce &, quod magnæ confusionis tunc erat, cum lineis vestibus diatim introiit. Surgunt inde ab æmulis illius murmuraria ipso ignaro; comitantur, ut assolet, in absentem colloquia. Plurima fratribus velut dives opum commoda fecit:

quorum

quorum cum uni, reverendo quidem (ut erant tunc plurimi) pelliceum traderet, & sui eum apud Deum memorem fore rogaret: pelliceum, ait ille, tuum si volueris tibi optimè repretiabor, nam duas cucullas ab Abbate habeo, quarum unam tibi, ut clausstrum decentius nobiscum in ea introeas, induendam trado. Et ille, Eya, inquit, hæc utique Tutilo & Ratpertus, vel alii invidi mei more suo posuerant, nonne quæso, & Abbas vester lineus clausstrum tot annis ingreditur? Clausstra, ait ille, tuorum, qui te ejus habitus Abbatem susceperant aut pro peccatis aut aliquo Dei nutu, & tu quidem, etsi non licenter, intras tamen potenter: sed nos in fraternitatem interdum & laicos recepimus, quibus tamen in laico habitu nequaquam, inquit, in clausstro abutimur. Recessit homo artificiosus, ratione simplicis quasi devictus. Ibat autem secum reputans hominem tanti meriti non nisi in spiritu Dei sibi talia prolocutum. Abstinuit tandem absque aliquo Patrum, ut moris est, præduce clausstrum introire. Sæpius tamen, ut diximus, loco S. Galli, quantum à Regibus & cœnobiis suis licuit, immoratus fratribus, quæ potuit, hilariter dedit, maxime Isoni magistro. Caute etiam Grimaldus jam senescens & Hartmutus cum illo egerant, ne animum & per se divitis & in regno potentis in aliquo læderent. Incipit igitur tandem in colle concambii sui Ecclesiam in honorem & modum S. Crucis ædificare, in quam ad unguem perductam S. Magni brachium Adalberone Episcopo dante & prosequente de Faucibus sumptum magnis hinc inde velut triumphi trepidus intulit, & in honore eam S. Crucis & ejusdem privati patroni nostri dedicavit, & prædiis suis, id est Tegerinouua, Bernhardicella, Sitirundorf, Goldahan etiam, quam, ut diximus, concambians jam loco tradiderat, & aliis quibusdam eam doraverat, Hartmuti tunc quidem Abbatis concessione, ut in die Sancti ipsius fratres convivarent, constituerat, se etiam si Deo placeret ibi sepeliri velle ajebat.

Accidit autem post aliquantum temporis ut à palatio veniens quadragesimam loco nostro ei tempori aptissimo viso agere eligeret: ingrediturque clam penetralia clausstri nostri bonus fur noctibus nudipes cappa quidem, uti fratrum unus putaretur, indutus. Senserant illum Notkerus, Ratpertus, Tutilo, & aliquamdiu sanctam fraudem texerant.

Nimis tamen, ut jam diximus, insolens semper erat & est præter monachici nostri habitus quemquam introire intima nostra, maxime noctibus. Initur consilium, ut, quomodo moris est, duo ex nobis fratres clausstri vigilias agerent, intranti illi ipsi vigiles cum lumine, quia solis loqui licuit, occurrerent, & quis esset, silentio quærerent. Verebantur enim hominem Palatinum, qui jam quasdam abbatias canonicus habebat, ne aliquid irregulare, ut forte fit, videns sibi viam apud Regem occasione hac etiam ad nostram aperire temptaret, quibus nunc post Canonicos Abbates Monachus pater domesticus præerat Hartmutus homo amantissimus.

Ingreditur iterum ut heri & nudiustertius fur ille vitabundus. Ratpertus & Tutilo sunt vigiles: unus illorum circuibat, alter ad introitum clandestini illius servabat. Progreditur interea præventor maturitatis ad sepulchra cimiterii oraturus pater ejus temporis nostrorum apud Deum potentissimus Ruggerus, cujus gravitatem reveriti vigiles loco paulisper cedunt. Senserat ille pater post modicum pedetemptivum nesciens quem signo vocis & strepitu pedum notat quasi furem. Vigiles cum lumine confestim adproperant, agnitus est, atque illico pater ille, *per Sancti Galli*, inquit, *meritum* (sic enim patres jurabant) hunc in clausstro ejus hiis horis non patimur habitum. Vigiles illi pro tempore siluerunt, qui tantum interpretem rupto habuerunt silentio. Tremefactus autem ille à bene ignari hominis verbis tali tempore sibi inusitatis, Patere me, ait, pater reverende vel oratorium S. Petri, quod proximum est, ingredi: ibi postquam oravero, nunquam isto habitu nisi ductu alicujus primorum, ut lex loci habet, clausstrum intrabo. Te autem juvante & fratribus ad hoc idoneis cras Abbatem precari est animus, ut monachico habitu mihi liceat clausstrum ingredi, vobiscum in eo versari ut monachum & egredi: deforis autem coram militibus meis & cæteris canonico, ut soleo, vestimento versari. Immo, ait ille, Sanctus Gallus tibi in cor mittat, ut si semel eo induaris, numquam quoad vixeris nisi solito Monachis tempore exuaris. Panditur Abbati animus hominis & petitio, Ruggero astipulante & cæteris aliquibus, enim vero non omnibus. Erat Senatus Reipublic. nostræ tunc quidem sanctissimus. Consuluntur Hartmannus consilio magnus, ille quidem qui *Humili prece* melodiam fecerat; Notkerus, qui sequentias; Ratpertus, qui *Ardua spes mundi*; Tutilo, qui *Hodie cantandus est*, & pleraque alia dictaverant, qui denique, ut diximus, in condiscipulatu animum ejus didicerant, & in rebus, quas vellet, artificia patrandis. Loqui jussi sunt regula nostra. Hartmannus ait, non similitudinem Monachi, sed Monachum ipsum quærit. Notkerus, mihi prætexta hæc, qua superindui (inquit) desiderat, si rogam prætenderet, non utique displiceret. Ratpertus,

Aut hæc in nostros fabricata est Machina muros,
Aut aliquis latet hic error ------

ait. Tutilo, fraternitatem illi, inquit, integre ante concessimus, hanc ei quantum in me est, Abba mi, ego non denego: si autem lupum ovino vellere quærit induere, per alios quam mei consensum perficiat. Audiens Abbas quod suspicarentur in homine, videlicet ne hoc schemate indutus proximior esset dominatui Abbatiæ, cujus per ipsum tunc tertio quidem recepimus privilegium: scio, inquit, fratres & filii, quid ab illo vereamini, sed hoc & mihi quoque quidem subolet, existimo tamen melius nobiscum actum fore, si sic apud nos initiatus Monachum se aliquando nostrum faciat, ne iterum Canonico subdamur, ut antea: Placet igitur ut agamus cum illo, quo revera habitum sumat à S. Gallo, ut si arte sua acciderit quod veremur, noster tamen sit frater & Monachus.

Mittitur ad illum Ruggerus cum aliis quibusdam rem suasurus. In processu temporis Deo dante pollicetur facere, quod petitur, tantum interim propter claustri reverentiam talis habitus sibimet rogat sit licitus: Variis fratrum hinc inde tractatibus vix tandem conceditur, designaturque ei locus, quem hodie quadris lapidibus notatum videmus, quibus intrans habitum indueret, exiens exueret: ingrediturque clausstrum noster Monachus nocte & die de talis consortii permisso lætissimus. Parat autem pro hoc beneficio insignem crucem Sanct. Gallo, quam argento partim deaurato vestitam analogio nocturnali supposuit, hanc nostris temporibus Norpertus noster columnæ deargentatæ infixam confessionis superposuit altario. Convivia fratribus duodecim diebus in anno, id est Kalendis, prætextatus noster quamdiu seculariter vixit, hilariter facere suevit. Solebant idipsum ante etiam quidam alii fratres conscripti nostratibus caritatis signum exhibere. Præ omnibus quidem Karolus Rex, ipse qui Sanct. Othmari hebdomada ipse propositor & pincerna per triduum de vico Stainhem servivit, volatiliaque nos edere fecit, sed & Adelbero, qui supra, Augustensis multo tempore Antistes, qui signa & virtutes Sanct. Galli à plurimis audiens locum in die Sanct. Galli orandi gratia adiit, & præsens plura conspiciens; Major est, inquit, gratia loci hujus quam rumor quem audivi. Devovit autem benedictione fratribus data anno altero vita comite se rediturum, & uti tunc quidem, nequaquam venire nudimanum, domum rediit, interrogatusque inter cætera aliquando à suis, esse ne nobiscum ut fama vulgavit, religio cum doctrina, severitas cum disciplina? Quid cæteri, inquit, sentiant, nescio, quid mihi animo est, pronuncio; unum egomet sanctum & hunc defunctum quæsivi, vivos autem sanctissimos, ut vere fatear, fratres inveni. Doctrina autem illorum & disciplina in virtutum eorum operibus videre est, delectat enim me: talium memorari, quos quidem ut iterum videam vix expecto. Oportet autem ut omnibus meis me juvantibus me præparem, quatinus uti me & meos decet ad proximum S. Galli diem viros Dei visitem, frater illorum conscriptus fiam, & quantum mihi copiæ est caritatem illorum regratier. Venerat Dei electus die dicto, ut sponderat, quantus autem venerit; & qualis in donis Sanct. Gallo fratribus & familiæ fuerit, capitulum, quod in memoriam ejus regulæ nostræ codici asscriptum est, plenius pandit: Postnon multum quoque temporis accidit Petrum etiam Veronensem Episcopum à palatio redeuntem simili loci gratia inopinatum venire. Fratres autem susscipientes illum, quod melius quidem habebant, Evangelium ei offerebant. Ille autem arbitratus se despici, quoniam famam loci magnam audiverat, de vilitate libri secum fluctuabat. Ad missas argenti calix etiam, qui melior habetur, proponitur, quibus peractis etiam de calice sinistrum quoddam secum trutinat. Prandium ei exhibetur sumptuosum, surgens à mensa fratrum postulat alloquium, quibus collectis (nam Abbas loco deerat;) Bene, ait, mecum Domini, Abbate vestro abiente, egistis. Sed pro evangelio & calice vilioribus mihi propositis aliquid subolet. Quamvis enim ipse sim vilis & indignus, non tamen vilis loci nominor Episcopus; constanter meliora non esse Sanct. Gallo protestantibus spiritus hominis paulisper quieverat: sumensque tandem quosdam fratrum in partem secreto eis locutus: Mittite, inquit, post me Veronam sex, quos habetis fidissimos viatores, quique bini & bini per tres vias, quæ hinc illo ducunt, mihi adveniant, & peregrinos se habitu & verbis simulent, singillatim tamen se mihi ostendant, & pollice sic in manum recurvo elemosynam petant, quos ego, ut alios soleo, in penetral meum quoddam solus solos coram meis inducam & vestiam, aurum autem, cujus æquipondium nunc vobis do, cruribus eorum fasciolis circumligabo & dimittam eos, ut ad vos eodem quo venerant, Fortuna comite, artificio redeant. Factum est, ut largitor acutus docuit: allatum est S. Gallo grave pondus auri Veronensis: concordat pondus æquipondio, fit de auro Petri cavea Evangelii, fit calix, fit capsa, quæ omnia Salomon primo frater conscriptus noster, ut præmisimus, deinde & Monachus, tandem Abbas, gemmis & arte Gallo paravit. Hartmutus autem pro Grimaldo, ut & Ratpertus scribit, Rempublicam nostram strenue gubernans per semetipsum quoque non mediocriter amplificans jamque senescens Berinhardo Monacho nostro Abbatiam

suam

suam fratrum communi electione per Regem Karolum tradit. Ipse autem Herginisowam cum Waltchincha & Putta minore sibi & posteris Abbatibus à potestate forte cedentibus imperiali auctoritate ipsius Karoli retinuit. Obiens autem post multas, quas per se statuit & per Berinhardum obtinuit fratribus & familiæ, benivolentiæ constitutiones, circa Landaloum Episcopum in titulo Apostolorum conditum, cognatum & amicum suum, extra parietem tamen sepeliri se petiit. De quo ipso Landaloo Sancto Treverensi quidem Archiepiscopo pauca scribere necessarium puto.

Suevus hic & nobilis erat, apud S. Gallum quidem educatus & doctus, cujus Windinissa cum multis aliis hæreditas erat. Igitur Episcopus factus Romam pergere solebat. Per Jovis itaque montem transiens ibat; per Septimum autem rediens Gallum & Hartmutum suum salutabat. Devoverat etiam S. Gallo Lolingam villam dare, sed cognatis renitentibus conquisitionis suæ loca quædam cuidam Vodalrico Comiti, ut Gallo Ahadorff cum eisdem locis disponeret, concambiens tradidit. Rediit autem tandem aliquando Roma, & ad Gallum suum tendens Italici aeris vitio febre correptus vix ad Rorstanchin pervenire prævalens, Hartmuto cum fratribus ad se advocato, nobiliter diem obiit. Dispositi igitur adhuc vivens ad titulum S. Petri, cui jam ibat, qui est in cimiterio S. Galli, capellam qua itinerans utebatur cum reliquis & libris & omnibus utensilibus sacris, in quo & corpus illius cum omni honore humatum est. Freneticus, ut ajunt, in Septimo ejus super illius corruens tumbam sanus surrexit. Tradunt & alias infirmitates sæpe illic meritis ejus curatas. Sed ut ad ea, unde digressi sumus, redeamus; Salomon præmonachus noster idem semper loco nostro & fratribus apud Deum & homines permanebat: Ruggerum autem semper præ oculis habebat, quem sibi in his quæ ad Deum fuerant Ducem & custodem elegerat, à quo dum quadam die ab aula veniens psalmo benedictionis susciperetur, surgens ad osculum patris gloriabatur inter cætera de muneribus Regis Arnoldi, quæ se S. Gallo daturum ait. Nam, ut id genus hominum est, laudis avidissimus per quædam erat, de quo in periculum, uti post liquebit, aliquando venit. Erat munus illud capsa solide aurea gemmis regaliter inclita, reliquiis summis referta, in formam capellæ creata, cui simile quidem nihil umquam vidimus. Superscriptio ejus est;

Versus Salomonis.

Encrucis atque piæ cum sanctis capsa Mariæ,
Hanc Karolus summam delegit habere capellam.

Suadet Ruggerus homini non aurum, sed seipsum, ut sæpe pollicitus est, Gallo suo offerre & Monachum se ejus verum jam tandem perficere. Factum est ut magni consilii Angelus hortatus est. Rege tandem datori suo postquam votum suum aperuit, capsam ille ipsam quadam die suspendens collo tunica Monachi & cuculla indutus aram S. Galli Berinhardo annuente nudipes adiit, peccata deflevit seculoque abrenuncians S. Galli fit Monachus. Abbas illum tanquam de palatio Monachum delicatius tractavit, & omnibus qui sub se militabant præhabuit.

Post non multum vero temporis consiliis hominis car ere non posse republica tota personante, Abbatis sui permisso Rex eum iterum in aulam assumpsit & priorum honorum statibus restituit, tandem quoque & adauxit. Nam Augense ei tunc cœnobium tradidit. Ajunt autem hominem fortunatum tandem duodecim abbatias rexisse, Berinhardo itaque Abbate, ut alias relatum est, depositio per Hattonem Archiepiscopum nobis oblatus & nostrum locum suscepit regendum, quem præ omnibus postea quæ gubernavit locis apud Deum & homines amplificare curavit. Cum autem annum & dimidium nobis præesset, Constantiæ tandem prælatus Dei factus est Pastor & Episcopus. Sic quoque ipse, & Hatto ille Moguntinus Archiepiscopus sibi semper amicissimus, quem cor Regis nominabant, cum & ipse (ut ajunt) duodecim abbatiis præfuerit, post Regem imperium tenuerant. Fuldensis enim & ipse erat Monachus & Abbas, qui Magontiam ipsam à loco suo antiquo motam propius Rheno statuerat, & in hoc & in aliis multis animi sui magnitudinem ostenderat. Nondum adhuc illo tempore Suevia in ducatum erat redacta, sed fisco regio peculiariter parebat, sicut hodie & Francia. Procurabant ambas Cameræ, quos sic vocabant, nuncii: Franciam ad Alpes tum Werinhere, Sueviam autem Pertolt & Erchinger fratres, quorum utrorumque multa ditioni subtracta sunt per munificentias regias in utrosque Episcopos. Surgunt inde invidiæ, & odia utrorumque in ambos, præter scelera quæ in Reges ipsos machinati sunt. Hattonem Franci illi sæpe perdere moliti sunt, sed astutia hominis in falsam Regis gratiam suasi qualiter ad Alpes fraude ejus de urbe * Pabinberk detractus capite sit plexus (aliter enim morbo obierat) quoniam vulgo concinnatur & canitur: scribere supersedeo: ad Salomonem redeo. Huic, sicut diximus, cum aliqua Potamum Cameræ nunciorum juris oppidum pertinentia à Regibus darentur; sicut Werinhere & Ruodhart dominum Othmarum, sic ipsi insequi conati sunt & ipsum. Sed episcopio & abbatis ipse multiplex variorumque militum manu fortior casu aliquando

* al. Babinberck.

quando viris occurſaverat, pacem ſalutando prior, ſi forte reſalutare velint, incaſſum expectat, nunciis poſt eos miſſis qui rem agerent, pacificari nolebant. Ille autem cum præ omnibus S. Galli clauſtro ſemper maneret, quadam nocte præmonitus vim ſibi ab illis niſi fugeret inferendam, ſeceſſit ſecretus in ſilvam Vallis Turbatæ ea tempeſtate quidem vaſtiſſimam. At illi S. Gallo invaſo Epiſcopum capere volebant ſi adeſſet. Ille vero capellula in ea ſolitudine in nomine S. Galli fabricata, plurimis *ſuorum ubi eſſet ad tempus ignaris, ad aulam nunciis directis latuit. Jubentur à Rege tunc quidem Arnoldo Epiſcopus & ipſi ſub banno pacis ad aulam Magontiæ venire, ubi cauſa publicè peracta rei majeſtatis lege pronunciati ipſi illi in Ingilheim truduntur, usque dum exilio aut morte punirentur. Egit tandem Salomon cum Hattone Epiſcopo, anxius ne cædis illorum ipſe quidem cauſa foret, ut eos liberaret.

*al. Summorum.

*al. Suuorum.

Adeunt ſupplices ambo ſecreto imperium, cor Regis molliunt, hoſtes illos in gratiam reducunt, coram omnibus Salomoni ſupplices facti pacificantur, poteſtati priſtinæ ipſo juvante reſtituuntur. Redeunt tandem domum tanquam amiciſſimi, juramento coram Rege dato, ne umquam Epiſcopum læderent, numquam Epiſcopum in rebus fiſcalibus ſibi dono traditis ſe eſſe læſuros. Invitantur poſthoc viri ab Epiſcopo Conſtantiam ad convivium & munera, ſedetur ad menſam, & ut fit inter delicias potationum, cum mirarentur artificia vaſorum auri argentique, maxime autem vitreorum, Epiſcopus laudis quidem quiddam, ut diximus, avidior quædam inter cæteras divitias, quas à Regibus haberet, extollens hoſpitibus arte tacitis laudis verba etiam de S. Galli rebus magnis, quibus animos dudum vulneratos offenderat, intulit, quæ tamen cum eſſent levia, mala conflabant gravia. Dixerat enim illis ipſe, utique indiſcrete ludens, habere ſe apud S. Gallum clibanum, qui uno calore ambobus illis panes coqueret in annum, nam mille coqui poſſe ajunt. Simile etiam quiddam de lebete æneo grandi, & de tarra avenis centum maltrarum commoda cum projectaſſet, paſtores gregum ſe habere adjunxit, quibus etiam ipſi, ſi viros viderent, pilleis capitibus inclinarent detractis, patienter tulerunt homines fraudolenti Epiſcopi gloriam uſque ad capitum paſtoribus inclinationes, id enim numquam fieri poſſe refellentes loquuntur. Afferuntur tamen viris animoſis cara munera tandem receſſuris, inter quæ erant vaſcula duo vitrea nimis inſignia, quæ ipſi pridem in convivio præ cæteris mirabantur, quæ illi in manus ſumentes conſilio latenti uterque ſuum decidere ſinens fruſtata ridebant: cæteris omnibus milia gratiarum Epiſcopo remittentes callide abſtinebant. Miſſione tandem data cum eos Præſul oſculo peteret; Veſtra, inquit, erant, ideo vos tanti pretii pocula confringere piguit: ſed multa animabus veſtris, ſi ea pro nummis dantes pauperibus dediſſetis, remedia facere poteratis. *Vitrei*, inquiunt, *amici vitro ſunt donandi*: ſed nos, qui vitrei eſſe nolumus, vitrum confregimus. Amore, ut moris eſt, oſculato & epoto lætabundè diſcedunt. Non multo poſt tempore Conradus tunc Rex natale Domini Conſtantiæ egit. Ipſa die poſt menſam cùm Epiſcopus ei proceſſiones veſpertinas tridui illius apud S. Gallum laudaret, Rex inquit: O utinam ibi eſſemus, & quare illuc, amici mi, matutini non ibimus? Parantur continuo naves, quibus mane conſenſis cum Epiſcopis & cætero comitatu Rex littus noſtrum meridianus attigit, & S. Gallo cum tripudiis appropians novis laudibus dictatis in loco glorioſe ſuſceptus eſt, tribusque noctibus in omni hilaritate loco immoratus quarto die Arbonan tandem nocturnus venit. Longum eſt dicere, quibus jocunditatibus dies exegerit & noctes, maxime in proceſſione infantum, quibus poma in medio eccleſiæ pavimento anteſterni jubens, cum nec unum parviſſimorum moveri nec ad ea attendere vidiſſet, miratus eſt diſciplinam. Refectorium quoque fratrum hora menſæ cum duobus Epiſcopis cum intraſſet in Infantum die plura ſibi aſſurgentibus læta locutus, nobiſcum, ait, velitis nolitis partiri habebitis. Decanum autem, qui menſa Abbatis ſui cauſa cedere parabat, amplexatum retinens aſſedit, & ei appoſita ad ſe ſumens omnes circumſpectans & arridens, His interim (inquit) participemur. Miſit autem quantocius ad Salomonem, ne ſibi ſuperveniret, ſed uterque pro altero menſas teneret. Præpoſito deinde cum nihil ſibi, niſi quod fratribus paratum eſſet, juberet apponi, ó Rex, (inquit) noſtra infortunia, quod ſuperventurum diem non expectabas, eras enim fabas nudas & panem forſitan habebimus, ſed hodie non ſic. Enim vero, ait ille, & cras vobis Deus miſereri poterit. Infantulis deinde per ordinem lectitantibus & analogio deſcendentibus aureos in ora ad ſe elevatis miſit, quorum unus puſillior cum clamitans aurum expueret; *Iſte*, inquit, *ſi vixerit, bonus quandoque Monachus erit*. Surgens tandem à menſa hilariter fratribus multa locutus optimæ ſpei eſſe monebat, quoniam ſi adviveret tales convivas lætificaret. Rediit igitur ad ſuos, Salomoni & omnibus numquam ſe lætius convivatum gloriatus. Inter hæc autem Berchtoldum & Erchingerum triſtes invenit & exaſperatos, cauſam quæſivit hilariter, quæ quidem hæc erat. Magiſtri paſtorum duo, homines utique ſilveſtres

stres, hirsuti & prolixis barbis, ut id genus multum videri solet, quasi venerandi, cum tales pridie pro ferina juberentur die noctequeque laborare, ursum de lustro unus, alter cervum recens occisos attulerat. Quod Salomoni cum ministri super mensam silentio intimarent, jubet homines feras fratribus illis, qui per se quidem tunc mensa utebantur ut Primates, oblatione propria offerre, fingebantur autem vicini esse & riberi, quibus talibus, aspectis assurgent germani pilleis detractis, regratiantur venatores reverenter inclinati. Quod videns Episcopus antedictorum memor secum gaudebat. At illi scioli quidem facti feras coram Episcopo poni fecerant à dicentibus, Sint tua tibi, nobis satis est haberi derisui, timore tamen Imp. animum prementes iram fregerant. Quod Rex sapiens prudenti leniit consilio, quoniam ad gaudia quidem convenimus mei juris est, inquit, omnia nullius periculi ludicra defendere, & si in rixas venerint, imperiali decreto adnullare, quapropter sedato animo, judices mei, ambos vos esse volo & in gratiam redire cum Episcopo, reconciliantur enim umbratili pace tunc secundo. At Rex vesperum & noctem cum egisset hilariter, diluculo conventum fratrum petens omnium votis faventibus fit frater conscriptus. Tribuit cuique fratrum argenti libram ut habeat ad vestitum. Puerulis edixit tres dies ad ludendum & tunc quidem & inposterum, ingressusque S. Galli basilicam palliis vestivit altaria. Emunitatem etiam loci à Grimaldo inceptam, sed adhuc non firmam Episcopo admittente ipse manu sua & sigillo solidam fecit & perpetuam. Ingreditur tandem oratorium B. Oth. auctoritate Romana in Sanctum levati (nam parentes ejus erant qui eam vexaverant) seque reum, quasi ipse interfuerit factis, ad ejus aram reddidit, palliis quoque auro & argento Sanctum placavit. Sed & circa Stainhem villam S. Ohm. Karolo datam quædam loca regii juris adhuc erant. Ille vero quicquid inibi regii fisci erat totum in manum advocati super aram ejus tradiderat & sigillo suo roboraverat: & conversus ad Salomonem, eo (inquit) pacto ut fratres nostri conscripti pro convivio nostro hesterno habundantius à Karolo statutam hebdomatam natalis Domini mei hujus etiam in memoriam mei debeant convivari, & subridens; Nam & ego hodie frater conscriptus volo prandere cum fratribus & fabas nostras de meo piperare. Aguntur cereles Regi missæ à fratribus super id ipsum altare, præmaturatur prandium, impletur refectorium, vix unam lector recitaverat periodum, i. e. versum uno spiritu prolatum *Caritas, quæ non agit perperam*, licenter sprevit disciplinam. Nemo ait, hoc aut illud esse insolitum, quamvis ante nunquam sit visum, vel auditum unquam ea domo soporatum Monachum. Odorem ferinæ hauriunt & * carnium. Saltant Satyrici, psallunt Symphoniaci. Numquam tale per se tripudium Galli habuit refectorium. Graviores Rex fratrum spectat inter strepitum, ridet quorundam vultus contractos propter rerum talium insolentiam. Carpuntur iterum cordibus fratres illi sæpe dicti pro damno regii fisci. Nam castellum quoddam super Stainhemiam dudum struxerant, quod conquisitionis suæ proprietate coram Rege sibi vendicabant, quibus Rex Castellum (inquit) sine Opidanorum damno habere nequibitis: quibus si injurioso quidem fueritis, mei gratia carebitis. Discedit Rex vespertinus fratrum suorum laudibus lachrimosis prosecutus, quibus se vivere liceret, non semel benefacturum promiserat. Invadit loca lege Alamannica cum advocato Episcopus tribus diebus, uti * jus erat, homines fisci juramentis S. Othmaro vendicantes. Quibus custodes castelli, nisi sibi parcant, male habituros minantur, minasque factis exequuntur. Nam victimas & cætera, quæ libebat sponte nolentibus dare fiscalibus, vi quidem auferebant. Quod cum advocatus cum per se, tum verbis Salomonis fratribus illis non semel quereretur, aut ficta verba, aut injuriosa passus recessit. Cumque hoc per annum pene pateretur, quadam die ipse viris obvius injurias queritur Episcopus. Et cum indigne quidem ipsius verba tulissent, Episcopus subintulit: Enim vero, ait, cum mei cauta meis aliquando anguistiis coram Rege Arnolfo fueritis, unde ægertime ego ipse vos eripui, jam ejus articuli semper liceat recordari. Illico Liutfridus, sororis amborum filius juvenis pertinacissimus, gloriaturne (inquit) Monachorum sceleratissimus injuriarum pro se vobis illatarum, ô avunculi, & vivere cum patimini? extractoque gladio, nisi ab ambobus premeretur, Episcopum occidisset. Ipse autem, ut jugulum declinaret, cum citius equo diverteret, à fratribus ambobus freno tentus comprehensus est. Quidam autem suorum cum gladium educentem juvenem illum ipse econtra gladio stricto occurrere vellet, lanceis circumvallantium transfixus interiit. Dicitur Episcopus in diverticulum quoddam propinquum, ubi descendere jussus sedit, usque dum illi in partem cedentes, quid de eo facturi sint, tractent. Ipse autem confisus in Domino suum dominum Gallum incessanter inclamitat. Suadet Liutfridus, ut ei aut oculos eruant, aut dexteram abscindant. Militum autem pars sanior, ne quid amplius in Christum Domini insanirent, omnimodis flagitat, sed & incolumem relinqui optimum fore ajebant. Stat tandem fratribus consilium, ut in Diepoldisburg, ubi * Berrha uxor Erchingeri tunc agebat.

* al. carnium.

* al. visetis S. Othmaro vendicantes. Quibus custodes castelli, nisi sibi parcant, male habituros minantur, minasque factis exequuntur. Nam victimas & cætera, quæ libebat sponte nolentibus dare fiscalibus, vi quidem auferebant. Quod cum advocatus cum per se, tum verbis Salomonis fratribus illis non semel quereretur, aut ficta verba, aut injuriosa passus recessit. Cumque hoc per annum pene pateretur, quadam die ipse viris obvius injurias queritur Episcopus. Et cum indigne quidem ipsius verba tulissent, Episcopus subintulit: Enim vero, ait, cum mei cauta meis aliquando anguistiis coram Rege Arnolfo fueritis, unde ægertime ego ipse vos eripui, jam ejus articuli semper liceat recordari. Illico Liutfridus, sororis amborum filius juvenis pertinacissimus, gloriaturne (inquit) Monachorum sceleratissimus injuriarum pro se vobis illatarum, ô avunculi, & vivere cum patimini? extractoque gladio, nisi ab ambobus premeretur, Episcopum occidisset. Ipse autem, ut jugulum declinaret, cum citius equo diverteret, à fratribus ambobus freno tentus comprehensus est. Quidam autem suorum cum gladium educentem juvenem illum ipse econtra gladio stricto occurrere vellet, lanceis circumvallantium transfixus interiit. Dicitur Episcopus in diverticulum quoddam propinquum, ubi descendere jussus sedit, usque dum illi in partem cedentes, quid de eo facturi sint, tractent. Ipse autem confisus in Domino suum dominum Gallum incessanter inclamitat. Suadet Liutfridus, ut ei aut oculos eruant, aut dexteram abscindant. Militum autem pars sanior, ne quid amplius in Christum Domini insanirent, omnimodis flagitat, sed & incolumem relinqui optimum fore ajebant. Stat tandem fratribus consilium, ut in Diepoldisburg, ubi * Berrha uxor Erchingeri tunc agebat.

* al. Bertha.

agebat, duceretur. Ipsam enim, cum esset quidem alias strenua, ad dolos acutissimam ajebant; & quoniam ei amore mariti sæpe ante male optabat, incunctanter eum quoquo modo apud illam periturum. Sternitur viro Dei vilior interea equus. Portarii autem, cum viderent turbam, ad spectandum accurrunt. Quibus visis Perchtolt: inclinare coram istis, inquit, Dei maledicte, & ut tibi veniam precentur, pedes eorum lambe. Ille vero, quoniam vim sciebat, quod jussus est, fecerat. Commissis tandem satellitibus, qui eum ducerent, Berthæ, qui factum panderet, celer præmittitur. At mulier facinore audito percutiens pectus ingemuit, & hæc, inquit, est dies, quæ honoribus nostris apud Deum & homines finem datura est. Parat illico basilicam & aram; parat tapetos & pallio dorsili caminatam. Evangelio Episcopum aliquos, qui aderant, Presbyteros recipere jubet. Progreditur ipsa adventanti obviam ad portam, in manum illum sumens, si se dignetur osculari lacrimans rogat. At milites dolo hæc fieri sibimet silenter ajebant. Paratur citissime lavacrum, ut pulvere & lassitudinis tergeretur sudore. Verebatur & ipse, quam vis fortunatus, infortunia. Clauditur caminata super Episcopum & duos, qui aderant, Presbyteros. Nam, ut ipsum dixisse ajunt, quietam noctem agere poterat, nisi quod tubarum clangores & vigilum ægre passus est clamores. Ingreditur ad hospitem tantum illa cum una sola pedissequa: Salutem homini & maturum ad suos pollicetur reditum. Reficit cum reficiente, per puellam sibi, per Presbyteros apponitur Episcopo. Postquam Episcopum viri illi à se, ut dictum est, dimiserant, Duellium montem victualia convehentes nocte die nituntur munire. Ipsi interim cum suis, quos haberent fidissimis clam destini agere, in silvis pascuosis noctibus diliteseere. Intimantur tertia tanti facinoris nocte Sigefrido Episcopi patrui filio, qui illico propinquis & Episcopi militibus quantis hora concluso licuit collectis in silva quadam matutinus eos aggreditur dormientes. Expertecti vero pauci contra turmas loricis & galeis tutas arma rapiunt inutilia, ipsos tres viros, quamvis animose repugnantes armis exuunt, vivos comprehendunt, vinctos abducunt, Currunt illico celeres, qui Berthæ & urbanis suis dicerent, nisi Christum Dei citissime solverent, dominos suos machinis pensilibus impositos tribus partibus urbis in faciem sibi ad Solem torrendos. Quo audito, custodes falli se primo æstimantes certiores facti omnes urbe viris vacuefacta dilapsi sunt. Relinquitur Episcopus liber cum Presbyteris, & Bertha flens & ejulans cum pedissequis, quam tamen ipse pro tempore consulatus manu tenens urbis portam obviam suis egreditur. Nam nocte proxima, cum eo de furtiva dimissione per quoddam latens ostiolum condixit, quoniam sibi per nuncium viri sui innotuit, nocte alia illum aut Duellium, aut, quod magis timebat, ad perdendum esse transportandum. Fuga urbanorum comperta equis potentiores prævolant curraces, Episcopo pro portis conspecto, clamativo illum cantu salutant, *heil herro*, *heil liebo*, & cætera: urbem tamen intrare præter nominatos propter mulierum res servandas Episcopus noluit. Nam in itinere armatorum se suis adjungentium & prosequentium turba erat innumerabilis. Tum virum alloqui mulieri desiderant solus ad horam adducitur: quem complexa, cum præfletu naribus cruor proflueret, vix ab ipso quoque plorante avellitur. Movebat & inimicos tam repentina rerum mutatio. Episcopo autem, cum vinctus procidens sibi remitti supplicaret, quantum in me est (inquit) remitto, & custodibus iratis amotum benedictione prosequitur. Egit tamen cum nepote & militibus, ut mulier ad suos cum honore & rebus suis duceretur tutatis: & cum ibi pernoctassent, ipse ejus omnia bona fidelibus suis commendans ordinavit avehenda. Dimittens autem illam invitavit ad se rebus in melius vergentibus Constantiam, ut si fidei memor sit in lætiori experiretur fortunio. Rediit cum comitatu famoso Petrus alter ereptus ab Herodibus Constantiam, tali omnium circumquaque convenientium quidem tripudio, quali nec, si ipse quondam Romæ tertius de cœlo ceciderit, receptus sit Cato. Traduntur damnosi tres illi in Duellium ad cognitionem publicam reservandi, plurimis suorum jam, si forte ad ereptionem illorum in via occasio daretur, in arma collectis. Quod milites abbatiarum & episcopii cum cognatis Christi Domini circumvallando providebant. Innotuit res Conrado in Francia tunc posito. Nam veredarii & Episcopo capto & recepto dies & noctes celeres ibant. Ajebant autem, illum mane evigilantem fama à prioribus audita lecto exiluisse, & patientiam regiam nullo modo tenere potuisse: à sequentibus autem corde sibi reddito parumper quievisse. In se vero reversus de valetudine capti & recepti cum quæsisset: Constat (inquiunt) ô Rex, dure tractatum adhuc male valere, & si, quia mox venturus sit, nosset per nos vobis profecto mandasset. Quo audito, seorsum cedens flevit: erumpebant enim lacrimæ, & non poterant se continere. Consilio de hinc habito primo colloquium publicum Magontiæ, postea generale edixit concilium, ubi tribus illis lege abjuratis & præscriptis, prædiisque eorum in fiscum redactis majestatis

reis

reis capita damnata sunt, cæteris omnibus qui tanto facinori intererant, tamquam rei hostibus prosequi jussis. Sueviæ Principum assensu statuitur Alemannis Dux primus Burkhardus gentis illius nobilissimus & virtutum dote probatissimus: cui & prædia damnatorum confiscata in beneficium sunt tradita, exceptis dotibus Berthæ sibimet edicto, quoniam viro non assenserat, stabilitis. Episcopo autem apud Ducem inducias damnatis rogante ut si fieri posset exilium eis à Rege intercederet, aliquot eos dies Dux in custodia tenuit. Rex autem crebro ab eo fatigatus tandem eos jugulari præcepit. Quibus tamen Episcopus multum eorum nece tristatus indulgentia, quantum in se erat, etiam vivis data sepulturam concessit ad ecclesiam. Rex vero castellum illud odiosum S. Othmaro causa mali tanti tradidit diruendum, omnique anno ille, dum vixit, censum capitis sui in cera ad sepulchrum ejus uti filius carnificum illorum pro reatu in eum quasi proprio misit: Quod & Ruodolfus postea Wolfhardi Comitis pater, cum ejusdem quidem prosapiæ fuerit, in censu calybum de metallo Faucium Juliarum fecit. Sed idipsum Wolfhardus & Hainricus filii ejus aliquot annis dum facerent, motus rubore Hainricus, quasi homo sit censarius, fratre invito, censum supersedit. Accidit autem, ut in vigiliarum S. Othmari die fratres ambo capreum venantes in cacumen quoddam rupis artissimæ ducti, lassi cum consedissent repente petra, super quam Hainricus sedit, collapsa adolescens ille magnæ indolis proh dolor in profundissimas valles rueret & periret. Vix spiritum habere poterat mater orbata: (scripturi nunc sumus, quod vidimus) nec dum luctu finito cum filio & filia unicis ad pedes sancti muneribus & calybe supersesso venit, quod in censu non soluto peccatum est, tres pro se & defuncto pœnituerunt.

Salomon autem videns Fortunam, ut solet, ludicra rotæ reciprocare, immo Deum in se non occultis indiciis potentiam suam ostendere, apud imperium severus accusator sui permisso dato Romam petiit, flens & ejulans, atque dicens, merito hæc passus sum, quia peccavi coram Deo in cœlum, veniam petere habeo ab ipso miserante me Petro. A Papa vero benigne susceptus, cum ibi supplicans aliquamdiu moraretur, indulgeutiam sibi ab eo plorans petiit, maxime antem, quod sui causa tres illi quidem de capitati sunt, pœnitentiæ, quem vellet modum, sibi rogavit, imponeret. Tandem autem ab Apostolico indulgentiam adeptus, domum redire lætanter aggreditur, reliquiisque sanctorum donatus quam plurimis, maxime animo in reditu suo contenderat, quomodo illas quam decentissime posset domum veniens honorificaret: præ cæteris autem corpus Pelagii martyris, in cujus die inimicis suis subactis ipse liberatus est à vinculis. Qui cum multorum miraculorum virtutibus insignis esset, cottidie rumor ejus non solum proximas, sed & exteras Constantiam fecit orandi causa turmatim confluere regiones. Opinabile autem erat, in quantum se post redirum suum in virtutibus Christi Dei exercuit, quam assiduus nocte dieque in precibus, quam largus in dando, maxime autem pauperibus, quam promptus & assiduus in pacificationibus. Accidit autem, ut eo quidem domum reverso Hatto Archiepiscopus sodalis utique, ut sibimet dicebat, suus Italiam jus regium exàcturus tendens Constantiam deveniret. Ajebant autem, illum Magontinis suis minus confisum totum, quod in thesauris haberet, sodali suo dum rediret, commissurum, se cum tulisse. Erat autem sodalitatis illorum, quoniam ambo acutissimi erant, jus mirabile. Nam uterque illorum, in quo alterum in verbis & in rebus per asturiam decipere posset, agere solebat: ut in cantaro quodam, quo Salomon utebatur, gemmato gravissimi ponderis aureo. Quo cum uterque ut solebant, coram convivis * Rhenum aquæ quasi vinum potarent: Salomon autem in conclavi vase quodam æneo mire figurato ad aquam inferendam uteretur. Hatto abiturus inter cætera viro ait. Vas illud aquæ (inquit) quo in conclavi tuo uteris mihi, sodes, tribue. Quo hilariter annuente, Hatto pincernæ ait latenter, coppam auream domini tui, quoniam sic ego & sodalis meus (inquit) condiximus, pincernæ meo confestim offerto. Quod mox ille, uti jussus est, fecerat; ablata est coppa fraude amica interim tecta. At Salomon mensa sequenti, dum eam exegisset, deceptum se sentiens. Enim vero si vixero, idem illi modus remetietur, thesaurosque suos postea, uti præmisimus, sodali suo sodalis eo pacto, ut si defunctum audiret pro animabus amborum, quibus vellet, eos dilapidaret, abiens consignaverat. Vix mensis, ut ajunt, abiit, & mercatores ab Italia redeuntes defunctum Hattonem diffamare per nuncios præmonuit, doloreque ad horam simulato scriniis reclusis multos denarios distribuit pauperibus: fabrorum quoque copia contracta cantarum quondam suum primo dispertiens sarcofagum illud magnificum, quod hodie miramur, S. Pelagio ex auro viri & gemmis electis compegit, martyris ossa sollemniter intulit. Crucem etiam illam honorandam Sanct. Mariæ Tutilone nostro anaglyphas parante ex eodem auro & gemmis mirificavit. Altare vero Sanct. Mariæ & analogum evangelicum

* *al jenum. al. jejuni aquam fort.*

ejusdem fratris nostri artificio in locis congruis deaurata Hattonis sui de scriniis vestivit argento, & diptivit, ut videre est, ex auro electo Sanct. Gallo etiam, in nullis fortuniis immemor ejus, duas tabulas eburneas de eisdem scriniis attulit, quibus alias magnitudine æquipares rarissime videre est, quasi sic dentatus elephans aliorum fuerit gigas. Erant autem tabulæ quondam quidem ad scribendum ceratæ, quas latere lectuli soporantem ponere solitum in vita sua * scriptor ejus Karolum dixit: quarum una cum sculptura esset, & sit insignissima, altera planitie politissima, Tutiloni nostro politam tradidit sculpendam, quibus longioris & latioris moduli Sintrammum nostrum scribere jussit evangelium, ut quod tabulis abundaret, auro & gemmis Hattonis ornaret. Hoc hodie est evangelium & scriptura, cui nulla, ut opinamur, par erit ultra: quia cum omnis orbis Cisalpinos Sintrammi digitos miretur, in hoc uno, ut celebre est, triumphat. Mirari autem est, hominem unum tanta scripsisse, quia in nominatissimis locis plerisque harum regni partium Sintrammi characterum libri S. Galli obsides habentur. Sed & hoc in homine mirabile erat & singulare, quia cum delicata ejus scriptura jocunde sit directa, raro in pagina vel unius verbi mendacium invenias rasum. Rediit dives ille ab Italia ditissimus, neque jam damnum istud sentire habebat. Nam prius abiens cum Pelagii cum miracula terrerent aspecta, magnisque cum laudibus prosecutus honorare eum disponeret, cum rediret: dispendium habet gazæ cum Chumo propians audiret, sodalem suum omnium hominum submurmurat versutissimum, multaque in illum, cum spiritu infremeret, tristius agebat, Curiæque sibi cum multis occursentem cum alloqui nollet, ita conventus est à suis: Hoc vos ludicrum, Pater, si semper decuit, si per hanc aleam semper alter alterum decepistis & tabulam patere & te nunc deceptum, sicut etiam ille multotiens, ut bene scimus, deceptus est. Salomone autem juratores ei præponente non aliter se, quam ut condixerat, egisse, vix tandem alloquio ejus frui valuit. Comperto autem, quod major pars adhuc sibi supererat, cum quietior jam aliquid esset, Salomon ait, fidei violatæ innoxium, vel in hoc sodalis certus esse poteris, quod cantarum meum, quem mihi jure assumere possem, pro anima tua carissima primo partitus sum. Sed & amplius pace tua, sodalis, loqui liceat: bene enim & optime tecum aptum noveris velim. Elemosynæ enim, quæ obitum præcedunt, certiores & Deo sunt, quam quæ sequuntur cariores. Modo quidem si etiam ad tuos vivus perveneris, quod nescis, casuque, qui ignotus est, obieris, paucissima de scriniis tuis post te quidem daturi sunt tibi. Tandem in pristinam redeunt condicto mutuo sodalitatem, ut ultra neuter alterum nec serio deciperet nec joco.

* *Einhardus.*

Veniens Hatto Constantiam festiveque receptus sarcofago Pelagium precaturus appropiat. Miratur opus tantum tam brevi peractum: miratur & crucem lapidibus crystallinis circumclusam. Amplexatus sodalem, ut de tanto thesauro suo vel illam sit asportandi permissio, osculis rogat. Et ille, si civium (inquit) seditionem non vererer, permittere poteram, dictoque citius ab audientibus urbs undique concluditur. Quærenti, quid id utique esset? Sua præcia, inquiunt cives, in cruce esse quam maxima, nolleque nec Episcopo suo jubente S. Mariæ oblata dimittere. Et ille, quod meum est (inquit) mihi liceat abducere. Illis autem non ad votum sibi respondentibus, Salomon illi silentio sine illos, inquit, quia aptiori tempore, si ab incepto non desistis, cavea inclusam, quo tum mihi dixeris, nave terrave eam tibi mittam. Sedato tamen animo turbam ille dimisit: deinde Constantia relicta abiit in sua. Parvo autem post tempore confectus Italica febre, cruce non exacta, diem obiit, sicque in verba Salomonis tanquam Prophetica devenit. Egit tamen ille pro anima ejus precibus & opibus quantumcumque potuit, scrinia ejus palatio addicta sibi non proderant. Sapientia autem æquivoci sui antiqua Salomon noster amici sui animam, ut diximus, auro suo, nollet vellet, forte redemerat, & ut vellet, artifex acutus tandem effecerat. Patravit quoque multa Salomon studiis suis in honorem S. Mariæ, nec non & Galli unici sui, id est, libros, vasa, vestes varias, scribere jubens in aliquibus ævo longiore duraturis:

Tertius hæc hagiæ Salomon dat dona Mariæ,
Tertius hæc almo Salomon dat munera Gallo.

Salomonis versus

Nec hoc quidem prætereundum, quod aliquando pridie Palmarum, id est, Sabbato, quo Papa * vacat & elemosynam dat, cum primo Sole ipse per se omnibus urbis sive regionis dispersisset pauperibus, fatigatus his, ut solebat, in ecclesia orationi prostratus jacebat. Inter orandum autem vigiliis longis soporatus, cum obdormiret, essetque jam circa horam tertiam expergefactus, conclave festinus intraverat, antiphonamque *Pater juste*, secum silentio cantitans: ô, inquit, quali studio & vocibus futuram diem fratres mei apud S. Gallum sunt acturi. Sternatur utique (ait) ambulatrix mea quantocius, quia istam ipse vespere levaturus sum antiphonam: ascendensque equitem illam velocissimam quæsitus, quos secum vellet: utinam (inquit)

* *al. vocat*

(inquit) omnes. Suis autem procuratoribus, ut necessaria victui quæque possent post se transmitterent, edixit, sicque urbanorum populus plurimus pedibus, navibus, equis post illum nocte dieque concurrerant. At ille spiritu Dei vectus circa nonam aderat cœnobio antiphonamque præoptatam ipse in evangelium lævavit, & clare percantavit: Cœnam fratribus caritativam hilariter exhibuit: quod reliquum diei erat, mandato & pauperibus impendebat, Crastinam autem processionem ad mansionariam suam S. Crucis disponens ecclesiam in proximo prato stationari jussit. Ibi de gradibus ligneis Esdras Domini populum legem novam edocuit, & quod Esdræ veteri non licuit, indulgentiam dedit. Gradibus descendens omnem gregem, qui aderat, missis persolutis, in pratum ipsum ad panis rogaverat confractionem. Quantum dies illa consumpserat, Dominus solus novit, qui hospes verus in prandiolo collectus est & cibatus. Ibant refecti singuli in sua gaudentes & laudes dantes Deo & grates S. Galli cœnobio. At vir Domini videns, se ætate jam gravescere, post Pasca proximum adiit Palatium, & omnia loca, quæ Constantiam sive ad alia monasteria studio proprio vel Regum conquisivit munificentia, cartis & sigillis tunc Regis Conradi fecit roborari. Erant autem, quæ S. Gallo conquisierat, abbatia Fabariensis, longum dictu qualibet per illum S. Gallo quæsito & stabilita sit artibus. Cujus quidem fere omnium locorum cartæ, quæ tunc ad illam pertinebant, in S. Galli adhuc hodie servantur armario. Qualiter autem S. Gallo ablata sit, loco suo dicere habebimus. Sunt & alia multa, quæ S. Gallo conquisierat, loca quia senes interrogati in armario quæri oportere tam plurima dicerent, intacta reliquimus, hoc verissime asserentes, quia præ omnibus, quæ rexit, monasteriis Gallo suo semper conquisivit. Tradidit autem Arnoldus quidem Rex ei quandam villam in Araris pago, Chollinchovem dictam, sibi in possessionem. Quam rogatus, ut Constantiæ daret, Gallo suo daturum pollicitus obiens peregit. Multa sunt etiam, quæ per concambium ei acquisivit, quæ item in cartis armarii, qui scire voluerit, legere poterit.

Tantis pro donis pax sit animæ Salomonis.

Qui & de arbitriis aliquando Augensi & Sanctigallensi requisitus, si neutram haberet, utram mallet: Augensis quidem est larior & ditior: S. Galli autem commodior & saturatior est. Commoditas talentum, inquit, valet: hanc quia exquisivi à juventute mea, & amator factus sum formæ illius, semper præhabui. Nunc ergo tantum virum dilectum sibi & hominibus, cum ad se recipere, vellet Dominus, nativitatem quidem suam nobiscum, ut sanus ageret & lætissimus, S. Gallo concessit. Cumq; quatuor singulis diebus verbo Domini, quo semper abundaverat, præ omnib⁹ diebus suis abundantius populum pasceret, mane post Innocentum diem Constantiam pergere cum disponeret, fratribus valedictis scholas præteriit (erat autem hic dies scholarium) ostium quoq; ut, quomodo se haberent, perspiceret, & aperuit & intravit. Erat utiq; jus illorum, sicut adhuc hodie quidem est, quoniam exleges quidem sunt, ut hospites intrantes capiant, captos, usque dum se redimant, teneant. Ille vero uti Dominus loci securus in medium illorum progressus cum staret, Episcopum, inquiunt inter se, non Dominum Abbatem capiamus. Ille vero libentissime hoc perpessus quomodolibet se tractare vellent consensit. Capientes vero illum in Magistri posuerunt, vellet nollet, solium. Si in Magistri, inquit, solio sedeo, jure ejus uti habeo, omnes exuimini. At illi incunctanter id agentes liceret sibi tandem, rogant ab ipso se, sicut à Magistro soliti sunt, redimere. Cum ille subjunxisset, quomodo? Parvuli Latine pro nosse, medii rythmice, cæteri vero metrice, quasi pro rostris thetorice etiam affantur. Quorum duorum quoniam à patribus verba recepimus: unus inquit:

Quid tibi fecimus tale ut nobis facias male:
Appellamus Regem, quia nostram fecimus legem.

At alter Versificator inquit:

Non nobis pia spes fuerat cum sis novus hospes,
Ut vetus in pejus transvertere tute velis jus.

Et ille, cum studiis loco S. Galli semper moliris jocundaretur, suis temporib⁹ adhuc solide stantibus omnes, ita ut erant in lineis, exurgens amplexatus & osculatus, induite, inquit. Enim vero si vixero, ait, me redimam, & talem indolem remunerabo, collectisque quantocius ante januam scholarum fratrum primis, statuit parvis illis & eorum perpetuo posteris pro testamento singulis annis ludi sui tribus ab imperio statutis diebus in eisdem scholarum ædibus carnibus vesci, & de Abbatis curia singulos tribus donari escis cottidie & potibus. Quod cum ipse quidem annuatim præsens solvi juberet, postea ita solutum est usque ad Ungrorum, de quibus loco suo dicturi sumus, invasionem. Abiit tandem quo disposuit, benedictis nostratibus, & ultime, proh dolor, vale factis.

Peractis ergo missis Constantiæ in octava nativitatis Domini die, secretario residens capitis dolorem querebatur. Pauperibus ergo, ut solebat, ante prandium suum hilariter consolatis mensam fratribus & civibus tenens largissimam dolorem continenter tulit, sicq; diem ipsam in gaudiis peregit: Sole

autem sequente, cum languor ingravesceret, missis circumquaq; apparitoribus Presbyteros, Monachos, & Canonicos collegit, quo citius potuit, præcipue autem nostrates. In octava igitur S. Johannis missas sustentatus agens ab omnibus indulgentiam publice confessus petiit & dedit. Postea vero loca quædam nondum data S. Mariæ & Pelagio, Gallo vero suo & Othmaro villam Chollinchovin super tabulam lecti soliti jure canonum pro animæ requie disponens dedit, multum rogans nostrates, quatin⁹ ecclesiam ab eo in loco S. Galli in honore S. Crucis Sanctiq; Magni constructam, & sub regiæ auctoritatis privilegiis dotatam tuerentur, ibiq; servitium Canonicorum minui non paterentur. In vigilia dein Theophaniæ confidentibus in Domino diem obiit, & in ecclesia sedis suæ ad parietem dexterum multis suorum lacrimis fletus sepultus est.

In cruce quæsitam pretioso sanguine vitam
Des cui Christe locis in Paradysiacis.

Karolus autem homo deinceps videndus est, in quem largitor omnium bonorum tantum * suorum congerat donorum. Erat enim homo præter decore faciei dotem & statura proceræ doctus & disciplinatissimus: scribendi lingua manuq; artifex; lineandi & capitulares literas rite creandi præ omnibus gnarus, ut in apicibus L. & C. longi evangelii primis videre est: quas Episcopus ut ajunt, probans quid in talibus adhuc posset, lineans aurificabat. Metro primus, & coram Regibus plerumq; pro ludrico cum aliis creator. Dicendi, præter quod naturalis ei commoditas inerat, artifex erat. In Palatinis & Synodicis æq; valens conciliis. In eo loco, quo Apostolus Prophetas ponit, nemo nobilior illo: adeo ut raro in gradibus stans orator ille vehemens auditoribus promptis lacrimas non eliceret. Favoribus quia aures interdum adhibere solebat, scipsum arguebat, hoc malum, inquiens, esse, quod & justi & optimi vix vitare valeant. Quis enim tam sanctissimus, ait, qui non dicta & facta sua recipi malit, quam abjici? Illicoq; adest pestis illa, quæ Græce dicitur * κενοδοξία, autium inflatio magna. Post elemosynarum cottidianas & pedum lavacri exhibitiones comessator pro tempore, loco, & personis hilaris erat & jocundus, prodigus numquam. Mariæ & Pelagii, & Galli sui, & Othmari, ut dicere solebat, singularis dilector, inquorum etiam, ut ajebant, nominibus deficiens expiravit. In calce tandem opusculi & reticenda hominis tangere indecorum non puto. Adolescens quidem & adhuc scholaris gratia amicos visendi hospitio cujusdam nobilis viri receptus privignam ejus virginem latenter agnovit. De qua semel tantum, ut ajunt, cognita filiam habuit. Quem lapsum pœnitentia multa secuta est amborum. Velum sacrum utiq; Turegi sibi imponi expetens vitam agebat laudabilem: ad ultimum Abbatissa inibi ejus juvamine facta multa fecit pro anima utiq; ipsius & sua. Filiam vero tandem viro maturam cum oblatum sibi velum recusaret, dotatam cum prædiis viro tradidit cuidam Notkero de prosapia Waltrammi & Notkeri, de quorum dominio montes nostri nomina habent. Ejus quidem fœminæ generis viros fortes & bonos, clericos præclaros, virtutumq; conspeximus Monachos. Enimvero ipsa dum Turegi apud matrem educata aliquantisper etiam litterata in ætate puellari videretur quidem pulchra, ad amplexus Arnolfi Regis clam dum peteretur, respondisse fertur lenoniæ procis: Ejus generis prosapiæ nec de matre nec de patre ium (inquit) virginitatem meam me cuidam vel ipsi Regi quidem deceat prostituere: Sicq; amplexus illicitos Regis hac & illac fugitans & latitans usque dum prædicto viro nuberet, frustraverat. Claruerat autem Salomon sub quinq; Regibus æque sibi amicis, Ludowico, Karolo, Arnolfo, iterum Ludowico, Conrado. Sub isto Salomone fuerunt simul in monasterio nostro Presbyteri XLII. Diaconi XXIIII. Subdiaconi XV. Pueri XX.

* *Scio, 3. mss. in uniusmarginealienamanu Karo autorem.*

* *2. mss. cenodoxia.*

CAPUT II.

De Magistro Isone Monacho S. Galli & discipulis ejus.

Hinc de Isone Magistro & discipulis ejus Notkero Balbulo, Tutilone, Ratperto, vitas, ut ita dicam, non negligendas aggrediar scribendas. Iso quidem non solum bene natorum, sed & sanctorum filius fuit parentum, qui, ut crebro solebant victualium aliarumq; rerum abstinentia semet & consensu pro Deo affligere, quadragesimam quandam secreto, cubantes sabbato sancto lavacro tandem utebantur, ornanturq; ambo post cineres & cilicia ad processionem cum civibus, prout bene natis copia erat. Ibat mulier vigiliis convicta dormitum in lectum. Temptatoris ductu vir ejus in conclave ipsum fortuitus intraverat, nobilius quidem tunc pro tempore stratum post lavacrum, accedensq; ad illam ipsa quidem non recusante eo sancto die concubuit. Fit post facinus patratum tantum amborum in ipso conclavi lamentum, ut familia superveniens, quid factum sit, non quæreret, cum Deum inclamando quid fecerint ipsi palam fecerint. Inter lacrimas ambo iterum abeunt lavatum, induuntur item ciliciis per tot hebdomadas tritis: cineribusq; asperssi, Presbyteri loci nudipedes coram omnibus civibus vestigiis procidunt, Ille vero pie discretus pœnitentia eorum accepta populo Domini pro eis inclamante indulgentiam eis dedit, alevatos pro foribus basilicæ eò die & nocte punitionis

nis gratia incommunicatos jusserat stare. Ibant tandem officio diei peracto ad proximæ villæ Presbyterum, fama quidem sanctum, & eodem habitu ipsi & civibus ejus lapsum suum fletibus nudant, & ut crastino eis communicare liceat, permissum ejus rogant. Quos ille severe invectus temeritatis arguebat, benedictione tamen illius accepta redeuntes in sua jejuni vigilem fluentes duxerant noctem. Dies Paschæ illuxerat, matutini pro foribus stabant, cruce ante missas exportata extremi sequuntur. Presbyter autem illos populi totius anniſu inter *Kyrie eleiſon* induxerat, extremos locaverat: communionem, quia Presbytero illi jam dicto non placeret, non petebant. Communione autem finita quasi Presbyter ille festinus, tanquam populo suo adhuc officium facturus ingreditur, manibus apprehensos ad aram duxit, pixide communionis aperta fletu perfusos communicavit, & festinans quasi ad suos rediturus revestiri eos, & epulari pace & osculis datis edixit & rediit. Lætati quoque sunt omnes talis viri auctoritate illos communicatos. Diem tandem in lætitia & eleemosynis agentibus, partesque Presbytero illi sancto & eulogia per equitem mittentibus inventum est, eum nusquam eo die à suis discessisse, sed Angelum Dei quod factum est, etiam in synodo prolatum est, totum fecisse. Agebant ambo illi gratias deinde die & noctu Deo & virtutum operibus, quibus assueverant, tunc artius insistebant. Sed mulier illa concubitu illo cum esset gravida, & tempore labente propinqua jam partui ericium perperisse somniaverat, puerulosque plures, ut stimulos ei eruerent, accurrisse, & parietes ejus caraxasse viderat: Evigilans nimis stupida somnium viro narrat. Qui in Deo confisus somnium illud nihil mali portendere, ad inclusum in monte Victoris Eusebium pergens conjectorem fore ejus rogavit. Filium, inquit, uxor tua pariet, quem S. Gallo votabis: apud illum enim educatus Doctor erit magnificus, & multos pueros ipse, asper disciplinis, stilis armaturus. Factum est: ut vir ille spiritu Dei plenus Sanctique Galli compatrianus prædixerat: per cujus præter hæc præsagia Dominus multis revelaverat multa: Sed & ipsi Karolo quidem, qui ejus petitione, ut & Ratpertus scribit, ipsum illum Victoris montem S. Gallo contradidit. Puer natus, educatus, S. Galli fit Monachus doctissimus, docuitque, ut in gestis ejus jam scripsimus, Salomonem cum cæteris quam plurimis. Sed Hartmuotus noster, Ruodolfo Burgundionum Regi notissimus, qui & cognatus, cum Magistrum aliquem nostratium Grandivallensium cœnobio peteret, ipsum illum Regi ad annos tres à Grimaldo expetiit, condicto in manus pacto, uti ter in anno sumptibus sibi Regis monasterii sui daretur invisere clausirum. Ibi vas illud spiritus sancti cum devenisset, provinciis diffamatum & regnis, S. Galli dulcissima sufficerat pocula.

Fulsit autem ibi S. Galli lucerna illa interdum quidem per miracula. Nam, uti plurima doctus, cum ungenta quidem facere nosset, leprosos & paralyticos, sed & cæcos curaverat aliquos. Quod quidem, dum id diu celasset, virtute sanctitatis suæ magis fecisse, vellet nollet, tandem patuit. Nam dum pauperculum quendam cæculum mendicare audisset ad ostium, misericordia tantilluli motus ungentum afferri jubens egreditur ad videndum. Cujus cum digitis benedicens tractaret oculos, ungentoque linire inciperet, exclamavit puer, video (inquit) Domine video; & per aliquot dies convalescens oculis tandem quidem clarissime vidit. Quod tamen ille, ut celatum esset, ungenti pretiosissimi quod manu ferret factum affirmans virtute non mentitus est. Talibus vir Dei cum Dominum suum S. Gallum, ubicumque esset, ornasset virtutibus, stimulos suos pluribus scholaribus acuebat, cum ipse tantis virtutibus pollens vellet tamen esse involutus, ut ericius. Anhelabant ad illius doctrinam totius Burgundiæ, nec non & Galliæ ingenia. Erant & aliqui, qui inter suos satis haberent, si discipuli Isonis vel ad horam dicerentur, etiamsi ad stilos ejus non acuerentur. Erat enim de illo late fama, quoniam, etsi obtusa inveniret ingenia, ipse eis daret acumina. Libuit tandem & ipsum vel propter gratas consuetudines discipulorum, vel propter * mnam dandam ad mensam, ut post tres annos Regi concessos aliorum annorum moras sibimet ab Abbate suo per se ipsum expeteret. Mansit itaque in benigna peregrinatione sua per plures tandem annos, ratisque sibi temporibus clausirum suum, Abbatem & fratres visitans, benedictione illorum roboratus discipulos iterum ægre expectatus revisit. Disponente vero tandem eo, qui posuit terminos, qui præteriri non poterunt, morbo correptus pluribus hinc inde dolentibus bene validæ adhuc ætatis diem obiit, multum dolens, quod clausiro suo procul sit, & in cimiterio S. Galli sepeliri non licuit. Collectis autem vndequaque discipulis ejus sepultus est in ecclesia S. Germani. Ubi cum tandem coruscaret miraculis, corpus ejus furto, ut ajunt, in Burgundiam in quandam hominis potentis translatum est ecclesiam. Quod etsi dubie roboretur, præterire tamen noluimus. Constat tamen id in tumulo, quo conditum est, non haberi.

* *al.* mi*nam. al.* miseri*cordiam. fort.*

CAPUT III.

De Magistro Notkero & Consodalibus suis Ratperto & Tutilone.

DE Notkero, Ratperto, Tutilone, discipulis ejus & Marcelli, quoniam quidem

dem cor & anima una erant, mixtim qualia tres-unus fecerint, quantum à patribus audivimus, narrare incipimus. Hi quidem ab Ilone, cum in divinis non mediocriter essent prælibati, Marcello, ut jam diximus, sunt conjuncti. Qui in divinis æque potens & humanis, septem liberales eos duxit ad artes, maxime autem ad Musicam. Quæ cum cæteris naturalior, & quamvis difficilius apprehensa, usu quidem sit jocundior, tantum in ea tandem valuerant, quantum in operibus singulorum, quæ jam ante quiddam tetigimus, apparet. Enimvero hi tres quamvis votis essent unicordes, natura tamen, ut fit, erant dissimiles. Notkerus corpore non animo gracilis, voce non spiritu Balbulus, in divinis erectus, in adversis patiens, ad omnia mitis, in nostratium acer erat exactor disciplinis, ad repentina timidulus & inopinata præter Dæmones infestantes erat, quibus quidem se audenter opponere solebat: in ornando, legendo, dictando creberrimus, & ut omnes sanctitatis ejus in brevi complectar dotes, sancti Spiritus erat vasculum, quo suo tempore abundantius nullum.

At Tutilo longe aliter. Bonus erat & utilis homo, lacertis & omnibus membris, fi-
* 3. *mss.* cut * Fabius athletas eligere docet: erat elo-
Favius. quens, voce clarus, cœlaturæ elegans, & picturæ artifex: Musicus, sicut & socii ejus, sed in omnium genere fidium & fistularum præ omnibus (nam & filios nobilium in loco ab Abbate destinato fidibus edocuit) truncius procul & prope fossers: in structuris & cæteris artibus suis efficax: Concinnandi in utraque lingua potens & promtus natura: serio & joco festivus, adeo ut Karolus ei aliquando maledixerit, qui talis naturæ hominem Monachum fecerit. Sed inter hæc omnia, quod præ aliis est, in choro strenuus, in latebris erat lacrimosus: versus & melodias facere præpotens: castus, ut Marcelli discipulus, qui feminis oculos clausit.

Ratpertus autem inter ambos, quos diximus, medius incedebat, scholarum ab adolescentia Magister, Doctor planus & benivolus, disciplinis asperior, tarō præter fratres pedem clausro promovens, duos calceos annum habens: excursus mortem nominans, sæpe Tutilonem itinerarium ut se caveret monens, in scholis sedulus. Plerumque cursus & missas negligebat, bonas, inquiens, missas audimus, cum eas agi docemus. Qui cum labem maximam clausri impunitatem nominasset, ad capitulum tamen non nisi vocatus venit, cum sibi officium capitulandi & puniendi gravissimum, ut ait, sit traditum.

Tales cum essent tres isti nostræ Reipubl. Senatores, quod semper Doctorum est & utilium, ab ocio vacantibus, & in levitate ambulantibus detractiones & dorsiloquia patiuntur assidua: sed maxime, quia minus refellere solebat Sanctus (ut vere asseram) Dominus Notkerus. Tutilo quidem & Ratpertus acriores talibus minusque ad contumelias habiles rarius ab eis lædebantur. Notkerus autem hominum mitissimus, quid injuriæ essent, in semetipso didicit. De quibus omnibus unum aliquem, ut quantum Sathanas in talibus præsumat, ab uno discas omnes, introducere volumus.

Erat hic quidem refectorarius nomine Sindolfus: postremo autem fictis obsequelis, cum alias in nullo esset utilis, accusans fratres criminibus conjectis, à Salomone operariorum positus est Decanus. Enimvero cum esset refectorarius, pro commodis incommoda, quibus ausus erat, exhibebat, præ cæteris autem Notkero. Salomone autem in plurimis occupato, nec attendere ad singula sufficiente, alimonia interdum fratribus cum aut detraheretur aut depravaretur, clamabant plures pro injustitia, inter quos etiam aliquando tres, quos diximus, illi aliqua locuti parebant. At Sindolfus discordiæ semper fomes, sciens antiquam condiscipulorum odii facem & causam, accommodat se auribus Salomonis, quasi pro suo honore rem sibi sit dicturus. Ille vero etsi nihil nocivius sciret Prælatis, à subditis, quam susurros audire, quid novi afferret, quærivit. Ille vero, tres illos semper super se verba jacere solitos, hesterno quæ Deo importabilia sint mentitur locutos. Credidit ille sermonibus, & nihil mali opinantibus rancorem portavit, tandem & ostendit. At illi, cum nihil ab eo reatus sui excusare possent, Sindolfi se technis hariolantur fuisse circumventos. Re tandem coram fratribus discussa, cum ipsi testantibus cunctis nihil omnino contra Episcopum dixisse cum cæteris eum vincerent, vindictam super falsidicum quisque sibi rogant, quem ille cum dissimulatiet, taciti quieverant. Erat tribus illis inseparabilibus consuetudo, permisso quidem Prioris, in intervallo laudum nocturno convenire in scriptorio, collationesque tali horæ aptissimas de scripturis facere. At Sindolfus sciens horam & colloquia quadam nocte fenestræ vitreæ, cui Tutilo assederat, clamdestinus foris appropriat, aureq; introrsum affixa, si quid rapere posset, quod depravatum Episcopo traderet, auscultabat. Senserat illum Tutilo homo pervicax, lacertisque confisus, Latialiterq; quo illum, qui nihil intelligeret, lateret compares alloquitur: Adest ille, inquit, & aurem fenestræ affixit. Sed tu Notkere, quia timidulus es, cede in ecclesiam. Ratperte autem mi, rapto flagello fratrum, quod pendet in pyrali, deforis accurre. Ego enim illum, cum approprinquare te sensero, vitreo citissime redaperto captum capillis ad meque pertractum violenter tenebo. Tu autem, amice mi, confortare & esto robustus, flagelloq; illum totis

tis viribus increpita, & Deum in illo ulciscere. Illa vero, sicut semper erat ad disciplinas acutissimus, modeste exiens rapto flagello cucurrit celerrimus, hominemq; intro capite tractum totis viribus à dorso ingrandinat. Et ecce ille manibus pedibusq; reniſus flagellum incussum capiens tenuit. At ille virgam propius aspectam rapiens ictus ei validissimos infregit. Cum autem parci sibi male jam mulctatus incassum petisset: Voce (inquit) opus est, & exclamans vociferavit. At fratrum pars voce audita tali tempore insolita stupens accurrit luminibus & quidnam esset, quæsivit. Tutilo autem Diabolum se cepisse creber ingeminans lumen adhiberi rogat, ut in cujus illum imagine teneret, certius inspiceret: Capite autem inviti hac & illac ad inspicientes versato, si Sindolfus esset, quasi nescius interrogat. Omnibus autem vere ipsum esse clamantibus, & ut illum dimitteret rogantibus, relicto eo, me miserum (ait) in auricularem & intimum Episcopi manus misisse. Ratpertus vero fratribus accurrentibus in partem cedens clam se subduxit. Neq; enim ipse, qui passus est, à quo cæderetur, scire poterat. Quærentib⁹ autem aliquib⁹, ubinam Dom. Notkerus Ratpertusq; abiissent? ambo, inquit, ad opus Dei Diabolum sentientes abierunt, meq; cum illo in negotio perambulante in tenebris dimiserunt. Vere autem omnes scitote, Angelum Domini ictus ei manu sua incussisse. Discedentibus tandem fratribus à partium sectatoribus surgunt, ut fit, multiloquia: alii Dei judicio, ut auscultatores clam destini publicarentur, factum dicebant: alii autem tali viro, nisi quod Angelum Dei prætendit, tale opus non decuisse. Occultabat autem se confractus ille corporis pariter & mentis dolore. Interrogatq; tandem Episcopus post aliquos dies, ubinam tamdiu moraretur suus famidicus? (sic enim hominem nominare erat solitus, nova semper aliqua sibi clam apportantem) Re, ut erat veraciter comperta, quoniam tantæ auctoritati pro tam turpiter reo nihil imputare volebat, consolatur accitum: Quoniam, inquit, illi à puericia mei semper invidi male tibi fecerant, ego quidem, si vixero, melius tibi facere habebo. Data est post non multum temporis occasio, & plerisq; omnibus, ne rem loci tam præclaram in tali homine dejiceret, contradicentibus, ut supra prælibavimus, operariorum factus est ab ipso Decanus.

Erant illo in tempore S. Gallo & alii cœnobitæ quidem sancti, quorum justitiæ apud Deum non sunt in oblivione: quorum quidem opera multa audivimus præclara. Inter quos Hartmanus & ipse doctissimus, Abbas cœnobii post Salomonem: Waltramus vero, cujus etiam melodiæ quis fuerit non celant: Rueggerus, cujus supra meminimus, & alii quidem multi, cum sanctis sancti, cum electis electi. De quibus, quia longum est operi audita prosequi, tres solos quos assumpsim⁹ in exemplum posteris sufficere credam⁹.

Notkerus vero in his, quæ in capitulo suo prælibavimus, dies noctesq; semper idem & novus, quod Ratpertus in scholis, hoc ipse in claustro præter verbera omni caritatis egit censura. Nam Prioris permisso, magis autem & hortatu, juveniores adhuc idonei noctes diesq;, quando ab orationibus quiescerent, velut in insidiis erant. Neque enim hora incompetens dicebatur, si codice in manibus quis cum D. Notkero loquebatur. Ipse autem, cum propter regulæ tenorem sibilis eos interdum & strepitu absturbaret, ab Abbatibus ei per obedientiam, quod refutarat, injunctum est. Quam autem melliſluus in responsis fuerit, lacrimæ eorum, qui hominem viderant, testantur. Enim vero etiam in spiritu Dei multa bonis & malis aut fortunia prædixit aut infortunia. Sicut, ut gratia exempli superiora repetam, cuidam Karoli elati animi Capellano: Nam Rex idem, cum ob caritates agendas fratribus, ut solebat, cœnobio veniret, totumq; triduum gratia reverentiæ conversantium ibidem moraretur, Sanctisq; nostris, ut & Ratpertus scribit, munificus Abbate jam mutato abire parasset: ille quidem elati animi Capellanus virum Dei psalterio, ut solebat, assidentem præteriens conspexit, agnitoq; quod is esset, qui Karolo multa quærenti pridie quæsita resolveret comitantibus ait: Ecce (inquit) iste est, quo neminem ajunt in regno Karoli doctiorem. Sed ego, si vultis, illum tam præcellentissime doctum ad irrisionem vobis temptabo, & quod tantæ famæ vir omnino nesciat interrogabo. Illis vero ut hoc faceret curiose rogantibus, accedunt pariter, salutant eum. Humilis ille assurgens, quid petant, quærit. At ille infelix, quem diximus; scimus, inquit, homo doctissime omnia te nosse. Quid autem Deus in cœlo nunc faciat, à te cupimus si nosti audire. Scio, inquit ille, & optime scio: Nam enim facit quod semper fecit, utique & tibi quam mox facturus est: exaltat enim humiles & humiliat superbos. Abibat temptator ille & irrisor à suis irrisus parvipendens quid sibi futurum dixisset. Sonatur continuo ad concursum & laudes Cæsaris abituri. Arripit ille infelix futurus labarum eo die ordinis sui Dominum antecedendi: & equo superbus invectus ante portam civitatis offendens cecidit, & misere in facie collisus crus confregit. Committitur Abbati novo Hartmuoto suffecto Bernhardo procurandus. Cui ipse tandem præsagium Notkeri omnemq; hujusmodi rem cum aperuisset, desiderabat viri Dei si se invisere dignetur absolutionem & præsentis benedictionem. Quod cum ipse despective de Notkero audiens nihil sibi mali ejus vaticinio assereret contigisse, coagulari fractura illa nullis fomentis, nullis adunari valuit ligamentis. Supplicatur tandem media quadam nocte à miserantibus

clamores ejus Notkero, qui dum adveniens crus contrectasset, confestim combullire illud sensit confractus, didicitque severe de cætero humilia sentire.

Et ut ad ordinem redeamus, Sindolfumque sub Salomone licenter bacchantem prosequamur, quadam die quod erat refectorarii. Notkero & Ratperto simul ordinariis mensuram potus ut officii sui erat considentibus cum in uno vase non poneret, sed maledicta submurmurans absentibus adhuc quasi projiceret, vas illud de mense lapsum in terram decidit; operculoq; procul rotante in latus jacuit, vinumq; tamquam si subreptum esset solide continuit. Quod ille morose reversus (nam per passus aliquot festinus abscesserat) cum levasset, accurrentibus qui procul viderant, & si quicquam de vino effusum sit terram conspectando quærentibus; Ne miremini, inquit, si Diabolus, à quo nigros libros noctibus discunt, falcinatorum suorum calices ne effunderentur continuit. Quod Hartmannus à dicentibus cum audisset, protervoque illi occurrisset: Vide bone vir, inquit, ne in tales viros injurias tuas tam patienter ferentes nimium tandem desipias. Cui ille cum sibi solita usq; ad convicia respondisset protervia, Waltrammus Decanus in proximo fratrum capitulo regulari vindictæ subjecit.

Titulo vero Abbatum, sub quibus militaverat, permissis plerumque & præceptis multas propter artificia simul & doctrinas peragraverat, ut in suo capitulo tetigimus, terras Picturas etiam & anaglyphas carminibus & epigrammatis decorabat singulariter preciosis, tantæq; auctoritatis, ubicumq; moraretur, apparuit, ut nemo illum qui vidisset S. Galli Monachum dubitasset. Erat autem in divinis & humanis ad responsa paratissimus; & si quid incondecens, maxime in Monachis, usquam vidisset pro loco, tempore, & persona zelator erectus, ut in uno de pluribus dicere habebimus.

Enimvero, quoniam homo erat itinerarius, lateque terrarum & urbium gnarus, missus est aliquando pro communi caussa Mogontiam, utique pro pannis laneis emendis, quos sericalas aut tunicas vocant. In ingressu ergo civitatis circa S. Al. monasterium hospitium petens hominibus suis statim propter pabula & victualia mercatum missis ipse super sedile se lassus, ut paulisper quiesceret, locaverat. Erant autem dies vindemiæ, quibus fratres ad obedientias dimissi sunt per vineas. Et ecce primo signo ad vesperas pulsato circa or. fratres collecturus asino pro religione insidens ostio pomus hospitii jam dicti, quasi aliquem & ibi quæsiturus, appropiat; Latenter autem sicut matrina sua domo sit sciscitando domum inequitat. At illa de camera egressa salutans compatrem hospitem illum dormire putans obtulit viro mustum. Quo ille impigre hausto vaseque reddito, mamma feminæ titillat assentientis. Hospes vero viso facinore exilit, illum scelestum inclamitans, comis apprehensum in terram dejecit, flagello quo ad æquum usus est, adhuc manu habito acriter hominem cecidit adjiciens; Hoc, inquit, tibi S. Gallus, S. Albani frater dedit. Ille vero, quamvis pro reatu sit tristis & passus, timidus tamen sui venia petita uti se celatum habere vellet hominem rogat. Hospes illi, ne modo adjicias peccatum peccato, quantum in me est bene celaberis. Intimatur Abbati, fratrem de S. Gallo ante portam hospitari, vocatur in claustrum: non sciscitati agnoscunt hominem diu fama vulgatum, caritativeque tractato ipsi exhibebant Martham: ille autem capacibus exhibebat Mariam, rogaturque ibi morari, usque dum thronum Dei in * bractea altaris aurea cœlaret, cui similem anaglypham raro usque hodie videre est alteram, in circulo scribens hunc versum;

** al. brachia.*
** al. brachea.*
Versus Tutilonis.

Ecce polo potior solio, terraque scabello.

Cum autem ibi aliquantum tardasset non cœlatum est ex parte. Quid deforis egerit rogatus dicere; Fratrem, inquit, ibi indisciplinatum vidi, quem ut ferirem flagellum levans intentavi, quod illi & mihi indultum quidem rogo. Sic ille fidei memor veritati parcens non tamen mentitus est.

Dixerant autem de illo unum aliquid, quod quamvis Monachi non fuerit, propter naturam tamen hominis dicere volo. Ibat aliquando per silvam latronibus aptam, duobus suis comitatus, uno scutato cum lancea, altero sine. Et ecce à duobus audacissimis invasus, ambos istos uterque suum equo dejecerat. Interea ille utroque in spolio occupato robur quoddam validum circumspectum arripuit, & terrore magno minax super illos venit. At illi videntes hominem forti assimilem spolia omittunt, scuta dorso rejecta contra illum vergunt, lanceasque ille latronum præ securitate procul abjectas suos citissime rapere jussit, & ut se defenderent acer verbis emonuit. Quas cum dejecti celeres raperent, tanti ducis violentiam minime se perpeti posse videntes hostes, ab eo exarmati divertunt. Sic isti lancea etiam sua levata, ut si illi reverterentur, Domino eam darent, silvam imperterriti transeunt.

Notkerus autem spiritualiter, ut diximus, fortis, quantum Tutilo in homines, tantum ipse valuit in Dæmones: alias autem corpore ut jejunans & vigilans, tener ut diximus & macer. Accidit autem ut quadam nocte in ecclesia præveniens in maturitate, altariaque circuiens ut solebat clamaret: In cryptam vero veniens XII. Apostolorum

ſtolorum ſanctique Columbani, actiores
depoſt aram oculi ejus cum deducerent la-
crimas, quaſi canem audierat muſſitantem.
Cumque interea ſuis vocem grunnientis
mixtam ſenſiſſet, intellexit temptatorem;
Es ne tu, inquit, iterum ibi? quam bene tibi
miſer contigit non muſſitanti & grunnien-
ti poſt gloriolas voces illas, quas in cœlis ha-
bueras, accenſoque lumine, quo angulo la-
teret, quæſivit. Ille vero ſiniſtro angulo ap-
propiantem tanquam canis rabidus veſti-
bus lacerat, Eya, inquit ille, ſervitium tuum
foris cryptam ſatagere habeo. Neque enim
pœnæ illæ valent, quas, ut ajunt, jam pate-
ris, acrius tibi aliquid paraturus ſum. Præci-
pio tibi autem in nomine iſtorum Sancto-
rum & Domini mei, ut me in eodem, quo
nunc indutus es canino corpore expectes.
Et ille, faciam, inquit, ſi volo. Et Notkerus
velocius abiens, Confido, ait, in Domino,
quia velis nolis me expectabis. Feſtinato au-
*al. cam- tem aram S. Galli adiens * cambocam ſuam
bitam. & Magiſtri ejus multarum virtutum operatricem cum ſpera illa S. Crucis notiſſima rapuit & in introitu cryptæ dextero ſpera poſita cum baculo ſiniſtrorum caninum illum aggreſſus eſt Diabolum. Cum autem illum baculo ſancto cædere cœpiſſet, voces ſuas anteriores altius gannitu edidit & grunnitu. Tandem vero cum ad ſperam ſanctiſſimam cedendo cædentem fugiens veniſſet, ultra jam progredi non valens conſtitit, & tot jam ictus & incuſſiones ferre non ſuſtinens barbarice clamans. *Owe mir we*, vociferavit. At interea ædituus cum baſilicam intraſſet vocesq; horridas audiſſet, lumen velox in manibus ſumpſit & ad cryptam acceleravit. At ille cum ei ictum ultimum feciſſet, baculum ſanctum in locis confregit; & niſi ædituus ſperam videns allevaſſet canemque ſic abire permiſiſſet, adhuc eum cædere habuiſſet. Ædituus vero baculo inſpecto attonitus; Baculumne ſanctum, Domine mi, in cane fœdaſti? Illo conticente addidit; Quiſnam ille erat, inquit, qui *owe* vociferavit? putanſque illum pro pietate furem aliquem celare, ivit in pedes per totam eccleſiam furem comprehendere cupiens, ſed cum neque furem inveniret, neque canem, graditur ſecum mirans, quia eccleſiam poſt ſe introiens clauſerat, quidnam eſſe poterat quod contigerat. Virum denique regularem jam ſemel ſibi tacitum amplius alloqui non auſus eſt præſumere. Et ille, ſecundum quod humilis erat & prudens, æditio foras ire ſignificans in partem ſumpſit benedictioneque prolata; Quomodo baculum, inquit, fili mi confregi? niſi tu viveris, ſecreta mea habent efferri. Sed quoniam meum non eſt ambulare in magnis & in mirabilibus ſuper me, ſilentio fidei tuæ quod factum eſt committo: ſicque ei rem ut facta eſt enucleavit. At ille baculo per fabrum latenter reparato quod factum eſt ad tempus occultavit. In temporis autem proceſſu res, ut erat, in medium venit. Et ut videas loci noſtri religionem, etiam in pſalmodiis tredecim ſedilia cum pſalteriis aut auro impictis aut alias nobilibus habebat præter alias & habet illa S. Gallibaſilica capellas: in quarum uno angulari foribus proximo Notkerus pſallere erat ſolitus. Accidit autem, ut quadam die ad nonæ ſynaxim non veniret neque eam per ſe caneret. In illo autem ſolio cum poſt completorium clara adhuc die precibus inſiſteret, videt ſuper ſe in laqueariis interrupti trabibus Diabolum conſediſſe & ſtilo in tabula ſcribere. Quem cum, quid ſcelus ſcriberet, interrogaſſet; nonam, inquit, quam tu ſcelus hodie ſuperſederas, ſcribo. At ille dicto citius, *Deus in adjutorium meum intende*, proſecutus videt eum manu celerrima quod ſcripſerat planaſſe. Cumque ad preces ſynaxis ſe in terra poſterneret, tabulam laquearii diſrupti ſuper eum dejecerat. At ipſe videns, ut ictum declinaret, citus exiliit. Cachinnans tandem ille, mihi ut aſſurgeres, inquit, effeci. Enim vero, ait & Notkerus, ſi tu, ut nuper, caninus fueris, iterum habeo, tecum operari. Tandem cum evanuiſſet, fratres aliqui in extremis templi orantes ſonum tabulæ voceſque audientes, mirati quid eſſet citi aderant, videnteſque eum ut ſolebat proſtratum nolebant illum, quod etiam incompetens hora eſſet, impedire. Tandem tamen Tutilo unus ex illis ſigno dato amice illum foras evocans ſilenter in aurum; Magnas, inquit, inquietudines tu & Dæmones tui fratribus facere ſoletis. At ille; Audierantne, mi anime, fratres omnia? Non omnia, inquit, ſed mihi velim quæ hæc turba fuerit per ſingula pandas. Ipſe vero id cum abnueret ab eoque ſe concitus, tabulam ibi cecidiſſet dicens, ſubtraheret, erant alii qui viderant & factum ut erat non celabant.

Erat eodem in tempore in loco adoleſcens quidam Monachus admodum literatus. Comitis cujusdam filius nomine Wolo, inquietus & vagus; cui propter averſionem cum nec Decanus ipſe nec Dominus Notkerus ſeu cæteri imperare potuiſſent, crebroque eſſet verbis verberibuſque correctus nihilque proficeret, omnes pro talis ingenii viro dolebant. Nam cum nunquam S. G. niſi libertatis Monachum habuiſſet, nobiliores tamen ſæpius aberrabant. Advenerant in monaſterium parentes ejus pro eo ſolliciti, per quorum monita cum parumper proficeret, iterum poſt abitum eorum idem erat. Diabolus autem quadam die Domino apparuit Notkero diluculo; Malam tibi, inquit, & fratribus tuis facturus ſum noctem. Mala avis, ait ille, malam famam prodere ſolet. At ille fratribus quæ audivit, uti die illo ſe caverent, præ-

notuit. Wolo vero cum hoc & ipse à dicentibus audisset; senes, inquit, semper vana somniant. Erat autem dies ipse, quo sibi à Decano ne quaquam, ut solebat, clausto progrederetur, interdictum esse omnes noverant. Et cum sederet ad scribendum, ultima ejus scriptura erat: *Incipiebat enim mori*: illicoque exiliens cæteris illum inclamantibus, quod nunc Wolo, quo nunc? in campanarium S. Galli per gradus ad hoc quidem nobis paratos ascendere incipit, uti oculis quia gressu non licuit montes camposque circumspiciens vel sic animo suo vago satisfaceret. Ascendens vero, cum super altare virginum venisset, impulsu ut creditur Sathanæ per laqueat cecidit collumque confregit. Plurimis autem, qui viderant, vel audierant, accurrentibus cum viaticum ei properanter afferrent, confessione dicta communicavit. At illi cum eum efferre voluissent & ad domum infirmorum portare; Sinite me, inquit, sanctas virgines prius inclamare: ipsæ enim sciunt, quia quamvis alias nefandissimus, mulierem tamen non novi. Interea cum alte ejulasset, Notkero accurrente manus illi porrexit; Tibi (inquit) Domine mi & sanctis virginibus, quas semper amabas, animam peccatricem commendo. At ille jactans se circa eum; Sanctæ, inquit, virgines in vobis confisus fratris istius crimina super me tollo & ambos nos vobis committo: & hæc dicens flebat & ejulabat. Cumque ille efferretur, præ foribus ecclesiæ quiete petita Notkerum manu artissime stringens omnibus preces effundentibus emisit spiritum. Inter exequias Notkerus eum lavit, in feretrum collocavit, obsequium faciens totam ejus sepulturam ipse procuravit, semperque quoad vixit duo in se Monachi officia tetatus est persolvenda. Completorium ipso obitus viri die dum finiretur, Patrum quidam simplicior precem, in qua inest; *Ut sicut læti diximus diem, ita noctem quoque læti transigamus*, dum recitasset, exiliens vir Dei; Quid petis, inquit, frater admirabilis, quid petis? sufficeret hodie diei malitia sua & superabundaret, tu autem & nocti eadem precaris. Septima vero obitus hominis die cum pernoctans in ecclesia permansisset, circa tempus laudis nocturnæ parumper super genua pausans videt quasi Ratpertum suum se excitantem & dicentem; *Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum.* At ille evigilans, unde anime mi unde hoc nosti? cum subjunxisset, quia modesto gradu ille exiit. At ipse putans eum ecclesiam, ut ibi licentius loqueretur, exire, dum eum extra velum prosequitur, neque ipsum neque gressus ejus ullum sentire poterat sonum, cereoque accenso quæsivit eum in lecto: quem invenit surgentem, ut & ipse sicut solebat præveniret in maturitate & elamaret. Cereo extincto ecclesiam rediit, *Te Deum laudamus* præ gaudio flens silenter cantavit. Die autem dato, quærente Ratperto utrumne ad excitandum se nocte venisset, quod viderat amabili suo aperuit: tandem quoque & cæteros fratres res tanta non latuit.

Ratpertus vero & ipse sanctus circa clausstrum S. Galli cum languidus iret, nec tamen docere desineret, XL. discipulis quondam suis, Canonicis tunc quidem Presbyteris, loco propter festum advenientibus animam singulis in manibus commisit: quorum quisque ei triginta missas obituro promiserat. Sicque ille lætissimus Deum, uti se diutius morbo coqueret, rogans panis nitrus factus inter discipulorum manus in Paradysum, ut concedimus, transiit. Pro quo Notkerus & Tutilo præter cæteros fratres dolentes, qui post eum relicti sunt, multa fecerunt.

Tutilo vero cum apud Metensium urbem * cælaturas satageret, peregrini duo S. Mariæ imaginem cœlantia stiterant, elemosynamque petebant. Quibus cum nummos clam tribueret divertentes ab eo clerico cuidam astanti ajebant, Benedictus domino vir iste, qui nos hodie bene consolatus est: sed estne soror ejus, inquiunt, domina illa præclara, quæ ei tam commode radios ad manum dat & docet quid faciat? Ille vero miratus quod dicerent, cum nuperrime ab eo digressus nil tale vidisset, revertitur, & quod dixerant velut ad momentum & in ictu oculi contemplatur. Ait autem illi clericus & peregrini; Benedictus tu Pater Domino, qui tali magistra uteris ad opera. Qui cum ipsos quid dicerent nescite assereret, vehementer in illos invectus, ne cui tale quid dicerent interminatur. In crastinum autem cum gloriam talem de se plures audirent dictitare, subtrahens secessit de medio, neque jam ultra in urbe illa operari volebat. In * * bractea autem ipsa aurea cum reliquisset circuli planiciem vacuam, nescio cujus arte postea cœlati sunt apices;

al. celaturus.

al. bractea.

Hoc panthema pia cœlaverat ipsa Maria.

Sed & imago ipsa sedens quasi viva cunctis inspectantibus adhuc hodie est veneranda. Dicebant autem nobis patres quod ipse vir Dei inter agendo in quandam villam, ubi ad missas sonatum est, properans Dæmonem ab homine in ecclesia bacchantem invocatione S. Galli ejecerat. Sunt vero & alia quæ de illo audivimus multa, sed & de aliis nostro in loco Dei viris, quibus quia, ut nunc seculum, diffidi putamus, tacere quam scribere maluimus. De obitu autem ejus quia nihil constans comperimus, hoc solum, quod ad gaudia eum migrasse confidimus indubitanter asserimus.

De

De Notero quæ reliqua sunt, audenter narrabimus, quoniam illum Spiritus Sancti vas electum nequaquam dubitamus. Remansit ille sanctissimus uterinis in spiritu viduus & orbus: tandemque malum illi, qui dolore cordis intrinsecus tactus est, accidit, Epistolas Canonicas Græcas à Liutwardo Vercellensi Episcopo petitas multis sudoribus illi exemplaverat. Et ecce Sindolfus magnus jam & præpotens in loco, ut diximus, codicem illum delicate scriptum casu incurrens furatus est, & singulis quaternionum, sicut hodie videre est, cultro decisas discerpsit atque depravavit, & iterum complicatas in locum ubi eas fuerat furatus reposuit. Quæ autem Tutilo dictaverat singularis & agnoscibilis melodiæ sunt? quia per psalterium seu per rotam, qua potentior ipse erat, pneumata inventa dulciora sunt, ut apparet in *Hodie cantandus, & omnium virtutum gemmis.* Quos quidem tropos Karolo ad offerendam, quam ipse Rex fecerat, obtulit canendos. Qui Rex etiam *Viri Galilæi* offerendam cum dictasset, Tutiloni versus addere injunxit, ut ajunt, *Quoniam Dominus Jesus cum esset, Omnipotens genitor, Fons & origo*, cum sequentibus, *Gaudete & cantate*, & alios quidem, sed istos proposuimus, ut quam dispar ejus melodia sit cæteris, si musicus es, noris. Waltrammus autem, quem supra diximus, Decanus, sed & Hartmannus qui Abbas noster factus est, quas fecerant laudes, sua nomina quia præferuntur in cantillenarum libellis, studiose transimus, præter quod Waltrammi sequentia, *Sollemnitatem hujus devoti filii Ecclesiæ*, sine ejus nomine scribitur. Fecerat & Hartmannus minor quædam, quæ utrius sint æquivocatio dubia facit. Erant vero & alii quidam nostratium, qui sequentias & tropos, nec non & alia quædam plura pro studio quisque suo fecerant opera, quos loco suo memoraturi singulorum singula narranda servamus.

CAPUT IV.

De Hartmanno Abbate S. Galli.

HArtmannum post Salomonem privilegio electionis Patres acceperant Abbatem. De quo, quoniam proprium & sui temporis libellum habemus, plura scribere supersedemus. Erat tamen, ut à Patribus audivimus, præter sapientiæ doctrinalem dotem religionis tenacissimus, claustro sæpius manens, quæ de foris in locis suis agerentur minus sollicitus, magisque suos habere passus quam se, quæ sibi suppares in manus dare vellent regratiando contentus, solius disciplinæ Patrum more investitor & severus exactor. Doctrinas vero ita amabat, ut inter scholas & claustrum aut nihil aut parum intersit. In victu fratrum & vestitu Hartmoti statuta secutus. Maxime autem authenticum antiphonarium docere & melodias Romano more tenere sollicitus. De quo antiphonario altiora repetere operæ pretium putamus. Karolus Imperator cognomine Magnus cum esset Romæ, Ecclesias Cisalpinas videns Romanæ Ecclesiæ multimodis in cantu, ut & Johannes scribit, dissonare, Rogat Papam tunc secundo quidem Adrianum, cum defuncti essent quos ante Gregorius miserat, ut item mittat Romanus cantuum ignaros in Franciam. Mittuntur secundum Regis petitionem Petrus & Romanus, & cantum & septem liberalium artium paginis admodum imbuti, Metensem ecclesiam ut priores adituri. Qui cum in * Sectune lacuque Cumano aere Romanis contrario quaterentur, Romanus febre correptus vix ad nos usque venire potuit. Antiphonarium vero secum, Petro renitente, vellet nollet, cum duos haberet, unum Sanct. Gallo attulit. In tempore autem Domino se juvante convaluit. Mittit Imperator celerem quendam, qui eum si convalesceret nobiscum stare nosque instruere juberet. Quod ille quidem Patrum hospitalitati regratiando libentissime fecit, Quatuor, inquiens, mercedes vos Sancti Domini in me uno acquisistis. Hospes erat, & eum in me collegistis: infirmus, & visitastis; esurivit in me, & dedistis mihi in eo manducare: sitivit, & dedistis ei bibere. Dein uterque fama volante studium alter alterius cum audisset, æmulabantur pro laude & gloria naturali gentis suæ more, uter alterum transcenderet, memoriaque est dignum, quantum hac æmulatione locus uterque profecerit, & non solum in cantu, sed & in cæteris doctrinis exercuerit. Fecerat quidem Petrus ibi jubilos ad sequentias, quas Metenses vocant: Romanos vero Romane nobis econtra & amœne de suo jubilos modulaverat, quos quidem post Notkerus quibus videmus verbis ligabat: frigdoræ autem & occidentanæ, quas sic nominabant, * jubilos illis animatus etiam ipse de suo excogitavit. Romanus vero, quasi nostra præ Metensibus excollere fas fuerit, Romanæ sedis honorem Sanct. Galli cœnobio ita quidem inferre curavit. Erat Romanæ * instrumentum quoddam & theca ad antiphonarii authentici publicam omnibus adventantibus inspectionem * repositorii, quod à cantu nominabant Cantarium. Tale quidem ipse apud nos ad instar illius circa aram Apostolorum cum authentico locari fecit, quem ipse attulit, exemplato antiphonario: in quo usque hodie in cantu si quid dissentitur, quasi in speculo, error ejus-

* *al. Sectime. Leg. Septimo.*

* *al. jubilos animatos.*

* *al. ministerium*

* *al. repositorium.*

ejusmodi universus corrigitur. In ipso quoque primus ille litteras alphabeti significativas notulis quibus visum est aut * sursum aut jussum, aut ante aut retro, assignari excogitavit : quas postea cuidam amico quærenti Notker Balbulus dilucidavit, cum & Martianus, quem & de nuptiis miramur, virtutes earum scribere molitus sit. Hartmannus autem paucos annos cum præfuerit, in maximo nostratium luctu diem obiit, clausitrumque nostrum disciplinæ Patrum tenacissimus tectator doctrinæque assiduus inculcator reliquit celeberrimum : præter quod terras colentium & secularis rei curas gerentium non sine damno loci minus exiis exactor erat. Enim vero eo claustri solius gubernacula curante, & Præpositis religionem, quam docuit, etiam de foris in sancta simplicitate artissime servantibus, nunc vicilli majores locorum, de quibus scriptum est quia *servi non timent tument*, scuta & arma polita gestare inceperant, tubas alio quam cæteri villani clanctu inflare didicerant; canes primo ad lepores postremo etiam nos ad lupos sed ad ursos & ad Tuscos, ut quidam ait, minandos aluerant apros. Cellerarii ajunt, curtes & agros excolant; nos beneficia nostra curemus, & venatui, ut viros decet, indulgeamus. His bonis florentem Rempub. nostram, hisque malis Hartmannus obiens reliquerat pericli tantem.

* *al. sursum a. vi sum.*

CAPUT I.

De Engilberto Abbate S. Galli.

DEfuncto Hartmanno Engilbertus eligitur * Conradoque dirigitur, quem ille omni honore dignatum S. Galli fecit esse vicarium, brevique superveniens tempore defunctus est & ipse. At Engilbertus loca foras monasterium minus culta colere incipiens majores, quod diximus, talium desueti minus ei obtemperabant. Atque ille his atque aliis multis afflictus infortuniis, quæ & sibi per se, & defuncto Conrado totius regni imminebant cervicibus, domi residens tristis finem rei jejunans cum suis & orans expectabat. Cujus rei seriem breviatim dicere ad tragœdiam nostram explicandam utile duxi.

* *al. Cuonrado.*

Conradus * Rex virili prole carens * Eburhardum autem fratrem habens ad regni gubernacula, si sibi superviveret, aspirantem, sensit enim nec regno virtute quidem habilem nec populo moribus acceptum, rogantemque cum ipse jam senescret, ubi se populo commendaret, crebro frustravit. Incipiens autem mori clam loquitur fratre; Video, ait, germame mi, & semper vidi te à populo nolle accipi, ideoque quod sæpe rogaras, nec te * contristarem tacite distuli. Consilium autem meum si nunc feceris, ut in Deum spero, inglorioſus non eris. Est in Saxonia cui neminem in regno æquiparem scio, Heinricus quippe Comes Mathilda conjuge clarus. Sumens ergo coronam & sceptrum nocte dieque; accelera ad ipsum, teque & regnum ei meis verbis in manus dato, & mei vitæ memores fore ambos rogato. Fecit igitur ut Rex jusserat, veniensque secretum Comitis petiit alloquium. Eliminatis omnibus ipse ostium clausit, chlamideque exuta ad pedes viro corruens nimis stupenti coronam & sceptrum detegit, & quæ jussus est narrat. Cui ille inter cætera, si secum in fide qua dixerat sentire vellet, omniaque quæ tanto nuncio decerent facturum sponderat. Et ne per longas ambages vadam, sit colloquium publicum, Heinricus Saxonum & Francorum consensu elevatur & ungitur in regnum, Sed postea Lotharingorum Kisilbertus * Eburhardum castigatum, cur honorem suum alieno dedisset, Regi Saxonico rebellare secumque sentire persuasit. Surgunt ambo in arma: Ducib. Suevo & Norico litteras mittunt. Quibus secum sentire jam moris, quadam die cum collectas in armis apud Brisachum copias navibus transposuissent, ipsique interea in littoris planicie luderent tabula, Chuono quidem regii generis, * Churzibolt à brevitate cognominatus fortuitu viginti uuilitibus stipatus viros incurrit. Kisilbertum cum omnibus, qui in navi erant, quam insilivit, lancea infixa submersit : Eburhardum levitatis increpatum gladio in littore occidit. Erat quidem angusto in pectore audax & fortis : qui leonem cavea effracta se & Regem solos inventos in consilio insilientem, Rege grandi quidem viro gladium, queu Chuono tunc ut moris est gerebat, arripere volente ipse præsiliens incunctanter occidit. Diffamatur longe lateque, Heinrici Regis militem leonem se insilientem gladio occidisse. Mulieres ille & mala arborum naturali sibi quodam odio adeo execratus est, ut ubi in itinere utrumvis inveniret, mansionem facere nollet. Multa sunt, quæ de illo concinnantur & canuntur, quæ quia ad nos redeundum est præterimus, nec quod provocatorem Sclavum giganteæ molis hominem è castro Regis prorumpens novus David lancea pro lapide straverat.

* *al. Conradus.*

* *al. Eberhardum.*

* *al. contristarent*

* *al. Eberhardum.*

* *al. Churzibolt.*

Burkardus autem Dux Suevorum Sueviamque tyrannice regens, præstationes Engilbertum Abbatem primo militibus suis petivit, postea utique quod cum Rege Saxonico sentiret insimulatum, quæcumque loca S. Galli sui rapere vellent patienter tulit, & nisi pretiis gazophylacii ejus redempta nulla reddi fecit, inter quæ calicem illum aureum Adelberonis Episcopi donum cum dari sibi consentiret & crucem, à S. Wiborada correptus uxori verbis

bis simulatis; ut ajunt, uti redderet jussit, reque infecta ad Italiam, ut ejus Regem secum sentire faceret, properans, beata illa ei mortem pro avaricia præsagiente, equo ruens petiit, quæque alibi plenius sunt scripta, hic libasse sufficiat. Engilbertus vero, ut unde digressi sumus redeamus, ad Henricum venit, Abbatiam ab eo susçipiens fidem juravit omnique honore ab eo dimissus domum ad majora adhuc infortunia rediit. Nam Vngri auditis tempestatib. regni Noricos rabidi invadunt & vastant, Augustaque diu obsessa precibus Vodalrici Episcopi, sanctissimi quidem inter omnes tunc temporis viri, repulsi Alamanniam nemine vetante turmatim pervadunt. At Engilbertus, quam idoneus à mala toleranda quidem fuerit, impiger ostendit. Nam malis his imminentibus, militum suorum unoquoque pro semetipso sollicito, validiorum fratrum arma sumere jubet, familiam roborat, ipse velut Dei gigans lorica indutus cucullum superinduens & stolam ipsos eadem facere jubet. Contra Diabolum, ait, fratres mei quam hactenus animis in Deo confisi pugnaverimus, ut nunc manib. ostendere valeamus ac ipso petamus. Fabricantur spicula, piltris loricæ fiunt, & Wannis scuta simulantur, sparrones & fustes acutæ focis prædurantur. Sed primo fratrum quidam & familiæ, famæ increduli fugere nolunt. Eligitur tamen locus velut à Deo in promptu oblatus ad arcem parandam circa fluvium * Sintrianum, quem S. Gallus quondam S. Trinitatis amore de tribus fluviis in unum confluentibus sic æquivocasse fertur. Præmunitur in artissimo colle vallo & silva excisis locus sitque castellum, ut S. Trinitati decuit fortissimum, convehuntur raptim quæque essent necessaria. Hæc in vita Wiboradæ per scriptorem ejus minus dicta, à fratribus qui hæc noverant docti perstrinximus. Capella citata fit oratorium, in quod invehuntur cruces & dyptichiis capsæ nec non & pene omnis præter libros repositorios ecclesiæ * thesaurus. Illos Abbas Augiam, non satis tuto tamen, commiserat. Nam cum reportarentur, ut ajunt, numerus conveniebat non ipsi. Senes cum pueris in Wasserburg tutioni dedit, quam cum familia quæ trans lacum erat sollicite firmavit, quibus etiam, ut navibus quidem crebrius inesset, victualia secum assumere jussit. Ibant exploratores per nota sibi loca nocte dieque adventum hostium fratribus Gallum unquam à barbaris invadi nimis incredulis, ut ad castellum fugerent, prædicturi. Engilbertus enim & ipse talibus assentiens pæne sero carissimas S. Galli rescastello intulit. Unde & ciborium Othmari relictum est hostibus. Nam hostes non simul ibant, sed turmatim, quia nemo resisterat, urbes villasque invaserant & spoliatas cremaverant, ideoque improvisi qua vellent imparatos insiliebant. Silvis quoque centeni vel minus interdum latentes eruperant. Fumus tamen & cœlum ignibus rubens, ubi essent turmæ quæque, innotuit. Erat autem tunc inter nostrates frater quidam simplicissimus & fatuus, cujus dicta & facta sæpe ridebantur, nomine Heribaldus. Huic cum ad castellum fratres primo pergerent, ut & ipse fugeret, cum terrore quidam dicerent: enim vero, ait ille, fugiat qui velit: ego quidem, quia corium meum ad calceos Camerarius hoc anno non dedit, nusquam fugiam. Cum autem illum fratres ut secum pergeret in novissimo articulo vi cogere vellent, multa reluctatus nisi annotinum corium sibi ad manus daretur nunquam se juravit iturum. Sicque Ungros ingruentes imperterritus expectabat. Fugiunt tandem pænè sero frattres cum aliis incredulis horridis vocibus instanter irruere perculsi: sed ipse intrepidus in sententia permanens otiose deambulabat. Ingruunt tandem pharetrati illi pilis minantibus & spiculis asperi, locum omnem perscrutantur solliciti, nulli sexui vel ætati certum est misereri, inveniunt solum illum in medio stantem intrepidum, quid velit curque non fugerit mirati. Ferro interim parcere necatoribus jussis primipilares per interpretes interrogantes fatuitatis monstrum ubi sentiunt, omnes illi risibiles parcunt. Aram lapideam S. Galli, quod prius crebro talibus frustrati nihil intus nisi ossa vel cineres cum invenissent, nec tangere curant. Requirunt tandem à fatuo suo ubi thesaurus loci sit conditus?

Quos cum ille alacer ad gazophylacii duceret occultum ostiolum, effracto illo nihil ibi nisi candelabra & coronas deauratas reperientes, quas in fugam festinantes reliquerant deceptori suo alapas dare palmis intentant, duo ex illis ascendunt campanarium, cujus cacuminis Gallum aureum putantes, Deumque loci sic vocatum non esse nisi carioris metalli materia fusum, lancea dum unus ut eum revellat se validus protendit in atrium de alto cecidit & periit. Alter interea in dedecus fani Dei ipsius ad summum pinnaculi orientalis veniens dum ad aluum se purgasset purgandum, retrorsum cadens totus confractus est, quos ambos, ut Heribolt post retulit, inter postes valvarum dum cremassent, roguque flammivomus superliminare, & laquear vehementer invaderet contisque incendia certatim plures miscerent, nequaquam templum Galli, sicut nec Magni, incendere quiverant. Erant autem in cellario fratrum communi duo vasa vinaria usque ad sigillos adhuc plena, quæquia in articulo illo nemo boves jungere aut minare est ausus, ita sunt relicta.

Hæc vero nescio quo loci fortunio, nisi quod

* inf. Sintria unii.

* al. thesaurus.

quod talibus in vehiculis prædarum abundaverant, hostium nullus aperuit. Nam cum quidam illorum ascia vibrata unum retinaculorum succideret, Heribaldus inter eos jam domestice versatus, sine, inquit, vir bone: quid vis vero ut nos; postquam abieritis, bibamus? quod ille per interpretem audiens & cachinnans socios, ne fatui sui vascula tangerent, rogavit: Sicque usque ad Abbatis conspectus Ungris locum deferentibus sunt servata. Exploratores autem, qui silvas & quæque latentia sollicitissime scrutarentur, certatim illi mittunt, eos si quid novi referant operiuntur. Spargunturiam, Wiborada jam passa, per atrium & prata ad prandia copiosa: ciborum quoque Sanct. Othmari argento vestitum nudant, quod repente invasi fugientes asportare non poterant. Primipilares quidem claustri planiciem tenentes omni copia convivantur. Heribaldus etiam coram illis plus quam unquam, ut ipse postea dicebat, saturatus est. Cumque more suo super viride fœnum singuli ad prandendum absque sedilibus recumberent ipse sibi & Clerico cuidam prædæ capto sellulas posuit. Ipse vero cum armos & cæteras victimarum portiones semicrudas absque cultellis dentibus laniando vorasset, ossa obesa inter se unus quidem in alterum ludicro jecerant. Vinum quoque plenis cuppis in medio positum sine discretione quantum quemque libuerat, hausit. Postquam vero mero incaluerant, horridissime Diis suis omnes vociferabant: Clericum vero & fatuum suum id ipsum facere coegerant. Clericus autem linguæ eorum bene sciolus (propter quod etiam eum vitæ servaverant) cum eis valenter clamabat: cumque jam satis lingua illorum insanuisset, Antiphonam de S. Cruce, cujus postera die inventio erat, *Sanctifica nos*, lachrimans inceperit, quam Heribaldus cum eo quamvis voce raucosus & ipse decantabat. Conveniunt omnes qui aderant ad insolidum captivorum cantum, & effusa lætitia saltant coram Principibus & luctantur.

Quidam etiam armis concurrentes quantum disciplinæ bellicæ nossent ostenderant. Interea Clericus ille pro relaxatione sua rogandi tempus opportunum in tali alacritate arbitratus S. Crucis implorans adjutorium, provolvitur miser Principum cum lacrimis pedibus. At illis nimis effero spiritu, sibilis & quasi grunnitu horrido satellibus quid velint insinuant, illique rabidi advolant, hominem dicto citius corripiunt, cultellos ut ludicrum, quod Teutones *Pichin* vocant, in coronam ejus facerent antequam capite illum plecterent, exigunt. Interim dum talia parant, exploratores in silva quæ castellum vergit, subitanea tubarum & vocum significatione accelerant, castellum cum armatis legionibus obfirmatum in proximo sibimet esse asserunt, Clerico ibi & Heribaldo relictis solis in clausstro, celeres pro se quisque viri foras festinant, & ut assueti erant priusquam quisquam credat parati in acie stabant. Audita autem castelli natura quod obsideri non possit, locum autem longo collo & artissimo impugnantibus maximo damno certoque periculo adibilem, tutores ejus suæ multitudini dum victualia habeant, modo viri sint, nunquam cessuros; monasterio eo, quod Gallus Deus ejus igni potens sit, tandem omisso villæ domos ut videri possint (nam nox proxima erat) aliquas incendunt & silentio tubis & vocibus indicto via quæ Constantiam ducit abeunt. Castellani autem cum monasterium ardere putassent, abitu eorum comperto, per compendia eos insecuti, exploratores delonge multitudinem prosecutos in faciem aggressi quosdam occidunt, unum autem vulneratum captum avehunt, cæteri vix fuga lapsi multitudini tubis ut caveant significant. At illi campos & planiciem quam citissime poterant obtinentes, aciemque prout copia esset alacriter instruentes, vehiculis & cæteris impedimentis circumpositis noctem vigiliis partiuntur, fusique per herbas vino & somno taciti indulgent. Mane autem primo villas proximas incurrentes, si quid fugientes reliquerint, investigant & rapiunt, cunctaque quæ prætereunt ædificia exurunt. At Engilbertus hostium invasionis primicerius, castellum repetere cæteris dimissis, cum paucis æque audacibus monasterium vitabundus inambulat; si aliqui ad insidias relicti sint explorat; Heribaldi fratris fatuitatem, bene quidem nati, miserans si vel corpus ejus ad sepeliendum inveniant sollicite investigant. Illo quidem nusquam reperto (nam cacumen proximi montis vix à Clerico persuasus cum ipso occupans inter arbusta & frutecta latuit) miserebantur adhuc, si tantæ simplicitatis mancipium hostes quidem secum abegerint. Miratus etiam vini vasa ab hostium nimium bibulis vitata, gratias Deo egit. Matutinas deinde laudes cursum de S. Cruce, prout silentissime poterant persolventes januas & laquear præstum mirantur, locoque celerrime abeuntes si Wiborada vivat ad clausulam ejus silentio scisitantur, compertoque quod passa sit tardare non ausi montem proximum superant, castellumque per avia nota celeres tandem revisunt timentes, ut sit, ne aut in insidiis relicti aut ad alia circumquaque spolia sparsi socios in locum secuti superveniant: parati tamen, quoniam res eis pro anima erat, aut fortiter emori aut manibus quidem viriliter defendi. Et Clericus Heribaldo assumpto (castellum enim de monte conspexerant) matutini adveniunt: Sed custodes de longe illos & adhuc

in

in tenebris prospicientes exploratores putantes sociis clamabant. At illi agiliter erumpentes, Heribaldo agnito, de Clerico primo hæsitant, in munitionem tamen eum recipiunt, & omnem tragœdiam ejus audientes hospitaliter tum pro Christo sed & pro captivo suo, cujus linguam noverat, tractant curando: tandemque per illos duos omnes insolentiæ hostium didicerant mores. Ungar baptizatus uxorem duxit, filios genuit, deinde quoniam reverti eos interdum solere didicerant, arbores silvæ iterato contra castelli aditum latius succidunt, fossaque altius fodiunt, puteum ubi scirpus ante crescere solebat altissime fodientes certe aquam purissimam inveniunt, vinumque quod Heribaldo Ungri indulserant langenis & quibuscunque possent vasculis clandestini die noctu curraces reportant, sicque degentes Dominum assidui invocant.

De S. Wiborada autem, quia * liber per se est ejus amplus, non loquemur, præter quod in sanctam eam levari jam bis nostris temporibus per duos Papas decretum est, sub Norperto tandem impletum. De S. Vodalrico autem qualiter nobiscum egerit, dicta patrum quædam audivimus, quæ quidem in vita ejus vel tertio jam scripta non invenimus. De nobilibus enim ille ut & ab aliis jam dictum est, natus apud nostrates educatus est & doctus. Hic viam, qua in cœlos volavit, subvolare didicit: hic virtutibus, quas nunc operatur, præludium fecit. SS. enim nostrorum Galli & Othmari, quos puerulus patres elegit, se Monachis jungens cum sanctis sanctissimus & cum electis ingreditur electissimus. Hartmanni enim junioris discipulus divina præ omnibus Spiritu Sancto prælibatus hausit: in refectorio coram patribus, ubi vel in puncto peccare capitale erat, lector inoffensus creber erat quamvis canonicus, quod tamen illi pro genitorum suorum indultum est gratia: Wiboradam inclusam, coævolis se licentia data ad ludos parantibus, feriaris diebus furtim visitare assolitus divinis ab illa interdum verbis & exemplis instructus est paginis. Nam quadam die cum illum ante fenestellam clausulæ stantem levissimo videret cingulo præcinctum, de suo ei paratum offerens; Castitatis, inquit, fili mi tibi cingulum per hoc lineum meum à Deo accipe, continentiæque * stropheo (*i. est cingulo virginali*) ab hac deinceps die per Wiboradam tuam te præcinctum memento. Cave autem, me tibi à Domino meo edictum ferente, ne ullis abhinc colloquiis vanis mulierculis miscearis; & si, ut facillime fit, aliquo carnis igne incensus fueris, loco in quo fueris mutato. *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina*, mox cantaveris. Sin autem sic pacem aliquo alio lapsu tuo vetante non habueris, titionem sive candelam ardentem quasi aliud aliquid agas quærens digitum vel leviter adure, eodemque versu dicto securus eris. Sic magistra prædurata discipulum Sanctiss. futurum, ut ipse patribus narrabat, contra ignem igne præduraverat. Multa sunt quæ de doctrina nutricis suæ (sic enim etiam vetulus eam nominare solebat) patribus ille dixerat, quæ quia austera hujus temporis Sanctis videri possunt & impossibilia ne quid eis suboleat præterimus. De cilicio etiam, quo ipsa utebatur, cujus hodie asperitatem pro reliquiis id habentes horrescimus, pulvillum filio suo, ut & ipsa eum nominabat, in abstinentiæ diebus utendum conneverat: quod interdum in sinu gestans noctibus ille maxillis lapide supposito aptare solebat. Tali ille lectisterno pro deliciis usque coram januis ecclesiæ nocturnorum sonitum aut in sedili aut nuda quidem expectare terra solebat. His & aliis similibus eum à pueritia assuescentem cum & fœminarum alloquia & solita sociorum fugitasset ludicra, sanctulum illum deriserie jam abinde cœperunt vocitare. Audivimus etiam de eo, quod quidem pro nihilo ab rigidis corde duci soleat, quod cum ei gratum coævulorum quidam furatus sit, per nescio quam sub capula incuriam sibimetipsi manum transfixerit. Quam cum ille dolore clamans * exereret, diu cæsitus & sæpe peieratus, Vodalrici proditur stilus. Hoc tamen ille & alia de se similia cum tegere nosset, illius meritis fieri præter altioris aliquos ingenii quis credere nollet. Nam figuratis & interdum etiam risum moventibus, non tamen falsis & inanibus, crebro visus est verbis, ut cuidam scholarium elato & glorianter agenti, cum Constantiæ Diaconatu precio empto inter processores nostros progredi parans, stola indutus sibi evangelium eo die nobis lecturo non sine gloria assisteret; Eya, inquit, mi sodes care, quam decenter tibi clypei fascia insidet. Idipsum tamen etiam sibi pro reverentia sui, ut nobis Canonicus evangelium legeret, concessum. Nam frater conscriptus tus tum vocis pulcherrimæ gratiam habebat. Diutius autem quam cæteri coævi sui tum pro Wiborada sua scholis inhæserat. Quas tamen tandem relinquens suique juris in possessionibus factus Augustæ, ubi Canonicus ab infantia erat, in virtutum exemplis charissimus Gallum suum crebro visitabat, fratres suos conscriptos ter in anno ipse minister paverat. De convivii autem ipsis quamvis multa dicta dulcia patres, qui intererant, narrare soleant, ego miraculum etiam sibimetipsi grande visum in memoriam posteris memorabo. Est non longe à monasterio pons altus, sic quoque vocatus, super præcipitium arduum ut

* *Ab Hartmanno scriptus, cujus meminit Conradus infra c. 3.*

* *al. exerebatur.*

* *al. tropheo. Glossema sapiunt inclusa.*

videre est, situs alteque profundum, inevitabilis quidem Gallum illac petentibus. Ducitur vas vinarium Vodalrici tunc quidem Episcopi boum paribus copiosus longoque tractu minatis per ipsum *pontem illum ad caritatis fratrum, ipso jam in loco manente, convivium. Et ecce horridum dictu, vehiculum illud onustissimum exorbitans cecidit, & patia illa super se convoluit. Clamatur, viciniæ circumquaque ad auxilium conveniunt, undique integra omnia & sana invenientes jumenta prostrata disjungunt, acuto ingenio & anxio labore, quia alias non poterant ad pontem ipsum item omnia reportant, Kyrieeleison vere cantantes paucaque jumentis quia perculsa erant, argumenta nectentes Episcopo bozanarium suum expectanti deferunt & integra omnia & sana ostendunt. Laudes Deo cum fratribus tandem vir Dei publice persolvens exemplo Benedicti & Mauri ipse hoc signum fratrum meritis, ipse autem impossibile illud virtutum ejus possibilitati attribuunt. Egerat quidem aliquando in loco sancti Magni etiam diem sibi semper amabilem, reliquasque ejus, ut mos nobis est, cappa illa aqualifera indutus vespere diei sancti ipso domum reportabat: & cum infirmus tunc esset, ut sæpe quidem erat, paralyticus quidam adjutorio suorum in viam se ut ipse super eum graderetur prostraverat. At ille hominì appropians quasi de obstaculo indignatus, surge, ait, quia & ego pedibus infirmus super te progredi nequeo. At ille tanquam ad increpantis verbum velocissime surgens incolumis abiit, secutusque fratres sine ullius adjutorio S. Magni ecclesiam cum cæteris sanus introit. Et Episcopus capitio cappæ imposito cum anhelus stetisset, & de via lassus audiens sanitatem hominis acriter indicentes invectus super cancellos tandem innititur, signumque tam manifestum ab se excutiens S. Magni virtutem, quam in manibus gerebat, hanc esse astantibus prædicans asseruit. Neque tamen sic eis, ut hominum ab ipso sanatum esse diferederent, persuadere quidem ullo modo potuit. Hæc de pluribus, quod apud S. Gallum commanens gessit, tribus vitæ ejus scriptoribus non præjudicantes scripsimus; Neque enim miramur eos cum quibus in sæculo versatus est, ea qui cum spiritalibus gessit, quia minus sciverant non scripsisse, sed plura eos quæ de eo concinnantur vulgo & canuntur tacuisse, cum infima quædam ejus magna fecerint etiam miramur. Neque enim quia interdum ridenda, ut diximus, non inaniter loqui solebat & facere, ea, dici ab eis quæramus: ut Abbati nostro Immoni verecundo homini & talia semper detestanti eum incudem noviter sub terra repertam sibi dari peteret, feminam de mercato, dorso validam, inferri jusserat. Sed & Hettinum Camerarium suum in effuso Lico flumine jam mergi visum, quomodo ad se festinum vocaverit, fluctusque illum coram pedibus suis in litus ejecerit. Sed & ipsam urbem suam Augustam quidem in Ungrorum invasione sub Hainrico, ut jam diximus, Rege, quomodo meritis suis liberaverit ab ipsis, prius illam, quam ad nos venerint, arta obsidione cingentibus, nec uno verbo tetigisse miramur. Nam imminente irruptionis illorum jam facili introitu infantulos urbis universos ab uberibus matrum raptos circa se coram altaribus nuda terra jactari jusserat, vagitibusque illorum lactimas cum ejulatibus miscens infestissimos illos alter Ezechias abegerat hostes. Nam nulla nisi talium precum existente causa efferi illi urbe relicta ad alia dispersi sunt loca. Hugo etiam quidam regii generis homo primarius propter sororem viri Dei virginem sacram incestu agnitam ab ipso, quia sæpe inclinatus est, insolenter ei inimicus quadam die carri vehiculo, ut erat infirmitatis suæ, occurrit invecto. Quem cum milites Episcopi præcessores, uti ei non occurreret, prænonerent: Carrucarium, inquit, illum ab itinere meo nunquam declinabo. Quod ille à dicentibus post audiens: Carucæ, inquit, vehiculo scitote filii mei, ipse plus, quam ego indigus erit. Nec post multum, nocte quadam sanus sopori se tradens, cum evigilasset, lumbos, in quibus peccaverat, acerrime dolens in inferioribus ab illa nocte ita decreverat, ut præter cutem & ossa gracilia nihil haberet. Sicque longævitatis tempora numquam cogi valens, ut pacem à viro Dei peteret, perduxerat. Ipsa autem sanctimonialis illa sanctorum exemplorum post visa est femina, quippe quam frater novis sententiis, dum vixit, annuatim puniverat. Ungris autem à se recedentibus, cum Buchowam illos, ubi soror ipsa erat, partesque nostras, ubi Wiboradam matrem sciebat, invadere velle comperisset, orasse fertur: Domine mi, seram istam adhuc impunitam mihi dona, ut gladio non pereat: sed & illam gladio semper paratam, ut palmam martyrii mereatur, confortans robora. Cellam quoque Galli tui integram cum famulantibus pie & misericors conserva. Atque ita precibus ejus sanctis effectum Deus undique dedit.

*al. montem.

At Engilbertus noster circumquaque omnibus igne cœlo nocte dieque relucentibus, exploratores jam emittere non ausus, castellum suum cum suis inmanens tuebatur. Rarò autem in monasterium magis animo fidentibus, ut missas ibi agerent, missis spiritum inter eorum reditum vix habere potuit. Multum autem socios roborabat inter timorem & spem Heribaldi & cle-

& clerici assidua de hostibus relatio. Mirabantur tandem altioris ingenii fratres pium Deum, tam amicum simplicitati, ut eum etiam fatuos & hebetes tueri non pigeat inter medios hostium gladios & contos. Quærentes autem ab Heribaldo inter ocia, quomodo sibimet tam numerosi hospites S. Galli placerent: Eya, inquit, quam optime. Nunquam ego, credite mihi, hilariores in claustro nostro homines vidisse me memini. Cibi enim potusque datores sunt largissimi. Quod enim ego ante cellarium nostrum tenacissimum vix rogare poteram, ut vel semel sitientem me potaret, ipsi mihi affluenter roganti dabant & clericus: Si bibere, inquit, nolles, alapis cogebant. Non nego, ait: id enim unum valde displicebat, quod tam indisciplinati quidem erant. In veritate dico vobis, nunquam in claustro Sanct. Galli tam indisciplinatos vidi: neque plus in ecclesia & in claustro, quam si foris in prato essent ferales illi, inquit, egerant. Nam cum eis semel manu signum darem, ut Dei ipsius memores vel in ecclesia silentius agerent, grandes mihi in collo infregerant ictus, atque illico, quod in me peccaverant, vino ablato, quod nemo quidem vestrum faceret, emendabant. Taliter imperterriti illi Deum semper invocantes miseriis se pascebant, dum otia haberent. Fama vero volante, ut fit, reversos hostes iterum in cœnobio versari, emitti se fatuus, ut ad caros suos veniret, enixe rogabat. Sicque per aliquot dies ipsi & Wasserburgenses in navibus tamen sæpius agentes, quæ hostes nullas habant, finem hosticæ tempestatis exspectabant. Audiunt tandem Constantiæ foris muros cremata, intus armis defensa, Augia quoque navibus subductis armatis multis in circuitu fulgida hostes sævos eis citraque Renum omnia igne cædibusque pervadentes transisse. Ausi tandem monasterium securi intrare oratoria purgant, officinas perscopant, Episcopo Notingo tunc accito qua benedicta cuncta spargi rogantes vim Dæmonum omnem eliminant, atque sic Engilbertus armis relictis militiæ cœlesti seque suosque iterum assuefaciens in utrisque frugi hominem se exhibuit. Oves enim dispersas velut humeris reportans ad gregem regulæ eas redocuit tenorem, pabula, quæ eis cara tunc quidem omnibus erant, omni industria undiquaque corradere sollicita curavit sollertia. Neque enim erat emere omnibus profligatis, neque spes verni fructus, hostibus arare vetantibus. Sic ille octo post hanc tempestatem annis loci sui provisor decessoris sui scilicet Hartmanni disciplinam deintus tenuit, protervam de foris servorum naturam frangens emendavit, tandemque infirmans fatigatus corporis malis Thietoni venerando Abbati electo à fratribus regimen suum Regi supplicans reliquit: ipse autem loca Abbatum, quæ diximus, non diu superveniens tenuit. De Ungrorum quoque infortuniis tragœdiæ nostræ non piget ascribere. Erat ea tempestate in pago, quem Fricowe dicunt, Hirminger quidam vir non adeo præpotens, sed manu & animo validus, filiorumque Machabæorum sex, sicut Mathathias quondam, pater fortissimus, Iste enim turmam, illam, quæ scis Renum nos quoque, à sociis, qui ultra Renum erant disiuncta: invaserat, ita circumvenerat. Enim vero cum Sechingensem S. Crucis locum illi invasuri in arto Reni pontem parantes inspectui sociis consedissent, seque invicem super flumen allocuti securius jam agerent, iste istos cum filiis, copiis pro tempore undecunque corrasis, intempesta noctis somno vinoque sepultos tribus partibus impetu facto improvisos invaserat, & pene omnes, præter qui Renum fuga transnataverant, aut occiderat aut merserat. Nam & villani quidam prædocti * ollis prunas in proximo monte paratas habentes tumultu audito faces accensas levabant, & ut discretionem sociorum hostium nossent, quasi perlustrium fecerant. Spectabant sociorum internecionem transfluminales hostes ociosi, iraque armati accurrunt ad profluentis littus rabidi missilia furori satisfacientes plurima jaciunt, caninoque ululatu voces horridas miscent. At Irminger cum suis spolia in facie hostium collecta basilicæ triumphans intulit, & per omnes circumquaque munitiones dispertivit, & quia naves præter ejus urbis defensaculo subductas nullas in Reni viciniis sciverat, suadebat urbanis, navibus ipsis pontibus junctis armatas legiones transponere, se duce, qui illorum mores in armis jam nosset quantocius confligere. Dum hæc sataguntur, navibus Ungri de Schwartzwalde multis paratis in Altiam ipsi priores suas legiones transponunt, & à Luitfrido quodam terræ illius potentissimo bello suscepti plurimo damno sui tandem cruendam victoriam sunt adepti. Senserant jam mitius sibi agendum inter Teutones, & in terra illorum minus fore tardandum. Alsatia tandem qua ierant vastata & cremata, Hochfeldi montem * Juræque silvam festinanter transeuntes Vesontium veniunt.

*ms. ollas

*al. Jurisque. al. virisque.

Erat tunc Burgundionum Rex Conradus adolescens floridus, S. Adelheidæ Imperatricis quidam frater. Venerant quondam Saraceni navibus in Burgundiam, belloque omnia disturbantes tandem victum in valle Fraxnith angustiis tutissimo invito, qui tunc erat, Rege consederant, paceque petita uxore filias gentis ducunt, vallem maximæ ubertatis parvis Regi reditibus datis incolunt. Ad quorum Ducem Conra-

dus nobili astutia usus Legatos dirigit his verbis: Ecce Ungri, filiones illi fugitivi nunciis me fatigant, ut sibi pace mea vos quidem à tantæ ubertatis terra armis expellere liceat; sed vos, si viri estis, obviam illis me juvante quantocius pergite. Enim vero si vos eos in faciem invaditis, ego eos à latere involabo, sicque illos, ut confido, profligatos exterminabimus. Misit autem & ad Ungros, qui dicerent: Quare viri fortissimi mecum armis agere vultis? Expedit enim utrisque nostrum magis, ut pacifici simus. Venite ergo mecum & hostes meos illos eradamus de terra uberrima; vosque ibi confidite: sed & insuper provinciam maximam terræ illi, si mecum in fide senseritis, libens vobis tribuam. Consenserant utrimque legationi regiæ, erumpunt Saraceni à valle Fraxnith confertissimi die & loco conditis, occurrere parant Ungri. Rex suis undecunque collectis aciem ordinat specie velut his & his futuris subsidiis: quam acute, inquit, incidant lanceæ & gladii hodie ostendite socii mei fortissimi, tam diversorum Dæmonum utra pars vicerit nemini sit curæ. Victores esse qui cœperint tribus vos partibus insilite, parmis (*id est, clipeis*) retectis ferro utimini, nullo discrimine trucidetur Saracenus & Ungar, neminis illorum misereri certum est, quia mei quidem ipsorum miseret nemo. Confligunt tandem in conspectu Regis in acie prospectantis electissimi Satanæ milites & filii, neutris cedentibus trucidantur utrimque ut victimæ. Tandemque Rex animose pugnantibus veritus ne utra pars ad ultimum aufugeret, signo dato gradatim velut subsidians supervenit, & undique ad hos & ad illos prosternendos turmatim omnes circumdedit, fugæque locum non habentes quos non occidit captos Arelato vendidit: ipse vero paucis amissis Deo & S. Mauritio, in cujus ense & lancea ita pugnabat, laudibus triumphabat, & ut ad nos redeamus.

Glossema sapiunt inclusa.

CAPUT VI.

De Thietone Abbate S. Galli.

THieto tandem fratribus ad prospera & adversa & æquanimiter ferenda in prædictis tempestatibus accerrimæ præduratis, & ad spiritalia ab Engilberto reformatis, initio gubernaculi sui facile præfuit: sed infortuniis maxime dolendis in processu temporum suorum prosecutus lacrimandæ tragœdiæ materiam posteris reliquit. Nam monasterium sub illo crematum est ita. Letania major Dominicam incidit: fratribus cruces alias sequentibus officinæ loci, ut moris est, non sunt benedictæ, & abinde morem patres statuunt, ut quocunque loci cruces sequamur Presbiter dici, si Dominica sit, clausstrum circuiens benedicat. Erant disciplinæ loci, ut semper, & tunc severæ non modo in clausstro, sed & in scholis exterius. Unde etiam præter Clericos, qui apud nos sæpe nutriti sunt, clarissimos ecclesiis variis multotiens dedimus & Episcopos. Et ut tragœdiam (*id est luctuosam relationem*) quam picturus sum, consoler, vidi egometipse Conrado Imperatore Ingilinheim Pasca agente S. Galli Monacho scholas Magontiæ curante officium, ut solitum est, in medio chori crebro Coronati inspectu agere. Cumque manum ille ad modulos sequentiæ pingendos rite levasset, tres Episcopi, hominis quondam discipuli, Imperatore in throno proximi: Ibimus, aiunt, Domine, & Magistrum in eo, quod ipse nos docuit, juvabimus. Ille hoc gratum fore dicente descendentes sociantur S. Galli Monacho inclinantes inclinato, opus Dei quod docuit reverenter cum eo perficiunt. Flebat homo cum gaudio gratias referens S. Gallo. Post missas peractas vix ille coactus pedes Imperii, ut moris est, petere auri uncias in eis positas sustulit. At Imperatricem autem ridente Imperatore per vim tractus & ibi aurum ejus sumpsit è pedibus. Mathhilda quoque soror ejus anulum illi in digitum vellet nollet inseruit. Hæc * ego nequaquam aurium inflationi satagens dixerim, sed ut honorem doctrinæ & disciplinæ loci nostri præmemorans damna, quæ à scholaribus pro * disciplinis pertulimus, quamvis importabilia fuerint, portabilius audiantur. Erat, ut diximus, dies S. Marco solemnis, & ut solent scholasticuli diebus festis, ut cras vapulent, sæpe mereri veniam per precatores vel inducias, ut verius scribam, secunda feria habuerant. At tertia feria exactoribus, quos circatores vocamus, culpas eorum Magistro rememorantibus omnes exuere jubentur. Mittitur unus vapulandorum in superiora domus pro virgis ibi repositis deferendis. At ille, ut se & socios liberaret, titionem de fornacula quadam citissime rapiens aridis lignis tecto proximis infixit, & quantum ocii erat conflavit. At exactoribus illum cur tardaret inclamantibus domum ardere vociferans reclamavit. Sicque tegulis aridis Aquilone quoque flante incendia rapientibus domus tota flammis colluxit. Revestiti dicto citius omnes Magistro spreto prosiliunt, tecta conscendunt, tegulas dissectas cum igne Aquilo rapuit, & in turris cujusdam culmina ecclesiæ S. Galli proximæ volantes pottavit. Erat turris ipsa ab Hartmoto quondam ad hoc ipsum ignis discrimen tribus muri obvoluta tegminibus, ut thesaurus ecclesiæ, si casu locus ardescat, in hanc per cryptam pervium illac usum habentem raptim portetur. Hæc vero tegulis ligneis super lapideas tecta ignem, ut diximus, rapuit apsidæque SS. Virgi-

Glossatoris sunt inclusa.

al. ergo.

al. discipulis.

Virginum imminens eam, ut adhuc videre est, mordacius igne cremavit. Mira, ut à senibus, qui tunc juvenes aderant, audivimus, mora erat incendii, priusquam superius tectum ignesceret. Campanas enim omnes depositas cum universo ecclesiæ supellectili evehunt, cancellos confractos circum & super aram S. Galli convolvunt, ne ossa ejus quidem igne solverentur S. Othmari tandem corpus exportant, cunctaque quæ exportant in domiciliis curtis Abbatis, quæ incendium vix evaserant, sub custodibus locant. In talibus miseriis & infortuniis Thieto spectator anxius circumcursabat. Incendio postea finito cineres parietibus ecclesiæ proximi caute collecti in profluente purgantur. Hartmotique aurea talenta guttatim micantia eruuntur: varietas hominum de vicinis, ut fit, concurrentium multa fraudibus auferunt. Enimvero, ut ajebant, nec ipsi custodes rerum fidem tenebant, libri multi rapiuntur, tum cætera. Post talia ambustorum infortunia fratribus nec tecta nec victualia per spatia aliqua temporum habentibus sit occasio temptationibus. Per montes enim & valles proximasque villas quaqua poterant fratres, dum loca manendi quærere non erat inhiberi, tum veræ tum fallæ, ut fit, oriuntur infamiæ. Thieto enim, ut necessitas erat, tum per se tum per nuncios de fratribus idoneos, si quos compati sperabat, miseriis loci consulere rogabat. Relicti sunt circa ambusta & cineres Galli senes cum junioribus non adeo ad imperia parentibus: conveniunt, qui & quando volunt, ad tuguria in ambustis ad hoc ipsum contexta: fiunt disciplinæ per concordes, refelluntur per discordes. Quidam enim disciplinas detrectantium, in quibus in tali tempestate & spes utique esset, excusso jugo recalcitrant, in quibus erat Victor quidam Retianus, doctus præ cæteris, sed juvenis insolens & minus obediens.

CAPUT VII.

De Cralone Abbate.

ERat tunc Cralo, Abbatis quidem frater, Decanus, homo antiquæ disciplinæ & severitatis, & (ut ajebant) interdum pernimiæ & rigidus in ultionibus. Fit Victor reus, invehitur Cralo in hominem severius. Victor autem rebellio factus inter convicia illum insilire parans alapam minatur. At ille pertinacem devitans equo ascenso fratri forasagenti turbam nunciat. At Anno frater, & ipse quidem homo mitissimus, Victori & propter generis & propter ingenii nobilitatem semper amicus in gratiam eum reducere frustra parat. Nam Abbatem animosum supervenire Victor audiens loco cessit. At Thieto ætate jam gravescens laborumque pertæsus, veritus etiam ne juventus soluta licentia insolesceret, ecclesia & claustro vicinorum juvamine tectis, quosque fratrum voluit, ut Cralonem Abbatem post se eligerent, sollicitavit, idque Victore avulso proclivius effecit. Ottonem adiit, germanum ipse pro se Abbatem fecit jussum quidem, ut si Victor ad se supplex venerit suscipiatur. Nam propinquorum ejus quidam per Regem, quæ vellent, effecerant, quibus ille versus & epistolas, quibus se Imperio innotescerent, conquestivas dabat. Rediit Cralo domum, quo festive suscepto Thieto caminatam quandam * veterem, Seniorem angulam vocatam, introiit: loca: quæ Abbatibus supra diximus, dicata in finem vitæ retinuit. Tandem Victor cum propinquis suis viris potentibus venit, supplex, ut jussum est, recipitur, ipsi tamen propinqui hominis, ut ei Abbatiam Fabariensem traderet; precia & prædia Cralono porrigentes frustrati sunt, iratique recedunt minati, si unquam copia fuerit, ultionem. Compulit tandem Cralo fratres errovagari post arsuram solitos clausstro stabiles vivere, silere & loqui pro tempore, regulam cottidie audire & facere, licentias interdum, quæ etiam irregulares essent, tanquam novitiis dare, arcum tendere & laxare. Tandem vero & acrius, quoniam sic homo erat, in aliquibus commissa punire. Unde etiam, ut fit, odio patuit, cujus scintillas quaquà potuit Victor inflammavit, * præter quod & ipsi in scholis, quas ei commiserat, plura incommodasset, severius inconsulto eo cum pueris agendo. Sed & prima utrisq; discordia *manet alta mente reposita.* Surgit tamen in Abbatem pluralis querela tum à familia tum à fratribus jugum ejus propter insolentiam detrectantibus. Nam & Enselinum quendam Victoris patruum Fabariensium præpositum ad se accitum, cum reum fecisset verberatum, deposuit: qui tamen, cum esset astute acutus, ultioni se, quam loco suo dicere habebimus, nepote acuente præparavit.

* *al. veterum.*

* *al. propter.*

CAPUT VIII.

De Annone Abbate & eodem Cralone.

ERat his temporibus tempestas illa pluribus nota inter Ottonem quidem & Luitolfum patrem & filium. Sed Luitolfus per Svevos secum tum sentientes Italiam petens locum S. Galli minax Abbati propter insolentiæ querelas adiit. Cralo autem adventu ejus audito clam assumpto Waningo fratre & paucis servitoribus ad Ottonem in Franciam profugus venit. Paraturas vero sanctuarii ille, quas secum inconsiderate carissimas sumpsit, furto amisit. Cum autem & ipse Rex de eo non bene sentiret, pro fide tamen, qua fugiens venit, S. Vodalrico condiscipulo quondam suo, qui tunc Aulæ aderat, pro eo loquente cum gratia receptus est. Et cum de privato Regis interea pasci jube-

retur, magnam cum suis penuriam pertulit, propinquis Enselini & Victoris mensæ re-

Videtur à glossatore irrepsisse. giæ & victualium iconomis (*procuratoribus*) qui ei & in hoc & in aliis quaquà potebant gravi incommodo erant. Luitolfus igitur monasterio biduum immoratus electione fratrum Cralonem detestantium, Annonem quidem fratrem ejus Abbatem eis posuit, pluraque gratiæ & dilectionis signa ostendens fausta (*id est felicia*) sibi clamantium vocibus prosecutus recessit. Anno vero homo dignissimus, si digne esset electus, frugi Abbatis egerat opera, & virtutes apud Deum & homines. Et anno regiminis sui uno & fere dimidio, quibus adauxerat inter plura, quæ passim accelerans effecerat, opera vallos urbis, sicut per secula videre est, miro conatu effoderat, muros ipsos cum turribus tredecim fundans supra terram ultra genu altos obiens reliquit. At Cralo cum Rege duos fere annos exul ducens ab iconomis, quos diximus, frequenter turbatus infortunia multa perpessus est. Venit interea & Enselinus in aulam, quam diximus, cœpitque cum propinquis suis iconomis & aliis, quos plurimo, ut aiebant, aut obæraverat, amicis, ubi ociose versari, vitabundus tamen de Cralo se videret sollicite agere, versibus etiam Regi se per amicos conqueri. Nam & ipse utique, velut apud S. Gallum educatus, admodum erat litteratus. Et cum elegos (*id est, versus miserabiles*) ejus Rex legisset, flosculis verborum delectatus, querelis compassus est. Tandem vero aliquandiu bene celatus casu Cralonem incurrit. Cui ille; Væ tibi Enseline, ait: quid tibi hic negocii? per coronam meam istam, inquit, malo tuo venisti. E contra ille, quod risum multis moverat, Retianus & minus Teutonus, *Cott ilferro*, respondit, id est, *Deus adjuvat Domine*: locoque quantocius cedens, minas ipsas in lacrimabiles elegos transtulit, & Regi eos ipse ostendit. Quibus ille delectatus hominemque intuitus osculari se jubet, regratiandum pro versibus si ambo viverent pollicitus: Cum Abbate tuo te, inquit, quem jam domum regredi pace reddita volo, ubi primum copia fuerit, pacificabo, & si quid rei tuæ cum ipso moliri potero, libens agam. Nam Luitolfus in Italia mortuus erat. Sed & Anno lacrimandus suis obierat.

Ex glossemate sunt inclusa.

Glossema.

CAPUT IX.

De Cralone restituto Abbate.

MAne sequente Cralo in alloquium Regis vocatus assedit, sed & Hartperto Curiensi Episcopo assidente, Rex ait: Quoniam quidem, Abba mi, ad caulas redire paras, ovem tibi quandam, non tamen perditam in humeris pono reportandam. Enimvero non dubito, quin noveris quem dico. Cum autem ille aliquandiu sederet, ovemque tandem recipere nollet, motus est Rex. Sed Episcopus ita est quasi pro nobis locutus: Vide Rex animum subditis non ferendum, qui & tibi post gratiam clementer exhibitam resultare non metuit, & acute subjunxit: Neque enim si justiciam, mi Rex, ipse mihi feceris, ejus est ovis illa, quoniam meæ sedis semper erat illa Abbatia, quousque Salomonis Episcopi technis inde est subducta. At iconomi astantes, in fide, inquiunt, qua tibi Rex juravimus, neminis est justius Fabariensis Abbatia, quam fiscaliter tua. Quibus dicti Aulici omnes attestando assultant. Rex vero in ira consurgens consessum diremit. Cralo autem in veniam frustra cecidit, vehementer frustratus gratia Domini. S. autem Vodalricum audiens supervenientem, nocte in occursum ejus qui ei infortunia sua panderet misit, ita mandans: Adjutor in opportunitatibus accelera quantocius, quia famulus ego tuus sum in tribulatione. At Aulici adventum Sancti ut prævenirent Regem mane primo ut conventu edicto de abbatia decerneret rogant, timentes quia Ottoni intimus erat sancti hominis præsentiam. Capita autem conventus ut abbatiam fisco regio attestando addicerent præstruunt, aurum Enzelini, quod plurimum ut dixi attulerat, obærando eis dilapidantes. Rege autem assidente, pari confessus testimonio, fisco ejus addicitur abbatia, quam ipse illico Enzelino ferula tradidit. Venit tandem Episcopus sanctus nihil contradicere valens S. Galli damnis optimumque ducens si vel in gratiam reducere posset. Quod tandem tamen consiliorum artificio sollicite perfecit, Rege quidem ante datam gratiam jurante, nisi quod sibimet in tempestate bellica fidei specie advenit, tam immitis animi Abbas jam non foret: commissusque ipsi Dei viro redeunti, ut eum in sedem suam auctorabiliter reponeret, fratres quoque quibus invisus erat reconciliaret, Cralo cum illo domum revertitur. Sed in monasterio in adventu illorum acerba fuit confusio. Ad recipiendum enim Episcopum cum evangelio, etiamsi frater conscriptus non fuerit, æquum esse ut pariter occurrant omnes concordant. Sed non sic quidem invisam Craloni quidem insolentiam. Suscipitur Episcopus, Victor evangelium obtulit ipsi, quod ubi ille osculatur, victor revertitur. At Episcopus currax post illum veniens à capillo hominem capiens regyravit. At ipse evangelium in Episcopum rejiciens, furibundus abscessit. Sed ipse codice suscepto Abbati porrigit, quem Abbas osculatum suscipiens per se ipsum usque ad altare gestavit. Victor autem (sonorænim vocis erat) responsorium *Deus qui sedes* levat: quod fratres cæteri, quoniam ipse inter eos magni momenti erat, lugubriter percantantes claustrum spretis illis introeunt,

& to-

& totum illud super se quidam claudentes partim de nocte partim palam recussuri oportunitatem expectant. Erat autem, ut à patribus qui intererant audivimus, inter primam & tertiam confusio ista. Venit Episcopus cum suis & Abbatis militibus ad ostium ecclesiæ, quod clausstri est introitus, pulsans vero nominatim condiscipulorum quondam postulat alloquium, hominum qui quaquà opus foret singulares loci sui columnæ quidem essent. Inter quos erant, de quibus loco suo, Deo dante, dicturi sumus magnali, Eggehardus post doctrinas Decanus: Notkerus, quem pro severitate disciplinarum Piperis granum cognominabant, doctor, pictor, medicus: Geraldus ab adolescentia usque senilem vitæ finem semper scholarum Magister: Burkhardus post Abbas, præter singulares scientiæ & virtutum dotes, nobilitate, qua & cæteri pollebant, regalis. Hi quatuor prælecti à fratribus januæ ecclesiæ clausæ appropiant, & Episcopum, si ad se intrare tenetur, Amalungum ut secum solum sumeret rogant. Erat autem hic Ekkehardi frater laicus admodum litteratus, orator in consiliis facundissimus, consilio magnus, religione Monachus: qui & dulcis ad omnia erat & jocundus, in quodcumque rem, ut ajebant, vertere vellet potentissimus. Huic soli, ut audivimus, laico ab illius memoria Capituli domum intrare permissum est. Operæ pretium erit dicere, si memor sim quæ à diversis diversa audivi, quantos utique DEI spiritus die illa tenuerit, quæ ratio, & confessionis fratrum humilitas. Reos se quidem esse, quod Dominum insolentem minus perpeti possint, & quod is, quem liberi patrem elegerint, pro liberis se servos fecerit, æquanimius non toleravit: Evangelicæ patientiæ esse usque ad mortem obedire, sed hoc si in persecutione tyrannus infestet, carnifex laniet: se quidem in pace ecclesiæ patrem qui filios diligere, non odire, pastorem qui oves tondere, non glutire libeat, privilegii jure elegisse: illum vero, lupo veniente, noctu nemini ovium verbum dantem fugisse, se lupis reliquisse, insuper thesauros ecclesiæ clam à se raptos perdidisse: tandemque postquam abbatiam Sanct. Gallo honoram incautela sui amisit, quasi re bene gesta super nos tanquam pastor & pater (ajunt) venit, quibus utique nec amicus est, post & quando nos desertor aufugit, neque per litteras neque per nuncium unquam uno verbo consolatus est. Et Walto Decanus: Sed ô sancte Dei frater tanto tempore per te nobis desertorem ipsum imperii jussu iterum imponendum audivimus, tibi Episcopo & fratri & honorem debitum impendere non dubitavimus, sed illi non ita. Tu quoque insolentia, qua volebas, usus es in fratrem nostrum & tuum. Scias autem nobis animo firmissime sedisse redaperto clausstro, quod quidam inconsultius clauserant, quoniam quidam nostrum est * nemini resistere, introitum non vetare: domicilium autem, quod per Sanct. Gallum nidus noster est, usque ad querelas Regi dirigendas, quoquomodo illum patianur, etiamsi alapas incusserit, velle fovere. Quorundam autem animos, qui eum fugere, &, ut ipsi ajebant, tyranno cedere cogitabant, ægre sedavimus, & quicquid Deus de nobis fieri pro peccatis permiserit, nobiscum pati persuasimus. Postquam sic per Waltonem Decanum hominem præter dotes generis & virtutum, verbo potentem omnium assensu peroratum est, Episcopus lacrimatur. Et Amalung. Nobis duobus (inquit) qui ad tantæ molis causam introducti sumus nunc non est flendum, sed solatiis si quæ possumus & consiliis, in articulo hoc commodis, sancte pater, agendum. Optimum videri in aurem dixit, ut ipsum primum fratris, in quem manum misit, animum nec non & omnium fratrum quantum posset leniret, ne tristiciam hanc super tristiciam habentes minus parerent consiliis. Surgens vero Episcopus, veniam quidem ab omnibus sibi assurgentibus petens, Victori per se prosternitur: à quo sublevatus pacem, Decano monente, viro sanctus obtulit & recepit. Purpuram vero magni pretii, quam ipse protinus Sanct. Gallo dedit, fratri læso postea tradidit. Consilio tum breviter habito, concordiæ cedere omnibus persuasis, Victor tantum solus condiciones quasdam cum Abbate agendas instrepitat: cui animo saniores resultant, introductoque in clausstrum Abbate Episcopus cum Amalungo in partem illum sumentes tragœdiam fratrum pandunt, qualemque se inter eos veniens exhibeat præmonent. Enimvero nisi rigori solito verbis & gestu, prout tempus tunc erat, aliquantulum cederet, novissima pejora prioribus futura præsagiunt. At ille, quæcunque duo illi suadeant, tamen ne Abbatis nomen in se vilesceret videant, facere spondet. Et Episcopus: sunt, inquit, inter ipsos viri, ut nosti, quibus hoc regnum majoris consilii non habet, Regi ipsi noti & grati, quibus te placet primitus pacificari, & eorum consultorem aggredi. Bene, ait, sanctissime monuisti, id ambo ut agendo agatis postulo. Ingreditur tunc solus persuasor fratrum Episcopus, quibus lenitis cum Decanum assumere regrediens vellet, sine capite se inveniri nolle cæteri inquiunt: quatuor autem illos, quos diximus, cum illo progredi sanxerunt. Quibus ille in aurem consulto quædam locutus cum ipsis egreditur, Abbatem dux talibus aggressurus commilitonibus & subridens dixit: Prima conjunctio acerrima est. Amalung. autem, ubi germanum vidit

* al. nem. manu resist.

vidit cum illis, surgens occurrit viris, & silentio: Benedictionem ab illo, ait, non adhuc petatis, sed patientes estote, & confirmate corda, & taciti usque dum quid sentiat ab ipso, audiatis consistite. Sicut silva, inquit, personas, sic echo resultat. Appropiantibus vero Abbas assurgens *Benedicite* prætulit. Quibus tacitis Amalung: Quantum mihi, inquit, de regula innotuit, minores à majore benedictionem habent pro tempore petere. Et Episcopus: Magna, inquit, donaria tibi frater offerimus. Et ille: Utinam mihi, inquit, ut ego ipsis offerar, Dominus donet. Factum est utrimque silentium, parantur alloquia: quæ Amalung, ne forte commotionem parerent pertimescens: Eya, inquit, consilium meum fa-
Glossema. cessere (*id est capere*) utrimque dignamini. De simultatibus rogo nullum jam verbum hinc inde loquamini, sed in pace Domini omni fastu depositio utrimque veniam petentes osculemini. Placuit Episcopo & utrisque consilium, in venias & in oscula ruendo. Post pauca paucis verba utrimque
* *al. consedunt.* semet anticipantes * considunt inanimes: conferuntur consilia, qualiter eorum corpus capiti & caput corpori restituatur. Stat consilium patrem filiis oblatum in Sanct. Benedicti, cujus imago appicta sedebat, ponere solium. Inducitur manu Episcopi, locatusque parumper residet; tandemque insurgens lacrimando in veniam corruit, sed & Episcopo secum ruente, fratres omnes econtra ruebant. Erat facietenus videre, Spiritum Sanctum opus suum ibimet agere. Osculatis singulis unanimitas in domos solidatur. Amalungus vero homo jocunditatis gratia vox dulcedinis sequentiam *Laus sit ô fidelis Deus* gratulanter incipiens, Episcopo & Abbate cunctisque juvantibus consummavit. Agitur dies in lætitia, longos rancores caritas fregit.

Ex Virgil. 1. Æneid. de Choræbo.

Non tulit hanc speciem furiato pectore Victor.

Abbatem quippe in sede sua cum vidisset, turbidus exiliit, & quasi loco cessurus capituli domo exivit. Quem tamen Episcopus prout potuit revocatum delinivit, & in Abbatis gratiam reductum ad tempus compescuit: quod tamen post abscessum ejus minus quidem profuit. Egreditur post aliquot dies loco Episcopus ad suos iturus, Victoremque, ut putabat, in gratia stabilitum reliquerat. Accidit autem tempore labente, ut ad amicos foras eundi à Decano licentiam Victor peteret, revera Enzelinum modernum Fabariæ Abbatem, ut Craloni damnis insultaret, vel etiam cum illo penitus persisteret, petiturus. Insinuatur Abbati deforis tunc agenti, Victorem quidem abscessum non parvis impensis se celato parare. Mittit ille secretius ad militem suum quendam viæ ejus contiguum, ut eum custodiret, claustroque suo invitum reduceret. Nemo enim de familia Galli tanti generis viro vim inferre auderet. Custoditus invaditur, ut redeat primo rogatur, tandem cum nollet hastarum impulsibus compellitur. At ille robur quoddam è proximo rapiens militem ipsum capite incutiens equo cadere fecit seminecem. Eo autem cadente omnes pariter sui, Victorem invadentes equo dejiciunt oculosque illi proh dolor furibundi eruunt. Miles autem ille, cum refocillatus illo jam cœcato ad se rediret, multum doluit, quoniam sibimet deinceps domo propria exulandum non dubitavit. Nam aliquando post hæc elapso tempore amicis viri obvius occiditur: armiger quoque ejus, qui facinori intererat, in arbore suspenditur. Deportatus per silvam ad proxima amentariorum cœnobii magalia, cœcus intimatur in cœnobio fratribus. Fitque in monasterio non conferenda confusio, pene omnibus in Abbatis insolentiam facinus vergentibus. At discipuli hominis pluresque de fratribus celeres ad illum venientes, luctus tali orbo inspecto miscent & in cœlum ejulatus. Re tandem Abbas audita monasterium in tali confusione ingredi distulit, sine armis autem non esse fidelium consilio curavit, quoniam propinquorum cœci minas ævas audiverant. Milit tamen nuncium Decane Waltoni, uti fratrem illum sollicite curaret. At ille severus etiam & ipse: Alius, inquit, dum ego Decanus sum, curet. Dic ergo illi, quod ante me Decani semper infirmos curabant non jussi, sed talem numquam, raroque quisquam Abbatum Monachum, quem cœcari fecerit, Decano curandum commisit. Talibus ille responsis tanti viri auditis, ut Waningum in omnibus tempestatibus suis Capellanum ejus dicere audivimus, tantum contabuit, ut vix loqui residens valeret. Victor deinde, per Notkerum Medicum orbibus in brevi sanatis, in bonis postea operibus semet exercuit. Et ut ea, quæ de eo audiveram, brevi perstringam. Argentinensis quidam Erchinbaldus nomine, sanguinis sui Episcopus suo Burkhardo Abbate propter doctrinas & miseriæ consolationem permisso ipsius ad se hominem traxit, & urbem suam doctrinis ejus floridam fecit. Tandem autem Episcopo defuncto cellam quandam heremiticam intra Hochfeldinos montes, Longum mare vocatam, solitario defuncto ingressus per multos annos tenuit, multasque virtutes, ut ibi celebre est, in extremis suis faciens, sanctissimus circumquaque habitus diem senex obiit. Veni autem & ego ipse in locum ad quendam tunc temporis magni nominis solitarium, videnseque inter colloquia sepulchrum quoddam plus cæteris honoratum, cujusnam

id

ad esset quæsiveram. Sancti Victoris esse ait. Et cum breviter mihi vitam ejus & casus utique plus notos panderet, nihil venenatum super illum tumulum vivens progredi posse asseruit. Serpentes autem enormes ibi videre est plures, & reptilia informia. Usque huc de Victore. At Cralo quasi corpore tristicia effœto & doloribus incedere cœpit in dies amplius languidulo. Nam & fama erat venturos quantocius ab Imperio, qui eum ob vindictam facinoris deposituri erant à regiminis solio. Nam Regem procul contra Danos Sleswick agentem factum non latuit. Ingresso tandem monasterium variæ ei res erant cum variis. Quadam autem die quorundam quasi fidelium consilio fratribus, sed & Victore, præsentibus rogat licere sibi conscientiam in ara Sanct. Galli juramento purgare de eo, quod in Victore patratum est, facinore, ita uti sic sibi Deus lumen æternum daturus sit, sicut ipse in privatione luminum ejus hominis reus fuerit. Ad quæ Gerhaldus ad responsa, ut ajebant, semper paratissimus: Prætermisso, inquit, quod manus in illum mittere Domine mi jusseras, ne sic quidem tanti facinoris, ut ajunt, causa fueris. Tandem vero nemini jam fratrum animo sedit, illum jurejurando reatum ipsum à cervice sua excutere posse. Differtur tamen causa propter honorem ejus in posterum, præter quod etiam ipsa die Virginem Kerhildam Notkeri Balbuli neptim apud Sanct. Magnum circa Wiboradæ clausulam includere ipse condixerat. Nam & antea quidem Rachilda post Wiboradæ passionem jugissima primo ad Deum assumpta: Perchtera quædam vidua sancta cum & ipsa includi apud nos optasset, & clausula ejus sibi oblata pene annum in probatione laudabilis appareret, vulgi visitationes crebras & inanes devitans in cella Salomonis circa parietem tituli Sanct. Georgii includi rogaverat, magnarum virtutum operatrix plures inibi annos exegerat. Obiit quoque cum omnium dolore Walto Decanus, & in locum ejus subrogatur Burkhardus, & anno elapso velut comitus post eum fit Ekkehardus Decanus. In quo tandem Cralo plus quam in semet confusus loco, quoniam imbecillior in dies erat, interdum cedens Herginisowam pro pausatione creber adierat, fratribusque absentiam ejus non ægre ferentibus ibi manebat. Nam in Ekkehardo natura & studio caritatis dulcedine pleno spiritus cunctorum quieverat: qui de Jonswilare quod ut diximus ipse requisivit & tenuit, hebdomadam septem cottidie victualium statuit cum pane abundo & quinque mensuris de cervisia: quarum quintam nonalem quidem vino comparari voluit. Hic aliquando Romam pro voto pergens Papæ intimus factus aliquandiuque apud illum propter doctrinam detentus, aëris terræ vicio morbo corripitur, perque sex hebdomadas lecto tenetur. Papa vero sæpe eum visitans impensorum copiam dabat. At ille quadam die satis jam tarde quidem eum rogat, ut, quando proxime se visitet, Johannis Baptistæ reliquias secum ferat. Erat enim semper assertor ejus & amator validus. At ille mane proximo ad eum cum reliquiis cum accederet, æger in amplexus ipsarum & Papæ assurgens ex illa hora melius habere cœpit, & cum in brevi convaleseceret, reliquis Baptistæ & multorum ab Apostolico donatus Sanctorum, sospes domum rediit, & permisso Burkhardi tunc Abbatis & dote ecclesiam illis decoram paravit. Multa de eo post dicenda sunt, sed prius à quo spiritu ductus sit ex verbis illius nosci liceat. Scripsit enim doctus ille sequentias *Prompta mente canamus Summum præconem Christi, Qui benedici cupitis, A solis occasu.* De S. Afra antiphonas ut reliquias ejus mereretur Luitoldo Episcopo & sententiam dictavit, & hymnum *O martyr æterni patris*, antiphonam *Ambulans Jesus, Adoremus glorioſissimum.* Scripsit & in scholis metrico magistro vacillanter quidem, quia in affectione non in habitu erat puer, vitam Waltharii Manuforis. Quam Magontiæ positi Aribone Archiepiscopo jubente pro posse & nosse nostro correximus. Barbaries enim & idiomata ejus Teutonem adhuc affectantem repente Latinum fieri non patiuntur. Unde male docere solent discipulos semimagistri dicentes: *Vide quomodo disertissime coram Teutone aliquo proloqui deceat, & eadem serie in Latinum verba vertite.* Quæ deceptio Ekkehardum in opere illo adhuc puerum fefellit, sed postea non sic, ut in Lydio Charronno mannico mole ut vincendi ipse quoque oppressit. Obtulit autem ille S. Gallo ad monachatum quatuor ex fratribus vel sororibus nepotes suos: duos sibi æquivocos Burkhardum quoque post Abbatem, Notkerum Magistrum nostrum: quorum quisque ecclesiæ dicendus sit speculum, de quibus loco suo memoralia sua dicemus: Unusquisque enim ipsorum libro suo sufficeret. Tales palmites dum vitis illa jam mitteret, bene matura in die Felicis in Pincis vindemiata est ipsa. Talis autem luctus de obitu hominis erat, ut Decanus post illum. Immo postque Abbas ipse ad S. Michaëlem, ubi liberius ejulare posset corpore ejus in feretro posito secederet ita vociferans: Vide Domine

---- *& considera quem vindemiaveris ita.*

Et his quidem per digressionem dictis ad Cralonem redeamus. Enimvero Ekkehardum hic defunctum ad facta sua insignia mox resuscitabimus. Cralo autem

tum indies viribus deficeret, & jam sæpe Victoris amicis milites sui securitatem frustra pro eo porrigerent armis infra forisq; commanens custoditur. Tandem vero communi consilio responsa totius Abbatiæ committit Ekkehardo. Ipse autem in Herginsowam exercitii gratia equitans ibi in lectum decidit. Videns autem finem vitæ adesse, Ekkehardum cum fratribus sanioris consilii evocans disposuit domui & ipse pro se Abbatem eligere. Facile omnibus persuasis vitam omnium ingressus est, reportatusque cœnobium honorifice sepelitur. At Ekkehardus Ottone apud Anglos cum Adaltage Rege ipsorum socero suo aliquandiu agente, ut junctis viribus Chnutonem Danorum debellarent Regem, habenas Abbatiæ, sicut sub Abbate vivo solebat, usque ad cognitionem Imperii strenue regebat. Accidit autem ut quadam die foras inturus ante portam equo in glacie lapso tibiam pedemque confringeret, hisque non recte coagulatis postmodum claudicaret. Qua causa electionem suam omnium fratrum concordia in Burkhardum unanimem suum trastulit, de quo supra diximus, de quo supra diximus, de quo etiam adhuc altius quædam repetere habemus.

CAPUT X.

De Burkhardo Ingenito & parentibus ejus.

VOdalricus quidam Comes de Karoli prosapia Wendilgartam Henrici Regis de filia neptim uxorem accipiens Adalhardum, qui Gallo Altstetten post tradidit, de ea & filiam procreavit. Hic nuncio Buochorn, ubi habitavit, accepto Vngros Noricum, ubi prædia ei erant, irruere, hostes cum cæteris bello aggressus victus capitur, & in Ungariam captivus asportatur. Qui autem Ungros Aggerenos putant, longa via errant. Wendilgarth vero quasi viro, ut fama erat, occiso vidua ad nuptias petita nutu Dei nubere noluit, sed Salomone rogato ad S. Gallum concessit, ubi sibi juxta Wiboradam caminata constructa de suo vixit, fratribus & pauperib⁹ pro anima viri quasi defuncti multa largitur. Dulciaminum autem cum esset avida & novitatum semper appetens, uti delicate nutrita & his assueta, increpata est à Wiborada, quoniam non esset signum pudicitiæ in fœmina appetere varia cibamina. Quadam autem die ante clausulam virginis cum sedisset ad colloquia, poma sibi dari ad vescendum, si dulcia ibi haberet, petiverat. Quibus pauperes utuntur, illa, ait, habeo pulcherrima, proferensque mala de silva acidissima inhianti & de manibus ei rapienti reliquerat. At illa vix unum dimidium ore & oculis contractis vorans, cætera projiciens: Austera es, ait, austera sunt & mala tua. Et cum esset litterata: *Si omnia*, inquit, *mala factor talia creasset, nunquam Eva malum gustasset.* Bene, ait illa, Evam memorasti: enim vero quomodo & tu sic deliciarum avida erat, ideo in esca unius mali peccaverat. Abscessit fœmina nobilitatis, rubore perfusa per virginem humilitatis, vimque posthæc sibimet inferens dulciamina occursantia ligurrire (*id est summatim gustare*) abstinuit, tantaque monitrice in brevi adeo excrevit, ut sacrum velamen, quod antea detrectavit, à jam dicto Episcopo imponi sibi synodo favente rogaverit. Quo facto, laicali in tantum exuta est animo, ut virtutibus cum inclusis assuefacta post Rachildam, quæ passim in corpore & mammillis ulcerosa cottidie emori visa est, includi optaverit. Et quia ** fere & ipsam quidem martyrem (*scilicet Rachildam*) incidimus, levius ei erat cum magistra (*scilicet Wiborada*) semel cerebrum dispergendum obtulisse, quam XXI. post illam annis testa saniem cum S. Job inclusam rasisse. Cum tamen interea jejunare & orare (vigilare enim dolores dabant) & eleemosynas dare non tæderet, ut de illa ** Ekkehart, qui supra, consobrinus ejus cecinit:

Hanc Sathan hanc læsit, cum Job saniem sibi rasit:
Jejunans flevit, tormenta dolens vigilavit.

Neque enim vitam vel passionem votivæ martyris lucidius succingere potuit. Ad cujus sepulchrum in repentinis angustiarum motibus, experto credite, multum valet orasse. Venerat quarto anno nunciante anniversarius, ut credebat, viri sui amarus, & Wendilgarth Bouchorn adiens dispersit ut solebat, dedit pauperibus. Et ecce Vodalricus captivitate fortuito elapsus eam inter cæteros pannosos, clandestina arte se celans, ut sibi vestem daret inclamat. Quem illa quod improbe audaciusque mendicaret increpitans, vestem tamen ei velut indignans dedit. At ille manum dantis cum veste stringens ad se tractam amplexatus, vellet nollet osculatus est, capillisque prolixis in collum manu rejectis cum etiam aliqui alapas minitassent: Parcite quæso, ait, tandem alapis, quam multas pertuli, & Vodalricum vestrum recognoscite. Audita tandem voce Domini milites stupidi, vultuque quondam noto inter crines recognito, clamose salutant, familia gratulans vociferatur. Wendilgarth dum quasi dedecus ab aliquo passa stupida resedisset; Nunc demum (ait) Vodalricum mortuum sentio, cum talem ab aliquo pertuli violentiam. Ille autem cum ei manum de vulnere aliquo quondam notissimo ad allevandum porrigeret signabilem, quasi de somno evigilans; Dominus meus, ait, omnium hominum carissimus. Salve (ait) Domine, salve

Ex glossemate.

** *2. mss. vere. Inclusa glossatoris sunt.*

** *Senior Decanus.*

salve semper dulcissime. Et inter oscula & amplexus; Induite, inquit, Dominum vestrum, donec ei lavacrum ad horam acceleretis.

Indutus vero; Eamus, inquit, ad ecclesiam, & inter eundum; Quæso, ait, quis capiti tuo velum illud imposuit? Audito quod in synodo Episcopus, tacitus sibimet; Nec ego te jam, nisi ejus permisso, amplecti (ait) habeo. Laudes à clericis tandem, qui plures ad diem convenerant, inchoantur: à plebe persolvuntur: missas proivo non pro defuncto in gaudio celebrant. Itur lavatum, fama volans ut sit multos adduxit. Convivio diei opipare (*id est laute*) per acto dies multi lætificantur. In proximo sit synodus, repetit uxorem, quam Deo ille subarraverat, ab Episcopo Vodalricus. Velum manu Episcopi ablatum in scriniis ecclesiæ synodi decreto servandum locatur, ut si vir ejus prior objerit, vidua illud reinduat. Nuptiæ tandem aguntur à principio, concepit mulier, Gallumque suum & inclusas sanctas viro comite votive adiens, si masculum pepererit, Sanct. Gallo Monachum devovit. Abeunt igitur domum.

Glossema.

At tempore labente appropinquans partui prægnans periclitatur, & ante quatuordecim temporivi partus dies emoritur. Infans excisus & aruinæ porci recens erucæ ubi incuteseeret involutus, bonæ indolis cum in brevi apparuisset, baptizatur & Burkhardus nominatur. Pater illum tandem nutricis sinu adductum Gallo, ut cum matre voverat, super aram ipsius ponens cum terris in Hœsten & decimis multum matrem plorans initiaverat. Educatur puer in monasterio delicate pulcherrimus. Solebant autem fratres eum cognominare Ingenitum. Et quoniam immature est editus, nec musca illum sine sanguinis eruptione postea mordebat, ideoque & virgis in eo magister parcebat. Vir quoque factus virtutes sibi ingenitas, quamvis carne imbecillis fuerit, semper amabat, & animo bene maturo immaturæ præerat carni. Tali ac tanto patri virtutes longa consuetudine in naturam jam vertenti Ekkehardus honores sibi oblatos omnium assensibus obtulerat. Dirigitur tandem cum fratribus allectis magno Ottoni Magontiam, Chnucone Rege victo Schlesewich revertenti: qui illum ante notissimum ut eminus aspexit, Accelera, ait, nepotule & oscula re: (pusillus quidem erat & pulcher facie) stringensque illum sub chlamyde delicate tractavit. Videns autem ferulam; Estne mortuus, ait, Monachorum suorum ille * creator? Defunctus, inquiunt, Abbas noster est ó Rex: in Deo nunc solo est quid fuerit. Deinde singulos osculatus: quid velitis, ait, video: sed quem velitis nescio. Eum ipsum, ajunt, ô Rex quem amplexaris dominum nostrum Burkhardum, quo dicto procedebant pariter. Surgere jussi; Sed & Pater noster Ekkehardus precator noster orationem vobis, ajunt, mandat & salutem, & promissorum frequentium in hoc uno vos memorem postulat. Vereor, ait ille, ne disciplinarum severitates, quas patres vestri præ omnibus amaverant, exosi ad hunc tantillum, mitem quidem vobis & consensibilem, concesseritis, & quare illum ipsum, quem dicitis, virum magnanimum non elegeratis? Deinde omni serie electionis per ordinem propalata ad hoc etiam: Non adeo mitis ó Rex, inquiunt, hactenus fuit in disciplinis, ut earum negligetor quidem ullo modo sit fore putandus? Quibus auditis dum quiesceret, conversus ad illum, amento virum, manum tenuit & delicatis verbis? Tune eris Abbatulus meus? si Domini voluntas sit fiat & mea. Deinde illum secum duxit in ecclesiam ad Otigebam Reginam, Nepotem hunc meum, inquit, mox Abbatem te juvante futurum ad tuam offero gratiam. Collectaque continuo facta, ferulam exigens tribuit ei verbis quibus solitum est Abbatiam. Ipse autem *Te Deum laudamus* inchoans omnes qui aderant, laudibus instare monebat.

* miss. creator.

Quibus ita finitis cum Abbatem novum Regina in partem sumptum amice haberet, calicem S. Galli magni pretii autcum dare, si ei Fabariensis Abbatia reddi posset, pollicetur. Regii juris ait illa, ambo sunt & calix & Abbatia. Sed petitionem tuam opportunus forte alia quam nunc vice ego quidem Domino meo intimabo. Quapropter quia nunc unam accepisti, domum redito, & cum proximo adveneris, pro altera puto commodius interpellare tunc habebis. Missione deinde hilariter sibi ab Imperatore data, domum rediit. Qualem autem se consiliis Ekkehardi quantumque exhibuerit, pauperes nec non fratrum & familiæ pars multa, quam videmus adhuc hodie, quidem interdum cum lacrimis tostari solet. Delicatus autem cum esset, ut diximus, Episcopi tunc quidem Counradi jussu carnes edebat. Quod tamen pace novitatis Monachorum; qui irritare nunc Deum solent in adinventionibus suis, ut multiplicetur in eis ruina, nequaquam dixerim. Quibus tamen licentius erat carnes crudas laniare, quam infanda pluta, quæ quasi religiosi superstitione quadam schismatica assolent, facere. Nimia est tamen, si ausim dicere, varietas vestis ecclesiæ, qua scribitur induere si utrosque quos dicimus suo quidem colore in eam dignatur intexere aut deforis, ut interdum solet, * polymitare. Relinquamus necesse est Deo soli judicium suum: cum tamen id auden-

* al. polimetare.

ter & veraci argumento possimus asserere, si aliquid apud nos in his schismatum tempestatibus cœlum, ut fere quidem faciunt, adipisci nituntur, acrius quam in Patrum serenitatibus, ut aciem Sathanæ perrumpant, assurgere habent in clypeum, validius torquere spicula, acutius jacere tela. At Burkhardus eleemosynas, ut ab infantia solebat, quia nunc copia major foret agere nimium lætatus non egenis solum & peregrinis, sed passim tam fratrum quam familiæ palam & clam dispersit dedit pauperibus. Cumque hoc sedulus dies & noctes agens subnudus interdum domum rediisset vel nudipes, Camerarius suus Richere fratris quidem filius incusabat illum crebro secretius, quasi camera sua dispersiones ejus ferre non posset, cum unis distractis semper alia repositeret. Cumque ille aliquando nepotem, ne sibi molestus esset, secretius argueret. Enim vero, ait, si tu non dederis quæ postulo, alium scio (Decanum dicens) qui in quantiscumque poterit, me quidem adjuvabit. Nam ille sæpius quæ egenis, dem quam tu, roccos videlicet & camisias, caligas & calceos, & cætera usque ad cingula mihi clam suggerit, sed & sub opertorio lecticuli ut ibi inveniam absconditi.

Cum autem etiam Ekkehardus ipse per se esset elemosynarius, jocundum quiddam de eo dicemus. Hominem quendam domesticum cum ad hoc quidem destinaverit, ut si quos ei pauperes vel peregrinos diceret, clam in domo ad hoc decreta lavaret, raderet, vestitos reficeret, & noctibus jussos ut nemini dicerent à se emitteret. Accidit quadam die ut ei contractum, Gallum genere, carruca advectum ut solebat, committeret. Quem ille grossum quidem & crassum cum toto virtutum annisu, clauso super se solos ut jussus est ostio, vix in vas lavacri provolveret, maledicens (erat enim irascibilis) vere, ait, simpliciorem quam Dominum meum hodie nescio hominem, qui cui benefaciat discernere nescit, mihi quoque tam pinguem helluonem dorso sustollere injunxit. At contractus cum aqua sibi lavacri nimis videretur calida, Gallice rustice, *kalt kalt est*, ait. At ille quoniam id Teutonum lingua *frigidum est* sonat, & ego, inquit, calefaciam? hausta mque de lebete ferventi lavacro infundit aquam.

At ille cum clamore horrido: *Eya mi kalt est kalt est*, ait. Enim vero, ait ille, si adhuc frigidum est, ego hodie vixero si tibi illud caleficabo, & hauriens adhuc ardentiorem infudit. At ille bullientis aquæ fervorem ferre non sustinens, oblitus contracturæ citus assurrexit, lavacro exilivit, ad ostium recludendum, ut fugeret velociter currens cum pessulo aliquandiu luctatur. Sed & hominem ubi deceptorem vidit, titionem ardentem ab igne dicto citius rapiens grandes sine numero nudo infregit. Ad Ekkehardus turbam & voces in superiori domo audiens, acriter in utrumque cum citius descenderet Teutonice & Romanice invectus est, hunc cur falleret, illum cur sibi ad puniendum hominem non reservasset increpitans. Eya, ille ait, mi Domine severe, tute ei corniculum abmorderes, & plures quam ego nunc illius ori infringeres? enim vero longe aliud ageres, scelestum hunc vestitum & saturum noctu à te deosculatum dimitteres, quod ut te novi & hodie facturus es. Et ille, *ô servum* (ait) *furciferum? annon licet mihi facere quod volo?* &c. His peractis castigatum quidem verbis hominem & ne facinus tale unquam repeteret jurare coactum abire permisit. Et quoniam hic locum aptum puto, de Ekkehardo fororis ejus filio, quem & ipse & Geraldus docuerant severe, rem arduam aggredior: quoniam cum tales viri aut nulli aut nunc rarissimi sint, discredi mihi vereor. Erat hic facie adeo decorus, ut inspicientes, sicut Josephus de Moysi scribit, gratia sui detineret, ut Otto Saxonicus Rufus de illo: *Nemini unquam*, ait, *Benedicti cucullia decentius insederat*: statura procerus, forti assimilis, æqualiter grossus, oculis fulgorosos, ut quidam ad Augustum ait;

Quia fulmen oculorum tuorum ferre non possum: sapientia & eloquentia, maxime autem consilis nemini id temporis postponendus. In ætate florida gloriæ, ut talis facturæ vir, quam humilitati proximior: sed postea non ita, quia disciplina, cum qua nihil unquam participii superbia habuit, in ipso erat spectaculo digna. Doctor prosper & asper, nam cum apud suum Gallum ambas scholas suas teneret, nemo præter exiles pusiones quicquam alteri nisi Latine ausus est proloqui. Et quos ad litterarum studia tardiores vidisset, ad scribendum occupaverat & lineandum: quorum amborum ipse erat potentissimus, maxime in capitularibus literis & auro, ut apparet in versibus fornicis Galli, quos fecit.

Templum quod Gallo Gotspertus struxerat almo,
Hoc Abbas Immo picturis compsit & auro.

Versus Ekkehardi Minoris Palatini.

Has ille literis cultello concisas illic liniverat. In litteris autem studiose mediocres & nobiles æque eruditerat: quorum tamen numerosos Gallo & aliis adsummum evexerat. Eorum enim plures ipse vidit Episcopos, ut quondam Magontiæ in generali concilio cum consessum adveniens intrasset, sex ei quondam discipuli tunc Episcopi assurrexerant, & magistrum salutabant. Et Wilegisus Archiepiscopus digito accitum osculatus: Digne fili mi, ait, & tu quandoque cum talibus inthronizaberis. Cujus pedes cum peteret, manu eum delicate

cate erexerat. Et quoniam præpostere fortunam hominis prælibavimus, ad altiora ejus acta veniemus.

Hadawiga Henrici Ducis filia, Suevorum post Burkardum virum Dux vidua, cum Duellio habitaret, femina admodum quidem pulchræ nimiæ severitatis cum esset suis, longe lateque terriserat terribilis. Hæc quondam parvula Constantino Græco Regi cum esset desponsata, per eunuchos ejus adhoc missos litteris Græcis apprime est erudita. Sed cum imaginem virginis pictor eunuchus Domino mittendum uti simillime depingeret sollicite eam inspiceret, ipsa nuptias exosa os divaricabat & oculos. Sicque Græco pervicaciter repudiato, litteris post Latinis studentem Burkhart illam Dux multipliciter dotatam duxit, & cum jam esset decrepitus, thalamo (ut ajebant) secum nequaquam cubantem in proximo moriens quamvis non intactam, incognitam ut celebre est cum dotibus & Ducatu reliquit puellam. Hæc S. Gallum vidua orandi aliquando petiverat causa, quam Burkhardus Abbas festive susceptam utique neptim, (donis cum prosequi pararet, ipse se alia dona nolle ait quam Ekkehardum sibi doctorem si Duellium ad tempus concederet. Nam cum Portanarius esset, de voluntate ipsius ipsa cum eo pridie secreta condixerat. Quod cum Abbas ingrate quidem concederet & avunculus dissuaderet, ipse tamen nihilo minus quæ petitus est facere pertenderat. Duellium die condicto cum ægre expectatus veniret, ultra quam ipse vellet susceptum in conclave suo proximum, suum (ut ipse ait,) manu duxit magistrum. Ibi nocte & die cum familiari aliqua intrare solebat ad legendum pediseque, foribus tamen semper apertis, ut si quis etiam ausus quid esset, nihil quod diceret sinistrum haberet. Illic quoque crebro ambos ministri & milites, Principes etiam terræ lectioni aut consiliis invenerant agentes. Moribus tamen illa suis severis & efferis sæpe virum exasperans domi interdum quam secum mansisse multo malle fecerat. Ut in dorsi pallio & cortina lecti sui quæ humilia sentiens ipse jussit deponi, deponentem illa jussit verberari, & Magistro multa roganto vix concessit non decapillari. Domum ille aut festis, aut quando libet, visere iret, opinabile erat quantas homini impensas navibus Steinham præmiserit, novum illi semper aliquid in parataris aut sibimet utendum aut Gallo offerendum acutissima ipsa Minerva præstrui faciens. Inter quæ præter casulas fericas, cappas & stolas, alba est illa Philologiæ nuptiis auro insignis: præter quæ dalmaticum & subtile pæne aures, quæ postmodum, Immone Abbate sibi antiphonarium quendam petitum denegante, acutia sua versipelli resumpserat. Patuerant his temporibus ora invidorum, ut semper, in Monachos quasi pro libitu viventes. Positus est, ut cæteros relinquamus, & nostra fortunia tangamus, Augensibus Abbas de fratribus ipsorum nomine Ruodmannus. Qui cum suis tyrannice præesset, pellem vellicare nescitens perscinderet, linguam quoque malignam in Sanct. Galli Monachos quasi minus regulares quaqua poterat dilatabat. Erant adhuc S. Gallo præter Ekkehardum, quem dicimus, junioresque quos patres nutriverant multos, Ekkehardus Decanus bene validus, Gerhaldus, Notkerus, Chunibardus Altha (*id est nomen loci*) post Abbas, Walto secundus, qui jussu Abbatis sui Ruodmannum per Ekkehardum internuncium convenientes linguæ parceret fraternæ rogabant. Quod ille cum minimi penderet, nuncium tamen & personæ honore & Ducis severæ, ad quam etiam ille tunc ibat, timore tractabat condigne. Ipse vero Ekkehardus cum hominem ad omnia adversativum prudenti facundia crebro inter agendum fruftra convinceret, minis ejus validissimis motus ad monasterium clam rediit, & qui obstaculum adventus sui Duci rediceret in montem propinquum remisit, & missionem Ruodmanni dedignans ibivit. At Roudmannus ad Ducem cum abisse arbitratus equite ascenso S. Gallum noctu invadens clauftrum clandestinus introiit, ut si quid reatui reatui proximum invenire posset, furtive perspiceret. Et cum clauftrum sibi notissimum circuiens undique speculatus fuisset, nihil voti sui inveniens è parte ecclesiæ dormitorium ascendit, secessumque fratrum pedetemptivus ascendit & occulte resedit. E vestigio illum Ekkehardus homo ad omnia circumspectus strato surgens insequitur nescius ejus, solumque hominem nactus miratur quisnam fratrum noctibus vobis insolitam ita iret viam illam vitabundus. (Lumine enim ille officinæ obscuro sedebat occultus.) Aliquandiu autem cum quis hæsitasset, tuncore narium, quo commotus solebat, Ruodmannum esse persensrat, illicoque accensam, quam fratrum quendam afferre monuit, Abbatis lucernam coram illo statuit, & stramina apponens pro capellano procul constitit. Accedentesque solito fratres silentium nutibus monuit, miratos cui laterna steterit. Nam Abbas, cui soli laterna geri solita est, loco abfuit. Tandem diu expectatus cum nescius ille quidnam facere posset surgeret, & laterna levata abeuntem eadem qua eum venisse senserat prævit via. Et cum ad introitum ecclesiæ, ubi locus auditorii est, venissent, sedere eum quoad eum Decano avunculo & fratribus intimaret, ut hospitem tantum non ignorarent, silenter monuit. Et ecce fratrum pars, maxi-

Ex glossemate. Est Abbatia Bavariæ, de qua infra c. 15.

me juvenum, novitate rei stupidi cum appropiassent, quidam ipsorum re agnita flagello de pyrali rapto scelestum illum incurrens clamitat, & nisi animis saniores ei erecto ad ictum brachio occurrissent, grandes incussisset. At ille se in angustia esse tendens, si fugæ (inquit) copiam haberem, juvenum optimi, profecto fugerem: nunc autem in vestris quia velim nolim sum manibus, mitius mecum quidem vos condecet agere, sed & Decanum vestrum & cæteros fratres expectare. Decanus tandem consilio in brevi petito supervenit cum patribus.

At Notkerus Medicus Piperis granum animosior in illum: Malo tuo versutissime hominum, loco quærens quos devores, fratrum quos alter Sathanas accusas manus (inquit) incideras. Ille vero tanti viri verbis tremefactus Decanum animi piissimi non ignarus; Vide, ait ille, pater prudentissime, ne me æquivoci tui artibus circumventum dehonestari sinas, & te postea intemporive pœniteat, tandemque procidens, ecce (ait) veniam ab omnibus peto, ut in gratiam vobiscum rediens deinceps talibus quidem abstineam. Moverat animis saniores repentina rerum in tam potenti mutatio. At alii, ut fit, aliud fremebant. Tandem consulto Ekkehardi lenitis patribus, & per ipsos omnibus reconciliatus, ipso comite ad suos ubi jussi expectabant est egressus, lætaque coram suis locutus abibat, obnixe Ekkehardum, ut quando proxime Duellium pergeret, sed non præteriret inter cætera rogans.

Fratribus vero duo vasa vini per ipsum pollicitus nave Steinaham in proximo misit. Sed Burkkardus foris turbam audiens nimis cum adveniret doluit, quod tam securus & liber abivit, quærelasque inauditæ rei Episcopo mandat. Et ecce Ekkehardo æquivoco Diacono, & Burkardo puero post Abbate consobrinis comitatus Duellium pergens iterum Augiæ Ruodmannum, ut condixerant, alloquitur. Inter colloquia versutus ille artibus suis abusus imparem non invenit, nam festinantem ne serus feminæ severæ adveniret, equo decoro donat, quem ille cum parte comitatus cum præmitteret, paulisper inter verba lætiæ & familiares astutiæ ictus sciolus tardat, tandemque cum inter amplexus & oscula dimitteretur, supplantator ille hospiti suo in aurem; Fortunate, ait, qui tam pulchram discipulam docere habes grammaticam. Ad quod ille quasi caro assensu subridens talia in aurem adversario reddit amico, sicut & tu, Sancte Domine, Kotelindam monialem pulchram discipulam earam, docuisti quidem dialecticam; dictoque citius cum ille nescio quid refibilare vellet, ab eo divertens equo ascenso indignanter abivit. At Otkerus frater & Miles Abbatis cum motum sensisset, illum equum Domine mi ut mihi videtur penitus perdidisti.

Fratres autem quos diximus duo illi, sicut ab ipsis audivimus, cum missionem peterent inclinari, aversus ab illis ait fratri; Utinam, inquit, post illum celeres qui equum illum nobilem mihi reducant mittere velles. Et ille, enim vero (ait) illam petit ille cum suis nunc feminam, ut cuiquam meorum quicquam illius tangere jubere non præsumam. Sic illi duo equis ascensis post Magistrum modeste perrexerant. Ascendentes autem montem apparuerunt Duci ad vesperas eunti. Quibus salutatis, (nam turbam Ruodmanni jam priorem audiverat) enim vero, ait, ut audio Magister mi non per commodus laterniger fuisti lupo illi aliunde caulas intranti. Cumque ille quidem subrisisset; *Per Hadwigæ* ille ait *vitam* (sic enim jurate solebat) *si imperitorum aliquis claustri illius invasori grandes infregisset, non ego curassem.* Altera deinde diem cum diluculo, ut ibi solebant, silentium regulæ, cujus & ipsa exactrix erat sollicita, de more persolvisset, (nam jam monasterium in monte statuere cæperat) Magistrum lecturæ adiit, & cum consedisset, ad quid puer ille venerit pro astante inter cætera quæsivit. Propter Græcismum ille ait, Domina mi, ut ab ore vestro aliquid raperet alias sciolum vobis attuli. Puer autem ipse pulcher aspectu, metro cum esset paratissimus, sic intulit;

Esse velim Græcus, cum sim vix Domna Latinus. Burckhardi junioris versus.

In quo illa, sicut novarum rerum cupida, adeo est delectata, ut ad se tractum oscula scabello pedum proximius locaret, à quo ut repentinos sibi adhuc versus faceret, curiosa exegerat. Puer vero Magistros ambos intuitus, quasi talis osculi insuetus, hæc intulit.

Non possum prorsus dignos componere versus,
Non nimis expavi Duce me libante suavi. Ejusdem versus.

Illa vero extra solitam severitatem incachinnans versa tandem puerum coram se statuit, & eum antiphonam, *Maria & flumina* quam ipsa in Græcum transtulit, canere docuit: ita; Θάλασσαι καὶ ποταμοὶ ὑυλογεῖτε τὸν κύριον, ὑμνεῖτε πηγαὶ τὸν κύριον, ἀλληλούϊα, crebroque illum postea, cum vacasset; ad se vocatum repentinis ab eo versibus exactis Græcissare docuit, & unicè dilexit: tandem quoque abeuntem Horatio & quibusdam aliis, quos hodie armarium nostrum habet, donavit libris. Ad Ekkehardus Minor ille interea eum puero ad alios, ut solebat, quosdam Ducis Capellanos, quos illa nullo modo in curte sua ocia tenere est passa eruidendos secesserat. Nam & ipse erat idonee litteratus. Remanserant solito soli

ad

ad legendum illi. Virgilius erat in manibus, sed & locus ille;

-----Timeo Danaos & dona ferentes.

Locum hunc Ekkehardus ait, commode heri ego Domna mi memorare habui. Et cum ei quo modo se Abbas Augiam invitatum equo honorabili donaverit, versutis tamen sermonibus inter dona non abstinuerit, insinuasset, ultima tamen utrimque in aures susurria celavisset; Vellem, ait ille, omnem illam quæ nuperrime inter vos accidit à principio audire tragœdiã, quoniã si eam vere quidem audierim ignoro: miror etiam me Imperii vicaria tam prope assidente duo mei Ducatus monasteria, me quidem spreta, tanta miscuisse infortunia. Enim vero nisi consiliarii diffuaserint, ubi reatum invenero, juste vindicare habeo. Et ille, Infidum est, ait, serena mi; ut ego quidem, qui reconciliationis post avunculum pars maxima fui, accusative tibi quicquam, quia aliter non potero post pacis oscula dicam. Quamvis enim me illi heri in multis, ut ipsa hominem nosti, cum & dona statuerint, clam stimulaverit, meum tamen nequaquam est tantam virorum pactam pacem scindere, cum & ego propter hoc non omittam quin paci prout ipse quidem vult cum illo assentiam. Placuit mulieri ratio & rectilinium Magistri. Colloquium tamen publicum postea pro his & pro aliis regiminis causis Walewis villa edixit, illuc quoque Episcopum & Abbates venire jusserat. Ruodman autem Ekkehardum verba illa in aures dicta Duci propalasse suspicatus animo contabuit, literasque in montem ei per peregrinum sagacem quendam direxit. Hæc, post se reparando inter se genere litteras verba; *Miror enim amicum meum ad omnia acutissimum, si noviissima illa in aures susurria Dominæ Ductrici effuderat. Quod si forte feceras, renuncies rogo.* Ejus autem è contra per eundem gerulum hæc, post aliqua verba; *Neque enim tantæ ad formosissimam meam unquam fui fiduciæ, ut severitatis ejus auribꝰ hæc ausim ingerere.* Hæc de mediis amborum brevitatis ego gratia excerpseram brevibus. Absolutus tandem timore maximo ejus quam maxime timuisset, ad Kaminoldum tunc Episcopum septimo per nuncios vertit. Qui cum & ipse ei pro fraude clausuri invasi infestus fuerit, ratis donariis eum pacificavit. Deinde ipsum in montem duosque cum eo ad Ducem misit causidicos. Episcopus quidem, quod in se peccasset, dimissam coram ea pronunciat. Causidici vero, si ab Episcopo liber est, gratia vestri (aiunt) immerito Dux optima caret. Quibus illa; Sanct. Galli, inquit, locus Imperialis libertatis cum sit meique regiminis, immunitatis privilegio pollet, quam ei præ illo sub Abbatis nomine vere tyranno obtinebo, si potero. Legatur multa immunitati inscripta & quoniam Episcope mi pro eo venisti, sicut jus postulat, S. Gallo eam & Abbati resolvat. Et quoniam mei juris est, si laicus laicum, ut id ipsum juridicialitet proloquar, involaverit, coram Comite meo lege multetur: multo magis, si regiæ libertatis Abbatem tyrannicus Abbas nocturnus invaserit, regali coram me sententiæ subjacebit. Attamen majestatis reo nisi quod tanti viri vos quidem, qui pro illo loquimini, estis, si vel respondere jam absque præsentia Imperii me deceat nescio. Tandem post plura cum consiliarios, inter quos & Ekkardum adhibuisset, vix actum est ut Abbate nostro per multam immunitatis prius in præsentia suorum, quos ad hoc direxerat, pro invasione illa numquam inter Monachos audita, reconciliato, die dato centum libras ante portas Duellii ut se diceret Ruodmannus ostenderet, tandemque tunc gratiam suam haberet. Dieque dato quinquaginta Abbati Episcopo gratia remissis, cætera recipi jussit. Misit post dies istos Dux ipsa Burckhardo nostro, cognato videlicet & amabili suo, ambulatorem valde decibilem & alacrem, ut animum suum læsum & ipsa leniret. Audivit enim eum delicatis equis delectari nimium. Sed & ne pro se pigeret quidem orare. Quem ille continuo amore tantæ Ductricis sellari sibi jubens, abiturus ascendit. At equus exaltanter eum gestans in postem valvarum curtis hominem teneritudinis, ingenii tamen ardoris & alacritatis, impedit, & fœmur ei disungens vertibulo coxæ evulsit. Qua plaga cum per Notkerum pro posse sanaretur, postea tamen absque geminis sustentaculis ingredi non potuit. Et cum talia diu sit passus, Richero jam dicto curtis suæ camerario, homini pro virtutibus vix comparando, Ekkehardi Decani jam senescentis ut ageret consiliis & Abbatiam pro se regeret, communi fratrum injunxit consensu, raroque cœnobium aliud jocundius quam Galli tunc floruit.

CAPUT XI.

De visitatione sub Burckharda Ingenito Abbate S. Galli auctoritate Imperatoris Ottoni facta.

Assumptus est interea in aulam Ottonum patris & filii, Hadewiga agente Ekkehardus ut capellæ semper immanens doctrinæ adolescentis Regis nec non & * summis dexter esset consiliis: ibique in brevi tantus apparuit, ut in ore omnium esset summum cum aliquem expectare pontificatum. Nam & Adelheida Regina illum nunc sancta, per se diligebat. Cumque ei ita aliquandiu agenti Abbatia Elewangensis quasi ad expectandum, ut ajebant,

al. Summis mus.

bant; offerretur à Regibus, & ipse eam susçipere ingratus non esset, Regina cum Duce, quoniam adhuc aulæ præ omnibus esset necessarius, fortunam distulerant, usque illum Episcopio magno donarent.

At Ruodman cum & ipse quidem multa dando Aulicis esset intimus, & Ekkehardus aliquando fratres suos ut inviseret, Palatio ad tempus cessisset, susurrabat contra eum sed & adversus cæteros, ut solebat, S. Galli Monachos, quasi ipse & quidam alii ex ipsis multa possidentes delicatius viverent: cæteri autem famelici inediam paterentur, Abbas vero in infirmitate detentus minus eis consulere posset. Se vero Coloniæ Monachum regularissimum nosse Sandracum nomine, cui si copia daretur, tam potentes viros humiliando Benedicti viam ingredi cogeret. Perveniunt ad aures Imperii verba, & ecce Ekkehardus reversus supervenit. Secreto Ottones illi infamiam narrant, ab ipsoque quidnam videatur quærunt. At ille amborum provolutus pedibus, privilegii nostri modo memores sint rogat: de cætero vero quoscumque velint ad perspiciendum quæ religio in loco sit dirigant, & si quid ibi devium reperiatur, consilio perspicientium tunc quidem emendent. Otto vero pater: Neque enim, ait: ut nepotem meum privilegii vestri Abbatem de-
Glossema ponam, facile etsi etiam clinicus (*id est paraclyticus*) fiat animo erit. Infamiam tamen, quam audis, aboleri vobis ipsis petendum erat. Rogat ille tandem, uti quoscumque, præter Ruodmannum solum, vellent in locum dirigerent, quoniam hæc ipsa (inquiens) infamia technis ipsius est in Aula vestra. Audita quoque & ipsius odii causa nihilominus consilio inito inter Episcopos & Abbates ad hoc electos sedecim in locum Galli dirigunt. Et Otto filius in confessum eorum à patre missus; Ite, inquit, vos nominati Episcopi cum Abbatibus, cœnobii Sanct. Galli Monachos qui infamantur correcturi: & quia repentina rerum mutatio semper novissimum errorem priori facit pejorem, ideo tot magni consilii angelos (pater meus dicit) dirigimus, ut prudentia omnium vestrum collata, si qua nimis ibi contra Deum senserit esse, manere non sinat, si qua autem portabilia viderit, ipsis quidem cum ratione vos monentibus stare patiamur. Scimus enim quocumque more vivant virtutem tamen S. Gallo non defore viros. Si autem scientia, quæ inflat, elatos ibi senseritis, & nuncii vestri ut fit in aliquo contradictores, nobis tales in Aulam adducite, ut ex eis si idonei sint scholis aliquibus, quæ in regno vacillant, præponantur: sint autem, in regularia claustra includamus.

Huic edicto Ekkehardus consulto cum non interesset, sed nec Ruodmannus quidem; Arnolfus Tullo Episcopus; Rem arduam Domine mi Rex, inquit, aggredi habebimus, & ut ego suspicor infamia talis ex invidiæ fonte orta est. Ego enim nuperrime votivus quidem illum locum adieram, & similem caritatem in regno patris tui nescio si invenerim: sed & cætera in opere Dei, quæ videram incomparanda dicebam. Quapropter quantum in me est, sine magnæ causæ occasione tanti meriti & nominis viros non ajo impetendos. Neque enim unius tramitis & regulæ via cœlum & regnum Dei scanditur, quod quia intra nos est, aliis sic, aliis vero sic ascendere conceditur. Novit enim Deus in omni ordine hominum qui sunt ejus: & quot mansiones in regno patris quidem sunt, tot viæ in eam, mi Rex, ni fallor ducunt. At Hiltebaldus Curiensis Episcopus; Omnia, quæ ibi noscuntur, pie Rex, laude digna sunt, ait, præter quod ibi habent quædam sua, & carnium aliqui illorum utuntur eduliis: & hæc ipsa quidem Abbatum suorum ne deficerent semper egerunt permissis. Quod autem proprietates habent, tale est, ait; Idonei qui inter eos semper fuerunt semetipsos, sed & reliquos minus lingua vel manu validos, sub disciplinæ severitate à patribus stringunt molita.

In refectorio autem minus, ut loci penuria est, curatos in locis ab Abbate infra claustri septa destinatis quibuscumque possunt indigos cibariis pascunt. Si autem id habentibus habere inhibebitur, & interdum labore manuum, qui mihi semper pretiosissimus erat & est, recipere vetabitur, vel etiam à cognatis & amicis emendicata contrahere, locus ille semper nutritor virtutis virorum in nihilum redigetur. Et si de memetipso pace imperii quicquam, inquit, adjicere audebo, hoc veraciter inferre potero: quoniam, si justus ipse sibimet est lex magis regulares in vestro regno Monachos non habetis.

Ego enim inter illos nutriundus & propter virtutes adhuc eos interdum visitans scio quod assero. Enim vero si de suo ut asseritis, Rex ait, vivunt, id ipsum secundum regulam Benedicti ut faciant, quantum potissime poteritis ut agatis, vobis omnibus injungimus, & quoniam & nos quidem aliquos de ipsis venerabiles agnoscimus, non hostiliter eos aggredi libet, sed tot consultores amicissimos quidem dirigimus, ut infirmo fratri meo Abbati, quoniam pater meus filium eum vocat, adminiculo sitis, ut bona multa, quæ faciunt ad Benedicti regulam deinceps, inquit, vergant. Præmittitur tandem Ekkehardus nimis pro patria anxius, qui Abbati nostro adventus tot hospitum diem & causam denuncjet,

multum

multum à patre & filio ut quæ regulæ sint sentiant adjuratus. Cui cum Ruodmannum, ut petiverat, legationis exortem relictum dicerent, gaudentior ibat, permitti tamen sibimet ambobus postulans, ut si quid pro loci qualitate consulere nosset liceret. Abbas autem & senioris consilii patres, audito nuncio, primo stupent, postmodum vero orationum instantia roborati erant confidentissimi, pro impensis tandem receptionis illorum cum fluctuasset, literas Abbas Regibus dirigit in hæc verba, *Dominis meis terrarum potentissimis Burkardo suisnam cælorũ sine fine potentiam. Scio Domini mei sæpe me sanguinis vestri abjectum & degenerem delicatius quàm optare habuerim ab utroque vestrum tractatum: nunc autem cum in manu Domini summi plagatus quidem affligar, insuper à vobis tam repentinis motibus concuti nunquam speraverim.*

Et post pauca de Ruodmanni prius inimici invasione, & de hac ipsa technis ejus in se tot hospitum immissione; *Acuat*, ait, *oro Spiritus Sanctus ferulam meam sibi in gladium, & memet Ruodmanni jacula retundere non valente ipse retundat. Videat tandem super omnia majestas vestra, si in immissione illa mihi parcere noluerit, quibus tantus populus apud nos vivat obsonio. Enim vero si victualia ipsa, quæ in regularibus meis vix in annum reposueram, fuerit absumpta, non aliam quam penuriam habebunt postea regulam tandemque necesse erit ut coacti male vivant.* Inito tandem consilio injungitur Ruodmanno, velut annuorum fructuum repositori quidem quæstuoso, legatos regios in locis nominatis euntes procurare & redeuntes: in cœnobio autem nostro octo sibi nominatos Burkhardus susciperet, octo Ruodmannus.

Cum autem Counradus Episcopum nostrũ in præsentia ipsius sui in talibus participem fore ipse Regibus suaderet, raucosa voce, ut erat, ille reclamabat; Nequaquam, inquiens: tu solus intrivisti, tibi soli edendum est. Omnibus autem in risum motis, neque enim (ait) cum accusatore fratrum in cœlis nec in terris participari libet. Indicta tandem die, quæ erat feria tertia Dominicæ tertiæ post Pascha, Desiderio tunc propter quod Gallus ejus reliquias loco ipse intulerit apud nos celeberrima, advenient omnes, festive receptus *civis Apostolorum* responsorium canitur. Abbas in auditorio debilis residens introductus quidem eis assurgit. Legitur consedentibus lectio de caritate, & de pedissequa ejus discretione: quia finita assurgunt omnes in Abbatis & fratrũ oscula; Deinde Abbas; *Benedicti vos* Domino & fratres; *Qui fecit cœlum & terrã.* At Henricus Treverensis, cui summa rerum commissa erat, circumspecto claustro; Enimvero, ait, talis nidus bonas aures decet. Et Kebo Laureſſensis (*id est Lorishan*) Abbas *Ex gloss.* vir nominis reverendi præ multis, & eo die *semate.* pro nobis plus cæteris sentiens, sed & crebro nos postea donis & consiliis juvans; Si placet ait, ipsarum avium hunc nidum qualis per omnia sit primitus ab Abbate audiamus, ut de cæteris quid agamus integrius scire valeamus. Et Kerho Wirizinburgensis Abbas magni nominis & ipse, qui nos post hanc tempestatem ad aquæductum, quem ipse primus excogitavit, fistulas terebrare docuit & semper amavit, Episcopum nostrum interea & Abbatem cum fratribus, quorum reverentia illum, ut post asseruit, vehementer movebat, in capituli domum comitatus quæ congrua nosset præmonuit. At illi pervagatis Ekkehardo duce officinis adhuc post arsuram vix quidem quibusdam vel tectis, penu fratrum pæne vino vacuum mirantur. Aperiri autem sibi etiã privatorum repositoria cum Ekkehardus ductor ejus jurejurando nihil celaturum jubere moneret, cuncta perspiciendo sollicite peragrant.

Quærentibus autem etiam de Abbatis proprio penu; hæc ait, quæ monstravi fratrũ privata ejus semper sunt ad nutum parata. Neque enim ipse, quia * sic homo est, alio cellario assolet, nam omne debitum in fratrum quotannis congerit cellariũ. Et Poppo Herbipolensis (*id est Wirtzinburgensis*) *Ex gloss.* Episcopus conversus ad cæteros; Enim vero *semate.* ait, si ita se res inter Monachos & Abbatem habet, non nos hodie meliorẽ regulam neque vitam plus communem, etiamsi in loco pleno sit copia cornu, statuere poterimus. Abbas ut audivimus congerit fratribus, fratres ad hoc idonei congerunt Abbati, & nihil sine ejus permisso sibi: omnis autem ab utrisque congestio neutris sufficere posse videre est. Et Palzo Spirensis Episcop[us] in loco nutritus, quo nemo fama ferente tunc eruditior; Si sciretis, inquit, mores & vim disciplinæ illorum distractam, experto credite, ultra omnes, qui in regno sunt regulares sub copia eos laudaretis sub inopia. Dein Henribus Treverensis Archiepiscopus, cui summa rei hujus commissa est, ut diximus assumptis consortibus; prælium se initurum dicens, consessum collegii nostri signifer aggressus est. Dietricus vero Metensis Episcopus, adolescens, Kerhaldi nuper in loco discipulus, regulæ librum manu gerens apertum, cum Magistrum suo loco stantẽ transiens præteriret, his ille velut discipulum silentio hominem invehitur; *Tunc librũ*, ait *contra me infers quem ego clausum quem tu apertum melius novi claude illum*, At juvenis voce Magistri coloratus incliuans librum ocius clausit, & residens juxta se reposuit. Et hæc quidem, ut vim disciplinæ nostræ panderem, dixi. Cunctis tandẽ residentibus

al. sicut.

Primas, quem dixi, ita inchoavit; Benedictus Domino iste Sanct. Galli cœtus, ait, pater cum filiis. Et Abbati, Nostis, ait, tu fratresque tui carissimi nostri, quare rerum Domini pro vobis solliciti tot dilectos suos ad viros direxerint, nisi enim vos diligerent, tot electos ad consulendum vobis numquam dirigerent. Et ille; Scimus enim quod ad consulendum nobis peccatoribus directi estis, ideoque S. Spiritui summo hodie consultori utrimque nostro acceptissimi sitis: sed tamen unum me maxime movet inter alia miraculum, quod unus ex vobis non est missus vel Episcopus vel Abbas, cui non minus quam vobis omnibus ad omnia quæ ratio possibilia poscret, obedirenus. Et Erpho Wormatiensis: Tot Sanct. Spiritus, ut hic, Abba sancte, videmus athletis concertare uni nimium fuerit: sed jam aliquam viam id efficiendi pro quo missi sumus mihi placet aggrediamur. Monuit tandem Henricus Treverensis, cæteris id suadentibus, Abbatem ut aliquem fratrum viam vitæ nostræ, quam tunc degeremus, juberet edicere.

Jubet ille Ekkehardum Decanum, nec non Notkerum Medicum, plerisque illis notissimos, surgere, & à prima usque ad primam vitam vitæ nostræ edicere. Quam cum Decanus fratre juvante verissime absolveret, Kebo Abbas de Lorishan & Abbates Episcopis; Enimvero, ajunt, hæc omnia quæ audivimus Benedicti sunt regulæ, præter hoc solum quod secundum illam laborant, secundum illam autem non vegetantur. Sed & hoc ipsum ejus causa est, ut undecunque quærant quo vitam sustentent. Quæ quia Abbatis permisso quæsita, ubi jusserit reponunt, & ad ejus nutum & arbitrium his quæcumque sunt utuntur, contra regulam non esse veraciter affirmare valebimus.

Et Milo Elewangensis Abbas; Si de carnium esu, inquit, hæsitatis, ego quod sentio audentissime dico: quoniam quamvis equus in cibo non sit licitus, ambulatorem meum prius vellem Monachus meus ederet obediendo, quam cætera quædam quæ regulæ sunt declinaret: ideoque Benedicti ego vice judicio decerno, quæ Abbatis arbitrium jubeat, Monachus mandúcet & bibat; Abbas videat quod arbitrio suo quid jubeat. Cum autem ad verba ejus quidam riderent, Henricus Treverensis intulit; Mirum, ait, tam latum lacum hic patere, & hic piscium copiam non esse. Neque totus noster est, Ekkehardus ait, neque piscium adeo largus, ut interdum Domino nostro Abbati quod parce dat vel soli sufficiat. Si autem emere aliquando invenimus, precio, quod pro edulio uni nostrum apponendo distrahitur, probum aliquem totam hebdomadam cibare poteramus. Enim vero Dietricus Metensis ait; Dum ego aliquando hic studui, plures dies aliquando abierunt, quod piscem de pelago illo non vidisse me memini: sed & major pars fratrum tunc carnibus non utebatur, quorum quidem parsimonia nimia videbatur.

Erant autem alii qui solis volatilibus, quod unius cum piscibus creaturæ sint, licite uterentur: pauci autem in locis intra domesticos parietes ab Abbate permissis quadrupedum quoque usi sunt carnibus. Meliorem autem ego, ut opinor, numquam Monachum videbo quam eorum aliquis erat qui interdum carnes edebat. Inclinantur tandem Abbates ad Episcopos, ut secretis pro legatione sua uterentur consiliis.

Quibus morose collatis, Henricus Treverensis surgens Abbati nostro ait & fratribus; Tantæ prudentiæ Domini nostri nos novimus, ut legationis nostræ jam effectum in manu arbitrii vestri ponere velimus. Nos enim, ut diximus, ad horam vobis locum dabimus. Consulite in medium petimus, ut qualicumque arte adhuc quidem poteritis, bona quæ facitis regulæ S. Benedicti conformetis. Et quia ejus rei legati venimus ut regularis vitæ vobis monitores simus, quidnam hic boni statuerimus Dominis referre habeamus.

Et quamvis omnes qui venimus, bonum vobis testimonium coram eis dare vere habeamus, etiamsi meliora quidem quæ à patribus accepistis vobis propter consuetudinem sunt visa, si ad regulæ viliora (ut ita dicam) mutaveritis, infamiam tamen evadetis. Tandem illis pari condicto domo egressis conferunt consilia Abbas fratresque: Placuit omnibus, quicquid quisque privati haberet, in communes officinas in fide deferret, carnibus omnes præter quibus regula indulget abstinendo, mensas etiam si paupertatis sint simul habeant. Reliqua vero ordinis, quem audierant mutare, in quibus Laureßensis Abbas & cæteri Abbates suadeant paratissimi, usque dum reposita hæc si defecerint litteris Abbas Regibus intimaverint.

Vocantur in consistorium Abbates, auditisque unanimitatibus Deo gratias agunt: in consuetudine vero, qua denegamus, pauca mutantes tempus se, quoniam dies male essent, redimere ajebant. Properant illi foras alacri animo ad expectantes. Enim vero, Kebo ait à longe viris; Spiritus Sanctus tardare nescit: viros virtutum in sancto hoc cœnobio esse prius audivimus, nunc reipsa experiri habemus: venite jam ipsi, & qui sint pariter videte. Iterum considentibus Abbas ait: Quod de meis ego fratribus Domini mei promittere veraciter audeo, unum hoc vobis dico, quia quod regulæ summam scio, dicto pariores nescio: ideoque per

per me peccari non ignoro, si ea quæ perficere nequeunt eis injungo. Quapropter à Dominis Regibus nisi vestro interventu nobis subveniatur, sumptus ad turrim evangelicam ædificandam suppetere non poterunt. Agite ergo quicquid meo jussu & vestro monitu facturi sint in brevi audite. Et Minori Ekkehardo illi Palatino: Surge fili, ait, & sicut Dominis nostris Regibus in præsentia legatorum tantorum & tu quoque dicturus es, consensum nostrum hic in facie eorum eloquere. Dictoque ut erat semper paratissimus surrexit Ekkehardus, & ita exorsus est: In medium patres & electi Dei ut monuistis consulimus. Et ecce qua die vel hora Dominus noster & pater dixerit, memores nos Sanct. Patris Benedicti, privata nostra, quæ in ejus abbativo permisso habuimus, in medium & ad pedes ejus ponemus, & cætera quæ sancti Abbates anobis consulti in via & modo conversationis nostræ mutanda censebant, quia in nostro arbitrio rem posuistis, eos in participium consilii assumentes mutavimus. Sed quoniam in bono assvetis benefactum aliquod in æque bonum aut in parum melius mutare onerosum est, semper nos quidem humiliari assoliti ut jumenta fieri apud Deum non recusamus & onere bis gravari. His & aliis utrimque profligatis gratulantur legati, surgentesque Deum laudando conventum dirimunt. Postea, vero in auditorio convenientes, fratribus se admissos pro die festo parantibus, Henricus Trevirensis ait consortibus: Fideles nos nuncios jam nunc socii exhibemus, si quisque nostrum pro copia tantis viris in hac mala terra in opibus, ne in promissis deficiant, consulimus. Alacres omnes, prout ipse dictaverit, symbolum fatentur facturi. Et ille: Non meum est, inquit, de vestris cujusque sumptibus dicticare: pro copia, quam singuli habemus, in charta hic sub nomine quisque suo conferre scribamus. Factum est, & usque ad quadraginta quinque libras symbolus venerat. Interea sequentia *Summis conatibus*, quam Ekkehardus Palatinus dictaverat, ipso coram illis stante inchoatur & jocunde cantatur. Et Poppo Herbipolensis Episcopus jocose: Enimvero, ait, tot hostes viri isti pro nihilo æstimant, neque eo minus alacres jocundantur, quod assumus. Et Ekkehardus: Cantent, inquit, quam altissime velint, coquina adhuc cuique victum non habet. Quod Henricus audiens, alte quidem ingemuit. Et Kebo: Unum est Domini mei, quod ego mecum cogitans multum vereor, sed & omnibus vobis vereri est, de postquam privata, quæ quisque sua collaturus est, fuerint consumpta, nec de proprio nec ne communi habentes regulam tunc nec unam assequantur nec alteram. Et Henricus: Domi-

nis nostris id ipsum, ait, dicere habebimus: nos vero quod legatio nostra talem effectum habet, solummodo gaudemus. Enim vero egomet, antequam veneram, aliter evenire putaveram, neque in sapientia tanti rumoris & in virtute operum viros facile unquam à tam laudabili, quam degebant, vita avelli posse crediderim. Absesserat ab illis jam Ekkehardus, & ecce quidam fratrum ecclesia egressus sequentiarum manu ferebat: quem illi assumentes in sequentia *Diei* Notkerum Balbulum laudant. At ille: Non Domini, ait, hæc est Notkeri, sed ejus, qui juxta vos sedet, magistri nostri Palatini Ekkehardi. Et Conradus Constantiensis Episcopus: Insaniat, inquit, Ruodmannus cum hypocrisi sua in locum hunc, quantum velit, Monachos tamen hodie Sanct. Gallus habet, quorum similes ipse inter suos numquam * similabit. Et Poppo: Enim vero, ait, huic ipsi, cujus hæc verba sunt, parem nusquam videmus. Et Palzo Spirensis Episcopus: Dicere, inquit, habueras, si Magistri mei avunculi ejus verba inspexeras, sed & aliquorum plurimorum ex eis verba & opera noveras. Dico enim id Sanct. Gallo prærogative datum, ut in ornatu verborum præcipuum sui hoc tempore teneant locum. Egressi interea fratres ut erant palliis parati stare usque Abbas veniat, monentur. Et Poppo interea Sanct. Gallus ait, tam sonora guttura sua ne rauceant dulci hodie vino rigare velit & saturet. Usque huc legationem illam scriptam in verba alia transferens chartis per impluvium perfusis, quæ secuta sunt, conjicere non poteram: quæ autem posthæc dicturus sum, patrum, qui intererant, relatibus didici. Interea accitus Abbas affuit & consedit. Et Henricus parva solatia se collaturos, & die condicta daturos fratribus pollicetur: dein Regibus se pro inopia eorum suasuros omnes concordant, & cum se orationi eorum committerent, Abbas intulit. Immo ut fratres conscripti, ait, sitis volo, quia alia vobis dona dare non habemus. Lætis ob hoc omnibus itur in ecclesiam: recepti manibus Abbatis singuli in libro vitæ scribuntur. Abbates rogati cum fratribus eo die mensæ aderant, de communi & privatis collectæ fiunt, & habundam caritatem faciunt. Cum autem disciplinam loci & morum tenorem singuli sollicite perviderent, nihilque se quidam illorum, nisi quod regulæ sit, ibi videre silentio sibi dicerent, Milo Elewangensis cochlearum sibi afferri signo petiit. Quod cum ministrantium unus manutergio afferret, arte ille sua quasi recipiens decidere svit. Minister autem continuo non sine rubore in veniam corruit. Surgete autem signo jussus, ut mos loci erat, domo inclinatus hinc & hinc nisi à Priore

* *al. similabit.*

signo vel nutu revocaretur, per exitum qui Claustrum ducit, exivit, per fores quæ à coquina sunt mox reversurus. At Kebo hilaritatem machinari artifex: Vide Milo, ait, miser quid feceris: frater ille, quem fuco tuo deceperas, exivit, nisi ipse eum revocaveris non est reversurus. Ille autem pectus incutiens, uni & alteri signo dato ut revocaretur, & nemine quia Kebo astantibus innuerat attendente, surgere ipse dum parat, veste cum Kebo retrahit, & à coquina regressum digito fratrem monstravit. Tali hilaritate cum ipsi inter se velut hospites licentius agerent, nemo quidem loci fratrum motus est in risum. Surgitur à mensa, itur solutis benedictionum hymnis in ecclesiam. Et ecce Kebo cum cæteris in veniam corruit coram fratribus ecclesia egressis: Nos, inquit, fratres & Domini docere vos venimus, & ecce disciplina vestra fracti stupescimus, cum nobis effuse solutis in risum ne unum vestrum dare viderimus assensum. Talem disciplinam hujus loci semper audivimus prædicari, & quam crebro audivimus nunc oculis inspeximus. Indulgeri tandem rogamus, quod tantos viros non impares aggressi sumus, & doctissimos indocti temptavimus, veræ laudis vobis testimonio futuri, quocunque venerimus. Surgentes à venia, pariter omnes fratres occurrunt in amplexus & oscula, & quoniam incompetens hora esset, Abbati Decanum dirigunt, ut eis cum hospitibus incompetentia competere permitteret. Venit itaque lætus ipse, ut semper erat, dulcissima caritatis anima Abbas, & meridiem usque nonam in sanctæ hilaritatis gaudio perduxerat. Sonatur ad nonam. Qua peracta mittit Abbas Kebonem, qui Episcopos, ut fratres conscripti claustrum intrare jam utique suum non dedignarentur, rogaret. Veniunt omnes & societati fraternæ participandum fore gaudio gaudent. Itur in armarium, sed & in angustum Sanct. Galli thesaurarium. Præ omnibus autem scriptorum digiti efferuntur, gemmarum autem & auri, quorum satis habebant, non adeo, versum Ambrosii solio ascriptum:

Nectaris Ambrosii redolentia carpito mella,

memoriter repetebant. Veniunt in pyrale, & in eo lavatorium, nec non & proximum pyrali scriptorium, & has tres regularissimas præ omnibus, quas unquam viderint, asserebant esse officinas, & absque dubio qui tales dudum incolerent regulares esse Monachos nulli negandum esset. Invitat tandem Abbas omnes pariter ad nonales fratrum, quibus conscripti essent, biberes. Ibi tanta hilaritate usque ad vesperum jam pæne sonatum commanent, ut senum qui adhuc hodie talia memorant recordationem voluptas sit audire. Ibant pariter ad laudes vespertinas quisque suas, Abbate cum fratribus omni dulcedine valefactis: condicto quidem ut eras matutini conveniant, & missionis suæ responsa Regibus reddenda communi disponerent consilio, & relatu roborarent concordi & caritativo. Veniunt diluculo in fratrum consessum, &, Henrico dictante, legationis suæ brevem & uniformem ordinant redditionem, ut quoniam non simul ad Aulam sunt redituri, Henricus cui caput causæ à Regibus datum est, Kebone comite, unum os omnium & lingua foret. Neque ego, Henricus ait, si quid de meo adjicere potero, confratribus nostris derogare habebo. Assurgunt omnes acclini in gratias, pergunt tandem in ecclesiam ad dandas abeuntibus prosperæ viæ preces Abbas cum fratribus & recipiendas à tot Episcopis benedictiones, data prius confessione, & à stolatis remissione. Redeuntibus autem in claustrum ad oscula confratrum, Counradus noster inter cæteros: Quoniam ego me filii, inquit, proximior vobis loco sum quam cæteri isti fratres conscripti, pro memoria ipsorum & mea tribus diebus in annis quibus vixero caritates me vobis in refectorio facturum promitto. Et, ut qui intererant testantur, quoties ei vacabat, ipse quidem aderat, Abbati regio modo proponebat, mensas obambulabat, serio & joco Abbatis assensu colloquia miscebat: sed & rauca sua naturali voce jocundus lectorem aliquando increpitans numquam etiam conticescis? ait. Tu autem: sicque cum vitro puræ potionis in medium veniens Abbatem primo, tum cæteros in sancta caritate bibere rogans ipsum, primosque mensarum oscula tus omnibus per eos oscula misit. Talis erat Sanct. Counradi in nos caritas. Henricus vero Treverensis & Dietricus Metensis quosdam cum Ekkehardo Decano patrum sumentes in partem, prior quot annis viveret decem vasa vinaria, alter totidem salis Spira condixit die dato confratribus mittere. Quod & incunctanter singulis, quibus vixerunt, fecerunt annis. Sicque per oscula mutua, valedictione data, utrimque sibi fausta precati ad prandia discedunt noctem proximam Constantiæ simul acturi. Ibat autem & Ekkehardus ipse quidem ad Reges unicordes suos, & de his & de aliis mandata Abbatis ad illos laturus, sed & quantum in se sit, causam cum Aulicis prosperaturis. Præterit autem Ruodmannum die altera Constantiæ pro hospitibus agentem, & cum ei ille *benedicite* arte sua diceret, quasi ad navem festinans transeuntem non attendebat. At ille constitit, & quendam post eum ad navim misit, qui

qui diceret, verum proverbium est, *Mendacia curta semper habent crura.* Et Ekkehardus: Verum illud, ait, esse nunquam lucidius quam heri & hodie in nobis apparuit. Sed ne mirum, si me tantillum conviciis prosequitur Dominus tuus, cum ille in regno Monachi sint emeriti, qui Deo & hominibus conquerantur pro conviciis ejus. Quapropter & hæc ego cum aliis mille perpretior acquiesco. Sed & quidam ministrorum hominis bene idoneus, cui causa Domini Reges interdum erant affabiles; Enimvero, ait, & si Dominus meus tacuerit, ego nequaquam omittam, quin talia conquerar Regibus. Rediit nuncius Ruodmanno cuncta quæ audierat renuncians. Ille modo non modice stupidus, nequaquam in eum verba hæc vertisse care jurans asseruit, sed magis in eos, qui ipsum & fratres nostros infamassent falsidicos. Hoc dixit sub obtentu quasi ipse quidem talium nullus esset. Et Otkerus, quem supra diximus, frater ejus & miles: Miror te, ait, numquam hominis pigere, qui astu suo semper tuas exuperavit acutias. Latere autem te arbitror rumorem, quo apud omnes insignis, secundam quidem jam te invasionem loco ille sancto, unam clam fecisse per te solum, alteram struxisse per tot Episcoporum & Abbatum collegia. Hoc in Aula tunc mussitatum est, sed & proximis diebus à militibus ipsius Abbatis mihi conquestum est. Ideoque ipso isto homine, cui nunc nuncium tuum misisti, agente, tu solus à legatione illa exceptus es. Vereor autem, ne, quia intimus quidem consiliis est apud Principes, animo quo nunc est infortunii tui aliquid conflet. Et ille, Non nego, ait, frater, sed & veraciter assero etiam caput meum abscidendum incunctanter me eo pacto tradere, ut omnes in regno Ottonum Monachi vivant secundum regulam S. Benedicti: sed & super ipsos fratres, qui præne sine Abbate sunt, à Dominis invitatus consiliis, quæ sensi, fide dixi qua debui. Ut autem tot hospitibus invaderentur, crede mihi, neque consilio interfui, nec umquam placuit mihi, ubi comperi. Sed & hodie lætatus sum, & heri, ubi prospera de eis audivi. Nollem, ait ille, frater & Domine mi, te pro aliis quam tibi creditis adeo sollicitari, ut quelas tibi ullas à pari potestate præditis compares. Sed quantum illi pro tuis tantum te quoque curare pro suis, & salva sic caritate & pace hinc inde fueris. Nunc autem te cum tantis viris, qui ad honorem omnia & precibus perducunt & artibus tam severe discordare admodum doleo: & maxime cum illo, quem dixi, non parvi momenti viro. Cum autem Ekkehardum Duellium ipsi die ascenderet, & Watzemanno ibi Abbati, nobis & sibi amicissimo, omnem seriem rei nostræ ut Ductrici in proximo à Norico, ubi Pasca egit, redeunti insinuaret & per singula diceret, in Rotwila legatis Ruodmanno & Otkero comitatis jungitur, ubi parum cum eis moratus in Dietingen villam nostram, ne quicquam Ruodmanni rerum tangeret, vespertinus divertit, quamvis tamen ipse ei per fratrem necessaria habunde promitteret. Ruodmanno autem legatorum quosdam rogante, ut de verbis ad navem male intellectis eum in crastinum corrigerent occurrentem, comitatu ille usque Spiram abstinuit, ibique cis se Ruodmanno cis Regnum regresso conjunxit. Kebo autem id rogatus Ruodmannum apud hominem purgare de verbis ipsis aggreditur. Cui ille nihil aliud nisi publicos impulsus & eversiones ejus in se & fratres suos respondit reservandos. Et ille, enimvero (ait) hesterni diei orisque omnium nostri semper habet dum homo est reminisci. Audiunt tandem Reges rogationes & Ascensionem Magontiæ acturos. Illud conveniunt præscripti illi, sed & cæterorum aliqui, vimque omnem legationis suæ Ekkehardo astante quam optime potebant in brevi per ordinem absolverant, penuriaque loci conquesta maxime in vino & cæteris regulæ sumptibus, nisi solatio (inquiunt) inveniunt, neque sub regula neque sine regula, cum paupertatulas quas habent in medium collatas consumpserint, subsistere non poterunt. Neque hæc ipsa, Kebo ait, diu durabunt quæ contulerant, quia omne habere omnium illorum sollicite scrutati apud neminem ullius boni copiam præter caritatis & humilitatis invenimus: obeditionem autem illorum, ut vere asseram, Dei virorum laudare mihi non est magnopere, cum & patres nostri Episcopi dicto pariatores numquam majorem vidisse testati sint. Et Otto filius ad patrem: Enimvero, Pater, jocundum est quod audivimus, teque decet talium compati penuriis, maxime vero ut famæ eorum invidi & proditores videantur confusi. Et Pater: Si tamen tandem aliquem unum habere consenserint in auxilio, qui regulæ peritus aliquantulum cum eis conversetur temporis. Cum autem Kebo ad hæc quiddam ut diceret surgere cœpisset, Henricus illum nutu compescuit, & ad se accito in aurem: Noli, inquit, quicquam contra loqui, quia quantum eos nunc experti sumus, nemo Monachus hodie est in regno, qui in ratione bene vivendi inter eos veniens eos præcedere possit: & forsitan quisquis ille erit, aut tantæ auctoritatis Dei servis manus est daturus, aut tandem quoquo modo loco cessurus. At Ekkehardus: Liceat & nobis, inquit, ô Rex, vice Abbatis nostri à quo & ad hoc ipsum missi sumus quiddam loqui. Bene & optime intulit quidem filius tuus penuriis nostris te decere compati, ne postquam reculæ nostræ quas in medium con-

tulimus fuerint consumptæ, absque omni regula tandem famelicis tuis sit vivere. Quod autem majestas tua glorioſe mihi subjunxerat, peritiorem regulæ nobis aliquem auxilio dari, à legatis vestris Abbatibus regulæ peritissimis nunc ut ita dicam initiati petimus, pater & fili, ab ipsorum aliquo jussu vestro revisi, & si in aliquo ab edictis eorum exorbitavimus explorari: quoniam grave quidem est, si ausim dicere, in tam brevi articulo tertia vice pauperes vestros ingredi, & abeo, quod tam à multis claris viris injunctum est, per virorum *neophicorum aliquem abduci. Et Henricus: Clavum quidem tu, inquit, legationi nostræ fixisti, cui sic peroranti plures asserant. Et pater rem in crastinum distalit, hoc inter cætera quasi de intimo cordis protestatus prius se coronam suam confracturum, quam Monachos Sanct. Galli absque solatiis, quibus regulam exequi possint, dimissurum. In crastinum Ottone Magno per noctem solito aliquo dolore tacto cum in publicum procedere non posset, Henricus & Kebo domos ire dimittuntur, Wormatiæ in octava Pentecostes jussi adesse. Ecchardus interea ut solebat Aulæ immoratus, & rem Sanct. Galli quaquà poterat agens non modice consolatus est, Hadawiga quidem Regibus patruo & patrueli litteras pro regiminis rebus aliis dirigente, sed & pro nobis, quod res tantæ se nescia agerentur velut iratcente; &, ne tandem quid de nobis severius decerneretur, rogante. Jubetur ipse litterarum portitor, Huozo Presbyter magni quidem apud Dominum vir momenti diem expectare, & pro ipsa decretis interesse. Conveniunt die dato Wormatiam non solum Henrich & Gebo, sed & cæteri legatorum aliqui, magis autem pro nobis sollicitus erat ipsius Episcopus loci. Cum autem colloquio inito varie hinc inde res traherentur, malivolis nobis aliquem Abbatem regularem præponi svadentibus, regulariores Abbatem & Monachos hodie in regno non esse, si reliqua facultas sit, Huozo respondit. Cui cum legati cæteri consentirent, Henricus surgens: Nostris, inquit, Domini Reges, qui legatione vestra quam maxime potuimus functi sumus, credere habetis responsis: quoniam quidem alii, qui hic sua prout libet interserunt, quid nos apud Sanct. Gallum invenerimus, quidque reliquerimus nesciunt: quæ autem nos vobis nuper quam verissime noveramus narravimus, iterum si vultis, ut & ipsi audiant, repetimus. Viros nos virtutum magnarum patrum viam sanctissimam gradientes ibi invenimus, à qua eos in regulæ viam, quoniam quidem eadem pæne erat, convertimus. In ea quidem nullius doctrinæ nunc egentes degunt, sed sumptus, quibus eam perficiant, infœcundæ illius terræ penuria desunt. Quapropter neminis alio præter sumptuum, qui desunt, egent solatio. Abbatem autem eis imponi, cum optimum habeant, vanissimum duco. Enimvero Abbat. & Monachos nemo nostrum aliter credit, quam Dei esse servos. Atque ideo vos Domini & nos rei quidem erimus, si non eos aut illam viam tenere sinamus, aut hanc idonee exequi sinamus. Illorum igitur ex parte, cum nullus nodus relictus sit, si aliquis jam fuerit, nostræ partis erit. Tandem post multa consiliorum colloquia Adelheida etiam per Ecchardum adesse rogata, dantur Keboni Abbati & sibi de scriniis Regum sexaginta argenti librarum rata pondera, Abbati nostro & fratribus solatio in Sanct. Johannis die ferenda. Jussu etiam Kebone in loco ipso usque Dormitionem Mariæ hospitari, atque Benedicti viam discretione, qua nosset coram Galli pullis ingredi moreque suo eos docere vivere. Venit ille tandem carus ad carissimos, & quicquid instituit, omnes unanimes ad exequendum invenit, Abbate ei cum Ecchardo seniore Decano quidem ad omnia & de oblatis & de loci impensis copias suggerentibus. Ecchardo etiam juniore, quem multum ille præ oculis habuit, favente & cum eo donec recessit nocte dieque versante. Operæ autem pretium erat, si vacaret, multa quæ cum jocunde feciſſe & eleganter audivimus locumque esse sermoni inserere. Utin die S. Mariæ, post quem jam dolore omnium discessurus erat, cruces foras sequendo cum antiphonæ nocturnales cum capitibus psalmorum in via canerentur: Nonne regulæ nostræ, sed & canonum est, ait, semel hodie matutinas agere? Enimvero si istos Kebo futuros sciisset, non strato surrexisset? Quam autem omnes mentiti sunt, qui in hoc loco regulam non esse dixerunt, cum in tanto vacationis die non simplex, sed duplex solita sit persolvi. Cum autem Abbas claudus quidem esset, sed & Decanus pede nutasset, melius (ait) claudicare Reges quam regna, &, ô utinam tales egomet claudos in Lorisham haberem: enimvero præ Regibus (inquit) diligerem. Et cum statuta Hartmouti in victualibus ei optima visa sint, caritates in jejuniis præ cæteris extulit, & amore nostro eas dem suis provisurum promisit. Rediit tandem lacrimis prosecutus ad Reges, & inter optima, quæ eis de edoctis à se regularibus hilariter dixit, nisi illis locum aliquem vinarium & alias frugiferum de suo dederint, deficientibus datis illis solatiis, quæ intercesserant, perficere non posse asserunt. Dein Regibus cum Principibus crebro quidem collatis cum opera trivissent con-

mſs. neophicorum.

consiliis, post aliquot dies Henrico Episcopo monente Sahspach Hadewigæ beneficii villam, si ab ea rogatu Regem avelli posset, Sanct. Gallo tradere conspirant. Quod illa cum multotiens tum per Reges tum per ipsos nuncios peteretur, sicut varium & mutabile semper est fœmina, nunc concedere se spem dedit, nunc facturam sancte abjuravit. Postremo quidem Abbate nostro in ipso monasterio & fratribus illi supplicantibus facturam tandem pollicetur, si ei missa cottidiana in loco pro viva & defuncta in perpetuum promittatur agenda: sed & Ekkehardo ejus loci, usque dum vivat, committatur cura. De quo cum aliquos ex fratribus nostris invidos homini hæsitare audisset, irata exiliit, reque infecta conventum diremit, seque post hanc horam numquam cuiquam pro hac re autem juravit adhibere: sicque quorundam invida incautela Gallus villam illam, cum jam in manibus habere posset, amisit, Ecchehardo tandem carissime jurante numquam se causa sui in hac reilli verbum fecisse. Fratres autem quamvis hac spe frustrati, instituta tamen Kebonis sollicite tenebant, sicq; communiter vivebant donariis Regum: symbolis, quoque quæ diximus legatorum, quamvis anni penuriæ fuerint, ut neminis invidorum in se ora patefacerent. Conradus autem Episcopus crebro eos visitans, ut diximus, annis aliquot jam elapsis, cum diuturna eos penuria vidisset afflictos, senibus & invalidis pietate sibi solita consuluit, & caminatas clausstri Abbatem aperire rogavit, Constantiaque & Arbona, in quantum copia erat, solatia privata talibus transmisit. Validiores vero hæc considerantes amicis suis foris locum, qui sibi ab eis solatia petant, permisso Abbatis mittunt: allata autem mensæ communi imponunt. Factum est autem, ut quidam pauperum parum quid, quod ab amicis datum est, solus comederet, intrantesque cum eam ob hoc increparent, ille quidem avide comedens: *Sz calceus*, inquit, *dividitur, nemo calceatur*. Quod cum risum astantibus moveret, Decanus tamen, ut audivit, ingemuit, ninihilque fame improbius & sacrius esse respondit. Cum palam factum in multis eulogium hoc Monachi esurientis, Ruodmannus id in pharetra sua reposuit, & ut occasione data eo in fratres uteretur, jaculo ut postea fecit, reservavit.

CAPUT XII.

De primitiva constructione capellæ Sanct. Galli, & ejus dedicatione.

BUrkhardus igitur Abbas senio jam gravescens corylum illam antiquam, sub qua Gallus quondam vepribus corruens *Hæc requies mea* cecinit, consulto Episcopo succidit, capellaque ædificata aram in loco arboris statuit: feneſtellam quoque ad meridiem ei humilem imposuit, ad quam septo deforis aptato semet includere, & finem vitæ abbatia relicta devovit expectare, Parata capella & in honore S. Crucis, sed & S. Galli per Counradum nostrum dedicata vir ille sanctus septo jam illi tabulata per artifices præparans Notkerum pro se Ecchehardo favente, Notkeri medici ex sorore nepotem eligi rogavit, & Regibus cum pro se inthronizandum direxit. Ipse autem, Episcopo Counrado ne tantæ teneritudinis senex includeretur obstante, Regum jussu loca Abbatibus à Karolo decreta multa reluctatus Ecchehardus se procurante retinuit, & camitatam antecessorum Abbatum quietis gratia tandem invitus introiit. Nisi enim quod penuriam timuerat, nil pro se habere volebat. Supervixit autem suffecto tandem suo, & Immonem quoque fore edixit Abbatem. Episcopus autem semper intimus ejus defungi cum parantem oleo sancto adveniens unxit: defunctum vero multorum lacrimis prosecutum, maxime pauperum, ante ostium capellæ, quam ipse *Hæc requies mea* vocabat, sollemniter sepelivit, Ecchehardo Decano, ut diximus, cor suum erat, ante annum quidem modo, quo jam dixisse meminimus, assumpto.

CAPUT XIII.

De Notkero Medico, scriptore & pictore peritissimo.

DE Notkero vero Doctore, pictore & Medico cum materiam grandis voluminis habeamus, succincte quidem ad alia festinando dicemus. Picturas quidem post arsuram plures Gallo fecerat, ut videre est in januis & laqueari ecclesiæ & libris quibusdam. Sed hæc quid sunt ad mille alia, quæ dictans & medens insigniverat? Fecit enim Othmaro decoras illas antiphonas, & hymnum *Rector æterni metuende secli*, & quædam susceptacula Regum, & hymnum *De una virgine non martyre*, id est, hymnum B. Virginis, in quo cum de quodam uno verbo, quod metro congrueret, diutius hæsitaret, Ecchehardo Decano, ut id de suo adderet, inclinatus, ille autem continuo *Quis*, inquiens, *ad capram lanam petitum venit?* Sed ut *labilem* poneret emonet. Hæc pro exemplo humilitatis & caritatis patrum præterire non potui. Medendo autem mira & stupenda frequenter fecerat opera, quoniam & in Aphorismis medicinalibus, speciebus quoque & Antidotis, & Prognosticis Hippocratis singulariter erat instructus, ut in urina Henrici Ducis versute se decipere temptantis apparuit. Qui cum ei urinam mulierculæ cujusdam cameralis pro sua inspiciendam misceret: Miraculum (ait) nunc & portentum

Deus

Deus factur⁹ est, quod numquam est auditum, ut vir utero pareret; nam Dux iste circa trigesimum ab hodie diem filium ex utero suo editum ad ubera suspendet. Erubuit tandem deprehensus ille, viroque Dei, ne se medicare renueret (nam ad hoc adductus erat) munera misit, fœminamque illam virginem putatam medicus Sanctigallensis supplicem sibi reduxit in gratiam. Nam ut Prognosticus ille prædixerat, ipsa partum dederat. Sed & Episcopo nostro Kaminaldo cum fluorem narium diuturnum adductus citissime sedaret, odorato cruore variolam morbum die ei tertia prædixit futurum. Sed pustulas ille die dicta sibi erumpentes cum eum restringere peteret: Enimvero, ait, facere potero, sed nolo, quia necis tuæ reus * karrinas tot ferre non potero: quia si restrinxero morti te trado: pustulasque tandem eruptas ita in brevi sanaverat, ut nec saltim de una fuerit signabilis. Hæc pauca de plurimis, quæ scriptor, pictor, medicus egit, quoniam iterum nobis narrandus occurret, hic libasse sufficiat.

** al. carinas.*

CAPUT XIIII.

De Keroldo Monacho S. Galli.

DE Keroldo autem non minoris materiæ viro, quoniam plura non vacat, item quædam, ut in quantis columnis Galli crebro steterit, pateat, interseram. Erat à Subdiaconatus sui principio scholarum semper ille magister. Presbyter vero factus prædicator altissime apertus, etiam Episcopus aliquando præsentibus & jubendo cedentibus populo declamator & (ut Apostolus tales vocat) Propheta erat mellitissimus. Unde, ut antiquitus loci nostri mos statutus erat, publicus populo nostro etiam Presbyter positus est, ut in Ecclesia S. Othmari omnibus qui inter Goldahan & * Sintrianum fluvios degunt synodica quæque præter disiunctiones conjugum pro Episcopo faceret. Cujus privilegia cum à Johanne Papa cum Salomone Episcopo nec non Karolo adstipulante habeamus, invidi Monachis nunc temporis Episcopi vix nobis & nostris halitum relinquentes, ut Salusti verbis utar, *nil * nobis reliqui facere* moliuntur, ministrosque odii & invidiæ injustæque potentiæ Holophernicos adsciscunt sibi Presbyteros, qui animas hominum carissime appreciatas vendant, fœminas nudatas aquis immergi impudicis oculis curiosi perspiciant, aut grandi se pretio redimere cogant. Hos tales quomodo faucibus strangulati vix evaserimus. Burkardum secundum dicturi plenius scribere habebimus. At Kerholdus, ut ad capacissimum S. Spiritus dolium revertamur, in his & aliis mille virtutibus animo & corpore diu attritus longoque senio fessus, sed non defessus, cum jam plebis sibi commissæ fides in eum esset certissima, si quem corpore dolentem benedicens tangeret, allevigaret, confessione eis quadam die data & remissione petita moxse in lectum colligere velle, & in Christo emoti flens pronunciabat, & missionem ab ipsis sollicite postulans in die Domini semel utrimque videndos spem se certam habere spondebat. Exutus vero alba & revestitus clamoreque familiæ usque cancellos Galli prosecutus domum infirmorum per se nemine suffultus, multisque quid facere vellet mirantibus, introiit. Ibi ergo parumper residens substerni sibi fœnum terra nuda rogabat superque cilicium, in quo se quasi nihil mali passus reponens fratres omnes vocari rogabat. Quos cum adesse videret, salutatis omnibus surrexit, & stans & erumpens in lacrimas: Video, ait, Domini & fratres mei vocationem meam, quam semper reus ego timebam adesse: ideoque quia pium Deum nostrum confidens spero confessione coram vobis data securus abibo, tandemque assensu omnium confessus indulgentiam recepit, osculatisque per singula omnibus, à patribus ubi doleret requisitus, respondit in pectore & præcordiis: & utinam, inquit, Notkerus meus adesset, (erat enim ille tunc pro remediis in Aula regia) & residens requiescere se velle ait. At fratrum singuli quietem illi æternam precantes, præter custodes illi datos & quos ille rogabat psalmicanos, domo cesserant. Ipse autem quasi nihil adhuc quidem passus; *S. Johannes Evangelista dilecte Domini recipe me*, & capitium capiti imponens brachialeque rocci subter caput revolvens super illud * nobile stratum se recollegit, & paulisper, ut sperabant, dormiens subito *Mi Domine bene venias*, ait. At ille disloqui eum ut ægroti solent putantes, unus tandem ex illis, videamus quid agat, ait, enimvero quisquis fuerit aliquem salutavit. Accedentes vero quantocius ad illum, oculis transversis labiisque albidulis vident præmortuum, signumque cursim pulsantes fratres advocant. Quibus quam concite circa se astantibus per semetipsum manus pedesque extendens omnes apertis oculis arrisit, tandemque quasi excusso risu cachinnulans expiravit. Tali exitu homine virtutum finito, erant qui dicerent, Johannes eum, cujus dum viveret assertor erat assiduus in virginitate & in omni integritate, atque ideo absque dolore sicut ille assumptus est, quia ipsi obiens commisit, & se visitantem in obitu salutavit, sepulrusque est non longe à Notkero Balbulo magistro quondam suo sibique amicissimo.

** mss. sint tria unum in*

Catilinario.

** mss. relinqui.*

** al. mobile.*

CA-

CAPUT XV.

De Waltone Decano, & Kuniberto Præpositо Brisaugensi, & morte Kuniberti.

DE Waltone Decano nec non & Chuniberto Altaham Abbate grandia, siquidem quamvis non his similia, si vacaret, dicere poteramus. Quorum prior, quod ejus officii quidem erat, memorabilem se posteris in feceſſus noſtri ſtructura difficillima fecerat. Non ſolum autem in hoc, ſed in aliis multis magnitudinem ſuam oſtendit operibus. Nam Saracenos, quorum natura eſt in montibus multum valere, cum è parte Auſtrali nos & noſtros adeo infeſtarent ſuis temporibus, ut Alpes noſtras & montes obtinentes etiam fratribus crucem circa urbem ſequentibus tela è proximo jacerent, militumque Abbatis manu ubi laterent inveſtigari non poſſent, ipſe quadam nocte cum familiæ audacioribus ſibi ubi laterent proditos invaſit, dormientesque nactus lanceis & falcibus, ſecuribus quoque quibuſdam trucidatis, quibuſdam quoque captis cæteros fuga lapſos inſequi inanes duxit, cum captis fugaciores montes percurrerint. Quos autem cederat, vinctos in monaſterium ante ſe egerat, qui tamen ipſi manducare nec bibere volentes omnes perierant. Hæc de tragœdia ejus temporis & de Waltonis magnitudine tetigiſſe ſufficiat. Nam ſi miſeriam omnem, quam noſtrates à Saracenis ſunt paſſi, percurrerem, volumen efficerem. At Chunibertus ſi extrema illum inſortunia ſinerent, inter omnes eſſet ſpectaculo dignus. Ipſe enim vir ille erat, cui generis nobilitatem plurima quæ in illum Deus congeſſerat dona quam maxime nobilitabant, ſcriptor directiſſimus, Doctor ſumme planus, pictor ita decorus, ut in laquearis exterioris Sanct. Galli eccleſiæ circulo videre eſt. Hic ab Henrico Duce Saltzpurgis doctrinis ſtudere ab Karolo poſtulatus poſt annos aliquot Abbatiam Altaham promeruit. Ubi cum quot annos præeſſet tædio, quod Sanct. Galli clauſtro tamdiu careret, corde tactus abbatiam reliquit, clauſtrumque ſuum ægre expectatus reviſit. Fit itaque in annum Decanus noſter: & quia quot annis more Romano officia apud nos mutari ſolent, propter tutelam cognatorum ſuorum, qui ibi abundabant, coactus in Priſcowe conſtituitur Præpoſitus. Ubi cum multa erronea ad unguem corrigeret, monaſterium aliquando cum reverti paraſſet, circa villam Wilaham cum Kerhardo poſt Abbate ut pſalterii, quod reliquum erat, jam pranſus abſolveret, prævit. Miniſtri autem morum ejus non ignari ſibimet à longe in equis curracibus luſerant, tandemque poſt illum accelerabant. Ambulator autem, cui ipſe inſederat, alacritatem equorum poſt ſe ſentiens caput concutiens exultare cœpit, atque ille cum eum urgeret, ne curreret exiliens, gravem ſenio & corpore vitum dejecerat. Erat autem in ore ejus verſus ille, ut ajebant: *Venientes autem venient cum exultatione*, quod *exultatione* clamoſe timore caſus perculſus ultimum dixit: Corruens autem & quam cito reſurgens Gerhardus illum cum iterum deciderat, equo deſcendens retinuit, & caput ejus reſidens in ſinum ſuum reclinavit: ſicque viris pro aqua currentibus ſpiritum ex alto reſumens obiit. Hic finis Cuniberti, ſtatura proceri, & canicie venerandi, & ut plurimis viſum eſt hominis ſanctiſſimi. Corpus vero ejus allatum monaſterio plurimis lacrimis ſepultum eſt in cimiterio. Neceſſe eſt autem, ut ordine præpoſtera ſint, quæ dicimus, quia quæ ſimul tacta ſunt, ſimul dici non poſſunt. Propterea unde digreſſi ſumus redeamus.

CAPUT XVI.

De Notkero Abbate S. Galli.

NOtkerus electus dirigitur cum litteris Burkhardi Ottonibus Spiram, comitibus novem de patribus pleriſque canicie venerandis ipſe decimus, ſed Regibus non adeo, ut præceſſor quondam ejus erat acceptus. Affuit illis advenientibus cito Ekkehart, nihil rerum priuſquam aderant præſcius multumque anxius, quoniam Sandrat quem prius diximus, tunc aderat, & obloquia quædam iterum in nos ſuſurrari Regibus ſciverat, animo fluctuabat. Conſilio tamen in brevi habito litteras ſumpſit ad ſe Regibus hora apta præſentandas. At Otto junior caſu cum Ottone Duce amplexu mutuo non procul ſteterat, & Otto Dux Regi Rupertum Subdecanum gravitatis Monachum videns: Numquam, ait, leporem ille curriculo capiet. Ad ipſe id audiens inclinatus gratias egit. Et Otto Rex: Væ tibi miſero, ait, ipſe enim audivit. Et Ekkehardo approximanti Otto Rex: Qui ſunt, inquit, Magiſter patres illi? Sanctigallenſes, ille ait, Domini mi ſunt, & hodie auxilio tuo juvandi, cumque pedes amborum ipſi peterent. Ekkehardus cauſam eorum in brevi perorat. Et Rex: Deus, ait, in cujus manu corda ſunt Regum, faciat vobis Leonem meum mitem & placabilem. Sic enim patrem vocabat. Et dimiſſis illis Magiſtro in aurem, quis illorum electus ſit, dicit. Quem præ ſe ferebant, ipſe eſt. Et ille: illum delicatum juvenem? ait. Enimvero ut pater meus ad hoc conſentiat, ut ipſe cum noſtri, non puto, talibus viris canicie venerandis Sanct. Gallo abundantibus juvenem puellæ ſimilem nobis quidem mittere: Convenite adhuc, ait, & te qui homines noſtri conſiliante graviorem eligite: aliter enim vos, ut petitis, Leoni meo ſiſtere non audeo.

Privilegium, Ekkehardus, ait, patribus à Karolo datum & per vos solidatum nos paucos quemquam eligere non patitur. Præterea de litteris Abbatis nostri fratris tui quid fiet? Nam Notkeri Medici tibi & patri tuo semper bene meriti & dilecti ex sorore nepos & ab Ekkehardo avunculo meo mecum nutritus & doctus, virtutibus patriis semper assveverat, & nisi virtutum virum nossent, numquam eum frater tuus & avunculus meus cum cæteris, ut ipse homines nosti, Dominum eligerent. Audito Rex rationis tantæ responso, maxime autem de Notkero, mitescere tandem cœpit: literas tamen, neque ipsos postea patri sisti priusquam ipse illum præstrueret, & anima ejus explorato ad alloquia eos Leonis sui præpararet, placere sibi ajebat. Vocatis tandem ipsis bonæ spei esse monuit, & nocte precibus invigilare, ut quoniam invidos haberent. Deus eos juvaret. Monet deinde Eccehardum mensa cœnæ levata cum litteris sibi commode non deesse, qua levata patris & matris secretum postulat alloquium. Matre autem de mensa sua veniente ad ostium occurrens ut Sanct. Gallo faveret Eccehardus in aurem rogat. Audiverat enim à dicentibus Sandratum adventum Monachorum S. Galli Magno Ottoni, nec non & omnem causam eorum clam & sinistrorsum dixisse, & sui memorem fore pedibus petitis rogasse, quod Ottoni etiam suo silenter patre assidente paucis nudat. Silentio tandem omnibus aliis à cœnaculo eliminatis facto Otto filius ait: Sunt hic, Domine mi, nuncii filii tui quondam Abbatis Burkhardi Dei jussu diu infirmi, quid autem postulent, experiri habebis. Scio, ait pater, eos matutinos quidem affuisse, sed quare se à meo conspectu celaverint nescio. Sunt meorum quidam, qui eos non simpliciter venisse asserant: quoniam *qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter*. Et ille: malo suo pater, ait, valeant odibiles illi, qui te acutiis suis à bono avertere moliuntur. Et Regina: Vide, ait, Domine semper amande, ne talibus, quales filius tuus notat, inconsulte & nimium assenseris. Nam & prius Dei servos illos imperialiter quidem impetitos, sicut ab ipsis quibusdam, quos misimus, audivi, sine causa molestavimus. Et Otto: Ecce pater, ut ipse illos nosti, assunt ex eis viri venerandi à filio tuo pæne præmortuo missi, quos, cum me quidem, ut eos tibi sisterem, præpeterent, paucis cum eis locutus in crastinum ipse viros distuli: & ideo mentiti sunt, qui tibi dixerant, duplici illos animo quicquam machinari. Nam & litteras, quas tibi missas manu habebant, ego recepi, & ecce ipsas, quas cum audiveris, si clamdestini assunt, videbis. Et à patre sigillum recludere jussus ipsi illud (nam Sanct. Galli semifacies erat) in manum dabat. Quod ille sollicite intuitus, filii mei pauperis Domini imaginem ait esse putavi: sed tu quidem quid litteræ velint insinua. Hæc verba: *Summæ post DEUM majestatis Dominis meis regnum æternum Burkhardus Abbas semivivus. Annis meis & senio finem mihi vitæ in januis habentibus, ne pastor oves, pater filium improvisos relinquam, Domini mei, privilegium gratiæ vestræ me sollicitant. Misis itaque vobis fiduciam vestri habens dilectum meum mihi adhuc vivo sufficiendum à viris virtutum optimi moribus assuefactum Sanct. Gallo ut confido, vobisque placiturum. Misi autem vobis & testes meos ter tres idoneos qui eum coram vobis ferula mea reddita, & indulgentia mihi petita singuli eligant. Valeat regnum vestrum & imperium in Domino Dominorum, Amen.* Perlecta Epistola Otto eam patri & matri fidus interpres Saxonice reponens insinuavit, & ut petita facient amore ejus, quem posthac visuri non sint, sollicite rogavit. Et Eccehardus: Meminere vos D. Notkeri medici ejus qui eligendus est avunculi, sed & Eccehardi vestri, qui eum, nisi idoneus esset, vobis dirigi numquam consentiret. Tandem post verba multa Otto pater: Cras, ait, diluculo appareant in conspectu meo, ut illo cum cæteris viso decernam quid faciam. Et Otto filius: Homo, inquit, videt in facie, Deus in corde, neque enim ille ita, ait, ut magister meus aspectabilis, neque ut Sandratus vester se exhibet despectibilis. Et ille: Utinam fili mi, ait, omnes Monachi nostri Sandrati animum gererent. At ille monitu Eccehardi, ne patrem commoveret, conticuit, sicque pater colloquium diremit. Eccehardus autem notularum peritissimus pœnæ omnia hæc eisdem notavit in tabula verbis. Quibus Otto suus postea ut ipse nobis retulit, multum delectatus est sibi relictis, cum ipse præter notulas mihi viderit in tabula. At Eccehardus suos, ubi hospitabant, continuo petiit, optimæq; spei fore Ottonis sui eos verbis monuit. Cumq; ab eo, si sui apud Reges mentio aliqua fuerit, quærerent: Magna, ait, si mihi dicere liceat, sacramentum enim Regis celare honorificum est. Sed hoc tamen vobis pandere audeo, quia sollicitum apud patrem filium habuistis interpretem. Venturi enim estis in conspectum patris diluculo ipsius edicto: sed ejus horæ & articuli fortunam committere habemus DEO. Veniunt illi precibus nocte muniti in Aulam matutini, patre cum filio jam laudes, quarum Eccehardus semper curam gerebat, audientibus. Ait Palzone loci Episcopo preces recitante Eccehardus ostium pandit, ut videat si assint, cumq; eos conspiceret testans paulisper Ottoni significavit. Pater

ter autem eum egredi volentem chlamyde retinuit paruumque subrisit. Et ille: Numquam oculi perspicaciores Leo mi erant quam tui. Enimvero ita & de Leone legitur. Ekkehardus ait, quia oculis apertis dormit. Et Psalzo, unde sponsus ait ecclesiæ: *Ego dormio & cor meum vigilat.* Sed Domine pie foris te expectant, qui talia dormientes melius quam nos vigilantes sciant. Unde tu illos, ait, nosti? Quare illos, ait, non sciam, inter quos nutritus, & quæ optima scio, sum edoctus? Et ille: scio, ait, quia pauper & mendicus quondam circuiens terram peram paupertatis tuæ mendicando farciebas. Non ego, ait, sed quod illi dabant in summis ponebam. Tandem ille terrib. egressus, cum Ottonem Ducem cum eis offendisset assistentem arridens ei *bon man* habere Romanisce dixit: dein & eos salvere ait. Ille etiam acclinis cum ipsis gratias egit. Wanuic vero primus ordine si loqui liceret quæsiit? Fidenter, Otto filius ait. Abbas noster, Domini invalidus multum in vobis, sed & in Domina nostra confisus nos ad pietatem vestram transmisit & gratiam regnum vobis optans sempiternum & imperium. Causam autem adventus nostri quondam litteris ab eo mandatam attulimus, non forsitan oportet, ut interim dum legantur sileamus. Litterarum, Otto pater ait, molimina audivi, sed eum dum vivit deponere nescio, si possit decere. Et Cunibertus propius Regibus accedens: At nos Domini modum forsitan optimum scimus, quo vos deceat efficere, quod pater noster & nos ejus jussu postulamus. Sic ille Dominus noster omni tempore quo vivit: quem subrogari sibi vult, nihil capitale absque ejus nutu faciat, tantummodo, quod valde ille benivolentissimus formidat ne nos moriens orphanos relinquat. Est enim ille magnæ spes vir quem destinat. Illo quoque, conticente, Otto Pater: Quem tamen mihi nepos meus, inquit, miserit monstrate. At pariter illi Notkerum in ultimis, ut ordo ejus erat, stantem produxerant. Et pater in aurem filio: Modo, ait, quoniam viros disertos inter illos video, quid dicere velint probare volo. Et Ekkehardus audiens: Aliud, ait, Domine mi, curato: absque responso enim illos non invenies. Et ille: Iste ne est, quem ætate vobis quasi filium eligere mihi proponitis? O maturitatem vestram & pæne omnibus vobis sparsam caniciem, Abbatem vestrum inter tot canutos qui sibi possit subrogari invenire non potuisse! Et Rupertus quem dixi subdecanus: Errasti Domine mi Rex, ait, & oppido erras. Inter tot utique Marias optimam partem dudum eligentes Martham nec unam quidem, quæ sollicita sit & circa frequens ministerium satagere velit, nepos tuus invenire poterit, ideoque talibus relictis ad minorem ætatem descendit, & optimam, mihi crede, si eam digneris, invenit. Ad hæc pater: Ut video, tu ipse dignior illo. Interea pater ad calceandum in caminatam ivit. Illis autem ut se expectent jussis ambo Ottones Regem comitantes Regina accita, ne tales viros diu detineret, rogant. At ille in dubio se esse ait quid faceret, neque illum adeo placere quem attulerant. Regulam autem quoniam in loco illo numquam stabilire potuerit, regularem eis aliquem ponere velle si suadeant, ait. Et continuo filius Sandratum eum velle & Ekkehardus senserant. Ekkehardus autem ad pedes procidens tacitus surrexit. Et pater, quid petis, ait, enimvero etiam si tibimet abbatiam illam dari vis, absque regulari aliquo comite ab Ottone non ibis. Enimvero, ille ait, ex causa summe Domini pedes vestros hodie non petii neque peram. Longe aliud est, quod vestra quidem omnium trium vice Domini & Domina lacrimascere etiam potero, quod cogitavi & cogito. Ubi est veritatis semper inconvulsa firmitas, etiam apud Ethnicos, Regum? Dico enim privilegia à Karolo Sanct. Gallo usque vos data? Vestrum autem famulis vestris præ omnibus semper potissimum, in quo nepos vester Abbas, Ekkehardus vester & Notkerus cum cæteris Spiritus Sancti viris adeo confisi sunt & confidunt, ut neminem alium præter quem vobis * certissimi vestri miserant, expectent Abbatem? Ottones tandem Rex & Dux surgentes, Regina quoque supplice, privilegii memorem fore rogant. At ille silens secumque deliberans tandemque quasi invitus acciri homines jubet. Quibus coram stantibus, propter abbatum, ait ille, vestrum tunica qualem Benedictus quidem numquam induit decorum non statim vos viri Dei osculatus sum: osculamini igitur. Cumque eum præire invenirent, ille vitato eo cæteros osculatus est: hora osculi ejus adhuc, inquit, forte erit. Cumque plura de statu monasterii cum eis disceptasset & de moribus eorum & vita, quæsivit si adesset qui dixisse fertur; *Si calceus dividitur, nemo calceatur*, risuque suis moto, ecce iterum Ruodmannum, Ekkehardus ait, sentimus. Quo audito, tu dixisti, Rex ait. Tandemque ferula recepta Abbate coram se ut motus est posito, condicto quidem tali eam Notkero dedit, ut vivo Abbate suo sicut ipse vellet jam curaret, nihilque capitale absque ejus nutu & Ekkehardi Notkerique consilio ageret. Et continuo, meus tandem eris (ait) manibusque receptum osculatus est, moxque ille evangelio allato fidem juravit, dimissoq; eo in ecclesiam ad *Te Deum Laudamus*, milites Galli qui aderant reverso coram se accitos jurare jussit, tandemq; surgens in partem illum cum patribus sumpsit, salu-

forte dilectissimi.

salutemque nepoti mandans & gratiam regulæque eos tenorem habere qui perspiciat eis in proximo missurum, quem quo gratantissime possent edixit ut receptum tractarent, & revera scirent, si sibi boni quid talis ille redicturus foret, in nullo se ærario suo parcere velle, quin eis in quibuscumque possit accommodaverit, tandemque eis missione data, si quid ab iconomis suis victualium exigere velint abunde dari jussit.

Veniens domum Notkerus gratanter ab omnibus susceptus, Burkhardique manu in sedem potentiæ locatus colloquium in capituli domo facere & Basilicam egreditur, ibique in Sanct. Benedicti vicem ab omnibus electus qualem se mox & semper quo ad vixit exhiberit, partim vix narrare, partim vix credere elt. Hilaritas enim ejus, quæ ei quodam ingenita modo quasi naturalis inerat, & ut nunc temporis est deliciis ascribatur, partim dicenda non est, propter quod invidi detrahere, defuti autem cum gemitu clamare non poterunt. O tempora, ô mores! Enimvero cum ubertas, quæ ultimos Burkhardi annos nobilitabat, officinas omnes monasterii Richero Ecchehardi monitus colligente suppleverit, largifluo in omni hilaritate viro etiam suos Deus adeo frugibus oneraverat annos, ut regiminis sui meritis id quivis jure ascribere possit, ut cum Tullio meliori quidem ipse concinnare potuerit metro.

O fortunatum Galli me consule cellam.

Paucis utique ille post adventum suum diebus elapsis decessore suo cum allectis sanioris consilio monente, Kebonis doctrinam paulisper quidem sopitam sollicite excitavit, disciplinamque semper loco Galli inolitam recuperavit. In necessariis autem ubertate annua abundante fratres suos omnimodis procuravit. Vineas enim, postquam ab Hadewiga fructi sunt, Richerus homo Sanct. Gallo conquisitivus Decani sui monitis tum precio tum concambio tantas collegit ut ubertate redundante communi fratrum tum Abbatis penu repletis vasa vinaria non pauca in curte Abbatis deforis quoque sub divo locarentur sub custodibus, pluresque, vi alicujus momenti in loco erant, rubeum vinum quam vis alias bonum præ deliciis repudiarent. Sed Abbas Cralohi de fratre quidem, Notkeri autem de sorore cum nepos esset, ingenita sibi ab utrisque severitate, partim quia sub Burkhardo vacillante liberius vixerant, partim ut fama hæc Regum aures attingeret, fratres artius in clausto qui ejusmodi erant stringere curabat, taliumque ille culpas palam seculo factas foris clausum interdum puniverat. Sed & plerumq; in curtes longius sitas pane sordidiore aquaque alendos exiliaverat. Neque sic quidem linguas detrahentium restrinxerat, cum & suimet patrui filium multa scientia inflatum Furintovvam, alterum autem Nechinburg diu relegaverit. Pro quibus eum & aliis quidem similibus per nuncios & litteras cum Reges regratiassent, non tamen apud eos secure tutus esse longo tempore poterat: quod in loco suo post apparebit. Talis ille cum in clausto fuisset laicis quidem & militibus & famulis longe alius erat. Milites quidem, quando sibi absque fratribus esse vacabat, intus, & fortis mensæ suæ propositores & pincernas hebdomadarios habere solebat, disciplinanteque sibi ab eis ministrari volebat. Filios autem aliquorum, qui patrum beneficia habituri erant, ad se sumptos severo educaverat, qui coram eo interdum nudis tabulis luserant; sed & pro avibus captoriis & cæteris quibus libertatis indoles exerceri decet, si deliquissent, à magistris exacti vapulabant: quibus tamen missionis pro ætate temporibus amaturas ille & munera dabat. His similibusque, quæ se frugi hominem vulgassent, operibus adeo se ille commendabat, ut ubique de eo fama volaret, sed & coram ipsis quoque Regibus non aliter nisi boni Abbatis prænomine memoraretur. Hartmuoti vero constitutiones cum omnimodis servare sollicitus esset, loco plerumq; cedebat, ut effusius fratres eo absente lætificarentur, dicens Decano & symmistis suis, si eorum causa, quorum his temporibus in Monachos ora sunt patula, inflexibilem rigorem semper tenuerimus, aut arcum regulæ frangemus, aut chordam ejus mihi, ait, credite rumpemus. Ideoque quia id palam pati non audeo, clausis super se ostiis ut aliquando remissius fratres mei agant, consulto carissimis loco cedere ait vôlo. Videte tamen, ait, obsecro vos Domini in quib⁹ reclinor ne effuse effluant, & ne laici hilaritati illorum omnino interfint, maxime autem servi, quorum nec jusiurandis credere sæpius ait didicimus.

Clausum autem Sanct. Galli, quoniam hunc locum incidimus, ab antiqua patrum memoria tantæ veneration semper est habitum, ut nemini vel potentissimorum seculi canonicorum seu laicorum introitus vel etiam introspectus ejus licuerit. Unde & dicere habeo, quod ab religiosis hujus temporis mihi quidem discredi scio. Vidi egomet ante tempora, quæ à Gallis patimur, Monachorum schismatis, Comites aliosque potentes, loci quoque Milites, pro delectione festis diebus crucem nobiscum per clastrum * sequendo, juvenes & senes * *al. sequendi.* quosdam ad cingulum barbatos Monachicis indutos roccis nobiscum quaqua ivimus ingredi. In refectorio quoq; octo de illis, qui tamen emeriti videbantur, circa Abbatem & Decanos ad mensam Monachico con-

consedisse habitu in die Pascæ vidi. Sed &, ut risum de commessatorum illorum uno moveam, Bernhardus quidam domi supra mensam silere non solitus : hic cum circa Subdecanum Ruopertum mensuram puræ potionis suæ coram se habentem consedisset, ut domi solitus erat, statim bibere volens eam manu sumpsit & impiger hausit. At ille sciens eum jocundum, silenter in aurem homini, regulariter nostrum est, ait. Et ille immemor quo præstructus erat silentii; si nostrum est bibamus illud, palam omnibus dixit, continuoque sibi poculo oblato: Ecce & istud nostrum est, bibamus illud & ipsum. Raucosus enim & ludibundæ vocis erat & morum, manu fortis quidem.

At Notkerus annorum suorum ubertate quidem oppido habundus, plurima quæ nemo antecessorum ejus unquam ausus sit aggressus est & fecit. Muros enim ille super vallos ab Annone patruo cœptos cum interpositis turribus & portis perfecit. Ad has impensas ille plura profundens universæ familiæ præbendariis, id est centum septuaginta viris, cum nunquam ante se nisi avena pascerentur, pura de spelta dederat grana, & quod amplius erat, spicarium ille novum, quia sic homo erat, solis feris & beluis avibusque domesticis & domesticatis juxta fratrum condi fecit : quod & ipsum jam fieri jussit magnificum. Talibus bonis innatanti non tamen deerant interdum adversa inter prospera. Nam absque beneficiis multis, pro quibus arrabatur à Regibus, ut ea quasi dives opum & homo largissimus vocatus præstaret quibus nollet, Ruodmau eum tunc more solito apud Aulicos accusat, & Ekkehardo nescio spiritum ejus fœtere fecerat nihil minus sperantis. Et ecce Ottonis celato Ottoni filio & Ekkehardo consilio Sandratus litteras ferens in ipsa Sanct. Galli vigilia vespertina in cepta in templum deforis inter laicos est ingressus. Latere se posse dum omnia perspiceret, quasi nemini notus, credidit. Volebat enim, ut postea fassus est, diebus illis sanctis hospitio sibimet qua posset petito de mercato se curare ut exploratis quæ posset omnibus astus suos tandem acturus erumperet in medium liberius. Decanus autem de Muorbach juxta Abbatem astans; Ecce Sandrat, ait, inter illos si umquam eum vidi Domine mi vitabundus graditur. Despectibilis illi enim, quem prospicis, ipse est. Et Abbas, video illum, sed si ipse est, mihi quidam despectibilis non est, accitoque quodam fratrem, digito monstratum in chorum duci & locari jubet. Quem ille non sine rubore vellet nollet secutus deprehensum se celare non potuit. Oculi enim omnium intenti erant in illum. Abbas autem post laudes egressus in auditorio eum salutat, mirarique inter cætera ait, quod tam palam promissus ita supervenerit occultus. Responsi ille dubius Epistolam porrigit, & hæc pro me loquitur, ait, quam tibi Magnus Otto quidem direxit. Acceptis ille litteris & osculo veneratis, in tutba hac festi nostri, ait, legere Domini litteras tutum non puto, ad quas ocium habere volo, sed pro hospitii tui commodis satagere portanarium volo, teque, quia forte lassus es, dies aliquot, ut post expeditior sis, in domo quietis pausare & quomodolibet per te curam tui gerere: hospitibus vero & aliis in claustro & deforis me oportet providere. Quapropter & à refectorio, ait, ne oculos tuos ibi quid lædat, hos dies volo ut abstineas. Lecta epistola Domini mei, quicquid libuerit mihi, ait, velim loquamini, tantum ut in principio introitus nostri nihil regulæ absonum inveniamur perpeti. His dictis discessum est, illeque in alta illa, quam Sindolfus Sanct. Notkero quondam clausit, locatur caminata Epistola adventu Regum & Reginæ Italiam vere proximo petentium intimato, Sandratum ad instituendam regulam missum gradanter jubet recipi, & quoad ipsi in locum veniant paterne tractari. At Abbas accitis domino Burkardo Decanoque cum patribus primo Sanct. Galli diei diluculo in colloquium, Sandratum bene mansionatum hospitaliter tractari decernunt usque post festum, eoque transacto integrius utrimque quid facto opus sit tractari quidem posse. Quod ubi per Decanum Richerumque Præpositum homini demandatum est, tanta asperitate accepit, ut nisi quantocius sibi versari detur cum eis, quod docere veniisset, mori omni postposita se minaretur abscedere. At Richerus Decano ne quicquam contra loqueretur in aurem monente, proteriam tamen verborum ejus ferre non valens; Si fidelis nuncius es, ait, responsum pro quo missus es expectabis: sin autem in commisso fidelis esse nolueris, *infidelis* inquit *si discedit*, ut ait Apostolus, *discedat*. Et Decanus; Nequaquam, ait; enim vero litteris nobis regiis missum abire non patimur, sed & sub custodia quoniam fugam minatur volo servetur, moxque Præpositus ministris accitis ait; Omni honore & impensorum (inquit) opulentia seniorem istum Domini Regis nuncium curate, ipsum autem ne Abbate nostro inscio abeat sollicite servate. Veniet dies tertius, & hominibus suis missionem quidem dabimus. Talibus ille utriusque verbis adeo est consternatus, ut stupidus eis abeuntibus sedens diceret suis, neminem cucullatum in se putasse fuisse, qui sibi contra votum suum tanta præsumeret respondere. Tandem ut multa quæ audivi præteream, tertia die in consessum adducto Abbas consulto est locutus; Nobis, Fra-

ter, quibus ad opus optimum ut opto (ait,) directus es, prudentiorem te Episcopis & Abbatibus opus est fore, qui nos mira caritatis discretione nuperrime in regulâ Sanct. Benedicti stabilitos ut volebant reliquerant; à qua in aliquo nos cogere deviare, plerosq; fratrum habeo qui immissionem per angelum malum peccatis nostris id exigentibus planissime asserant: in quo uni tibi quamvis sanctissimo homini repentino motu obsequi, non excussæ rationis, sed regalis esse scimus imperii. Mihi, ait ille, miror si de immissione mea si angelus malus sim quisquam attribuat, cum sponte mea credite mihi non venerim, neq; ad vos neq; ad ullos, quorum tamen Deo laus multos in regno correxeram, apud quos quoniam ab Imperio missus sum imperiose quidem egeram, neque deprecative quicquam sicut & apud vos ubi primo adveneram facere permissus sim volueram, & si adhuc hodie permittor volo. Et Decanus Abbatis; Age igitur, Domine mi, cedamus angelo Imperii, & ordinem ei congruum dato nobiscum, ut quomodo vivamus videat, ubique versetur: hebdomadæ tamen inducias ante magistratum ejus (inquit) petere volumus, ut regulæ viam qua gradimur perspiciens si nos exorbitare regula lecta docuerit, reducentem secundum Imperii jussum sequamur, & quia regularis Monachus absque Abbate esse non poterit, qui sibimet Abbas Decanusq; sit, hic invenisse inter doctrinas suas regulares viros patienter ferat. Coloniæ, ille ait, Abbatē meum carissimum reliqui. Ejus nobis, Decanus ait, etiamsi litteras commendatitias dederis, ea tamen teipsum facere & pati renuere quæ docueris, etiam Regi ipsi Magno nos tibi perpeti nolle referemus. Talibus ille auditis secum fremens adeo ut præ ira etiam lacrimas ceret commotus est. Sed Abbas conventu dirempto consurgens bono animo esse illum per se monuit, neque semetipsum quidem rationabilitati tanti viri ausum ait reniti, cum talium in loco sint plurimi qui ab Episcopis & Abbatibus nuperrime in regula Kebone commanente stabiliti non possint in impetu ab ea revelli: se autem Regis quas attulit litteris contraire nolle, si sub longis moris & examine regulæ rationabilia suis ingerat, & à tantorum virorum doctrinis tamdiu inolitis eos avertat. Jubet tandem ei ordinem dari post Decanos, & hebdomadam illam omnia nostra perspiciendo quietius agere, tandemque cum ratione quæcumque non placuerint, regula teste, mutare. Finitur hebdomada in capitulo confidens plura sibi displicere ait, maxime autem in ecclesia exaltationes vocum gloriosas & nequaquam Monachicas, & alia quæ post dicere vellet plura, præter quod Dominicam in ea cottidie agere videret, feriam autem sextam in refectorio. Porcini autem liquaminis odorem nares suas omnino ferre non posse, carnesque se omnibus & liquamen infirmis & sanis edicto Regis interminari, vinum autem, quoniam bibulus quidem erat, nimis nobis parce dari ajebat, calicemque nostrum ad refocillandum potius quam ad potandum sufficere. Cætera plura quæ docuit & fecit præter quædam insignia, quoniam omnia exitum malum habent, ex quibus quidem volumen facere possem, omitto. Monet Abbas decem tandem nec non & omnes, quoniam parum firmitatis in eo quidem viderat, ut ei sicut se diligerent ad congrua & incongrua cuncta parerent, prædicens eis magistratus ejus rigorem non diu duraturum. Jubet autrm in summo dexteræ refectorii mensæ omnia ei quæ ipse diceret sine mensura proponi, & si ipse desineret bibere moneri, jam enim illum potando quis esset exploraverat. Decanus autem cum Præposito singulis fratrum ut idoneis illum moribus frangerent frequenter inculcabant. Erat autem ille fratribus semper post mensam in disciplinis propter potum quidem asperior. Accidit vero quadam die ut quidam juvenum, cui jam plures dies ille infestior erat, cum in illum severius ut in omnes solebat verbis invehereturr, *ecce iterum semimagister noster post quam merò inculuit*, diceret. Ille verbum clam ut putabat à juvene dictum aure ejus illico rapiens; *Semimagister tuus*, inquit, *ego si insanio tibi ostendere quantocius habebo*, insiliensque in hominem bene quidem natum sed & admodum litteratum grandem ei manu in maxillam alapam dedit. Ille vero multum robustior brachio dicto citius extento, pugno illum in timpus validissime percussit semineecemque in terram cadere fecit: & nisi quod eum cæteri retinebant, majora ei ad huc facere volebat. Superveniunt cum Decano continuò fratres Abbate accito signum pulsatur ad capitulum, ibi jussu Abbatis juvenis ille adhuc furens ad columnam pyralis ligatus acerrime virgis cæditur: & inter dolores quoniam literatus erat, Mirum esse, ait, quod Christus ad Columnam technis quondam passus est Diaboli, se alterius Sathanæ technis ad columnam quidem pati. Neque enim minus mirum quandoque evenire, si Sandrato per manus suas, quod æquivoco accidit, accidat. Talia eo inter verbera sibi præsagiente, ipse adhuc de illo ictu stupidus residens valde expavit humique coram Abbate stratus ut eum absolveret petiit, quidque sibimet posthæc faciendum sit pro Regis amore se doceat. Et Decanus; Nimis urges, ait, Dominum nostrum ut te qui tot Monachos, ut ais, docuisti nosque post tot Episcopos & Abbates docere venisti, doctor tuus esse præsumar. Et Abbas; Quia Regi Domino fidem, ô vir

Dei,

Dei, ait, juravi, quicquid nobiscum feceris ego habeo pati usque ad id quod nescio, cujus regulæ esse tu dicis, si fratres meos quasi stolide audax mane cædendos insiliveris. Etenim in fide affero, uterque nostrum contra regulam etiam nunc operati sumus, tu filium meum absque judicio cædendo manibus, ego ut tibi satisfacerem verberibus. Cumque omnes eum ut litteris gesta ejus Ottoni filio mittendas tradi juberet, surgens ille quasi cæteris exemplum dando roccum exuit, & coram se expandit, utque puniretur pro tali excessu gemens oravit. Cumque plerique omnes ut vapularet optarent, Abbas illum induere, quoniam quidem nuncius Regius honorandus sit, jussit: dein illum cum fratre læso per potestatem pacificans, quomodolibet tamen agere vellet arte sua non prohibuit. At ille cum eo minus vino non parceret, transactisque ab hoc articulo aliquot diebus in magistratu suo iterum insolesceret, quadam nocte vino sepultus stertendo & sternutando fratres inquietaverat: servum vero suum Hattonem, qui olim post adventum suum loco discesserat, clamans; *serve nequam* (ait) *ubi es?* sicque insaniens tandem urinam surrexit sine rocco & nudipes, Ruomonisque patris propter inquietudinem ejus tunc absentis scamnum lecti perminxerat. Crastina vero à Decano ebrietatis & turpitudinis capitulo incusatus, iterum ut & prius sponte sua roccum exuit, & super expansum se extendens puniri postulavit, At Ruomo surgens Decano quidem non jubente flagello fratrum quod cominus pendebat modeste sumpto maximos illi ictus infregit, Decanoque illum quidem quidnam faceret inclamantes, Quod jussistis, ait, & quod ipse petiit facito (simulabat enim se nutum ejus putasse) interimque majores ei fortissime infregerat, illoque væ sibi quod unquam in locum venerit vociferante, Decano surgente vix ereptus est. Ruomodo autem tantæ auctoritatis meritis suis erat, ut à nemine sit notatus, ab aliquibus idonee fecisse sit dictus. Jubet tandem Abbas consulto omnium lectum illi sterni in caminata, qua primo hospitatus est, vigilemque ei industrium de familia dari.

Ibi illi aliquando de completorio veniens, videns vigilem sibi carnes paratas super mensam habentem, (nam illum nimis diligens fidem esse confidebat) anime mi, ait de carnibus & mihi dato & celatum habeto. Quod cum libens fecisset, de carnibus saturato etiam vinum porrexit. At ille de sacculo à nemine unquam in loco viso denarios proferens unanimi suo osculato ut & aliis noctibus par faceret dedit. Cumque hoc illi jam crebro clausis super se intus ostiis fecisset, quidam die Richero scitanti quomodo se magister fratrum noctu haberet? Enim vero optime, ait, si ei carnes jam dare haberem: nam quas habere potui, consumpsimus. Bene, ille ait, mi sodes, narras: neque enim tibi per me deerunt, sed quod tibi dico, ut de vita cures facito. Januas nocte proxima serare te simulato, reseratasque finito: & à ministris nostris quæ abundent carnibus sumtis opipare eas vobis parato. Venit ille nocte proxima de completorio, & ut solebat mensam ei minister fidissimus apponens carnibus onerabat, lætamque noctem habituros promittebat. Et ecce Præpositus assumptis quibusdam de fratribus avide illis supervenit comedentibus, & stans super illos; in bonis, inquit, operibus te magister sancte invenimus. Enim vero ait ægrotis nostris si tu velles, scutella hæc magis liceret quam tibi; & allevans illam in faciem eam minatus percutere non tamen fecit: Vigilem autem, quasi & ipsi iratus, servum nequissimum vocans, numquam in conspectum suum venire jussum domo expulit, soloque illo deceptore quidem Regum & regni relicto abierunt, januis ne ultra intus intraret clausi post se sollicite clausis. At ille malum sibi aliquod maximum cras futurum timens de nocte fugam iniit, latibulumque die illo inter fruteta montis proximi habuit. Sed & Abbas cum neminem illum persequi vellet, securus tandem fuimet factus deambulatoribus peregrinis, qui Romam ibant, jungitur. Sed quid postea fortunæ habuerit, quia dubie affirmatum est, odio nominis ejus libens ignoro. Et hæc est tragœdia Sandrati hypocritæ jussu Ottonis Magni in nos moliminum. Misit tandem Abbas litteras Ottonibus & Reginæ in Saxoniam cum muneribus, scitans tempus adventus eorum, nec non & Ekkehardo quaternionem omnem seriem Sandrari tenentem, quam ille Ottoni filio cum in secretis legere daret, in tantos ironiæ cachinnos solutus est, ut mater ejus superveniens quid esset quæreret. At ille scripturam illam ipsi dans legere eam rogavit (nam litteratissima erat) quæ fortuna missum à pate sanctum Sandratum comitata sit & secuta. Quam cum & ipsa quidam studiose perlegeret, risumque non contineret, filio ait: enim vero fili tam indecens mihi videtur fuisse, patrem tuum talibus viris, quales & nos nuper de illis vidimus, tale scelus immisisse, monstrumque hominis tantæ reverentiæ viros post se trahere jussum fuisse; Eya, ait auricularis patris tui fuit ille hominum vilissimus & Deo odibilis: sed & ego fallebar in illo macilentum videns & pallidum, habituque neglectum, magnumque aliquid nos in eo expectare sperabamus. Scio autem tibi &

Ekke-

Ekkehardo quicquam de hac re patri suo loqui minus, ait, convenire: sed ego quidem quando primum copia fuerit, scripturam istam fide interpres auribus ejus aperiam. Miles quidam Abbatis nuncius datus Regi tandem Regina astante litteras dans munera offert, continuoque grate acceptis quomodo Sandrat se habeat interroganti Regina infert; mihi, ait, hoc Domine mi injunctum est epistola lecta tibi interpretari. Quam cum ipsa legisset, finis ejus erat; *Moveatque majestatis tuæ pietatem indiscreta varietas molestiarum, quas per sedecim hebdomadarum spatia cum fratribus meis perfessus sum.* Et illa; has, Domine, in his cartis * brevitas à me clementer (ait) audi. Cumque ei scripturam illam totam quam citissime poterat fidelis interpres absolveret, tædet me (ait) mi dilecta & piget audisse vana hominis totque indiscreta molimina. Sed & miseret me, ait, mei timore talium & tantæ humilitatis patientiæque Dei virorum. O, inquit, in conspectum daretur deceptor ille levissimus, quam cunctis hypocratis in exemplum esset futurus. Accitoque Reginæ consilio Ekkehardo; scribe, ait, Norkero tuo cum suis non meam tantum illis sed & illorum mihi quia commoti sunt gratiam. Et si eos contristavi inscius, propter invictam mei causa illorum patientiam, eos si vixero sciens lætificabo, adventumque nostrum in Majo, Deo donante ad eos futurum, & vulnera quibus à perversis seductus eos læsi sanaturum. Ingreditur interea Otto filius. Pater illi scripturam illam quasi rerum inscio dat legendam. Ille autem inter legendum dum rideret, minor te (pater ait) ridere quod me libet flere, quod verax factus sis, ait, hoc pater gaudeo, crebro vobis cum eum insinuarem, & vos tamen me inconsulto illuc hominem misistis, quisquis esset celare non potuit. Sed vel nunc quæratur, Pater, ubi sit, ut cum nos in locum (ait) venerimus, in conspectu discipulorum suorum, quos indigne tractaverat, ipse digne tractetur. Et Regina; Si patri tuo Fili ait, prius ille ad manus venerit, non meo consilio eum illuc reservabit. Dimissus hilariter Miles Abbatis boni nuncii gerulus omnes Sanct. Galli viros lætificans Regum eis verbis edixerat, ut quoniam ipsi jam experti sunt quod bene quidem vellent, posthac viverent quocumque modo vellent, nec enim jam ultra ullum eis hypocritam spondent immissuros. Parantur in adventum illorum multimoda laudum recens dictatarum, cæterarum ut solet rerum copiosa impendia. Veniunt in locum in vigilia ascensionis, quæ fuit in die Sanct. Potentianæ Virginis: suscipiuntur honore quo docuit. Otto Magnus à fratre Prunone Coloniæ Archiepiscopo sinistra ductus, dextera baculo fultus: filio autem matrem ducente, longe ipse præ aliis quasi leo præ bestiis, fratre manu osculata discedente, solus in medio fratribus hinc inde ad laudes in lateribus ecclesiæ directum statutis quasi statua constitit, oculisque grandibus in fratres hinc inde versatis quam antea noverat, si adhuc sit, disciplinam probans baculum sibi decidere sivit. Cuonone autem Duce genero ejus accurante baculumque sibi timorate restituente, stare illum jubens ait: Ecce ego disciplinam horum, quam & tu forsitan audisti, temptans baculum mihi decidere sivi, meminisque illorum caput aut oculos ad hoc motos vidi. Dic vero Adelheidæ meæ & filio versutiam quam feci. Filius autem sæpe facere loqui solitus Cuononi referenti; Miramur, ait, cum tamen firmiter imperium teneat, quod baculus deciderit, enimvero quasi leo regna, quæ adhuc cepit, firmissime tenuit; neque mihi quamvis filio partem vel unam dedit. Tandem post laudes finitas Rex Magnus neminem nisi quem Abbas velit secum ad claustrum ingredi edixit. Decano & aliis primoribus ad oscula vocatis Notkerus suus ubi esset interrogat. Nam ille tunc senio cæcus in sedili quodam sedens ei monstratus est. Jubet ergo filio ut ipse sibi adduceret illum, qui mox osculatum ad patrem manu duxerat illum, quem & ipse osculatus virum sub chlamyde astrictum multum consolatus est illum, & manum ei dans duxit secum ad claustrum: O me, ille ait, felicissimum cæcum, qui tantos quantos nullus umquam meruit, hodie habeo ductores. In claustro autem residens juxta se locaverat illum. Ibi illum Episcopi & Abbates laicique, quibus sæpe profuit, salutabant. Abbate interea assumpto Otto filius armarium sibi aperiri rogat: Quod ille renuere non ausus, condicto tamen risibili, ne tantus prædo locum & fratres spoliaret, aperiri jubet. Illo autem libris optimis illecto plures abstulit, quorum tamen aliquos Ekkehardo rogante postea reddidit.

* al. brevitas amas clam.

Finit Ekkehardus: Incipit Burkhardus.

BURK-

BURKHARDI MONACHI S. GALLI

LIBER

DE CASIBUS MONASTERII S. GALLI IN ALAMANNIA.

PRÆLOQUIUM.

COnqueror in primis, quod maxime subolet antecessores nostros viros justos & sapientes multorum patrum, Abbatum, & fratrum laudabilia gesta non scripsisse, cum constet eos multa digna relatu fecisse & dixisse. Laudabile enim & satis hoc loco usitatum esset, si veteres scriptores nostri de simili materia imitati fuissent Hartmannum, qui priorem librum de casibus fecerat; & Ratpertum hominem doctissimum, qui eundem usque ad sua tempora librum auxerat; Ekkehardum quoque Juniorem qui à Salomone incipiens ad *Notpertum se singula ducere velle pollicitus est, sed in Notkero finivit, sive autem morte præventus hoc, quod in exordio libri sui se dicturum promisit, non perfecit, aut si perfectum postea perditum sit, nos nescimus. Proinde seniores nostros arguo, qui omnia benefacta & etiam negligentias Immonis, Vodalrici, Kerhardi, Burkhardi, Thiepaldi, Vodalrici, Norperti viderunt aut veraci relatione didicerunt, nec tamen scripserunt. Manifestum est enim eos plura digna relatu & fecisse & dixisse, & cum constet eos sanctissimos fuisse & in sanctorum numero aliquos ipsorum asscitos, grave nobis & tædiosum est, nihil de ipsorum virtutibus quod in hoc loco fecerint aut quid passi sint scire. Credimus autem etiam ipsos sicut antecessores nostros & nos quoque in hoc loco, quod quodammodo naturale loco & morale est, multa adversa cum aliquantulis commodis sustinuisse. Ab exordio enim hujus nascentis loci usque ad senissimam antiquitatem nostram Monachis nostris numquam persecutiones, tribulationes, detractiones, invidiæ defuerunt, & nisi sanctitas patris Galli aut fratrum, qui in singulis temporibus singulis tribulationibus interfuerunt, subvenisset, Sidonius Constantiensis Episcopus aut Ruodmannus Abbas Augensis locum nostrum aut penitus destruxissent aut ad nihilum redegissent. Sed de Sidonio, quomodo ne perficeret quod proposuit digna patris Galli ultione viscera sibi ante altare cecidissent, qui plenius scire desiderat metricam Galli vitam legat. Ruodmanni etiam intentio quomodo ad nihilum redacta sit, in præsenti libro plene dictum est. De cæteris autem Abbatibus tam nostris quam extraneis, quid & ipsi fecerint singuli, in suis temporibus quoniam scriptum est, nos aliquid dicere inde supersedemus. Sed hoc constanter affirmamus, quod quantum per bonos Abbates locus profecerat, tantum per malos defecerat: & quantum à bonis spiritali delectatione sumus nutriti, tantum per malos decrevimus multum tribulati. Sed dum nostras miserias deflemus, aliquantum ab incepto digressi ad historiam revertamur.

*al. Norpertum.

CAPUT I.

De Immone Abbate & morte ejus.

NOtkerus Abbas defunctus religiose ab omni conventu post maximas decimas sepultus est. Sub ipso enim locus omni abundantia rerum & spiritalibus deliciis abundaverat. Ammonitiones enim Burkhardi antecessoris sui libenter audiens ad exemplum illius singula ordinate fecerat. In tantum autem locus sub ipso creverat, ut verissimus versus de ipso scriptus sit. Cum enim ad nutum ei omnia cessissent, * Ekkehardus, qui de ipso plurima dixerat, versum ex persona Tullii dictum in ipsum dixerat:

O fortunatam Galli me consule cellam.

* *Non Decanus, ut Stumpfius opinatur, sed Junior, qui præcedentem historiam scripsit.*

Eodem anno etiam Burkhardus antecessor suus, eo quo ante nos dictum est, ordine obiit & sepultus, Notkerus etiam Medicus, de cujus industria multa in præsenti libro dicta sunt, in Domino & in bona opinione moriens plus, quam credi possit, defletus sepultus est. Cum enim stella Cometis in Autumno visa fuisset, horum mortem & maximam regni turbationem signaverat.

Nam inter Ottonem Imperatorem & & nepotem ejus Henricum Ducem Bajoariæ gravis de regno contentio orta est. In hac tempestate Immo canonice electus & ab Ottone Imperatore legitime investitus ad monasterium reversus, sicut pius & fidissimus S. Galli ovium pastor benigne susceptus est. In hac autem commotione regni licet parti Imperatoris omni diligentia aspirasset, sua tamen benignitate & industria ne hostes regni res loci nostri vastarent effecit,

effecit, & ut verissima fratrum narratione didici, fratrum amator cottidianam ipsorum annonam omni diligentia augens, aucta fideliter congregans, congregata caritative & largissime dividens, regularis vitæ strenuus informator, thesauros etiam ecclesiæ abundantissime auxerat. Auream enim tabulam, quæ usque hodie ante altare Galli pretiosior in arte quam in materia ostenditur ipse diligentissimo studio incepit, & pœnæ usque ad unguem perduxit. Casulas etiam optimas illas ille fieri instituit: unam in qua ascensio Domini auro intexta est, & alteram quæ diversas figuras desuper in medio & in margine simili modo præfert intextas; quam tamen, ut adhuc videre est, immatura morte præventus non perfecit. Abbas quoque quasdam deauratas in margine & in pectorali, quæ usque hodie singulari studio ornatæ videntur, ipse elaboravit. Stolas similiter deauratas, capsas dalmaticas, subtilia, cætera quoque ecclesiastica ornamenta tot & tanta perfecit, quod opinabile, res nulli umquam Principum in his temporibus mundo in deterius vergente tam brevi spatio tot magnifica opera concessum sit perficere. Plurima etiam opera sua tanta ammitatione magnificata sunt, ut si Regina Austri hoc in tempore fuisset Salomone transito ad Immonem declinasset. Unde autem tot pondera auri, tam pretiosissimam purpuram, tot margaritas, tam subtiles artifices habuisse potuisset, quid signabile in tanto studio fecisset aut dixisset, si ab his qui hæc omnia noverant scripta fuissent maxima tragœdia esset. Nos autem horum omnium ignari, quippe qui singula ejus gesta non novimus, sed hæc pauca quæ diximus quorundam narratione didicimus, summa quædam tangentes ad alia transimus, sicut autem in arcu Ecclesiæ de ipso scriptum est;

Hoc Abbas Immo picturis complsit & auro,

monasterium probato studio depinxerat. Othmari etiam ecclesiam, ut in fornice de ipso dictum est;

Hanc Othmare domum tuus Immo ornavit & auxit,

crypta & fornicibus gypsi auri speciebus coovenienter auctam auro & coloribus ornaverat. Cum autem omnipotens Deus ipsius merita remunerari decrevisset, loci quem Gallus sibi suæque genitrici dicaverat oblitus Immonem multa (sicut caritas numquam occisa est) quæ adhuc facturus esset meditantem assumpsit. O quanta in ejus transitu fratres dolore tabescebant, clerus & familia lugubri luctu tali Domino & patre orbati deflebant, talia sibi sine intermissione optantes;

Rectori summo nos te committimus Immo,
In vice cujus tu cellæ fueras pater hujus,
Quem bene rexisti, pro quo cœlum meruisti.

O quanta pericula post ejus transitum loco futura, quod etiam exitus probabat, cuncti prædicebant, Immonis supparem loco numquam futurum constanter affirmabant. Cumque hæc & alia in tantis malis dicenda sibi sæpius reiterassent, maximo Abbatum & fratrum vocato conventu omni honore in loco, quem sibi ipse adoptaverat, eum sepeliverunt. Fratres autem omnia gesta ipsius diligenter considerantes, sed sigillatim per capitula non exponentes, brevissimum eulogium super ipsum metrice dixerunt;

Hic bene maturo transit pater ille sub ævo,
At patriæ requitem hic obit Immo diem:
Hunc merito nostri vigilanter habent memorari,
Plura loco Galli stant monimenta cui.

CAPUT II.

De Vodalrico Abbate hujus nominis primo.

POst Immonem Vodalricus loci nostri susceepit regimina. Qualiter autem accessisset vel qualiter vixisset, ætas, quæ omnia aufert, usque ad nos pervenire non permisit. Unum tamen memoriale & cunctis bonæ vitæ, si diutius vixisset, posuit exemplum. Fecit enim capellam illam, in qua sepulchrum Domini maximo studio auro & coloribus ornatum positum est.

Quam cum ad integrum perduxisset, aras quatuor in eadem capella constructas, unam Sanct. Trinitati, alteram in honore Sanct. Crucis consecrari fecit. Ad dexteram vero partem ejusdem capellæ assumptionem Sanct. cum Mariæ depinxisset, aram etiam ei ibidem consecravit, in sinistra vero parte dormitionem Sanct. Iohannis cum decolorasset, sibi etiam inibi altare ædificavit. Quintametiam Vodalrico Episcopo subtus in crypta ordinavit. Reliquum etiam tabulam deauratã, quæ est ante altare Sauct. Galli, quicquid ab Immone in ea imperfectum remansit, iste mox complevit. Cætera ejus facta quoniam non sunt scripta, nos ignoramus. Opinabile autem est, quia si fratres inquietasset, si res ecclesiæ dissipasset, sicut de Cralone Abbate factum est, aliquis fratrum scripto signasset. More etenim hominum sæpe evenit, ut bonorũ oblíti mala quæ patiuntur sæpius memoriæ festinent committere. Sed sicut non laudanda vicioſum est laudare, ita etiam honestum

Mona-

Monacho non est contra veritatem in laudem alicujus prorumpere. Sed quia brevissimum tempus, quinque videlicet annos, Abbas fuit, qualis esset aut qualis si vixisset futurus fuisset, ejus qui rapuit eum, ne malitia mutaret intellectum, judicio relinquamus. Rogo autem ne malivolentiæ aut negligentiæ arguar. Si enim vel scripto aut fama aliqua de ipso audivissem, licet ad alia festinem intacta non transissem. Ipso autem defuncto rem nostram Kerhardus suscepit regendam.

CAPUT III.

De Kerhardo Abbate & accusatione fratrum contra ipsum facta.

NUnc currentem necessario figimus pedem. Præ nimio quippe dolore gesta Kerhardi nos potius provocant ad flendum quam ad dicendum. Hujus enim dici non solum nos sed & omnis post nos posteritas poterit reminisci. Hæc enim dies nobis & omnibus hujus loci incolis maximo dolore est recolenda, in qua nobilem & florentem hunc locum, ita ut etiam alter paradisus dici potuisset, Kerhardus suscepit regendum: Sed qualiter accepisset, quoniam scriptum non est, ex sequentibus antecedentia probantes eum male intrasse affirmamus. Verissima quippe sententia Domini hæc est; *Quicunque in ovile aliunde quam per ostium ingreditur, non pastor sed fur vocatur.* Et cum certis indiciis officium mali pastoris designasset, consequenter adjunxit; *Fur non venit nisi ut furetur & mactet & perdat.* Si ergo Kerhardus honeste congregata beneficiavit, dissipavit, perdidit, quia per ostium non intrasset, suus actibus probavit. Cur autem cum impio Nerone justus Cato rempublicam suscepisset regendam, & quare pessimi justis præponantur, cum Boetius hanc causam multis argumentis circumscripsisset ex probatione in maximam venit ammirationem.

Cum ipso ergo ammirantes & nos hanc causam indiscussam relinquamus, Quoniam autem altissimorum profundior est casus, locus noster qui præ omnibus spiritali & regulari disciplina pollebat, à Kerhardo depravatus per contrarias partes in quibusdam malas consuetudines defluebat. Porro plurimi fratrum, quibus mens sanior erat, quin in regulari disciplina nutriti & assuefacti propositum suum sicut viderunt & didicerunt firmissime tenuerunt: Isti tales moribus Kerhardi impares, sibi omni modis graves & tædiosi, ipsorum firmitatem & societatem testatus est. Si quos autem, ut fieri solet, ubi rigor regularis juvenibus relaxatur, malo suo exemplo post se traxerat, hos omni diligentia fovebat & ad omnem inconvenientiam concitabat.

Ut enim talem doctorem, immo seductorem decebat, eos seniores suos despicere & jugum ipsorum de cervicibus suis excutere cottidie monebat, sicut facile poterat, juniores ad seniorum despectus & oppressiones informaverat, præposituras, decanias, & alias monasterii obedientias sapientibus irregulariter ablatas, ut omnia ad nutum suum fierent, juvenibus commendabat. Exinde multiplicatæ sunt invidiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, & domus Domini jam ruitura divisa est. Dux itaque partes dum in monasterio fuissent, una Abbatem defendentium, & altera mala ejus opera impugnantium, irregularia multa, quæ etiam pudet narrare, in loco fiebant. Regulares enim viri gravati & oppressi dum vindicem DEUM expectant & consolationes Altissimi sperant, sibi consulentes utilius judicant mala quæ viderant ad tempus conticescere, quam contumelias & injurias Abbatis suorumque super se provocare. Quantis autem doloribus in corde uterentur, ipsi soli scire poterunt, qui semper justiciæ zelatores fuerunt. Sed ubi Abbas viderat nullis renitentibus frena sibi relaxari, illico in omne nefas protupit. Laicos enim, quos auxiliatores sui sceleris invenit, multis beneficiis & donis ditavit. Multa autem danda & nefanda quæ fecerat pro toga, qua semper indutus erat, utilius judicavi silere quam dicere. Cum autem nebulosa fortuna Kerhardo per omnia præluderet, & ipse volubilem rotam nesciens ejus aculeos non caveret, subita super ipsum venit tristicia. Nam fratres recolentes omnia mala, quæ sibi & loco sancto fecisset, nec spem habentes eum cessare dum vixisset, eligunt monasterio relicto exulare quam ejus insipientiam & incontinentiam ultra sustinere. Initoque consilio Ottoni tertio Romanorum Imperatori litteras in hunc modum direxerunt: *Summo regnorum Imperatori quidam fratrum Sanct. Galli per regna terrestria consequi cœlestia. Locus noster vestris & antecessorum vestrorum Donariis & privilegiis ditatus & nobilitatus in quantas devenisset miserias si sciretur jam pridem ei subvenissetis. Nos etiam si diutius nostram tacemus oppressionem, digni sumus qui nullam à vobis nostris doloribus consequamur consolationem, sed incipimus ea, quæ Abbas noster contra canonum & gratiæ vestræ decretum & contra regularis vitæ propositum gessit, non per ordinem sed pauca de multis vobis narrare. De quibus omnibus ea qua statueritis die certi sumus ipsum in præsentia vestri & Principum certis & probatis capitulis superare. Vestra ergo regalis æquitas videat & judicet & loci nostri destructionem, &*

in ipso regularis vitæ transgressionem ut dignum est vindicet, cujus vicem geritis in terris ipse vos æterni regni participem faciat in cælis. Cum hæ litteræ legerentur, Rex quid facto opus sit Episcopos, Abbates, & cæteros regni Principes consulit.

Quibus ut in crastinum hoc consilium differatur rogantibus per totam noctem multi ipsorum, qui similia de suis subditis timebant, meditantes in crastina coram Rege hanc accusationem non esse justiciæ sed invidiæ dicebant. Consulunt etiam, ut ipse Abbas pro suis excessibus per regias litteras arguatur, & ei ut Monachos suos ad strictiorem regulæ observationem cogat præcipiatur. Cæteri autem quibus mens senior erat, non ita fieri debere constanter dixerunt: sed utrosque Abbatem & Monachos ad præsentiam vocandos, & eos esse audiendos. Quorum consiliis Rex acquiescens litteras Abbati & fratribus in hunc modum dixerat: *Otto tertius Romanorum Imperator Augustus Abbati Sanct. Galli suisque confratribus gratiam suam & omne bonum. Auditis litteris, quibus te fratres tui pro loci destructione & vitæ tuæ trangressione accusant, placuit nobis & regni Principibus utrosque vos ad præsentiam nostram vocare & causam vestram, prout justicia dictaverit, certa fine terminare. Sed obtentu ergo gratiæ nostræ mandando tibi præcipimus, ut fratres tuos in nullo in personis aut in rebus lædas, sed eos cum omni honore usque ad præsentiam nostram perducas, ibique legitime accusatus certis rationibus vincaris vel vincas.*

Hæ litteræ cum per nuncium Regis ad nos delatæ fuissent, Abbas nihil horum suspicatus, sed tamen quia fratres semper suspectos habebat diligentius quid sibi hæc legatio velit meditatus, mens sua multorum sibi conscia per diversa, ut fieri solet, æstuabat. Cum vero statuta hora Abbas & fratres convenissent, nuncius ex more Abbate & fratribus salutatis litteras Abbati obtulit. Quas ille honorifice susceptas legens sui vultus varietate se reum & idcirco timidum ostenderat. Quid tandem? Die statuta utrique Abbas & fratres in Aula conveniunt. Cum autem Imperator ad discutiendam hanc causam pro tribunali consedisset, Abbate de fratribus in causa positis, fratres priores sibi advocatum & defensorem postulant: econtra Abbas & sui non alium Monacho nisi Abbatem suum advocatum dandum proclamat. Cum autem non ita esse fratres canonum auctoritatem probarent judicio Principum Abbati & fratribus advocati, quos & degerant, dati sunt. Sed cū Abbas suam causam quasi prioris & in dignitate positi prius audiendum esse diceret, & fratres an ita esset sub judicio esset Principum posuissent, ipsi priorem qui accusatores fuerunt loquendi locum obtinuerunt. Summa autem, quibus Abbatem suum impetebant, hæc erat: Eum, quem nobis, Domine Rex, Abbatem præposuistis, solo nomine id quod dicitur est. Locum enim nostrum sanctum, quem ad regendum suscepit ipse non rector, sed destructor omnimodis depravavit. Quod enim maximum est, Dei & sui propositi oblitus regulariter vivens regulares disciplinas destruxit. Monachi habitum gerens Monachi opera nulla facit. Et ne amplius vos multa narranda moremur, non solum nobis & loco nostro inutilis est, sed etiam malo suo exemplo plures Abbates & Monachos distollit. Quibus autem negociis dies & noctes occupatus sit, ipse in se recognoscat. Dum enim utilia non meditatur ad inutilia cottidie præcipitatur. Sed talia transeuntes tria designata capitula in eum scripsimus: Simoniace ecclesias vendidit, res ecclesiæ inbeneficiavit, thesauros dissipavit. De his eum ubi, quando cum quibus personis hæc fecerit certi convincere, cætera tacemus. Si autem hæc minus ad deponendum eum sufficiunt, majora istis quæ adhuc latent in medium deveniunt. Etsi annales nostrorum laborum & dolorum vos audire vacaret, dies prius finiretur quam sermo perficeretur. Econtra Abbas, dum se falsis occasionibus defendit, videns, si res ratione regatur, certam sui honoris ruinam, animum in alia deflectit. Fuit in his temporibus quidam Comes Mutzo nomine primus in Aula, in quo quasi uno omnia negocia & consilia regni pendebant. Et dum hæc causa usque in crastinum interminata differtur, clam eum nocte ad se Abbas vocans animū ipsius multis donorum & beneficiorū promissionibus corrupit. Ille autem, sicut semper per eum regni judicia claudicabant, pro eo coram Rege intercedens suis consiliis & promissionibus Regem in Abbatis benevolentiam inclinans a justis judiciis deflectit. Et Rex convocatis Principibus astute eos præveniens his verbis ad ipsos usus est: Scitis, dilectissimi, quantis regni negociis nunc obligati tenemur: & si accusationibus horum Monachorum conquiescimus, non citius ad alia vacabimus. Et si vobis placet causam ipsorum judicio dimisso, consilio tractemus. Cum autem major pars ejus consiliis conquiesceret, alii quibus hæc displicebant & ipsi ne Regis offensa incurrerent alti[o] judicia corrupta gementes conquiescunt. Mox Abbate & fratrib[o] ad se vocatis his sermonibus corda eorum lenivit: Si vobis mala opera Abbatis vestri in publico proclamare concederetur, plus mali quam boni exinde oriretur. Nam si aliqua inhonesta de ipso diceretis, honor & opinio omniū Monachorum vilesceret, & utilitas monasteriorum

decresce-

decresceret. Consilium ergo nostrum est vos omni pace confœderare, & quicquid in Abbate vestro vobis displicuit, nos corrigere volumus, & si forte vos amplius in aliquo offenderit aut inordinate vixerit, ubi primo ad nos delatum fuerit, vobis tacentibus & quiescentibus absque dilatione extirpabitur. Fratres autem licet nil utilitatis in his sermonibus cognovissent, sicut sapientes Regis consilio non contradicunt, his verbis causam finientes: Nos infecto negocio nostro redimus, sed quæcumque dehinc fortuna sequatur, quod iniquitatem ejus non celavimus nos Domine Rex maxime solatur. Nunc quid nobis & loco nostro faciat, qualiter vivat, in vobis remaneat. Quos Rex blande solatus & Abbati plurimum nisi sibi caveat interminatus confœderatos in pace remisit. Sed in via pessimos felicissimos conquerentes, dum justos sæpius tribulatos recolunt, se multis Patrum exemplis mutuo solantur. Et quidam ex illis metricator his versibus suæ causæ alluxit:

Otto Rex tua lex quia semper venditur auro,
Hic gentes frustra quærunt judicia justa:
Otto dum regnas non sunt judicia regni:
Otto dum regnas regnat pecunia tecum,
Plus valet argentum tecum quam lex sapientum.
Impie Rex Otto cur fulminate patiuntur?
Te regnare dolens cur non tibi terra dehiscit?
Tu cum Kerhardo nostro nimis ad bona tardo,
Et cum damnatis utrique precor pereatis.

Cæteri autem jocundo vultu tristiciam mentis celantes eundem multa loquendo detinuere diem diversa conquerentes, & magis futura quam præterita gementes. Cum aliquamdiu satis concordes & quasi præteritorum obliti unanime, in monasterio fuissent, sicut facilior pluvia humectat lutum quam scopulum, discordia, quæ regna etiam aliquando destruit, hac occasione rursus inter ipsos venit. Nam Mutzo, ut ea quæ sibi promissa sunt, exigat simulque quasi ab Imperatore directus quo statu locus regatur videat, ad monasterium venit, in cujus adventu Abbas turbatus pauliſper hæsitat quid faciat. Si enim hunc fallat, timet ne Regem offendat: si autem quod spospondit faciat, scit quia fratrum odium incurrat. Sed quod pejus erat citius elegit. Fuit in villa Ahdorf Præpositura canonice duodecim fratribus ordinata à Regibus & Principibus in prædiis auro & argento & purpura satis ditata: cujus fratres viri justi & religiosi dum facta Kerhardi abbominantur, sibi semper odiosi & suspecti fuerunt, in quos dum quasi leo ruit ipsis ejectis, quæcunque illius ecclesiæ fuerunt Mutzoni & plurima quæ nostri juris erant ei beneficia donavit, & Dei hominumque oblitus thesauros illius ecclesiæ confregit & Mutzoni dedit. Quædam etiam ad monasterium detulit, quæ quanta & magnifica fuissent adhuc videre est in deauratis palliis illis quibus alatri sanctorum nostrorum Galli & Othmari in summis festivitatibus velantur & ornantur. Cappas etiam & casulas, albas & stolas, quæque preciosissima exinde habemus. Hæc miserrima & omni seculo flebilis destructio cum monasterio audita fuisset, præ nimio dolore fratres exanimati sunt. Sed cum ad cor redierunt, totum æthera luctu & fletibus repleverunt, non jam Kerhardo, sed patri Galli, qui tantam gloriam suam destrui patiatur, indignantes: illi etiam qui Kerhardo prius consentiebant præ cæteris majori luctu æstuabant, ita pariter dicentes: Ut quid nati sumus videre contritionem & desolationem nostram & loci nostri & Sanctorum nostrorum, cur nos Pater Galle tibi oblatos & satis jam hic tribulatos in his malis dereliquisti? quod remedium huic malo invenire poterimus? In Rege non sunt judicia, Principibus regni talis in Episcopis & Abbatibus jam non displicet insolentia. Tibi ergo, pater Galle, horum malorum relinquimus ultionem, & sibi hactenus nostra placuerunt servitia, nostri & ejectorum illorum miserius locum suum ipsis restituas, & nos jam laboribus defatigatos saltim aliquando respirare concedas. Et ille metricator aliis flentibus his versibus se est consolatus:

Cum tua te genetrix concepit, pessime patrum
Hoc scio quod totum cœlum fuit imbribus atrum.
Sed cum te genuit, nox illa fuit tenebrosa;
Et quos ipse premis dum more fremis lacrimosa
In medio nisu, sed si tua mater obisset
In multis felix nimium locus iste fuisset:
Nunc gemit atque tremit, pereat ne funditus à te,
Et miseri misere nos istic vivimus hac spe.

Sed Mutzo quibusdam nobilibus acceptum in beneficians, ipsis quia fideliter ei adhæserant cum absque hæredibus moreretur, ut de manu Abbatis eadem beneficia susciperent, contulit. Cum his & aliis multis beneficiis Kerhard * noster locum depra- *Leg. navasset & fratres nimium inquietasset, mox strum.

& ipse defunctus est. Cujus multa gesta non didici, sed ea quæ dixi quorundam veridicorum relatione cognovi, cui ut Dominus omnia peccata remittat, oremus pariter, Amen.

CAPUT IIII.

De Burkhardo Abbate hujus nominis secundo.

SEd cum Dominus afflictionem populi sui respexisset, post Kerhardum Burkhardum virum justum & sanctum, huic præfecit ecclesiæ, qui quasi secundus Moyses nos diu Ægyptia servitute oppressos absolvit, & in optatam quietem reduxit. Ipse etiam pii mandritæ studio æstuans officinas dilapsas reæ disicans cœnobium cum cœnobitis amplissime adauxit, quæcunque vilia & inutilia reperta sunt in melius commutavit, legem Domini die & nocte meditatus ipse spiritalis spiritales in hoc loco Monachos reformavit, inutilia omni studio resecavit, quæ vero utilia loco & fratribus fuissent hæc cottidie excogitavit & statuit, omnia antiquitus in beneficiata exosus plurima de his sua diligentia ad se retraxit & ad fratrum utilitatem destinavit, thesauros ecclesiæ ampliavit: cappas, casulas, albas, pallia & libros Immonem imitatus quæque optima & preciosissima elaboravit, nihil de omnibus minuit, sed in omnibus locum istum ditavit. O quam felices fratres subi ipso fuerunt. Jugum enim ejus cunctis suave, invidiæ, contentiones, æmulationes, & his similia fugerunt: in quorum locum caritas, pax & mansuetudo successerunt: Etsi adesses non hominum, sed Angelorum in ipsis vitam videres: Et qui prius longa tristicia tabescebant, nunc spiritali lætitia sine intermissione exultabant. Diversorum metrorum studia revixerant, quibus cum instantia laudabant, transacta jocundissime damnabant: hymnorum & sequentiarum & diversarum expositionum libri (quippe sine tristicia expeditum cor ad singula habuerunt) excogitati sunt, & si nulla tristicia tanto gaudio interveniisset, se jam Angelicam vitam possedisse æstimassent. Sed quod omnium rerum vicissitudo sit in ipsis probatum est. Nam Otto Imperator dum Italiam lustrat, & castro paterno immatura morte decessit, Henricus vero Bajoariæ Dux assumptis insignibus regni post ipsum regnavit, & per Veronam Italiam petens omnes illarum partium civitates sibi subjecit: Papiam ipsam, qua conatus est die, irrumpens gladio & igne perdomuit, & acceptis obsidibus Saxoniam reversus adiit. Illic cum quædam negocia regni ordinasset, spiritu Dei repletus juxta castrum Badenberg nobilem & divitem Episcopatum construxit, & Benedicto Papa vocato ecclesiam in hi in honore S. Stephani consecrari fecit: Et rego jam firmato consilio Principum cunctis regni primatibus expeditionem in Campaniam condixit. Burkhardo quoque nostro similiter condixerat. Quod ubi auditum est fratres, clerus & populus uno luctu omnes æstuabant, & quæcunque pericula suo Abbati in hoc itinere futura forent, singuli pro ipso sustinere desiderant. Cum autem ultimum vale illis dixisset, tunc demum eo proficiscente totum cœlum fletibus & luctu repleverunt. Henricus cum exercitu Campaniam occupans Beneventum intravit, Trojam oppugnavit, cepit Neapolim, Capuam, Salernam, aliasq; eorum locorum civitates in deditionem omnes accepit, & Nortmannis quibusdam qui tempore ejus illo confluxerant quoddam illis in partibus territorium donavit, sicque per Romam transiens victor rediit in Germaniam. Pestilentia in exercitu orta multos extinxit, inter quos Ruodhardus Constantiensis Episcopus & Burkhardus noster obierunt. Notkerus quoque Magister & alii præstantes fratres apud S. Gallum decesserunt. Sed Burkhard⁹ honorifice ad castrum Frankenminster Theutonice dictum deportatus ibique in media ecclesia, ut adhuc videtur, sepultus, sicut in eodem loco ego ab ipsius ecclesia Canonicis audivi, multis miraculis, qualis apud Deum sit, cottidie declaratur. Nobis autem hoc quod cineres ipsius apud nos non sunt, maxime est conquerendum: sed sicut vivus locum hunc dilexerat, ita etiam nunc apud Deum pro ipso sicut speramus exorat.

CAPUT V.

De Thiepaldo Abbate S. Galli.

POst Burkhardum Thiepaldus loci nostri suscepit regimina, cujus mores & actus dum à senibus, qui se ipsum vidisse dixerant, requisissem, hos eorum relatione didici, quod Thiepaldus homo pius & mansuetus fuisset fratrum amator, & totius ecclesiæ strenuus gubernator, pauperum diligentissimus procurator, & quia locus sub ipso annos XI. omni pace & abundantia requievit, quem ipse in omnibus ditavit & in nullo depravavit. Mortuus est autem anno Domini MXXXIIII.

CAPUT VI.

De Notperto Abbate.

POst ipsum suscepit loci nostri regimina piissimus & ecclesiæ nostræ gubernator fidissimus Notpertus de Stafile. Hic imitator Thiepaldi fidelis existens ecclesiam nostram amplavit, fratres amavit, præbendam adauxit. Quomodo vero illam adauxerit, quia certa relatione à posteritate ipsius non didici, scribere prætermisi: quod autem auxerit præbendam ex hoc conjicio, quia in hebdomada Paschali etiam in meridie

vinum

vinum & oblatas fratribus dari constituit. Fervore etiam caritatis ad utilitatem fratrum puteum construxit. Contra rebelles etiam velut strenuus gubernator dimicans se etiam Episcopo Constantiensi Ruomaldo nomine ita sagaciter opposuit, ut orta inter ipsos seditio prius sedari non potuisset, quam utriusque loci possessiones igne, præda, & quod pejus est, hominum occisione consumptæ fuissent. Obtinuit etiam amminiculante Henrico Imperatore & conjuge ejus Agnete hoc apud Dominum Apostolicum Clementem secundum, recitata vita B. Wiboradæ ejusque miraculis & de tamdiu neglecta re ab ipso Papa redargutus, quatenus ipsam præsente Theodorico Constantiensi Episcopo canonizaret & pro sancta haberi præciperet, & anniversarium ipsius diei solemnizandum institueret. Quantæ autem virtutis fuerit, qualiter se cuilibet ætati conformare didicerit, quoque etiam modo cuncta pro DEI amore spreverit, breviter quidam de ipso scribens tribus versibus comprehendit, dicens:

Constat Notpertum omni virtute refertum.

Et alibi:

Lac fuit infantum, juvenum dux norma priorum?
*Iste timore Dei despexit * cætera regni.*

* al. sceptra regendi al. sceptera regni.

Resignatis igitur omnibus intuitu æternæ retributionis, Vodalricum præpositum suum auctoritate imperiali successorem sibi constituit, ipse vero aliquibus annis supervixit, tandem in vigilia patroni sui Remacli, cujus festivitatem sollemnizandam hic instituit, ipso adjuvante ô utinam, ad cœlestia migravit. Quantus autem fletus omnium & præcipue fratrum fuerit, dies ante finiretur quam in scedula scriberetur.

CAPUT VII.

De Vodalrico hujus nominis tertio & postea Patriarcha Aquilegiensi.

VOdalricus successor ipsius ecclesiam nostram quinque annis rexit. Tandem & ipse viam universæ carnis ingreditur, & pro eo Luitoldus Monachus hujus loci à Ruodolfo Rege (si fas est ipsum Regem nominari) Abbas constituitur, qui à Monachis honorem Henrici Imperatoris defendentibus turpiter pastorali baculo infra chorum fracto suscipitur, & vix apud illos sub nomine Abbatis per aliquantulum tempus habitus paulo post penitus expellitur, quem Abbas Augensis Ekkehardus de Nellenburg cum pseudorege Ruodolfo firmiter stans in sua recepit & sibi honorem Abbatiæ multis modis, etsi incassum, defendere laboravit. Rex vero Henricus mox ut Ducem Ruodolf. de Rinfelden suum regnum sibi usurpasse audivit, Pasca Veronæ moratus per Carintiam Domino Marquardo & filio suo Lituoldo Duce sibi ducatum præbentibus ad Theutonicas partes rediit Ruodolfum Regem in castro Sigmaringen obsessum turpiter fugavit. Eodem anno quendam juvenem sui cognatum, Domini Marquardi Carnotensis filium in Abbatem hic promovit. Iste Vodalricus nomine, tandem post aliqua annorum curricula etiam Aquilegiensis Patriarcha efficitur. Contra quem Abbas Augensis zelo sui Domini Reguli Ruodolfi fugati, & ejus inde expulsi Abbatis Luitoldi, inimicitias & ipsa arma contra regulam movit. Ille etiam non minus ferventi animo econtra aliquantulum regulæ modum excedens se undique collectis viribus firmare festinat. Uterque fuit juvenis, uterque satis nobilis, uterque litteratus & moribus agilis: sed iste Sanct. Galli plus magnanimus: ille tunc temporis ditior militibus, sed iste fidelioribus: ille isti parcere nescivit, istum ei cedere puduit: ille prior istum provocans sibi expulsum Abbat. in monasterium superducere voluit, iste etiam audax non plurimis copiis collectis æquo marte rei eventum expectare volens omnia temptare non timuit. Postquam ille usque uno miliari interposito pervenit, Deo instigante & quibusdam sanioris consilii sibi svadentibus infecto negocio ad sua rediit. Abbas vero noster super se mala ingravari videns juxta Sintriam quandam munitionem nomine * Cratzaniam ædificare cœpit: quod inceptum Luitoldus hujus loci Advocatus, licet sibi fidelitatem antea promiserit, ex improviso hostiliter invadens impedire voluit. Sed ibi pugna diu congressi Abbate cum paucis locum tenente Advocatus indecenter recessit. Quem locum Abbas sua sponte postea dimisit, & aliam munitionem in valle nomine Herburg ædificavit. Rebus sic se habentibus, Abbas Augensis Romanum iter aggressus in oppido Sancti * Domnini martyris captus Parmensi Episcopo est traditus: sed post satis longam captionem Papæ & Mathildis Comitissæ adjutorio est liberatus. Interim cum in hac captione laborasset, divulgata in Theutonicis partibus ejus morte Abbas S. Galli ejus Abbatiam à Rege Henrico suscepit. Quæ res maximam utrique monasterio & maximas inimicitias hominum suscitavit. Abbas igitur Vodalricus noster Abbatiam suam Augensem ingressus Marchionem Bertoldum sibi insidias parantem per longam viam est insecutus. Idem Marchio postmodum in odium Henrici Regis omnem Brisaugiam rapina & incendio vastavit, & præcipue res monasterii Sanct. Galli his finibus maxima parte sitas in tantum suæ attraxit utilitati, quod infra multos annos neque de vino neque frumento

* al. Crasaniam.

* al. Domini.

mento neque de aliquibus usurariis fructibus ipsis fratribus nostris ad servitium ad precium unius obuli devenire permisit. Sic etiam Dux Welf adjutor illius res ejusdem monasterii sibi è vicino sitas nobis subtraxit. Sic etiam omnes comprovinciales Principes ad se traxerunt, & ipsum monasterium fratribus fame & siti cruciatis pene in nihilum redegerunt. Fratres autem rerum harum circumventi penuria in sui servitii sumptum multa & innumera ecclesiæ consumpserunt ornamenta. Hæc ex parte hic enumerantur, præter laminas argento solidas de ipso altari Sanct. Galli & de ciborio, & de pulpito publico subtus & circum ejus- *al. columniis.* que basibus, & de * columnis magnæ trabis innumeri ponderis abruptas, & præter XIIII. cyfos lampadum, & urnam, & magnum calicem ex electri miro opere, & stolas intexto auro perfectas XVII. coronæ & X. tabulæ altarium magni & probati ponderis argento fabrefactæ in hanc rerum sortem cadunt. Unde commotus loci nostri Abbas zelo justiciæ inflammatus quantum & plus quam sibi licuit quibusdam captis, aliis deprædatis, eorum etiam castellis succensis, talionem hostibus reddidit. Nam quoddam satis minutum castellum nomine Marchtorf cum Comite Ottone non sine magno labore suorum expugnavit & succendit: Brigantium oppidum Marquardo nobilissimo Svevorum capto combussit: Chyburg cujusdam ditissimi Comitis Hartmanni, Regis Henrici infestissimi hostis, cum multis spoliis suoque filio capto castellum satis munitum in flammas destruxit. Aliis etiam Chochirsburg & Hittingen ferro & igne solotenus prostratis, res quantum ad bellicum apparatum sibi satis prospere processit, nisi quia in duabus munitionibus, una penes Glattam, altera prope Duram fluvium aliquantulum inconsulte constructis sua præsidia locata magno periculo dedit. Postquam ea castella nil proficere & milites, propter quædam beneficia denegata & magis ac magis imminentem intollerantiam bellorum, à se deficere cognovit, inter montana in quadam rupe nomine Rachenstein natura & situ loci nimis munita & satis tuta suam suorumque spem posuit. Ad quod castellum hostis sæpe incassum impegit. Post tanta autem pericula & tantos labores in eodem castro quadam die cum subnixo vultu tristem se ostenderet, subito peregrinum vidit sibi assistentem atque dicentem: Si multis curis tuis finem cupis imponere, in Agennum causa orationis pergito, sanctæq; Fidis reportatis reliquiis capellam hic in ejus honore constructo & pro remedio ejus patrocinia certissime tibi adesse senties. His dictis peregrinus disparuit. Abbas discretus ammonitioni peregrini obediens Agennum perrexit, reliquias reportavit, ecclesiam sibi ædificavit, & ut post liquebit, ecclesia sanctæ Fidis ædificata semper victor extitit. Abbas enim Augensis à captivitate reversus in ultionem suæ injuriæ monasterium S. Galli collectis copiis comprovincialium suorum per quatuor vices hostiliter ingreditur. Primo ædificia Abbatis solotenus persternit: secundo magnam prædam aliquibus fisci hominibus captis abduxit: tertia in sancta nocte nativitatis Domini * interpositicium Abbatem secum * *mss. interpostisuperducens Monachis S. Galli in eadem cium.* nocte tali periculo constitutis & per montana dispersis & in solitudinibus & speluncis testimonio fidei probatis perplura ibi irrationabiliter egit: attamen nullo honore sibi exhibito recessit. Quarta vice iterum collectis copiis monasterium nostrum hostiliter intravit, & in supercilio penes positi montis castellum construxit, quod Bernegg hodie nominatur, illic præsidia sua locans Vodalricum penitus Abbatem propulsari 1085. non dubitavit. Sed paucis diebus interpositis Abbas S. Galli non multis collectis copiis eandem munitionem expugnavit flammis & ferro solotenus prostravit, & quodam satis nobili milite Folknando castellanorum potentissimo occiso, aliis in direptionem & captivitatem abductis, secundum promissionem peregrini victoria optata potitus est. Rege igitur Ruodolfo in Saxonia occiso & Merispurg sepulto, Hermannus de Luzilunburg ab Alamannis Rex constituitur. Henrico Rege propter quædam negocia Romæ posito, iste Luitoldo Pseudo Abbate S. Galli depositio quendam Augensem Mochachum Werinharium nomine huic loco præfecit. Sed Vodalricus Abbas se isti sicut & illi fortiter opposuit. Abbas itaque Ekkehardus Augensem Monachum suum in Abbatia confirmare cupiens munitiunculam prope Duram fluvium sitam antea ab Abbate Vodalrico ædificatam & ab hostium vi sibi interceptam tantis turribus & copiis Marchione Bertoldo in id rerum favente munivit & innovavit, quatenus licet his & ter obsidione gravique atque mortifera pugna aggressa nisi duorum millium tunc temporis eidem castello præsidentium à militibus Vodalrici Abbatis captorum pacatæ vitæ conditione capi nec destrui potuit: sicq; capta destructa est. Idem Abbas Vodalricus loci S. Galli eodem tempore famosum castrum nomine Tokenburg natura & opere satis munitum in flammas destruxit, quia ille ulsciscendo mortem fratris sui Folknandi ab eis antea occisi in suos multa mala exercuit. Destructo itaq; castro idem Diethelmus cum Abbate Augense & cum aliorum comprovincialium in numerosa multitudine illi prædicto Vodalrico Abbati S. Galli * penes insi- * *sc. oppidias parante eum insequendo usq; Sintriam dum.*

fluvium

fluvium pervenerat: sed militibus Abbatis Vodalrici vix in articulo rerum jamiam vim hostium instare prænoscentibus, malunt pulchre armis mori quam inhoneste cedere vel in fuga spem ponere. Unde in Crazavia æquo marte instructa acie audacter paraverant hosti conferre manus. Hostibus autem idipsum præ omnibus desiderare diu ac diu simultantibus, attamen propter difficultatem locorum bellum committere fluctuantibus bis & ter aliqui eorum inconsulte rem armis movere cœperunt: econtra autem sagittarii & fundibularii Abbatis editioria loca sibi defendentes hostes demum infecto negocio turpiter recedere compulerunt: sicque Abbas cum suis omni honore ad sua est reversus. Inter hæc etiam mala quidam Comes, Burkhardus nomine, monasterio S. Galli invaso multa igne & præda vastavit.

Anno ab incarnatione Dom. MLXXXV. Abbas Vodalricus ad locum Sanct. Galli reliquias sanctæ Fridis attulit. In eodem anno Marchio Bertoldus & Abbas Augensis ordinatis duabus turmis cum una tam res Constantiensis ecclesiæ quam res Sanct. Galli à Brigantia usque Constantiam præda & igne miserabiliter devastaverunt: cum altera autem quodam milite Adilgozone præduce per territoria Waltkilcha, * Piurren, Glossowa, Herisowa, usque ad fluvium nomine Urnascha & ad ipsas Alpes ipsis pecoribus igni traditis omnia flammis & præda in nihilum redegerunt. Post aliquantulum temporis econtra Abbas S. Galli Vodalricus se in hostes ulciscendo circuiens totum pagum Durgowe utque ad Potamicum lacum versa vice, talione illi reddita, nulli pepercit. Inter hæc mala quidam miles Diethelmus de Tokenburg collectis copiis sanct. Galli locum hostiliter invadit, quem redeuntem Abbas Vodalricus armatis præsidiis circa arta loca Crazaniæ locatis prævenit, & adeo congressu pugnæ coartavit, quatenus nullatenus nisi sub jugo conditionis & non sine damno rerum abire potuisset. Inter hæc etiam mala Gebehardus, frater Marchionis Bertoldi, Sanct. Aurelii Monachus Ducem Welfone suadente à quodam Hostiensi Episcopo, ut putabant, & quasi Romanæ sedis legato Ottone Episcopo adhuc vivente Constantiensis Episcopus effectus est. Unde quadam seditione inter milites subintroducti Episcopi Gebehardi & Abbatis Vodalrici orta, quia prædictus Abbas in odium Marchionis Bertoldi fratris sui sibi resistebat, civium Sanct. Galli domibus, non inulte tamen, combustis vix subsistiterunt monasteria. Inter hæc ex insperato Abbas noster Vodalricus laborum suorum allevationem cœpit accipere. Nam Patriarcha Aquilegiensis genere Sclavus, à suis aliisque profanis occisus est: cui Vodalricus Abbas hujus loci successit. Factum est autem hoc anno MLXXXVI. transacto decimo Abbatiæ suæ anno. Cum igitur Werinharius Augensis Monachus Abbatem S. Galli tanto honore videret sublimatum, illi diutius resistere timuit, quasi pœnitentia ductus resipuit, tantæque usurpationi renunciavit. Marchio vero Bertoldus à priori infestatione non cessans monasterium Sanct. Galli hostiliter invadens præda & igne vastavit. Et quidam de suis aliquos de fratribus & alios in ipsam Ecclesiam Sanct. Galli insequentes quendam infra sancta sanctorum gladio vulneraverunt, & quodam puero Sanct. Crucem quasi pro scuto sibimet in tanto periculo prætendente arma, cum quibus Christus nos redemit, quidam profanus cum suis armis incidendo corrumpere non timuit. Unde digna ultione secuta quidam eorum infra triduum apud oppidum Roschach in amentiam versus se in lacum mergendo est suffocatus. Hanc autem invasionem idem Marchio Bertoldus propter hoc maxime perpetravit, quia Abbas & Patriarcha suam munitionem Twiela urbanis ipsis sibi furtim tradentibus ad tempus possedit. Ob hoc etiam in eundem Abbatem Marchio maxima invidia exarsit, quia suus frater Luitoldus aliqua sui juris, ut sibi visum est, scilicet Ducatum Carintiæ concessione Regia obtinuit, & alter ejus frater Marchiam Histriam sub eadem concessione possedit. Super hæc etiam mala quidam regulares viri sub quibusdam novis adinventionibus & insolitis consuetudinibus de quibusdam cellis sancti Salvatoris, id est Schaffhusen, & sancti Aurelii (hoc est Hirsovve) sanctique Blasii se emergentes eundem locum Sanct. Galli aliquando instar cujusdam paradysi sub omni ornatu sanctæ & regularis disciplinæ efflorentem sub occasione cujusdam anathematis tunc temporis late prævalentis eidem Marchioni & aliis secularibus locum Sanct. Galli contemptibilem & exosum fecerunt, in tantum quod ipsum rebus & disciplina quasi in nihilum redegissent. Cum autem Dominus ex insperato desolationem loci S. Galli vellet respicere, & labori Patriarchæ Vodalrici dignaretur finem imponere, clementi bonitate abstulit inimicus ejus Rex Israel. Nam Hermannus Superpositicius Rex sibi semper odiosus in nativam terram suam Lutoringam Henricum Regem fugiens per insidias est interemptus. Abbas etiam Augensis Ekkehardus sibi semper infestus & nimis loco S. Galli odiosus maliciæ suæ moriendo finem dedit. Luitoldus etiam adjutor illius Advocatus loci istius, inopinato hoste occiditur: cui filius ejus Cuono adhuc puer commoritur. Sicq; locus & Abbas Vodalricus à suis persecutoribus liberantur. Ne autem Abbas Sanct. Galli pro nimia

* Puorren.

ptosperitate sibi à Deo in hostium victoria & morte collata in superbiam laberetur, reservat illi Dominus antiquum Jebusæum, qui omnibus expugnatis, à filiis Israël ad reservandum exercitium humilitatis ejici non potuit, id est Bertoldum Marchionem loco S. Galli semper infestissimum. Qui quadam nova causa iterum Abbatem Sanct. Galli infestando persequitur, ut per ipsum Abbati ac fratribus exercitium humilitatis reservetur. Nam Imperator Henricus cum Mantuæ Pasca perageret, quendam ex fratribus Sanct. Galli in Constantiensem Episcopum, licet eandem sedem Gebehardus ex donatione Hermanni superposititii Regis prius usurpasset, promovit. Quem ut designatum Episcopum, nomine Arnoldum, Patriarcha Vodalricus Aquilegiensis & Abbas etiam hujus loci, auctoritate regia eidem iedi introducere voluisset, civibus Constantiensibus ingressum sibi occludentibus & sagittariis ac fundibulariis quosdam de suis vulnerantibus, infecto negocio quorundam civium ædificiis combustis recessit. Propter quod Constantienses loca S. Galli præda & igne late devastantes nullum modum vel in ecclesiis suæ insaniæ ponebant: econtra Gallenses nostri armati penes Duram fluvium cum ipsis confligebant. Illi vero vti fortes, uti præstantes numero, primo congressu acrius instabant: Gallenses autem non minori audacia imo justicia armati, quibusdam occisis, quibusdam captis, eos terga dare compellebant. Marchio autem Bertoldus ob injuriam tratri suo Gebehardo illatam quam plurima è vicino posita loca præda & igne vastavit. Arnoldus autem Presbyterali ordinatione percepta, Episcopalibus vero rebus quibusdam sibi præpedientibus, à Papa Clemente rogatu sui Metropolitani Ravennæ post aliqua interstitia temporum Episcopus ordinatur. His ita peractis Abbas Vodalricus Abbatiam Sanct. Galli quiete tenuit, etiam cum in longinquis partibus per multos annos stetit. Hi ergo ex nostris merito erant socii consolationis in tempore exaltationis, qui prius cum ipso gementes erant socii tribulationis. Nam ut nobilitatem suam decuit, omnes fautores suos pace adepta vel hic in Abbatia remuneravit vel in primatchatum secum ducens ibi honoribus & rebus ampliando exaltavit. Cum autem hanc ecclesiam & illam per XLVI. annos & tres menses rexisset, plenus dierum viam universæ carnis & ipse ingreditur, unde in ipsius successoris electione maxima discordia hic oritur.

CAPUT VIII.

De Manegoldo, Abbate & ejus Adversariis.

NAm quidam ex fratribus Sanct. Galli eligebant quendam concœnobitam suum, nomine Heinricum de Twiele, hunc que Regi Heinrico pro electo præsentantes regali sceptro sublimari petierunt, & per illius clementiam petitionis suæ efficaciam obtinuerunt. Alii vero fratres videntes hunc contra suæ voluntatis vota esse sublimatum, post aliquantulum temporis ex consilio Ducis Cuonradi de Zaringen filii Marchionis Bertoldi diem secreto statuunt, quando eligant Abbatem, ipsum Ducem advenire poscentes & in ejus arbitrio omnes suæ electionis jus ponentes. Ille autem statuto die cum ducentis militibus loco Sanct. Galli appropinquans, ac secum quendam nobilem & juvenem Monachum nomine Manegoldum de Botstein oriundum cœnobitam Sanct. Galli adducens, præmisit in monasterium nuncium, qui fratribus intimaret quatinus cum debito honore advenientem electum susciperent, & ei in occursum sub omni celeritate properarent. Fratres autem, qui hujus rei erant ignari, cum Abbate suo fugerunt, & lacum transeuntes venerunt ad locum qui dicitur Cile, ibique se cum suis Abbas usque ad terminum hiis continuit. Dux vero locum Sanct. Galli intravit secum electum suum ducens, & ab his quos hoc consilium non latuit honorifice susceptus est, & in Abbatem promotus est. Cumque hanc civitatem & vicina loca suo subdidisset dominio, lacum transivit, itaque etiam possessiones Sanct. Galli sibi subjugavit. Ne autem post recessum ipsius adversarius ejus his in partibus ex amicis fortissimus vim vi posset repellere, castrum illic construxit, quod Brachsberg nominavit, per quod cum omni securitate possessiones illas tenuit. Subjugatis igitur sibi omnibus Regem adiit, & electores suæ partis coram Rege ostendens probavit se canonice electum esse, maxime cum ille esset viventi quibusdam falsis litteris continentibus resignationem Abbatiæ à Patriarcha directis superpositus, ipse vero jam defuncto canonice esset substitutus. Audiens Rex hujusmodi allegationes & dissensiones inter se discordantium partium, ex sententia curiæ obtinuit neutram istarum partium juri suo resistere, quin libere hanc potestatem posset in quemcunque vellet ex jure transferre. Rex vero in omnibus Duci deferens Monachum, quem sibi pro electo exhibuit, Abbatiæ Sanct. Galli honorifice sublimavit. Ille ad claustrum suum reversus abbatiam quiete tenuit, quia ille suus adversarius damna loci Sanct. Galli augere noluit, sed se ad claustrum quod Zwifalten dicitur usque ad mortem illius contulit. Mortuo autem Abbate Manegoldo post undecimum annum ad claustrum suum à successore suo Weringero Abbate revocatus Præpositus illius factus est. Nec omittendum est notare, quanta mala Ecclesia Sanct. Galli in hac discordia

dia tunc passa sit, præsettim cum quicquid per infœdationem ab utrisque alienatum est, pacatis etiam omnibus postmodum ratum habitum est. In hac pestilentia fideles hujus Ecclesiæ inter se possessiones nostras dividebant, ministeriales optimos mansus curiarum nostrarum eligebant, cellarii ecclesiæ jura villicationis in modum beneficiorum habere contendebant, & contra consuetudinem quidam ex ipsis more nobilium gladium cingebant. Ipse vero Manegoldus lite terminata, quia ex nobilibus parentibus oriundus fuit, & ideo in potestate sua fortissimus, omnia quæ male dispersa ab utraque parte fuerant pro posse congregavit, & recuperasset si ipsum dies mortis maturius non subtraxisset. Fuit etiam ornamentorum ecclesiæ S. Galli talis amator, quod præter illa ornamenta, quæ ei reparavit, etiam lacunar illud quod est extra chorum de materia Genealogiæ Christi depingeret, & diem Judicii in muro bonis coloribus ordinaret. Mortuus est autem annos XI. & paulo plus in regimine tenens, & ante januam Ecclesiæ S. Galli est humatus.

CAPUT IX.

De Werinhero Abbate.

POst quem suscepit Ecclesiæ Sanct. Galli gubernacula quidam cœnobita S. Galli Werinherus nomine custos ejusdem ecclesiæ cum concordi omnium fratrum electione. Iste in initio suæ promotionis religionem prætendens & per ipsam omnia facta sua palliare volens adhuc usque cogitationi suæ consensit, ut ipsos fratres apud Dietwinum Cardinalem de nimia libertate vitæ suæ accusaret, & quos defendere debuit, clam accusare temptavit. Unde commoti fratres unanimi consilio quædam capitula in ipsum dictabant, & se illi generaliter oppositurum esse, si Domini Werinheri Præpositi sui consilio & quorundam aliorum fratrum ab hac conspiratione cessare ammoniti non fuissent. Ad pacem ergo cum fratribus revocatus deinceps foris dilectionem illis exhibuit, intus vero odium erga illos semper portavit. Quoniam namque inquietum animum semper habuit, permisit Dominus ipsum rixas & contentiones semper invenire, & multo servitio Regum premi in tantum, ut ecclesia tantis debitis premeretur, quod etiam tempora mortis suæ in debito permansisset, si quorundam fidelium hujus ecclesiæ morte absoluta non fuisset. Mortuus enim est quidam Advocatus hujus ecclesiæ Vodalricus nomine de Gameringen ac filius ejus adhuc puer eodem jure mortis rapitur, & ab Abbate jam dicto Comes Ruodolfus de *Pfulmendorf datis trecentis marcis argenti illi substituitur. Abbas vero circa tempora senectutis suæ mores suos melioravit, fratres dilexit, in bonis operibus studiosus in tantum extitit, ut B. Leonhardi ecclesiam construeret, & ipsam bene dotaret. Ecclesiam Itingen etiam B. Gallo per industriam suam à quibusdam liberis hominibus acquisivit, & illic cœnobium clericorum & sanctimonialium construxit. Sed quia insolentiæ ministerialium resistere semper studuit, plura ex ipsorum impedimento, quæ ex claustri sui utilitatem spectare possent, prætermisit. Mortuus est autem anno XXXVIII. regiminis sui, & sepultus est ante januam S. Galli ad caput prædecessoris sui Manegoldi.

*al. Pfulmendorf.

CAPUT X.

De Vodalrico Abbate hujus nominis quarto natione de Tegerfeld.

POst hunc Ecclesiæ S. Galli regimina suscepit Vodalricus suus Præpositus ab omnibus fratribus, Deo gratias, in Abbatem promotus. Hic quia fuit per humilitatis virtutem ad tale culmen deductus, illam semper tenuit, & nunquam per superbiam maculavit. Hujus itaq; mores & actus circa sibi injunctum ministerium cum describere cupiam, nil aliud quam modestiam, pietatem & misericordiam, mansuetudinem & humilitatem circa ipsum vigere notavi. Eleemosynarum vero largitorem eximium & ecclesiæ suæ providum dispensatorem fuisse oculis propriis conspexi & experimento cognovi. Hic siquidem, quia quietus & utilis semper esse voluit, severus tamen & irremissus, permisit eum Dominus tranquillam & quietam vitam ducere, tutavit eum ab inimicis suis, & in omni prosperitate & honore usq; ad terminum vitæ suæ ipsum perduxit. Cum esset igitur in hujus cœnobii regimine tribus annis & paulo plus, honestate sua & meritis suis & honesta fama exigentibus in Episcopatum Curiensem promotus est. Quem cum octo annis per electionem tantum tenuisset, in concilio Alexandri Papæ opinione accepta, quam harum dignitatum vellet acciperet, quia ambabus secundum canones præesse non potuit, Abbatiam ex devotione elegit, Episcopatum vero quatenus elationis vicium declinaret in præsentia totius concilii refutavit. Ad claustrum ergo reversus res alienatas ab antecessoribus suis studuit recolligere, villicatus vel emendo vel vacando reservare præbendam fratrum augere ipsosq; diligere. Ad extraneos etiam opera misericordiæ extendens orphanis, pupillis & viduis eleemosynarum largitione subveniebat, pauperculas cellulas in ædificiis sustentabat, fratres & sanctimoniales inibi degentes vestiebat, & vix claustrum sibi vicinum habuit, ad quod calicem argenteum non exhibuit. Erat autem in temporalibus sic providus, ut ex quadam industria ruinam ecclesiæ sicut vivens ita etiam moriens sive Abbatiam relinquens sustentaret. Cum enim semper locuples esset & voluntatem

resignandi Abbatiam animo gessisset, timuit ne id quod ipse ecclesiæ utilitatis contulerat alius sibi substitutus diriperet, magnam partem rerum suarum apud quosdam fratres posuit, quatinus si hoc quod timebat accideret ipsi per hoc ecclesiæ subvenirent: quod & factum est. Nam cum Abbatiam triginta tribus annis rexisset, & paulo post plenus dierum & propter hoc ecclesiæ inutilis prælationem suam resignavit.

CAPUT XI.

De Vodalrico Abbate hujus nominis quinto natione de Veringen.

* *al.* Weringen. Sibique Præpositus suus Vodalricus de* Veringen substituitur. Qui cum in ira furoris Domini ecclesiæ huic in Abbatem constitutus fuisset quadraginta novem hebdomadibus tantum supervixit, in quibus curias tres, Eliwoge, Huntwilare & Ruodmashorn, & calicem aureum, ac alias possessiones pro centum nonaginta marcis & centum libris denariorum invadiavit vel etiam infeodavit. Speciale etiam debitum & sine pignore LXX. libras, ecclesiæ reliquit. Hic itaque cum in ira Dei positus esset, ipso placato & miserante, ab illo à quo in ira positus est, ab ipso etiam in ira paralysi percussus de medio sublatus est.

CAPUT XII.

De Henrico Abbate natione de Klingen.

HUic igitur suus Præpositus Henricus de Klingen communi consensu omnium fratrum ac ministerialium & totius populi assensu substitutus est: qui statim in ipso promotionis suæ tempore desiderium antecessoris sui Vodalrici de Tegerfeld cognati sui adimplere cupiens, ipso adhuc vivente, depositi non immemor omnes cœnobii possessiones redemit, debita persolvit, immo etiam redditus ecclesiæ per hoc auxit, & omni nisu ad monasterii utilitatem apud se reposita convertere studuit, cum etiam, sicut in novitatibus prælationum contingere solet, ut ad curias Regum cum magnis expensis perveniant, ipse Ulmam ad solennem curiam per expensam centum & XX. marcas sine gravamine ecclesiæ pervenit, ibique à Philippo Rege Imperiali sceptro honorifice hujus Abbatiæ regimine investitus est. Secundo vero suæ prælationis anno apud Babenberg idem Rex sollemnem refectionem Principibus faciens etiam ipse invitatus centum quinquaginta marcas sine gravamine ecclesiæ expendit. Tertio anno ad curiam Eslingam quadraginta Marcas expendit, eodemque anno ad curiam Ulmæ habitam XXX. marcas expendit. Expeditionem ad Episcopum Erbipolensem promisit, & hanc, sicut prædictam expensam, sine læsione ecclesiæ centum quinquaginta marcis adimplevit. Quarto anno ad curiam Ravenspurg vocatus expeditionem in Lantgravium Turingiæ promisit, & hanc sicut & prædictam cum XX. militibus vadens CCCL. marcas argenti sine læsione ecclesiæ expendit. In eadem etiam expeditione à Rege Bohemorum & Ungarorum exercitu, & inferiore Rege Ottone, Palatino etiam de Renofratre ipsius sibi auxilium ferente, in civitate Erdfurdendi obsessus per XXX. dies est. Curiam Eligovve & Huntvvilare & Ruomashorn ducentis marcis invadiatas redemit.

Explicit Burckhardus: Incipit Cunradus.

CUNRADI DE FABARIA PRESBYTERI S. OTHMARI

LIBER

DE CASIBUS MONASTERII S. GALLI IN ALAMANNIA.

PROHEMIUM.

ANtiquorum gesta patrum, sicut in libro, qui *De casibus monasterii* succincte & compendiose scriptus, non humili stilo legentibus patere potuit, imitantes in quantum possumus ea, quæ nostris acta sunt temporibus, stilo scilicet de parvo scientiæ rivulo explicare curabimus. Igitur à temporibus Philippi Regis, quæ circa rectores hujus loci ipsumque locum facta memorantur, breviter assignare studebimus.

CAPUT I.

De Henrico Abbate natione de Klingen.

HEinricus Abbas non parvæ auctoritatis vir, genere, persona, moribus, providentia elegans, de Klingen originem trahens, fortuna pollebat. Qui omni modo ad statum imperii, quod tunc temporis vacillabat, se ipsum cum omnibus ecclesiæ suæ

suæ rebus obtulit, adeo ut immensam pecuniam à suo sibi prædecessore relictam expenderet, asserens magnum hoc esse ecclesiæ emolumentum benivolentiam Principum circa loca Deo consecrata, nec aliter perdurare nisi Principum magnificentia tueantur. Ipse enim novit

Virgil. 6. Aeneid. *Parcere subjectis, & debellare superbos,*

laudis cupidus qui de facili commoveretur ad iram & in momento ad misericordiam, omnibus omnia seipsum faciens parvis parvum magnis majorem se ipsum exhibuit. Iste in ultimo vitæ constitutus articulo à quibusdam suis monitus familiaribus pecuniam cum supellectili quam habebat distribuere, tale fertur dedisse responsum, *nec mihi nec aliis licet prælatis res dispergere ecclesiæ, cum dispersa nequaquam possimus recolligere*, exemplum suis dans successoribus ne forte distrahant congregata, cum non congregant dispersa. Et iste vias universæ carnis arripuit.

CAPUT II.

De Vodalrico Abbate hujus nominis sexto, natione de Saxon.

Successit huic non minoris auctoritatis vir Vodalricus de Saxo in omni studio vitam majorum imitari satagens, de quo in sequentibus, in quantum Deo adjuvante poterimus, explicamus. Operæ precium est nunc quorundam fratrum contemporaneorum nostrorum facta ædificationi profutura juniorum interponere, ut quasi in speculo ipsorum contemplatione dignam investigantes viam dignos se studeant illorum & meritis æquiparare & moribus. Cum sit enim moris (ut ita dicam) naturalis senibus juvenilia sua facta antiquata repetere, dictisque jam elapsa junioribus ac si recentia anteponere, laudare, renovare, jam habita nihili pensare, cum non tempori, sed antiquitati dierum corporumque debilitati possit ascribi quicquid in eis vile judicatur ac debile. Sicut enim in casibus invenitur monasterii, locus ille tam membris quam capite semper extitit gloriosus, & quod in membris hujus ecclesiæ infirmum judicatur ac debile, aliis ecclesiis robustum ac forte. In Abbatibus excellentia fulgebat, principatui formam qua regibus ac seculi hujus placere potuissent assignans, adeo tamen temperata ut in monasterio constituti & ordini monastico proficerent, nec suæ minus dignitati prospicerent: in membris vero spiritalis sic efloruit disciplina, ut non solum Benedicti Regulam verum etiam Philosophiam totamque ad unguem usque investigarint theoricam. Platonis, Socratis, Aristotelis, Hippocratis, Boëtii omnes investigaverunt rivulos, adeo ut in suis mettis * Philosophi non solum sed & Poetridæ fuerint, quod arduum esse negocium, & præcipue modernis qui aliquam poetriæ noverunt viam, perpendere satis est facile. Istorum nomina, licet in Casibus monasterii legentibus non sint incognita, in argumentum veritatis ea assignabimus ex nomine.

* *al. Philosophos* *n. sed & Poetriam fuer.*

CAPUT III.

Nomina quorundam fratrum in monasterio, qui columnæ fuerunt Ecclesiæ verbo & exemplo.

Isonem qui omni genere florens Philosophiæ diversos ex se palmites protulit fœcundos, Marcellum, Notkerum Balbulum, qui in carmine metrorum qualis quantusve fuerit quod & *sequentias* appellavit, Notkerum Magistrum artis theoricæ non pigrum, Ratpertum, Tutilonem quorum in divinis officiis solemnia satis recitant carmina, Hartmannum qui vitam Wiboradæ luculento satis sermone conscripsit. Hi locum ditaverunt moribus, ornaverunt scientia & disciplina.

CAPUT IV.

Heinricus Decanus turrim cum tribus construxit capellis.

Fuerunt item nostri temporis ætate moderni patres, qui locum suis præclaris ornaverunt meritis, non minus memorandi, inter quos Heinricus de Saxo trahens originem sua in adolescentia veterum imitatus caniciem quod non habuit armis, factis, exequebatur. Qui domus patris oblitus & omnium quæ sæculi vanescentis ingerere potuit cupiditas, ad Beat. Galli res conservandas toto se animi affectu transformavit & nisu. Unde non immerito factum est, ut custos Ecclesiæ, quæ tunc temporis non modico ditata censu inter alias florebat Ecclesias, institutus cum digne, sanctis ut videri potit, in minoribus amministrasset Decaniæ ac Prioratus suscepit officium, in quibus qualem se quantumve exhibuerit in sequentibus si quis indagare voluerit luce clarius animadvertere potuerit. Hic in Decaniæ vel Cellerarii officio decimas aliosque redditus suorum negligentia seu incuria antecessorum ab aliis feodi jure possessos manipulari militum manu recollegit. Iste vilicatus tres in Tiufenbach, in Roschach, in Hochst monasterio voluntate & auxilio Abbatum

cum requisisset, tria exinde fratribus instituit servitia, in Dedicatione scilicet, in festo Thomæ & in suo anniversario. In restauratione antiquorum ædificiorum inter modernos nulli secundus, in tantum ut nullam officinam reliquerit, in qua non aliquid reparaverit vel in meliorem statum reformaverit. Turrim majorem à fundamento usque ad culmen erexit & perfecit, cujus ad fundamentum lapides cum requirerentur, prægrandes & adducerentur, Beat. Gallus quia suis non defuisset extructoribus manifestavit. Nam cum mirabile dictu lapis ille prægrandissimus angularis in sinistro turris latere positus per XL. boum juga hominumque fere quingentorum traheretur brachia, unus casu cum traheret inter lapsus surgere cum non potuisset, lapis ille prægrandis ipsum vehementer à tot jugis boum tantorumque hominum tractus diligentia super lapsi tractus corpus nulla in eo læsionis impressit vestigia, non sine admiratione multorum tam accurrentium quam lapidem prægrandem trahentium, qui in laudem Domini voces extollebant, Capellam Sanct. Mariæ de loco ubi turrim extruxit abstractam ubi nunc cernitur extruxit. Columnas quatuor fornicibus ad aram S. Columbani in crypta suppositi. Ecclesiam Sanct. Iohannis ab Ekkehardo extructam non longe à foribus monasterii tunc sitam in visione admonitus in loco, quo in præsentiarum veneratur & colitur, locavit. Visum namque sibi fuit, ut funibus cinctam eo loco attrahere deberet, Ecclesiam item Sanct. Oswaldi & B. Thomæ meritis constructam dedicari & festive celebrari constituit, duobus exinde servitiis institutis, domum lapideam prægrandem subcessoribus suis Decanis vel Cellariis erexit in ædificio, ibique primo grandia excrescere cœperunt ædificia, & mea & tua appellari quæ prius fuere communia, sed quoniam vix cuiquam transitoria omnia succedunt prospera, quin poculis mellitis immisceantur, amara post multa ecclesiæ collata beneficia ex incuria oblivionis maximum Ecclesia per ipsum excepit incommodum in paraturis miro sumptu deauratis XVIII. crematis, quæ trecentis marcis & amplius computabantur in precio.

CAPUT V.

De electione Vodalrici benignissimi Abbatis.

Iste germinis ejusdem ramusculum de Saxo oriundum dulcis plantationis florem perspicuum, quo in ramum terebintum excrescente prægrandem, dulciloquiis grammaticæ & dialecticæ floribus imbutum informare fecit, informatumque Parisias ad Bononiam transmisit, jurisque peritum cum summa diligentia repatriatum omnibus bonis conformatum ad summa provexit. In quo cum mira verborum esset affluentia sapientiæ nectare condita, nec non spectabilis vultu animique jocunditas gloriosa, cum esset Portarius dignus à cunctis Abbatiæ præesse judicatus est: sicque in Abbatem tam clientum quam fratrum in monasterio voluntario eligitur arbitrio totiusq; vulgi clamore electus. Apud Basileam igitur Philippo Augusto præsentatus honorifice ab ipso cum suis excipitur & in Principem promovetur, & quia lumen accensum sub modio latere non potuit. Dic, inquit Rex, nove Princeps, quid in perplexa sententia cæteris non bene cognita Principibus sentias, eructa verbum, nodos extrica difficiles de armario olim S. Galli nostrorum instillatos auribus antecessorum Augustorum. Salva, inquit, reverentia Principum conflictum inter se habentium juris procedant instituta non mea sagacia, sed legum justicia. Principum, inquit, conflictus inter se varia repugnantia sic est elucidanda, ut amputatis opinionibus superfluis ad ultimum fiat concordia, quæ quomodo stare possit & non legum sic explicat distinctio. O mira in juvene Principe Mercurii Philologia, quæ sparso rubore juvenili promulgavit eloquia cordis dudum instincta cassidili. Laudatur ab omnibus, dignusque summo judicatus honore reversus est ad monasterium. Quo postliminium domum reverso pii sui prædecessoris & habitum memorans & verba; habitum videlicet pecuniæ Heinrico de Eicheim Præposito cum aliis sodalibus creditum, & verba quibus licere sibi non esse conveniens ut dispersat congregata quę non congregavit, pecuniam ecclesiæ sibique creditam repostulavit. Ipse hospitalitati nimie dans operam, requisitam ab Abbate sibique creditam non reddidit, quoniam in hospitibus omnia quæ habere potuit expendit. Et quid feciste credis Abbatem indignum, nisi ut pecuniam sui juris à fratre sibi subdito expostularet? Nolo, inquit, fratrem mihi creditum pro qualicunque exactione perdere pecuniæ. O virum inter mille septies probatum, quem nec caminus incendit penuriæ adversus fratrem, cum ipsum in sua habuisset potestate, neque *auri sacra fames* à caritate fecit apostatare. Erat namque jocundus in facto, blandus verbo, vultu delectabilis, cui nullam unquam se intulit acedia, fortis in adversis, humilis in prosperis, simulator cujuslibet rei ac dissimulator pro tempore, & quia fidelis amator fratrum in nullos ipsos voluisset offendere. Qui in trivio Grammaticæ, Logicæ, Rhetoricæ & Philosophiæ non mediocriter eruditus, in jure forensi & ecclesiastico quicquid excogitare poterat, faceto Minervæ poculo

poculo cunctis audientibus propinabat, & quoniam scientia inflat, sublimioribus se regni Principibus & actu æquiparabat & moribus, & quum infra ordines constitutus in sacerdotem debuit promoveri, promotus talem se exhibuit in peragendo officio, ut humilitate morumque temperantia & perfectissimis se viris æquipararet & moribus. Suæ tamen dispensationis præpeditus negocio* quum oportuit suum executus est officium, sed & si quando celebrabat, sic devotum se studuit exhibere, ut non hominem, sed Angelum, si liceret, crederes celebrare. Dies quadragesimæ cum summa studuit reverentia observare.

* al. quam.

CAPUT VI.

ACcidit interea ut omnis boni inimicus zizania inter Comitem Hugonem de Monte forti & Heinricum de Sax, sæpe memorati fratrem Abbatis, summo conatu ingereret & pacem sæpius firmatam infirmare satageret. Unde factum est, ut castrum à memorato Heinrico de Saxo inchoatum clanculo volens surripere, tempus nactus opportunum tum propter jam dicti Heinrici absentiam, qui tunc forte erat in Hispaniam suis omnibus Abbati fratri commissis, tum propter dies Passionis, in quibus etiam reconciliantur homicidæ aliique malefactores, in die Parascevæ cœpisse destruere, volat fama aurib⁹ venerandi ac fidissimi Abbatis quid Comes contra fas moliatur. Anxius ille dubitat, quidnam facere debeat duplo circumseptus mucrone: si Comitem, inquit, à malefacto quod inchoavit non revoco, castrum cum non sit munitum destruet, hæc mihi à latere uno exurget contumelia, cum tutelam promiserim fratri exulanti: si pacis summæ tempore, quod cilicium exposcitat non arma, lacrimas non militares alas, vereor ne mihi cedat in incommodum, & hoc à latere alio. Et quoniam miseratio Dei multa est, fides exigit ut credita debeam defensare, & patriam toto nisu violenta si possum manu eripere. Exurgat igitur fidus mihi miles, si quo modo contumaciam morsu colubrino compescat exortam. Die igitur Parascevæ ad locum veniens Comitem longo profugatum depulit, sibique commissis pacem, ut promiserat, redditam conservavit: nec tamen impune. Audiant spiritales bellicosi, vindictam ab illo expectent qui se eam promisit retribuere. Nam dies illa ut * concio bellorum frequentium fuit initialis, nec tamen umquam victoriæ fatalis. Ipse namque carnali fratris amori dum pacis postposuit auctorem inter amicas postmodum catervas victus succubuit. Sed his ad præsens dimissis ad alia stilum vertamus.

* mss. convitii.

CAPUT VII.

LIbet hoc loco interponere de mutatione imperii occasione negocii præsentis, quoniam multa exinde monasterio venere incommoda. Heinrico excellentissimo Imper. Augusto defuncto Principibus regni loco suo regnare volentibus, diversi diversa sapientes toto fibi conatu Reges quilibet pro libitu eligentes, pace ubique perturbata, Philippum alii memorati Imperatoris fratrem, alii Bertoldum Ducem de Zaringen, alii Ottonem Ducem Saxoniæ elegerunt, juramenti quod Friderico nato Heinrici Imp. fecerant obliti. Unde accidit ut majori pro parte Principes Sueviæ Philippum sibi Regem, ac si tutorem fratruelis adhuc infra annos degentis eligerent in Sicilia sub tutoribus constituti, cumque Principum quorundam mens in facto tali opponere se vellet conamini, cum nec filium Imperatoris Heinrici vidisse se dixerint, monitu Diethelmi de Crenkingen Constantiensis Episcopi & Augiæ Abbatis Philippus animatus regnum sibi usurpare aggressus, quos prius habuit dubios Sueviæ Barones, Principes & Comites, fidissimos invenit & stabiles. Inter quos piæ memoriæ venerabilis Pater noster Heinricus dum decertasset usque ad finem Vodalricum tam regiminis loci hujus quam factionis erga Ottonis alterius partis electum reliquit. Qui post syrtes scopulosque procellosos bellorum velis secundis, dato remige fortibus* attemnis, junctis sibi Principibus Regi fidissimis ultra fines Albæ fluvii Ottonem propulerunt. His & hujusmodi negociis regnum cum suis hac atque illac jactabatur Principibus, & ecclesia nostra multis subjecta fuit incommodis. Verum enim vero conquisito summi assensu Pontificis Innocentii nominis hujus tertii cum ad portum venisse se crederent tam Rex quam Principes in civitate Babenberg præstolante Rege quo ad usque universis colligeretur exercitus flebotomizatus ibi requievit: sed requies, quam speravit, facta sibi fuit exitialis. Nam proh dolor à suo domestico Comite Palatino de Widelisbach pro eo, quod promissam sibi fraudaverat filiam Beatricem, quam Regi Hispaniæ dedit filiam, ficta pace *jugulatur.

* L. attemnis.

* al. jugulavit.

CAPUT VIII.

ANno Domini MCCVIII. incredibile dictu quanta perturbatio, quam ingens luctus cunctis regni Principibus evenerit, omnia confusa, omnis ordo perturbatus Principum, Comitum & Baronum, cum de se quisque diffideret. Ipse tamen malefactor prout malefecerat recepit, à Marschalcho Heinrico de Chalendine non longo post tempore occisus. Nobis etiam

quæ

quæ sperabamus cessisse in commodum, quam plura venere incommoda. Venerando itaque patre nostro domi sua jura tuente & ecclesiæ utilitati toto invigilante conatu cum Advocatia aliaque quam plurima feoda nostræ cessissent jurisdictioni, Bertoldus Dux de Zaringia quatuor milia marcas argenti monasterio, & clientibus auricularii CCCC. item pondo argenti marcas obtulisset, hoc pacto ut Advocatiam sibi suoque hæredi filio & non alii, si forte filium quem tunc non habuit acquisisset, numquam se alienaturum juramento voluit confirmasse. Abbas seniorum fratrum postposito consilio, sed ministerialibus magis assentiens, qui potentiam dicti Ducis formidabant, huic petitioni tam salubri acquiescere dissimulavit, fratri suo nisi toto advocatiam magna pro parte volens adjungere. Sed frustra. Beatus itaque noster hoc interrupit patronus, multa licet alia intervenerint infortunia. Castrum Rinegg nutu & consilio ministerialium, cum suæ debuisset esse ecclesiæ pro parte, cum sibi vendicasset Wernherus dictus Constantiensis Episcopus suorum & ministerialium & nepotum Arbona, qui forte tunc idem occupaverat castrum non manu Episcopi, sed Regis, econtra asserebat. Nam in suæ fundo ecclesiæ illud esse constructum relatione quorundam cum affirmaret, partibus inter se utrisque aliud & aliud inter se pro suæ libitu conscientia asserentibus, curritur ad arma, odia nostratium & Arbonensium nec non Constantiensium referantur antiqua. Pernix volat vindicta, cum quisquam suam antiquam majoris respectu causæ recolere. Constantienses suæ occasione ecclesiæ, Gallenses æqua lance: illi Episcopum, isti Abbatem, nominatissimum scutum suæ anteponerent causæ & vindictæ. O dole mira reperte barbarie, qui ut teipsum exeras, tuæ venena malitiæ & inter inimicos æque & amicos disseminas. Surrexit tunc gens contra gentem. Cerneres circumquaque domos inflammari, rura infirmari usque Constantiam, omnia ac si anathemati exposita destructum iri. Neque enim nostræ partis homines hujusmodi effugere potuere incommodum, cum fumus nostris insurrexerit naribus, flamma oculis se illexerit pro dolore lippientibus. Nunquid tunc temporis aliquis pro tantarum concordia opposuit ecclesiarum? Non fuit advocatus, qui suam tueretur ac defenderet advocatiam, non spiritalia requirebantur ut oportuit jura, dum quisque fortiter quærit facere. Hic in armis & in equis, pauperes in Sanct. Mariæ & Sanct. Galli in lacrimis advenerunt. Interim portitores pacis inter utrasque partes Eberhardus de Rordorff, Heinricus de Kalphen, Abbas venerabilis de Salem & Augiensis, qui ad litem decidendam pacemque informandam operam dederunt. Bellona tamen spumantium ad bella equorum hinnitu aures arrigens juvenis Abbatis, nacta tempus animum ad gestas tales naturaliter informatum non juris facetia, sed armorum copia, in qua confidebat & confidere habebat, si suorum se militum sibi qualiter debuit exhibuisset circumspecta sollertia. Quod quia secus, nostratibus & triumphus cessit & victoria. Bello inito cum jam se in victoria in milite exercere contumaci in campo Breitenfeld cœpisset, Udalricus Comes de Kiburg multorum recordatione postposita beneficiorum, quæ loci hujus sibi præsiterant Abbates, ex obliquo, cum jam potirentur nostrates victoria, spemque nostram lugubri satis fine enervatam in captivitatem redegit. Dies ille infaustus huic fuisse fertur ecclesiæ non parvo rememorandus tempore, cum non armis sed oratione locum debeamus manutenere. Exemplum habemus Victorem magnum Ducem Curiensis Retiæ, qui cum fraudem loco molitus est ignis Beat. Gallo visione clarifica se tuentibus, Dux idem equo lapsus à suis cum dolore est reportatus. Fuit idem idem aliud vindictæ indicium evidens memoria dignum, quod in ecclesia beatæ Fidis violatoribus ipsius evenisse nemo qui interfuit ignorat. Manentibus in civitate militibus & cuicunquaque stipendiis deficientibus Cunradus de Schœnnenstein homo militaris, quo nullus in toto militum globo audacior, beatæ Fidis inexpertus virtutis ecclesiam ipsius audacter irrupit, & quæque annonæ competentia repperit ab ecclesia cum quibusdam suppellectilibus in civitatem transportavit. Secuta statim fuit vindicta. Miles quidam Bertoldus nomine de Mepplicas in horum consortio siguifer crastino in obsidione, quod Episcopi cella nominatur, castri telo transverberatur. Alius item simili morte plectitur, & ut breviter dicam, nullus eorum qui ecclesiam jam dictæ virginis impune evasit, quin aut cæcaretur, aut suspenderetur, aut gladio puniretur. Adolescens quidam nobilis in horum consortio cum ecclesiæ spoliasset, cingulum volens sumere militare, in ipsa nocte Sancti Spiritus quando celebratur festivitas in crastino cum vellet cingere mortuus in lecto repperitur. Cunradus de Schœnnenstein in vigilia ipsius virginis saxo præcipitatur. Mirum dictu, ego qui hæc scripsi Cunradus Presbyter S. Othmari dictus de Fabaria, in ipsa vigilia stans ante fores ministerii audivi & vidi, quod scuta quædam ibi pendentia sic se excusserunt, quod in pavorem me duxerunt, & hoc quoddam fuit præsagium futurorum. Hujus tamen occasione prælii quam plura suis largitus dona tyronibus plura beneficia, inter quæ Comiti de Dilingen ducentis

centis marcas pro resignatione mansuum xx. in manus Abbatis, quas ab ipso jure recepit feodi. Fama interim, omni pernicior malo, auribus instillata Ottonis Pictaviæ Comitis insinuavit, Philippum sibi adversarium à Palatino occisum Comite. Rex animosus judice Deo electus quidquid in electione prius habuit infirmum, coadunatis in electione Principibus omnique tergiversatione postposita universaliter ab omnibus elevatur in Regem. Confirmatus in regno quæque, sui juris non solum sed ea quæ Philippo attinebant, jure sibi proprietatis usurpabat. Advocatiam etiam hujus ecclesiæ quasi hæreditario ad se jure transmissam conjugis, quam acceperat, filiæ videlicet Philippi, ad se jure transmissam. Et quoniam Heinricus frater Abbatis partem hujus receperat Advocatiæ, ipse Rex Otto ut cederet Advocatiæ Sanct. Galli, Abbatiæ Fabariensis Advocatiam tricentarium marcarum pondo * pignori obligavit. Qui Rex cum captivos Abbatis in Arbonensium potestate constitutos redimere dissimulasset sic nostrum offendit Abbatem, ut si licuisset, se & res ecclesiæ periculo exponere non pertimuisset, quod & postea tempore comprobavit. In Italiam Rex profectus data sponsione jurisjurandi, ne Fridericum Henrici Augusti filium in omnibus sibi jure hæreditario attinentibus, Romanamque ecclesiam in nullo perturbaret, promovetur in Augustum ab Innocentio tertio, non diu porrectum conservans juramentum, qui summo promissa Pontifici brevi infringere attemptasset. Nam Fridericum puerum Imperatoris Henrici filium regno Siciliæ proturbatum sicut Romano sic etiam Siciliæ nisu toto regno conatus est pellere. At summus Pontifex ammonitorias juramenti, nec non minatorias cum frequenter sibi super hac re misisset, nec ab incepto revocaret, cum que terram Beat. Petri cremare non pertimuisset, communi omnium conprovincialium judicio citatum, canonice tandem excommunicatum finibus abegit Apuliæ. Hujus fama excommunicationis mandato summi Pontificis pervolat Sueviæ Principibus non ingrata, quos jam dictus in suis perturbaverat tam feodis, quam consuetudinalibus justiciis. Quid multis moretur? gravis Italicis, Alamannis gravior, suis ingratus, fines attigit Alamanniæ. A nullo sibi Principe occurritur, nulli gratus excipitur. Summus interim Pontifex Heinrici Imperatoris filium ab Italicis primo fere omnibus, post Alamanniæ gratum Principibus transmisit. Veniens igitur primo à Curiensi Episcopo, postmodum à nostro suscipitur Abbate Udalrico dudum nominato, ipsiusque ducatu & auxilio ultra montem, qui Rukkenbein nominatur, ad monasterium usque perductus honorifice ab ipso suscipitur, & ad Constantiam usque suo ducatu perducitur, Ottone interim ad Uberlingas cum suo manente exercitu. Episcopus Cunradus de Tegerfeld interim non bene animatus, licet excommunicatum Imperatorem audierit, suorum quorundam consilio ipsum in civitatem non sine periculo sui aliorumque multorum admisisset. Animosior autem factus viso Abbate cum tanta militum frequentia ponte munito locum dedit ut excommunicatus non solum sed & omnibus denunciaretur esse vitandus. Et hæc per Episcopum Barensem legatum Apostolicæ sedis, qui cum Rege eo loci aderat, ita facta sunt. Rex interim Basileam usque consultu Abbatis & quorundam Magnatum auxilio progressus, Abbas cum magno militum frequentia non parvo fuit tempore, quousque Imp. ad Brisachum veniens turpiter inde fugiens in Saxoniam, unde venerat, redire compulsus est. Nostra tunc temporis in honore permaximo floruit Ecclesia. Quicquid in causis subtile & in regni negociis nostro indagandum reservabatur Abbati, qui philosophica quadam perlustrabat cuncta sagacia, & circumseptus undique miro philologiæ indagabat cuncta sermone. Ipse Romam veniens ab Innocentio summo Pontifice honorifice satis susceptus in cunctis propter quæ venerat, regni negociis talem exhibuit, ut miro omnium veneraretur affectu, & insulam pro vitta sua gerendam gratis ab Innocentio susciperet. Inquisitus ab Apostolico de B. Notkero, an magnæ penes Alamannos esset auctoritatis, dignum eum judicavit canonizatione Catholica, responso Abbatis audito. Finito negocio, pro quo venerat, multis Apostolico xenii transmissis auctus benedictione ipsius ad propria remeavit, Regi ac Principibus bonum, pro quo ierat, nuncium reportans Innocentio viam universæ carnis ingresso Honorium suum successorem pro regni adiens negociis Imperatorem Constantinopolitanum, qui interim eo in civitate manente promovendus in Imperatorem eo loci cum magno venerat apparatu, ne apud S. Petrum consecraretur allegationibus impedivit quam plurimis, dicens eo pro Romani statu imperii ibi manente non licere Imperatorem consecrari nisi de voluntate Principum Principis. Veniente Imperatore * Constantinopolim cum assurgeretur sibi à Cardinalibus & à cunctis Romanæ dignitatis optimatibus Abbas gloriosissimus loco sedens Romani Principis non movebatur, indignantis animi signans effigiem, ac si non legatorie, sed possessionaliter locum soli teneret Imperialis. Consecratus est autem Imperator non in Ecclesia B. Petri, sed in ecclesia B. Laurentii extra muros, qui cum coronatus in civitatem dum vellet peragrare toto conatu ne fieret elaboravit,

* al. pignorat.

* Leg. Constantinopolitano.

& obtinuit. Lite inter Constantiensem nostramque ecclesiam non determinata Ottoram de manu Episcopi quam Abbatis castrum Rinegg susceperit cum aliis sibi ad jacentibus beneficiis. Lite indecisa pro silva ad Trogen contendentibus his de Arbona, nostrates silvam incidentes unus pede est mutilatus: pro quo Abbas animosus sex suorum non viles personas fecit mutilari, sicque illorum omni tempore vitæ ipsius sopita est contumacia. Ipse præbendam nocturnam de bonis Sanctæ Fidis forte minus juste adauxit in pane, qui dimidius in refectorio fratribus dabatur. Circatoribus juxta mandatum Apostolici monasteria singula perlustrantibus suo tempore in tantum ejus & religio placuit & monastica nostra consuetudo, ut scribenda censerent aliisque monasterii ostendenda pro speculo.

Anno Domini MCCXV. mœnia hujus villæ exusta sunt igne domestico VI. Nonas Maji intempesta nocte, Abbate nostro præsente & tecta monasterii & claustri ædificia multa sollicitudine defendente.

CAPUT IX.

PAtratis omnibus, quæ sibi à Rege acceperat, mandatis in Italiam iterum cum Rege iturus apud Babenberg ipsum convenire gestiens, cum quo fratre suo Henrico tum pro aliis negociis supervacaneis ibi manens, post multam Minervæ facetiam cum omni dignus potestate clamaretur à cunctis nescimus quo Dei judicio vi febrium validissima corripitur, magnoque labore domum advectus non sine grandi omnium dolore recipitur. Fuit tamen murmur inter confratres, quod res ecclesiæ ad reparationem belli inter fratrem susum Comitemque de Monte forte habiti damnabiliter & irrecuperabiliter deposuerat infeodare: Sed *non est consilium, non est potentia contra Dominum.* Audiant Abbates quilicenter res B. Galli sibi creditas non dono collatas alienare non pertimescunt. Ecce Abbas, de quo nunc est sermo, gloriosus inter Principes, carus inter fratres, dum respectu fratris à tramite justiciæ deviat, manus Domini & vindicta B. Galli à tali proposito ipsum refrenat. Ingravescente languore unctus oleo tam dulci eloquio fratres de contemptu mundi alloquitur, & in tantam eos compunctionem induxit, ut à lacrimis abstinere se nequaquam potuerint. In magna igitur agnonizans tribulatione spiritum reddidit, cunctisque loci hujus amatoribus dolorem non parvum inflixit. Testantur versus in lapide ipsius superscripti, qualis fuerit, & quam gratus omnibus;

Invida petra nimis quæ tantum claudis honorem,
Æquiparem minimis, nec summis inferiorem.

Retulerunt quidam de ipso agnonizante, quod audierunt voces plangentium & bullitionem Caldariorum. Habuit etiam in consuetudine pauperculis post partum mulierculis in pastum ad dies XL. subvenire, cujus dies annuus in festo Teclæ celebratur.

CAPUT X.

De electione Ruodolfi de Giutingen.

IGitur transacto planctu tam lugubri nos, qui sub umbra cedri alte quasi in Libani montis vertice consedimus, odore suavi refecti electioni operam dantes Ruodolfum elegimus Præpositum, Decanum atque Cellerarium, virum industrium, magnæ virturis hominem, qui de Giutinga originem trahens omnia monasterii beneficia cum pertransisset ad ultimum Abbatiæ gradum conscendit, in quo satis profecisse potuit, sed non profecit nimio erga parentes ductus amore. Abbatiam ab Imperatore Friderico recipiens ecclesiam in magno repperit debito, quod antecessor suus pro honore hujus ecclesiæ & pro imperii expenderat negociis. Invenit tamen quadragintas argenti libras & LXX. marcas, quas ab antecessore suo relictas in usus suos habuit expendere. Væ priori rumori, quem de suo habuimus antecessore benignissimo, cujus nobis & umbra fuit* refrigium, & memoria nunc in labore solatium. Duo nobis venerunt væ *gerium.* postmodum, quia crescente debito honoris tabescebat incrementum. Nam in Italiam Rege profecturo cum mandatum ab ipso eundi cum exercitu accepisset, juvenis licet, piger tamen adulationi quorundam aures accommodans dicentium, turbidus est aër in Italia, & ut dicitur in proverbiis, *Leo in via, lœna in semita*, tricentis quinquaginta marcis Regi datis seipsum ab hac exemit via, cum ducentis marcis & Regi servire & profecisse potuisset ecclesiæ. *L. refri-

Omnes enim Principes, qui ierant, donis dotati ingentibus rediere ad sua cum gaudio. O Abbatem juvenem pigrum, acedia confectum. Nonne sublimitatis ordo expostulabat frequentiam militum & intermiscere te consiliis optimatum? Videris ne forte te retraxerit, quod parentem primum Paradiso exheredavit. Sed, inquis, clara est juventus, quæ non de facili possit cohiberi. Ista est insania, quæ à Principe maxime dicitur comprimenda. Væ secundum abiit, tertium expectandum. Ad minuendum debitum ecclesiæ vocatis ministerialibus, fratribusque convocatis, juramento interposito ratihabitio processit in medio, ut fratres de communi viventes eo pacto suos quisque redditus ad persolvendum uno daret anno, computatione facta CLX.

pondo

pondo marcharum & ipse ducentas de suis redditibus marcas pro debito daret, ipse de reliquis viveret: Sicque computatione cum agape familiarium ecclesiæ usque ad ducentas marcas omne debitum esset persolutum: sed frustra. Nam Ananias cum sua Saphira fraudavit de precio & ecclesiam in priori reliquit debito. Vereor ne væ tercium rostro suæ maliciæ locum inficiat, & qui cedri sub umbra sedimus gloriosi, utinam sub ulmo requiescamus, non sub paliuro. Dicat tamen aliquis, nonne fratrem suum provehere debuit ad summi gradum sacerdotii? si potuit debuit plane, sed sine sibi creditæ detrimento ecclesiæ. Eligitur in Episcopum Curiensem frater ejus Albertus Præpositus Sanct. Stephani Constantiensis non magnum habens acervum pecuniæ. Item alterius partis eligitur alteræque fortis litteratura & parentela. Romæ causa ventilatur, pecunia expenditur, electi partis utriusque moriuntur. Pœnitet Abbatem Rerum suarum simul cum amissione fratris expensio. Ad recuperationem itaq; fratris & expensæ tandem laboravit & episcopatum consecutus est, elaborans ut super duos haberet dominium Principatus. Oportuit tamen eum obtinere Abbatiam dispensatorie, pro quo item tricentas marcas persolvit curiæ Romanæ. Contentione item in Episcopatu Curiensi cum ministerialibus habita, cum in Apuliæ partibus Imperatorem adiisset, licet non ab ipso prius visus honorificentissime tamen ab ipso susceptus & habitus, usque dum curia in Cremona data cum militum copia gloriosus apparuisset. A Cardinali itaque Romanæ ecclesiæ, quem humanissime in monasterio nostro tractaverat, quia fratrem suum ducentis marcis argenti in vasallum conquisivit, in suo ipsum habens comitatu Romam perduxit promittens omnia quæ vellet à summo se Pontifice conquisiturum. Cujus spe promissionis ecclesiam nostram sive domi sive Romæ sive alias manendo debitricem fecit mille quadringentarum marcharum. Unum admonendo potius quam exprobrando capitulum cunctis tam præsentibus quam futuris, qui hæc legerint, ad commodum anteponò, ne sigillum conventus vel Abbati vel cuivis fratri concedant quovis pacta sine indeterminata causa, quoniam omnia ista monasteria propterea invenerunt incommoda. Ecce tertium væ expectavimus: expectavimus & experti sumus, & sicut non sub ulmo sed sub paliuro spinis tribulationum pungimur. Et ipse viam universæ carnis cum omnibus fere qui in suo fuerant comitatu ingressus sepulturam habuit gloriosam in ecclesia Sanct. Iohannis majori Lateranensi: aliis hac atque illac prout oportuit sepultis. Referentibus qui interfuerunt aliquibus audivimus, quod Portuensis Episcopus Cardinalis apud Sanct. Rufinam multa cum fovebat diligentia tam defunctum quam vivum. Episcopus iste & Abbas noster ecclesiam S. Leonhardi dedicavit V. Nonas Maji, item duas cryptas nostras. XII. videlicet Apostolorum & omnium sanctorum, XI. & X. Kal. Octobris, Anno Domini MCCXXV. Descriptis in superiori pagina casibus antecessorum nostrorum Abbatum venerabilium, attendentes quoniam omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad legendum, ad audiendum, quia audientes ad benefaciendum quandoque majorum exemplis provocat, quandoque de malis vitandis cautificat, ad eam, quam vidimus, electionem in Abbate Conrado stylum auxiliante Deo convertimus.

CAPUT XI.

De electione Counradi Abbatis de Bußnang.

ANno incarnationis Domini nostri Iesu Christi MCCXXVI. defuncto supra memorato Ruodolfo Curiensi Episcopo nostroque Abbate in Romana curia, fratres, de morte cari patris contristati juxta summi Pontificis statuta Innocentii magna instantia elaborabant, quomodo & dignitati electionis à Regibus condonatæ, & monasterii pro posse prospicerent utilitati, & quomodo reverentissimus ille Abbas & Episcopus non in loco decessit, cum in primo noctis conticinio intempestæ nuncium tam infaustæ mortis accepissent, quippe suum ad utilitatem ecclesiæ procurandam composuerunt animum, & ne laicorum manus valida electionem suam violentia juris infringerent modis quibus poterant elaboraverunt. Erant tunc temporis in loco personæ discretæ satis & juxta seculi prosapiam nobiles; inter quas præcipue Counradus de Bussnang originem trahens, ætate quidem juvenis, maturas astutia, ingenio callens, forma conspicuus, statura, quæ nec longa dici possit, nec brevis, hilari vultu, intertraixta tamen * roboris forma rigoris ad se quandam habens prægnosticam, oculi roscidi firmitatem & constantiam signantes viri, dira vox, in blandiendo risibilis, in exasperatione terribilis, sic tamen variabilis, ut dulcedinem dilectis, amaritudinem suspectis intermisceat. * *mſs. roboris.*

Perspicuam tenet hanc prognostica forma figuram.

Nam teste Horatio Poeta; *in Arte Poetic.*

Vultum verba decent iratum plena minarum:
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum: juvat aut impellit ad iram.

Iste in præposituræ officio strenuus fuit & circumspectus, cuncta sibi credita circumspecto agens animo, ad obtinenda Ecclesiæ jura sedulo invigilans, amans hospitalitatem, sibi frugalis, largus aliis, honestus, amabilis, pervicax avaris. Mirum dictu, homo non in foro educatus forenses naturali quadam philologiæ urbanæ sagacitate sic superabat, ut Tullii facundiam, ut Mercurii astutiam in ipso comprehendas, adeo ut sibi obstantibus tremor concutiat & animum & habitum. Igitur communi omnium electus & voce & animo, antequam in auribus vulgi hæc promulgaretur Oratio, seu electio ministerialium percelleret auditum, ne facta canonica ab omnibus electio violentia laicali deturbaretur, electio fratrum, antequam loco cederent, ab omnibus fratribus est obedientia promissa confirmata ad significationem sinceritatis & dilectionis, quam sic devote sibi exhibuerant. His ita gestis antequam loco decederent, non coactus nec rogatus verso vultu & manu ad aram Sanct. Salvatoris juravit in omnibus bene se facturum & fratribus & loco. Ex quo vero mortis insperatæ fama infausta ministerialium percrebuit in auribus, attoniti & non sine armis convenerunt pro suo quilibet voto Abbatem, sicut ante consueverant contra Innocentii instituta, volentes eligere, maxime vero intenderunt electionem jam celebratam à fratribus in præposito memorato infringere, si quavis ratione potuissent. Sed frustra: quia in fanum jacitur rete ante oculos pennatorum. Ipsi namque fratres oculo providentiæ pennati furibundas ipsorum supplantaverant machinationes, Caulæ Christi desolatæ arma intendarent & ipsi, si saperent desolati tam caro tamque pio patre ac domino.

Quid geris insana rabies modulamina vana?
Tetra manus laica tua non tibi suppetit hasta.
Arma ferunt, qui castra petunt, qui bella sequuntur,
Arma luunt, dum plaustra ruunt, fortes perimuntur.

Nos vero, gladium spiritus habentes, animositate quoque electi Abbatis roborati, susurra ipsorum vana floccipendimus & minas. Justicia namque dum staret pro nobis, ipsam non minus manu valida suorum, si fuerat necesse, defendere habuimus & amicorum & parentum.

Ipsi vero videntes unanimum totius assensum Conventus, & ipsi dissimulata palliatione obtutenter tali dignum acclamabant administrationis sublimatione.

CAPUT XII.

PRæsentatus itaq; apud Uberlingen Henrico Regi semper Augusto, Duce Noricorum in curia manente, cujus consilio res imperii per id temporis disponebantur, aliisq; Principibus Abbatiæ ut decuit principaliter susceptis investituram. Qua susceptâ rogatus à Rege & Duce præfato, ut partem Advocatiæ possessionum quorundam Sanct. Galli in pago Turgaugiæ Hartmanno Comiti de Kiburg pignori feodaliter obligaret argenti marcis sexingentis, strenue contradixit, instantibus in precibus importune minis, inq; tali casu suæ tam incommodo ecclesiæ quasi jubas exerens leonis viriliter contradicere non pertimuit, ita ut & nostris pavorem, astantibus gigneret ammirationem. Nam

Ditat honor mentem meritis minuitque timorem.
Hoc nactus culmen ructans de pectore fulmen:
Sævit ad exedras Primatum solvit & edras.

Potuit itaque dici à circumstantibus: Quisnam, putas, Princeps iste roboratus in sui erit principatus dominio? & quis tam subito Regis tantique Ducis se opponere præsumat precibus, cum ipsorum petitiones mandatorum videantur esse affines? Nesciebant tamen illud proverbium antiquorum:

Quod nova testa capit, inveterata sapit.

Ex illo Horatii: *Quo semel est imbuta recens servabit odorem Testa diu.*

Ipse namque in tenera adhuc ætate nullius umquam sine talione susceptâ injuriam. Quod si hoc in viridi, in arido multo dignius, quia maturius, cum pro sibi credita se opponeret ecclesia. Neque enim fuit licitum res Advocatiæ sibi creditæ frustratim scindere, sed totam simul Advocatiam conservare illibitam. Obtinuit tamen ipse Advocatiam à Rege pro memorati pondere argenti jure pignoris habendam.

CAPUT XIII.

HIs ita gestis honore præcinctus eximio cum lares reviseret proprios, à fratribus honorificentissime maximoque receptus cum tripudio, dicentibus:

Lux fratrum patriæ decus, optime, inclite salve,
Ad caulas proprias venienti pangimus odas.

Quibus laudibus eximiis lætus satis effectus & alacer, relatis Deo ac patronis ecclesiæ fratribusque gratiarum actionibus voto se tali publice constrinxit, ut prout melius posset toto semper nisu res ecclesiæ conservaret, dispersas congregaret, & ut jura ecclesiæ inviolata semper haberet, feciseetque pro modulo, nisi perplexissima ipsum retentassent negotia. Invenit namque ecclesiam MCCCC. marcharum argenti debito tenere obligatam. Quid ergo faceret

faceret anxius hac illacque versus ignorabat. Prædia vendere noluit, obligatas curtes nimis doluit! scivit tamen penes se, quia redemi oportebat prædia, quæ obligata pignori erant. Pertractabat Romanæ debitum curiæ, de quo se non facile arbitrabatur expedire. Sed qui Danieli absconditum revelavit consilium, ipse suum ad utiliora ecclesiæ facienda revelavit animum. Hac igitur urgente causa, accitis fratribus clericis ac laicis utriusque conditionis ministerialibus ac plebeis, apologiam eis gravitate quadam animi proposuit significans, nisi celeriter obviaverint, quale ipsis suisque liberis immineret periculum. Sermo fratrum laicorum:

Dic, pater, angarias mentis, cur dicere tardas?
Vis occultari plagam? non quis medicari.

Responsio Abbatis:

Pro vobis angor, pro me nimis undique frangor.

Igitur tali eos sermonem convenit Minerva: ô fratres mei dulcissimi, viscera mea in Domino, eadem qua me procreastis in patrem caritate vos aggredior, pensate quid vobis immineat periculi. Vos reliquistis omnia, parentes & spaciosa prædia, & vovistis Deo vos hic servituros usque in finem vitæ: Consulite vobis & nobis, in quanto simus positi debito, non pro nostra necessitate, sed antecessorum meorum improvidentia. Providete vobis, ne forte depereat honorifica fama, qua præcelluit ecclesia nostra cunctas totius Alamanniæ ecclesias in symphonia ac diversi generis officio. Quæ si attenuabitur tam gravi debito, in tam solemni vix stabit obsequio. Hæc ad fratres. Ministeriales vero hujusmodi verborum aggredi attemptabat schematibus. O præclariss. milites B. Galli, vos prosapia generis & nobilitas ac magnificentia ecclesiæ magnificavit, immo & ipsa in vobis magnificatur & in filiis vestris. En cernitis in quantis ecclesia jam fluctuet periculis & antecessorum nostrorum negligentia? Providendum est vestræ, ut credo, & nobilitati & propagini, ne in manus incidamus illorum, de quibus non facile poterimus eripi. Hi autem Romani sunt, qui rodunt ad unguem, nec est qui contradicat, cum ipsi sint stimulus, qui fecit homines calcitrare, dum à nullo ipsi recalcitrentur. Cum enim mille aut minus ad septingentas argenti extorqueant marcas, sive pro pœna ipsius pecuniæ sive pro lucro, ipsi non extorquebunt, nec dimittent usque ad novissimum quadrantem. Tunc delebitur, cum neque vos neque filii vestri emolumentum aliquod, prout convevistis, habere poteritis. Permori omnes hujusmodi verbis, subveniendum esse quilibet pro modulo suo acclamabant. Fratres summam omnium redituum & prænendas unius anni dabant: Laici ac clerici plebani pro suo quiq; modulo: Collectaque est pecunia copiosa. Persolutum est igitur debitum quingentarum marcarum sine curia Romana non sine grandi alia expensa.

CAPUT XIV.

VIdetur necessarium satis & rationi consentaneum narrare hoc loco crimen enorme nefandumque nimis in pago Turgovve patratum in castro Reineschvvile, omni post tempore memorabile plangenduntque nimis. Erant duo fratres ingenui ac divites, originem à castro Toggenburg ducentes, filii Diethelmi Comites egregii. Fuit iste Diethelmus pater ipsorum, hospitalitatis amator eximius, seculari honore præditus ultra modum. Habuit vero iste duos filios, Diethelmum & Fridericum juniorem. Diethelmus omni tempore fratri minori machinabatur insidias, quoniam condoluit ipsum sibi fore coheredem, cum plures haberet filios, duxerat namque filiam Comitis de Castro novo contra voluntatem patris, pessimam machinatricem seminarii odii inter fratres. Unde pater minori fratri propinquior voluntate. Major patrem matremque infestans sedulo conviciis, matrem attrectans sagitta petiit vulnerandam, patrem injectum vinculis carceri mancipavit. Junior frater Neoptolomus in Curia frater Imperatoris magni Cremonæ factus auxilio venerabilis Curiensis Episcopi & Abbatis nostri, cingulum militare morum decoravit honestate, Junior consilio patris autem accommodans filiam Comitis Hugonis desponsaverat. Quæ causa majoris odii seminarium sparserat inter fratrem suamque conjugem, quoniam sororem ipsius, quam se accepturum promiserat, accipere recusavit. Ipsa igitur conjunx Diethelmi senioris Lia fœcunditate non lippitudine oculorum, mente licet lippa, livoris & invidiæ dilexit augmenta, à pietate aliena, ingrata Deo, unde non bene circumspecta, genero suo frequenter ubi vel in quibus poterat mortem machinata, insomnem vitam nec suavem habere potuit. Sed quid inde?

Roditur invidia caro, deficcatur ut ossa
Conjunx compatitur, dum sic ab utroque doletur.

Sed tu quid agis Jesabel? vide virum assentiri, credo quod possit nunc emoliri, ait hæc intra seipsum. Ipsum quoque venenosis intrinsecus, dulcibus extrinsecus adulatoriis talibus aggreditur verbis:

O Dux, ô mea lux, speculum mihi, vita salusque

Dulcis in amplexu nihil ultra fortis in actu:
Omnia postposui, tibi novi vivere soli.

Cerne claram sobolem, quam tibi genui, florea ætate: tu quoque non minues juventutem: opera nostræ juventutis immaturam præveniunt caniciem senectutis. At ille: Quid, inquit, vis ut faciam? Caro mea, sanguis meus est, quem tu persequeris. At illa, vide præstantissimam præcordialissimam tuæ vitæ dulcedinem in me. Ego reliqui parentes, affines, immo postposui omnia propter te. Nunc vero alia est vita, quæ sollicitat, numerositas filiorum. Falleris Achab apologia: tua te fallit Jesabel, ipsaque non minus fallitur. Nonne melior tibi tuæque soboli fuerat bonus, discretus, animosus cognatus & affinis, quam mille jugera omnisque rerum substantia? Tu vero dicis, quia melius mihi fuerat habundare rebus quam tantis ingratis participare cohæredibus, cum juxta Sapientum dicta, *Omne commune immundum.* Age ergo, perfice quod machinaris: sollicita maritum jam enervem effeminatum. Si caram me habueris, ut fingis, hostem illum quasi festucam meum impingentem oculum de medio tolles, quem nisi tuleris insidiatorem malivolum, soboles nostra clarissima rusticabitur, tota nostra propago depauperabitur. Proh dolor antiqua mulieris malicia miscet in poculis aureis clareto permixta toxica. Qui si aures habuisset aspidis obturatas, valentior incantationum sibilis obsistere habuerat. Succubuit igitur maritus talibus impactus pugionibus.

Angit opus dolor & gemitus mea viscera lustrant:
Sollicitor nimium, nam scelus eximium.

Hæc secum sedulus dum pertractat, vocatis tandem suis, quod sibi fideles credidit, amicis & sociis sibi fidelibus filiis Belial. mentis inquietudinem, insolemnietatem queritur, & mulieris exasperatricis opprobria. Tandem exponit fratris odium, qui & uxorem (inquit) medium animi mei offendit in sorore sibi desponsata turpiterque repudiata, ducere volens Hugonis Comitis filiam tam mihi quam sibi in opprobrium. Igitur ô fidelissimi consulite vestro & socio & Domino.

Non erit impunis sceleris præsumptio talis,
Quod me contempto præsumpsit & in manifesto.

Illis primo dubitantibus quidnam facerent, addit dubietati animositatem, spondet dona larga, promittit allodia, inimicos fratri reddit promissis inimiciores. Ait ergo:

Ut læsit multum, non me minus ut sit inultum;
Non natura dedit, quidnam de fidibus inquit.

Convenite, satis occasionem invenire poteritis. Denuo recordamini, qualiter fratrem & cognatum vestrum occiderit, occisum quasi cadaver vile projecerit, nec in hoc solum, sed in me pluribus tam me quam vos offendere attemptaverit. Prærogativam nativitatis amisi per ipsum castrum Dokenburg, unde traxi originem, qui totus & integer in mea nisi per ipsum florerem possessione ac dignitate. Hujusmodi querelis cum interfuissent, quos prænominatus frater non parum læserat, opportunitate quæsita, cum non aliam viæ suæ pessimæ invenissent voluntati, simulata pace ad castrum Reingesvvile vocatum multis fartum conviviis detinuerunt per triduum.

O miserum te, miseram illam tuam Jesabelem!
Quid furis, insanis, fraudem meditaris? inanis
Stabis, vesana tua sunt meditamina vana.
Macta, sed innacta, nam spuria talia facta:
Nexaque perplexa pice carbasa cincta reflexa.

Circumpetunt, imparatum invadunt. Armis igitur militum ipsis dormientibus furtim subtractis dormientem occupant vigilantis fratris invocantem auxilium, sed frustra, quia dilapsus fuerat sperans se occupaturum & castrum Tokkenburg & VVilo oppidum, sed fama præcurrente non obtinuit. Displicuit ergo misero, quod non qualiter voluit ita factum est. Luctuosis igitur ac miserabilibus super terram corpus miserabiliter mactatum, dum septem teneretur diebus, venerandus Sanct. Galli Abbas illuc adveniens recepit omnia, quæ ipsius fuere dum vixit, à patre ipsius & matre tam in prædiis quam in militibus honestis & familia copiosa, in præsentia multorum testamenti cartam faciens conscribi. Mater quoque ipsius quatuor præbendas fratrum usque in finem suæ habuit vitæ. Frater itaque occisi lacrimabiliter furens, sicut gladio linguæ fratrum occideret; Ita hac illacque discurrens in irritum revocare gestiens si poterat Cain ipse secundus, cum omnibus ingratus etiam suis vagabundus erraret. Sepulto igitur apud nos occiso fratre suo, videns omnium se destitutum parentum solatio, non minus attemptabat fratri succedere in hæreditate, si non ei Abbas imperterritus obstitisset. Terrebant tamen miserum conscientia, totius populi contra ipsum clamor; frequentabatur in theatris opprobriis, convitiis, cantibus, unde effringi posset animus: ubique luctus, planctus, & miseria. Planxit pater cum

cum matre utroque se orbatum filio: planxit juniorem tam miserabiliter jugulatum, planxitque & fratrem, quod enormiter peccaverit Deumque ac homines implacabiles suæ reddiderit infamiæ. Insuper torquebatur ac cruciabatur doloris angustia, quod latas possessiones ac prædia transire præsensit ad extraneos, quibus longo vitæ suæ tempore usus fuerat sua pro voluntate. Venerandus ergo Abbas linceis providentiæ usus oculis importunitatem malefactoris præveniens animique non modicam importunitatem, prædiorum à patre suæ condonatorum ecclesiæ partem laicis feodi jure concessit, quo levis castrum potuisset obtinere cum burgo Wille. Citatus, denunciatus, ab Episcopo Constantiensi excommunicatus, item in aula regali proscriptus, damnatus, instante necessitate omnia, quæ parte cum matre Sanct. Galli contulerat ecclesiæ, accepta ab Abbate pecunia marcarum pondo quingentarum data manu roboravit cum filiis instrumento facto regalique testamento confirmato. Abbas igitur in multis ipsum fovens cum bene ipsum habuisset, castrumque apud Luttenspurg ipsius firmasset auxilio, machinatrix totius mali venenum, quod nondum expuerat, malitiæ tandem evomuit, seminariumque zizaniorum in possessores eorum quæ donata fuerant effudit. Et quoniam sæpe nominatus Abbas frequenter morabatur in curia regali, cum fratribus ipsius de Bussenang. Werram ex improviso attemptabat aggredi. Fungebatur tunc temporis idem Abbas legatione Regali apud patrem divæ memoriæ Imperatorem, à quo tam glorioſe tamque solemniter receptus est, ut si stilo velim mandare, vix credi possit ab his, qui sinistre omnia norunt interpretari. Dicam tamen prout audivisse me memini ab his qui interfuerunt. Audito ipsius adventu Imperator augustæ memoriæ, ultra quam credi possit hilaris effectus est, sciens Abbatem Sanct. Galli non nisi bonum de filio apportare nuncium. Missis ergo nunciis honestissimis magnifice prout decuit, tam fidelem imperio venerari Principem fecit, quousque in propria persona ipsum convenire fecisset. Convocantur itaque Archipræsules, Præsules, Marchiones quam plurimi, Præfecti civitatum ad sollemnissimam S. Galli Abbatis receptionem. Ostenditque sibi quæcunque habuit cara filium suum adhuc puerum Conradum Regem Jerosolymorum, cœlum astronomicum aureum gemmis stellatum habens intra se cursum planetarum: elephantes etiam & bardos, cæteraque quam plura, in quibus Imperialis perpenditur gloria. Perfectis itaque pro quibus venerat negotiis, donatum regiis ut docuit donis remisit ad filium. Tulit inter cætera litteras imperialis anathematizationis Diethelmi Comitis, tenentes mandatum proscriptionis ad Regem filium suum, quæ secundum formam ab ipso præscriptam Principibus denunciaretur. Idem tamen Comes prænominatus nacta, ut sperabat, propter Abbatis absentiam præda, domorum cremationem Werram aggredi cum attemptasset, repulsam à fratribus passus est Abbatis, & à ministerialibus Ecclesiæ, qui etiam suas ubique non minus invasas cremaverunt. In adventu quoque Abbatis excommunicatione pridem facta, nunc vero confirmata, castrum Reingesvvise manu forti & valida aggressus ibi confregit potentias, arcum, scutum, & gladium & *bellum, machinis, arietibus, tormentis undique circumdans. Unde

* fort. telum.

*Ex incude mala * martis quassatur ut aula;*

* al. marcis.

Mox timor irrepsit, vix Aulicus abdita clepsit.
Vulcani telus Cyclopeis anxia Thetis
Ipsum derisit, Neptuna juvamina misit:
Exitiale malum perspectans exuviarum
Plutonicum scortum Semiramis auxerat hortum:
Vippera trifulcis pus toxica mixta ticuris
Evomuit virus, theatrum sit Herenica myrtus.

Igitur insistentibus manu valida quatuor ad minus hebdomadibus, cum ignem injecissent, non habentes ultra locum diffugii castrum deserunt cum omnibus, quæ in ipso fuerunt. Aliud quoque castrum apud Wengin, nec non & Luterberch castellum satis munitum. Videns itaque Comes in omnibus se succubuisse, & quia non erat locus diffugii, cum & villam Uzena in sua habuisset potestate, nullusque suorum parentum seu affinium, qui non sibi detrectaret conferre auxilium, ad Abbatis tandem se contulit gratiam impetrandam fretus adminiculo Comitis de Chyburg Advocati de Rapenschvvile. Tunc reverendus Abbas, licet homini misero condoluisset, precibusque tantorum virorum divertere non esset conveniens, volens imitari antiquorum mores Romanorum, qui in usu belli statuerunt

Parcere subjectis & debellare superbos. Virgil. 6. Æneid.

in gratiam suam ipsum recepit recepto castro pro pignore apud Uzinbeck, datisque fidejussoribus, quod non toto pago Turgoviæ muniret castrum, nec in his, quæ in manu Abbatis erant, umquam ipsum seu quemquam suorum gravare præsumeret successorum, & hoc sigillo summi Pontificis, Imperatoris quoque ac Regis roboratum omnium umquam duraret inconvulsum.

sum. Sicque recepit eum in gratiam. Inauditum fuit olim, de Tokkenburg Comitem ita posse destitui & humiliari. Unde verum est proverbium:

Volvitur orbe suo Fortuna, revertitur ad se;
Sic stat in ambiguo quod firmius esse putatur,
Casibus imbutus nudus cadit & resolutus,
Est, fuit, & non est, venit, fuit, & nihil est est
* *Dum redit in nihilum quod fuit ante nihil.*

* Ex Ovidio.

Verum exigentibus peccatis, quæ perpetravit in patre suo & matre, talia infortunia perpessus fuisse creditur, cum Deus puniat in filiis, quæ ab ipsis in parentibus delinquuntur. Vox namque fratris ipsius mox clamavit ad Dominum de sanguinis effusione, innoxii, & multo fortius quam de occiso Cain, qui lacrimabilius & miserabilius ille succubuit. Invidia hunc, & hunc invidia prostravit & avaritia. Debuit igitur merito subjacere terræ maledictæ, qui fratrem invitans ad convivium in cratera iniquitatis mortis propinavit exitium. Et quoniam fraternum execratus est gaudium, pro maledicto detestantium persequentium se persensit gladium. Paruit ergo livor contumax, quod concepit livosior fallax. De Cain ultio data septies, de Lamech septuagies septies, de hoc duplicata in septies septuagies septies, cum nobilem de se procreatam prolem sanguine videt exhæreditatam delata sibi à patre dimissa hæreditate. Urgebant miserum ubique, anguistiæ, labores, detestationes hominum, quia scurræ, pelliparii, panifices, coriarii, textores, usu pelliones, Immotores qualitatis adversus hunc clamabant in theatris, in stratis, in viis. Illa vero misera Jesabel sceleratissima hujusmodi non ferens opprobria extra provinciam à tali se volens expurgare opere, testibus sibi competentibus expurgavit in loco, ubi nemini fuit licitum contraria suæ mustare nequitiæ. Inter duo itaque vertiginis fluctuans pericula, Scyllam proscriptionis Regiæ nec non Imperatoriæ, & Charybdim excommunicationis Ecclesiasticæ testiculis perplexus Leviathan inextricabilius, ubi prius passus naufragium ibi tandem portus placidius quæsivit refugium. Dominus itaque reverendissimus Abbas lynceis omnia perlustrans oculis, ac si sagacissimus venator tempus nactus opportunum, Comitem infelicissimum, ac si canibus lacerando circumstantibus enervatum sagitta Minervæ contactum, tandem aggressus prædia prius donata testamentoque Regali suoque sigillo roborata non solum confirmavit obsidibus, verum etiam obligatione omnium quæ habere potuit tunc temporis prædiorum. Sed quid hoc? Nam illa sua Dalila semper inquieta non cessans ad infringenda quæ fecerat effeminatum laceßere non desiit. Sufficiant nunc ista ad præsens, quia alias de his plenius explicabimus, Deo auxiliante.

CAPUT XV.

ABbas benignissimus misero subvenit, in quibus competebat. Unde castrum Reingeswile, aliudque auxilio suo ad Luterberch tam in expensa quam in rusticorum copia. Fœneratores interim à Romana curia venientes argenti marcis postulatis CC. receptis abierunt. Mirari quis possit, unde argenti tanta copia tunc temporis venerit, etiamsi venam argenti montemque argenteum effodiendo spoliaverit, aut si Colchos insula sive Pactolus fluvius rivum suum ad ecclesiam direxerit. Nam Dominus Abbas, de quo nunc sermo est, sive in Curia Romana, sive in VVerra cum Comite præfato, sive in Curia Regis infinitam expendit pecuniam, plus minusve ad duo vel tria millia marcas argenti: cum antecessores suibrevi, licet tempore loco huic præfuerint, qui non minus expenderunt. Vocatus igitur à Domino. Rege ad Curiam, ut in Aula secum maneret rogatus juramento fidelitatem spospondit, & frequentiam in consiliis regni habuit. Conscriptus itaq; inter primos Palatii talem se in subtilitate perplexissimorum consiliorum, quæ in curia Regis emiserant, exhibuit, ut fidelitatem Regi, constantiam, & æquanimitatem in adversis non duplici, sed sincero corde inflecteret adeo ut animum Regis in aliquibus in sinistra parte acclivem ad viam reduceret veritatis. Habuit namque præfatus Rex voluntatem faciendi divortii in contractu filiæ Ducis Austrasiorum hortatu quorundam Principum, postquam sobolem de ipsa perceperat. Fuit autem causa divortii, quia filiam Regis Boëmiæ desponsaverat, de futuro tamen & non contractu præsenti. Fuit tamen alia divortii causa, quia mortuo Duce Austrasiorum prænominato dotalia sibi sponsalitia nondum fuere exhibita. Ipse vero Abbas reverendus, difficulter licet, à tali hunc non bene sapidum revocavit infelici divortio, & à Regis Boëmiæ filiæ contractu. Maximas inde consecutus gratias à Regina & ab aliis justiciæ regnique statui bono applaudentibus.

CAPUT XVI.

ROgatus venerandus Abbas à Rege, ut veniret cum militibus ad Noricum, cum magnam secum adduxisset militum copiam, Regi gratus & acceptus curtem in Cressarum ab ipso recepit in proprietatem Ecclesiæ S. Galli servituram cum familia copiosa, cum pascuis, agris, montibus, & planis,

ac

ac omnibus suis appendiciis. Dicant enim nunc, quorum animus, mens & spiritus detractioni est deditus, cujus longo tempore Abbatis tot atque lata prædia nostra possedit Ecclesia? Videant castrum ad Tokkenburg, Wilo cum militibus honestis & familia multa, curtim, de qua nunc in proximo sermo fuit. Viderunt debiti quantitatem persolutam in curia Romana, emptionem castri cum burgo Wille, sine venditione prædiorum ecclesiæ. Videant dona largissima, quæ donavit in curia, ne forte fratres sui opprobrio subjacerent Visitatorum, qui multa perturbaverunt nobilia monasteria, ne longe petamus exemplum, sicut fecerunt in Augia, quos totonderunt, & jurare ad suum coegerunt mandatum, Domino Imperatore Friderico semper Augusto interim in Ultramarinis pro recuperatione sepulchri Dominici labore maximo dante operam. Greg. IX. Romanæ urbis Pontifex modis, quibus poterat, elaborabat ipsum ab imperio perturbare, filiumque suum Hainricum Regem, concitatis ad hoc Principibus Alemanniæ quibusdam præcipuis, ac majoribus, Episcopis, Archiepiscopis, ac Baronibus in hoc assentientibus. Horum præcipue Dux Bavariæ præbuit assensum & consilium palliatione fallaciæ, quam erga Regem tunc temporis habuisse visus est. Videns ergo Dux circumspectum Abbatis animum circa Regis negotia inconvulsum, verbis eum fulminare attemptabat opprobriosis. Ipse vero de bile amaritudinis ipsum obliciens jocose, licet melleis verbis ac sophismatibus mellitis, à se repellebat. Nam cum de habitu monachali objicere sibi attemptasset, taliter sibi fertur respondisse: Dum in aula sumus Princeps, & principaliter enitimur, & principali habitu comparere debemus, ne deformitas habitus Regis ac Principum oculos offendat. Nam & ex verbis Domini sonuit in auribus Judæorum, quod *qui mollibus vestiuntur in domibus Regum sunt*. Sic & Beat. Ambrosius *cum fuit Romæ jejunavit ut Romanus Sabbatho: Mediolani cum fuit, carnes Sabbatho manducavit*. Hujus itaque consilio Ducis & aliorum (ut creditur) Principum Romanus Pontifex Cardinalem misit ad machinationem discordiæ ac perturbationis in Regem & Principes, & qui excommunicationem à Papa factam manifestaret intendens, qui sic levius ad electionem Regis novi consentiret perturbato patre ac filio.

CAPUT XVII.

FUit interim, dum hæc aguntur, civitas Argentina extra Principis gratiam, consentiente suo Pontifice. Unde Rex permotus omnia ipsis obcluserat itinera Rheno, mari terraque, damnumque maximum in mercibus vendendis & emendis accipiebant. Volentes igitur Regis impetrare gratiam, non concesso eis loco, Cardinalem intra civitatem receperunt, sibique in omnibus obedire temptavere. Rex itaque Cardinalem illum cum haberet suspectum, omnia sibi de civitate exire volenti obcluserat non minus intinera. Scultetus enim de Hagenowe, Argentinæ civitati non parum infestus, frequenter in aula Regis pessima percantabat gallicina. Fama igitur omni laude sonora dulcior dum in aula insonuit de invictissimi Augusti de Ultramarinis partibus postliminio reditu felicissimo, Rex nimio elatus gaudio cum suis, sui vero æmuli perterriti stabant & timidi. Post dicessum igitur Cardinalis à civitate Argentina, placato aliquantum Regis animo Argentinam veniens paci reformandæ cum dedisset operam, dato argento non modico, ipso venerabili mediante Abbate, ipsius recuperaverunt gratiam. Rogatus itaque Abbas à Burgensibus post maximas gratiarum actiones pro reconciliatione Regis CC. marcas argenti recepit ab ipsis.

CAPUT XVIII.

REconciliato Imperatori igitur Romano Pontifice, cum didicisset pro certo conspirationis factæ contra ipsum Ducem Bavariæ caput caudamque refrenantem, misso sicario violentissimo, qui suam vitam pro morte Ducis non timeret opponere, ipsum prout male gesserat pugione fecit occidi. Sicque iniquitas, quam perpetraverat, in caput ipsius est reversa.

CAPUT XIX.

PAcato Rege cunctisque regni Principibus, ab Imperatore apud Ravennam Aquilegiæ, ipsis cum occurrisset, salutatis prout decuit Principibus, speciali quadam dignitatis familiaritate Dominum Abbatem nostrum salutavit, & viciniorem cæteris Palatio regali mansionem dari sibi præcepit, ipsumque imperialibus redeuntem honorificavit donis. Mortuo Duce Austrasiorum, serenissimo Regis glorioso socero, rogatus Abbas venerandus à Rege, ut pro pecunia sponsalitia sibi à Duce jam defuncto promissa fines Austriæ attemptaret, viam aggressus est non sine grandi sollicitudine. Propter occisionem namque Ducis Bavariæ tam infantem grave fuit satis alicui Alemannorum fines terræ illius intrare: quia nemo de se præsumebant se ducere tanto viro tam improviso jugulato. Aggressus viam prospere in omnibus se agebat divina favente misericordia, æmulis suis, quos in aula habebat, aliter sperantibus. Mandaverant hi clanculo quibusdam terræ ipsius Magnatibus adventum ipsius in Austriæ fines non pacem

portantis, sed pacem fingentis, & affirmantes quia sicarios Principum terræ illius interfectores in suo haberet comitatu. O livor edax, qui in tuos pejus grassaris, & in vicinos malitiæ tuæ venena diffundis! Tu vero mus in pera, quia conradis te habentem, nec sine damno tui litescis possessoris. O livor, tu ignis in gremio, dum non excuteris, habentem te perimis, excussus vicinora lambendo consumis. Sed

Sui Deus est scutum, vehit hunc per devia tutum.

Hujus auxilio protectus non solum, sed & optime, prout decuit Principem Regis (ut ita dicam) crissarium, susceptus est ac aliquanto tempore honorifice habitus. Nescivit tamen dolum liventium æmulorum suorum. Quo audito non sine timore repedavit, assumpto ducatu potentissimorum, quia confinia terræ illius sub suo habebant domini. Reversus ad Paletium benignissime hilarique vultu receptus est.

CAPUT XX.

REx vero frequentissima non parvipendens obsequia Cuonradi Abbatis suorumque antecessorum loci hujus Abbatum, donavit ecclesiæ curtem ad Cresarum cum omnibus suis appendiciis, cum familia multa, cum palmis, alpibus, & pascuis, pro suæ remedio animæ, faciens testamentum donationis sigillo roborotum imperiali, quod donatio ista maneat inconvulsa in perpetuum. Dicant in monasterio residentes desides, si meminerunt suo umquam tempore tanta ecclesiæ conquisita prædia. Ecce Tockenburg & Wilo: ecce prænominata villa sub Abbate Cuntrado conquisita. Sed tu forte qui satius creperum dicis, quia in monasterio sedulus magis esse debuerat. Verum quidem dicis, sed ecclesiæ magis istud expedit. Martha certe conquesta est Domino de sorore Maria, quod non eam adjuverit in ministerio, Dominus partem Marthæ bonam, Mariæ affirmabat optimam. Martha, si non ministrasset, non ibi Christus recubuisset. Maria nisi pedes Domini lavisset, nisi pedibus ejus assedisset, Dominus pro ipsa nequaquam respondisset. Cesset ergo murmuratio, ne sit in Aula Christi perturbatio. Nam

Non bene conveniunt nec in una sede morantur

majestas imperii & amor contemplationis. Majestas imperii semper sit negociis occupata amor contemplationis in vita tenendus theorica. Othmarum contemplativa ditavit prædiis activa coronavit, dum de his delicuit contra invasores habendis. Cyclopum est naturale uno subjectam rerum materiam oculo lusco perspectare, astantibus inquietudinem pulsandi infligere, obmissaque lance rectitudinis trutinam semper sequantur detractiones. Sed tu Cyclops cum oculo iniquitatis dicas, quando ecclesia B. Galli tam fuerit celebris, tam famosa, sicut temporibus Counradi Abbatis, cui tu forte detrahere conaris. Non Alemanniæ hanc sinus comprehendit solus, sed totius Europæ servitus hoc habet expertum, quod sit colendus quam reverendus ecclesiæ B. Galli Abba & Dominus. Novit hæc Italia, Saxonia experta est & Fresia. Dicat qui audierit regni negotia, coram stantibus Archiepiscopus, Ducibus, aliis Principibus, in conclavi ab Abbate S. Galli trutinari, quod foris in aula debebat annunciari. Multis namque donariis tam à Rege quam à Principibus honoratus, sicut gratus accepit, sic gratis expostulantibus honeste condonavit. Sed qui dicunt nihil hoc suæ præstare ecclesiæ, falluntur. Nam juxta verba Poëtæ:

Si nihil attuleris, ibis Homere foras. Versus Ovid.

eum & muneribus Numina placentur. Qui quamvis largus sit & profusus, numquam promptuaria suorum antecessorum vino, trumento, aliisque sumptui profuturis adeo plena fuerunt.

CAPUT XXI.

CArdinalis, cujus prius fuit habita mentio, concilium in Maguntia, civitate habiturus Comprovinciales citaverat Episcopos & Abbates & diversi ordinis Clericos, si non Abbas consilio suo cum Rege habito id irritasset. Præcepit enim Rex, ne quis in regno suo præter Episcopos, quorum id erat officii, concilia celebraret: aliud faciens gratia sua careret. Disposuerat namque præfatus Alemanniam datis quibusdam edictis spoliare. Videns vero quia non, sicut disposuerat, haberet processum, ad securitatem sui accepto ducatu pacis Abbate Sanct. Galli Duce & Comite Ratisponam venit cum pace, ubi Abbas pontificalibus ab ipso acceptis, anulo scilicet & infula, repedavit ad Regem. Dederat itaque Abbati ei XL. argenti marcas. Visitatores etiam per diversas missos ecclesias, cum multos perturbassent tam Abbates quam Monachos; immo etiam plebanos & clericos minoris ordinis, cohibuit, ne ad monasterium venientes suos perturbarent fratres, non hoc sine summi Pontificis obtinuit permissione. Audivit enim qualiter in nobili ecclesia Augiensi processerant, & quemadmodum fratres ipsius perturbaverunt monasterii. Cum adhuc sit in dubio, utrumne nobis sicut aliis infligant ecclesiis. Consulo itaque ut simus cautiores in disciplina & moribus & honesta conversatione, quia ut ait quidam Sapiens:

Res

Virgil. 2. Æneid. *Res tua nunc agitur, paries cum proximus ardet.*

Fuit insuper sæpe dictus Abbas in suorum specialium amicorum negotiis satis accommodus, quod in VVerra cujusdam sui affinis comprobavit in pago Curiensi, cui quindecim diebus ibidem cum gravi manu militum contulit auxilium. Sic etiam plerisque tam parentibus quam affinibus subvenire sibi non fuit pigrum.

CAPUT XXII.

ROgatus à Rege venerabilis Abbas, ut ad patrem suum Principem Principum, sicut supra retulimus, venisset, tertianas propter aëris inæqualitatem die passus quodam Palatio interesse non potuisset. Rex erga ipsum benivolentissimus jocosa quædam, non sine compassione tamen erga fidissimum sibi amicum, verba eructavit in hunc modum: Domine Abbas, necessariam adinveni vestræ infirmitati medicinam. Accipiatis pro antidoto quadringentas argenti marcas. Credo enim, quia receptatione talis potiti à tertianis febribus poteritis continuo liberari.

Cætera desunt in omnibus, quæ in manus nostras venere, exemplaribus: uno excepto, quod asservatur in monasterio S. Galli.

CUNRADI DE FABARIA PRESBYTERI SOTHMARI CATALOGUS

ABBATUM QUI PRÆFUERUNT MONASTERIO S. GALLI.

Versus Ovid.

DOmnus Othmarus annis XL.
Johannes ann. XXI.
Raudpertus anno uno (*al. Ruopertus, Rautpertus, Raupertus, Raubertus.*)
Werdo uno anno & dimidio.
Werdo annis XXXV.
Wolfleoz ann. IIII. (*al. Wolfleor, Wolfleos.*)
Gozpertus ann. XXVII. (*al. Gorpertus.*)
Bernvvicus ann. IV. (*al. Berwicus.*)
Grimaldus ann. XXXI. (*al. Crimaldus.*)
Hartmotus ann. XII. & dimidio.
Bernhardus ann. VII.
Salomon Episcopus ann. XXX. & dimidio.
Hartmannus ann. III. & mensib. IV. (*al. mens. III.*)
Engilbertus ann. VIII. mens. II. hebdomadib. III. & dieb. IV. (*al. annis IX.*)
Thieto an. VIIII. mens. VII. & dieb. IV. (*al. Dietho, Thieto.*)
Cralo ann. XVI. mensib. VIIII. (*al. Gralo, Craloh.*)
Anno uno anno, mensib. II. & dieb. VIII.
Burchardus ann. XIII. hebdomadib. II. *al. Purchardus, Burkardus, Burckardus.*)
Notkerus ann. IIII. mens. VI. hebdomadib. IV.
Ymmo ann. VIII. mensib. VIIII. hebdomadib. II.
Vodalricus ann. V. hebdomadib. VIII. (*al. Ulricus.*)
Gerhardus ann. XI. *al. Kerhardus.*)
Burchardus ann. XXI. (*al. Purch. Burkar. Burckhar.*)
Thietpaldus ann. XI. & mensib. IV. (*al. Dietp. Thiep. Tiep.*)
Nortpertus ann. XXXVIII. (*al. Northpert. Notpert.*)
Vodalricus ann. V. (*al. Dadalricus, Volricus.*
Vodalricus Patriarcha ann. XLVI. & mensib. III. (*al. annis XLI.*)
Manegoldus ann. XI. mensib. IIII. hebdomadib. II. & dieb. IV.
VVerinherus ann. XXXVIII. mens. II. & hebdomadibus II. (*al. Wernherus an. XXXVIII. mens. II. dieb. V.*)
Vodalricus an. XXXII. hebdomadib. XX. & dieb. IV.
Voldaricus XLVIII. hebdomadib. IV. & uno die.
Heinricus annis IV. hebdomadib. XLVIII. diebus IV.
Vodalricus annis XV. hebdomadib. XL. (*al. annis XII.*)
Ruodolfus Episcopus & Abbas annis VII.
Conradus ann. XIII. hebdomadibus X. diebus II. (*al. Cuonradus.*)
VValtherus ann. IV. hebdomadib. XLVIII. *al. septimanis XLVIII. al. hebdomad. XXXVIII.*
Bertholdus annis XXVII. mens. VI. hebdomadibus II. & diebus II. (*al. ann. XXVII. & dimidio & diebus.*)
Hactenus Cunradus: in uno exemplari sequuntur.
Vodalricus annis III. mens. VIII.
Ruomo annis V. minus X. hebdomadibus.
VVilhelmus annis XX. minus VII. hebdomadib.
Hainricus annis XVII. mens. VIIII.
Hiltboldus annis XI. hebdomad. XVIII. diebus IIII.

Ruodolfus Episcopus Constantiensis fuit gubernator monasterii nostri IIII. annis.
Hermannus annis XXVIII. mens. V.
Georgius annis XIX.
Cuno annis XXXII. mens. VI. dieb. XIX.
Hainricus annis VII. cum dimidio.
Cunradus gubernator X. mens.
Hainricus annis VII. & fere VI. mens.
Eglolfus annis XVI.

OFFICIALES DOMINI MONASTERII S. GALLI.

Ex veteri membrana.

HI quatuor Domini ministrant Abbati, cum Princeps creatur in aula Imperatoris.

Dux Sveviæ est Dapifer monasterii, cujus vices gerunt milites de Bichellee.

Comes de Hochenberg est Picerna, cujus vices gerunt milites dicti Schencken de Landegg.

Dominus de Zorn est Marescalcus, cujus vices gerunt milites dicti Marschalken de Mamertzhofen.

Dominus de Regensperg est Camerarius, cujus vices gerunt milites dicti Gielen de Glatburg.

BERTHOLDI MONACHI ANNOTATIO DE ABBATIBUS MONASTERII S. GALLI.

Ex eadem membrana.

ANno ab incarnatione Domini MCXCIX. II. Non. Febr. Vodalricus Abbas S. Galli hujus nominis quartus Abbatiam resignavit. Eadem die electus est Vodalricus Præpositus natione de Veringen, qui eandem rexit XLIX. hebdomadas & unum diem, & obiit XVIII. Kal. Feb.

Cui successit Heinricus Præpositus sexta decima Kalend. Februar. qui eidem præfuit IIII. ann. & XLVIII. hebdomadis trib. diebus mortuus est.

Cui successit in abbatiam Volricus Portenarius, XV. Kal. Januar. & rexit eam laudabiliter annis XV. & hebdomadib. XL. & mortuus est VIII. Kal. Octobr.

Succedente sibi in abbatiam Ruodolfo Præposito & Decano, qui præfuit eidem annis VII. & obiit XIIII. Kal. Octobr.

Cui substitutus est Counradus Præpositus, regens & gubernans ipsam abbatiam potentissime per ann. XIII. hebdomadas X. & duos dies, & mortuus est XIII. Kal. Jan.

Post hunc electus est in discordia tam fratrum quam ministerialium ecclesiæ Waltherus Decanus operis, & tenuit ipsam abbatiam tum in discordia tum post sedatam discordiam ann. IIII. & hebdomadib. XLVIII. & transivit ad ordinem Prædicatorum in Constantia, anno domini MCCLXIIII. indict. III. VIII. Kal. Decembr.

Huic successit Bertholdus Portenarius in festo S. Katheriæ à fratribus concorditer electus, qui præfuit laudabiliter gubernans an. XXVII. mensib. VI. hebdomadib. II. & dieb. II.

Post hunc electi sunt duo, Volricus de Giutingen & Hainricus de Wartinberg cum magna discordia Dominorum scilicet Conventualium, ministerialium & civium: attamen ipse Volricus tandem ipsum principatum gubernans annis quatuor, mensis VIII.

Cetera desunt.

JOACHIMI VADIANI CHRONOLOGIA *ABBATUM MONASTERII S. GALLI.* CUM NOTATIONIBUS EX VETT. MEMBRANIS.

Anno Domini.

DCXIIII. Beatus Gallus hanc heremum inhabitare cœpit.

DCXX. Othmarus primus Abbas præfuit annos XXXVIII. mens. VIIII.

DCCLVIII. Johannes, Abbas Augiæ & Episcopus Constantiensis, annos XXI. mens. VI. dies XXI.

DCCLXXVIII. Raupertus annum I. mens. V. dies XXX. ℔. III. Kal. Maji.

DCCLXXIX. Waldo annum unum & dimidium, dies V. ℔. III. Kal. April.

DCCLXXXI. Werdo ab Eginone Episcopo electus, annos XXX. mens. X. dies XV. ℔. in fine Martii.

DCCCXI. Wolfleotz, Eginonis successor in episcopatu Constantiensi, annos IV. mens. XI. dies XIII. *Iste Wolfleos resignata abbatia factus Episcopus Constantiensis dedicavit hanc ecclesiam*

fiam in honore Dei Genitricis Mariæ & B. Galli, transtulit corpus ipsius in aram ubi in hodiernum diem requiescit & curatus à podagra per ipsius merita. Hæc in vet. membrana.

DCCCXVI. Gozpertus annos XXI. mens. X. dies II. ϕ. IIII. Non. Aptil. *Ad hujus petitionem Walafridus vitam S. Gall. & Othmari scripsit.* Ex vet. cod.

DCCCXXXVI. Bernvvigus annos V. mens. IX. dies XIX. tempore Ludovici Imperatoris & Ludovici Regis ϕ. VI. Eidus Decembris.

DCCCXLI. Grimaldus annos XXXI. mens. XI. dies XI. ϕ. Eidibus Juniis.

DCCCLXXII. Hartmoutus annos XII. & dimidium, dies XXIX. ϕ. X. Kalend. Februar.

DCCCLXXXIIII. Bernhardus, Hartmuoto resignante, ann. VII. mens. IX. diem unum, tempore Arnolphi Imperatoris. ϕ. V. Eidus Junias.

DCCCXCI. Salomon de Ramschvvag annos XXX. mens. VIII. dies XX. ϕ. Nonis Januarii in vigilia S. Stephani, in Divos relatus.

DCCCXXI. Hartmannus, antea Decanus annos III. mens. X. dies XIX. ϕ. II. Kal. Octobris.

DCCCCXXIIII. Engilbertus annos IX. mens. XI. dies XIV. tempore Lotharii Imperatoris ϕ. Eid. Augusti.

DCCCCXXXIII. Thieto annos IX. mens. VII. dies IIII. ϕ. VIII. Eidus Aprilis.

DCCCCXLII. Gralo ann. XV. mens. IX. dies XV. ϕ. IIII. Kal. Martias. Aliqua Chronica Thiethonem Craloni postponunt.

DCCCCLVIII. Anno annum I. mens. II. dies XVI. ϕ. Kalend. Decemb.

DCCCCLIX. Purkardus primus de Buochorn annos XIII. mens. VIII. hebdomadas IIII. ϕ. XVI. Kalend. Augusti. Legitur hic Abbas fuisse DCCCCLVIII. anno in Chron. Hepidanni, propterea expende numerum.

DCCCCLXXIII. Notkerus annos IIII. mens. VIII. dies X. ϕ. XVIII. Kal. Jan.

DCCCCLXXXII. Ymmo annos VIII. mens. IX. dies XIV. ϕ. IV. Kal. Novembr.

DCCCCXC. Ulricus primus annos V. hebdom. VIII. dies V.

DCCCCXCVI. Kerhardus sive Gerhardus annos XI. & dimidium. ϕ. XI. Kal. Jun.

MVII. Purkhardus II. annos XX. mens. VII. dies XIX. ϕ. XVI. Kal. Augusti, sunt qui scribant, V. Eidus Augusti.

M XXVIII. Thietpaldus annos XI. mens. VIII. dies XI. ϕ. VII. Eidus Januar.

MXL, Notpertus de Stafile annos XXXV. mens. IX. Alii ponunt regiminis ejus ann. XXXVII. & duos menses, alii annos XXXVIII. *Iste resignavit abbatiam, & primus inter Abbates anniversarium suum instituit.* ex vet. cod. ϕ. IIII. Non. Septembr.

MLXXI. Ulricus II. annos V. mens. IIII. dies XXVIII. ϕ. VI. Kal. Febr.

MLXXVI. Ulricus III. Patriarcha Aquilegiensis, annos XLVI. mens. III. *Iste apportavit reliquias S. Fidis, & ecclesiam ejus construxit, & optime dotavit.* ex vet. cod. ϕ. IIII. Non. April. Alii scribunt, Eidibus Decemb.

MCXVII. Manegoldus de Botenstein, prius Decanus, annos XI. mens. XI. dies XII. *Habuit fratrem in Augia Abbatem nomine Ruodolfum.* ex vet. cod. ϕ. Kal. Maiis.

MCXXVIII. Wernherus seu Weringarius annos XXXVIII. mens. IX. dies XIV. *Iste fundavit ecclesiam S. Leonhardi. & optime dotavit*, ex vet. cod. ϕ. pridie Nonas Julias.

MCXVII. Ulricus IIII. de Tegerfeldt Episcopus Curiensis annos XXXIII. hebdomad. XX. dies IIII. *Iste resignavit abbatiam, & episcopium*, ex vet. lib. ϕ. pridie Eidus Aprilis.

MCXCIX. Ulricus V. de Veringen XLIX. hebdomadas, & unum diem. ϕ. XVIII. Kalendar. Febr.

MCC. Hainricus primus de Klingen annos IV. hebdomad. XLIX. dies XIIII. ϕ. XVII. Kal. Januarii.

MCCIIII. Ulricus VI. de Saxo annos XV. hebdomadas XL. ϕ. Kalend. Octobr.

MCCXIX. Rudolfus primus de Giutingen Episcopus Curiensis annos VII. præter VI. dies ϕ. XIII. Kalend. Octob.

MCCXXVI. Cunradus de Bussenanc annos XIII. mens. X. & dies XII. ϕ. XIII. Kalend. Ianuarii.

MCCXXXIX. Waltherus de Druthpurg annos IV. mens. X. dies XLVIII. *Hic vivit ad prædicatores Constantiæ.* vet. cod.

MCCXLIV. Bertholdus de Valkenstein annos XXVII. mens. X. dies XXVII. *Sub hoc Jut liberga arx destruitur.* ϕ. anno Domini 1272. IIII. Eidus Junii.

MCCLXXI. Ulricus VII. de Giutingen annos IIII. mens. X. hebdomad. IIII. dies IIII. ϕ. XIII. Kalend. Martii. Alii ponunt XV. Kalend. Mart. In aliquibus Chronicis variatur numerus anni. Ego in antiquis litteris inveni Berchtoldum Abbatem fuisse anno 1268. in aliis eum adhuc vixisse anno 1271. Quomodo igitur Viricus iste potuit eo anno esse electus? Vide quæ diximus in descriptione Turgoviæ.

MCCLXXV. Ruomo de Ramstain annos V. minus X. hebdomadibus. *Sub Berch-*

toldo fuit Camerarius ordinis dein Custos, tandem Præpositus & Decanus. Fratres habuit Cunradum & Rudolfum fororem, Offemiam de Wildenstain. ϕ. XIII. Kalend. Septemb.

MCCLXXIX. Wilhelmus de Monte fortі annos XX. minus VII. hebdomadibus. *Sub eo floruit Fridericus LXII. Comes de Toggenburg.* ϕ. III. Eidus Octobr.

MCCXCIX. Hainricus II. de Ramstain annos XVII. mens. IX. ϕ. XI. Kalend. Augusti anno 1318. Observa ergo numeros, qui sunt emendandi.

al. Werflenstein. MCCCXVII. Hiltipoldus de * Werstain annos XI. hebdomad. XVIII. dies XIV. ϕ. pridie Eidus Decemb.

MCCCXXVIII. Rudolfus II. de Monte forte Episcopus Constantiensis annos IV. mens. V. dies III. Aliqua Chronica habent 1333. *sub Abbate Ruodolfo.*

MCCCXXXII. Hermannus de Bonstetten ann. XXVIII. mens. V. ϕ. X. Kal. Sept.

MCCCLX. Georgius de Wildenstain annos XIX. mens. VII. dies XXVIII. sub Karolo IV. Imp. ϕ. pridie Kalend. April.

MCCCLXXIX. Cuno de Stoufeen annos XXXII. mens. VI. dies XIX. sub Sigismundo Imp. ϕ. XIV. Kal. Novemb.

MCCCCXI. Hainricus III. de Gundelfingen annos VII. & dimidium, dies II.

MCCCCXVIII. Hainricus de * Mansdorf cognomento de Mysnia annos VII. mens. VI. dies XIX. ϕ. Eidibus Sept. * *Mendurf. giudurf.*

MCCCCXXV. Eglolfus Blarer annos XVII. mens. III. alii numerant regiminis ejus annos XXXVII. Legitur enim adhuc vixisse anno 1438. sub Rege Alberto. ϕ. XIII. Kalend. Junii.

MCCCCXLII. Casparus de Breytenlandenberg annos XXI. hebdomad. III. minus V. diebus.

MCCCCLXIII. Ulricus VIII. dictus Rösch de Wangen ex Algovia annos XXVIII. minus sex hebdomatibus.

MCCCCXCI. Gothardus Giel. de Glatburg annos XIII. hebdomadas IV. dies II.

MDIV. Franciscus Geisberger de Constantia annos XXV. minus XIII. diebus.

MDXXIX. Kilianus Germanus cognominatus Kôufi annum I. mens. IV.

MDXXX. Diethelmus Blarer, vivit etiamnum.

F I N I S.

EPHEMERIDES MONASTERII S. GALLI.

MS. *Iste liber est S. Galli, & Dominus de Tuffburg scripsit istum librum, An. Domini.* 1272.

JANUARIUS.

KL. Otprehtus * Dapifer & Adilheidis de Hagenvville conjunx ejus obierunt: quorum anniversarius celebratur de Urimanhusin & Nidervviller. Item obiit Liutkarda de Adilnsvviller.

II. NO. Obiit Elsbetun de Valkenstein.

NONAS. Obiit Diethelmus miles de Tanrtun in Svvendi. item VValtherus de * Kilcheim, cujus anima sit in pace. * *De Singenberg.* * *al. Kilch.*

VIII. I. D. Obiit Burkhardus miles de * VVazirburch, & Cuonradus VVidarius. * *al. Wasfirbore.*

ex Comitibus de Montfort. VII. Hirburc de Scafrofisheim obiit.

VI. Heinricus de Cheftinholz obiit, & Trutman de Rodesheim professus est.

V. Migravit Hludouuicus Abbas.

IIII. Obitus Liutheri Decani, & Burkhardi Præpositi, & Ruodolfi de Hagenvviler, cujus anniversarius sit de decima in Muola.

III. Obiit Cuonrat de VVilre, & Cuonrat Dinchilspuole professus est.

IDUS. Obitus Landerici Decani, cujus anniversarius sit de Kapfe, quod habet Christianus * Aldere bole.

* al. *an dem Bole.* XVIIII. Kal. ϕ. Adilhartus de Alstetin.

* *Müller.* XVI. ϕ. Hainricus * Molendinator Presbyter, de domo quæ est proxima portæ versus torrentem. Est & obitus Hainrici Riter militis, * de Scarbenshoue.

* *al. Scarbannesboue.*

XV. Priscæ Virginis, Romæ Cathedra Petri, * Deccoli fratris S. Galli.

* al. *Vecoli.*

XIIII. ϕ. Volricus Dapifer, & Cuonradus de * Tuselinger subdiaconus. * *al. Tuf*

X. ϕ. Iunta. cujus ann. sit de decima vf dem *ligin.* Bole in superiori Berge, & de ortis juxta capellam Sororum apud S. Magnum.

VIIII. ϕ. Hartnidus * Monachus & Præpositus, cujus ann. sit de Varna. Item Virgine, de Wiere. * *al. Fl. de Varna Abbatis.*

VIII. ϕ. Hainricus Wespinus de Velde & de Ramsovve, item Albertus Schnvvorlinus, cujus an. facit Ger. Blarrarius de domibus & pomario in dim Bruole.

VI. ϕ. Adilhaidis de Hagenvville, de decima in Muola. Defectio Lunæ facta est statim post Solis occasum.

IIII. ϕ. Hainricus Marscalcus de Valchinstæin, de Musline.

II. KAL. ϕ. Cuonrat Bdæ, soror Rikiza, mater Suselini, uxor Cuonradi ab din Orte, Honora Huenlin, & filius ejus Crittan, & uxor Marquardi Stulem.

FEBRUARIUS.

KAL. ϕ. Gerungus * Monatarius, cujus anniversarius sit de curia Gruonavv. Et Bertun de fonte S. Galli, de prædio apud Apvvier. Et Manegoldus Decanus & Ortilebus. * *tuer.* * *al. Bur ta.*

IIII. N. ϕ. Liutoldus de Chreigin Monachus & Decanus.

III. ϕ. VValtherus miles de Alstetin. Item Methildis de Rosenberc, de Ruokiswillet.

II. Ansker Archiepiscopus obiit.

NONAS.

NONAS. ℔. Gerhardus, & Chuonradus Gielo Miles de Glatteburc, de Ufhwiller. Item Volricus Spisarius, cujus anniversarium fratres sui Iohannes, Ruodolfus & Peregrinus expedire promiserunt.

VIII. ID. ℔. Hainricus de Sax Decanus. Iste Decanus turrim novam, & capellam S. Mariæ, Iohannis, Osvvaldi, funditus construxit, & præterea quatuor servitia instituit, in anniversario videlicet suo, in dedicatione S. Galli, in festo Osvvaldi, & Thomæ Martyris, & tres villicatus redemit, quos Cellario deputavit. Item ℔. Mathildis *Schiline in domo juxta Vadam ante Kaminatas.

VII. ℔. Dietricus de Altstetin Clericus, de molendino in Capilla. Est & obitus Wernheri de *Wiltberc subdiaconi.

VI. ℔. Henricus de Glat Subdiaconus, de domo juxta Vadam ante Kemnatos. Et est obitus Alberti Goldasti militis, de Gotichouen.

V. ℔. Waltherus Voli, de inferiori Curia Strubincelle, quam habet Hugo Voli. Item Egilolfus *Fullarius, de monte suo: & H. laicus, de Schœnenbuel.

IIII. ℔. Wodalricus Huobit miles de Berge, de manso qui dicitur Widinhuobe in inferiori Berge. Burchardus de Wilere miles altera parte lacus. Wolricus *Occellus, qui fuit occisus, de quodam prædio super monte qui dicitur Elpirsberc.

III. ℔. Volricus Cnullin, de inferiori Curia in Kollicon.

II. ℔. Albertus de Valkinstein miles, de bono an dir Egge.

IDUS. ℔. Hermannus Presbyter de Buochhorn, de Welnriuti. Ruodolfus Marscalcus, de Gerutwille.

XVI. Kal. ℔. Elisabeth Widame.

XV. Vodalricus Abbas obiit: & Counradus miles de Glatteburch, in cujus anniversario datur vinum, pisces, caseus, & minor leibunculus de Oenkishoven, quod reddit VI. modios tritici, & XII. solidos. Insuper de bono in Durstoudilon, quod pertinet ad Sanct. Fidem, de eodem anniversario dantur VI. denarii, ad unamquamque istarum sex capellarum, videlicet S. Mariæ, S. Sepulchri, S. Petri, S. Johannis, S. Jacobi, & S. Oswaldi, De eodem etiam bono in Durstoudilon dantur VI. denarii ad hospitale fratrum, ad hospitale infirmorum VI. denn. inclusis omnibus VI. denn. leprosis etiam VI. denn. Eodem die obiit Volricus de Giuting Monachus.

XIIII. ℔. Volricus Capifer de Singinberch, de Frimanshusin & *Einswiller.

XIII. ℔. Hugo Merswinus, de Steige prope *Rotundum montem, quod habet Johannes *Dispensator. Item Diemon de Korbin miles, de molendino in Cappille.

XII. ℔. Swikerus Vedirvvush miles de Glatiburg, de Linnachin, quod curiæ Jonsvviler attinet. Et Egilolfus Shrodils, de Riuti supra Waldiu, quod habet Burcardus.

XI. ℔. Bertholdus *Mercator, de prædio in Cappille.

X. Commemoratio Waltheri de Landesberc militis, & Dominæ Margaretæ uxoris suæ horum commemoratio fit de Buochun sub castro *Lantsberg.

IX. Magister Johannes *Scholasticus obiit, & Ruodolfus de Wiltberc, cujus anniversarius celebratur de Altegge in XIIII. Ecclesiis & capellis, videlicet S. Mariæ, S. Sepulchri, S. Petri, S. Galli, Othmari, Osvvaldi, Johannis, Laurentii, S. Spiritus, Leonardi, Magni, Jacobi, Fidis, & S. Georgii.

VIII. ℔. Ruodolfus de manso in Rorscach.

VII. ℔. Adilheidis Wetache, & est commemoratio Volrici Wienahter mariti sui, de domo Marscalci.

VI. ℔. Waltherus de Kolinchon; & R. laicus de Rosinberc; & Ruodolfus Blaser, de Edloswile.

V. ℔. Adilheidis de Scotibuocho, de quadam domo & pomario retro muros, quam habet Wer. de S. Georgio.

IIII. ℔. Bertha de Ramswag. & victor de Stein.

III. Obitus Birthilonis Comitis, cujus anniversarius agitur per sex dies de Hiutinsville.

II. Waltherus de Rorbach miles in Algovia, de manso in Glasebach.

MARTIUS.

KAL. Obitus Wernheri de Tiufnovve, cujus anniversarium fit de Heroltisperch, quod habet R. de Edanesvviller & solvit unam libram. Commemoratio B. Coci.

VI. ℔. Volricus de Geizobe, qui contulit vineam Ecclesiæ.

V. ℔. Heinricus Pincerna de Glatteburc, de scopoza in Rintal, quæ attinet curiæ Jonsvviller, quæ solvit X. quartalia tritici, *II. modios avenæ mensuræ de Wile, & VIII. sol. Advocatus accipit pullos & ova pro jure suo.

III. ℔. Vodlgardis de Ramstein laica.

NONAS. Obitus Gebezonis Monachi, qui Abbatem Wernherum nutrivit. Et est obitus Volrici Presbyteri Præbendarii S. Fidis.

VIII. ID. ℔. Wolricus Occellus filius Volrici occisi, de quadam domo in civitate supra Lohium, quam habet Lestinus. Est & obitus Itæ, de inferiori curia in *Kolichon.

VII. Obitus Gertrudis, de decimis in Waltchilchen, quas habuit Stabeneze.

VI. ℔. Counradus de Ramstein, & est commemoratio

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-825436-p0155-4

memoratio Offemiæ de Wildinſtein: de quibus dat Camerarius de decima in Gumanswiler. Et eſt obitus Heinrici de Crumbenowe militis, de Horven Turtal.

V. ℔. Obitus Ebirhardi Schoudiers, de domo Schilini.

IIII. Heinricus de Bernanc Presbyter, de domatibus Rufi & domo ad Garterhus.

III. ℔. Ludewicus Fabarienſis Abbas, & Egilolfus de Valchinſtein miles, de Othfridingin.

* Richlin * Peyer. II. Obitus Juntæ * Divitis, de ortis retro domum, quos habet Ger. * Pavvarus.

IDUS. ℔. Hugonis & Adilheidis, de Briſaugia.

* al. Birboumilin XVII. Kal. ℔. Bertha * de Birmoume de Rentwigislene. Et Agnetis obitus, de Tiurrinmuli. Et eſt obitus Wilhelmi Subdiaconi, de domo ſua apud domum Willielmi Wirdingi.

XVI. ℔. Diethelmus de Chregin miles, de decima in Briſaugia. Et Egilolfus de Capella Presbyter, de Rotunde monte. Et

* Einswiler. Hediwiga de Stoufin, de * Niderwile & de Urimanshuſin.

XV. ℔. Hæinricus de Apwile, & Williberga ejus uxor, de quadam decima in Apwile.

XIIII. ℔. Sebaſtianus Monetarius obiit.

XIII. Obitus Adilheidis Shatibuochin, de domo ſua juxta domum Voelini in platea verſus S. Leonhardum.

XI. Commemoratio Hæinrici & Gerdrudis de Bochisbergere, de quadam domo infra portam Gartherhus, quam habet Suſilinus.

* al. Stourline. X. ℔. Berthun * Shnuorline, de domo & de pomario an dim Broele, quæ habet Ger. Blarrarius.

VIIII. ℔. Burchardus de Meplins, de Woltribuhil apud Wangin civitatem. Obitus Hugonis.

VII. Obitus Liutuigç, uxoris Birthilonis Comitis, quæ Crucem magnam patravit.

VI. Obitus Magiſtri Waltheri Phyſici, & Oſmanni Presbyteri.

V. ℔. Rudolfus de Roſcach miles, de bono vf dem Buel. Obitus Cleinarii.

III. Obitus Bertoldi Giwinnis, de decima ſua in manſo qui dicitur an dim Wege. Eſt & obitus C. de Grimminſtein militis. Iſte dedit curiam Zingeron, quam habet hoſpitale infirmorum locatam pro tribus fertonibus argenti annuatim. Walto Abbas diem obiit, & Werdo Abbas, & Wal. de S. Fide.

II. ℔. Gebirge mater Occelli, de quadam ſchupoza in Jonswile quam habet Peregrinus Diſpenſator. Eſt & obitus Ruodolfi de Berge, de curia ſua in Berge.

ARPILIS.

Kal. ℔. Heinricus de Valkenſtein miles. Et eſt commemoratio B. * Coci, de curia an dir Egge. * Küchmeiſter.

IIII. N. ℔. Hæinricus Presbyter, de decima in Moſe apud Sumbri, quam habuit Dives nunc habet Bumannus.

III. Obitus Erchinberti. Iſte inſtituit in ſancto die Paſchæ ſtuopum cum cifo & majori leibunculo de Eilgovv, ut creditur. Et eſt obitus Eliſabeth & Annæ mercatricum laicarum, de Welnriuti.

II. Hodie dantur II. leibunculi minores de Sacro vicu Abbatis. Et eſt ob. Heinrici de Eppinbarc militis, de Bruggon prope Schœnenvvegin.

NONAS. ℔. Hæinricus Occellus, de monte Elpirsberc, quem habet nunc I. Jugo Voeli.

VIII. Obitus Notkeri, qui ſequentia compoſuit. In cujus anniverſario datur minor ſtuopus de balnea ſtupa retro muros, & de aliis duabus domibus ſibi adjacentibus, & ortis ſuperpoſitis, quæ pertinent ad eccleſiam S. Petri. Eſt & obitus Heinrici de Horning Monachi atque Presbyteri, de Otvviſriuti & in dim Tobile.

VII. ℔. Junta de Berge, de Widinhuobe in Berge. Item Guote Mercatrix, de Welnriuti.

VI. ℔. Cuonradus Presbyter, de Tornburron. Et Clementum de Arbona, de Buoch apud Wile.

V. ℔. Egilolfus de Golda, de Woluirſteige. Eſt & obitus Magiſtri Michahelis.

IIII. ℔. Gertrudis de Huſin, de quibuſdam agris in Urimanshuſin.

II. Obitus Wolrici de Tegirvelt venerandi Abbatis, de Willer juxta Hakon. Eodem die anniverſarius Lutholdi de Biurron, de Bruggeline & de Bucele prope Amptuncelle.

IDUS. ℔. Guotmannus laicus, in hujus anniverſ. datur alba & minor leibo de molendino in valle Rupium. Et Domina Sophia, de curia an dir Egge.

XVIII. Kal. ℔. Bertholdus Occellus, pater Bertholdi & Cuonradi Occellorum, de decimis in Birboumlin & Jonsriuti.

XVI. ℔. Volricus Scholaſticus, de bono ſuo an dem Liuſibuel. Eſt & ob. Agnetis de Tiurrunmuli.

XV. ℔. Adilhæidis de Berge, uxor Domini Ruodolfi, de curia Domini Ruodolfi in ſuperiori Berge, quod & ipſe inſtituit & miniſtrat Peregrinus Diſpenſator.

XIIII. Obitus Hermanni Presbyteri de Abbatiſcella. In hujus anniverſ. datur ſtuopus de balnea ſtupa retro muros, & de aliis duabus domibus ſibi adjacentibus & ortis ſuperpoſitis, quæ pertinent ad Sanct.

Sanct. Petrum ex donatione ipsius Hermanni. Est & ob. Adilheidis de Nidervilerlaicæ, de domo ante Curiam Domini Abbatis, item Cuonradi de Huomlinkon militis.

XIII. Liuto obiit, & Bertholdus cocus. Iste instituit in principio cujuslibet mensis unum stoupum de feodo Stegin in VVitobach, ut pro commemoratione Ipsius, & Adelheidis uxoris sua, omniumque parentum suorum in singulis eorundem mensium principiis, missa pro defunctis à conventu ad altare publicum celebretur.

VIIII. ℔. Heinricus dictus VVirbs laicus; & Adilheidis uxor VVilderici, de Gumansvile; & Heinricus *Carpentarius, de Schoninloh. *Wagner.

VIII. Judith Augusta apud Turonos diem obiit in Monasterio S. Martini, ubi & corpus ejus humatum est.

VII. ℔. Wolricus Bolarius de Wiger.

VI. ℔. Egilolfus de Rorschbach de Wolbrechtisberge: & Conradus Spisarius, de orto suo iuxta Steina: & Wolbrecht wigant.

V. Beatus Tuotilo obiit.

IIII. ℔. Bertholdus mercator, de quadam decima in Hohinvirst & quodam censu in Turbline. Et est commemoratio Ruomonis de Ramstein, & Heilvvigæ, de vilicatu in Mœrinshusen.

III. Rautpertus Abbas obiit, & est ob. Volrici & Adilheidis dictæ Schurlezer, de orto versus S. Leonardum, item Counradi militis, de curia an dir Egge.

II. ℔. Gerdrudis de Rosinberc, de Geizhaltun, & Ruodolfi de Keptun, Clerici de Hohenvirst.

MAJUS.

KAL. Manegoldus Abbas obiit, & Hermannus Sacerdos ac Presbyter S. Laurentii, & Hugo de Tiurinhain monachus.

VI. ℔. Adalbertus de Sturzinekke, & Guntrammus de Kisilekke ultra lacum.

V. Wernherus Abbas instituit dari vinum de manso, qui vocatur Huobe in Reitlisowe, & de curia in Berge puerorum quondam Egilolfi militis, quæ permutata fuit pro quodam prædio nostro in Berge. Et est obitus Iræ de Lennenberc laicæ, de Hohenvirst.

IV. ℔. Ruodolfus & Egilolfus laici de Riedirn.

III. Reginsinda obiit, & est ob. Winnigebun Vescer.

VIII. ID. ℔. Hæinricus de Wurmilingen, de orto qui subjacet domi Schilini, & benedicta de Singinberc uxor Dapiferi, de Ekke infra Blidekke & Singinberc.

VII. ℔. Ruodolfus Gielo miles; & Bertholdus de Kisilegge de Immintrieth ultra lacum.

VII. ℔. Volricus Urbanus laicus.

IV. ℔. Burchardus Pistor, Rwodolfus de Nidirwile, de Blawiller, Adilheidis de Bussinnanch, de Jonswile.

II. ℔. Eigilwardus de Valkenstein in nigra sylva, de villicatu in Berge.

II. ℔. Egilolfus de Rosenberg, de Ruti.

IDUS. ℔. Swikerus de Bernanc, qui concessit vineam Bernanc; & Wolricus de Leumberc miles, de Svvarzinbach. **al. Glatiburch.*

XVII. KAL. ℔. Adilheidis de domo quæ inter iacet domui Huobariæ: & Willehelmus, & est commemoratio Berthæ & Gerdrudis de Glateburch de Hohinvirst.

XVI. Vuoradus obiit.

XV. ℔. Ruodeger & Alberich de Endingen.

XIII. Abbas Volricus, Hanricus Decanus, Lutoldus Decanus, Sivridus, Hualricus, Hermannus, Rudolfus de Gutingen, Ludowicus, Manegoldus, Magister C. Tatzo, Ruodolfus de Gurt. Cunradus de B. Burcardus de Cheilburg. Burcardus de Spigilberc, Gotfridus, Counradus, Rudegerus, Hanricus de H. Ernestus, Bertholdus, Volricus, Waltherus, Hanricus de Vullsi, & Ruodolfus, Wernherus Leprosus, Comitissa IV. fraternitatem oraverunt.

X. Eodem festo dantur pisces, scilicet duo Velchones Domino, & modius tritici, & XV. hami cervisiæ de Albirnberch, & XV. de Rorschach. Et est ob. Elisabeth Occellæ, de decima in Mulinon.

VIII. ℔. Adelgolz & uxor ejus Engelsint de Fafenhaim.

VI. ℔. Heinricus de Griessinberc iunior.

IV. ℔. Adalbrecht & Hug de Scaftolfeshaim.

JUNIUS.

KAL. ℔. Peregrinus Decanus operis, de monte Martini.

IV. ℔. N. Leittholfus obiit.

III. Salomon obiit Episcopus & Abbas.

II. Karolus Archiepiscopus obiit, & Burkardus Abbas.

NONAS. S. Bonifacii Archiepiscopi in Fresonis, & est obitus Burkardi laici, de Riccinbach apud Wile.

VI. ID. ℔. Wolrici Buggonis Presbyteri, de Hitinhuobe, & Ruodolfi de Rinegge Advocati, de bono Zir Tannum apud Enziswiler.

V. ℔. Hæinrici Divitisi & est commemoratio Juntun uxoris suæ, de decima in Tiusinbach.

IV. ℔. Adilheidis de Creigin, de decima in Tiusinbach. Et est obitus Bertholdi de Valkinstein Abbatis, de villicatu in Marpach, quem ipse sua pecunia comparavit, obiit hoc anno Domini MCCLXXII.

III. θ. Truotwinus Bleh de Rotwile, & uxor ejus Mathilda.

IDUS. Grimoldus Abbas obiit, cui Hartmuotus Decanus & post Abbas hoc fecit epitaphion;

Hic manet interius divinæ legis amator,
Grimoldus humilis, templum hoc qui condere jussit.

XVII. KAL. θ. Othprethi laici, de Nidirwile & de Urimanshusen.

XIII. Eberhardus obiit.

XII. θ. Mehthildis de Eppinberc, de Bruggon * in Schonenwegin.

*al. apud

XI. θ. Hermannus de Vivario laicus, de Horriuti: Gerohoh obiit.

X. θ. Wolricus * Havillinus, de Swendi.

*al. Heumlinus.

VIII. θ. Egilolfi Schrodils, de decima sua Altstetin, quæ modo permutata est pro decima in Gumanswiler.

VII. θ. Cwonradi militis de Curia, de curia Wannon in Witobach.

V. Commemoratio Heinrici Blarrarii, de Wiler prope Hakon, & de decima in Arnanc.

III. Eodem die dantur IV. fercula, scilicet carnes, caseus, ova, crucigira, cum vino & majori leib. de Altstetin. θ. Bertholdus Monachus de Tengin, de Hitinhuobe.

JULIUS.

IV. NON. Obitus Wolrici Episcopi Augustani. Hic Cellerarius incipit dare ovinas carnes.

II. No. Obitus Wernheri Abbatis.

VII. θ. Chuonradus de Rogwillere, & Ita Goldastine uxor ejus, & quorum anniversario datur de decima in Rogwille.

IV. θ. Wolricus de Goueheim.

III. θ. Cuonradus Ubirlingarius; & Ruodolfus de Ramstein Monachus atque subdiaconus, de decima in Wiere.

XVII. KAL. Irmingarda Hludowici Regis filia & sanctæmonialis obiit.

XVI. θ. Guuoton de Curia, de Wannon in Witonbach.

XIII. θ. Marquardus de Ramstein Plebanus de Ulma.

XII. θ. Wolricus de Clatiburch miles, de Waltinwile.

XI. θ. Theotpoldus Presbyter obiit.

IX. θ. Adilheidis de Burron, de Honberc.

VI. θ. Liutoldus de Glatiburch miles, de Hohinberc, quod adjacet cellæ S. Petri.

V. Præpositus de Argoia dat stoupum & vinum pro piscibus de Mittilnmuchein. θ. Itun Dispensatricis, de decima in Gubilin, quam habet Volricus Spiser, & de domibus Zagillini apud S. Magnum, & Berthun Giflariæ, de domibus suis ante domum Buchiline, quam nunc habet C. de Ramsvvag.

IV. θ. Ruodolfus Comes de Raprehtsvviler.

III. Perchroldus obiit filius Chadalohi Comitis.

II. θ. Hildiburga & Hugo Volinus.

AUGUSTUS.

KAL. θ. Fridericus de Huonvville.

IV. No. θ. Heinricus Pincerna de Landegge, de Bruggelin.

III. θ. Ruodolfus de Urstein miles, de Albirnberge.

II. θ. Heinricus de Ramsvvag, de bono an dir Wise in Turtal.

VIII. ID. θ. Juntæ de Glatteburc, de Ufhovin prope Gebratsvviler.

VII. θ. Ruodolfus Spiser, de Niderndorf, Et est obitus Elisabeth Dispensatricis.

VI. θ. Heinricus de Einvviller.

II. θ. Isaac Presbyteri S. Osvvaldi.

IDUS. Obitus Willine, de Kollichon in Argoia.

XVI. Kal. θ. Ekihardi Decani, de * Enkinfurt, quod habet Ger. Blarrarius & solvit Cristan Voeli: Et est ob. Heinrici dicti Krumben & Adelheidis sororis suæ, de domo sua juxta domum Klaynarii ante S. Crucem.

*al. Enkinvvrt.

XV. θ. Ruuodolfi de Capella, de prædio in Capille. Ob. Adilheidis Scoubine, de domo quondam sua. Walahfridus Abbas obiit, vir in divinis & humanis litteris versatissimus.

IX. θ. Bertolfi Abbatis, & Annæ uxoris Mercatoris, de Secki, quod Blarrer.

XIII. θ. Bernardi Abbatis, & Ruodolfi Dispensatoris, de Vœgillinsberc, quod habet Jo. Spiser.

XII. Alberti de Lene, de Rothins.

VI. θ. Ruuodolfi de Arbona militis, & est commemoratio Wernheri patris sui, de Buoch juxta Wile.

V. θ. Irmingardis de Valkenstein, de Otfridingin.

II. θ. Columbani laici, de domo sua & ortis.

SEPTEMBER.

KAL. θ. Osvvaldi Scovving, de prædio in valle Turbata.

IV. Non. Obitus Nortperti Abbatis. Iste primus inter Abbates anniversarium suum instituit ordinavitque dari vinum, pisces, caseum, ova, & pisa, & majorem panem de Husin, & die sequenti eadem de Utivvillere.

II. θ. Heinricus Cocus, de decima in Retinberc, quam habet Blarrer.

VIII. ID. Ex institutione Salomonis Episcopi & Abbatis datur præbenda de Golda

Golda fratribus in honorem S. Magni Confessoris. Et est ob. Volrici Spisarii, de decima in Huobe sub Rutundo monte.

*al. Anewiler. VII. ℔. Hæinricus de * Einwiller, de Huobe quod adjacet Rosinberch.

VI. ℔. Wolrici Gielonis militis, de Ufhovin.

V. ℔. Elisabet laica, de decima in Mulimon an dim Wege.

IV. ℔. Volricus Dispensator, de domo & vinea Ruodolfi Dispensatoris sita in Bernanc an der Halden.

III. ℔. Adilhædidis Dapiferæ & Cwonradi Gielonis militis de Ufhovin.

XVIII. Kal. ℔. Burchardus de Chisilekke miles. Rihboldus obiit.

XVII. ℔. Gerdrudis laicæ, de Ekkolslene.

XV. ℔. Itun, de quodam prædio in Rorschach. item Gervvigi Blarrarii.

XIIII. ℔. Ruodolfi de Gutingen Abbatis &

*al. Snewhovin. Episcopi, de * Sneolfishouin quod attinet curiæ Jonswiller.

XIII. ℔. Ruodolfi de Rorschach, de Geizhaltun, sicut & in anniversario Egilolfi de Rosinberc fratris sui quod est in Crastino post festum Thomæ Apostoli.

XII. ℔. Heinricus de Griesslinberc senior, de Eichrein quod attinet curiæ Affoltrang. Gozbaldus Episcopus obiit.

XIII. ℔. Bertha de Urstein, de Geitzhaltun. Et ministratur de Gamirtingen quod attinet curiæ Husin, ex institutione Wernheri Abbatis. Cuonradus obiit.

X. ℔. Wolrici Abbatis de Sax. de Huobe quod adjacet castro Rosinberge.

VIII. ℔. Heinricus Pincerna de Glateburc.

* Beck. VII. ℔. Ebirhardus * Pistor, & Methildis uxor sua, de curia Esshans. Item ob. Egilolfus. Occellus, de quatuor maltris decimarum Brandis, quod habet Johannes Occellus & Schizingouis.

VI. ℔. Counrat & Wichart de Tiundelingen.

IV. ℔. Egilolfus Occellus, de Buoche, quod habet Bolarius. Item Eigilwardus de Valkenstein miles, de curia an dir Egge.

* Coca. * Dines. Et Guote dicta * Kuchimaisterin.

II. ℔. Heinricus * Richillinus; de Volchinswille quod est Commune Occellorum, & de Buoch, & de domate apud domum Bolarii. Item ob. Cwonradi Presbyteri de Capella, de domo quam habet Magister Johannes Blarrarius.

OCTOBER.

Kal. ℔. Stephanus Sollichover; de domo sua extra muros.

VI. Non. ℔. Williburgis conversæ, de domo sua retro muros.

V. Hora secunda noctis sequentis ecclypsis facta est anno XXII. regni Hludovici Regis in Orientali Francia ℔. Adilheidis de Glatiburch, de Waltin Willere.

IV. ℔. Franciscus de Watte.

II. Nidger laicus obiit, & fit administratio de Swartinberch.

NONAS. Commemoratio Wolrici Patriarchæ & Wolrici Abbatis hujus nominis Quarti & Hiltiboldi Plebani S. Fidis. Hic primum dari debet novum vinum à Cellario.

VIII. ID. ℔. Cuonradus Camerarius. Iste instituit lumen ante aram S. Othmari omni nocte arsurum, & III. sol. in suo anniversario sacrificandos ad Chorum, ad S. Othmarum, & ad S. Laurentium, de decem sol. in Schorron apud S. Leonhardum, & de reditibus in Sindolstwiler. Item ob. Mehtildis Buchline, de bono des Walchis apud S. Georgium quod habent Pisarii.

VII. Hic cellarius incipit dare bovinas car- *al. pisnes, & pisces & *prisilla de Edilolswiler cella. quod habent Ramswagii.

VI. ℔. Ruodolfus Gielo miles de Ufhouin majori.

IIII. Obitus Wilhelmi Abbatis.

XVII. Kal. ℔. Sigiram Goldast miles, & Wolfhart frater ejus, de bonis in Hegiu ultra lacum.

XVI. Dedicatio ecclesiæ S. Galli, quæ fit ex institutione H. Decani de villicatu in Rorschach, & processio ex Institutione L. de Glatteburc de bono an dir Steige.

XV. ℔. Itun de Arbona, de Buoch juxta Wile. Et Commemoratio Clementæ.

XIIII. ℔. Cuonradus Monachus atque Presbyter, de Butrichsmose.

XI. ℔. Frida laica de Tettichouen, de decimis in Haimines.

VIII. ℔. Conradus de Ramswag abe dir Wise in Turtal.

VII. ℔. Cvvonradus Rufus, de Richinzunvviler, quod habet Wernstein.

IV. ℔. C. Widarii, de Mulinon & decima an dem Wege.

NOVEMBER.

Kal. ℔. Bertholdus de Oetlineshusen, de Urimaneshusen.

IV. ℔. No. Commemoratio omnium fidelium defunctorum celebratur de fraternitate quæ est ad lapidem.

III. ℔. Methildis Clubine, de domibus ejus infra portam versus torrentem.

II. ℔. Guotum laica de Rinegge, de decima in Granstein & Letthuobe adjacenti.

NONAS. ℔. Volricus Lestinus laicus.

VIII. ID. ℔. Liutoldi Simprehtis laicus de decima in Granstein & * Letthuobe ad- *al. Leitjacenti. Item ℔ Cvvonradi * Spizzin, de huobe. Strubincelle anteriori curia quam habet * al. Spice Hugo Voli.

VI. ℔. Miun de Berge, de Manso qui dicitur Widinhuobe in inferiore Berge. Et est ob. Siginun, de decima in Oberndorf quam habet Pavverus.

III. ℔. Volricus Bueler laicus & Gerdrud uxor sua, de quadam decima in Honegge sita in monte qui dicitur Ruggebein.

II. Commemoratio Wernheri Crezze & Berthu uxoris suæ, de decima in Tiusinbach.

* *Ocella.* IDUS. ℔. Methildis * Ougilíne de curia Gruonovv prope Altstetten. Eodem die obiit BW. de Rineg, de quibusdam agris an dem Baldirich & an dem Gern.

XVII. KAL. ℔. VVolrici militis de Ramsvvach. de Bleichum. Et est ℔. Rvvdolfi de Gossovve, & R. filii sui occisorum, de prædiolo in Albrehtsvviller.

XVI. Othmari Confessoris. Eodem die dantur carnes, pisces, casei, & ova, cum stoupo & maximo leibone, & minore leibunculo de Stamheim, ad unum ferculũ dantur cuilibet Domino duo velkones.

XIV. Octava Martini. Eodem die datur ciatus de Eschans pro commemoratione fratrum, quæ fit ad aram S. Benedicti ex institutione Burkardi Præpositi.

XIII. ℔. VValtherus de Kisilekke, de Ceissinhouin.

XI. ℔. Dominus Lutoldus de Glatteburg Canonicus Constantiensis, à dir Steige. Notingus Episcopus obiit.

X. ℔. Hæinricus Occelius & VVolricus filius suus, de Berchu. Item ob. Berthæ conversæ.

VIIII. ℔. Liutoldus, de superiori vinea in Uthvvillere, & VVolricus Dapifer, de Frimanhusin, & VVernherus de Arbona miles, de Buoch juxta VVile. Iste Volricus Dapifer instituit lumen ad S. Michahelem omni nocte arsurum de prædio in Frimanshusin & Nidervviller. Abo obiit.

VI. ℔. Berthun, de Steige prope Rotundum montem, quod habet Joh. Spiser. Item ℔. Alberti Abbatis Augiæ junioris, de villicatu in Mœrishusen.

V. ℔. Hællivvigæ, de Stalilhouin & Huob. quod habent * Implectores Volricus & Volricus. Et est ob. Domini Wal. de S. Fide.

* *Füller, id est Fullarii.*

III. ℔. Egilolfus de Rosenberc, de Brugge, juxta Herisovve.

II. Andreæ Apostoli. Eodem festo dat Hospitarius X. fercula, scilicet bis carnes, bis pisces, bis caseos, bis ova, duos ciatos, & unum stuopum, maximum leibonem, & minorem leibunculum, & in vespera stuopum, lunulas & oblatas de Linkinvviller. Proxima Dominica post festum Andreæ serviunt Hospitarius & Portarius per VII. dies, & Præpositus de Argoia per alios VI. dies sequentes. Eadem die est obitus Adilheidis * Cleinariæ, de monte Cleinnariæ. Hic Cellerarius incipit dare porcinas carnes.

* *al. de Rorschach*

DECEMBER.

KAL. VVernkerus de Langinstein in Burgundia miles, de Steinmuli.

III. NON. ℔. Hermannus de Husen.

VIII. ID. ℔. Hermannus Richilinus, de quodam bono in Oberndorf, quod habet Dispensator, & nunc R. Spiser.

VI. ℔. Johannes de Hundunsheim ex Elesaz.

V. Truogo Episcopus obiit. Et est obitus Hermanni Monachi atque Presbyteri de Ottinburron, de Zuozvvillere. Iste instituit stuopum in anniversario Notkeri Magistri Sequentiarum.

IV. ℔. Heinricus Villicus de Berge, de manso in inferiori Berge qui dicitur VVidinhuobe.

IDUS ℔. VVolrici Patriarchæ, de Goucheim. Est & ob. Svvikeri Presbyteri de Gandersvviler, de Hohenvirst.

XVII. II. KAL. Liutoldi Advocati, de Bleichun.

XVIII. ℔. Notkeri Monachi & Presbyteri, & VValtheri de Svvarzinbach, de quadam decima in Mole apud Sumbri, quam habuit dives.

XVII. ℔. Hæinrici de Klingin Abbatis, de Jonsriuti aliisque reditibus.

XVI. Sedecimis Jani migravit Liuto kalendis.

XV. ℔. Junta de Valkenstein in nigra Silva, de villicatu in Berge.

XIV. VVernherus de Arbona Presbyter, de Hitinbuobe.

XIII. ℔. Cvvonradi Abbatis de Busmanch, in cujus anniversario datur vinum, pisces, caseus, minor panis, de XX. ovibus monetæ. Est & ob. Heinrici Simprethi, de decima in Granstein & Leituope adjacenti.

XII. Thomæ Apostoli. Dominus Abbas faciat duas caritates per duos dies sequentes; unam cum piscibus alboccin II. & cas. & vino, & minori leibunculo: aliam sine vino de processione ad capellas Obiit * Magister coquinæ.

* *Kuchimeister.*

XI. ℔. Egilolfus de Rosinberc, de molendino in Hasela & prædio an dim Sunder.

XII. Eodem die datur stuopus de curia Nephilini in Rorschach, & de decima in Hegu quam habet Gebz de Lindaugia. Est & obitus Rudolfi Dapiferi militis, de Eggon inter Blidegge & Singinberc.

V. ℔. Irmingardæ, de decima in Muola, quam habet Hartm. & Bertholdi Joculatoris, de decima vf dim Bole in superiori Berge, & de ortis juxta capellam fororum apud S. Magnum.

III. ℔. Svvikkerus de Glatteburg miles, de Zvvozvvile, & Gothofridus, de Chezvvilele.

F I N I S.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt

JO HAN-

JOHANNIS GEORGII TIBIANI PANEGYRICON.

SUPER LAUDIBUS ACRONII LACUS IN ALEMANNIA, & EJUSDEM CIVITATUM.

MONTEIS & fluvios, terram, pulchra oppida dicam
Acronii, fieri qua brevitate poteſt.
Virginis â partu, quem mox dixere beatum
Multi gente, loco, nomine, ſorte, lacum.
Delius inſpiret mihi ſi nunc Tullia verba.
Laudibus haud poſſim condecorare ſatis.
Acronius ἀάκτ@· ſummo nam dignus honore,
Carminibus, Phœbo, Meoniique lyra.
Hic toto mundo & cœlo notiſſimus alto,
Cujus præclarum nomen ad aſtra volat.
Ejus terra, ejus quoque pars non infima mundi eſt,
Non ſolum ob piſces, ſed quoque amœna loca.
Circumſtant montes, urbes & luſtra ferarum,
Perpetuum nomen vivit in urbe ſuum.
Hic vitreas ſemper ſollers piſcator ad undas
Felix plena vago rhetia piſce trahit:
Hic libet undivagos demiſſis fallere piſces
Rhetibus, hosque ſimul ducere cum calamo.
Veltiferi hic quoque conſpiciuntur ponderа mali
Urbes quæ magnas condecorare ſolent.
Interdum hoc tumido gyratur navita Ponto,
Quando bibit miſſum fracta carina fretum:
Tempore, ſed ſudo juvenes dicuntur ad undas
Navibus & ſecum Bacchica dona ferunt,
Atque diem lepidis conſumunt carmine & odis,
Et Venere & Baccho, nec Ceres ipſa latet.
Parte tamen rapidus qua nunc Sol reſpicit ortum
Ob varios monteis oppida pauca vides.
Hic & montanis veniunt è fontibus amnes.
Temquore qui æſtivo florida prata rigant.
Ad dextra *Liblach* tenui perlucidus unda,
Bregentz & fluvium cernis adire lacum,
Flumine prociduo Acronium nam fertur in altum,
Huic ſemper multas ipſe miniſtrat aquas.
Nubiferi montes, & ſaxa minantia cœlo
Cernuntur gelida ſemper operta nive.
Rhetia cernuntur juga denſis alba pruinis,
Cum Sol Icarei fervet ab ore Canis.
Dantur ab anguſtis undoſi vallibus amnes,
Qui interdum lepidos dant quoq; piſciculos.
Hicque vides *Bregentz*, quamvis ſint mœnia parva,
Belligeræ tamen hæc gloria gentis erunt,
Hic populus magni vel gens eſt ſueta laboris,
Summo quæ prompto pectore paret hero.
Dura manus bello, celeberrima gloria gentis,
Eſt populus veritus ſemper amore Deum.
Nemo illo major bello eſt, nemo acrior armis,
Huic ſemper populo robora priſca manent.
Gloria Germanæ Germano in littore terræ
Acronii magni perpetuumque decus.
Deinde amnem *Tuſach* cernis quoque parte ſiniſtra,
Qui curſu proprio mollia prata rigat.
Cernitur hinc liquidi facies nitiſſima Rheni
Corniger & flexo gurgite lene fluens:
Fertur in Acronium pulchrum velocibus undis,
Cujus perpetuas auget amœnus aquas.
Fluctiſonas citius Rhenus tunc deſerit undas,
Atque per æquoreas hic cito fertur aquas.
Poſt tamen has qua parte lacus hic reſpicit Auſtrum,
Helvetii fortes oppida multa tenent.
Gramineam viridi cernis de capite terram,
Floriferi hic colles, pictaq; prata virent.
Sunt circum gelidi fontes & mollia prata,
Sunt hic fœcundi tura beata ſoli.
Pomiferi florent amplis proventibus horti,
Qui Calabrum ſuperant fertilitate penum.
Itur in æterno veſtitos gramine campos,
Florida ubi fulgent prata colore ſuo,
Læta ſuſurrantes ſaliunt per gramina rivi,
ἄστ@· & conſtans aër ubique bonus.
Helvetios cernis gentem in fera prœlia ferri
A primis annis viribus, arte valet.
Farris terra ferax, pecudum vis, paſcua læta,
Sunt circum ſilvæ non ſine fruge bonæ.
Contenti ergo queunt iſtis traducere vitam
Fructibus, expromit quod humus ipſa libens:
Hinc *Arbor felix* Romanis nota vetuſtis
Conſpicitur, tangens Acronium arce ſuum.

Hac parte ante alias Princeps *Constantia* magna
Existens culti gloria magna soli,
Fertili, ipsa suas novit Constantia vires.
Accumulatque suas plurima classis opes.
Nobilium sedes pinnatis plurima muris
Arcis ad effigiem condita multa nitent.
Præsulis hic magni venerabilis aula superbit
Divi Conradi munera sancta gerens.
Hinc augusta nitent sacratis munera templis.
Cultaque divino carmine templa sonant.
Hic multi parochi Doctorum turba sophorum,
Multi sunt Medici Theologique simul.
Ordo sacerdotum, juris proceres lepidi, qui
Juris nodosi vincula torta secant.
Hos extra muros regit venerabilis Abbas,
Claustrum, quod felix à *Cruce* nomen habet:
Petridomus, olim quam condiderat Gebehardus,
Ad Rhenum jacet, & Præsule non minimo.
Hocque loco est felix generosæ fertilis vitæ
Vinea, ubi vires Massica musta ferunt.
Est quoque Theutonico propius brevis insula ponto,
Augia cui major nomen ab ore datum.
Insula mortiferis minime est infesta venenis,
Qua divus Marcus nunc requiescit humo:
Plenaque pestiferis serpens peregrina venenis
Introducta perit munere Pyrminii.
Fructibus immensis avidi satiantur amanter
Agricolæ, hic possunt spargere semen humo:
Hic tibi pampineas autumnus porrigit uvas,
Floret odoratis terra benigna rosis.
Insuper Acronius tunc inferior bene notus
Oppida ab occasu plurima læta tenet.
Urbs antiqua viget *Ratolfi cella* vocata,
Florigeri hic colles, pictaque prata virent,
Hic numerosa juga & scopulosi vertice colles
Cernuntur longe, maxima saxa quoque
Frugifero munita solo castella videres,
Udaque perpetuo ut gramine terra viret.
Parte tamen geminas λάκκος qua respicit ursas,
Sunt urbes pulchræ, Bacchica vitis adest.
Sacra urbs Imperii non magna at nota Suevis
Uberlinga jacet, Podmica stagna secans,
Auspicio quæ felici tam divite crevit
Floruit & nostris inclyta temporibus,
Digna Dea sedes, nitidis nec sordet ab astris
Condita monte bono qui sua saxa cavat:
Multis castellis floret tot & arcibus altis,
Atque situ pulchro mœnia lata nitent.
Egregium splendescit opus nova & ardua turris,
Egregia & Divûm splendida phana nitent.
Martis luce vides quam frumentaria magna
Pictaque Principibus curia digna viris.
Frondosi collis latebras & saxa capescit
Hæc urbs, & populum hæc nunc habet ipsa pium.
Ocia nulla tenent juvenes, nec & ocia adulti,
Sunt homines proni & ad pia facta pii.
Hic Domini patriæ, patres, sanctusque senatus
Antiquæ solido stant adamante viæ:
Non hi justiciam sacrataque dogmata linquunt,
Hi veterum volvunt scripta librosque Pattum,
Qui corda idolis numquam corrupta dedere
Quique alienigenos non habuere Deos.
Pendula textilibus nectunt umbracula vites,
Vestit pampineas vitis opaca comas.
Hinc *Merspurgum* est urbs Andino digna cothurno
Forti in monte sita & sydere fructifero.
Longe conspicies hic magni Præsulis aulam
Cuique racemi potens stat Deus ante fores.
Urbs hæc pampinei lætissima munera Bacchi
Lesbous Bacchus talia vixque dabit.
Vitiferi colles pomis de vitibus horti
Hic premit, & madidos nobilis uva lacus.
Non procul est *Marchdorf* magnis dicenda Camœnis,
Oppidum & egregium, cespite terra virens,
Terra ferax vini; Cereris quoq; læta favore
Et gelidi fontes, mollia prata quoque.
Hic gravidos onerat vindemia læta racemos
Florigeros aperit terra benigna sinus.
Huicque situs lepidus *Euchhorn* qui vergit ad Austrum
Romani Imperii urbs, attamen ipsa brevis.
Magnaque pampineo spumant hic pocula succo,
Serpit & hic gelidæ rivus amœnus aquæ.
Festa Corymbiferi celebrantur plurima Bacchi,
Et populus lætus cantica læta canit.
Schussius ad latus est decurrens parvulus amnis
Piscoso lætus margine prata rigans.
Cernitur hinc sacri Imperii urbs *Lindoa* per undas
Insula quæ bellis credere sæpe solet.
Ipsa immota manet semper velut aspera cautes,
Fortis quæ numquam toxica bella timet.
Stat turris mœnita lacu muroque tenaci
Expectans hostem qui sibi bella parat.

Hæc

Hæc etiam pingit sinuosam in margine vitem,
Turgenteis uvas vitibus ista trahit.
Sic urbes, montes aliquos, populosque suaves,
Podamicum cecini sub brevitate lacum.
Audivi mihi si felix facundia vatis
Essent Pelignæ carmina docta lyræ:
Vestram non canerem satis ô vos Podmica stagna
Laudem, quod mihi non faustus Apollo manet:
Cum terra hicque lacus majore est dignus honore,
Carmine quam tenui commemorare queam.
Quamvis strideat hæc gelidis mea Musula metris
Non volui laudem præteriisse tuam.
Felicem hunc populum magni Regnator Olympi
Perpetuo servet tempus in omne suum,
Hic populus truculentum hostem ne sentiat umquam
Sævos, barbaricos effugiatque Getas.

Amen.

LECTORI BENIVOLO S.

In edendis antiquis scriptoribus, qui apud me latent bene multi, duarum rerum me monuerunt amici sinceri illi, suaves, qui apertam veritatem amant: fidei scilicet & verborum intellectu difficilium. Illius, quod desiderari viderint in plerisque editoribus, qui ponunt, immutant, corrigunt, eradunt, quæque vel stupore ingenii seu indiligentia dicam non assequuntur, vel religione capere nolunt, manu audacissima: horum, quod remoram objiciant lectoribus, & tenebras sæpe offendant sententiis præclaris, atque ad vitam humanam bene prudenterque instituendam excogitatis. Ut enim Platonis in Cratylo dictum huc trahamus, quisquis nomina nescit, ut res itidem nesciat necesse est. In fide præstanda ad superstitionem usque religiose illorum satis voluntati feci: in verborum explanatione multum diuque tergiversabatur animus meus, aversatus tam fœtida verborum sterquilinia, per quæ foret colligendi ambulandum. Tandem tamen non semel, sed iterum ac tertio à me contendentibus, ut aliquibus, quæ non parum patriæ afferrent lucis & ornamenti, scriptores istos saltim glossis ornarem, seu magis lubet, locupletarem, non potui non lubentissime obsequi, ea me sibi incredibili quadam & prope singulari benignitate devinxerunt. Feci autem id in musæo patrio, opera triduana adversariis perscrutandis impensa, sed feci manu brevi, dictaque quam pote fuit tam contuli ad compendium, quoniam mihi neque tempus neque animus est rebus otiosis lectores fallendi. Iccirco vitatis proletariis, ea tantum exsecutus sum, quæ obscura nec in vulgus videbantur esse nota, & quam apud mediæ ætatis Scriptores locutionum barbararum copiam offendi, digna videlicet patellis opercula, his annotamentis insperси, quo & sententiam nostram idoneis testimoniis confirmarem, nec res ipsa fieret non illustrior. Alius plura sciat & rimetur, nos indicamus iter duntaxat, non auctores totos explanamus. Tu ne deutere, Lector, & insubitæ nostræ scriptioni ignosce, quippe extemporali & subitatis istis glossis accommodatæ, quas in ipsa peregrinatione & loco ἀμύητε, quia existimationem meam in ea re agi putabam, si amicorum postulata agere nollem, describendas suscepi. Vale, & quicquid est, boni consulens Francicarum rerum tomum suis jam numeris absolutum hilariter exspecta.

MEL-

MELCHIORIS HAIMINSFELDII GOLDASTI

GLOSSÆ

RERUM ET VERBORUM DIFFICILIORUM

IN HEPIDANNI ANNALES.

DCCCLXXXIX. *Agareni*) Distinguit inter *Saracenos* & *Agarenos*: per illos, Mahometanos, quos Turcas vulgo dicimus: per hos, Ungaros, qui Alamanniam devastarunt, intelligit. Sed eum tacito auctoris nomine reprehendere videtur Ekkehardus junior Casuum cap. 10. ubi scribit: *Qui Ungros Aggerenos putant, longa via errant.* Balbus Catholico: *Agareni dicuntur Ismaëlitæ, & corrupto nomine Saraceni.* Nicolaus Lyranus in Esai. 21. *Arabes sunt Saraceni ab Ismaële & Cedar filio ejus, qui melius à matre sua Agareni. Sed maluerunt vocari Saraceni, quasi Saræ liberæ, non Agar ancillæ sint filii.* Videntur Isidorus Etymolog. lib. 9. cap. 2. & Ekkehardus c. 15. Hodie vulgus Scriptorum eos populos, qui nostra ætate cum uxoribus & liberis Europam pervagantur, *Zigarenos* corrupte (opinor) pro Agarenos dicunt, & usuali sermone *Zigeiner*. Qui anno primum MCCCXVIII. in Almanniam pervenere amplius 14000. connumeratis uxoribus ac liberis, ut scribit Stumpf. Chronic. lib. 13. c. 10.

DCCCCXIII. *Juxta Ine fluvium*) Lego, *Inum*, pro Oenum, qua facie, *cimiterium*, *ionomus*, & id genus alia in his scriptoribus. Apud Contractum tamen Urstisianum eodem pacto, ut in nostro Mſ. legitur, quum in veteri editione sit *Iconum*.

DCCCC. (XX. *Rachilt in nativo S. Mariæ*) pro natali, quo verbo utitur anno DCCCC. (LII. *Et in natali S. Mariæ inclusa.*

DCCCCXXXVI. *Ista Juventus mortua est.*) Lego, *Ita juventus*, & accipio de filia Henrici Imperatoris. *Juventus*, quo modo apud Hispanos *Infantia*. In Vita S. Eugenii Carthaginensis: *Insontem infantiam in suum gurgitem demerserunt.*

DCCCCXXXVIIII. *Kisalbertus Dux Choldariorum.*) Ekkehardo *Kiſelbertus*, Reginoni *Giſalbertus*, Contracto *Giſelbertus*, Lamberto *Giſilbertus*, Sigeberto *Gislebertus*, apud quem vero in anno 927. corrupte legitur *Gigebertum*. Qui autem sint *Choldarii* pariter cum ignarissimis scio. Sigeberto vocatur *Dux Lotharingiæ* Anno 927. & expressius 938. Ekkehardo *Lotharingorum*. An ergo legend. *Chlothariorum*, id est Lotharingiorum: qui & *Lotharienſes* Reginoni: Sane videtur.

Eodem anno; *Eberhardus Dux Franchorum & Kisalbertus &c.*) A Chuone milite Henrici primi oppressi. Nam alii hoc sub Henrico factum esse asserunt, patre hujus Othonis eo nomine itidem primi, quos inter Ekkehardus cap. 5. quem vide.

DCCCCLII. *Duo tonitrua*) fulmina.

DCCCCLXXVIII. *Menſe Theſeo*) Junio. Nam sic interpretatur ipse auctor in Computo: *Apud Latinos JUNIUS, Hebræos SIVAN, Ægyptios PAUNI, Græcos THESEOS.* Pravate, pro *Deſius*, Δέσιος, Macedonum mensis proprie, de quo videndi Hadr. Amerotius, Hadr. Junius, Joan. Lalamantius, & Jos. Scaliger. Ergo *quindenas Kalendas menſe Theſeo* est, diem decimam quintam Kalendarum Julii. Non absimili dicendi genere in titulo Nicæni Concilii legitur ἐν μηνὶ Δείσῳ εἴσης ἡμέρᾳ δεκάτῃ πρὸ δεκατρίων καλανδῶν ἰουλίων, id est, *menſe Deſio decima nona die ante XIII. Kalend. Jul.* Errant ergo Vadianus & Stumpfius, qui Purchardum Abbatem, cui Notker. lite succesſit, mortuum tradunt XVI. Kal. Auguſt.

DCCCCLXXVII. *Nec non Octavam*) *Octava* est dies requici. *Septem* sunt dies laboris in hoc mundo. Legendum itaque, *quum dare ſeptem*, id est quos voluisti in hoc mundo dies suos transire angendo & laborando, eosdem fac participes æternæ tuæ requici. Videndus Belethus de Divin. offic. cap. 71.

MXXI. *Ochibe dextram*) Atqui apud Contractum legitur: *Ernuſt Dux in venatu ab Adalberone Comite ſagitta occiditur.* Concilient, quibus otium & libri.

In Ratperti Casus.

CAPUT I.

DE *casibus Monasterii*) Ita historias suas inscripsere, quibus, quid quovis tempore acciderit, prodebant. Ekkehardus Junior cap. 9. *Cum breviter mihi vitam ejus & casus utique plus notos panderet.* Cunradus Fabariensis cap. 10. *Descriptis in superiori pagina casibus antecessorum nostrorum Abbatum venerabilium, &c.* Ex veteri Poëta:

Per varios casus, per tot discrimina vitæ.

Sigebertum illius provinciæ Regem) In Regum successione errat Ratpertus. Nam ex Theodoro, Walafrido, Wettino, Herimanno Contracto, & Francorum Chronologis eam ob oculos ponemus, & brevi manu (ut Ulpiani verbo utar) velut in tabula delineabimus.

Clodovæus I. qui & Ludovicus Magnus, Hilderici I. F. primus Francorum Rex Christianus, regnavit annos XXX. obiit An. Christi 514. cujus Filii IV.

- Theodoricus I. qui Mettis regnavit annis XXIII.
  - Theodebertus, qui Mettis regnavit annis XXIII.
    - Theobaldus, qui cœpit Anno 550. obiit improlis Anno 558. cui successit Hlotharius Suessionum Rex illius patruus magnus.
- Chlodomiris, qui Aureliis regnavit, ἄτεκνος, qui successerunt Hildebertus & Hlotharius fratres.
- Childebertus, qui Parisiis regnavit annis XLV.
- Hlotharius, qui suessionis regnavit usque ad An. Christi 565. cujus filii itidem IV.
  - Cuntrannus Aureliæ Anno 567. cui mortuo successit Childebertus nepos ex fratre Segeberto.
  - Gherbertus Parisiis IX. annis.
  - Chilpericus II. Suessione; cujus uxor Fredegundis, Anno 564.
  - Sigbertus I. qui & Haribertus Anno 565. Metis XV. annis regnavit. Ejus conjux Brunechildis illa Atanagildis Visigothorum in Hispania Regis filia. Hunc Sigebertum Columbanus & Gallus Galliam ingressi adierunt.
    - Childebertus, qui Ratperto, Walafrido, & Wettino *Hildibertus*, ad quem scriptæ sunt D. Gregorii M. epistolæ. Regnavit Aureliæ.
      - Theodebertus Austrasior. Rex, ad quem Columbanus, relicto Hlothario Rege, pervenit. Hic à fratre Theodorico postea interficitur, filiis tribus à Brunechilde proavia internectis.
      - Theodoricus II. Hic orationis causa adire Columbanum Luxovii degentem solitus erat, postea fratricida factus, & tandem ab avia Brunechilde veneno sublatus, An. 618. cujus filii nothi ac spurii IV.
        - Sigebertus III. Hic ad Regnum non pervenit.
          - Dagobertus, qui tamen non inter Reges numeratur, in adolescentia à Grimaldo majore domus è medio sublatus.
        - Chorbus. Hic una cum fratre Segeberto in prœlio captus jussu Chlotharii interficitur.
        - Childebertus, qui Chlotharium fugiens quo devenerit nescitur.
        - Meroveus, ad nullum regnum pervenit.
    - Hlotharius II. An. 588. regnat annos XLIV. Suessione. Ad hunc pervenit S. Columbanus Luxovio pulsus.
      - Dagobertus I. cognomento Magnus Anno 631. cujus duo filii
        - Clodovæus II. qui & Hludovicus Franciæ Rex annis XVII. Obiit, Ann. 622. cujus filii tres.
        - Sigebertus Austrasiæ Rex, annis X. cui desponsa fuit Cunzonis Alamanniæ Ducis, qui Uberlingam tenebat, filia, ex qua Dæmonium ejecit Gallus.
          - Hlotharius III. Franciæ Rex Anno Christi 663. annis IV.
          - Chilbericus III. sive Childericus I. Suessionis An. C. 679. ann. XVI. in interregno Theodorici.
          - Theodoricus III. Austrasiæ Rex An. Christi 666. annis XXXI. cujus filii

Clodovæus III. An. 694. annis IV.

Hildebertus An. 698. annis XVII. hujus filius

Dagobert. II. A. 716. annis IV. Filii ejus

Theodoricus IV. Ann. 727. quo fere anno Othmarus Abbas factus est. Regnavit annis XV. sub tutela Caroli Marcelli, morienti non successit, sed

Childericus II. cognomento Stupidus, quem alii Chilpericum vocant, Dagoberti II. frater ut quidam, ut alii malunt, filius ultimus Merovingorum. Quo deposito & in monasterium detruso, Rex creatur Pipinus Minor Major domus. Et hic est Pipinus, qui Othmarum in Abbatia confirmavit, oblata ei Regula D. Benedicti.

Hoc est verissimum Franciæ Regum Merovingorum stemma, quod historias nostras attinet. In quo prætermissum vides Chilpericum IV. quia nulla ejus istic mentio: similiter & Hlotharium IV. Dagoberti II. sive fratrem sive patrium, quem Carolus Martellus Francis imposuit Regem. Nunc est ut Carolingorum stirpem, quibus verbis eam vetere in membrana reperivimus. Einhardo præscriptam, ad illustrationem nostri Ratperti pariter adtexamus. Ea sic habet.

Post depositionem istius ruit successit ei Pipinus, Rex effectus est, & quia fectos regebatur. Major Hildericus, quam Pipi-

HILDERICUS REX FRANCORUM

Hildibrici Regis Francoqui ex Præfecto Palatii regnum suum per Prædomus dicebatur tam ipse nus.

Ab isto B. Othmarus Abpit. Waltramus sibi hoc Sanct. Gallus hanc à Signum propter curatam Ducis filiam, inter plurago ille fecit, iste confirmare bo subentaneo obiit, &

REX PIPINUS ET MAIOR DOMUS DUOS FILIOS HABUIT

batiam & heremum susceimpetravit: licet prius berto Rege Burgundioponsatam suam scilicet dona accepisset. Quod ercuravit. Iste postea morParisiis est tumulatus.

Iste Carolomannus cum Rex Francorum cum fratre suo Carolo constitutus fuisset, apud montem Soractem quadam de causa Monachum se fecit. Tandem in castro Casino vitam finivit: frater autem totum regnum obtinuit.

KAROLOMANNUS REX FRANCORUM.

KAROLUS IMPERATOR AUGUSTUS.

Iste requievit Aquisgrani. Carolus habuit etiam tres filios de uxore sua Hildigarda, scilicet Carolum, Pipinum, & Ludovvicum. Hunc duobus fratribus mortuis Imperatorem constituit. Habuit etiam alium de concubina filium nomine Pipinum. Hunc propter quandam conjurationem contra se factam in Monasterium perpetualiter detrusit.

Uxor ejus HILDIGARDIS *Hæc erat de Suevis genita.*

Iste privilegia immunitatis & electionis erupit, Grimaldum S. Galli Ecclesiæ Abbatem, cum Clericus & non Monachus constituens. Postmodum Grimaldo rogante immunitatis & electionis jura privilegiis plusquam ante roboravit.

HLUDOVICUS PIUS IMPERATOR

Filius ejus, id est Caroli & Hiltigardis. Iste sepultus est Campidonæ cum matre sua.

Iste fuit Grossus, superioris Ludovici Pii nepos, sed fuit filius Regis Ludovvici in Orientali Francia.

KAROLUS REX FILIUS HLUDOVVICI

Iste Carolus dedit B. Othmaro Stamcheim, & S. Gallo massis & alia plurima, qui usque ad tempora Bernardi supervixit. Postmodum Augæ sepultus est.

PIPINUS REX FILIUS KAROLI

Iste dedit Ecclesiæ Sanct. Galli multa munera.

Ibi

In cellulas construentes) *Cella* à celando & in templis & in domibus appellabatur pars aliqua remotior, unde factum, ut pauperum & servorum mansiunculæ, *cellæ* appellarentur, ut multis exemplis docet Læv. Torientius Antuerpianus Episcopus commentar. in Suetonii Tiber. c. 43. & Caligul. c. 41. In templis pars illa sacratior, in quam vulgo intrare non licebat. Cujusmodi erat in Capitolio *Cella Jovis*, auctoribus Gellio ac Livio, testeq; Calfurnio in dictione *Cella*. Ita & Monachi nostri, qui & pauperes sese ac servos faciebant, *Cellas* vocarunt habitacula in recessu ac solitudine posita, à frequentiaque hominum remota, in quas velut religionis gratia se conferrent.

Sigiberti Junioris filii Hiltiberti, nepos videlicet Sigiberti) Immo hic Sigibertus filius fuit non Hiltiberti, sed vero Dagoberti, nepos autem Chlotharii, ut ex tabula superiori liquet.

Brunehildis avia ipsius Sigiberti, uxor autem prioris Sigiberti) Turpis ἀνιστορησία, & in tam bono scriptore vix ferenda. Quam tamen sex vett. codd. constantissime præferant, ut nulla ratio sit quî excusem, errorem in dicta Tabula deteximus.

Ad Theodebertum Regem Austrasiorum) Ita apud VValafridum quoque legitur cap. 5. libr. I. VVettinum initio lib. I. de Vita S. Galli, Jonam Abbatem in Vita Sanct. Columbani, denique Theodorum in Vita S. Magni. Nec audiendus Vadianus, qui pro *Theodebertum*, reponendum censet *Tagobertum*, Rationem in Tabula exposuimus.

Tuconiam) Nunc *Tugium*, ad lacum Tygurinum, quem Limac⁹ fluvius perfluit, quo modo Rhenus Podamicum, Rhodanus Lemannum, &c. Vide Glossas in VValatridum.

Sponsam Regis Sigiberti) Qui filius fuit Tagoberti I. ut in Tabula ostensum.

Alitunde vero ad possessionem nobilium virorum) Ex veteribus Donationum Chartis deprehenditur, non adeo heremum fuisse, quin etiam ante Othmari tempora circa eam multa loca fuerint valde culta. Nam & sub Grimaldo prædia in *Steinigunekke*, quod jam *Steinegg* dicitur, & culta & habitata fuere. Præcipue autem familiæ, à quibus primum locus S. Galli auctus, & qui circa monasterium prædia possederunt, erant, *Comites Toggenburgenses*, *& Ursteinii*, dein Nobiles *Rosenbergii*, *Anwilii*, *Oberbergii*, *Swanbergii*, *Helffenbergii*, *Eppenbergii*, *& Glatburgii*.

Talto) Ex qua familia fuerit, non queo divinare. Conjecturam quis sumere possit ex Ekkehardo in fine Salomonis, ubi de filia ejus notha scribit, *Dotatam cum prædiis viro tradidit cuidam Notkero de prosapia Waltrammi & Notkeri, de quorum dominio montes nostri nomina habent.* Nam *Waltrammus* fuit Taltonis abnepos, ut cap. seq. à Ratperto memoriæ traditum est.

In CAPUT II.

W*Arino & Ruadhardo*) Stumpfius VVarinum Hegoviæ, Ruadhardum Turgoviæ Comites facit. Vadianus, Duces Alamanniæ. Sed erant Cameræ nuntii, quos vocat Ekkehardus, qui VValafrido teste cap. 4. de Vita Othmari Alamanniam ab Imperatore missi administrabant ea potestate, qua Bertholdus & Erchinger, de quibus ad Ecchehardum dicetur, qui & ipsi Duces Alamanniæ nominantur. Videntur autem VVarinus & Ruadhardus ejus stirpis fuisse, unde postea *Guelfi* nati sunt, *Comites Grauenspurgenses*, quorum qui Quartus, monasterium Altorfense, quod hodie VVeingarten, fundavit, teste Conrado Urspergensi, quem non videtur legisse nugacissimus & imprudentissimus scriptor Thomas Lyter ad nostros quem Romulum regii generis Romanum, fundationem ejus referens.

In CAPUT III.

S*Cripta emunitatis*) Frequenter occurrit in libb. calamo exaratis, quod in vulgatis fere est in *immunitas*. In Ratperto incorruptum mansit, in cæteris non item, ne in MSS. quidem. Balbus Catholico; *Emunis & immunis dicitur, qui liber est à muneribus, id est muneribus.*

In CAPUT IV.

C*Oncœnobiatam*) Ita malui cum duabus vetustissimis membranis, quam cum quatuor chartis *concœnobitam*, quod ineptum est & ratione caret, quamvis posteriores omnes erroris funem trahentes constanter ita scripserint. Ratpertus expressit Græcam inflexionem Græcæ linguæ non ignarus. Nam βιοτην illi dicunt ἀπὸ τῦ βιῶ. Unde, κοινομέν, κοινοβιωτὴς, qui cap. 5. *cœnobiota*, & συνκαινοβιωτὴς *concœnobiota*. In uno chartaceo codice cap. seq. scriptum erat *zenobita*, quod nimis quam depravatum & in Barbariam ablegandum.

In CAPUT V.

P*Resbyterum forensem*) non de monasterio. *Forensis*, qui foris & extra locum, civitatem, aut congregationem aliquam est. Sic *pugnæ foralticæ* dicuntur à S. Bonifacio Archiepiscopo exteriores, quibus opponuntur *intimæ*, epist. 3.

Spem securitatis) Sæpe occurrunt *firmitatis & securitatis* voces, apud JCtos de præsertim, quibus significatur certum atque indubitatæ fidei scriptum, quod de rei alicujus firmitate ac securitate cavetur, ἡ ἐγγραφὸς βεβαίωσις, quæ Græcis eadem

ratione ἀσφάλειαι, Lexic. Græco-Lat. ἀσφάλειαι, *cautio, munitio, tutio, præsidium, tutela.* Videndus Gul. Fornerius Notis in Cassiodorum.

Novam S. Gallo cœpit ædificare basilicam) Extant Chartæ nomine Gotthefridi Alamanniæ Ducis anno Ducatus ejus XX. scriptæ, annis plus minus XIII. ante Abbatem Othmarum. In quibus apparet, B. Gallum in ædicula seorsim extructa conditum, & prope ipsam, ecclesiam fuisse cum jure parochiæ, quæ forte illa est, quæ hodie S. Petro addicitur. Nam Pastorem tunc temporis præfuisse ipsa Charta testatur, item Monachum aliquem velut, pro Abbate habitum, sicuti eo tempore Scafrarium, cujus Charta meminit.

CAPUT VI.

Librorum tantam copiam ille patravit) composuit & paravit, ut loquitur ipse capite nono eodem in negocio. Familiarissimum verbum his scriptoribº. Cap. 10. *Librorum quoque, quos ille ad communem monasterii utilitatem suo tempore patravit*, id est comparavit, alibi sæpe.

CAPUT VIII.

Nec non singulare idem Abbati domicilium cum omnibus necessariis ad illud pertinentibus utilissime pulcherrimeque construxit) *Palatium*, quod hodieque *Pfallentz*: de quo sunt ipsius Hartmoti versus:

Aula Palatinis perfecta est ista magistris
Insula pictores transmiserat Augia clara.

Regem publice placitum habere) *Placitum*, comitia, conventus Procerum publicus, *Reichs-Tag*, de quo multi multa dixere. Ab eo differt *Mallus* sive *Mallum*, quod proprie significat judicium generale, *Land-Gericht*, *Cammer-Gericht*. Cujus judices vulgo *Rachenbürger* vocabantur. Unde erat ut existimarem oppidum Ravenspurg initio dictum fuisse *Rafenburg* pro *Rachenburg*, quia ibidem & olim & hodie mallus generalis semper celebratus, cui præsidet Lantgravius, qui nominatur in histor. S. Fridolini, *der Landtvogt*. In Chartis legitur mallum publicum fuisse in Gozzesovv. an. DCCCCLVII. sub Cralone Abbate, anno Regis Ottonis XXI. quo tempore Purchardus Dux fuit Alamanniæ, Eberhardus Comes Turgoviæ, Adalo Tribunus. Et alium in Nuferen Turgoviæ anno Regis Ottonis XXII. sub Abbate Burchardo, cui ipse Abbas interfuit cum Comite Eberhardo. Durant adhuc nomina mallorum in Alamanniæ locis illis, ubi olim usus fuit celebrandi *Landtgericht im Turgow*, *by Rafensburg*, *by Ranckwyl der Grafen von Montfort*, citius in historia S. Fridolin præclara mentio, *zu Werdenburg*, & alibi. Interdum *mallus* significat conventum Procerum alicujus religionis certæ, *Kreisstag*, *Landtag*. Nonnumquam etiam, sed minus frequenter, comitia Imperii.

Cum manu sua potestative) Sic paulo post: *Cum ipsa manu similiter potestative*. Abo Presbyter in charta LXXVI. *Sub potestativa manu Hludowici Regis & pueri. Manus* sub hac notione fere in Chartis & Legibus antiquis. *Cum manu Advocati*, *sine manu tutoris*, quod JCti veteres *sine potestate*.

CAPUT IX.

Analogio) in pluteo, quo missale, vel lectionarius, aut evangelium ponebatur. Philoxenus Gloss. *Manuale*, ἀναλόγιον. Suidas Lexic. Ἀναλογεῖον, ἐν ᾧ τίθενται τὰ Εὐαγγέλια. Codinus Curopalates de offic. Constantinop. Ἔμπροσθεν δὲ τούτου ἀναλόγιον, ἐφ' ᾧ ἐπίκειται ὄργανον εὐαγγέλιον. Papias Gloss. *Analogium dicitur quod sermo inde prædicetur.* Ugutio Gloss. *Analogium, à λόγος quod est sermo, quia ibi supra sermocinamur.* Balbus Catholico: *Analogium, ab ἀνὰ sursum & legum, pulpitum, unde anolegium, quia ibi supra legitur.* Ibidem; *Pulpetum à publico dicitur; analogium, legium, lectrum, legitorium, quia ibi publice legunt, ut possint conspici à populo.* Ekkehardus in Salomone; *Parat pro hoc beneficio insignem crucem S. Gallo, quam argento partim deaurat o vestitam analogio nocturnali subposuit.* Ibidem; *Infantulis per ordinem lectitantibus & analogio descendentibus*, & alibi sæpius. Videndus Joh. Meursius Miscellan. lib. 1. c. 1.

Confessione) Ekkehardus in Salomone; *Hanc crucem nostris temporibus Notpertus noster columnæ deargentatæ infixam confessionis superposuit altari. Confessio* est locus in templo, ubi sacerdos, priusquam cantat missam, confessionem pronuntiat. Belethus de Divin. offic. cap. 33.

Absidam) ἁψίδα. Lexic. Græco Lat. Ἁψίς, *forfex, arcus, fornix*. Plinio dicitur *constructio arcuatim facta*, Ovidio, *arcatum curvamen*. Isidorus Etymolog. lib. 5. c. 8. *Absida Græco sermone, Latine interpretatur lucida, eo quod lumine recepto per urbem resplendeat.* Ekkehardus Casuum cap. 6. *Absidæque sanctarum Virginum imminens eam mordacius igne cremavit*, id est fornici ligneo, in quo super altari Virginum erant simulachra. *Absida* ex accusandi casu, pro, *apsis*, ad quam faciem *cassida* pro cassis, *paropsida* pro, paropsis, *statera* pro, stater, & similia.

CA-

CAPUT X.

Elephanto & auro paratum) pro *elephanto* q. libb. habent *ebore*, ex glossemate, ut opinor. Nam omnium vetustissimi membranei duo illam, quam recepimus, lectionem præsentant. Signat tam animal ipsum, quam ebur. Lexicon Græco-Latin. Ἐλέφας, τὸ ὀδὼν, *hoc ebur*. Vopiscus in Tacito, *Diu hæc senatus consulta, quæ ad Principes pertinebant, in libris elephantinis scribebantur*, id est eburneis. Lucianus; ὅτε τὸν ἐξ ἰνδῶν ἐλέφαντα ἔτι ἄϊοντα ἐθᾶν id est, Indicum ebur. Philemo vetus Poeta;

Ἢ δὶ ἐλέφαντος, ἠσμαραγδὲ ζωία.

Bacchilides apud Athenæum li. 2. Dipnosophist. Χρυσῷ δ' ἐλεφαντί τε μαρμαίρουσιν οἶκοι, Alcæus apud Eustachium;

Εἴτε λύρα καλὴ γενοίμεν ἐλεφαντι νῆ.

Idem apud Hephæstionem;

Ἦλθες ἐκ πετράων γᾶς ἐλέφαντίναν
Λαβὼν τῷ ξίφεϊ χρυσοδέταν ἔχων.

Unam mappam mundi) Balbus Catholico; *Mapa, togilla, quasi manepia, id est manupians. Mapa etiam dicitur pictura, vel forma ludorum, unde dicitur mapa mundi.*

Post obitum Hludovici piissimi Regis in partem Karoli filii ejus) Hludovvici Junioris Regis Germaniæ, cujus filius Carolus Crassus sive Grossus.

IN EKKEHARDI JUNIORIS CASUS.

CAPUT I.

SAlomonis *Tertii parentes cum essent clari & illustres*) nimirum *Comites à Ramswag*, quod castrum fuit ad sinistram Sintriæ fluminis. Quæ familia post Baronum tandem Nobilium dignitatem & titulum redacta est, hodieque celebris. Neque illa solum familia novercantis Fortunæ injurias experta est, habuit socias calamitatis ac miseriæ suæ complures *Wengiam* quæ nobis quoque cognatione juncta, ultimusque ejus stirpis Conradus à VVengen, aviæ meæ maternæ frater uterinus, Abbas fuit in monasterio VVettingano ad Limacum fluvium; *Schellenbergiam, Boustettiam, Wattenwiliam, Klingiam*, alias, quarum quædam ad Nobiles, pars etiam plebejos concessere post illam summæ rerum in Alamanna nostra Helvetica turbationem ac mixturam. Unica etiamnum floret illustrium ultima, *Hohensaxensium Baronum* familia, quæ tamen & ipsa ruinam incipit minari, & ludibrium Fortunæ persentiscere. Et verendum est, quod in statu res ejus sunt, ne propediem illarum, quas dixi, cumulum adaugeat. Quod omen, quando familiam amo, ut Deus averruncet, id eum veneror.

Elewangis adhuc Canonibus primo præficitur) Sic Statim *Grimaldi temporibus Canonici Abbatis*, quem non fuisse Monachum sed Clericum secularem, ut loquuntur, ex Ratperto didicimus, & veteri illa Carolingorum Tabula quam supra apposuimus. *Canonici* ergo dicti Clerici sæculares, quibus opponuntur *Claustrales*. Ekkehardus hoc loco; *Truduntur post tempus Marcello scholæ claustri cum Notkero postea cognomine Balbulo & cæteris Monachici habitus pueris: exteriores autem, id est Canonici, Isoni cum Salomone & ejus comparibus*. Exsertim docet *scholam claustralem* fuisse, in qua pueri religioni dicati instituebantur; *Canonicam* vero, in qua pueri seculares: illa in remotiore ipsius monasterii parte tenebatur; hæc extra monasterium in adjacenti ædificio, cui tamen & ipsi Cœnobiotæ præfuere, quorum Magisterium Ison.

Ultra iram) *Ira* rivus S. Galli oppidum ab Occidente perfluens, in quibusdam Chartis *Turhon* dictus quasi, *Iræ rohnus*, h. e. ῥόος qui in Chartis *decursus aquarum*. Etenim ῥέειν Alamannis est *rinnen* fluere, unde & *Rhenus* dictus *Rhyn*, notissimus Germaniæ; *Rusa* item rapidissimus Helvetiæ fluvius, quibus *rüsen* est ῥεῦμα sive ῥύσις *Rhon*, à præterito *geronnen*, fluxio, de fluminibus haut secus atque, (quasi *Ach*, Latinorum est *aqua*) usurpatum. Inde nomina sumpserunt in Turgovia *Byrhon*, duo vici ad fluenta aquarum positi. Inde *Pura Major* & *Minor*, *Ober und Nider Büren* quasi *Byrhon*, ad Turam fluvium: In Aragovia oppidum *Byrhon* ad Arolam. In Ducatu VVirtenbergensi *Blawbeuren*, velut *Blawbyrhon*, ad Blavium amœnissimum fluviolum, Quod idem & de *Ottenbeuren* monasterio Sueviæ clarissimo existimandum, ut dictum sit quasi *Ottenbyrhon*, propter rivum, qui pedem collis, in quo situm est, alluit. Et multo magis de *Kaufbyrhon*, quod nunc *Kaufbeuren*, oppidum Imperiale in Algovia Alamanniæ.

Cum lineis vestibus diatim introiit) Balbus Catholico; *Dietim, de die in diem, vel per singulos dies, quod & dietim invenitur, & derivatur à dies*. Ad quam faciem in Modiani Synonymis leguntur, *plateatim, hostiatim, civitatim, provinciatim, & viatim* apud Diomedem lib. 1.

In Colle Concambii sui Ecclesiam in honorem & modum S. Crucis ædificare &c. Ecclesia S. Crucis, cujus etiam infra meminit, fuit, quam nunc S. Magni vocant, olim extra oppidum in dicto colle; nunc intra muros, sed extimo loco, pariter cum cœmiterio positum.

De Faucibus) *Fauces, Fuessen*, ad pedes Alpium Juliarum, unde & nomen invenit, ut ab antiquis *Fuazin*, i. e. Pedes dicerentur.

ceretur. Ita enim veteres pronunciabant, & exstat vox apud Otfrydum Wissenburgens. lib. 4. c. 2. ubi de Maria, quæ pedes Christi unguento lavit;

Thia goz si in sine fuazi &c.
Thie selbon fuazi frono
Mit loton iro stono.

Kero Monachus Lexico: *Pede*, fuazze. *Pedum*, fuazzio. *Pedibus*, fuazzum. Monachi nostri imperite *Fauces* reddidere. Eadem ignorantia & *Fuassach* Austriacorum in supremo lacu Brigantino castrum *Fauciacum* dixere, quam veteres Alamanni sic appellarint quasi *Aquas* ad *Pedes*, sc. Alpium, quibus adjacet, & unde fluvius ille castrum alluens exoritur. Melius & significatius dixissent *Aquipedium*, ad eam formam qua *Aquigranum*, quod postea maluerunt littera inserta *Aquisgranum* scribere, & *Aquidurum* quod nunc *Zurzach*. Porro faucibus prima fundamenta jecit B. Magnus, sicut Magister ejus S. Gallus monasterio & oppido S. Galli, & Theodorus ejus sodalis monasterio & oppido Campidonensi. Videndus Theodorus Vita Magni l. 2. c. 7. Sunt qui *Phusicam* appellent, ex Italorum, opinor, *Phiesco*: item qui *Abupacum*.

Præventor maturitatis) matutinitatis, id est auroræ. Cap. 3. de Notkero; *Quadam nocte in ecclesia præveniens in maturitate*. Ibidem de Ratperto; *Quem invenit surgentem, ut & ipse præveniret in maturitate*. Quod quid sit, exponit Iso de Othmaro lib. 1. cap. 7. *Cum nocturnæ celebrationis vigilias consurgendo præveniret.*

Nudimanum) Ea forma dictum, qua nudipes, quo est paulo ante usus, id est γυμνοῖς χέρσι, qui *nudas*, hoc est, non plenas sive inanes & vacuas habet manus quod Alamanni optime exprimimus his verbis, *mit läer hand*. Hinc illæ apud Suidam paræmiæ, γυμνοτέρος, Τπέρκ, γυμνότερος Θ- Ἰαλέμου, γυμνότερος Θ- κατάνης, &c. de inopibus admodum tenuissimæque Fortunæ hominibus Juvenalis Satyr. 10.

Cantabit nudus coram latrone viator,

Quod ille apud Plautum;

Hic homo inanis est.

Herginisowam cum Waltchincha & Putra minore) Leg. *Waltchincha & Piura Minore*, ex Burchardo cap. 7. Vici sunt non longe distantes. *Pura minor Niderbüren*, sive, ut supradictum, *Byrhon*, ad Turam fluvium. *Pura Major* paulo supra minorem, *Oberbüren*, castrum est Pincernarum Castellanorum (*der Schencken von Kastell*) domicilium, sub ditione tamen Abbatis. Nam qui ejus nominis fuere Nobiles, jam pridem olim stirpitus nulli sunt.

In titulo Apostolorum conditum) sepultum; Statim. *Ad titulum S. Petri, qui est in cimiterio Sanct. Galli*, & cap. 9. *In cella Salomonis circa parietem tituli Sanct. Georgii Titulus* alicujus Sancti est basilica vel ecclesia aut capella ejus honori dicata & consecrata. Infra cap. 9. *In cella Salomonis circa parietem tituli S. Georgii*. Walafridus de S. Othmaro cap. 1. *cuidam ecclesiæ Titulo S. Florini confessoris prælatus est*. Hinc Cardinalium Ecclesiæ Romanæ *tituli*.

Per Jovis montem tranſiens ibat: per septimum autem rediens, &c.) *De Jovis monte* omnium accuratissime Iso. Simlerus Commentar. de Alpibus: *Septimus mons*, qui hodie *Settmer*, attingit Alpes Julias, quarum etiam nomine olim comprehendebant, in cujus cacumine *Stalla* visitur villa, quæ olim *Bitutum*, & adhuc à Rhetis Italis *Beuio* nominatur. Itaque cap. 4. omnino legendum, *Qui cum in Septimo lacuque Cumano &c.* Loquitur de eodem, quo hic, itinere. Ubi alii *Sectane*, alii *Sectime*, quas lectiones falsitatis arguit Ekkehardus Minimus in Vita Notkeri cap. 9. Videndus Tschudus in descript. Rhetiæ Alp. cap. 14. & 28. Stumpf. l. 10. c. 5. Chronic.

In Septimo ejus) Videtur hic legend. *in septima ejus*, sc. die: sic enim infra c. 3. *Septima vero obitus hominis die Septima der Sibend*, abstracte, quo pacto *octava* dicitur, ut, *in octava innocentum, octava Epiphaniæ*, &c. in veteribus Kalendariis & Martyrologiis.

Capellam) vasa, instrumenta & ornamenta omnis generis Ecclesiastica, quæcunque in capella sive sacello ad sacra peragenda necessaria sunt. Mox; *Capsa solide aurea gemmis regaliter inclita, reliquiis sanctis referta, in formam capellæ creata*. Diximus ad Einhardum.

Procurabant ambas Cameræ, quos sic vocabant, nuncii) Procuratores fisci, qui erant Præsides Imperii subjectis impositi, ut Imperatoris fiscum ministrarent, cujusmodi duodecim omnibus Israelitis imposuisse Salomo narratur 3. Reg. 4. v. 7. quem locum ubi contuleris, intelliges quinam isti nuncii fuerunt. Qui & *Advocati Cameræ* vel *Imperii* dicti. Unde *terra Advocatorum*, quæ ab *Advocatis*, id est Præfectis Imperii administraretur, *Vogtlandt* & corruptus *Voydlandt*, quod nomen remansit cuidam Præfecturæ in Francia Orientali, Marchionum Brandenburgensium, qui Burggraviatum Norimbergensem possident, ditionis. Alioqui *Advocati Cameræ* nominabantur qui publicæ pecuniæ functionem & procurationem Imperatoris vicem gerebant, qui & *Advocati fisci*; & tandem denique *Fiscales* dicti: Erant hi sub Cameræ nunciis, quorum sub Ducibus æquata habebatur potestas, ut supra dictum.

Pota-

Potamum Cameræ nunciorum juris oppidum) Pertholdi & Erchingeri Cameræ nunciorum in Alamannia sive Suevia, quia ab aliis Duces Sueviæ. Qua de re supra admonuimus. *Potamus* sive *Potamun*, ut hinc patet, tempore Carolorum & Ludovicorum oppidum fuit, & quidem sedis Imperatoriæ. Id attestantur Diplomata Monasterii Augiensis, in quibus ita legitur; *Datum in Palatio nostro Imperiali Potama.* In hoc oppidum sive potius Castrum, quod natura arteque erat quam munitissimum, ab Episcopo Sidonio & Synodo Provinciali condemnatus S. Othmarus, ab Warino, qui illud incolebat ut Comes Hegovienſis, abductus fuit. Unde relegatus in insulam Rheni Werdam, illic vitam cum morte commutavit. Porro ab hoc antiquissimo & imperiali oppido Potamo *lacui* nomen inditum est *Potamico*, cum prius *Acromius* diceretur, quod nomen in Rhagusciam, quam hodie Vallum Rheni indigitant, adhuc retinet, ut nominetur *der Chromsee*, & *Chromishorn*, quod est castrum cum villa ad ripam lacus, sine dubio inde nomen invenit, quasi lacus Acromii cornu, quamvis in vetustis Chartis legatur *Romanishorn*, & Rhenanus, Vadianus, atque Stumpfius appellent *Romanum cornu* à Romanorum, ut volunt, statione. Ita contrario exemplo *Chromishorn* à lacu nominata quum *Potamicus* postea à Potamo dici ceptus sit, non aliter atque à Constantia *Constantienſis*, à Lindaugia *Lindaugianus*, Brigantio *Brigantinus*: & inferior lacus à Venetibus accolis *Venetus*, à Cella oppido *Cellanus*. Qui sequius sentiunt, ægrorum somnia recensent scilicet. Sed ad castrum *Potamum*: quod cum oppido quondam Comes Hegovienſis inhabitabat ab Imperatore in fidem receptum: alioqui Comitatus non hereditates erant sed dignitates, quæ personas non transgrediebantur. Ex istis a fratribus Pertholdus Potami habitabat, Erchanger Diepoldispurgi. Destructum Potamum hujus Salomonis tempore, cum supplicium capitis sumeretur de dictis fratribus, quod contigit An. C. 917. Ita quidem funditus, ut hodie ne rudera quidem ulla cujusquam oppidi appareant. Reædificata postibi arx, & nunc incolitur à nobilibus Bodmenis, (*von Bodmen*) qui quia ex Comitum familia descenderint, mihi nullum sit dubium.

Vallis Turbatæ) *Turbenthal*, & corruptius *Turthal*, vallis est ad torrentem Tosam.

A Rege tunc quidem Arnoldo) Ita Arnulphum Imperatorem & alii vocant, Lambertus Schafnaburgenſ, Marianus Scotus, Sigebertus & coetanei.

Tarra avenis centum maltrarum commoda) Avena tosta, ut hodie, ita olim Alamannis, Turgoviis quum maxime, in cibo & pulmento. Ea sic conficitur. Torretur primum avena cruda, tum molitori pinsenda seu molenda traditur non in farinam minutam, sed crassam, ad instar hordei, quam ubivis locorum ad eam formam teritur. Locum seu fornacem, in quo torretur, *tharram* Alamanni etiamnum dicunt, *tharr*, à verbo *thären*, quod est Græcorum θέρειν, & Latinorum *torrere*. Posses cum Hippocrate hujusmodi farinam tostę avenæ fricţæve appellare ἄλφιτον. *Pultem*, quæ inde conficitur, Plinius vocat *avenaceam*, eamque *Germanorum cibum*.

Centrum maltrarum) *Maltra* mensuræ genus est, continens quatuor modios *Malter hält vier müt. Modius*, *müt* (nam & ipsam Alamanni retinuere) comprehendit quatuor quartales, quorum omnium exempla reperies in Chartarum Centuria, & Ephemeridibus Monasterii. *Quartalis est*, quem Alamanni *vierthel*, Norici nimis generali nomini *metzam* seu *messam*, h. e. mensuram, Rhenani inferiores *simmeram* appellant. Ejus meminit etiam Iohann. de Gallandia Decade 5. Synonym. hoc versu;

Dolia, quartalium, fundum, clepsedra, lagena.

ubi videndus Galtridus Anglus in Commentario. In liquidis *quartalus*, quart, continet apud Alamannos duas mensuras, apud alios quatuor. Qua de re in libro nostro De mensuris & ponderibus veterum Germanorum.

Inter quæ verant ascula duo vitrea nimis insignia, quæ ipsi pridem in convivio præ cæteris mirabantur) Ex Crystallo nimirum puto & pellucido. Consimilem historiam memini me apud alium nescio quę legere. Illud commemoratione dignum existimo, cujus rei ipse arbiter atque spectator fui. Quum abhinc sesquiennium in Aulam Illustris ac Generosi Domini, Maximiliani Tulingorum Lantgravii convitatus interviserem, memini ab eo ostendi vitrum crystallinum paulo prius ab se quingentis thaleris probis comparatum. Id quum, ut fieri solet, in convivio lautiori daretur circum, imprudentia cujusdam Doctoris levissimo impulsu disco illius frangitur, ut majori constare nullum umquam haustum viderim. Et hunc luxum lautitiasque hominum miramur? Tiberius Princeps eum, qui vitri flexilis temperamentum reperit, jussit decollari, ut scribit Plin. lib. 36. capit. 26. Dio Cassius in Tiberio, Isidor. Etymolog. lib. 16. c. 15. & ex Petronio Ioh. Salisberiens. de Nug. Curial. l. 4. c. 5. qui si nunc imperaret, quid, putas, illis faceret, qui tanti pretii momentanea vitra reperiunt;

Fabas nudas) id est, ut Petronius loquitur,

tur, *folliculis spoliadas*, ἐφυμένας κυάμους veteribus Latinis *fresas*. Philoxenus Gloss. *Fabu frensa*, ἐφυμὰς. Balbus Catholico, *Fresus, id est contritus, concussus, unde & fabam fresam dicimus, qui habet thecam molitam, id est, fractam, concussam, & contritam.* Isidorus Etymolog. lib. 17. c. 4. & lib. 20. cap. 16. Pulmentum ex hujusmodi fabis ἐφύμιον. Aristophani, quamvis Scholiastes generaliter pro quovis pulmento ex Leguminibus accipiat, quomodo in interpretatione de Regula: *Leguminum, omne genus fabarum.*

Et panem) Similagineum intelligit, nam crassiores & relictis furfuribus minus candicantes vocabant *leibunculos*. Exempla in Ephemeridibus.

Timore tamen Imperii) *deß Reichs*, id est, *Keysers*, Imperatoris, qua figura dicimus, *Er ist vom adel*, pro, ex nobilibus. *Imperii* vox sexcenties in his libris ex significatu, sicut *ministerium* pro ministro apud Ratpert. cap. 6. & alibi *dominium* pro domino, *servitium* pro servo, *officium* pro officioso, *obsequium* pro obsequente, & id genus alia, quæ in his libris frequentantur, quorum te semel monitum hoc loco memineris.

Sedato animo, judices mei, ambos vos esse volo) Verba Imperatoris ad Pertholdum & Erchingerum Rectores Ducatus Sueviæ sive Alamanniæ, quos modo *Primates*, paulo ante *Cameræ nuntios* appellavit Ekkehardus. Unde id discas licet, *Judices* dictos illo ævo omnes *missos*, h. e. *nuntios* & Præfectos Regios vocant *Judices* & Franco-Galli *Juges*. Qua de re in libro De Magistratibus veterum Germanorum.

Parentes ejus erant) scil. Warinus & Ruadhardus, de quibus Walafridus, Ratpertus & Wettinus, quos supra diximus ex Comitum Gravensurgensium familia fuisse. An ergo ex eadem familia Conradus I. Imperator, ut *parentum* nomine intelligantur majores materni? Ita certe colligimus ex iis, quæ infra tradit Ekkehardus, scribens de supplicio Pertholdi & Erchingeri, eodem genere Warini & Ruadhardi prognatorum & in Ducatus procuratione successorum: *Omnique anno ille, dum vixit, censum capitis sui in cera ad sepulchrum ejus* (S. Othmari) *ut filius carnificum illorum, pro reatu in eum quasi proprio misit.* Itaque Wolfhardus quoque Comes, qui sequitur, & duo filii ejus Wolfhardus & Hainricus, ex Guelforum prosapia extitere. Verum hæc tantum ex conjectura.

Periodum, id est versum uno spiritu prolatum) μονόκωλον περίοδον. Quam vero nullam reperiri auctor est Aquila Romanus libro de figuris, ubi hæc leguntur verba: *Constat ambitus ex duobus, ex tribus, membris, ex quatuor interdum: etsi nonnulli ex uno membro ambitum putant posse compleri, quam* μονόκωλον περίοδον *appellant. Ego autem non video, quemadmodum periodos cognominetur & non potius colon sive membrum, si unum sit.*

Saporatum) Sapore & nidore culinæ atque obsoniorum saturatum, Balbus Catholico, *Saporare, saporatum facere.*

Odorem ferinæ hauriunt & carnium) Ita emendavimus, cum in omnibus libb. veteribus constantissime legeretur *carinum*. An Ekkehardus declinabat, *caro, carinis*, pro *carnis*? ut cardo, cardinis, ordo, ordinis, & similia?

Saltant Satyrici) Ludiones, histriones & mimi. *Sunt enim Satyri leves, ludificantes derisores, saltores*: Balbus Catholico.

Castellum quoddam super Stainhaim) Quod nunc *Stammen*, sed vicus tantum. Nam ipsum castellum destructum eodem, quo Potamum, anno, post Perth. Idi & Erchingeri decollationem, ut observavit Stumpf. Chronic. lib. 5. cap. 16. Erat illud in monte situm, cujus radicibus vicus ille adjacet, & ab incolis hodie vocatur vocatur *Burghalden*, sollemni Alamannorum verbo, qui rudera destructorum castrorum, omisso proprio vocabulo solent *Burg*, *Burgstall*, & si modica castella, *Bürgle* appellare. Quæ res effecit, ut propria nonnullorum castrorum nomina adeo oblivioni tradita sint, ut ne investigari quidem ulla ratione amplius possint, id quod graviter lib. 6. conqueritur Stumpfius.

Lege Alemannicatribus diebus) Hæc Lex non exstat in eo, quod tomo II. exhibemus perveteri & primigenio exemplari. Unde est conjicere, Legi Alamannicæ paulatim alia atque alia capitula ab Regibus addita fuisse. Dicemus in Commentariis ad illam Legem. Porro hujus rei exemplum habes in Charta LXXVII. ejusdem tomi.

Fiscalibus) Militibus præsidiariis Præfectorum Imperatoris. Bona ac prædia Stainhaimensia, & quæ circum, non erant in alodio illorum fratrum, sed feudo ab Imperatore concesso, quod illi ratione officii extorserant. Erant enim *Cameræ*, h. e. fisci Imperatorii, *nuntii* ac Præfecti. Quorum ministri & satellites dicebantur *fiscales*, velut eorum hominum, qui fiscum publicum procurarent & administrarent.

Ut in Diepoldisburg) Id factum referunt Annales ad Ann. Domini 914. *Diepolsburgum*, quam mox urbem appellat, sunt qui in Algovia collocent, sunt qui in Hegovia, eo loco ubi nunc Worblinga vicus, Ratoldicellam inter & Stainam oppida.

Nos

Nos compertum habemus nihil. Hoc constat, dicto Anno 914. quo & Potamus & Stainheimum, funditus deletum fuisse.

Celer præmittitur) *Celer*, veredarius, Italis *posta*, non à *Celere Romuli servo*, ut Benedictus Magister nugatur, nec *à cillendo*, ut Papias voluit, sed à Græco verbo, κέλλειν quod est πυκνῶς τρέχειν. Unde κέλης, qui Latinis *Celox*, ὁ ἐλαφικὸς ἵππος, ut exponit auctor Etymologici & καλητίνης, eques *Ritter*, *Hoffjuncker*. In Vita S. Eugenii Chartaginens. Episcopi; *Tum & quædam uxor cujusdam lætitiæ Regis nomini Dagili, matrona nobilis ac delicata*, &c. *Celeris* voce utitur Ekkehardus infra quoque hoc cap. *Currunt illico celeres, qui Berthæ & urbanis* (i.e. civibus) *suis dicerent*. Et c. 10. *Utinam post illum celeres qui equum illum nobilem mihi reducant, mittere velles*.

Parat illico basilicam & aram) *Basilicam* vocat facellum in ædibus privatis adornatum, in quo sacra peragi debeant. Supra monuimus, *capellam* vocari ab hujus ætatis Scriptoribus sacra vasa & ornamenta quibus, necessitate exigente, quovis in loco, ara ex mensa aut quavis obvia materie composita, sacra celebrari queant. Quo pertingit, quod in veteri Glossar. legitur. *Capella sub quo defertur Eucharistiæ sacramentum in processionibus fieri solitis: & dicitur sic quod olim fiebat de pellibus caprarum. Himmeltz* Alamannis. Inde pro templo est translatum.

Et pallio dorsili caminatam) Infra cap. 10. *Ut in dorsi pallio & cortina lecti sui, qui humilia sentiens ipse jussit deponi*. Notkerus Balbulus de Gestis Caroli M. lib. 1. cap. 4. Et dixit Rex: *Sta post cortinam quæ pendet ad dorsum meum, & ausculta quantos adjutores honoris istius habeas*. Videntur tapetia (*tapetos* vocat Ekkehardus) fuisse retro Principum ac divitum hominum sellas arcuata & parietibus appensa. Cujusmodi in caminata Salomoni præparasse Bertham istam verisimile est. Ut fortean sit legend. *paramtapetos & cum pallio dorsili caminatam. Caminata*, camera, conclave arcuatum, Alamannis corrupta voce *kemlaten*. Infra hoc eodem cap. *Clauditur caminata super Episcopum & duos, qui aderant, Presbyteros*. Cap. 11. *Caminatas claustri Abbatem aperire rogavit*: Cap. 12. *Et caminatam antecessorum Abbatum quietis gratia tandem invitus introiit*. Cap 16. de Ottone Imperatore Ottonis Junioris patre; *Interea pater ad calceandum in caminatam ivit*, ex cœnaculo nimirum, *aus dem Saal*. Ibidem, *In alta illa, quem Sindolfus S. Notkero quondam clausit, locatur caminata*. Utitur & Dithmarus Merseburgens. Episcop.

Duellium) *Dwiel*, tunc *Hochendwiel*, Ducis Wirtembergensis munitissimum omnium, quantum habet propugnaculorum. Nomen dubio procul à bello accepit, pro quo *duellum* veteres dixere. Et in veteri Glossario olim ὀθωνιμεῖος impresso legitur: *Duellum, bellum, quasi dubellum, Duellum locus in quo bellatur, & ubi milites perseveranter durant in bello, à duo & bellum componitur, quasi dubellium quia intus & foris geritur bellum*. Ab eadem origine esse videntur castella illa *Bellicon* in Aergovia & Brisgovia *Belliza* munitissimum Rhetiæ fortalitium, ut horum scriptorum verbo utar, *Bellfort*, *Bellmont*, & similia Alamanniæ superioris loca à Romanis quondam, non ut Tschudo placet, Thuscis imposita.

Heil herro, heil liebo) Salve Domine, salve acceptissime.

Jugulari præcipit) Capitibus plecti, ut alii Chronographi, Adingæ vico Alamanniæ Alpingovianæ.

Coram convivis Rhenum aquæ quasi vinum potarent) Alii cod. *je juni aquam q. v. pot.* Verissime. Curabant cantharos suos aqua repleri, ut dum convivæ ab eis invitati meliuscule; quam sat fuerit, biberint, ipsi soli sobrii atque invinii essent, *je junus* pro non ebrio, id est sobrio.

In cantharo quodam) aquario sc. qui etiamnum Alamannis *kanthen*.

Coppam auream) Lexic. Græco-Lat. κάψα. *urna, hydria*. Recte, nam & ipse Ekkehard, cantharum exponit. Alamannis adhuc *kopf*, opinor quia rotunditate sua capitis imaginem præsentet. Significat etiam poculum rotundum potorium, ut & apud Italos *Cappa*. Apud Tigurinos proprium certæ mensuræ nomen est, ut apud cæteros Alamannos *Stoupus*.

Sarcofagum) σαρκοφάγον In MSS. codicibus perpetuo scriptum erat *sacrofagus*, ab imperitis librariis.

Anaglyphas) Sic & infra cap. 3. Rectius tamen in neutro *anaglypha*, τὰ ἀνάγλυφα Eucherius Lugdunens. in lib. 3. Regum cap. 17. *Anaglypha Græcè dicuntur Latine cælaturæ. Cælata sunt autem vasa aurea vel argentea signis eminentioribus extra intusque expressa. Hæc & alio nomine sculpta vocantur: anaglypha vasa dicta, quod superius sunt sculpta*.

Diptivit ex auro electo) An, *gypsivit*, id est induxit & illevit? Nam ita Burckardus capit. 1. *Othmari ecclesiam crypta & fornicibus gypsi atque auri speciebus convenienter auctam auro & coloribus ornaverat*.

Fortuniis) *Fortunia*, sicut *infortunia*. Balbus Catholico; *Fortunium, prosper eventus & dicitur à fortuna*. Infra cap. 3. *Multa bonis & malis aut fortunia prædixit aut infortunia*. Cap. 5. *Nescio*

quo loci fortunio. Et cap. 15. *Ut cæteros relinquamus, & nostra fortunia tangamus.*

Scriptor ejus Carolum dixit) Einhardus scil. cujus hæc sunt verba: *Tentabas & scribere, tabulasque & codicillos ad hoc in lectulo sub cervicalibus circumferre solebat, ut quum vacuum tempus esset, manum effigiandis litteris assuefaceret.*

Scrinia ejus Palatio addicta) Imperatorio, non Archiepiscopali.

Sapientia æquivoci sui antiqua Salomon) Cujus hæc sunt verba: *Redemptio animæ viri propriæ divitiæ ejus.* Videnda Charta LXXXIV. toti deincipis.

Ascendens que equitem illam velocissimam) Modo dixerat *fernatur ambulatrix mea.* Perniciores esse equas & veteribus potius quam equos in usu, notum. *Equitem* pro equo sive equa etiam alii dixerunt. infra c. 10. *Equite ascenso S. Gallum noctu invadens*, &c.

In proximo prato stationari jussit) *Stationari*, congregari & subsistere.

In Araris pago) *cin Aergöw*: quo modo *Turæpagus Thurgöw. Pagus*, regio, in quibusdam Chartis *gobia, gow. Arar* fluvius ille est, quem hodie *Ar.* Latini *Arolam* dicunt Hepidannus in Vita Wiboradæ lib. 2. c. 9. *In pago qui Erigowe nuncupatur, quem Araris fluvius ex uno latere præterfluit, & altero Rhenus.* Videndus Stumpfius Chron. lib. 7. c. 21.

Chollinchoven) Nunc *Zollikon.* Ejus frequens mentio in Ephemeridibus & Chartis. Fuere qui *Zollichoverorum* S. Galli civium familiam inde deductam scriberent. Verene an falso, à nobis in iis libris, quos de Nobilitate Helvetiorum instituimus, disquiritur.

Sole sequenti) *Sol* pro die, veterum imitatione, quos notavit Servius Honorarius in Virgil. & Lutatius Statii interpres in 3. Thebaid. Balbus Catholico; *Quia Sol est causa diei, ideò ponitur aliquando pro die, sed frequentius in plurali.* Hepidannus d. lib. 2. c. 4. *Cum apud matertteram paucos exegisset soles.* Videntur Latini Græcos imitati. Euphorion apud Stobæum.

Ηελίοις ἤτις σε τριηκοσίοις ἐφόρησε.

Nicander in Alexipharm.

τὸν ἠελίοισι δαμάζων εἴσαρ ὑπαὼ οἴκοι. Scholiastes; τῶν ἡμέρας.

Karolus autem homo deinceps videndus est) Ita 3. vert. codd. MSS. in unius margine adscriptum erat, sed aliena manu. *Raro autem homo.* Fort. *Jam rarus a homo.* An *Karolus* accipitur, ut hodie ab Alamannis *Kärle*, de homine probo, bono, utili, ac strenuo, ut si Alamanniæ dicas; *Von diesem tapfern Kärle?* Sane, *Kerle* olim significasse hominem, sicut adhuc in Suecia & in Saxonia, observavit Flaccius Illyricus præfat. in Otfrydum V Vissenburgens.

Capitulares literas rite creandi) Leg. *caraxandi.* Infra cap. 2. *parietes ejus caraxasse.* Ekkehardus minimus in Vita Notkeri cap. 1. *Humili taraxatione prosequemur.* Ugutio Gloss. *Charaxare, à Character, id est scribere.* Aldhelmus de Laudibus Virginit. cap. 10. *Flexis literarum apicibus in quadrata parietis pagina caraxatis.* Gregorius Turonens. De Miracul. lib. 1. cap. 51. *Parietes domorum atque ecclesiarum signarentur atque caraxarentur.* Adamnus Scotus de locis sanctis lib. 1. in præfat. *Hæc universa, quæ infra caraxanda sunt.* Utitur non semel Aldhelmus Bonifacii Archipiscopi discipul. ep. 69. Ædilvvaldus epist. 69. Isidorus Episcopus ep. 72. & Cinehardus Episcopus V Ventanus ep. 74. In libro Epistolar. Bonifacii Balbus Catholico; *Charaxis, notatio, charagma, impressio, imago, vel littera.* Avianus. *Sicut numus habet caragma Cæsaris, sic homo habet caragma Dei.* Papias Gloss. *Caraxare, exinanire, scribere. Exinanire*, id est delere. Bertichrannus Cenomanens. Episcopus in Testamento apud Brissonium in Formul. *Si quæ literæ, si quæ caraxaturæ, si quæ literæ adjectæ sunt, vel detractæ, ego feci.* Adde quòd notavit noster Freherus tom. 1. Germanic. Scriptor. & Doctor. nosterRittershusius in Sentent. Pauli, Savaro in Sidonium, Serarius in Bonifacium. *De literis capitularibus* vide Notas nostras in Petronii Arbitri Satyricon.

In CAPUT II.

Eulogia) Sic Christiani veteres vocabant munera Deo vota, quæ pauperibus distribuerentur, aut Ecclesiæ ministris mitterentur, vel iis largirentur, à quibus beneficio aliquo affecti essent, aut affici desiderarent, rebus tamen in divinis. Mutuata vox à Paulo Apostolo ad Corinth. 6. & 9. Balbus Catholico; *Eulogiæ, benedictiones, salutationes, & bonæ donationes.* Gregorius Turonens. Histor. Franc. libr. 5. cap. 14. *Post missas petiit ut ei eulogias dare deberemus*, ita illic legend. est, non *eulogos*, ut vulgo. Walafridus in Vita Galli lib. 1. cap. 20. de donis ab Johanne Diacono S. Gallo allatis; *Et oblatis eulogiis salutavit patrem.* Adeundus Pamelius t. 1. Lithurgiæ p. 503.

In CAPUT III.

Operatorum Decanus) Qui alibi *Decanus operis, Werchtegen, Bawmeister.* Est Præpositus operariorum, quem nostri Monachi lingua vernacula vocant *Statthalter.*

Convenire in scriptorio) Musæo publico, Monachorum studiis, & scriptionibus hiberno tempore dicato, Italis *scrittoio.* Infra cap. 1. *Veniunt in pyrale, & in eo lava-*

lavatorium; nec non & proximum pyrali scriptorium.

Totis viribus à dorso ingrandinat) flagellat, verberat. *Grandes* ab his scriptoribus vocantur vibices flagrorum, interim etiam ipsæ flagellationes, quod caterватim grandinum instar irruant. Infra cap. 10. *Titionem ardentem ab igne dicto citius rapiens grandes sine numero nudo infregit.* Ibidem; *Flagello de Pyrali rapto, nisi ei erecto ad ictum brachio occurrissent, grandes incussissent.* Eodem loco, *Si imperitorum aliquis clavstri illius invasori grandes infregisset, non ego curassem.* An. & c. 5. legend. *grandes mihi in collo infregerant*, deleto τῷ ictus velut glossemate? *Grandinare*, flagellare, castigare. In libro, cui index Aurora, *Carnis luxoriam grandinat ira Dei.*

Auricularem & intimum Episcopi) Vett. Gloss. *Auricularis amicus, secretus. Auricularius, secretus consiliator.* Vetus Interp. 6. Reg. 23. *Auricularium à secreto* Auctor Mamottacti. *Auricularius, secretarius*, & *consiliarius.* Infra ca. 6. *Auricularis patris fuit ille homo vilissimus* &c. Verba sunt Adelheidis Imperatricis ad filium de Sandrato Monacho Imperatoris intimo. Conradus Fabariensis casuum cap. 8. Clientibus auricularii.

Labarum) Balbus Catholico; *Labarum est signum belgicum, quod ex auro & lapidibus pretiosis in vexillum S. Crucis transformatum inter alia signa bellica pretiosius erat, quod Imperator & consules adorabant. Hoc signum & adorationem ejus Constantinus fieri jussit.* Λαβέκλιον vocat Curopalates. Videndus præter cæteros Baronius Anal. tom. 3. 4. & seq.

Pro pannis laneis emendis, quos sericales aut tunicas appellant) Fort. *tunicos, Panni sericales.* Francis *serge* vel *sarge.* Alamannis etiam *sarewat*, ut in veteribus Poetis advertere est. *Panni tunici*, aut substantive *tunicæ*, Alemannis veteribus *tunch*, nostris *n.* ablato *tuch*, à verbo *tüchen*, quod est *tingere*, quasi panni tincti.

Circator) Circitor vel circuitor, tralatio à re militari. Sunt enim *circitores* Vegetio, qui περίπολοι ἐφεδεύοντες Polybio. Ut hi vigiles recognoscunt, an in officio sint, ita ille Monachos, an in operis. Conradus Fabariens. cap. 8. *Circatoribus juxta mandatum Apostolici monasteria singula perlustrantibus.* Infra cap. 6. vocat *exactores*, id est auscultatores.

Matrina) in Jure Canonico dicitur, quæ aliquem de sacrosancto fonte, ut loquuntur, levat. Hic pro ea cujus aliquis liberos in sancto baptismate sustulit, quam & insolentiori vocabulo *commatrem* appellant, *commaire.*

Cambocam) Baculum camurum sive incurvum, quam *Pastoralem* nostri vocant, *krumberstab.* Marner vetus Poeta Nobilis; *Sagt mir der Pabst von Rom, was soll ü der krumestab den Gott dem guten Sanct Peter uns zu binden gab?* An eadem carmine ad Episcopos Abbates:

Ewer Krumberstab der ist gewachsen zeinen langen Sper.

Ekkehardus nunc *baculum* sæpius *ferulam* interpretatur. V Valafridus in Vita Gall. lib. 1. c. 26. *Qui & baculum ipsius* (Columbani Abbatis) *quem vulgo cambocam vocant, per manum Diaconi transmiserunt.* Crebra ejus mentio apud Theodorum in vita Magni, ut lib. 1. c. 7. lib. 2. c. 3. 4. 6. & 8. alibi. Videtur autem rectior quorundam codd. scriptura *cambotam* præsentantium, si originem spectes. Nam à Græcis καμπύτης sive καμψότης mihi dicta videtur ἀπὸ τοῦ κάμπτειν, quam ab Orientalibus Monachis accepere Latini.

Et Magistri ejus) Columbani Abbatis, *Spera illa S. Crucis notissima,*) σφαῖρα globo cui Crux infixa, aut particula aliqua sanctæ Crucis inerat, unde & *speram sanctissimam* appellat. Auctor Mamottacti in Isaiam c. 29. *Speram, formam rotundam.* Itali retinent.

Barbarice clamans) Alamannice, *Barbari*, Alamanni sive Germani κατ' ἐξοχήν V Valafridus in Vita Galli lib. 1. prolog. *priori nomine nos appellant circum scriptæ gentes, quæ Latinum habent sermonem: sequenti usus nos nuncupat Barbarorum.* Et c. 6. de P. Gallo: *Non solum Latine, sed etiam Barbaricæ locutionis cognitionem non parvam habuerat*, id est Alamannicæ linguæ. Et c. 25. *Ad utilitatem Barbarorum bene probata interpretando transfunderet*, hoc est, Alamannorum. Paderbornensis Monachus Annalium de Vita & gestis Caroli M. lib. 1.

——*Quod Barbara lingua nominat*
Eresburg. Et eodem lib.
Nomen Heristalli dederas cui
Barbara lingua.

Sidonius Apollinarius lib. 4. epist. 16. ad Aruogastum: Sic *Barbarorum familiaris, quod tamen ne scius barbari sit morum.* Videndus Savaro in Notis, & Commentarius noster ad Einhardum.

Comitis cujusdam filius nomine Wolo) Comitis scilicet Kiburgensis, ut in Vita Notkeri cap. 27. scribit Ekkehardus Decanus.

Panis nitidus factus) Alludit ad verba D. Polycarpi, qui in circo leones cum videret, à quibus erat devorandus, conversus ad populum dixit: *Frumentum Dei sum, & bestiarum dentibus molor, ut purus panis Dei reperiar.*

Panthema) Hoc nomē quod ἔτυμον habeat

non queo divinare. Videtur significare sepulchrum seu imaginem sculptam.

Per psalterium seu per rotam pneumata inventa dulciora sunt) Lego, *neumata*, ut apud Ekkehardum. Decanum in Vita Notkeri c. c. 22. Balbus Catholico: *Neuma, vocum emissio vel modulatio, & neumaticus, modulator dulcis, suavis, & consonans. Et est vitium scriptorum, quum invenitur pneuma, ut scribatur perp. & est ibi barbarismus, quia vitio se additur litera ibi.* Belethus de Divin. offic. c. 59. *cujusmodi sunt tropi, sequentiæ, kyrieleison, & neuma. Hic est notandum, quod semel diximus, neumam fœminei generis absque p. accipe pro jubilo* &c. In Margin. Vitæ Notkeri cap. 17. *Jubilus, id est neuma, quem quidam in organis jubilant, plausum victorum lætantium commendat.* Hugo Reutlingensis Sacerdos in Florib. Musicæ c. 4.

Versibus hexametris hanc neumam consociacis, &c.
Indita pendametris neuma sit ista tuis.

Et alibi sæpe cum apud hunc ipsum tum Guidonem Monachum & Johannem Magistrum in libris de Musica. Quæ non eo animo adducta velim, quasi probum horum Scriptorum ineptias, verum quando semel occœpi hos auctores interpretari, existimavi officio meo fungendum esse. Est aliud agere interpretem, aliud disputatorem. Porro quod Ekkehardus ait *per rotam*, id perspicue explicat Ekkehardus Decanus in Vita Notkeri c. 17.

Carolo) Crasso nimirum, cui Arnolfus successit.

Ad offerendam: Balbus Catholico: *Offerenda, antiphona, quæ canitur, quum oblatio debet celebrari.* Belethus de Divin. offic. c. 41. *Dicto symbolo cantatur offertorum sive offerenda, uti aliqui dicunt*, &c.

In CAPUT IV.

VT *Johannes scribit*) Is est Diaconus Romanus in Vita S. Gregarii Magni P. R.

Frigdoræ autem & Occidentanæ, quas sic nominabant) Iisdem verbis apud Ekkehardum Minimum Decanum in Vita Notkeri capite 91. scriptum legitur, Sunt hymnorum & sequentiarum genera, sic dicta à tropis & modis Musicis, quos *tonos* maluerunt appellare Monachi Martianum Capellam imitari. *Frigdorarum* originem à Græcis, *Occidentanarum* ab Latinis esse, vel ipsa nomina fidem faciunt. Nam *Frigdoræ* constant ex modis, quos Græci vocant *Phrygium & Dorium*, quicis de præter antiquos, qui de Musica integros libros reliquere, Mart. Capellam, Aur. Augustinum, Boëthium, & Isidorum Hispalensem, videndus Henric. Loritus Glareanus in Dodecachordo, M. Ant. Majoragius orat. 33. & post Vincentium Galilæum de nova & antiqua Musica Erycius Puteanus in Musathena. *Occidentanæ* videntur mutatis Græcæ Ecclesiæ modis à B. Ambrosio Mediolanensi Episcopo inventæ à Gregorio Magno Pontifice Romanor. in Occidentali Ecclesia institutæ, & in Alamanniam atque Franciam invectæ, ut verbis non obscuris tradere vide, ut Johannes Diaconus in ejus Vita, quem Ekkehardus noster est secutus. Et confirmare videntur, quæ notanter scripsit innominatus Hugonis Reutlingensis Interpres, ei (ut putatur,) coævus, in Prohœmio: *Post incarnationem*, inquit, *CHRISTI plures Doctores Sanct. Ecclesiæ, & specialiter Sanct. GREGORIUS & AMBROSIUS, cantum Musicalem, quo tam Latini quam Alemani, cum cæteris linguarum diversarum nationibus, utuntur in divino officio, in duo volumina librorum, videlicet in Antiphonarium & Gradule, collegit, dictavit, & neumavit seu notavit. Processu tamen temporis quidam Alemani, & præcipue canonici ordinis Sanct. Benedicti, qui cantum Musicalem non solum ex arte, verum etiam ex usu & consuetudine perfecte & cordetenus didicerant, ipsum, omissis clavibus & lineis, quæ in neuma seu nota Musicali requiruntur, simpliciter in libris eorum notare cœperunt, & sic decantaverunt deinde juniores, & suos discipulos sine arte & frequenti usu & ex magna consuetudine cantum informare, qui cantus sic per consuetudinem doctus ad diversa pervenerit loca. Unde jam non Musica, sed usus est denominatus. In quo tamen cantu discipuli deinde à Doctoribus, & Doctores à discipulis multiformiter discrepare cœperunt. Ex qua discrepantia & artis ignorantia usus dictus est confusus. Quo usu confuso spreto, nunc vere omnes Alamani hactenus miserabiliter per cantum seducti ad veram artem Musicæ revertuntur.* Et quæ sequuntur de Gregoriani cantus depravatione in Occidentali Ecclesia, quum maxime Alamannica, ejusque restauratione per peritos artis Musicæ. Verum de hoc Gregoriano cantu, quem & Occidentalem, Latinum & Romanum videntur appellasse, exstarent ipsius Gregorii, item Romani Monachi, & Notkeri Balbuli de Musica libri, quam rem nunc quis addubitet nos facturos certiores. Dicemus tamen aliquid amplius ad cantum Musicum, quatenus & locus iste desiderat, & tu nobiscum postulas non igno-

ignorare. *Modi musici* initio tantum quatuor veteribus noti, *Dorius*, *Phrygius*, *Lydius*, *Aeolius*. Quibus postea accesserunt *Asius* & *Jonicus*. Qui duo mediæ ætatis Musicis ignoti illorum virtus quidem nota, appellatio ignara. Quippe *authentos* nuncupabant sive rectius *authentas* ordine cardinalis numeri, *primum*, *secundum*, *tertium*, *quartum*. Quibus subjunxerunt alios quatuor ab haut scio quo inventos, *plagales* seu *subjugales* à se dictos, quos primus (nisi vehementer memoria fallit) Glareanus Græca præpositione à cæteris distinxit, nominibus inditis *Hypodori*, *Hypophrygii*, *Hypolydii*, *Hypoæolii*. Et hi octo toni soli à media ætate cogniti. Id nos præter Guidonem & Iohannem Magistrum docuit interpres ille capite 4. unde hæc verba duximus adscribenda: *Nota quod tantum quatuor toni à Græcis primo & principaliter erant adinventi, his videlicet, prothos, deutros seu deutrius, tritus, & thetrardus. Hæcenim nomina Græca ipsi Græci ipsis imponebant. Hos autem tonos autentos, id est digniores appellaverunt. Cantus enim, qui tunc temporis habebatur, eisdem quatuor tonis proprie poterat attribui. Nondum enim B. Gregorius cantum Gradualis & Antiphonarii, nec S. Ambrosius suum dictaverunt cantum, quibus cantibus nunc sancta mater Ecclesia utitur. Moderni itaque Musici videntes prædictos quatuor tonos minus posse sufficere ad omne genus cantus discernendum, quatuor alios prædictis quatuor addiderunt, quos plagales seu subjugales sive servos seu discipulos præfatorum quatuor vocaverunt, quemlibet prædictorum tonorum in duos distinguendo seu scindendos ut prothum in primum & secundum, deutrum in tertium & quartum, tritum in quintuus & sextum, thetrardum in septimum & octavum. Dicitur autē prothus à prothos, quod est primum: deutrus seu deutrius à deutro, quod est secundum: tritus à tris, quod est tres: thetrardus à tetras, quod est quatuor. Primo enim isti toni secundum ordinem debitum erant dispositi, licet tunc plagales toni sint eisdem immixti;* & quæ sequuntur. Tandem & Musices totius renovatio, & novorum modorum adjectio, notarumque transformatio facta circiter Ann. Dom. 1360. Notavit id Fr. Petrus Herp. Monachus Dominicanus in Chronico Francofurtensi ad illum annum scribens: *Musica ampliata est. Nam novi cantores surrexere, & componistæ & figuristæ inceperunt alios modos assuere.* Etenim prius ex usu tantum addiscebant canere neglecta artis disciplina, quæ primulum anno illo aut non multum ante reducta videtur in Ecclesia Occidentali, ut præter Herpium locuples & satis idoneus testis esse potest supra memoratus Interpres, qui illo ipso tempore vixit, & verbis, quæ apposuimus, hæc subjicit: *Temporibus enim nostris super omnes homines variis artibus intendentes, Cantores usum addiscentes magis fatui judicantur: quia in omni arte plura sunt, quæ nostro sensu cognoscimus, quam ea quæ à magistris discimus, &c. Stulti autem cantores usuales & ipsorum discipuli, etiamsi per centum annos quottidie cantarent, unam tamen historiam seu officium per se cantare nequeunt tempus multum, in quo possent in pluribus artibus proficere, inutiliter expendentes. Unde etiam per cantum suum ex varia discrepantia frequenter Deum & Sanctos suos non laudare, sed se invicem in choris, & in ecclesiis confundere solent, & per hoc Deum ad iracundiam provocare. Vanitate ergo usus postposita cuncti cantores, qui hactenus usum didicerant & cantaverant, per consilium auctoris hujus operis ad veram artem cantandi revertuntur, quæ ars est Musica* &c. Videtur & tunc primum Musica partiri cœpta in *Choralem & Figuralem*, fuisque singulæ notis propriis scribi. Nam ejus partitionis nulla apud superiores mentio, ne illum quidem Reutlingensem Hugonem, qui se teste paulo ante illud tempus floruit, hoc est, A. D. 1342. Versus ejus, quibus id testatur, sunt;

M. solum, tria C. simul X. tria præteriere
Post Christum natum, binum si junxeris annum.
Cum flores istos contextuit Hugo sacerdos
Reutlingens. noris, si nomen scire loci vis,
Conscio Svevorum quo colligitur variorum.
Post annos denos hinc plurima consociavit,
In variis spaciis hujus librique locavit, &c.

Videtur Hugo iste pleraque mutuatus à Guidone Monacho, qui post Boëthium primus censetur à Monachis, si qua fides Hugonis Interpreti. Cum: *Unde ipse Dominus Guido* (ait) *qui unus post Boëtium hujus artis tanquam neglectæ & oblivioni traditæ reparator fuit*, &c. Qui autem novi illi modo, quos Herpius anno illo scribit assutos, nondum mihi constat. An, quos hodie vocant, *Mixolydius*, *Hypomixolydius*, *Hypoionicus*? Si sunt, ecquibus tum nominibus appellavere? *Hyperæolius* & *Hyperphrygius* nuperi sunt, atque à nostris rejecti ceu spurii.

Aut fusum aut jusum) Quidam libb. vett. *aut fusum aut visum*. Illa scriptura confirmatur ab Ekkehardo Decano in Vita Notkeri cap. 9. & Anonymo quodam Sanct. Galli Monacho in libello, qui inscribitur: *Institutio Patrum de modo psallendi sive cantandi, ubi ita scriptum est: Nullus ante alios aut post incipere in versu vel cantu verba cantata reiterare, vel nimis discorditer festinare præsumptiori vel altiori, remissiori & gravori, id est fusum vel jusum, tardiori vel velociori voce*, &c. An Ekkehard. noster, cujus auctoritatem isti sunt secuti, deceptus fuit privata alicujus libri scriptura, cum dicere voluerit, *fusum aut versum*? *Fusum*, etiam hujus ævi auctores scripsisse testes sunt locupletes in Glossis suis Papias ac Uguitio, qui & Huguitio.

Villici majores locorum) Infra capite quinto. *Minus culta incolere incipiens, majores, quos diximus, talium defuerit minus ei obtemperarent.* Isidorus Gloss. *Viticus actor*. Leg. *Villicus*, qui Ciceroni *possessionum & villarum dispositor*. *Villici majores* qui & ἁπλῶς *Majores* Alamannis etiamnum *Meyer* erant rusticarum possessionum & villarum administratores. Docuit nos Bertoldus Abbas Zuifaltensis libro de origine sui Monasterii, his verbis: *Ex his alpibus, ex decimis, & diversis areis, ex mancipiorum servitiis, procurator villæ daturus erat omnia vasculavino necessaria quotannis; cum trecentis caseis alpinis suum precium habentibus. Et hæc omnia cum sibi subjectis ad villam Fozahha, ad Brigantinum sive Podamicum lacum idem in plaustris necessaria deportaturus. Procurator villæ*, idem qui *villicus major*. Erant autem *villici isti majores* ab initio ex plebe & vulgo: postea progressione facta, cum à Dominis suis, non Principibus tantum, sed vero Baronibus & Nobilibus, prædia in beneficium sive feudum, ut Jurisconsulti loquuntur, accepissent, eo titulo etiam nobilitatem sibi vindicare cœperunt. Quo ex fonte infinita Nobilium profluxit multitudo. Quidam etiam ab officio nomen retentarunt, quorum ingens apud Alamanno-Helvetios numerus. Eorum nonnullos, qui tunc in memoriam sunt, & partim adhuc superant, partim sunt extincti, non pigrabo adscribere. Sunt vero *Majores* (*Meyer*) *de Herdliberg, de Glarus, de Hochfelden, de Windeck, de Reidnow, de Rietheim, de Sickingen, de Altstetten, de Sitten, de Mur, de Knonow, de Burglen, de Eppenberg, Meyer von S. Gallen*, & alii numerosi. Tandem rebus nimium procedentibus abusus natus est, ut ii *Majores*, id est, villici, vocarentur, qui servi non essent, sed prædia colenda certa mercede conduxissent, suo nomine *Coloni* dicti, cujus rei exempla in Chartis observavimus. Hodie apud Germanos ulteriores omnes coloni, sive liberi sive servi sint, eo nomine gaudent, non item Alamannos De *Majoribus villarum* in regno Franciæ, quos illi vocant *Maires des villes*, non est nostri instituti neq; hujus loci commemorare. De quibus tamen qui rescire studet, is videat, quæ tradiderunt Longovallius in *L. imperium*, fol. 53. Alciatus Paradox. lib. 2. c. 13. & Disputat. lib. 3. cap. 1. Drosæus Methodo Juris in *L. magistratibus*, παράκ. de Jurisdict. & in lib. 10. Cod.

Scuta & arma polita gestare) Quod vetitum rusticis & ignobilibus etiam Lege quondam Alamannica, ut ex hoc loco condiscimus. Quæ repetita ab Friderico I. de pace tenend. libro 2. Feud. titul. 27. §. Burckhardus Casuum capit. 8. *Cellerarii Ecclesiæ juris villicationis in modum beneficiorum habere contendebant, & contra consuetudinem quidam ex ipsis more Nobilium gladium cingebant*. Vide Animadversiones nostras in Winsbeckium. Durat hujus legis imago in quibusdam Germaniæ urbibus, ubi quam Patriciis & Nobilibus non licitum cuiquam civi gladium gestare.

Tubas alio quam ceteri villani) Tubas pastoricias, ex arborum corticibus contextas, quas vulgo vocamus *Alphörner Villani*, qui in villis, qua fronte *Oppidani, Urbani, Castellani*, qui in oppidis, urbibus, castellis. Adhuc Italis *villano est contadino, huomo de villa & villanamente, de villano*, rustice. Infra c. 5. *Villani quidam prædocti*, id est rustici. Brito Synonym.

Rusticus, agricola, rudus, & *villanus agrestis,*
Runco, ruricula, ruresiris, villicus assint.

Hinc Franci hominem sordidum, rusticanum atque parum scitis moribus viventem vocant *villain*. Auctor ejus libri, cui titulus Destructorium vitiorum, cap. 105. *vulgariter dicitur, Villanus est ille, qui facit villaniam, non qui in villa nascitur.*

Ad Tuscos, ut quidam ait, minandos aluerant apros) Solent lanii canes alere ad minanda animalia, non venatores. Sententia ergo jubet ut legamus, *venandos al. apros*. Et quod statim sequitur: *Venatui, ut viros decet, indulgeamus. Tuscos apros* pro magnis dixit, ut Horatius *Lucanos apros, & boves Helvetios* pro ingentibus. Johannes Vitoduranus in Chronico, qui extra Helvetiam erant.

Cellerarii) Qui & *Cellarii, Keller*, ut hodie, ita olim fuberant Præfectis, quos Germani

Germani vocant *Amptmann*, Alamanni corrupta voce *Amman*, tum *Villicos majores* vel simpliciter *Majores*, sicut dictum. Burckardus cap. 8. *Ministeriales optimos mansus curiarum nostrarum eligebant, Cellerarii Ecclesiæ jura villicationis in modum beneficiorum habere contendebant*, &c. Hujusmodi *Cellerarius* à Regibus quoque Judæorum constitutos ac distributos fuisse, patet ex 2. Paralip. 8. vers. 4. & 6. & cap. 11. vers. 11. 12. & 17. *Cellariatus, Kellerey*.

Curtes) *Curias* vocat Burckardus & Fabariensis, id est *colonias*, *Höf*, in quibusdam Alamanniæ locis *Gurt*. Legitur cum alibi in his historiis, tum apud Fabariensem capit. 13. 16. 20. &c. Cæsarius Heisterbacensis libros Exemplorum: *Ex curtibus Ecclesiæ, quæ necessaria erant, tam in aratris, quam in pecoribus sive expensis, ipse quasi solus universa provideret. Curtinum* pro curte rustica apud Auctorem Destructorii vitiorum non semel. Significat autem *Curtis* vel *Chortis* proprie numerum hominum aliquo in loco congregatorum. Franci eo nomine familiam initio intelligebant, id est servorum mancipiorumque cohortes. Quæ quia plurimum ruti, ut agros colerent, inde fieri potuit, ut prædia rustica συνεκδοχικῶς eo nomine nuncuparentur.

An veteres Franci Latinorum Provincialium *Hortum* ad pronuntiationem suam detorquentes mutarunt in *Chortum* vel *Chortem*, postinde *Courtis* deleta aspiratione, vel *Curtis*, quo prædium rusticum intelligunt? Valde fluctuat animus meus in origine hujus vocis: & utra sit potior, Judicent doctiores, & vel alterutri harum, vel illi quam infra propositurus, in rus sum, fundi fiant potiores. In vetustis Tabulis ac Historiis *Curtium* appellatione venit possessio quædam integri status, ut Jurisconsulti loquuntur, hoc est, pleni juris, cum adjacentibus mancipiis, pecoribus: fructibus, & omni jure suo. Quo nomine & jurisdictio interdum comprehenditur, & ea fere, quæ caret imperio. Alienissima enim fuere tam à Monasteriis quam privatis hominibus imperia vel mera vel mixta.

In CAPUT V.

Gladium, quem Chuono tunc, ut moris est, gerebat) Quia gladio cingi proprium illo sæculo nobilitatis, ut modo dictum, insigne. Quod adimebatur illis, qui infamia notati. Qui mos apud Alamannos nostros durat adhuc, dicunteque *ehr und wehrloß machen*.

Præstationes militibus suis petivit) Tributa pro exercitu, qui in Italiam duceretur, conscribendo exegit. *Præstationes Kriegssteur*, tributa, quæ ad expeditionem faciendam à Dominis exigunt, à vasallis præstantur. *Expeditionem* dixit Burkard. c. ult.

Piltris loricæ fiunt) Fortassis legend. *filtris*, id est filis vel funiculis. Balbus Catholico. *Filtrum, filum dicitur, quia ex pilis animalium fiat unde filtratus*. Cujusmodi loricas perveteres ex funiculis orbiculatim contextas quas lineas vocabant, & alias vidimus, & parens meus piæ memoriæ in armario suo à majoribus acceptam antiquitatis causa quam religiosissime custodiebat. Nec Alamannis, sed aliis etiam gentibus antiquitus in usu. Nam Alexandrum lorica linea usum auctor est Plutarchus in ejus Vita. Et thoracibus lineis græcos pugnasse testis est Homerus. Iphicrates quoque *genus loricarum*, mutavit, *& pro ferreis atque aeneis linteas dedit*, ut scribit Aem. Probus, sive is Corn. Nepos sit, in lib. de vita Excellent. Imperat.

Wannis scuta simulantur) Vanni pro scutis erant. Est autem *vannus*, ut Papias definit, *instrumentum de vimine factum in modum scuti*. Priscos Germanos scuta gestitasse viminea auctor est Cornel. Tacitus, & nos docuimus Animadversionibus ad Tyrolem Scotorum Regem.

Sparrones & fustes acutæ focis præ durantur) *Fustes* in armorum generibus etiam Cyprianus Thascius posuit epistol. quinquagesima quinta. *Fustes & lapides*, inquit, *& gladios, quos verbis parricidialibus jactabant, non perhorrescimus*. Et Sallust. Catilin. apposite ad hunc locum: *Cæteri, ut quemque casus armaverat, sparos aut lanceas, alii præcautas sudes portabant*. Ait, *focis prædurantur*, ut apud Poëtam: - *Sudibusque præustis. Sparronis* spari, *paren*.

Sintrianum) Ita restituimus locum in vett. codd. corruptissimum, in quibus *sint tria unum* legitur similiter infra cap. decimo quarto, in Keraldo Monacho, *Sintrianus*, qui & *Sintria*, nobis Alamannis *Sitter* vel *Zitter*, fluvius est rapidissimus in summis Alpibus Abbatiscellensium oriens Alpisaxum inter & montem Chronium, & in defluxu superiorem Turgoviam perluens, tandem ad oppidum Episcopicellam Turiæ commiscetur.

De tribus fluviis in unum confluentibus) Ergo dictus Sintrianus, quod tria flumina fiant unum, quorum unus, *Fluss* dictus, *der Fluß*, ex monte Chronio: alter *Weisbacha* è Suandio: tertius *Barbacha* Brylliscovvo delapsi confluunt. Porro Stumpf. aliud adfert veriverbium. Arbitratur, *Sitteram* dictam quasi *Zitteram*, à tremendo & horribili ejus per saxa atque rupes delapsu, Chronic. lib. 5. cap. 23.

Fitque castellum, ut S. Trinitati decuit, fortissimum) Quodnam hoc castellum

lum fuerit, nusquam est expressum. Hepidannus in vita Wiboradæ lib. 1. cap. 31. ait *munitionem* fuisse *unius milarii in monasterio*, scil. Helvetici. Mihi quidem, cum rationes locorum considero, videtur in Alpibus extructum natura locoque munitis, adversus hostium tam immanium irruptiones. Nec dubito, quin *Clanx* fuerit fortissimum illud atque munitissimum ad Sintriam in Rhæticis Alpibus castrum probo milliario Helvetico supra Sanct. Galli Monasterium. Huic enim loco, non alii, convenit descriptio sequens; *Audita castelli natura, quod obsideri non possit, locum autem longo collo & artissimo impugnantibus maximo damno certoq; periculo adibilem*, &c. Deinde narrans Engilberti Abbatis in explorandis hostibus audaciam, ait cum per summa montium ad castellum rediisse: *Montem proximum*, inquit, *superant, castellumque per avia celeres tandem revisunt*. Et de presbytero ac Heribaldo Monacho Ungaros fugientibus verba faciens, scribit eos cacumen proximi montis occupasse, unde castellum potuerint conspicere. Quæ certè, nisi de Abbatis cellariis montibus, quum alii nulli sint, non intelligi possunt. Sed & illud opinionem nostram confirmat, quod ad hoc castellum in summis maximisque periculis suis Abbates semper confugere soliti, seseque in eo contra hostium vim atque impetus continentes tueri. Unde & *Abbatis Cellæ* nomen accepit, quo modo *Episcopi Cella* in Turgovia à frequenti conversatione Episcopi Constantiensis. Tandem ab Abbate haut scio quo cum certis quibusdam prædiis in beneficium conceditur Monasterii cuidam ministeriali, cujus posteriori ex loco se *von Klanx* cognominavere. Rudolph. de Clanx *miles* (quo nomine equestris homo sive nobilis intelligitur) talis est in quodam instrumento Fabariensi Monasterio dato, A. Dom. 1257. de ejus destructione, vide quæ diligenter ac sollerter collegit Stumsius in Chronic.

Capella citata fit oratorium) *Citata*, id est citò atque celeriter à festinantibus fratribus extructa atque ædificata.

Et dyptichiis capsa) Leg. diptychis *Diptycha* in veteri Ecclesia duæ tabulæ erant, quorum altera virorum, altera mortuorum eo nomine continebant, quæ in missa recitabantur: tralato vocabulo ab ostreorum diptycho, cujus mentio apud Ambrosium Hexamer. libro 5. cap. 8. Ex his eradebantur, qui post mortem anathemizarentur. Dionysius Areopagita Ecclesiast. Hierarch. cap. 3. *Cum omnes se inter se salutaverunt, mystica sanctorum* διπτύχων *recitatio fiat.* Loquitur de σύναξεως λειτουργία. Jacobus Diaconus vita Sanct. Pelagiæ; *Quo illa audito, statim transmisit diptycum tabularum per eosdem pueros ita continentem; Sancto discipulo Christi peccatrix & discipula Diaboli. Audivi de Deo tuo, quod cœlos inclinavit & descendit super terram*, &c. *Diptychum* vocat epistolium, quod Pelagia conversionem & baptismum ac communionem sanctorum in diptychis comprehensorum à B. Nonno Episcopo Heliopolitano flagitavit. Formulam orandi *super* recitata *Diptycha* hanc in Sacramentario suo tradit Gregorius Mag. *memento etiam famulorum tuorum, qui nos præcesserunt & dormierunt in somno pacis.* Plura de his Jacob. Pamelius in Cyprian. epist. 66. & Litburg. Tom. 1. pag. 262. Cujacius observat. lib. 4. cap. 27. Gothofredus ad L. 7. §. 5. *C. de summa Trinit. & fid. Cathol.* Gregorius XIII. P. R. ad Gratianum 24. q. 2. c. ult. & nos in Notis ad Prudentii *Diptychon*, quod perperam hactenus Amœno cuidam tributum. Ekkehardus & alii ejus temporis Scriptores *Diptycha* vocant libros anniversarios, in quibus eorum nomina perscripta, qui pro suæ aliquid animæ remedio Monachis & Clericis legassent: custodiæ quorum *capsæ* istæ paratæ.

Ciborium Othmari) Infrà, *Ciborium S. Othmari argento vestitum nudant*) Mentio ejus & alibi. Athenæus? Κιβώτιον, ποτηρίε γένος, οἷον σκυφίον. An flasconem illum parum intellegit, quo de Walafridus in vita Othmari cap. 9. Balbus Catholico; *Ciborium quoddam vas ad cibos deferendos.* Confundit *ciborium cum cibotio.* Pompejus Festus; *Cibus appellatur ex Græco, quod illi peram, in qua cibum recondunt*, κιβώτιον, *appellant.* Orus Milesius in Etymologico apud Fluvium Ursinum Notis in Festum. Κιβωτὸν ὤφειλε διὰ τοῦ ειδιφθο διὰ τὸ κεῖσθ ἐν αὐτῇ, &c. ἴσως ἐτρὰ τὸ κιβθ· γέγονεν, ὅσημαίνει τὸν τροφεῖον, καὶ ἴβεσις ἡ πέρα ἡ ἡ κιβωτὸς παρὰ τὸ κεῖσθ ἐκεῖ τὴν βόσιν.

Corium ad calceos Camerarius hoc anno non dedit) Habuerunt Monasteria ditiora etiam officiales suos Monachos magnæ existimationis, & propriis beneficiis dotatos. Qui & proprios sacerdotes velut ancillares duos an tres habuerunt, & scholares totidem: ita priva sigilla, & possessiones privas, &c. ut in Chartis est videre. Fuere autem *Decani, Propositi, Custos, Sacratarius, Cellarius* vel *Cellerarius, Camerarius, Portarius* sive *Portanarius* aut *Portnarius, Hospitarius* vel *Hospitalarius, Aedituarius*, &c. Et hæ officiales personæ fere cum Abbate ad firmandas donationes aut concambia facienda, etiam in longinqua loca iverunt. Et videntur in tempore Othmari duasse, atque adeo cum Abbatia instituti. Nam

ante

ante Cozbertum Abbatem jam illi omnes leguntur in Chartis.

Primipilares) Capitanei, tribuni, ductores. Statim post: *Primipilares claustri planiciem tenentes omni copia convivantur.* Quos inox vocat *Principes*, id est Ductores, *Hoptleuth*: Effusa *lætitia saltant coram Principibus & luctantur.* Illico, *Provolvitur miser Principum cum lacrimis pedibus.*

Cellario) Cella, *Keller*, Brito Synonymis;

Dic Cellaria, promptuaria, dic apothecas.

Kerardus Monachus Augiensis Synonymis; *Cellarium, penus, pincerna, hypotheca*, Lego, *apotheca.* Vetus interpres Canticor. 1. *Introduxit me Rex in cellaria sua.* Jonas Abbas in vita Columbani: *Vas quod typrum vocant ad Cellarium apportavit.* Walafridus in vita Galli l. 1. c. 11. *De parvo Cellario panem in integrum famulantibus porrexit.*

Usq; ad sigillos adhuc plena) *Sigillus*, nobis Alamannis *Sigel*, est epitomium vasis vel obturaculum, quod orificio, ut Apulejus loquitur, vel ori summo doli inseritur, illudq; obstruit, sic dictum, quia olim vasa signabantur. Cujus rei habes elegantem locum in Facetiis Hieroclis Philosophi, quas ante annum vulgavimus, c. 16.

Minare) Verbum usurpatum Apulejo quoq; & aliis elegantioris notæ Scriptoribus, quos notavit P. Colvius in Notis. Infra hoc c. *Boum paribus copiosis parique tractu minatis.* Auctor Mamatracti in Isaiæ c. 20. *Minabit, ducet.* Seilo Magister in Different.

Dum grex minatur lupus illi dente minatur.

Gajus quidam Grammatista in Catholico laudatus.

Troia minans cecidit non se bene minans.

Balbus Catholico; *Minare, compellere vel ducere.* D. Hieron. *Me minavit & abduxit in tenebras, & non in lucem.* Hinc Francorum *mener* & *pourmener*, quod & *promener.*

Retinaculorum) *Retinacula*, sunt siphunculi seu fistulæ, quæ dolio immissæ liquorem reddunt, *Zapf*: *seraculum* vocat Theodorus in vita Magni, ubi vide Glossas.

Cumque more suo super viride fœnum singuli ad prandendum absque sedilibus recumberent) More videlicet Orientalium populorum, qui cibum sumpturi non assident mensis, ut nos Occidentales, sed tapetibus, si divites; fœno aut stramine stratis, si tenues, humi accumbunt. Quem morem Turcæ nec dum amiserunt.

Absque sedilibus recumberent) *Sedile*, Alamannis *Sidel*, olim sedale. Otfrydus Wissenburgensis ad Salomonem Episcopum Constantiensis;

Eher Biscof ist nun ediles

Kostenzero sedales, id est, sedilis, sedis, *Stuls.* Videndus Achilles Gassarus in Dictionatio priscarum vocum.

Plenis cuppis) *Kuoffen*, *coupe* Francis. Jos. Scaliger. Annotat. in Copam; *Cuppæ quidem vasa vinaria, sed quæ mustum è torculari excipiunt, non quibus ad bibendum utimur: quamquam hodie in vulgari sermone nomen cupparum in generibus cyathorum usurpemus.*

Ludicrum, quod Teutones pichin vocant) Qualis iste lusus, aut quid *pichin* hoc loco significet, ut scirem, ei rei operam dabam. Apud Belgas *pickelen* vocantur astragali seu tali lusorii. Sed nihil ad cultellos. Apud Alamannos hodie lusus est in usu, qui cultellis fit, vocaturq; *Pecken*, sive *Picken*, & modum fit ad istum, Culter à talis usq; ad verticem singulis membris uni post alterum admovetur cuspide. Dein capulo compræhensus omni nisu & ex summa vi rotatur terram versus, si mucrone infixus steterit erecte, prosper est jactus? sin capulo inciderit, malus. Verum ne iste quidem videtur huic loco posse accommodari. Marquardus Freherus, nobilissimus simul & eruditissimus, Palatini Septemviri Consiliarius, pro *pichin* legend. censet *picken*, quod in vet. Glossario exponitur *scabere, pungere*, ἐυσοχίως, opinor. Videtur namq; lusus fuisse in convivis & hilaribus usurpatus, quo ejus, quem ei rei alligabant, ut risum jocumque facerent, verticem non advertentis radebant.

Monasterio omisso villæ domos &c.) Ergo nondum erat oppidum in loco S. Galli, sed tantum villa, cujus appellatione hujus ævi scriptores intelligunt vicos celebriores. Quod haut diu post sub Annone Abbate contra hujusmodi hostium invasiones muris cinctum & fossatis circumdatum A. D. 954. ut exstertim scribit Ekkehardus infra cap. 8.

Castellani) Præsidiarii in Castello milites, qua notione utitur & Burckardus c. 7. Alioqui *Castellani* dicuntur Domini Castrorum, nobiles in Castellis habitantes. Apud Sclavos Polonos sunt Castrorum Regiorum Præfecti atq; Præsides. Et sic usurpavit Marcellinus Presbyter in vita S. Suniberti Episcopi c. 7. *Ob defensionem Castellani Trajectensis*, id est, Præfecti. *Chatellain* Francis, sed nomine ad eos delato, qui apud Helvetios *Ammani* in villis.

Hostium invasionis primicerius) ad hostes invadendos & explorandos primus auctor, & antesignanus ipse atque ductor, *signifer* c. 11. *Consessum collegii nostri signifer aggressus est*, Brito Synonymis:

* Ita legen. non *signarius*, ut in vulgar. codicibus.

*Signifer, anteque signanus * rem*
signat eandem,
His primicerius, vexillifer associantur,
Primus pila gerens primipilus tomes istis.

De nobilibus enim ille natus) puta Comitibus Dilingensib[9], ut in illis vitis præscriptum est, quas Welserus noster edidit.

Continentiæque stropheo, id est cingulo virginali) Posteriora verba videntur esse à manu lectoris, qui ea in margine annotaverat, ab imperio librario in textum recepta, ut alia in his libris sexcenta. Porrò interpretationem confirmat Balbus Catholico, *Strophium dicitur pallium virginale.*

Pulvillum) lectisternium, ut ipse met Ekkehardus interpretatur, id est culcita, quæ in lecto substernitur, ut ei incumbamus. Imperite dictum, cum *pulvillus* sit προσκεφάλαιον, quod vocant Erotianus & Philoxenus *Hoptküsselin*, cujus primitivum *pulvinus Pfülben*, Alamannis, pro *Pfulwen*, mutato W. in b. sollemni nostræ gentis more. Placiades, sive is Placidis sit, Glossis ab Roberto Constantino in Supplimento citatis; *Pulvinus, privati hominis cervical sive culcital. Pulvinar verò ac pulvinaria Principum sunt vel Regum, id est lectisternia.*

Tali ille lectisternio) pro stragula vel stramento lecti. Auctor Historiæ de S. Findano, c. 4. *Pro lectisterniis lapides velatos pausans corpori occulte supposuit.*

Graphio) Kerardus Augiensis Synon. *Graphius, stylus, calamus, pugilaris.* Brito Synonymis;

Sunt graphium stilus, & calamus
Scriptoribus apta;
Atque pugillaris fertur capiente pugillo.

Hinc *Graphiarius* pro scriba, Cancellario.

Sub capula) Balbus Catholico: *Capula, parva capa. Capa, ornamentum capitis.* Nestor Novariensis Lexico; *Capula genus est vestis.*

Mi sodes care) *Sodes* pro sodali, à Barbaris dictum docemur ab Ugutione. Et Balbus Catholico inquit: *Quod quidam dicunt, quod sodes tantum valet, quantum socius, omni caret ratione.* Unde patet errorem hunc esse vetustum, qui mihi videtur ex compendio scripturæ natus, *sodes*, quo notatur *sodalis*. Supra cap. 1. de Salomone: *Quo in conclavi tuo uteris mihi, sodes, tribue.* Verba sunt Hattonis Archiepiscopi Magontiensis ad Salomonem sodalem suum. Infra cap. ult. de Notkero Abbate: *Bene, ille ait, mi sodes, narras.* Aldhelmus discipulus Bonifacii Archiepiscopi in carmine 4. Epist. 69. *Phile Christi charissime, Cingo amoris vinculo Olim sodes sanctissime.*

Quam decenter tibi clypei fascia insidet) *Clypei fascia. Schiltlor*, quo pacto galeæ fascia, *Helmlor* & *Brunlor*. Vide animadversiones nostras ad Winsbeckium.

Non longe à monasterio Pons altus) In silva, ea via qua Constantiam itur, *die Langbrück*, olim *Pontalt* dictus.

Bozanarium suum expectanti) An sic vocat aurigam, qui boves agebat? Quod si est, legendum erit *bozagnarium*, ἀπὸ τῦ *bosagnarium*. Balb. Catholico: *Sagma à sagum dicitur, quæ corrupte vulgo dicitur sauma vel salma, id est sella, vel pondus, vel sarcina, quæ super sellam ponitur: & dicitur à stratu sagorum, id est sellarum, vel quia sellæ sago solent sterni. Unde sagmarius, id est caballus; & hæc sagmaria, id est equa vel mula: vel ut generaliter dicam, quodlibet jumentum potest dici sagmarius vel sagmaria, pro diversitate sexuum.* Nec jumentum solum, sed & qui jumentum agit. In Destructorio vitiorum cap. 96. *Sagmarius quidam bubulcus arabat pratum ut seminaret: sed boves, ut solebant, non arabant, imo pro posse recalcitrabant, propter quod aratoreos aculeabat. Boves autem vociferati sunt contra eum dicentes: Maledicte, qua de causa percutis nos, quia semper servivimus tibi: Quibus sagmarius, cupio arare pratum, ut mihi & vobis cibum tribuat*, &c. Quibus locis omnibus perperam in vulgatis codicib. *& sagina & saginarius*, &c. excusum est. Ergo pro illorum verbis, *asinus sagmarius*, *Sackträger*: *Bos sagmarius*, &c. clitellarius, *Saumoxe: equus sagmarius*, *Saumroß*. Sed conjunctis vocib. *bozagmarius* pro bubulco vel agitatore, *Säumer*, *Ochsensäumer*. Quod si cui minus placet, is consideret, an scribi oporteat *bostanarium*, id est morticinia boum. Jam enim de casu boum ad Episcopum elatum erat, qui propterea anxius exspectabat morticinia prostratorum & à curru suffocatorum suorum boum. Id quod innuere videntur ea, quæ sequuntur verba: *Adjumenta nectentes Episcopo bostanarium suum exspectanti deferunt, & integra omnia & sana ostendunt. Laudes Deo cum fratrib. tandem vir Dei publice persolvens*, &c. Derivatum nomen à *Bostar*. Ugutio Gl. *Bostar, locus ubi boves stant, stabulum. Dicitur etiam bostar, locus ubi corpora boum comburuntur.* Papias Gloss. *Bostar, locus ubi comburuntur corpora boum, vel statio boum.* Itaque *bostanarium*, quod ad bostar deducendum sit. Sed hæc arbitraria sunto, non definitiva.

Ut nos nobis est cappa illa aquilifera indutus) Aquila imperiali insignita & acupicta, in signum ejus libertatis, quæ præter Imperatorem non agnoscit superiorem).

Hæc

Hæc in processionibus publicis splendidioribus Abbas vel ejus loco Episcopus, si qui adesset, cui honorem illum cederet Abbas, indutus reliquias ejus Sancti ad quem processio fiebat, bajulabat. Infra cap. 10. ait Hadvviga Sueviæ Dux. *Sanct. Galli locus Imperialis libertatis quum sit, meique regiminis, immunitatis privilegio pollet*, &c. Et ibidem eodem loco: *Si Regiæ libertatis Abbatem*, &c. Et aliis locis persæpe hujus libertatis fit mentio.

Capitio cappæ impositio) Differunt *capitium, caputium, & cappa. Capitium* ad os tunicæ collum circumamicit humeris injectum, veteribus Alamannis *Goller*, quasi *collare*, quàm vocem Germani adhuc retinent, nostrates Alamanni pro eo dicunt *Halßmantel*. Et fuit usus capitiorum eriam mea memoria, qui jam prorsus obsolevit. Nam quod nunc eo nomine appellant vestimenti genus, plane à veteri illo diversum est. Hoc totos humeros, dorsum atque pectus tegit: illud collum modo circumcingebat, ut in antiquis picturis videmus. Romanis tamen videtur *capitium* fuisse id, quod nunc dicimus *Goller*. Sic enim scribit Varro lib. 4. de Ling. Lat. *Capitium, ab eo quod capit pectus, id est, ut antiqui dicebant, indutu comprehendit.* Quo cum facit Nonius c. 14. n. 37. Pro nostro collari Auctor Mamotracti: *Capitium, quod est circa collum.* Græcis περιστόμιον, ut apud Septuaginta Exo. 28. & Job. 30. ὥσπερ περιστόμιον τὸν χιτῶνα μὴ περίεσχε. Latinus interpres: *Et quasi capitio tunicæ succinxerunt me.* Ex quo loco Balbus Catholico: *Capitium; os tunicæ vel alterius vestis, unde caput immittitur.* Perverse. Nam *capitium tunicæ* Hebraismus est, pro capitio tunicali, ut ita loquar, id est eo quod tunicæ instar pectus *tegit*, ut dict. loc. inquit Varr. *Caputium* pro pileo. Codin. Curopal. de Offic. Const. Ἀφιέντες τὰ ἑαυτῶν καπούτια γυναικεῖοι δεύτερον. Balbus tamen Catholico: *Caputium idem quod capa.* Quo modo legendum videtur infr. c. 14. *Et caputium capiti imponens*, ubi omnes l. quos vidi *capitium* non recte videtur habere. Italis *capuccio*: unde Fratres *Capuccini* ex ordine Franciscanor. nomen possident. Est v. proprie *caputium* ea cappa, quæ tunicæ cohæret, in humerum rejecta. *Cappa* autem, capitis tegmen à tunica separatum, cucullus, *Gugel*, *capello* Italis, Germanis *Kappen*, Alamannis *Schlappen*. Walafridus in vita S. Othmari cap. 2. *Ita ut interdum sine tunica sola cappa contectus ad Monasterium remearet.* Wandelbertus in vita S. Goaris; *Ingressus cæpit quaqua versum aspicere, si forte esset locus, ubi posset capam suam pendere vel abscondere, &c. Cumque appropinquasset ad radium Solis demonstratum speciem grossioris perticæ prætendent, appendit capam suam super ipsum radium* &c. Anonymus in vita S. Machutis; *Et ut posset melius ac levius operari, capam in quodam loco vineæ dispositit: peracto; labore cum vellet capam iterum induere, inventum est in ea cujusdam ovum aviculæ*, &c. Lupus Ferrariensis Abbas Epist. 125. ad Volricum; *Minas prædonum, quibus vastatis longæ lateq; celeberrimis locis etiam sedem. Negotiatorum cappas se petiturum jactabant.* Locus est corruptissimus & hoc pacto persanandus; *qui ut l. l. cel. loc. etiam sedem nostram & sociatorum cappas s. p. jactabant, subvertit, ac eos*, &c. De *cappa S. Martini* nota res est vel ex uno Walafridi libro de reb. ad missam spectantibus. Unde illa sunt petita, quæ scribit Notkerus Balbulus, uti ego existimo, ut alii, Wernherus S. Galli Monachus in vita Caroli M. l. 1. c. 4. *Quendam optimum dictatorem & scriptorem in capellam suam assumpsit; quo nomine Reges Francorum propter cappam S. Martini, quam secum ob sui tuitionem & hostium oppressionem jugiter ad bella portabant sancta sua appellare solebant.* Videndus Rigaltius in Glossar. Tactico Mixobarbaro.

De mercato) foro, *ab dem Marckt*, in mercato Italis. Infra cap. 16. *Hospitio sibimet qua posset petito de mercato se curare*

Carrucarium) *Carruccarius*, qui carruca vehitur: *Carrucator*, qui vehit. *Carrucare*, vehere. Paulus Diaconus in vita S. Arnulphi; *Ubicunq; necesse esset fruges saccis impositas ad monasterium carrucaret.*

Seram istam adhuc impunitam mihi dona) An *seram*, quia serio ad ordinem pervenit, nec diu adhuc in eo stetit permansitque? Imo *seram*, id est pœnitentem, dolentem, atque cruciantem sese propter patratum cum Hugone Comite incestum. *Ser* Alamannis, dolor, cruciatus, *weetag*, *liden*. Protrita vox Otfrydo Wissenburgensi in eo libro, quem Gratiam Dei Theotisce præscripsit, Notkero Labioni (hic enim auctor est, non Balbulus, ut falso hactenus opinatus sum) in Psalterio Barbarico, Willeramo, Abbati in Cantico Canticorum, Rudolpho ab Ems in Paraphrasi Veteris Testamenti, cujus Flaccius Illyricus & Theodorus Bibliander meminere, & ab heredibus Schobingeri nostri desideratissimæ memoriæ viri possidetur, Strikero in Gestis Caroli M. & Ruolandi, Gravenbergio in Wigolaiso, & apud CLIV. illos veteres Poëtas, quorum volumen soleo Aulicum & antiquitatis Germanicæ thesaurum appellare. Kero Monachus Lexico; * *Dolum seer, Dolentum, serazzantan.* Otfridus lib. 3. cap. 4. de Paralytico;

Thaz er lag zi ware
In themo selben sere.

Dolum pro dolore dixit, cujus notionis exempla apud Savaronem notis in Sydonium.

Et in fine de Jesu Salvatore:

Thaz er was ther heilant,
Thier inan thes seres inbant.

Et aliis millenis locis.

Porio Freherus noster pro *feram* legendum censet *miseram*. Judicet Lector.

Quasi perlustrium fecerant) ut omnia undique essent perlucida & clara. *Perlustrium* dixit, sicut alibi *disturbium*, pro perlustratione ac disturbatione.

Per omnes circumquaque munitiones) munimenta, castra munita, quæ *fortalitia* vocant alii, Francis *fort*, Italis *forte* & *fortezza*, *Feste oder Vestung*.

Defensaculo) defensioni & munitioni. Ugutio Glos. *Defensaculum*, *defensio*, *vel id quod defendit*.

Schwartzwalde) *Nigra silva* quæ & *Hercynia* & *Baccenis*.

Juræque silvam) montem silvosum, qui Ratperto, Walafrido, Wettino, & Theodoro *Vogesus*. In MSS. *Jurisque* erat, quod nos bene, ut arbitramur, commutavimus.

Fillones illi fugitivi) An villones, id est villani, villam, *die landesflüchtige Schälmen*, nebulones fugitivi? Auctor Destructorii vitiorum, in fab. Lupi & Agni. *Hinc clamavit lupus, Anloqueris furcifer, id est villane? & devoravit.* Nugæ, & obaudio Freherum *Fillones* exponentem verberones, à veteri verbo *fillen*, Otfrydo, Notkero Labioni, aliis frequens, pro *cædere*, *flagellare*, *fustigare*. *An latrones & prædones?*

Arelato vendidit) in regnum Arelatense.

In CAPUT VI.

Thieto) Quid & *Thieto*, verum in antiquis Tabulis *Thioto*.

Coronati inspectu) Imperatoris. Sic *Corona* pro imperio & regno. Unde Francorum phrases, *attenter contra la couronne*, *tourbateur de la couronne*, &c.

Exactoribus, quos circatores vocamus) *Circatores* sunt, quos nunc in scholis coryceos appellant, Alamannorum scholastici Cafalantes, qui occulte & clamdestino subauscultant quid dicatur, quid agatur: *Exactores* dicti, quod pœnas à Magistro exigant in pueros. Infra cap. 16. *Si deliquissent, à magistris exacti vapulabant.*

In domicilliis curtis Abbatis) *Domicilia*, conclavia. *Curtis*, aula vel palatium, *Pfallentz*, de quo supra ad Rapert. cap. 8.

Hartmotique aurea talenta) *Talentorum* verba generaliter usus est, pro thesauro, sive pro auro argentove.

In CAPUT VII.

Errovagari) *Errovagus*, una voce, erro instabilis & vagus, *Errovagari*, vagabundum errare, dispalare, in nullo certo loco consistere, hinc inde discurrere, Alamannis *Irrwagen*, eadem & compositione & origine. Sunt enim hæc & alia id genus verba Romanorum in Alamannia reliquiæ, aut certe à Rhætis illata.

Victor autem rebellio factus) Rhætismus. Nam Rhætis atque adeo Italis omnibus, *ribello* dicitur rebellis. Fuit autem Victor iste *Rhætus*, seu, ut Ekkehardus loquitur *Rhetianus*.

In CAPUT VIII.

Praaturas sanctuarii) Vata pretiosa in sanctuario reposita. Auctor Mamotracti *apparatum* vocat, in 2. Paralip. 5. *Id est apparatum eorum, qui erant cum ipsa & circa ipsam.* Conradus Fabariens. cap. 4. in fin. *Maximum Ecclesia per ipsum excepit incommodum in paraturis miro sumptu deauratis XVIII crematis*, &c.

Retianus & minus Teutonus) Rhæti enim corrupta lingua Italica utuntur, ii potissimum qui cis Curiam habitant, quos nos Alamanni *Churwälschen*, hoc est, *Curienses Italos*, ipsi vero *Romanos* semet appellant. Parilis conditio Equestrium in Allobrogia ad lacum Lemannum, qui nunc Caballæsiani, & confinium Vallesianorum, qui corrupta utuntur lingua Gallica, quam *Romanam* ipsi vocant, & se *Romane loqui*, quod suo idiomate *parlar Roman*. utraque lingua, & Rhætica & Allobrogica, quas hodie *Curiensem* & *Sabaudicam* nominant, Provincialis Latinæ vulgaris videntur esse reliquiæ. Fuit enim ab Romanis in Provinciæ formam redacta cum Rhætia superior, tum Allobrogia, cujus tunc pars Delphinatus. Hinc est quod fabulosa poemata veteri lingua Gallica, quæ propius accedebat ad Romanam, id est Latinam, quamve Equestres ita repræsentant, ut veterem Alamannicam Helvetii, perscripta vocentur *les Romans*. Porro Rhætica lingua inter annos ducentos plurimum interiit, Alamannica in dies invalescente, ut hodie nedum Curiani, verum & qui remotiores sunt, Alamannice loquantur, qui haut longe supra centum annos Italice fabantur, si modo corruptissima illorum lingua Italica est censenda. Et certis conjecturis ducor ut existimem, Rhæticam illam veterem linguam sese quondam usque ad Clusuras, quæ nunc ab Alamannis *Hirtzensprung* à cervi canibus agitati (ut fama perhibet) transsultu nominantur, semimiliario Helvetico infra Baronatum Saxensem, extendisse.

tendisse. Quod autem Tschudus putat eam linguam esse Thuscam, licet corruptam, caret ratione & auctoritate.

In CAPUT IX.

EKkehardus *Decanus*) Ex nobili familia *de Jonschwyl*, ut scribit Stumpfius libro 5. cap. 5. Quod quo auctore affirmet, mihi non liquet. Nam quod infra dicitur, *Jonswilare* requisivisse & tenuisse, non videtur valde ejus opinioni conducere: quum constet, Decanos ac Præpositos multa prædia peculio suo acquisivisse & possedisse, quæ vero familiaria aut gentilitia non erant. An *requisivit* aditione hæreditatis, & *tenuit* jure possessorio sive hæreditario? An fratribus & nepotibus suis moriens reliquit, qui inde cognomen sibi posterisque suis postea demum nacti fuerint? Illud magis fuit Stumpfio & Vadiano visum, quos interim sequimur.

Capituli domum) Balbus Catholico: *Capitulum dicitur quandoque locus ille, in quem conveniunt Claustrales: quandoque ipsa congregatio Claustralium.* Ibidem; *Capitolium dicitur à capitulum, quia ibi conveniebant Senatores, sicut in capitulo Claustrales: vel quia ibi conveniebant capita civitatis.* Et hæc postrema ratio potissimum tradit Capituli ἔτυμον. Nempe *Capitulum* est concilium vel senatus Principum ac Primorum regni, civitatis, ac collegii alicujus. Hinc *Capitularia* dicta leges, quæ in capituli communi Primorum consensu constituuntur & ordinantur. Unde, quia in Monasteriorum & Collegiorum capitulis plerumque vitiosi emendabantur, delinquentes corrigebantur, nata Germanorum phrasis *einen Kapittelu*, aut etiam *Capittel lesen*, pro objurgare ac corrigere.

Armentariorum) Ugutio: *Armentarius, custos armenti, sive animalium de armento.* Vetus interpres Amosi Prophetæ cap. 7. Walafridus in vita Galli lib. 2. cap. 23.

Magalia) Divus Hieronymus in Commentar. in Prophetam Amos; *Agrestes casas & furnorum similes Aphri appellant mapalia.* Philoxenus Glo. *Mappalia*, καλύβαι, Lactantius de Benefic. Christi.

Horrida prima mihi in terris magalia Juda
Hospitia in partu sociaque fuere parenti.

Natus enim Christus in stabulo Bethlemi in terra Judæa Balbus Catholico: *A magar dicitur hoc magale, quasi magare, l. posita pro r. & sunt magalia casæ pastorales vel easæ Aphrorum viles eadem & mapalia.* Veteres tamen discriminant, & *magalia* volunt esse Afrorum, *mapalia* Græcor. Lexic. [Græco-Lat. Καλύβια Ἀφρῶν, *magalia, singulare non habet.* Carisius Sosipater libr. 1. *mapalia*, καλύβαι Λιγύων, *magalia*, καλύβαι Ἀφρῶν. Ita ibi legendum, Καλύβη καλεῖται τῶν ἀγροικῶν οἰκοδόμημα, inquiunt Græcorum Grammatici. Videndus Festus, Servius in Virg. Isidorus lib. 15. cap. 12. Nestor Novarien. Lexico.

Solitario defuncto) Eremita Balbus Catholico; *Salitarius singularis. Unde Eremitæ dicuntur solitarii, quia soli in eremitario commorantur. Inde Honorio Solitario Augustodunensi nomen, qui scripsit Gemmam animæ & Chronicorum lib. 3.*

Virginem Kerhildam Notkeri Balbuli neptem) Ex sorore scilicet. An illa quæ Comiti Kyburgensi nupserat, unde genitus & Wolo Monachus, qui casu præcipiti collum fregit, ut supra cap. 3. refert Ekkehard.

Circa Wiboradæ Clausulam) Cellulam, ubi erat inclusa, *inclusorium* aliis, *Clausenhüßlin* Alamannis. Usurpatur hac notione cap. 10. & ab Hepidanno Minore in vita Wiboradæ libr. 1. cap. 15. & 19.

Perchtera) Hepidanno in Annalibus *Peretrat* & *Pertherath.*

In Cella Salomonis circa parietem tituli S. Georgii) Nunc Monasterium est Sanctimonialium in monet, qua itur Abbatis Cellam, *zu S. Jorgen.*

Comitus) Eadem voce legitur in Lectionario veteri, lectione de S. Notkero, his versibus, tametsi corruptis & mancis;

Hos inter populos nostri miserere Monarchos.
*Commitus *fido ab Ysone tuo.*

In quibusdam exemplaribus apud Ekkehardum legitur, *Comibus.* Latet aliquid, quod non extrico.

Hebdomadam septem cottidie victualium) *victuale*, ferculum vel missus. *Durch die gantze Wochen alle Tag sieben Essen*, id est *Gericht.* Namque Alamannis *Essen*, quod Ekkehardus *victuale* reddit, idem notat quod Latinis missus.

Quarum quintam nonalem quidem vino comparare voluit) Quæ est *Cervisia nonalis*? An quæ à tributariis nonarum penditur? Nam *nonæ* & *decimæ* tributorum species, cum nona vel decima pars exigitur, de quibus in Capitularibus Caroli Magn. in Additionibus Anni XVI. cap. 5. 6. 7. 10. 12. & apud Ansegisum Abbatem lib. 2. tit. *de nonis & decimis.* An *nunalis*, id est festiva, sicut *festiva copia* dicitur à Latinis? Ugutio; *Nonales vel nonalia dicuntur nonæ & nondinæ.* An *nonalis*, quæ fratribus dabatur circa *nonam*, quæ est hora tertia pomeridiana; *umb die non Zit*, quo tempore *merenda* solet sumi, quæ Alamannis corrupte *Brend*? Infra

cap. 11. *Abbas invitat tandem omnes pariter ad nonales fratrum biberes, ibi tanta hilaritate usque ad vesperum jam pene sonatum commanent*, &c. Sed profecto quod dicam, habeo; quod affirmem, nihil est. *Cerevisiæ* valde vetus apud Alamannos usus, quippe qui vitium diu cultum ignoravere. Helvetii quum maxime parum volente Baccho usi. Et ex Tabulis vetustis didicimus, hoc ipso sæculo pauciſſima dum vineta ad Helveticam Potamici ripam, nulla in Valle Rhenana, rariſſima in Turgovia fuiſſe, quibus nunc in locis omnium optima ſelectiſſimaque proveniunt vina quæ inter nobilitantur Ottonisbergenſia Turgoviæ, & Buochbergenſia Vallis Rhenanæ. Tempore quidem Caroli Martelli vineta erant circa Conſtantiam, ſed perpauca. Nam *Regiam villam Ermentingen* habuiſſe vineta, patet ex literis fundationis Augiæ Divitis. Sed Vallis Rheni, ut diximus, ſerò cœpta eſt coli, ſicut cætera lacus Brigantini ſuperiora litora. Videndæ antiquæ litteræ Cœnobii Sanct. Galli apud Tſchudum in Deſcript. Rhetiæ, & Vadianum libr. 2. Uſus autem Cereviſiæ, ſi quis unquam fuit, quod Vadianus aſſerit, adeo contra obſolevit, ut ab aliquot centum annis ne nomen quidem ejus apud Alamannos Helvetios auditum fuerit, & hodie vix centeſimus quiſque, niſi peregrinatus in Germania, quid ſit cereviſia novit, in hac maxime villa Jonſwillana, ubi ne unus quidem reperitur, qui vel fando quidquam ſuper ea acceperit. Eam intelligimus *Cereviſiam*, quam ſic dictam putant μετωνυμικῶς quaſi *Cerebibiam*, quod *Ceres*, id eſt frumentum coctum, bibatur. Nos didicimus, Belgis in uſu eſſe vocem *terwe* ἀντὶ τῦ *eerwe*, mutato C. in V. ſed ſtrictius pro eo quod eſt triticum, aut potius, ut nos opinamur, reſpondentem τῷ ἄδηλῳ: unde eſt *ador*, & forte Germanicum *acher*, ut *ador* fuerit quidquid ariſtam fert, ipſo quoque *ariſtæ* nomine eò alludente. Sunt vero *terwæ* aliquot apud Belgas ſpecies, *winterterwe*, *ſommerterwe*, *Turckiſcher terwe*, *Römiſcher terwe*. Quid ergo dubitemus, quin nomen Cerviſiæ ex ipſius frumenti, unde conficitur, vocabulo defluxerit. Habemus *Cervisiæ* veriverbium. Verum unde *bieræ* ſive *byræ*, quæ nunc in uſu, deducemus? Nos nec de hoc dubitamus, quin ex Hebræo ברי *beri*, id eſt, frumento petitum ſit. Unde & בריה *biriah*, pulmentum farinaceum, 2. Reg. 13. interpretantur: & Græcorum πυρὸς, quod triticum atque frumentum notat, indubiè originem ſumpſit. At verò de *Bira* quid dicemus? Dedúctum id à *piro*, *Biren*. Ekkehardus καπηλικῶς *Cervisiam* dixit, cum hæc propriè ſit ζύθος, ſive, ut Ariſtoteles & Athenæus interpretantur, οἶνος κριθινος: Ille verò liquor ex piris ac pomis exprèſſis, Francis ſcriptoribus *Sidra*, corruptè pro *ſicera*, ab Hebræo שכר *ſecar*, vulgo Alamannorum *Moſt*, propter ejus dulcedinem, qua ad *muſtum* accedit. Ejus duo apud nos ſunt præcipua genera. Unum ex piris conficitur, & à Normannis *pere* appellatur, Græcis *apire* ſive *apytes*, Latinis, *piraticum*, Alamannis *Birenmoſt*: alterum ex malis, quod Galli vulgo *cydre*, Northmanni nominant *ſidre*, κατὰ συνεκδοχὴν ſpeciei pro genere. Quando itaque hæc noſtra regio pomifera magis quam frumentifera, omnino videntur Monachi noſtri *Cervisiam* acceviſſe pro vino piraceo: cujus tanta in his oris copia, ut multi coloni reperiantur, qui amplius XX. veches, *fodras* ipſi appellant, etiam qui XXX. & ultra conficiant. Habent autem duas pirorum ſpecies, quæ non alibi proveniunt, *Bergien* & *Bründlen* ipſi vocant, hoc eſt, pira montana & fontana: quorum illa montanis locis, hæc in paluſtribus copioſius enaſcuntur. Atque ex his pirorum ſpeciebus muſta expreſſa omnium optima ſunt & durabiliſſima, quum cætera neque conſtantia ſint & ſtatim aceſcant. Venditur hodie in tabernis, non aliter atque vinum & cervisia, inebriatque melius. Exportatur etiam in exteras regiones, ipſam adeo Italiam. Et novimus ænopolam Tyrolenſem, qui ſingulis annis quæ apud nos muſta tribus aut quatuor patingis emerat, domi ſuæ ſex, ſeptem, interim octo bernis pro vino præſtantiſſimo vendere ſolitus erat. Ut nihil mirum, ſi Ekkehardus Decanus *vino comparari voluit*, quum, ſi coquatur, vel optimi Hiſpanici vini qua colorem qua ſaporem induat. Nec ſemel interfui, quum exteri colore, dulcedine ac odore perſuaſi pro Malvatico biberent. Et Norinbergæ contigit, quod memoraturus ſum. Gaſpar Schlumpfius civis & negotiator Sanctgallenſis convivium paravit non minus ſplendidum atque laudum. Ad id vocavit præter mercatores, qui pleraſque Ultramarinas regiones perluſtraviſſent, & caupones quoque æſtimatione exoteticorum vinorum celebres. Affertur initio menſæ guſtatio, cujus primas tenebat piraticum illud coctum. Quærit ex convivis ecquid vini judicarent? Quum hic Malvaticum, hic Cretenſe, illi Corinthium, alius Corſum ſimilare dicerent, tandem ipſe dirempta contentione Turgovium eſſe pronuntiavit, nec in viribus ſed arboribus apud ſe naſci.

Luitoldo Epiſcopo) Auguſtano ſcilicet.

Ut in Lydio harromannico mole ut vincendi ipſe quoque oppreſſit.) Ita omnes libb. vett. Perperam, & ſine ſenſu, ſi quid ego ſentio. Nec tamen ſcio, quo pacto reſtitui lectio genuina poſſit, niſi

nisi interim legamus: *ut in Lydio Charlomannico morem vinciendi ipse quoque expressit.* Quæ lectio si vera est, quam tamen præstare vix ausim, perbelle constabit sententia: ut *Lydius Chariomannicus* libri titulus fuerit, in quo Ekkehardus Decanus Lydia Carlomanni Carolo Calui filii à patre ob vitæ dissolutionem & apostasiam, unde eum Regino & Sigebertus *alterum Julianum* nominant, excæcati vitia, hoc est, mollitiem, luxuriam, & regni vastationes, versibus perstrinxit, in eoque morem ligandi orationem verius quam ante imitatus sit. Aut, si hoc minus arridet, *Lydium Charlomannicum* accipiemus pro libro, in quo Caroli Crassi, quem & ipsum *Carolumannum* sive *Carolum Magnum* appellant Monachi Angienses & Sanct. Galli, constantiam rebus adversis tamquam ad Lydium lapidem probatam, descripserit: eaque re etsi summam aut paupertatem in extrema senecta redactus fuerit, ditiorem exstitisse ipsis Lydis auro affluentibus, de quo Statius lib. 2. Sylvar.

Vive Midæ gazis, & Lydo ditior auro.

Et hæc causa videtur quamobrem iidem illi, quos dixi. Sanctorum in numero reposuerint & festum diem peragant. Nascitur nunc sub penna & alia conjectura quam Lectori discernendam propono. An legend. *Ut in Lydio Romanico morem vinciendi ipse quoque expressit?* *Lydius*, modus est Musicus, qui putabatur intelligentiam acuere, & à terrenis rebus ad cœlestes ac divinas cogitationem extollere. Ideo scriptores Ecclesiastici in hymnis sacris pangendis eo delectati, quem Romanus primo Sanct. Galli Monachos edocuit, à quo *Romanicus* dici cœptus est. Quam conjecturam ipsi Ekkehardo debemus sic c. 3. scribenti: *Romanus vero Romane nobis è contra & amœnæ de suo jubilos modulaverat: quos quidem post Notkerus quibus videmus verbis ligabas.* Ad eorum æmulationem videtur Ekkehardus Decanus carmina composuisse, in quibus concinendis regnaret modus Lydius à Romano acceptus. Cur enim minus hymni Lydii dici possint, quam Phrygodorii, causa nulla est, qua quis contendat.

In die Felicis in Pincis vindemiata est ipsa) Ita in Calendariis quoque, Martyrologiis, & Instrumentis antiquis, in quibusdam XIV. in nonnullis XIX. Kalend. Februarii. Rationem reddit Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus in Catalogo Sanctorum lib. 7. cap. 73. *Presbyter*, inquiens, *& Martyr pronomine dicitur in Pincis, à fubulis quibus passus perhibetur. Nam pinca dicitur fubula. Nam cum magister puerorum extiterit, & eis nimium rigidus fuerit, tentus à paganis, cum Christum libere confiteretur, traditus est in manus puerorum, quos ipse docuerat in Ecclesia, quem ipsi cum stilis & fubulis occiderunt. Qui passus est Romæ XIX. Kalendas Februarii.* Hujus loci indicinam mihi fecit R. P. Iohannes Mintzenbergius Prior Monasterii Carmelitarum apud Francofurdianos, ab historiarum & omnis antiquitatis cognitione paratissimus.

CAPUT X.

Dulciaminum) Ciborum dulcium & delicatorum. Mox; *Dulciamina occurfantia ligurire abstinuit.* Lampridius Elagabalo; *Dulciario & lactarios tales habuit, ut quæcumque coqui de diversis edulibus exhibuissent, vel structores, vel pomarii, illi modo de dulci, modo de lacte exhiberent.* Adde Jul. Firmicum lib. 8. cap. 2.

Anniversarius) Balbus Catholico, *Annuale, idem quod anniversarium, dies pro mortuis celebrata singulis annis.* Videtur quæ posuimus Tom. 2. inter antiquitates Ecclesiasticas.

Inter cæteros pannosos) Mendicos, qui pannis (id est fordidis, vilibus ac laceris centonibus induti. Balbus Catholico; *Pannonus, cincinnosus vilibus pannis indutus. Pannus* veteribus pro crasso & lacero vestimento, qualia sunt quibus mendici operiuntur. Nivius Tabel. *Qui habet uxorem sine dote, pannum positum in purpura est.* Hinc Petronius *pannum* dixit pro hominum mendicabulis. Videndus Douza Præcidaneor. lib. 3. c. 4.

Audita tandem voce Domini, milites stupidi) *Milites*, nobiles, vasalli, & Aulici. *Ritter*, & usitatius in abstracto *die Ritterschafft*, qui & *Tyroneos* Fabariensi c. 8. Britto & Synonymis.

Miles, eques, tyro, tyrunculus, atque Quirites,
Atque Neoptolemus, novus est regnator in illis.

Poeta Grammaticus à Balbo laudatus;

Miles pungit equum, sed judex judicat æquum.

In Hymno Ecclesiastico de visitatione B. Mariæ Virginis;

Milesque sui Domini Præsentiam
dum agnoscit
Tripudiando suscipit. Loquitur de Ioanne Baptista.

in utero matris Elisabethæ exsultante ad adventum Mariæ Iesum Dominum gestantis. Eodem modo interpretandus Fulbertus Carnotensis in Hymno Paschalis, quo canit:

Ipsum

Ipsum canendo supplices Regem precemur milites,
Ut in suo clarissimo Nos ordinet Palatio,

Respicit enim ad milites Palatinos sive Aulicos.

Quam Deo ille subarraverat) Balbus Catholico; *Subarrare, quasi latenter aram dare.* In Historia S. Agnetis; *A nullo subarravit me Dominus meus Iesus Christus.* Sæpe in Jure Canonico. Vide Gloss. ad Fabariens. cap. 8.

Solebant fratres eum cognominare Ingenitum) Latinius & elegantius vocavissent *Cæsarem.* Non. Marcellus; *Cæsares dicti, qui cæsa matre nascuntur.* Isidorus lib. 9. cap. 3. *Cæsar dictus, quod cæso mortuæ matris suæ utero prolatus eductusque fuerit.* Aut, si ab hoc tamquam Imperatorio ac Regio nomine abstinere voluissent, *Cæsonem*, quo nomine dictum, quia ex utero matris exsectus, scribunt Festus, Val. Maximus, & Plinius lib. 7. capit. 9. *Cæso*, Alamannis *Ußschindling. Ingenitus* Græcis Αλόχευτος.

Collectaque continuo facta) In Brachylogo: *Collecta est devota oratio continens necessaria: & est melior oratio continens necessaria: & est melior oratio post Pater noster.*

Polymitare) πολυμιτίζειν *Polymita vestis* multis variique coloris filis contexta & variegata apud Jul. Pollucem. Glossatores Latini in hujus vocis etymologia mirum in modum nugantur.

Camera sua dispensiones ejus ferre non posset) *Camera* pro conclavi, in quo thesaurus servatur & custoditur, *Schatzkammer.* Andreas in cap. 1. §. *si quis vero*, de *pac. jur. fir*, verbum esse ait juris Feudorum. In Donation. Constantini, *Civitatum Neapolitanam pro camera Imperii reservavit.* Einhardus in vita Caroli Magn. fin. Et hæc *Camera* intelligenda suprà cap. 1. ubi Præsides Sueviæ vocat *Cameræ nuntios.* Hinc *Camerarius*, thesaurarius, *Rendtmeister*, *Camemer*, Camerlingo Italis, *thresorier* Francis, *à rationibus* Suetonio, *arcarius gazæ* in libr. Ester cap. 3.

Roccos videlicet) Vox Alamannica, *Rock*, significans supremam vestem. Infra capit. 14. *Brachiaque rocci subter caput revolvens.* Et cap. 16. *Senes quosdam ad cingulum barbatos Monachicis indutos roccis nobiscum ingredi.* Ibidem. *Ad urinam surrexit sine rocco & nudipes.* A Germanis accepere Græci. Codinus Curopalates de Offic. Constantinop. Κατὰ ἱ τὸν ἑσπερινὸν ἀλλάσσει ῥοῦχων ἤως ἐπάνω ἔνδυμα μαργαριταρεῖνον. Hinc eidem ῥουχαρεῖον, vestiarium.

Et Camisias) *Vocamus, quod in his dormimus in camis, id est, in stratis nostris.* Isidor. Etymolog. lib. 19. cap. 22. *Cama, lectus brevis, Papiæ.* Et ex eo Balbus Catholico, *Cama, genus lecti brevis & circa terram, quod & Cama, atis, invenitur in Ambrosio de officiis.* Paulus Diaconus Epitoma Festi; *Supparus, vestimentum puellarum lineum, quod & subucula, id est camisia, dicitur.* Britto Synonymis;

Interulam vel camisiam rem dicimus unam,
Additur his alias subitura subicula vestes.

Alamannis corrupta voce *Hämmet*, solemni more mollientibus priscam Pronuntiationem, quæ erat *chamit*, sicut *Cassus*, pro quo & *Cattus* dixere, mutarunt in *Hessus*, *Chunus in Hunus*, & id genus sexcenta. Cui mori argumenta diximus ad Tyrolem.

Gallice rustice dixit, kalt kalt est) *cald cald*, id est calidum calidum. *Rustice*, quia urbaniores dicebant, *Chauit*, ut & hodie. Rusticitatem hanc retinent Allobroges, qui se *Romanos* vocant, ut supra dictum. Unde & lingua eorum *Romanica* vocatur. Hoc eodem cap. *Acriter in utrumque Teutonice & Romanice invectus est. Teutonice*, id est Alamannice sive Germanice in suum domesticum: *Romanice*, id est Sabaudice sive Gallice in Gallum mendicum. Infra cap. 16. Otto Imperator, *Ottonem Ducem assistentem arridens ei bon man habere Romanisce dixit*, quod est bonum mane. Rhætica quoque lingua interdum *Romanica* dicitur, & habent hæ quorundam communionem vocabulorum, ut horum ipsorum *kalt*, & *man*, pro quibus elegantiores Italorum *caldo* & *mattina*, Francornm *Chaut* & *Main* usurpant. Alamannis prorsus contrario sensu *kalt* notat frigidum. Consimilem jocum duorum itinerantium, Germani & Itali, quos tempore hiberno idem hospitium, idem quoque lectus pro more Germanorum conjunxerat, in Facetiis nescio cujus legimus.

Eya mi Domine severe, tute ei corniculum abmorderes) Quid hoc? An legend. *auriculam*? quoniam sequitur: *Plures quam ego nunc illius ori infringeres*, scilicet alapas. Notum est etiam, illo sæculo scelerosis post auricularum abscissionem verbera sive flagra impacta. Nam eo alluditur; An proverbii speciem prætulit apud Alamannos? Quale est illud, quo utitur Dietmatus Gezzer, Equestris ordinis homo, & Philippi Imperatoris Palatinus, in quodam carmine, quod exstat in multitotiens laudato à me Musico Aulicorum libro.

Die

Die die Lüte da grüſſen in der maſſen, als der uns Chriſt verriht, Ihr Herzen müſſen Kranutz nagen.

An ergo *Kranutz nagen* eſt *carniculam abmordere*, ſi ita ſcripſit Ekkehardus?

Ut talis facturæ vir) *Facturam* pro creatura dixere veteres: pro natura, ut hoc loco accipit Ekkehardus, nunquam alibi à me lectum.

Magiſtro multa rogante) pro, multum valde, more Virgiliano. Sic infra cap. 12. *Loca Abbatibus à Karolo decreta multa reluctatus Ekkehardus retinuit.*

Caſulas ferreas) Balbus Catholico; *Caſula dicitur vulgo planeta Presbyteri, quia inſtar parvæ caſæ totum hominem tegit.* Idem alibi: *Item planeta Græce, Latine dicitur caſula, quia totum tegit & ſignat charitatem.* Videndus Burckhardus cap. 1. Iſidorus libr. 19. cap. 24. circa fin. Belethus de Divin. off. Durandus in Rationali.

Alba) Papias Gloſſ. *Alba, veſtis ſacerdotalis linea & ſtricta, que Cameſia dicitur, & podoris, & talaris & ſubucula.* Burckhardus Caſuum cap. 1.

Dalmaticam) Iſidorus Etymolog. libro 19. capite 22. *Dalmatica veſtis primum in Dalmatia provincia Græciæ texta eſt, tunica ſacerdotalis candida cum clavis ex purpura.* Durandus & Belethus.

Acutia ſua verſipelli) *Acutiam* dixit pro aſtutia. Infra capite undecimo: *Qui aſtu ſuo ſemper tuas exuperavit acutias.* Et capite 16. *Qui te acutiis ſuis à bono avertere moliuntur.* Ruodmannus Abbas epiſtol. ad Ekkehardum Palatinum: *Miror amicum meum ad omnia acutiſſimum,* &c. In veteri Gloſſario: *Capitalior, id eſt acutior non eſt quam luxorioſus in factis ſuis perpetrandis, quomodo perficiat, quia innumeras vias coitus excogitat.* Papias Gloſſ. *Capitalis, acutus, verſutus, ſuperbus.*

Hominem ad omnia averſativum) verſutum & aſtutum, quem mox appellat, qui omnia *averſare*, id eſt avertere & declinare verſute poſſit.

Apparuerunt Duci) Ita recte & Latine appellat, quam Barbari *Duciſſam*, Ruodmannus Abbas epiſt. ad Ekkehardum *Ducatricem*. Balbus Catholico: *Ducilla, parva Dux, vel Ducis filia.*

In curte ſua) Aula, Curia, à la court *an ihrem Hoff.* In Lege Alamannorum capit. 28. *in curte Ducis*, quod in Lege Bajoarior. *in curia Ducis. Cohors* & *Chors* Latinis numerum hominum ſignificat uno aliquo loco congregatorum. Apud Ciceron. act. in Verrem 5. niſi me memoria fallit, pro cœtu hominum aliqua de cauſa ſociatorum. Franci exinde, ut noſtra fert opinio, *curtem* velut *chortem* dixere, familiam, etiam Aulicam, neque non & Aulam ipſam atque Palatium συνεκδοκικῶς. A Francis mutuati ſunt Græci Exempla collegit Nic. Rigaltius in Lexico *Cortinarii* & *Cortelini* pro Aulicis *Courtiſans*, qui curiæ ſeu corti Principis addicti ſunt, *Cohortales* in L. *omnes omnino*, C. *Qui militare poſſ.* lib. 12.

Suſurria) ἀντὶ τοῦ ſuſurros. Balbus Catholico: *Hoc ſuſurrium, murmur latens locutio.* Vetus interpres Jobi capit. 4. *Et quaſi furtive ſuſcepit auris mea venas ſuſurrii ejus.* Ita ibi legunt Auctor Mamotracti, quo libro gloſſas conſcripſit in univerſa Biblia, Balbus Catholico, Neſtor Novarienſis, & alii Grammatici. Ruodmannus Abbas Augienſis epiſt. ad Ekkehard. *Noviſſima illa in aures ſuſurria Dominæ Ductrici effuderat.* Conrad. Fabarienſis capit. 11. *Suſurria ipſorum vana*, ubi tamen MSS. codd. *Suſurra* legunt. Ad eandem faciem *murmuria* confortavit Ekkehard. ſupra cap. 1. *Surgunt igitur ab æmulis illius murmuria* Quo & S. Benedictus Abbas utitur regulæ ſuæ cap. quinto, ut referunt MSS. ex eoque deductum *murmurioſus*, quo idem Abbas uſus cap. 4.

Ratis donariis eam pacificavit) Sic infra cap. 11. *De ſcriniis Regum ſexaginta argenti librarum rata pondera.*

Si laicus laicum, ut idipſum juridicialiter proloquar, involaverit) *involare* juris verbum eſt; & infra in Leg. Alamannorum ſæpe occurrit pro rapere ac furari. Lexicon Græco-Latin. Κλέπτης, *fur, involator*, κλέπτω, *furo, involo.* Philoxenus Gloſſ. *Involat*, κλέπτει. Alamannis *inflen.* Corn. Fronto, ſive is ſit Aruſianus Meſſus, in Elocut. exemplis: *Involat, qui in die venit: Surripit clam, id eſt furtive.* Et hoc ſenſu, *à vola*, quæ eſt medietas palmæ, deducit Servius in Virgil. Hadwiga vero alio ſenſu & uſurpavit & expoſuit ipſamet, quo nimirum Nonius interpretatur his verbis: *Involare eſt irruere, inſilire, aut à volatu, aut à vola, media manu, dictum.* Et capite 2. *Involare, irruere, evolare, vel inſilire, vel invadere.* Utuntur Plautus Amphitr. Terentius Eunuch. Lucillius libro 30. Cicero de Orat. & *à volatu* deducunt Grammatici.

Ambulatorem valde decibilem & alacrem) *Ambulator*, equus, qui *tolutarius* Senecæ, *gradarius* Lucillio, *aſturco* Plinio, cui mollis alterno crurum explicatu glomeratio eſt, *Zelter*, Alamannis quaſi *Toluter*, *Tolutarius*, mutato *t.* & *z.* more illis conſueto, de quo in gloſſis ad Walafridum capite quarto. Porro *ambulatorem*, eſſe equum tolutarem, fidem faciunt, Hiſpani, quibus retenta

voce *cavallo amblador* dicitur. Supra capite primo. *Sternatur ambulatrix mea, die Zelterin.* Et infra ait Milo Elewangensis Abba: *Quamvis equus in cibo non sit licitus, ambulatorem meum prius vellem Monachus meus ederet obediendo*, &c. Et capite decimo quinto. *Ambulator, cui ipse insederat, alacritatem equorum post se sentiens caput concutiens exaltare cœpit.*

CAPUT XI.

VT *capellæ semper immanens, summis dexter esset consiliis*) *Capellani*, scribæ, secretarii, & arcanorum Imperii amministri. Hinc capite decimo sexto. *Ekkehardus notularum peritissimus per omnia hæc eisdem notavit in tabula verbis*, &c. in Colloquio nimirum inter Ottonem patrem & filium habito. Sic Einhardus Caroli Magni Imperatoris Cancellarius vocatur *Archicapellanus* in Chronico Swartzahensi, id est Princeps Scribarum. Sic Theodorici Veronensis Principis Scriba, apud Waltherum Eschelbachium parte tertia Heldenbochi.

Daß leß ein glehrter Mann.
Uffsprang ungetrieben
Deß HErren Cappellan.
Er nam den Brieu behende
Da er ihn ane sah
In sine beyde Hánde
Lesende er da sprach.

Notkerus Balbulus, an Wernherus, de Gestis Caroli M. lib. 1. cap. 4. *De pauperibus supradictis quendam optimum dictatorem & scriptorem in capellam suam assumpsit.*

Et ipse eam accipere ingratus non esset) *Ingratus*, nolens, invitus. Vox Plautitina & Terentiana.

Voce Magistri coloratus) in ruborem datus pudoratus, ut Barbari loquuntur. Alamannis eadem notione *entfärben*, de hominibus pudefactis. Hinc *pudoricolor* dicta rubens aurora à Nævio in Alceste apud A. Gellium lib. 19. c. 7.

Rerum Domini) Imperatores, Ottones, sc. Pater & filii. Frequentata phrasis mediæ ætatis scriptoribus. Notavit Fr. Juretus Miscellan. in Symmachum.

Unus ex vobis non est missus) *Missi* dicebantur, qui ad inquirendum perspiciendumque ab Imperatore legabantur, num probe sese haberent Clerici aut Monachi, quos hodie *Visitatores* vocant, Unde Gloss. in Walafrid. cap. 17.

Quorum similes inter suos numquam simulabit) Ugutio Gloss. *A similis dicitur similare, id est, facere similem, vel esse, vel repræsentare.* D. Vigilius lib. 4. contra Eutych. *Neque in aliquo nobis poterat similari, si non id, quod ipsi sumus, in se ipso dignaretur accipere.*

Scriptorum digiti) libri digitis exarati. Sic Ekkehardus in Salomone. *Cum omnis orbis Cisalpinos Sintrammi digitos miretur*, id est, libros ab eo scriptos. Petrarcha Famil. epist. lib. 9. ep. 5. *Familiaris illum meus scripsit, juvenis digiti quam ingenii melioris.*

Veniunt in pyrale) Hypocaustum quæ nunc *stuba conventualis*. Infra cap. 16. *In capitulo incusatus*, &c. *A Ruomo surgens Decano quidem non jubente, flagello fratrum, quod cominus pendebat, modeste sumpto maximos illi ictus infregit.* Capitulum celebrabatur in stuba conventuali: flagellum autem pendebat in pyrali. Infra eodem cap. 16. *Signum pulsatur ad capitulum, ibi jussu Abbatis juvenis ille ad columnam pyralis ligatus acerrime virgis cæditur.* Supra capit. tertio: *Rapto flagello fratrum, quod pendet in pyrali, deforis acburre.* Ex quibus paret, verum esse, quod diximus, *pyrale* esse stubam conventualem, non *refectorium*, in quo cibum sumebant: non *scriptorium*, in quo studebant: quæ tria hypocausta expressis ac distinctis verbis separat Ekkehard. Alioqui generatim significat stubam quamcumque, quæ *pyre*, id est igne calefit, Franci *poile*. Ulpianus videtur *diætam hypocauston* appellasse. Verba sunt in L. 55. §. 3. D. *de legat.* libro tertio. *Lignis legatis, quod comburendi causa paratum est, continetur, sive ad balinei calefactionem, sive diætarum hypocaustorum solebat uti.* Quo loco *balineum* est, quod Ekkehardus hic vocat *lavatorium.*

Et *in eo lavatorium*) Quid? in pyraline lavatorium? Apage rem inauditam, & nostro periculo lege, *& inde lavatorium, nec non & proximum pyrali scriptorium. Lavatorinm* vocat, quod Græcis proprie ὑποκαυστον, Ciceroni *vaporarium*, Senecæ *sudatorium*, locus ubi sicco calore cietur sudor, *Badstuben.* Cæteroquin *lavatorium* est, quæ Ciceroni *lavatio.* A. Gellio & Ekkehardo supra capit. 10. *lavacrum*, Græcis λοετρὸν & νυμφαῖον, balneum in quo madide lavamus, Italis etiam *lavacro.* Et visuntur ambo lavatoria sæpe conjuncta apud Alamannos, quibus præter hæc & alia lavationum genera in usu. I. *Tholus*, *Dholen*, θόλος locus concameratus & ære inductus, in quo aqua igne supposito, dum lavatur, calefit. Cujusmodi *tholi* passim apud eos in ædium inferiorum angulis conspiciuntur, retinentque nomen Græcum vetus. Et quis scit, an non usus ejus ex Græcia ad nos per milites nostros bellorum sacrorum, quos vocant, pervenerit? II. *Solium*, quod appellat Corn. Celsus, in quo sive in balneis, seu extra, sedentes lavabantur, πύελος & Nicandro δροίτη, ut volunt. *Caldarium* Vitruvio, quod nomen Itali & Hispani retinent: illi *Caldaro*, hi

hi *Caldera* nominantes. Hujus apud Alamannos usus nullus, præterquam in thermis: sed eo nomine intelligunt aënum in lavatorio. Nec audiendi, qui volunt esse id, quod Ekkehardus supra capite 10. *vas lavacri*, Alamanni *Züber* appellant, mutato *t.* in *Z.* quasi *tuber*, quod ex ligno fiat tuberum. Nam hoc unius hominis capax est, illud complurium: hoc ex ligno, illud ex ære: hoc extra sudatorium, illud etiam in sudatorio positum III. sive Πυριατήριον sive θόλος ξυρὸς, ut nuncupatur ab Alexandro Aphrodisiensi, in quo vel titionibus inclusis vel lateribus ignis positis sicco calore sudatur, *Wannebad.* Hæc de *lavatoriis* ὡς ἐν παρόδῳ, & quantum instituti nostri fuit. Sequitur in Ekkehardo.

Ad nonales fratrum biberes) Supra *nonalem cervisiam* dixit. An ergo & hic legend. *bieres*, *Bier*? An *nonales biberes* vocat haustus vespertinos, *Abendtrunck*? Vide quæ diximus ad cap. 9.

Dictante legationis suæ brevem) *Briev.* Balbus Catholico: *Breve pro literis, quod & brevis invenitur, unde Breviarium, locus ubi reponuntur vel reportantur brevia. Brevigerulus, bajulus & portator brevium.* Lexic. Græco-Latin. Πιττάκιον, *pittacium*, *brevis*, Lampridius in Alexandro Severo: *Milites suos sic ubique scivit, ut in cubiculo haberet breves, & numerum, & tempora militantium.* D. Benedictus Abbas Regul. cap. 32. *Ex quibus* (substantiis) *Abbas brevem teneat, ut dum sibi in ipsa adsignata*, &c. *sciat quod dat & quid recipit.*

In Capitular. Caroli M. cap. *Qualiter præcep. Domin.* &c. *De rebus, quæ Hildegardæ Reginæ tradita fuerunt, volumus ut fiant descriptæ breves, & ipsa breves ad nos fiant adductæ.*

Cum vitro puræ potionis) Meracæ, non lymphatæ. Ergo & Alamanni quondam vina sua aquis miscuere, sicut Itali, Galli, Hispani hodie.

Audiunt Reges rogationes & Ascensionem Magontiæ acturos) Gregorius Turonensis: *Rogationes, quas ante Ascensionis Dominicæ triumphum celebramus.* Burckardus Wormatiensis libro 13. cap. 7. ex Concil. Aurelianensis can. 6. *Cumque Dominus pestem misericorditer abstulisset, hi dies in consuetudinem animæ celebritatis venerunt, ut per Galliarum provincias ante Ascensionis Domini diem celebrarentur.* Eadem Ivo Carnotensis Decreti part. 4. cap. 40. Ekkehardus Minimus Decanus in Vita Notkeri Balbuli cap. 21. de Ratperto: *Dictaverat etiam litanias, quas Ecclesia canit per totum orbem in diebus Rogationum.* Unde *solemnes litaniæ* vocantur Bedæ, Usuardo & Adoni Treverensi in Martyrologiis. Fiunt autem in hebdomade Inventionis S. Crucis quæ Alamannis *Crützwochen*, institutæ primum à Mamerco Viennensi Episcopo teste Avito in Homel. Concil. Aurelianens. can. 23. & Sidonio Apollinari lib. 5. epist. 14. ubi videndus Ioh. Savaro, vir plurimæ lectionis & ingenii elegantissimi.

Neophitorum) in 4. MSS. perseveranter scriptum est nephicorum, & apud Theodorum in Vita Magni *neophicus.* Quam esse hujus ævi scripturam docet nos Balbus in Catholico scribens: *Neos componitur cum phicos, quod est fides, & dicitur hic neophicus Græce, id est novellus, novicius, rudis, fidelis vel nuper renatus, vel componitur à neos & phico, quod est quæro, quasi novus quæsitor*, Eadem inscita & *idolothicum* scripsere, teste eodem Balbo. Et legis tu Lector, ac risum premis? Quin ploramus insanam superiorum sæculorum ignorantiam & extremissimam barbariem, & grati simus lucis auctori in tanta luce.

Decretis interesse) *Decreta* pro loco & conventu, in quo aliquid deliberatur ac decernitur, ludicium, comitium. Hinc statim subjicit: *Cum autem colloquio inito vario hinc inde res traheretur.*

Eulogium hoc Monachi esurientis) *Eulogium* ἀντὶ τοῦ *elogium*, id est proverbium, responsum. Est namque proverbialis locutio: *Si calceus dividitur, nemo calceatur.*

In CAPUT XIII.

QUæ *dictans & medens insigniverat*) id est, insigniter fecerat.

Et quædam susceptacula Regum) Formulas *suscipiendi* sive excipiendi adventantes Imperatores & Reges. Cujusmodi Augiensibus suis aliquot dictasse Walafridus legitur, quorum nonnulla apud nos sunt. Et hæc susceptacula infra c. 16. sic περιφράζονται. *Parantur in adventum illorum* (Imperatoris & Imperatricis filiique illorum) *multimoda laudem recens dictatarum* (à Notkero scilicet) *cæterarum ut solet rerum copiosa impendia.*

In aphorismis medicinalibus) MSS. *anforismis* conformiter legunt, quæ videtur fuisse illius ævi scriptura! qua forma in hoc eodem scriptore & *langena*, vel corruptius *languena* in MSS. observavimus & *thensaurus.*

Mulierculæ cujusdam Cameralis) Italis *Camariera, Kammermagt*, puella amanuensis. In veteri Gloss. Franc. Lat. *Chanberiere, pedisca, causa, catausia.* Monstra vocabulorum, & quibus conjectandis Oedipo aliquo opus.

Karrinas tot ferre non potero) Melius alii, *Carinas*, id est convicia & maledicta, quæ in me dicturi essent homines, si te hoc pacto ad manes mitterem. Balbus Catholico: *Carinare, arguere, vel conviciari, vel illudere. Carinator, conviciator & maledictor.*

In CAPUT XIV.

DEclamator, &, *ut Apostolus tales vocat, Propheta*) 1. ad Corinth. 14. versic. 7. ubi verbum προφητεύειν non significat futura prædicere, sed arcana Dei effari, divinas res aut Prophetarum scripta tractare. Quo in sensu ab Hebræis quoque non ponitur 1. Paralipomen. 25. versiculo 1. Ratio est, quoniam Prophetarum interpretes proxime ad eorum, quos interpretantur, divinationem videntur accedere. Idem Paulus ad Timotheum 1. Cretensium προφήτων vocat Epimenidem, non quia fututa, sed quia certa veraque dixerat. Etiam Athenienses, divinos suos sacerdotes appellasse *Mantes*, id est vates, scribit Cicero.

Animas hominum carissime appreciatas) Balbus Catholico; *Appreciari, existimare, precium determinare.* Vetus Interpres Zachariæ capite 1. *Decorum precium: quo appreciatus sum ab eis.*

Fœminas nudatas aquis immergi impudicis oculis curiosi perspiciant) Viden'tu Episcopum Constantiensem ea exercuisse in territorio Abbatis Sancti Galli, quæ sunt meri imperii, ut est *probatio per aquam*, qua fœminarum de veneficio suspectarum nocentia probabatur? Quæ si supernatarent, reæ judicabantur: sin mergerentur, absolutæ dimittebantur. De qua probatione multi multa scripsere, & notæ sunt Scribonii Ewichiique conflictationes. Alamanni eam procedendi viam jam pridem non ambulant, & sine errore, quomodo mihi persuadeo.

Brachialeque vocci) Manuales tunicæ sive manicas. Sic enim interpretor *brachiale*, illam nimirum tunicæ partem, quæ est ab humero usque ad manum.

At illi dixloqui eum putantes) *Dixloqui* proprie incogitanter & imprudenter loqui, *verreden*: hic est inepte fabulari, Alamannis *töppelen*, quod sit furiosorum & ægrotorum, unde & *ægrorum somnia* in proverbium abierunt, quod recitat Petronius. Supra semel atque iterum habuimus *diseredere* pro non credere.

In CAPUT XV.

SAracenos, *Quorum natura est in montibus multum valere*) Anne ex illis fuere, qui Burgundiæ partem occuparunt, unde in has Alamanniæ oras excursiones fecerint? Vide capit. 5. in fin. Mihi videntur Ungarorum reliquiæ fuisse, quos ille sui oblitus *Saracenos* vocat vulgi appellationem secutus, non animi sui sententiam, quam expressit supra cap. decimo. Ita nostrum vulgus eas latronum cohortes, qui cum liberis & uxoribus Europam pervagantur, *Zigarenos* appellat, qui in his ipsis Alamanniæ montibus & silvis latitantes multa mala perpetrant. Vide Gloss. in Hepidannum.

Ab Henrico Duce Saltzburgis doctrinis studere ab Karolo postulatus) Quonam Carolo? An Carolo cognomento Crasso Alamannorum Rege & Imperatore Romanorum? Vix puto. Nam Henricus Dux fuit Bajoariæ, Ottonis I. Imperatoris frater, qui longo post tempore vixit.

More Romano officia apud nos mutari solent) Apud Romanos enim officia erant annalia, veluti Consulum, Interregum, Prætorum, Ædilium, &c.

Circa villam Wilaham) Oppidum *Wilam* in Turgovia, tunc temporis Toggeburgensium Comitum sedes, nunc Abbatis S. Galli Præpositura, qui totus subest Comitatus ille quondam illustrissimus. Fabarienſi *Wilo*, Latinis nihil aliud est quam *Villa*, quam appellationem & alia oppida sortita sunt à vulgo, nomen appellativum ut hodie ita olim usurpante pro proprio; *die Statt, Stattlith*, &c. Hinc oppidum Imperiale in Suevia conjunctim à posterioribus appellari cœpit *Wilerstat*, quum initio *Wila* & *Wilero* diceretur, hodie in matriculis Imperii & Recessibus Comitiorum *Weil*.

In CAPUT XVI.

NIhil *capitale absque ejus nutu faciat*) Nullum negotium magnum aut arduum, quodque rem monasterii attingat. *Capitale*, præcipuum ac magnum. Infra hoc cap. *Nihilque capitale absque ejus nutu & Ekkehardi Notkerique consilio ageret.*

Inter tot canutos) Vel canos & ætate albicantibus graves crinibus, vel Calvos. Gloss. Franco-Lat. *Chanu, Canutus.*

O fortunatam Galli me Consule Cellam) Convenientius dixisset, *me Præsule*, ut in illo versu Theodorici Abbatis in monasterio S. Trudonis; - *Fit nummis Præsul & Abba.* Porro versum Ciceronis refert Didius in orat. Sallustii nomine in Ciceronem scripta;

O fortunatam natam me Consule Romam.

Concambio) permutatione, ἀντάλλαγματι. Supra cap. 1. *In colle concambii*, &c. & alibi persæpe, Ejus formulas in Chartarum

tarum centuria complures produximus. *Concambiare*, permutare. Supra eod. cap. 1. *Goldahan etiam, quam concambians*, &c. Philoxenus Gloss. *Cacumbeat*, διαλλασσει. Casaubonus in Apulej. & Heraldus in Adversar. emendant, *Cambiat*. Nos minus discedentes à cusa lectione legerimus. *Concambiat*. Pro quo & *concambire* in usu, & simplex *cambire*. Gloss. Franco-Lat. *Changier, cambire, unde hoc cambium; & cambitor, incitor, & compositum concambium*. Lex. Græco - Lat. Ἀνταλλάττω, *submuto, cambio*. Balbus Catholico *cambio facit campsi, campsu supinum v. in o. fit campso, are, id est frequenter cambire, & inde campsor, wechsler*. Uffingus Monachus Wertinensis in Vita S. Idæ lib. 2. cap. 1. *A quo Abbas Regiam curtem aliis repensis possessionibus juxta legalem cambiebat ritum*. Videndus Priscian. lib. 10.

Exiliaverat) Dositheus lib. 3. *A quo exiliatus est*? In Vita S. Johannis Apostoli, quæ apud nos est MS. *Domitianus eodem anno, quo jussit S. Johannem exiliari, à Senatu Romano interfectus*. Pari forma *consiliare* dixit supra.

Nudis tabulis) In quibus nulli pirgi, calculi, aut tesseræ, sed lapillulis duntaxat aut virgulis minutim concisis colluderent. Quos ludos vocant *duodecim scruporum, Zwelffiemaal; novem scruporum, Nuntemaal; lupum, Wolffspil, ouem, Schaffspil*. Nec prohibentur pueris in scholis & Monasteriis etiam hodie.

Avibus captoriis) Aucupibus, quibus alias aves persequitur, *Baitzer*. Ergo aucupium scholasticis potest permitti. Et vulgatus ille versiculus; *Per pisces & aves multi periere scholares*, non de aucupio intelligendus, sed vero heluatione & ἀκρασίᾳ.

Pura de spelta dederat grana) *Spelta*, Latinis *far*, Græcis ζεα. Dionysius Halicarnassæus l. 2. τὸ φαῦρος, ὃ καλοῦμεν ἡμεῖς ζειαν. Qui cum consentit Asclepiades Medicus apud Galenum κατὰ τόπους l. 9. φάρος (inquiens) ὃ καλοῦσι ζεαν ἀληθεστέρα, ubi insuper Galliæ proprium frumenti genus asserit. Et D. Hieronymus in 4. cap. Ezechielis, ζιαν sive ζεαν, *nos vel far, vel gentili Italiæ Pannoniæque sermone spicam speltamque dicimus*. Recte, *gentili*. Et perdurat nomen adhuc, apud Germanos & Pannonios *speltz*, Italos atque Hispanos *spelta*. Q. Soranus epist. ad Cleopatram, *Panc levi facto de spelta*, &c.

Pura grana) Nullo admisto vel secali vel avena, *luter kernon*, purum frumentum. *Grana* his scriptoribus, quod Alamannis *kerno*, ut Chartarum exempla docent.

Spicarium) Quemadmodum à granis *granarium*, ita à spicis deduxere *spicarium*, *spicher*, locus ubi frumentum reponitur & conditur. Lege Salica tit. 18. §. 2.

Domesticatis) Feræ naturæ, sed manusuefactis: qualia in Principum Aulis solent haberi animantia.

Absque beneficiis multis) feudis, quæ præstare Abbas cogebatur ab Imperatore, quibus suapte nollet concedere. *Beneficium* sæpius quam feudum dixere isti scriptores.

Egressus in auditorio eum salutat) Supra cap. 11. *Abbas in auditorio debilis residens, introductis quidem eis assurgit*. Ergo *auditorium, die Audientz, oder Verhörstuben*. Cæterum pro Ecclesia ponitur, ubi convenitur ad audiendum verbum divinum. D. Vigilius Martyr. libr. 4. adversus Eutych. *Iccirco cohortatione fratrum in auditorio domi Dei nostri considerandæ & refutandæ suscepi*.

Bene mansionatum hospitaliter tractari) Præparari egregium cœnaculum, ubi liberaliter habeatur. *Mansio*, cœnaculum, conclave, συνοδιον, ubi quis maret. *Mansionare*, habitationem constituere, concedere. Fabarienſis c. 18. *Viciniorem cæteris Palatio Regali mansionem dari sibi præcepit*. In Histor. Apollonii Tyrii, cujus interpretem sunt qui Symphonium, an Symphonianum quemdam faciant; *Tunc Rex festinus jussit ei assignari aulam, ubi digne quiesceret*. Pro, *aulam*, in MS. Lipsensi, quem Gothof. Jungermannus, elegans & doctus juvenis, ab se collatum mihi legendum dedit, legitur *mansionem*. Vera lectio fuit, *assignari in aula mansionem ubi*, &c.

Neminem cucullatum) Monachum, qui & *Cucullarius*. Notkerus Balbulus Præfat. Sequentiarum ad Luituuardum Vercellensem Episcopum; *Notkerus Cucullariorum S. Galli novissimus*.

Cedamus angelo imperii) Nuntio, legato, misso Imperatoris. Lexic. Græco-Lat. Ἀγγελος, *nuncius, nunciator, renunciator*. Ammonius περὶ ὁμοίων καὶ διαφερόντων λέξεων, Ἄγγελος, πᾶς ὁ ἀγγελλοντα ἔξωθεν.

Pugno illum in timpus validissime percussit) Sic omnes libb. vett. Grammaticos sequitur, qui *timpus* per *i.* pro parte capitis scribendum esse censent, quos vero reprehendit Ugutio. Et Nestor Novariensis Lexic. *Tempus item pars capitis est quod ab indoctis timpus enunciatur*.

Si Sandrato per manus suas, quod æquivoco accidit, accidat) παρωνομασία, qua alluditur ad nomina *Sandrati* & *Sathanæ*, quæ ille vocat *æquivoca*.

Scutella hæc magis liceret) pro, Scutellas, Alamannis detorta voce *Schüssel*, Italis *scodella*, συνεκδοχικῶς pro ferculis posuit.

Quaternionem omnem seriem Sandrati tenentem) In Vitis Patrum lib. 4. de S. Silvano & ejus discipulo Marco: *Ingressus cellam Marci invenit quaternionem, quem eadem hora inchoaverat, in quo literam o. faciebat: & audita voce senis non fixit nec gyravit calamum ultra, ut impleret & concluderet literam, quam in manu habebat.* Vide Ermentici Supplementum Vitæ S. Magni cap. 16.

In Burkhardi casus

CAPUT I.

A B Ottone Imperatore legitime investitus) *Investire*, confirmare & stabilire aliquem in rei possessione cuipiam oblata, donata, tradita. Exempla passim obvia sunt, quum maxime in Chartar. Centuria, sub tit. De benef. & feudis. Ekkehardus Minimus in Vita Notker. c. 4. *Annuens votis investitum cum sociis remisit.* Fabariensis c. 12. *Abbatiæ principaliter suscepit investituram.* Burckhardus infra cap. ult. *A Philippo Rege imperiali sceptro honorifice hujus Abbatiæ regimine investitus est.*

Cottidianam ipsorum annonam) *Annona* cibus alicui destinatus, ut in Monasteriis & Xenodochiis mos est. In Vitis Patrum lib. 4. *Rogo vos ut nesciat meus Abbas: de annona mea modicum panis do vobis & aquam.* Sed tritior Monachis nostris *præbendæ quam annonæ* vox, quæ notant idem, ut infra c. 6. & 10. in Vita Findani c. 9. & in Ephemeridibus pluries.

In CAPUT II.

Dormitionem S. Johannis) obitum, κοίμησιν. Can. 23. Concil. Antiocheni, μετὰ κοίμησιν τῦ ἁγιωτάτε, post obitum quiescentis, id est ejus qui præcessit. *Dormire*, κοιμᾶν, mori, familiare Sacræ Scripturæ verbum.

In CAPUT III.

DE Kerhardo Abbate) Ita omnes libb. vett. At sunt qui *Gerardum*, quive *Ekkehardum* indigitent.

Inbeneficiavit) à Monasterio abalienavit, & aliis in *beneficium*, hoc est, feudum concessit ac tribuit. Sigebertus Chron. An. Dom. 1007. *Valentianus Balduino Comiti beneficiavit.* Burkardus seipsum explicans mox; *Laicos*, inquit, *quos auxiliares sui sceleris invenit, multis beneficiis & donis ditavit.* Ibidem: *Res Ecclesiæ inbeneficiavit.* Et statim; *Mutzo quibusdam Nobilibus acceptum inbeneficians, ipsis, quia fideliter ei adhæserant, cum absque heredibus moreretur, ut de manu Abbatis eadem beneficia susciperent, contulit. Cum his & aliis multis beneficiis Kerhardus nostrum locum depravasset,* &c. Infra c. 4. *Omnis antiquitus inbeneficiata exosus plurima de his sua diligentia ad se retraxit.* Pro quo c. 11. *infeodare* dixit. *Beneficiati*, vasalli.

Fanda & nefanda) Per fas & nefas. Balbus Catholico, *Pandus, quod quis debet fari, & dicitur à for.*

In CAPUT IIII.

PII mandritæ studio æstuans) boni Pastoris. Walafridus in Vita S. Othmari capite 1. *Boni mandritæ studium in ipso executus*, &c. Quibus qui præerant, *Archimandritæ* dicti, quos Epiphanius in Panario interpretatur, *Monasteriorum patres*, id est Abbates. Ugutio Gloss. *Archimandrita, pastor ovium: per translationem dicitur quandoque de pastoribus spiritualibus.* Ekkehardus Minimus in Vita Notkeri capit. 2. *Sub Archimandrita, qui tunc loco huic præerat, nomine Grimaldo Abbate.* Quo sensu L. *reddentes honorem.* §. 2. *C. de summa Trinitat. & fid. Catholic.* & Novell. 5. c. 7. Vadianus putat dictos ἀπὸ τῶν μανδρῶν, id est à specubus cavernisque, à quibus primi ferme Monachi habitarunt. Græci enim μανδρας vocant speluncam. Verius Budæus veteres secutus à grege Monachorum, cui ceu *mandræ*, id est, ovili, præsint pastores Abbates. Quibus Latinis quoque *mandra* pro grege, ut Juvenali Satyr. 3. & Martiali lib. 5. Brito Synonymis:

Custodes ovium nos dicimus opiliones,
Archimandritas dices hos esse vocatos.

Videndus Nicolaus Serarius Notis ad S. Bonifacii epist. 99.

In CAPUT VI.

VInum & oblatas) *Oblatas*, sunt panes rotundi ὄγκοι, quos olim in Ecclesia offerebant Christiani ἐν ταῖς ἀγάπαις, ut loquitur B. Judas Apostolus. Quos si consecrabant, *hostiæ* dicebantur: ἀγάπας ἐποιήσαντο, & benedictos distribuebant in fratres, *eulogiæ*, à posterioribus *oblatæ* ab offerendo. Ita de Miracul. S. Othmari lib. 1. cap. 5. *Quædam panis rotulæ, quæ vulgo oblatæ dicuntur.* Frequens earum apud Alamannos, sed in usum profanum, confectio, retinentque nomen antiquum. Exempla in Ephemerid. Hepidannus in Vita Wiboradæ lib. 1. c. 24. *oblationes* vocat vasa sacra, quibus in offerendo sacrificio utuntur.

In CAPUT VII.

DOmino Marquardo & filio suo Luitoldo Duce sibi Ducatum præbentibus) se comitantibus. Balbus Catholico; *Ducatus ductus, vel guida.* Alanus in Anticlaudiano:

Ducatu summi Regis conscendit in arcem.

Bene-

Benedictus Magister; *Id est ductione, sed erravit ibi in syllaba* &c. Alioqui *ducatus* significat defensionem in via per alicujus territorium. Vide gloss. ad Fabarien. c. 8.

In castro Sigmarien) Nunc *Simeringen*, Comitum Hohenzolleranorum sedes: non à Cimbris dicta, ut nonnulli opinantur, sed à *Sigmaro* quodam ejus fundatore. An eundem auctorem, an vero cognominem habuit. *Sigmarswang* in Turgovia quondam dictum, quod nostrati vulgo *Zubersvang*.

Quandam munitionem nomine Cratzantam) vel *Crassaniam*, nunc *Crätzeren*.

Luitoldus) Baro de *Regensperg*) ut infra vocatur. Quibus Baronibus à populo Tigurino propter Tyrannidem pulsis, Regenspergium in Præfecturam suæ Reipubl. redigitur à Tigurinis, à quorum civitate abest miliario Helvetico, oppidum parvum & angustum, sed natura loci munitissimum, in quo duo memorabilia, quod plateas habet nullas (ædes enim omnes in gyro exstructæ pro muris sunt) & quod unâ portâ clauditur.

Hujus loci Advocatus) *Schirm oder Castenvogt*. Vel invitis Episcopis & Abbatibus Regum Franciæ, & postibi Imperatorum Germanorum cura & vigilantia *Oeconomi* dabantur, &, ut vulgo vocantur, *Vicedomini*, qui earum rerum, quæ ad vitæ alimoniam & reditus ecclesiasticos pertinebant, sedulam curam gererent. Ea ætas *Advocatos* appellavit, nostri Alamanni *Vogt*, ex Latino deducta voce κατ' ἀφαίρεσιν, ut ad Tyrolem à nobis demonstratum. In Instrumento quodam Bertholdi Ducis Zaringiæ; *Thuregini loci legitimus Advocatus, quod Kastvoget dicitur*. Sic *Ecclesiæ Advocatus* dicitur Imperator Romanus etiam hodie. His etiam verbis in augurationè Electoribus fidem suam obstringit, *daßwir in Zeit solcher unser Käyserl. Würden, Ampts und Regierung der Christenheit, und den Stuel zue Rohm, auch Bäpstliche Heiligkeit, und die Christliche Kirchen, als derselben Advocat, zue guetem Bevelch, Schutz und Schirm haben* &c. Cæterum hujus loci, id est Monasterii S. Galli, nunc temporis *Advocati* sunt quatuor Helvetiorum Pagi, Tigurum, Lucerna, Suicium, Glarona. Quorum vices gerit ille, quem quot biennii alternantes mittunt, Capitaneus, qui Wile in Comitatu Toggenburgensi residet.

In valle nomine Herburg) In *valle* scil. *Rheni*, quæ tempore Ottonis Imperatoris à quibusdam Monachis dicebatur *Ringau*, sicut ex vetustis Tabulis clare patet. Nostratibus Alamannis *Rinthal. Herburg*, nunc *Herbrugg*, Schobingerorum S. Galli patriciorum prædium. Castro vero hujus ab Udalrico Abbate constructi, ne vestigium quidem potuimus observare, loco vel diligentissimo à nobis considerato. Verisimile tamen est, eo loco fuisse, ubi sunt ædes Schobingerorum.

Marchionem Bertholdum) de Zaringen, ejus nominis II. Rudolphi Pseudo-Regis, quem Burchardus nominat, gener, Bertholdi III. pater. Cuius III. vidimus Diploma, in quo ita scriptum erat; *Ego Bertholdus de Zaringen, Dux & Rector Burgundiæ, Dei & Imperiali gratia, Thuregini loci legitimus Advocatus, quod Kastvoget dicitur: Venerabili Vualthero prædicti loci Præposito, cunctisque confratribus ejus* &c. Datæ literæ Anno II. Urbani Tertii, An. XXXV. Friderici Barbarossæ, Anno Domini MCLXXXVII. Ergo non hic, ut Stumpfius contendit, sed pater ejus Ruodolphi Regis gener, Friburgum apud Nuichthones fundavit, si vero sunt rationes, quæ ex versibus putantur, qui visuntur Friburgi:

Anno milleno, centeno bis quoque deno
Friburg fundatur, Bertholdus Dux dominatur.

Indifferenter etiam à scriptoribus nunc *Dux* appellatur, nunc *Marchio*.

In servitii scriptum) Balbus Catholico; *Servitium, jus vel actus servientium vel munus*. Nam quot officia in monasterio, tot erant & servitia. Huic legitimus in anniversariis Monasterii; *Pertinet ad servitium Abbatis, Decani, Præpositi, Cellerarii, Camerarii*, &c. Et habebant inter se dies distinctos, quibus hic vel ille ministraret, id est res fratrib. in hoc vel in illo anniversario legatas quotannis suppediteret, ut sunt *vina, panes, pisces, carnes, ova, pulli, gallinæ, velcones, ganzvische, casei, poma, pyra, lunulæ, oblatæ*. & ejus generis alia. Hæc vocabant illi *servitia*, quod reditus isti serviantur, ut loquuntur, hoc est, ministrentur ab his, quos diximus, officialibus. Supra hoc cap. *De aliquibus usurariis fructibus ipsis fratribus nostris ad servitium* &c. Videndus Conrad. Fabarien. cap. 4.

Cysos lampadum) *Cyphos*, id est scutula.

Ittingen) *Ytingen* in Turgovia, olim castellum, quod possidebant Nobiles quidam, quos infra cap. 9. appellat *homines liberos, die Freyen von Ytingen*, à quibus castellum illud acquisivit Weringerus Abbas inque jus ejus Monasterii redegit, quod hodie in affluenti rerum statu florens celebratur. Vide infra cap. 9.

Agennum) Aguanum, *S. Moritz in Wallis*, quod olim Alamannis *Agenn*.

Aliqui-

Aliquibus fisci hominibus captis) scilicet Imperialis sive Regii, cujus homines nunc *Fiscales*, interim *Fiscalini* dicuntur, mancipia propria fisci, quæ Abbas Udalricus pro Imperatore Henrico tenebat: Ekkehardus vero Augiensis, qui à partibus Rudolphi contra Henricum stabat, in captivitatem abduxit. Cæterum de mancipiis fiscalinis alio loco à nobis commodius dicetur in libris de servitute Germanorum antiqua & nova, si DEUS cœpta fortunaverit.

Nobili milite Folknando) Comite Toggenburgico, qui alias *Folkardus*.

Muntiünculam prope Duram fluvium) Quam Udalricus *Duruuart* appellavit, quod nominis, ubi hostium potita est, amisit, à Lutoldo Ekkehardi Abbatis Augiensis fratre *Lutoldesburgi* nuncupationem sortita, Incolis *Lützisburg*, Fabarienſi cap. 14. *Lutensbur*.

Quidam Comes Burkhardus nomine) Comes videlicet de Nellenburg, fratres eorundem Ekkehardi Abbatis & Lutoldi Comitis. Qui *Comitatus Nellenburgius* nunc evectus est in *Lantgraviatum*, & à patre Ferdinando Archiduce relictus filio Andreæ Austriaco Cardinali & Episcopo Constantiensi. Ab cujus obitu ad fratrem pervenit Carolum Burgoviæ Marchionem.

In Primarchatum suum ducens) An legend. *Patriarchatum*, ex compendio scripturæ? An *Primarchatus* vocem nove & hibride finxit, sicut alius quidam *Ministeriarchis*? de qua Balbus Catholico; *Ministeriarches princeps ministerii. Archon, quo est Princeps, componitur cum ministerium.* Eadem fictione *Archidux* à Germanis dicitur, *& amphisepire* legitur in Hymno quodam Ecclesiastico, pro circumsepire.

In CAPUT VIII.

Fideles inter se possessiones nostras dividebant) *Fideles* sunt Principis alicujus subjecti ingenui atque liberi, qui feudo accepto in Domini fide ac clientela sunt; vicissimque suam ei fidem præstiterunt, quomodo in Jure Feudor. lib. 2. tit. 5. & alibi traditur. Quo facit, quod JCti. *feudum* dictum volunt à *fidelitate* vel à *fide*, quam vasallus Domino præstare tenetur & Itali *fede* appellant. Cujus τύπος auctor est Obertus homo Italus lib. 2. Feudor. tit. 3. c. 2. in fin. quem communiter sequuntur Doctores. *Fideles*, inquam, quos à *feudo* propius deducta voce *Leudes* sive *Leodes* nominatos volunt ab Aimoino, Fredegario, & aliis Historicis, *Leaulx* sive *Loyalx* à Francis, quasi veteres dixerint *Leods* ἀντὶ τῦ *Feolds*. Quod mihi neque verum videtur neque verisimile. Nam *Leudes*, & ex affinitate vocalium *Leodes*, pura puta vox Germanica ea est non à *feudo* detorta, ut illi falluntur, verum à *Leut*, quod significat *homines*. Unde nonnulli scriptores pro *leudes* maluerunt Latine dicere *homines*, quum de vasallis loquuntur: & *hominium*, seu, quod idem est, *homagium facere*, pro fidem præstare domino. Quos & ipsi Franci lingua vernacula sunt imitati. Neque etiam iidem sunt *Leaulx* & *Loyalx*: quorum illud origine Francicum est, id est Germanicum, ex nomine *Leut*, tantumque illis tribuitur, qui fidem alicui jurarunt, hoc vero provinciale, id est Latinum, mutato legis vocabulo in *loy*, quemadmodum *fidei* in *foy*. Quæ utriusque vocis nova est cum scriptura tum pronunciatio. Nam veteres scribebant *loi* & *foi*, pronunciatum ut Græci οι diphthongum. Ex quo pronuntiatu ab Latinis formata sunt *leudum* & *feudum*, quæ posterioribus, ex illa corrupta pronuntiatione an affinitate vocalium dicam, *leodum* & *feodum*. Ut nunc, dum calamum premo, fere incipiscat oriri dubitatio, à Germanis acceperint Galli, anne Latinis *Leudium* originem, qua appellatione prisci nostri majores non simpliciter homines, sed eos innuebant, qui communitati alicui lege erant adstricti, hoc est cives. Unde fors est ut *Leodio* civitati Belgicæ nomen, ea ratione quam suprà de *Villa* attulimus. Et habent sane, ut Hebræi & Græci, ita Latini quoque multas cum Germanis voces communes. Igitur illa. Nunc quæ supra diximus, vera esse vincemus verbis fidelitatis, quæ leguntur in Titletonio, quod in libro in feudale Anglorum exponitur, libro 2. capit. 1. in hunc modum; *Ieo deueign roſtre home de ceo jour enauant de vie & de membre, & de terrene honor, & a vous ſera foial & loial, & foy vous portera des tenemens qui ieo claim de tener de vous, ſalue le foy que ie doy a noſtre ſeignor le Roy.* In quibus verbis *loy* fidem exprimit, *foial* & *loial* fidelem & legalem, id est, qui secundum fidem ac legem facit, *home* hominem sive leudem. Ex quibus intelligitur, cur cap. seq. Udalricus Baro de Gameringen & Ruodolphus Comes de Pfulmendorf *fideles* appellentur *Ecclesiæ*, quia scilicet Advocatiam monasterii ab Abbate in feudum pro se posterisq; suis acceperunt. Alioqui *fideles* generatim dicuntur omnes Principum subjecti, qui fidem ei adstrinxerunt, in ejusdem ditione domicilia possident, ut exfertim in d. titul. 5. scriptum est. Et confirmat illa formula, qua etiamnum Imperator Romani Imperii subditos compellat; *Unſerm und des Reichs Lieben und Getrewen*, id est, *dilecto & fideli*. Et Dominus quidam in Historia S. Deicoli: *Ite cum feſtinatione, & ſi quis illum fidelium meorum capere*

capere posset, sine mora castretur, pro, subditorum meorum. Utuntur plerique Historici mediæ ætatis.

Ministeriales) Homines liberi, qui Principi alicui ministrant, *Edildegin*, *Edelknecht*, *Dienstman*, *Amptman* sive *Amptleut*, *Ambacht* priscis Celtis. Jul. Cæsar lib. 6. de Bel. Gall. *Ita plurimos circum se ambactos clientesque habet*, id est, ut Burckhardus noster loqueretur, *ministeriales* fidelesque. Philoxenus Gloss. *Ambactus*, δοῦλος μισθωτὸς, ὡς ἔνιοι θεράπων, ait, id est ministerialis. Itaque apud Paulum Diaconum in epit. Festi ex schedis P. Stephani legend. *Ambactus apud Ennium lingua Gallica servus dicitur*, id est, ministerialis.

Et hæc est vera certaque hujus nominis notio, quam vero Grammatici isti, ut ingenue fatear, quod sentio, non bene percepere, quod liceat pace Illustrissimorum virorum Anton. Augustini & Jos. Scaligeri indicasse. Interdum *Ministeriales* dicuntur omnes homines nobiles Principis alicujus fideles & subjecti. Hinc illa formula, qua nonnulli Principes adhuc vasallis suis scribentes utuntur, *unserm Edelknecht*. Burckhardus capite sequenti: *Sed quia insolentiæ ministerialium resistere semper studuit, plura ex ipsorum impedimento, quæ ad Claustri sui utilitatem spectare possent, prætermisit.* Et capite duodecimo. *Heinricus de Klingen communi consensu omnium fratrum ac monasterialium & totius populi assensu substitutus est.* Conradus Fabariensis capite octavo. *Abbas seniorum fratrum postposito consilio, sed ministerialibus magis assentiens, qui potentiam dicti Ducis formidabant.* Et capit. 10. *Ad minuendum debitum Ecclesiæ vocatis ministerialibus, fratribusque convocatis*, &c. Cap. 13. perelegantер & dilucide: *Ministeriales hujusmodi verborum aggredi attemptabat* (Abbas) *schematibus*: *O prædarissimi milites B. Galli vos prosapia generis & nobilitas ac magnificentia Ecclesiæ magnificavit, imo & ipsa in vobis magnificatur & in filiis vestris. Providendum est vestræ, ut credo, & nobilitati & propagini*, &c. Vide eundem cum alibi, tum cap. 11. & Animadversion. nostras ad Tyrolem.

Optimos mansus curiarum nostrarum). Papias Gloss. *Mansus dictus à manendo, quod integrum sit XII. jugeribus.* Vocabularius Juris Sigismundo Imperatore scriptus: *Mansus secundum vulgare Italorum dicitur quantitas terræ, quæ duobus bobus sufficit in anno ad laborandum.* Fabariensis c. 8. *Comiti de Dilingen ducentas marcas pro resignatione mansuum XX. in manus Abbatis, quas ab ipso jure recepit feodi.* Alamannis in pratis *mansmat*, in vineis, *mangrab*, in agris *manwerch*, in alpibus *manstofel*.

Curiarum nostrarum) Quas ad Ekkehardum diximus *curtes* vocari. *Ilof.* in lib. Feudor. tit. 51. §. 1. *Quidam Capitaneus in quadam curte sua beneficium dedit militibus, & postea eandem curiam vendidit.* Sic infra cap. ult. Eligovve & Huntvvilare & Romanshorn *curias* vocat. Et alibi non *curia* pro curte usurpatur.

Jura villicationis in modum beneficiorum habere) *De villicis* dictum ad Ekkehardum capit. 4. Auctor Mamotracti in Lucam cap. 10. *Villicum, id est, villæ gubernatorem, quasi villa Custodem, a quo villicare villicandi officium exercere*, Infra c. 10. *Villicatus vel emendo vel vacando reservare.* Conrad. Fabar. cap. 4.

In CAPUT IX.

COmes Ruodolfus de Pfulmendorf) Nonnulli MSS. *Pfulwendorf*, in Additione Annalium Hepidanni *Fulndorf*. Mortuus hic in Palestina, dum *se perpetualiter sancti Sepulchri servitio dicavit*, ut habent verba Additionis.

Itingen à quibusdam liberis hominibus acquisivit) *Liberi homines*, *Freyherren*, quorum majores nullam, quod sciatur, servierunt servitutem. Et hi proprie *Nobiles*. Nata qui ex servitute manumissi libertatem consequebantur, *Ingenui* dicti, & ab Alamannis *Semper-frey*, ex formula manumissionis, *Semper ingenuus atque securus existat*, cujus exemplum extat in Chart. 7. tom. II. & apud Cujacium Observat. lib. 14. cap. 27. itaque concipitur in Chart. 8. dict. tom. *Ab omni servitutis jugo sit exutus in perpetuum.* Hæc formula avorum memoria, sublato manumissionis ritu, iis aptari cœpit, qui Baronum ordini ab Imperatore primum adscribebantur, ut juberentur esse ac dicerentur porro *Semper frey*, quæ appellatio olim, ut diximus, nota erat libertini generis, apud majores autem nostros novorum Baronum, *der Newgebachnen Freyheren*. Hodie, ut vetustas temporis omnia commutat, & vilia quoque in majus provehit, & quæ despecta erant, in honoris ac dignitatis gradum collocat, sicut alii tituli, sic etiam iste ab iis vindicatur, qui hoc in gradu superiores aliis esse ac præire student, & tantum non primus ac novus honor factus est. De *Baronis* voce, ejus origine & etymologia multis ad Winsbeckium diximus.

In CAPUT XI.

RUomashorn) In veteribus Chartis *Romanishorn*, hodie *Romishorn*, de quo vide gloss. ad Ekkehardum c. 1. Habitatum quondam fuit à Nobilibus ejusdem nominis, quorum stirps interiit,

ipsum vero castrum cum villa cessit Abbati S. Galli, à quo redactum est in præfecturam, quam *Advocatiam* vocabant superioris ævi scriptores.

Invadiavit) Oppigneraverit. Balbus Catholico: *Vadium, pignus vel fidejussio. Unde vadiare, in vadio ponere, vadium vel pignus alicui dare. Et componitur, ut convadiare, invadiare, revadiare, id est repignerare, à vadio recolligere, subvadiare, id est, post vellatenter vadiare.* Poëta Grammaticus;

Pignus in o. uatum, sed in e. facit esse vadiatum.

In Instrumento Fœderis inter Muretenses & Biellienses pacti. A. D. 1342. *Nullus etiam de nostris debet aliquem conjuratorum nostrorum de Biello & eisdem pertinentium impignerare seu invadiare, præterquam suum debitorem confessum vel fidejussorem.* Burckhardus cap. seq. *Ducentis marcis invadiatas redemit.*

Infeodavit) Supra dixit *inbeneficiavit* capite 3. Venceslaus Brack in Terminis Juristarum.

Arrestare freuen, die impheodare belehnen.

Burckhardus supra cap. 8. *Quicquid per infeodationem ab utrisque alienatum est.* Fabarienses cap. 8. *Quod res Ecclesiæ damnabiliter & irrecuperabiliter disposuerat infeodare.* Et cap. 12. *Pignori feodaliter obligaret argenti marcis sexingentis*, &c.

Cum in ira Dei positus esset) Inde versus mortuo facti à suis Monachis.

Qui jam consumis terram, quam nunc bene dormis,
Fortassis vivus trivisset tempus in hornis.
Sed te, ne damno calcares limina Galli,
Jura Dei jussit maturo funere tolli.

Paralysi) Alamannis *pärlysucht*, inde deducta voce.

In CAPUT XII.

UT ad Curias Regum cum magnis impensis perveniant) ad Comitia Imperialia, *auf die Reichs-Täg.* Hoc eodem c. *Ulmam ad solemnem Curiam*, &c. Item, *Ad curiam Esslingam, ad curiam Ulma habitam, ad curiam Ravenspurg*, &c. Comitia, quæ Philippus Imperator Ulmæ, Esslingæ, & Ravenspurgi, Civitatibus Svæviæ Imperialibus celebravi, deliberaturus cum Proceribus Imperii de expeditione in Herbipolensem Episcopum & Lantgravium Thuringiæ rebellantes instituenda.

Expeditionem ad Episcopum Erbipolensem promisit) *Expeditio, Heerfart*, pecunia sive tributum pro expeditione facienda, *præstationem* dixit Ekkehardus c. 5. In Diplomate Caroli Crassi Imper. Ecclesiæ Sanct. Salvatoris, quæ est Francofordiæ, dato, cujus mihi videndi copiam fecit CL. Johan. Fridericus Faustus, Patricius ac Senator Francofurdianus; *Et ab illo Abbate, cui prædicta capella commissa fuerit, nulla umquam hostilis expeditio exigatur, nec ullus ei inde quicquid auferre præsumat.* Walefrido *iter hostile*, lib. 2. cap. 17. de Vita Sanct. Galli; *Fertur eumdem Episcopum aliquando ad iter hostile sibi de ipsius Monasterii sumptibus viaticum præparari jussisse.*

Expeditionem in Lantgravium Turingiæ promisit) Hermannum scilicet de quo miranda canunt Poëtæ illi Nobiles in aureo illo Musico Aulicorum libro, quorum nonnulli in ejus Aula vixerant, antequam ad Philippi Imperatoris partes concederent, ut Waltherus Vogelvveidius, Wolfaramus Echilbachius, Tanhausserus, Bitterolfus, alii, quorum nomina nunc non comminiscor.

In Cunradi Fabariensis casus.

In CAPUT II.

PHilologiam totamque ad unguem usque investigaverunt theoricam) Per *Theoricam* intelligit Mathematicam & Astronomicam, quibus semper fuere Monachi isti quam deditissimi, ut ex libris eorum patet, qui in Bibliotheca Monasterii adhuc superant. Sic cap. sequent. *Notkerum Magistrum vocat artis theoricæ non pigrum*, quem insignem Mathematicum fuisse scriptores tradunt, qui ei *Computum Ecclesiasticum* adscribunt. Intelligit autem Notkerum Labeonem Physicum & Medicum, quem ad differitatem cæterorum duorum vocarunt *Magistrum*.

In CAPUT IV.

AB aliis feudo jurepossessos) Vetus Glossar. Franco-Latin. *Fou, feodum.* Mira Scriptura, si vera, & non aberravit Glossator, qui in quarta vocali repositit, quod in secunda erat collocandum, ut antiqui dixerint *feu*, quod nostri Franci *fieu*, quum & Itali *fe* dicant pro *fede*, unde *feudi* appellationem deduxit Obertus. Vide Gloss. ad Burckhard. c. 8. Venceslaus Brack in Terminis Juristarum;

Est Phœdus Lehengut, est depactio dignissi.

Ibidem;

Jus feodi Lehnrecht, Burgrschaft civilitas existat.

Faba-

Fabarienſ. infra cap. 8. *Sueviæ Principibus, quod in ſuis perturbaverat tam feodis quam conſuetudinalibus juſticiis.*

In CAPUT V.

CORdis dudum inſtincta caſſidili) id eſt, ut Walafridus loquitur de Gallo lib. 1. cap. 23. *alta memoriæ & armario cordis inſeruit.* Ugutio Gloſſ. *Caſſidilis vel Caſſidile, dicitur ſacculum, pera, farciperium ficacium, marſupium, moculus, loculus, crumena.* Papias Gloſſ. *Caſſidilis, pera paſtoralis.* Verus Interpres Thobiæ cap. 8. *Protulit de Caſſiduli ſuo partem jecoris.* Matthæus Vindocinenſis in Thobia;

Caſſidili profert auxiliare jecur.

Ita enim ibi legend. ex noſtro MS. & vet. edit. Pariſienſi, qua nos donavit R. P. Carolus Perrotus Pariſienſis, non *coſili*, ut autumat in Catholico, *nec caſiculi*, ut ii quos adducit Auctor Mamotractı.

Acedia) ἀκηδία. Balbus Catholico; *Accidia, triſtitia, moleſtia, anxietas, vel tædium. Accidioſus, moleſtus, triſtis, anxius. Accidiari, triſtari, anxiari, vel habere tædium, vel indignari.* Quo verbo utitur vetus Interpres Eccleſiaſt. capit. 6. Vox eſt Theologorum ſuum ſibi ac proprium.

In triuio Grammaticæ, Logicæ, & Rhetoricæ) Balbus Catholico; *Grammatica, Dialectica, & Rhetorica dicuntur trivium, quadam ſimilitudine quaſi triplex via ad idem, id eſt ad eloquentiam. Arithmetica vero, Muſica, Geometria, & Aſtronomia dicuntur, quadruvium, quaſi quattuor viæ ad idem, id eſt, ad ſapientiam tendentes. Unde & Triviales dicuntur, qui docent vel qui ſtudent in trivio, ſicut. Quadruviales qui in quadruvio.* Et hinc *Schola trivialis* dicta, in qua tres illæ artes tantum traduntur.

In jure forenſi & eccleſiaſtico) Civili & Canonico, Cæſareo & Pontificio, Cap. 11. *Forenſes* pro cauſidicis dixit, qui in *foro* verſantur, id eſt judicio.

In CAPUT VI.

CAſtrum à memorato Heinrico de Saxo inchoatum. Quod *Forſteggiam* nominavit à vicina ſilva, in cujus angulo eminenti exſtructum contra impreſſiones Comitum Montisfortium, qui è regione trans Rhenum tum habitabant caſtrum ſuum *Montemfortem*, hodie Auſtriacæ poteſtatis. Cæterum Forſteggia annis abhinc quaſi decem injuria cujuſdam ancillæ lotricis ambuſtum conflagravit. Ad cujus reſtaurationem quum Johan. Philippus Saxii & Hohenſaxii Baro animum adjeciſſet, & jamiam in opus incumberet, à nepote ſuo crudelem in modum in convivio nihil mali conſpicatus jugulatur. Quod tamen parricidium non tulit impune. Nam haut diu poſt Viennæ comprehenſus in carcere detruncatur. Muri vero ab hoc ipſo Henrico exædificati adhuc ſuperſunt indicia caſtri munitiſſimi & tali loco digni.

In CAPUT VIII.

CCCC. *item pondo argenti marcas*) Infra c. eodem; *Tricentarum marcarum pondo pignori obligavit.* Cap. 10. *CLX. pondo marcharum* Cap. 12. *Argenti marcis ſexingentis.* Junctis verbis quæ in fin. *Pro memorati pondere argenti.* Cap. 14. *Accepta ab Abbate pecunia mercatorum pondo quingentarum.* Balbus Catholico, *Marcha eſt quoddam pondus, ſc. media libra, ut dicitur marcha argenti. Marck Silber.* Dicetur in lib. de nummis Germanorum vetuſtis.

Non juris facetia, ſed armorum copiæ) *Facetiam* pro facundia dixit etiam cap. ſeq. *Poſt multam minervæ facetiam.*

Hujus occaſione prælii quam plura ſuis largita dona tyronibus, plura beneficia) *Tyronibus*, id eſt, militibus. Brito Synonymis:

Miles, eques, tyro, tyrunculus, atque Quirites.

Hinc Alamannis *torner*, *tyronium* corrupte pro *tyrocinio*, id eſt, ludo equeſtri vel militari, unde Barbari formarunt *torneamentum*, *turnieren*, velitari in armis ſeſe militarem in morem modumque exercere, quod Barbari *torneare*, & monſtroſius, *haſtiluduari.*

Tam fœdis quam conſuetudinalibus juſticiis) *So wohl an Leben als ihren Gewonheiten und Gerechtigkeiten. Juſtitiæ, Gericht*, quas nonnulli *Juriſdictiones* vocant, *ſeigneuries de juſtice.* Hinc *miles juſticiæ, Gerichts-Herr.* Balbus Catholico; *Miles juſtitiæ poteſt eſſe una dictio compoſita, & tunc pertinet ad quoddam officium reddendi juſtitiam.*

Ipſiusque ducatu & auxilio ultra montem, qui Rukkenbein nominatur, ad Monaſterium usque perductus, ad Conſtantiam usque ſuo ducatu perducitur) Venceslaus Brack in Terminis juriſtarum.

Gleitet conducit, ducatus ſitque geleite.

Infra Cap. 19. *Aſſumpto ducatu potentiſſimorum.* Wettinus pro eo *viam & defenſionem* dixit, in Vita Sanct. Galli lib. 1. *Tunc viam ſeu defenſionem per altam Germaniam ad Italiam petit*, à Rege ſcilicet.

In CAPUT X.

NImio erga parentes ductus amore) *parent*, cognatos, qui Alamannis

eadem notionis ratione *Vetter*. Balbus Catholico; *Pariter etiam accipitur pro consanguineo vel affine, unde parentela, cognatio, coasanguinitas, congermanitas, contribulitas*. Infra cap. 11. *Manu valdia suorum defendere habuimus & amicorum & parentum*. cap. 14. *Nullusque suorum parentum, vel affinium* &c. c. 21. *Plerisque tam parentibus quam affinibus supervenire sibi non fuit pigrum*. Kerhardus Augiensis Synonymis; *Semen, prosapia, genus, stirps, genealogia, propago, maneries, tribus, linea, consanguinitas, progenies, sanguis, parentela*. Infra hoc cap. *Eligitur alter æque fortis, literatura & parentela*. Wettinus lib. 1. de Vita S. Galli: *Patris ac matris seu parentillæ cum possessionibus diversis immemor*. Quod Walafridus: *Spreta propinquorum & prædiorum dulcedine*.

Cum agape familiarium Ecclesiæ) cum præbendis Monachorum. Ugutio Gloss. *Agapa vel agape, labor alienus, dilectio, vel charitas, vel orationum communio, vel eleemosyna rogata*. Recte ait: *Charitas*. Hinc *Charitatem facere* Monachis, & *charitative suscipere* apud Ekkehardum pro ἀγάπας ποιεῖσθαι, ut legitur in libro Concilior. sacrorum.

In vasallum conquisivit) *Vassus à vade* nomen accepit, qui vadimonium pro beneficio accepto auctori suo fecit. *Vasallus*, quasi *vassulus*, sicut *vessel* & *vesello à vasculo* Francis & Italis derivatum. In veteri Dictionario Italico Vulgari Latino exponitur *Vasallo, subdito dil signore, cliens fiduciarius*. Quandoque pro homine libero accipitur & nobili, tametsi beneficia teneat nulla. In Historia S. Deicoli; *Respondet esse non longe locum palustrem & fontibus satis irriguum in prædio cujusdam præpotentis vasalli nomine Werfarii*. Hunc enim sui juris fuisse ex illis, quæ sequuntur, verbis clarum fit: *Qui tunc temporis in alodio suo manebat*.

In CAPUT XII.

P*Ræsentatus Hainrico Regi semper Augusto, Duce Noricorum in Curia manante*) In Aula, *am Kayserlichen Hoff*. Infra cap. 14. *in Curia Regali*. cap. 15. *in Curia Regis*. Et ibidem; *Vocatus à Domino Rege ad Curiam, ut in Aula maneret rogatus*, &c.

Primatum) Magnatum, Optimatum, Procerum.

Edras) conventus, consessus. Homerus odyss. γ.

ἕξον δ' ἐς Γυλίων ἀνδρῶν ἄγυρι τε καὶ ἕδρας.

id est, συνέδρια, ut Eustathius exponit, & ante eum Didymus. Proprie autem *hedra*, sedes. Lexic. Græco-Lat. ἕδρα, καθέδρα, *sedilis, sedes*. Videndi Suidas, Hesychius, Erotianus, & Phavorinus Camers in Lexicis.

In CAPUT XIII.

APologiam) Orationem, ἀπηγορίαν, verbo Dosithei Magistri lib. 3. inf. cap. 14. *Falleris Achab Alogia*, id est, oratione Iezabelis.

Angarias mentis) *Angst*. Ugutio Gloss. *Angaria ab ango*, &c. apposite ad hunc locum. Dic nobis, quæ te res angit, id est, cruciat? Cæteroqui *angaria* est compulsio, coactio. *Angariare*, compellere.

Tali sermonum Minerua) Eleganti & artificiosa facundia, pro quo statim: *hujusmodi verborum Schematibus*, id est, figuris. Supra cap. 9. *Post multam Minervæ facetiam*. Et infra capit. seq. in fin. *Sagitta Minervæ contactum*; id est, oratione Abbatis persuasum. *Minerva*, quæ & *Pallas*, sapientiæ & artium liberalium Dea, per μετωνυμίαν pro ipsis artibus: qua figura *Venus, Mars, Bacchus, Ceres, Vulcanus*, pro rebus à se inventis frequentantur. Pari eodemque schemate supra cap. 5. de Udalrico Abbate: *O mira in juvene Principe Mercurii Philologia, quæ sparso rubore juvenili promulgavit eloquia*. Quam diligentes in Martiam Capellæ libris fuerint Monachi S. Galli, vel unius Ekkehardi testimonium nos edocere potest, qui Casuum suorum cap. 14. ita de Notkero circa fin. scribit. *Quas notas cuidam amico quærenti Notkerus Balbulus dilucidavit, cum & Marcianus, quem de Nuptiis miramur, virtutes earum scribere molitus sit*.

Clerici Plebani) Parochi, qui plebi præsunt. Balbus Catholico: *Plebanus Dominus plebis: Plebanatus, ejus dignitas, vel districtus plebani*. Poeta Grammaticus:

Plebs hominum dicas, sed plebes Ecclesiarum.

In CAPUT XIV.

I*Unior frater neoptolemus in Curia frater Imperatoris magni Cremonæ factus*) *Neoptolemus* cognomen Pyrrhi fuit Achillis filii, inde impositum quod admodum adolescentulus primum tyrocinium in bello Trojano posuit. Etenim νεοπτόλεμος Græcis tyronem sonat seu militem novitium. Brito Synonymis:

Miles, eques, tyro, tyrunculus, atque Quirites:
Atque neoptolemus nouus est regnator in illis.

Quam mille jugera) Eorum mensura pro varietate regionum videtur & ipsa variare. Suidas, πλέθρον ait esse mensuram centum pedum. Herodotus sextam stadii partem. Plutarchus Camillo: Ἐκέλευσεν οὗτος μηδένα πλέθρων πεντακοσίων πλείονα χώραν κεκτῆσθαι. Quod Livius lib. 5. *Tulit hic legem, ne quis plus quin-*

quinquaginta jugera agri possideret. Victorius de Ratione Calculi, quæ apud MSS. est: *Jugerum habet passus XLVIII. pedes CCXL.* Isidorus Etymolog. lib. 15. cap. 15. *Jugerum constat longitudine pedum ducentorum quadraginta, latitudine centum viginti.* Balbus Catholico; *Jugerum secundum, quod communiter accipitur, est spatium terræ, quod unum aratrum potest arare in die.* Et hanc apud Alamannos nostros etiam hodie comprehendit mensuram, retento antiquo nomine *juchert.*

Clareto permixta toxica) *Claretum, Claret*, Hispanis *Clarea*, vinum factitium dulce vel aromatices, quod Germanis & Belgis alicui locorum *Hippocras.* At Francis *clairet* est *vin clair*, rufum. *Toxica* sunt venena, *süssen Wein mit Gifft vermengt.*

Promittit allodia) Ugitio Gloss. *Allodium dicitur hæreditas, quam vendere vel donare possum, ut mea propria.* Græcistas.

Dicitur allodium fundus fundum maris unum.

Kerardus Augiensis Synonymis: *Allodium, furueg, fundus.* In libello, cujus Index, *Grammatellas pro juvenum eruditione cum glossa Alamannica: Singula allodia prorsus in promptam pecuniam sunt redacta, alle ewer Vorberge*, &c. In historia S. Deicoli: *Legationem quæstuosam Domino suo, qui tunc temporis in allodio suo manebat, in loco qui dicitur Villa-Callonis transmiserunt.* In Charta antiquissima à Duodone quodam scribi jussa, an. XVIII. regni Caroli M. *Ob amorem Domini nostri Iesu Christi, & remissione peccatorum meorum, ut veniam delictis meis consequi merear, in futurum trado, donoque, donatumq; in perpetuum esse volo ad monasteria sancta Gallo, quæ est constructus in pago Durgauinse, portionem meam in villa nuncupante quæ dicitur Sitingamarca, in pago Bertoldesbara, quicquid ibidem in ipsa marca Sitinga tam de alode parentum nostrorum, vel de quolibet attracto possidere videor, totum & integrum*, &c. Item in alia Charta pervetusta, quæ data est anno XXIII. regni Caroli M. hæc verba erant: *Igitur ero Ruakerus in amore Domini nostri Iesu Christi & remissione peccatorum meorum trado ad monasterium sancti Gallonis Confessoris, ubi & Agino venerabilis Pater Episcopus & Rector præesse dinoscitur, quicquid in his subtus nominatis locis tam de alode parentum quam etiam de quolibet attractu visus sum habere*, &c. Adscripsi uberius initia harum Chartarum, quoniam in Centuria sequentis tomi non exstant.

Castrum potuisset obtinere cum burgo Wile) Castrum sc. *Tokkenburg*, de cujus origine suaviter nugatur nugivendus ille & ferrei oris scriptor Thomas Lyrer Ranckwillensis in Chronica Sueviæ, quæ tota, quanta quanta est, fabulis constat & mendaciis consuetis, ut non injuria *ad demulcendum aures Nobilium compositum* scripserit Felix Fabri Dominicanus Ulmensis historor. Suevor. lib. 1. c. 20. & *mendacissimum scriptorem* appellet V. Nobilissim. Iohannes à Schellenberg, Hissingæ Stouffæ & Randeckiæ Dominus. Porro similem huic locum habes inf. c. 16. *Videant castrum ad Tokkenburg, Wile cum militibus honestis & familia copiosa. Burgus*, Castellum, oppidum munitum & muris cinctum, Balbus Catholico: *Burgus, castrum, & inde Burgarius & Burgensis in eodem sensu.* Inf. c. 17. *Abbas à Burgensibus*, id est civibus, scilicet Argentinensib. *Burgern.* Videndus Isidorus Etymolog. lib. 8. c. 4. Græcis πύργος. Unde *Birg* Alamannis montes, alpes: & *Berg*, mons.

Werram ex improviso attemptabat) Balbus Catholico: *quasi totum tempus guerræ dicitur bellum.* Britto Synonymis:

Bellum, conflictus, congressus & ala, duellum,
Obsidio, Mars, atque rebellio, prælia pugna,
Barbaries prohibet prædictis addere guerram.

Kero Augiensis Synonymis: *Certamen, pugna, bellum, contentio, altercatio, duellum, litigium, litigatio, lis, guerra.* Infra hoc cap. *Domorum cremationem werram aggredi.* Cap. 15. *in werra cum Comite.* Capite 21. *In werra cujusdam sui affinis.* Verum de hac voce ejusque veriverbio diximus ad Winsbekium, quæ vide, si tanti.

Elephantos etiam & bardos) Lege, *Pardos*, pardales, *Bard, Parderthier*, de quibus Isidorus Etymolog. lib. 12. c. 2.

Literas Imperialis anathematizationis) *proscriptionis*, ut mox appellat, sive banni, Germanis proprie *Kaisers* aut *Reichsacht*, quæ successit in locum priscæ illius aquæ & ignis interdictionis, ut docuimus Animadversionibus nostris in Winsbekium.

Martis quassatur ut aula) *Martus*, Malleus, *Marteau.* Hinc *Martiolus.* Iohannes Sarisburiens. Polycratici lib. 4. c. 5. ex Petronio: *Martiolum de sinu proferens, vitrum correxit aptissime.* Ubi tamen mallem legere *Martillum*, quam cum Dousa *Marculum.* Nam *Martellus mediocris malleus* exponitur à Papia, & in Gloss. Franco-Latin. *Martel, Martellus.* Quo nomine Carolus Magni Imperatoris avus, qui & *Challe Martiaus* appellatur à Guillermo de Nangis in Chronicis Regum

Francorum lingua materna ab se scriptis, insignitus est, quod hostes suos non secus domaret atque faber in incude ferrum. Quo pacto Babylonia vocatur *malleus universæ terræ* ab Jeremia Propheta c. 50. v. 23.

Ut aula) pro, olla, antiquitate propter paronomasiam nominis sequentis *Aulicus*. Diminutivum ejus adhuc in usu. Balbus Catholico: *Auxilla, olla vel mensura parum major quam justa, unde hæc auxillula, parva olla, vel parva talis mensura.*

Aulicus) *ab aula dicitur, id est domo Regia, & Aulanus, id est Palatinus, quasi Aulæ custos, quia assidue est in Aula.* Balbus Catholico.

Abdita clepsit) subtraxit, furtim abstulit, à Græco factum, quod est κλέπτειν. Papias Glossi. *Clepere, clam rapere, furari, surripere, celare.* Prudentius. Psychomach.

Quod rapere & clepere est, avideque abscondere parta.

Hinc *Cleps* & *Cleptis* deducuntur Balbo.

Cassibus indutus) armatus. *Cassibus* dixit pro cassidibus, id est galeis. Sic Ioh. Sarisburiensis princip. sui Polycratici:

Si detectam faciem monstraverit, ut non
Perstringat vilum cassibus ille tuum.

Sic enim locus ille legendus pariter & interpungendus, quem unius literulæ adjectio totum obscuravit. Sensus est: si faciem suam detexerit, ne forte oculos tuos galeæ splendore aureo perstringat.

Scurræ) Ugutio Glossi. *Scurra, leccator, vaniloquus. Proprie dicitur, qui sequitur curiam gratia cibi.* 2. Reg. 6. *Et nudatus est quasi si nudetur unus de scurris.* Balbus Catholico: *Scurrilitas, leccacitas, turpitudo, luxoriosa verba, quæ vulgariter barrizare dicuntur: & dicitur à stultis curialitas.* Britto Synonymis hujus generis homines fere omnes conjungit his versibus, qui ad sequentia quoque referendi:

Histrio, vel pantomimus, vel gesticulator,
Est epulo, scurra, leccator, vel parasitus,
Et palpominus, joculator, sive comœdus:
Addito vaniloquum, nebulonem vel nebulonum:
De serpente nepa dictos adjunge nepotes.

Et Iohannes de Garlandia sive Gallandia Decade 9.

Scurra, nepos, liricen, funambulus, hystrio, mimus.

Videndus Thomas Aquinas aut Iohannes Gerson Comment. in Boetium de consolat. Philosoph. lib. 3. metr. 4.

Pelliparii) Ugutio Glossi. *Pelliparius, qui parat, id est, præparat pelles*, βυρσοδέψαι, *Confectores coriorum.* Jul. Firmico lib. 3. Mathes. *Ledergerber.* In dicto tamen *Grammatello pro juvenum eruditione cum glossa Alamannica legitur. Et pellicia de pellibus vulpinis, mustelinis, agninis, cuniculis per pelliparios facta, durch die Kürßner*, id est pelliones.

Panifices) pistores, *Pfister* Alamannis, *Becken.* Ugutio Glossi. *Panifex, qui vel quæ panem facit.* Idem & *Panificus.* 1. Reg. 8. *Filias vestras facient sibi unguentarias, & focarias, & panificas.* Hinc *panificium, Beckerhandwerch*, & *panificare*, pinsere.

Coriarii) sutores, Francis etiam *cordonnirs.* Ugutio Glossi. *Coriarius, qui parat coria, vel qui operatur de corio.* Ergo utrumque significat, & *pelliparium* quem supradixit, id est coriorum concinnatorem, qui in vetere Inscript. *Coriarius subactarius*, Hispanis *curtidor que adoba cueros*, & eum qui Italis *calzolaio*, & *caligaro*, Plauto *Calceolarius.*

Usupelliones) Non satis verborum suppetit Conrado, qui exprimat, fratricidam istum non solum bonis omnibus, sed & vilissimis nequissimisque hominibus quibusque per vias, in foro, in theatris, in concione, in conventibus civium, in conviviis, in tabernis, in omni sermone familiari, fabulæ, dicterio, atque ludo fuisse. Est verò *usupelliones* hoc loco nihili verbum, pro quo legend. *vispelliones*, qui sunt iidem cum scurris, *Suppenfresser.* Nam *vispa* Alamannorum est *Suppa*, quasi *juspa.* Kerhardus Synonymis: *Jus justilium sorbinum, sorbellum, sorbium, offa, offella, vispa*, &c. Richardus de Buri Dunelmensis Episcopus Philobiblii c. 7. *Vicioſi vispilionis addictus servituti.* Fulgentius Planciades exponit *bajulos* & *funerum elatores.* Et Philoxenus Glossi. *Bispello*, νεκροφόρος, *Bispelliones*, νεκροδάπται, κηδευταί. Sic dicti à *bispilo*, id est seculo sive sarcophago. Papias Glossi. *Bispilus, ubi mortuus portatur.* Quod habetur vile genus hominum atque improbum etiam hodie. Et possunt hic esse, qui *Sandapilæ* Balbo, quæ vox idem notat, quod *bispilus.* In Catholico: *Sandapila a sanna, quod est derisio, dicitur, id est Scurra.*

Immotores quasitatis) Hæc non intelligo, & fere est, ut corrupta existimem. Quid si legamus, *mimatores*, ex Brittone & Garlandia? Nam in Pyladis Vocabulario legitur: *Mimator, joculator, & proprie rerum humanarum imitator; sicut olim erant mimi in recitatione comœdiarum, quia quod verbo recitator dicebat mimi motu corporis exprimebant, & mimari talem actionem significat.* Qui

prout

prout verba loquitur, emendanda porro erant sequentia ad hanc faciem: *quassatis capitibus adversus hanc clamabant in theatris*, &c. repositio in suum locum nomine, quod exciderat. *Quassitare* dixisse constat ex Balbo in verbo, *Quassio*.

In CAPUT XVII.

SCultetus *de Hagenow*) *Scultes* quasi *Schulthersch*, quia Latinis *Prætor*. Sic in vetustis Instrumentis legitur. *Scultetus de Franconofurt. Scultetus de Berna.* &c. In Lege Langobardorum titul. 6. *Tunc Gastaldius Regis & Sculdahis requirat culpam ipsam, & ad curtem Regis exigat*, &c.

In CAPUT XVIII.

PRopter *occisionem Ducis Bavariæ tam infantem*) pro infandam, παθητικῶς Cæterùm qui *infans* est *illoquens*, sicuti *Fans, loquens*, apud Balbum Catholico.

Principem Regis Crissarium) Lege, *apocrisarium*) Balbus Catholico: *Apocrisarius, Secretarius, Consiliarius, unde & quandoque sic dicitur Cancellarius, quia ipse Secretarius est Regis vel Imperatoris, & ejus secreta scit. Sed nomen sonat quasi de secretariis, quod Rex vel Imperator plures habet Secretarios & Consiliarios, quorum unus est Cancellarius. Unde in præscriptione tituli Prisciani sic dicitur: Prisciani Grammatici Cæsariensis Apocrisarii Doctoris urbis Romæ Constantinopolitanæ de arte Grammatica liber primus incipit.* Petrus Diaconus præfat. de Notis literar. *Quicquid ubique in Solomatero remorantes apocrisarii à Deo conservati Imperii nacti erunt.* Herimannus Contractus Chronic. Ann. 578. *Hoc tempore Gregorius tunc Apocrisarius Moralia Job scripsit.* Codinus Curopalates de Offic. Constant. Εἰ δέ τι τῆς ἀβασάτου ἐσαμένης ἀνήκοον γένοιτο τῷ βασιλεῖ, εἴ τε δι' ἀπαιδευσίαν, εἴ τε δι' ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων, &c.

In CAPUT XIX.

CUrtem *ad Cressarum*) *Griesseren*, in Valle Rheni, quam & supra cap. 16. à Rege donatam ob servitia Abbatis industriosa memorat: Rege, inquam, Henrico VII. Friderici II. filio, quod factum Ann. Dom. 1228. Abbate mortuo oppignoratur Ramsuuagiis Nobilibus, in quorum potestate permansit annos quasi 300. hoc est usque ad An. Dom. 1510. quo eam redemit Franciscus Abbas. Mirum autem, hic nullam fieri mentionem meri imperii, quam curti connexam volunt nostri Abbates & ab eodem Rege condonatam, quum tam diligenter cætera cuncta expresserit.

Cum palmis, alpibus & pascuis) Lege, *planis*, pro *palmis*. Supra d. capit. 16. de eadem curte: *Cum pascuis, agris, montibus & planis*, &c. *Plana* sunt campi in convallibus, *Plane*, id est *Blachfeld*, Alamannor. vetustis Poetis frequens. *Alpes* pascua montana, quo æstate pecora aguntur & pascuntur, *Alpen*. Bertoldus Zuifaltensis Abbas de Origine Monasterii; *In proxima villa, quæ Flusconis dicitur, duas vineas, item in montanis prope positis amplas alpes vel salicæ terræ agros*. Ibidem *Ex his alpibus, &c. cum trecentis caseis alpinis suum precium habentibus.*

Faciens testamentum donationis) *Testamentum* imperite pro instrumento dixit Ekkehardus Minimus in vita Notkeri c. 29. *Firmavit eum regalibus testamentis & honoribus.* Sæpe in Chartis. Videndus Vadianus lib. 2.

Qui satius creperum dicis) Satis dubie. Balbus Catholico. *Creperon, dubium dicitur: unde creperus dubius.* Hepidannus lib. 1. de Vita Wiboradæ c. 33. *Se creperum, sapere*, &c,

De his delicuit contra invasores habendis) *Delicuit*, pro delicavit, id est asseruit, affirmando vindicavit. Nam veteres *delicare* dicebant pro affirmare, asserere, testibus Festo & Nonio, quos Conradus noster actores habet. Lambinus Notis in Lucretium. Dicebant & *dedicare*, sicut *abdicare* pro negare, resolvere, notante Doctore nostro Giphanio in Ind. Lucret. & Præceptore Schoppio Verisimil. 4. ibidemque Fruterio in Epigram. Ut de veritate lectionum infra inter se contenderint viri docti. Utraque proba, utraque bonis scriptoribus usurpata, nec sine exemplis verborum consimilium. Nonne *melitari* dixerunt & *meditari, lacrumas* & *dacrumas, melos* & *medos, olere* & *odere, mel* & *med*, unde *medum* Barbaris, & Germanis *Met*.

In CAPUT XX.

PRo *receptatione talis potitii*) potionis Balbus Catholico: *Potitium potatio vel confectio ex vino & herbis, vel medicina quæ potatur.* Hepidanno de Vita Wiboradæ lib. 2. cap. 14. *potirium*, ποτήριον.

IN CUNRADI FABARIENSIS CATALOGUM ABBATUM.

IN isto Catalogo Iohannes Episcopus ponitur secundus Monasterii Abbas ab Othmaro. At Ratpertus Sidonium Constantiensem Præsulem recenset ab Othmaro alterum Abbatem, illum autem Iohannem in tertio reponit numero.

FINIS.

HISTO-

HISTORIARUM ALAMANNICARUM

PARS II.

Complectens selectas Sanctorum Historias, qui apud Alamannos claruere, in quibus plurima antiquitatis monumenta, quæ frustra alibi quæras.

DE AUCTORIBUS ET EORUM SCRIPTIS.

WALAFRIDUS STRABUS ABBAS AUGIENSIS.

TRes faciunt Strabos sive Strabones, Walafridum, quem vixisse volunt A. Dom. 700. Anglicanum Bedæ Venerabilis fratrem, A. 750. deq; Fuldensem, quem & Gallum cognominant, Glossæ Biblicæ auctorem. Sed errant cum in nominibus, tum in ætate. Nam ut Anglicanus quidam Strabo fuerit, quo de non disputo, certe quem Fuldensem indigetant, haut alius est à Walafrido, qui adolescens in monasterio S. Galli scholas frequentavit, ut ipse de se alicubi scribit. Inde Fuldam ablegatus audiendi Hrabani caussa sub ejus disciplina perduravit, donec ad Archiepiscopatum Magontiacum eveheretur. Tum enim relicta Fulda Augiam accessit, in quo monasterio post multas calamitates à fratribus perpessas concessit tandem fatis, & monumentum fortitus est vita sua dignum. Bebelius, Ortelius, & Tilemannus vocant *Galfridum*. Imperite. Iste enim Anglus fuit, scriptor *Alexandreidos*, quibus libris res gestas Alexandri M. exsecutus est. Vixit circiter An. D. 840. ut satis mirari nequeam oscitantiam Surii, Gesneri, Frisii, Baronii, qui tam supinum Trithemii errorem errare maluerunt, quam certam Walafridi ætatem pervestigare. Testimonia veterum.

Hartmotus Abbas S. Galli Catalogo librorum, quos Monasterio acquisivit apud Ratpertum cap. 10. *Vitam SS. Galli & & Othmari volumine uno.*

Ipso Magister lib. 1. de Mirac. S. Othmari; *Virtutes & miracula ob sanctitatem B. Othmari cœlitus declarata Walfridus Abba vir doctus & sapiens, qui in litterarum scientia apud nostrates illustris ante alios habebatur, seniorum in cœnobio S. Galli conversantium relationibus, seu etiam scriptis veritatis ratione plenissimis fidem accommodans luculento satis sermone, & veraci assertione conscripsit.*

Hepidannus Anno 849. *Vualafridus, Abba Augiensis obiit. Iste vir literatus vitas Sanctorum Gallo & Othmari ad petitionem Gozperti Abbatis compilavit eleganter.*

Herimannus Contractus An. 840. *Vualafridus Strabo Abbas Augiensis, vir doctus, obiit.*

In Catalogo Abbatum Monasterii S. Galli; DCCCXV. *Gozpertus &c. Ad hujus petitionem Walafridus vitam S. Galli & Othmari scripsit.*

Tiufburgius Ephemeridib. in Augusto; XV. K L. *Walafridus Abbas obiit, vir in divinis & humanis litteris versatissimus.*

Ioh. Trithemius Abbas Spainhaimensis de Illustrib. vitis Germaniæ: *Walafridus Abbas monasterii * S. Galli, Ordinis D. Patris Benedicti, vir in divinis Scripturis studiosus & eruditus, atque in secularibus literis egregie doctus, ingenio subtilis, & disertus eloquio, metro excellens & prosa, monarcha disciplinæ Regularis, & multorum pater Monachorum. Scripsit inter cætera ingenii sui opuscula, Vitam S. Galli prosaice * lib. 1. Eandem postea * metrice lib. 1. De Officiis quoque divinis lib. 1. & varias ad diversos epistolas, & quædam alia. Claruit circa tempora Tyberii Augusti, anno Domini DCC.*

* Hunc errorem refutavit iam Jordanis. Meziers. Gallus Monachus, cuius verba refert Hen. Canisius Tom. 6. Antiquitatum. * Noster Ms. in suo est tributus. * Exstat monarcha Disciplinæ Regularis, & multorum pater Monachorum. in Monasterio S. Galli.

Idem de Scriptorib. Ecclesiast. *Walafridus Abbas S. Galli, ut dicitur, natione Germanus vir in divinis Scripturis studiosus, & in secularibus literis omnium suo tempore doctissimus, ingenio & eloquio clarus, carmine valens & prosa, et iam monarcha Disciplinæ Regularis, & multorum pater Monachorum. Scripsit ad ædificationem omnium fidelium devote legentium, Vitam S. Galli prosaice lib. 1. Eandem postea metrice lib. 1. &c. Et alia nonnulla scripsisse dicitur, quæ ad manus nostras non venerunt, &c.*

Tanta

Tanta poposcit institutum: plura producimus Tom. II. parte I. & alia in Tomo Rerum Francicarum, quatenus scil. rebus & locis convenire intelligimus; quæ vel iterare, vel unum in locum coacervare, & lectori tædiosum, & nobis molestum.

Iso Magister, cœnobita S. Galli.

NObili genere apud Rheuguscos in Alamannia natus, vir peræque sanctus & pius quam doctus, collega Marcelli Magistri in scholis. Discipulos habuit doctissimos & ævi sui lumina, Notkerum Balbulem, Tutilonem, Ratpertum, Hartmannum, Salomonem Episcopum, & alios. Scripsit libros non paucos, quorum optima pars interiit. Exstat adhuc præter librum istum de Miraculis S. Othmari, & Lexicon quoddam Latinum ex omnibus veterum glossariis collectum, nomine discipuli sui Salomonis Episcopi editum, quod S. Galli in Monasterio, & Constantiæ in Bibliotheca Cathedrali asservatur. Scripsit & Cartharum formulas, & quasdam etiam Chartas, quarum aliquot Tom. II. parte I. edimus. Fertur & carmina quædam composuisse, quæ videre nondum contigit. Moritur in Grandivallensium Cœnobio An. D. 871. Vitam ejus perscripsit Ekkehardus Junior in Casibus cap. 2. & Ekkehardus Minimus in Notkeri Balbuli Testimonia veterum.

Ekkehardus Junior in Casibus cap. 1. *Salomonis tertii parentes cum essent clari & illustres, ipsum Isoni S. Galli Monacho, tunc temporis doctori nominatissimo, tradunt erudiendum & clericatui initiandum quem apprime, ut ajunt, ipse erudierat*, &c.

Idem eodem libro cap. 2. *Iso non solum bene natorum, sed & sanctorum filius fuit parentum* &c.

Hepidanus Anno *DCCCLXXI. Iso Magister obiit* Prid. Id. Maj.

Cunradus Fabariensis cap. 3. *Isonem, qui omni genere florens Philosophiæ diversos ex se palmites protulit fœcundos.*

Ekkehardus Minimus vita Notkeri cap. 7. *sub Isone Magistro hoc in tempore literatissimo* &c.

In Lectionario Ecclesia de Notkero canit;

Hos inter populos nostri miserere Monarchos
*Commitu * fido ab Isone tuo.*

S. Theodorus Eremita.

SS. Columbani & Galli discipulus, B. Magnoaldi Hiberni, qui postea Magnus à miraculorum magnitudine dictus, assiduus comes atque socius, cum magistris suis Luxovio in Alamaniam pervenit. Magni auctoritate primus cellam Campidonensem ad Hilarum fluvium exstruere cœpit, illicque vitam solitariam traducere. Jecit itaque fundamenta illustrissimo illi Campidonensi apud Alamannos monasterio, non aliter atque Magister suus Sanctgallensi. Descripsit vitam S. Magni sodalis sui libris II. quos Lanto Episcopus Augustanus in tumulo Magni repertos Ermenrico Elewangensi Monacho describendos pariter atque emendandos commisit. Moritur sub Othmaro primo Abbate Sanct. Galli, & Pipino, Caroli M. patre, Rege Francorum. Meminit ejus Walafridus in vita Sanct. Galli libr. I. capite 9. & ipse satis luculenter in suis libris, quum maxime lib. 2. cap. ult. circa fin. & Ermenricus in Supplem. capit. 14. Hermannus Miles, proavunculus meus, Rector D. Magni, Epist. ad Vadianum; *Nomine venerabilium virorum Willimari Presbyteri, nec non Hiltiboldi Diaconi in Arbona, qui Gallo nostro heremi solitudines ostendit, summopere desideras. Qua in re nedum patriam nostram, verum etiam genealogiam tuam, quam sermo vulgaris noster de Wat vocitat, plurimum extolles. Si tamen gloriosam virginem Wiboradam matremque nostram, denique Magnoaldum, qui propter magnarum virtutum insignia Magnus tam à Theodoro confratre, quam ac incolis appellatus est, non postposueris.*

Ermenricus Elewangensis Monachus.

FLoruit tempore Ludovici Junioris, Ludovico Pio Imperatore nati, Regis Orientalium Francorum, cui Lanto Augustanæ sedis Episcopus, ut vitam S. Magni describeret, tabore corrupta redintegraret, & depositionem ejus, quam vocant, præterea suppleret, injunxit. De se ipse cap. 16. sic scriptum reliquit: *Assumpsit secum præfatus Episcopus Lanto pictatium pene putridum, sed tamen divina sauciente providentia paginæ licet obscuræ, tamen ad legendum sunt conservatæ & accersivit quendam Monachum prudentem & industrium ex monasterio Elewanga, nomine Ermenricum, tradiditque ei ipsos quaterniones ad legendum & corrigendum atque emendandum. Ille autem asserens se minime ita doctum esse, ut tale innovaret, atque prout dignum erat inferre valeret, necessitatis obedientiæ constrictus suscepit illud pictatium, & secundum virium suarum considerationem, jussionem Pontificis contemnere noluens adimplevit, quæ ibi invenit scripta revocant & corrigens omnia, atque Domino annuente seriem confusam capitulorum luminibus emendavit.*

Anonymus scriptor vitæ S. Findani.

DE hoc nihil habeo dicere, nisi perverterem esse, & ipsius Findani συγγενοῦς dignum profecto, qui non à me tantum, sed ab omnibus antiquitatum patriarum studiosis pellegatur. Et pessimæ fuere manus, quæ tam probum nobis Scriptorem detruncarunt.

Hepidannus Cœnobita S. Galli.

VIxit, ut ipse de se in præfatione testatur, Ann. Dom. 1072. sub Abbate Udalrico Nortperti successore, cujus jussu in vitam S. Wiboradæ duobus libris pertexendam cœpit incumbere. An quid præterea compositerit, nondum habeo exploratum. Nam Annales & Computum alterius Hepidanni esse, jam supra part. I. argumentis evictum est,

Ekkehardus Minimus, Decanus S. Galli.

HUnc existimo vixisse simul & scripsisse Rudolpho Guttingio Abbate, circiter An. Dom. 1220. præter propter. Nam cap. 8. mentionem facit Friderici II. Imperatoris, & Udalrici Saxonis, Abbatis eo nomine, ut ipse notat, V. ut alii VI. jam defuncti, sed quem Imperator sua memoria Romam legaverit ad Innocentium III. P. M. Cap. ult. numerat 200. & plures ab obitu Notkeri annos, qui, Herimanno teste, ad superos concessit Anno 912. Quibus recte putatis, elucescat, neminem eorum Ekkehardorum, quos supra memoravimus, hujus esse vitæ auctorem potuisse, & ordine me fecisse, qui hunc & *Quintum* & *Minimum* appellarim.

S. Fridolini Historia.

ET hæc est innominato auctore præscripta, qui eam ex Balthario excerptam in hoc compendium redegit: Balthario, inquam, qui integram Fridolini Historiam non eleganter instituit ad Notkerum Sanct. Galli Monachum. Unde error natus, ut vulgus Scriptorum ad ipsum Notkerum auctorem referrent. Quem errorem primus deprehendit ac detexit Jod. Metzlerus Sanct. Galli Supprior & Præpositus Villanus, diligentissimus harum rerum inquisitor: quum in eum impegissent viri etiam docti. Tschudus, Munsterus, Scumpfius, Urstisius, Simlerus, alii. Porro hanc nobis historiam communicaverunt Canonici Collegiatæ Ecclesiæ Episcopocellanæ in Turgovia.

WALAFRIDI STRABI ABBATIS AUGIENSIS DE VITA B. GALLI CONFESSORIS.

LIBER I.

Prologus.

NIsi me sacrarũ auctoritas scripturarũ, & præcipue illa veridici Prophetæ sententia, qua sacrificio obedientia præfertur, ad necessitatem obediendi constringeret, præceptis vestris, ô sanctissimi Patres, apologiæ hujusmodi genus opponerem: Si Propheta, qui antequam formaretur in utero, à Domino electus est, & priusquam exiret de ventre, sanctificatus est, dum eum Dominus Spiritu suo illustrans verbi officio manciparet, de ætatis infirmitate & ignorantia conquestus est; quid ego peccatör acturus sum, qui in iniquitate conceptus & in delicto profusus propter sordes vitæ incircumcisus sum corde & auribus, quia videlicet nec scienda digne percipio, nec audita devote conservo, quomodo justitias Domini enarrabo & assumam testamentum ejus per os meum, cujus ætatem nec tempus adhuc implevit, nec scientia commendavit, cujus dicta nec doctrina corroborat, nec vita confirmat, præsertim cum ea scribere jubeatis & ordinare, quorum dignitatem vix animo torpente conjicio? Tres tamen ob causas audiendi talia viam invenio, scilicet quod credo me à Domino sublevandum, ob cujus jussa pariter & promissa, quod vitium consideratione exhortui, obediendi cupiditate suscepi: deinde quod me confido B. Galli intercessione vestrisque precibus adjuvari, pro quorum veneratione & amore grande onus humeris adaptavi debilibus: postremo quod alienis insisto vestigiis veritatisque tenendæ lineam novis tantummodo cogor passibus dimetiri. Vitam igitur S. Confessoris Christi Galli patroni nostri, cujus corporis thesaurum fidelibus servatis excubiis, sensu nobilem, scripto degenerem vultis à me lumine rectæ locutionis ornari, & seriem confusam capitulorum distingui limitibus: ego cum me non possim ab hoc excusare negotio, eligo potius pro ignavia lacerari, quam pro inobedientia condemnari. Porro dum primum ipsum opus perlegerem, inveni ab auctore ejusdem conscriptionis terram, quam nos Alamanni vel Suevi incolimus *Altimaniam* sæpius nominati. Sed ipsius nominis originem quærens apud nullum Scriptorum, quorum adhuc notitia nos respersit, ejus reperi mentionem. Nisi fallor enim ab alto situ provinciæ idem vocabulum à moderno convictum est. Nam juxta Scriptores authenticos pars Alamanniæ vel Sueviæ inter Alpes Penninas & meridianum litus

Tilemannus in Diversa philologico de Historiorũ delectu non percepit mentem Walafridi.

tus Danubii sita Retia dicitur. Porro est ad septentrionalem plagam Histri Germaniæ deputatur. Et ut non nostra dicere existimemur, aliquos ipsius rei testes asscisamus. Paulus Orosius, in cujus dictis fides omnium concordat, de situ terræ scribens hæc inter cætera ponit; *Pannonia, Noricus & Retia habent ab Oriente Moesiam, à meridie Histriam, ab Africo Alpes, Penninas, ab occasu Galliam Belgicam, à Circio Danubii fontem, à Septentrione Danubium & Germaniam.* Cum Noricus Regio sit Bajoariorum & ejus septentrionalis terminus Danubius & Germania, necesse est Retiam, quæ simul ponitur eisdem finibus Aquilonem versus terminari. Solinus quoque in Polyhistore, ubi Galliæ facit mentionem, has provincias uno terrarum tractu positas his verbis designat; *Ex isto sinu* (videlicet Galliæ) *quaqua parte orbis velis exeas. Si Thracia sit petenda, excipit ager Reticus, bonus frugibus, Brigantino lacu nobilis: inde Noricus, frigidus, parcius fructuosus, qua subducitur à jugis Alpium admodum lætus: de hinc Pannoniæ, viro fortes, solo plano ubertoque Dravo Savoque inclytis amnibus circumfluæ.* Si Retia solummodo infra Alpes est, ut multi volunt, quæ sequentia est, ut Noricum à Gallia pergentes asperitatem Alpium transcendamus, & non potius per majorem Retiam recto itinere Noricum usque tendamus? In qua etiam Retia, secundum supra dictam sententiam, Brigantium oppidum jam vetustate collapsum lacui, qui Rheno interfluente efficitur, nomen dedit, qui alio nomine juxta Græcam etymologiam Potamicus appellatur. Igitur quia mixti Alamannis Suevi partem Germaniæ ultra Danubium, partem Retiæ inter Alpes & Histrum, partemque Galliæ circa Ararim obsederunt, antiquorum vocabulorum veritate servata ab incolis nomen patriæ derivemus, & Alamanniam vel Sueviam nominemus. Nam cum duo sint vocabula, unam gentem significantia, priori nomine nos appellant circumpositæ gentes, quæ Latinum habent setmonem, sequenti usus nos nuncupat Barbarorum. Scimus similiter Francos partes Germaniæ vel Galliæ non solum potestati, sed etiam suo nomini subjugasse. Et quia provinciarum descriptiones attigimus, licet paucis Hiberniæ Insulæ, de qua nobis tantum, decus emicuit, juxta eosdem auctores situm commemorare. *Hibernia Insula*, ut scribit Orosius, *inter Britanniam & Hispaniam sita longiori ab Africo in Boream spatio porrigitur. Hæc propior Britanniæ spatio terrarum angustior, sed cœli Solisque temperie magis utilis*, & ut supra dictus Solinus testatur, *ita pabulosa ut pecua ibi, nisi interdum æstate à pastibus arceantur, in periculum agat satias. Illic nullus anguis, auis rara.* Quam horrenda vero ipse vel alii de moribus incolarum ejus testentur, fide Christi jam lucente supersedendum est, quia *ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia*: & à Solis ortu Indis vel Æthiopibus usque ad occasum Britannis vel Scotis jam laudabile est nomen Domini. *Excelsus enim est super omnes gentes Dominus, & super cœlos gloria ejus.*

Henricus Bebelius, in Epit. Laudum Suevorum.

Obsecro itaque te, Gotzperte carissime Abba monasterii Sanct. Galli, cunctosque fratres, qui sub te militiæ deserviunt spiritali, ut me orationibus adjuvetis, quatenus & hoc opus & alia deinceps digne meo merear explicare. Nam si gratanter recte à nobis posita susceperitis, clementer vero titubantia correxeritis, & si Dominus permiserit, hujus operis agreste pulmentum postmodum aliquibus metrorum condimentis infundam. Dignum quippe est, ut nostris laudibus per orbem celebretur, quem de extremis orbis finibus ad nostram salutem Dominus destinavit. Benevalentem & nostri memorem paternitatem vestram in æternum S. Trinitas conservare dignetur, Amen.

Explicit Prologus.

O Pater, ò patris proles, ò Spiritus alme,
Une & trine Deus nos miserate rege:
Me tua jussa ligant, tua me promissa gubernent,
Luceat indictis lux tua quæso meis.
In te Galle Deum, in Domino te Galle fatebor,
Tu pro me sacras funde preces Domino,
Ut veniam noxis, dictis moderamina præstet.
Quod nocet, evellat, quod juvat, amplificet.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI INCIPIT VITA B. GALLI CONFESSORIS CHRISTI.

CAPUT I.

Quibus profectibus B. Gallus à puericia sub magisterio S. Columbani usque ad sacerdotii profecerit dignitatem.

CUm præclara sanctissimi viri Columbani, qui & Columba, conversatio per omnem Hyberniam celebris haberetur, & veluti splendidum ignei solis jubar singulare decore omnium in se provocarit amorem, sicuti de eo priusquam nasceretur provisum esse liber gestorum ipsius pleniter indicat, inter cæteros, quos fama virtutum ejus attraxerat, parentes B. Galli, secundum Deum religiosi, secundum seculum nobiles, filium suum primæ ætatis flore nitentem, cum oblatione domino offerentes, illius magisterio commendaverunt, ut in regularis vitæ proficeret disciplina, & inter plurimos spiritualis miliciæ sectatores obedientiæ & artioris propositi imitaretur exempla. Dumque bonæ indolis vir caro nutriretur affectu, magno virtutum crevit augmento, superna quoque gratia præveniente tanto studio divinas epotavit Scripturas, ut de thesauro suo nova proferre posset & vetera; Grammaticæ etiam regulas, metrorumque subtilitates capaci consequeretur ingenio. Obscura autem scripturarum tam sapienter scire volentibus reservavit, ut cuncti qui ejus prudentiam & sermones audierant, admiratione eum & laude dignissimum judicarent. Qua sapientiæ maturitate factum est, & universorum communi consilio, & jussione Columbani Abbatis per singulos sacræ promotionis gradus ascendens, invitus sacerdotii susciperet dignitatem. Ergo dum sacris instaret officiis die noctuque precibus Dominum placavit & lachrimis, & superni inspectoris oculis placere desiderans pro virtutum & vitæ meritis amabatur ab omnibus, placuit universis.

CAPUT II.

Qualiter Sancti viri pro nomine Domini peregrinationem aggressi ad Sigibertum Regem pervenerint, & Luxovium cæperint incolere.

CUm hæc agerentur cottidie B. Columbanus Evangelicam cupiens assequi perfectionem, ut videlicet omnibus quæ habebat relictis crucem suam tolleret, & nudus Dominum sequeretur, consilio suo egit cum fratribus, quorum animos idem fervor acceenderat, ut spreta propinquorum & prædiorum dulcedine mentis ardorem opere comprobarent, ascendentes in navim venerunt Britanniam, & inde ad Gallias transfretarunt. Cumque vir Dei ad Sigibertum Regem cum suis pervenisset, rogavit eum Rex, ut infra Gallias resideret, nec eis relictis ad gentes alias commigraret; se vero spopondit omnia quæ sanctus pater peteret præbiturum. Ad hæc vir Dei respondit: * *Qui nostra reliquimus ut secundum Evangelicam jussionem Dominum sequeremur, non debemus alienas amplecti divitias, ne forte prævaricatores simus divini mandati.* Cujus objectioni Rex ita occurrens ait: si crucem tollere & Christum sequi desideras, vastæ hereni sectare quietem, tantum ne solo nostræ ditionis relicto ad vicinas transeas nationes. Poteris enim hoc consilio & tua præmia cumulare & nostræ saluti prospicere. Itaque Regis persuasioni consensit, & accepta optione heremum, quæ Vosegus dicitur, cum suis intravit. Invenerunt autem locum muris antiquitus septum, calidis aquis irriguum, sed jam vetustate collapsum, qui vulgo Luxovium vocabatur. Ibi oratorium in honore B. Petri Apostoli construentes, mansiunculas in quibus commanerent fecerunt, illisque ibi conversantibus, & ipsum locum excolentibus multi non solum de genere Burgundionum, sed etiam Francorum, amore vitæ laudabilis ad ipsos confluxerunt, & monitis spiritalibus instituti tantam compunctionis gratiam ex verbis eorum adepti sunt, ut omnia sua ad ipsum locum nonnulli contraderent, & coma capitis deposita monasticæ vitæ habitum voluntaria paupertate susciperent.

* Ex Eusebio qui ipse Thadæo Apostolo tribuit.

CAPUT III.

Qua auctoritate B. Columbanus Theodoricum Regem corripuit, & quibus odiis eum Brunnehildis de regno illo ejecerit, qualiterque ad Lotharium Regem indeque ad Theodobertum cum suis pervenerit.

CUmque hæc tam felix commanentium semper in melius proficeret disciplina, singularis B. Columbani sanctitas miraculis frequentibus comprobata per totas cœpit Galliæ vel Germaniæ diffamari provincias, laudabatur ab omnibus, colebatur

batur à cunctis adeo ut Theodoricus Rex, filius Hildeberti, nepos Sigiberti, qui eo tempore Burgundionibus regnabat, ad eum sæpe veniret, & precum ejus suffragia summa cum devotione depoſceret. Quem cum Pater sanctus increpareret cur concubinarum pollueretur amplexibus, & non potius legitimæ conjugis connubio frueretur, monitis ejus obtemperans cuncta hujusmodi illicita se vitaturum promisit. Sed Brunnihildis avia regis videns Dei consiliis obedire, stimulo maliciæ concitata mentem serpentino furoris armavit veneno. Verebatur enim ne, si abjectis concubinis Regina in consortium regni assumeretur, dignitas sua honore substracto vilesceret. Quo timore laborans invidiam contra virum Dei cœpit habere, & post multas injurias quas illi machinata est, ut Scriptura sanctæ conversationis ejus testatur, consilio cum Rege inito, ut eum regno suo deturbaret, misit legatarios suos cum Epistola ad sanctum virum denuncians ei ne deinceps in illo regno consisteret. Ille Jezabelis insidias vitans iter cum suis aggressus ad Lotharium Regem pervenit. Apud quem cum aliquanto tempore moraretur, rogavit ut illius solatio ad Theodebertum Austrasiorum Regem pervenire potuisset, ad quem cum secundum petitionem voluntatis suæ venerabiliter missus esset, susceptus est ab eo cum omni honore & gaudio magno. Mansit itaque apud illum aliquot diebus Sacras Scripturas aperiens & insinuans ei veritatem. Cumque & ipsum rogaret ut ad Agilolfum Regem Langobardorum ejus jussu per Alamanniam duceretur, moleste ferens Rex tantornm discessum virorum pollicitus est eis infra terminos sui regni se reperturum loca venusta, quæ famulis Dei & ad incolendum essent commoda, & ad instruendas verbo veritatis circumpositas nationes opportuna. Vir Dei semen verbi in cordibus gentium plantare desiderans aliquantisper moraturum se promisit, si regia auctoritas factis dicta firmaret.

CAPUT IV.

Quomodo optione data quærendæ habitationis ad Tucconiam venerunt, & quid ibidem gesserunt.

ACcepta igitur à Rege licentia eligendi locum ubicunque voluissent, dum loca plurima perlustrassent, venerunt infra partes Alamanniæ ad fluvium, qui Lindimacus vocatur, juxta quem ad superiora tendentes pervenerunt Turicinum. Cumque per littus ambulantes venissent ad caput lacus ipsius, in locum qui Tucconia dicitur, placuit illis loci qualitas ad inhabitandum. Porro homines ibidem commanentes crudeles erant & impii, simulacra colentes, idola sacrificiis venerantes, observantes auguria & divinationes, & multa quæ contraria sunt cultui divino superstitiosa sectantes. Sancti igitur homines cum cœpissent inter illos habitare, docebant eos adorare Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, & custodire fidei veritatem B. quoque Gallus sancti viri discipulus zelo pietatis armatus fana, in quibus Dæmoniis sacrificabant, igni succendit, & quæcunque invenit oblata demersit in lacum. Qua causa permoti ira & invidia sanctos insectabantur, & communi consilio Gallum perimere voluerunt, Columbanum verò flagellis cæsum & contumeliis affectum de suis finibus perturbare. Beatus Pater cognito consilio eorum zelo justitiæ imprecatus est eis talia dicens: Deus, cujus providentia mundus subsistit & cuncta reguntur, fac super caput generationis hujus reverti contumelias quas famulis tuis paraverunt: nati eorum facile pereant, & antequam senescant præ subitaneo stupore delirare cogantur, ipsique cum terra quam incolunt, dura potentium dominatione premantur, ut cunctis ignominia eorum pateat in æternum, & sicut scriptum est; *Convertatur dolor eorum in caput ipsorum, & in verticem illorum iniquitas ab ipsis patrata descendat.*

CAPUT V.

Adventus eorum ad Willimarum Presbyterum apud Arbonam, & humanitas ejus, & Brigantii commemoratio.

POst hæc non timore persecutionis perterritus, sed amore spiritalis lucri persuasus contumacium sterilem turbam reliquit, ne inaniter corda arida diutius irrogaret, qui benivolis mentibus quam plurimum prodesse interim potuisset. Pergens ergò inde cum suis pervenit in Castrum, quod Arbona vocatur, & invenit ibi Presbyterum bonitate conspicuum nomine Willimarum: qui cum intuitus eum fuisset, dixit; *Benedictus qui venit in nomine Domini*, & reliqua cui vir Dei ita respondit; *De regionibus congregavit nos Dominus.* Presbyter ergo apprehensa dextera ejus duxit eum in oratorium, & postquam pariter oraverunt introduxit in hospitium, qui pacem Domini imprecantes deposuerunt sarcinulas suas. Priusquam verò recubuerunt, jussione Abbatis Gallus divina recitavit eloquia, profunda referans veritatis inter sacra doctrinæ salutaris convivia. Prudentiam viri Sacerdos miratus à fletu se continere non potuit. Toto autem septem dierum circulo cum summo ho-

nore & diligentia illis ministravit, & quos carnalibus fouit deliciis, ab ipsis cottidie pastus est dapibus Scripturarum. Inter sacræ igitur ædificationis colloquia Columbanus Abba Presbyterum interrogavit, si sciret aliquem in solitudine locum, in quo cellula fieri potuisset custodiis aliquantulum regularibus opportuna. Hospes Sanctorum huic inquisitioni respondit; In hac solitudine Locus quidam est antiquæ structuræ servans inter ruinas vestigia, ubi terra pinguis & fructuariis proventibus apta, montes per gyrum excelsi, heremus vasta, & imminens oppido planicies copiosa, victum quærentibus fructum laboris non negat. Et cum loci ipsius situm per multa laudasset, indicat nomen ejus Brigantium.

CAPUT VI.

Ut eundem locum adierint, & quid in conventu populi B. Gallus fecerit, qualiter oratorium restauraverint, & quamdiu ibidem constiterint.

Illis igitur illuc ire cupientibus paravit Presbyter naviculam, & imposuit remiges. Venerabilis autem Abba comitibus Gallo & quodam Diacono navim conscendens invocato nomine Domini ad locum desideratum via recta pervenit. Egressi de navicula oratorium in honore Sanct. Aureliæ constructum adierunt, quod postmodum Columbanus in Priscum renovavit honorem. Post orationem cum per gyrum oculis cuncta lustrassent, placuit illis qualitas & situs locorum: deinde oratione præmissa circa oratorium mansiunculas sibi fecerunt. Receperunt autem in templo tres imagines æreas deauratas parieti affixas, quas populus dimisso altaris sacri cultu adorabat, & oblatis sacrificiis dicere consuevit; Isti sunt dii veteres & antiqui hujus loci tutores, quorum solacio & nos & nostra perdurant usque in præsens. Columbanus itaque Beat. Gallo id injunxit officii, ut populum ab errore idololatriæ ad cultum Dei exhortatione salutari revocaret, quia ipse hanc à Domino gratiam meruit, ut non solum Latinæ, sed etiam Barbaricæ locutionis cognitionem non parvam haberet. Cumque ejusdem templi sollemnitas ageretur, venit multitudo non minima promiscui sexus & ætatis, tantum propter festivitatis honorem, verum etiam ad videndos peregrinos, quos agnoverant advenisse. Ergò dum ad horam orationis concurrerent, jussu venerandi Abbatis Gallus cœpit viam veritatis ostendere populo, & ut ad Dominum converterentur admonere, utque vanis abjectis adorarent Deum patrem Creatorem omnium rerum, & unigenitum ejus filium, in quo est salus, vita & resurrectio mortuorum, & in conspectu omnium arripiens simulacra & lapidibus in frustra comminuens projecit in lacum. His visis non nulli conversi sunt ad Dominum, & confitentes peccata sua laudes Domino pro sua illuminatione dederunt: alii propter imaginum comminutionem ira & furore commoti gravi indignationis rabie turbidi recesserunt. B. autem Columbanus jussit aquam afferri, & benedicens illam asperssit ea templum, & dum circuirent psallentes dedicavit ecclesiam. Deinde invocato nomine Domini unxit altare & beatæ Aureliæ reliquias in eo collocavit, vestitoque altari missas legitime compleverunt. Omnibus itaq; rite peractis, reversus est populus in sua cum gaudio magno. Post hæc permansit ibi B. Columbanus cum commilitonibus sui tribus annis, & ædificata inibi cellula illi hortum laboraverunt, alii arbores pomiferas excoluerunt. B. verò Gallus texebat retia, & misericordia Dei cooperante tantam piscium copiam cœpit, ut nunquam fratribus defuissent, quin etiam adventantes peregrinos hujusmodi juvit solatio, & de eodem labore assiduas populo benedictiones exhibuit.

CAPUT VII.

Quas Dæmonum voces Gallus audierit, & quomodo idem error abscesserit.

At dum quodam tempore retia sua mitteret in pelagus, in silentio noctis audivit Dæmonem magno vocis strepitu de vertice montis proximi vocantem quendam alterum nominatim quasi in pelago commorantem, cumque & is, qui vocabatur, præsto se esse quasi de lacu respondere t, consurge, inquit ille, in adjutorium mihi ut peregrinos istos ejiciamus de his sedibus quia ipsi de longe venientes me de templo meo expulerunt simulacra mea contriverunt, & populum qui me sequebatur post se averterunt: commoveat te injuria, quam patior, & hostes communes unitis viribus à nostris terminis arceamus. Et ipse respondit: Heu, quod de tuis calumniis narras ex meo contemptu percipio. Nam unus ex illis me in pelago premit & mea devastat, cujus nec retia numquam corrumpere possum, nec ipsum decipere, quia invocatio divini nominis de ore ejus numquam recedit, qua munitus continuo vigilantia insidias nostras contemnit, qua propter tam cautos bellatores nostræ non superabunt versutiæ. His auditis vir Dei munivit se undique signo sanctæ crucis, & dixit illis: In nomine Domini nostri Jesu Christi adjuro vos, ut recedatis de loco isto, & ne-

& neminem hic lædere præsumatis. Deinde cum ad littus festinanter rediisset, Abbati suo quæ audierat nunciavit. Ille hæc audito percipiens ecclesiam petiit, & signo pulsato fratres convenire fecit. Prius autem quam initium psallendi faciissent, auditæ sunt diræ voces Dæmoniorum per montium summitates & quasi discedentium ejus latus cum terrore confusus. Hæc audientes servi Dei prostraverunt se in orationem Domini postulantes protectionem, illique laudes & gratias persolventes, quia eos liberare dignatus est de terroribus malignorum.

CAPUT VIII.

Machinatio & malicia incolarum adversus sanctos viros, & post præceptum Ducis consilium discedendi.

INterea nonnulli civium propter ydolorum suorum abolitionem prædicationis eorum monita contemnentes cœperunt contra eos odia concitare, insidias machinari. Qua etiam intentione locorum ipsorum Ducem nomine Gunzonem adierunt, & apud eum accusaverunt Sanctos, dicentes venationem publicam in eisdem locis propter illorum infestationem peregrinorum esse turbatam. Quo audito Dux furore succensus missis nunciis famulos Dei de loco eodem discedere jussit. Sed neque hoc sufficit satellitibus Dæmonum, quin etiam vaccam eorum furto abstrahentes in invia ducunt sylvarum. Quos cum duo de fratribus è vestigio insequuntur, consurgentes latrunculi interficiunt eos, & auferentes spolia eorum discedunt. Mirati autem fratres cur tamdiu differant redire, mittunt alios qui eos requirant. Illi vestigia eorum secuti occisos eos inveniunt, & cadavera ipsorum suis humeris imponentes ad cellam reportant. Inter hos angustiorum & tristitiæ fluctus nuncius Ducis adveniens de illo eos loco commeare præcepit. Nec immerito; quia non est societas luci ad tenebras. Egit autem hoc arte sua Diabolus, ut populum, quem præsentia lucis amittere cœpit, discedente sanctitatis fulgore tenebris occuparet antiquis. Sancti igitur viri molestè ferentes, quod sede pellerentur amabili, consilio communi Italiam petere decreverunt, & dum nimio tenerentur dolore, sanctus pater Columbanus his verbis cœpit eos consolari; Invenimus quidem, Fratres, his in partibus concham, sed venenatis serpentibus plenam. Cedat tamen tristitiæ languor exitialis, quia certa est fiducia de auxilio protectoris. Deus enim, cui servimus, Angelum suum mittet nobiscum, qui nos perducat ad Agilolfum Longobardorum Regem, ubi ejus clementia præparante humanos affectus & pace plenum habitationis locum inveniemus.

CAPUT IX.

Qualiter descendentibus cæteris Gallus ob infirmitatem remanserit, quæque à sedulitate à Willimaro presbytero receptus sit, & apud eum recreatus.

POst hæc igitur cum proficiscendi tempus instaret, B. Gallum repentina febris invasit. Unde Abbatis suis pedibus advolutus indicavit se infirmitate vehementi laborare, & ideo iter propositum non posse perficere. Ille verò existimans eum pro laboribus ibidem consummari, amore loci detentum viæ longioris detrectare laborem, dixit ei, Scio, frater jam tibi onerosum esse tantis pro me laboribus fatigari, tamen hoc discessurus denuncio, ne me vivente in corpore missam celebrare præsumas, & cum ei licentiam per se revertendi dedisset, viam ingressus est abiendi. Post discessum magistri & sociorum Gallus retia sua navi imponens ad Willimarum presbyterem venit, & cum obtulisset ei retia inter lacrimas, & suspiria, retexuit omnia quæ gesta fuerant circa fratres suos. Dein infirmitatis suæ causas aperiens, rogavit eum, ut sui curam diligentiùs haberet. Qui sufciens eum cum omni caritatis obsequio domum vicinam ecclesiæ ejus necessitati concessit, & duobus clericis suis Magnoaldo & Theodoro hanc sollicitudinem commendavit; ut cum omni diligentia ejus recuperationi servirent. Exactis aliquot diebus Domino, qui medicus est verus, medelam impertiente cœpit sumere cibos & per incrementa temporum confortatus indeptus est sanitatem. O infirmitatem omni humano robore fortiorem! O febrem omni laude colendam! O languorem sanitati & gaudiis asscribendum! Exemplo enim Domini pro nobis Gallus doluit, ut animarum morbos prædicatione sacra depelleret, ire cum Magistro non potuit, ut nobis viam veritatis ostenderet. Vere patiens & misericors Dominus in prædicatoribus suis jam pridem contemptus dum conversionem peccatorum sustinet, Doctorem ne errantes desereret retinet.

CAPUT X.

Insinuatio Hiltiboldi Diaconi de loco solitariæ habitationis, quam vir Domini desiderabat.

DIaconus itaque sæpe dicti Presbyt. nomine Hiltiboldus omnes heremi semitas notas habebat & secessus. Solebat enim piscium & accipitrum causa capiendorum sæpius solitudinem pervagari & secreta locorum usu cottidiano perdiscere. Huic cum vir sanctus familiaritatis suæ gratiam præstitisset, quæsivit ab eo, an inveniret umquam in solitudine locum aquis abun-

abundantem puris & salubribus, planicie stratum & humanis cultibus opportunum, desiderio, inquiens, animi ferventes exæstuo cupiens in solitudine dies ducere huic vitæ concessos, juxta quod Psalmista pronunciat dicens: *Ecce elongavi fugiens & mansi in solitudine, expectabam eum, qui salvum me faceret*, & reliqua. Diaconus respondit: hæc, ô pater, solitudo aquis est infusa frequentibus, asperitate terribilis, montibus plena præcelsis, angustis vallibus flexuosa, bestiis possessa sævissimis. Nam præter cervos & innocuorum greges animalium, ursos gignit plurimos, aprosinnumerabiles, lupos numerum excedentes rabie singulares. Timeo igitur, ne si te illuc induxero, ab hujusmodi hostibus devoretis. Adhæc vir sanctus: Apostoli, inquit, sententia est: *Si Deus pro nobis, quis contra nos*? qui scimus, quomodo diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, qui Danielem liberavit de lacu leonum, potest & me eripere de manu bestiarum. Cui Diaconus hæc respondit: Mitte in peram tuam cibaria & rete parvissimum: cras enim introducam te in heremum. Et si inveneris locum tibi acceptabilem, age gratias Deo & præcepti dominici comple rigorem. Deus autem, qui eduxit te de regione longinqua, ipse sicut Tobiæ famulo suo Comitem cœlitus dedit, ita Angelum suum mittet nobiscum, & ostendet nobis locum desideriis salutaribus aptum. Igitur vir beatus die eodem jejunus permansit, & usque ad alterius diei diluculum in orationibus pernoctavit. Dignum quippe erat, ut quod divino inchoabat amore, instantissima prece Domino commendaret.

CAPUT XI.

Quomodo cum Diacono desertum penetrans optatum reperit locum, sibique prælegerit, & obedientia ursi.

DUm autem lucifer suo processu noctis latibula direxisset, & sol inferiora dimittens cursu consueto superioris orbis plagas inviseret, igneumque jubar ab orientis axe mortalibus demonstraret, athleta DEI ea quæ ductor suus dixerat secum assumens cum orationis benedictione illo præeunte viam aggressus est, cumque per totum diem ita agerent circa horam nonam dixit Diaconus: pater, hora refectionis jam instat, sumamus paululum panis & aquæ, quia ita confortati viæ quod restat melius consummare poterimus. Homo Dei respondit, ut juxta necessitatem corporis refectionem percipe, fili mi: ego non gustabo quicquam, antequam Dominus mihi locum desideratæ mansionis ostendat. Et ille, sicut, inquit, socii sumus passionis, sic erimus & consolationis. His dictis cœperunt iterare festinato, quia dies jam declinabat & solaris fervor propinquabat occasui. Venerunt autem ad quendam fluviolum, qui Staina nominatur, ambulantesque per decursum ipsius, dum venissent ad rupem, de qua idem cum impetu descendens gurgitem facit speciosum, viderunt ibi plurimos pisces, & imponentes retia sua ceperunt eos, igni deinde succenso Diaconus pisces assavit, & panem posuit super peram. B. autem Gallus dum morandi gratia modicum ab illo divulsus esset inter condensa veprium fruteta ambulans & pede hærens ad terram corruit, quod Diaconus videns accurrit, ut sublevaret prostratum. Sed vir DEI præscius futurorum, sine me, ait: hæc requies mea, in seculum seculi hic habitabo, quoniam elegi eam. Et cum post orationem surrexisset, sumens virgam colurneam fecit crucem, & fixit in terram. Habebat autem pendentem collo capsellam, in qua continebantur reliquiæ B. Dei genitricis Mariæ & sanctor. Martyrum Mauricii & Desiderii, quam cum in ipsa cruce suspendisset, vocavit Diaconum, & prostraverunt se pariter in orationem. Tunc vir venerabilis hujusmodi preces emisit: Domine Jesu Christe, qui pro salute humani generis de virgine nasci & mortem subire dignatus es, ne despicias desiderium meum pro peccatis meis, sed in honore sanctæ Genetricis tuæ & Martyrum Confessorumque tuorum præpara in hoc loco habitationem tuis aptam servitiis. Finita oratione, sole occumbente, finitus est dies, & ipsi tandem cum gratiarum actione cibum sumpserunt, rursumque Deo gratias exhibentes statuerunt se in terra, ut aliquantulum requiescerent. Sed vir sanctus cum Comitem suum alto teneri sopore putaret, surgens prostravit se in figuram crucis ante capsellam, & preces Domino devotas effudit. Interea descendens ursus de monte micas & fragmenta, quæ convivantib. deciderant, caute legebat. Hoc factum ut vidit homo Dei, dixit ad feram: præcipio tibi bestia in nomine Domini, tolle lignum, & mitte in ignem. Ad cujus præceptum belua conversa validissimum lignum attulit & igni injecit. At vir benignissimus ad peram accedens de parvo cellario panem integrum famulanti porrexit, & accipienti ita præcepit: In nomine Domini mei Jesu Christi ab hac valle discede, & hoc pacto montes & colles circumpositos habeto communes, ut nullum hic hominem, nil de pecoribus lædas. Dum hæc agerentur, Diaconus dormire se simulans, quod vir DEO carus gessit cum bestia, considerabat, & surgens prostravit se ad pedes ejus & dixit: nunc scio vere Dominum esse tecum, quoniam & bestiæ heremi obediunt tibi. Ille autem dixit ei, cave, ne omnino hoc alicui dixeris, donec videas gloriam Dei.

CA-

CAPUT XII.

Ut Dæmonum fantaſmata in ſpecie mulierum oſtenſa eodem loco ſanctus pater depulerit.

NOcte igitur exacta cum lux aurea ſilvarum illuſtraret opaca, Diaconus ait: Pater mi, quid facturi ſumus hodie? At ille reſpondit, obſecro te, Fili, ne moleſte feras quod dico, quia Dominus nos fecit quod quæſivimus invenire, hunc etiam diem in hoc loco ducamus. Tolle rete & ad gurgitem vade: ego quoque poſt te quantocius ibo. Forſan Dominus ſolitam nobis largitatem oſtendet, ut regredientes ad caſtrum referamus patri noſtro Presbytero de hoc loco benedictionem, quam Domin. nos invenire donavit. Diaconus reſpondit, gratiam habeo, quod præcipis, Pater, & ſurgens cito cum invocatione nominis Domini aſſumpto retiaculo perrexit ad fluvium, cumque illud in gurgitem mittere voluiſſet, duo Dæmones in effigie mulierum ſteterunt in littore ita nudari, quaſi balneum intrare voluiſſent, & cum turpitudinem ſui corporis illi objicerent tollentes lapides jactaverunt contra eum, quia dixerunt: tu induxiſti virum iſtum in hanc heremum, virum iniquum & invidia plenum, qui ſuis maleficiis ſemper nos vincere conſvevit. Ille autem reverſus ad virum Dei indicavit illi, quæ viderat & audierat. Electus Dei bellator pariter cum Diacono proſtravit ſe, & hujuſmodi verbis Dominum deprecatus: Deus omnipotens, ineffabilis bonitas, inæſtimabilis majeſtas, ſecundum miſericordiam tuam, non ſecundum merita mea auditu placido has ſuſcipe preces: jube hos Dæmones hunc locum deſerere, ut ſit ſanctificatus in honore nominis tui. Surgentes ab oratione venerunt ad gurgitem, & continuo Dæmones in fugam converſi ierunt per decurſum fluvioli contra proximum montem. S. vero Gallus dixit illis, præcipio vobis fantaſmata per immenſæ potentiam Trinitatis, ut hunc locum deſerentes in montes deſertos eatis & huc revertendi ulterius non habeatis fiduciam. Deinde mittentes in gurgitem rete ceperunt quantum volebant, & dum piſces de maculis lini abſolvunt, audiunt in ſummitate montis voces quaſi duarum mulierum defunctos plangentium, & dicebant ad invicem: Heu quid faciemus vel quo pergemus? Peregrinus hic inter homines nos habitare non ſinit, in heremo quoq; manere non patitur. Non ſolum autem tunc hæ voces auditæ ſunt, verum etiam poſtmodum tribus vicibus, dum ipſe Diaconus ſaltem ad capiendos accipitres intraviſſet, audivit Dæmonia de quodam monte, qui Himilinberg dicitur, clamantia, & utrum adhuc Gallus eſſet in heremo ſciſcitantia, vel ſi jam diſceſſiſſet.

CAPUT XIII.

Loci ipſius electio & ſerpentium diſceſſio.

IGitur poſt diſceſſum Dæmonum dum fideles illi heremi ductores vallem luſtrarent videntes inter duos fluviolos multos deſiderabilia, ſilvam ſpecioſam, montes per gyrum, planiciem in medio probaverunt locum ad ædificandam cellam optimum eſſe. Anno autem ab incarnatione Domini DCXIII. Sanct. Gallus hanc ſolitudinem incolere cœpit, & recordatus vir ſanctus ſententiæ, quam Jacob poſt viſionem Scalæ & Angelorum aſcendentium per eam protulit, dixit: *Vere Dominus eſt in loco iſto.* Erat autem uſque ad iſtud tempus in eadem valle plurima ſerpentium multitudo, porro ex illa die tam pleniter abſceſſerunt, ut poſtea ibi non comparerent. Congruit hoc miraculum cum prioribus. Nam Diabolo inde expulſo dignum erat, ut animal, per quod hominem deceperat, habitationi cederet ſanctitatis.

CAPUT XIV.

Qualiter locum eundem jejunio dedicaverint, & ad caſtrum regreſſus mortem Epiſcopi cognoverit.

DUmque reverſi fuiſſent ad locum primæ ſtationis, ubi pridem vir Dei cruciculam defixerat, Diaconus dixit ad eum, ſumentes peram & rete regrediamur ad caſtrum, Et ille: Tu, inquit, Fili, ut placet, ad propria revertere: Ego vero his in locis aliquantiſper moratus poſt triduum Deo duce te ſubſequar. Diaconus dixit, nequaquam te abſente remeabo ad patrem noſtrum, ne forte dicat te propter ſpolia à me interemptum, vel ſi homicidium negare voluero, hæc mihi objiciat, cur illum dimiſiſti in ſolitudine? cito reverſus educ eum ad me, & erunt mihi duo pariter, labor duplicatus & manifeſta confuſio. Ad hæc vir Dei reſpondit: vade, Fili, ego poſt veſtigia tua quantocius properabo. Quo abeunte athleta Dei toto triduo ab omni victus adjumento corporei jejunus permanſit, ut videlicet locum, quem ſpiritali militiæ providebat, parſimoniæ conſecraret initiis. Quarto itaque die hieremo dirediens domum reviſit presbyteri, & inter amicæ ſalutationis officia gratias Deo pro omnibus bonis, quæ eis oſtendit, cum debita laude perſolvit. Presbyter autem ſuſcipiens illum cum gaudio juſſit menſam apponi, & cum conſediſſent benedicentes Deum cum gratiarum actione cibum ſumpſerunt, & inter prandendum Diaconus dixit Presbytero, ſi urſus adeſſet, fortaſſis Gallus porrexiſſet illi benedictionem, interrogantique unde hujuſmodi verba proferret, narravit omnia quæ geſta

erant in heremo. Ex illo die & deinceps habuerunt eum sicut Prophetam & virū sanctum cottidie meritorum ejus magnitudinem per vitæ illius asperitatem & virtutum studia metientes. Interea illis commanentibus nuncius venit ad Presbyterem indicans Constantiensem Episcopum Gaudentium nomine de hac vita migrasse. Hoc audito, unanimo fervore pro requie defuncti pastoris precibus & lacrimis institerunt.

CAPUT XV.

Quomodo ad Ducem cum Presbytero sit evocatus, & illuc ire nolens Retiam commearit, & à Ioanne susceptus sit.

SEptima post hæc die Gunzonis Ducis epistula venit ad Presbyterem præcipientis illi, ut die duodecimo ad Iburningas villam veniret, & virum Dei secum adduceret. Nam filiam ejus nomine Frideburgam, quæ illi erat unica singulari pulchritudine fulgens, spiritus invasit malignus, à quo dum diversis torqueretur molestiis, pœnæ continuam toleravit inediam, & sæpius terræ prostrata inter spumas horribiles miserabili volutabatur insania, adeo ut vix quatuor virorum teneri posset instantia. Post triginta autem dierum circulum, ex quo ei hoc accidit, cœpit ille habitator malignus per eam diras emittere voces. Hanc ob causam pater ejus nuncios misit ad Regem Sigibertum Theodorici filium, qui eam habuit desponsatam, ut ei nunciarent quicquid circa puellulam agebatur. Rex vero cum omni festinatione misit duos Pontifices, de quorum meritis potissimum præsumebat, cum donis regiis ad puellulam, ut eam medicamine orationū à furoris vesani languore sanarent. Igitur Willimarus Presbyter volens tempore per epistolam definito ad Ducem venire dixit beatissimo Gallo: Scis Ducis mandatum, eamus ad eum. Et ille, tuum est, inquit, hoc iter, non meum. Tu ergo proficiscere: quid mihi cum Principibus seculi? Nam in heremum, unde exivi, revertar. Noli, ait, ita agere, sed perge mecum, ne forte Dux, qui in vexatione filiæ nimium contristatur, ira commotus mittat satellites, teq; vinctum illuc faciat perduci. Vir Deo plenus respondit, vadam prius ad cellulam meam, ut provideam utilitatem & necessaria fratrum, qui ibi sunt Domino servituri. Hoc idcirco dixit, ne ad Principem iret, & consurgens ad electæ pridem habitationis locum miles Dom. tendebat egregius. Sequenti die fratribus, qui secum erant, interdixit, ne quis illorum cuipiam quo pergeret indicaret: Sed etsi curiosius interrogati fuissent à quoquam, jussit ut eum per epistolam Magistri sui Italiam dicerent invitatum. His dictis sumens secum duos de discipulis suis per solitudinem Retiam Curiensem commeavit, cumq; proximum montem transcenderent, venerunt in heremum, quæ Sennia nominatur, indeque ad proximum vicum qui dicitur Quaradaues digressi repererunt ibi Johannem Diaconum virum justum & Deum timentem, iisq; recepit eos hospicio, & omni fovit humanitatis obsequio. Finxerunt enim se de longe tunc venisse, & apud eum manserunt septem diebus.

CAPUT XVI.

Qualiter misso post virum DEI presbytero Episcopi à Rege directi filiam ducis liberare non valentes ad Regem cum confusione redierint, confesso Dæmone B. Galli virtutem.

PORro cum sæpedictus Presbyter hospes Sanctorum audisset virum Dei de cellula discessisse navim conscendens ad Ducem transfretavit, & quæ circa hominem Dei facta fuerant, indicavit. Dux vero ut cito reverteretur illi imperavit, & missis post virum Dei legatis eum advenire devote rogaret, & adjiciens: si enim, inquit, per ejus orationes filiam meam Dominus à Dæmonio liberaverit, dabo illi pontificatum Constantiensis ecclesiæ, & insuper eum copiosis præmiorum muneribus honorabo. Ille promittens se ut jubebatur acturum, sicubi eum qui desiderabatur invenire potuisset, navim petens ad propria remeavit. Interea Pontifices à Rege transmissi venerunt, & invenerunt ipsam quidem puellulam nimio laborantem furore, parentes autem ejus omnemque familiam & propinquos flentes super eam & miserabili mœrore depressos. Tota enim domus una clade contabuit: puella vexabatur insania: cæteri torquebantur tristicia. Postquam ergo ingressi Pontifices munera à Rege directa præsentarunt, preces in conspectu puellæ fuderunt ad Dominum. Illa vero tenentium manibus se excutiens uni eorum gladium abstulit volens Episcopos interficere, & cum id non posset efficere spiritus immundus, uni eorum dixit: si volueras me, sicut Regi promisisti, de hoc vasculo propulsare, cur filiam tuam, quam nonna illa de te concepit & genuit, non fecisti tecum venire? Deinde ad alterum, & tu, inquit, cum tribus feminis fornicationem commisisti. Vestro quidem imperio, quod nullo sanctitatis merito roboratur, numquam egrediar. Est vero quidam vir magnæ apud Deum virtutis nomine Gallus, qui me de Tucconia, ubi diu optata quiete potit⁹ sum, potenter ejecit, domosq; meas audenter destruxit: postmodum inveniens me apud Brigantium commorantem eadem virtute exheredavit. Porro quia Dux ille eum de eodem expulit loco, in ultionem ejus injuriæ puellam istam arripui, de qua possessione nisi ipse advenerit, nullatenus amove-

amovebor. Unus deinde Pontificum dedit furenti alapam dicens, obmutesce Satanas desertor veritatis, fallitatis amator & auctor. Putavit enim eum de gallinacio dicere gallo. Et dum spiritus nequam pluribus eos verborum injuriis affecisset, manserunt ibi tribus tantum diebus, ac deinde ad sua reversi nunciaverunt omnia, quæ gesta fuerant, Regi.

CAPUT XVII.

Ut vir Dei per presbyterem ad Ducem venerit.

PResbyter vero cum secundum jussionem Ducis virum Dei fuisset è vestigio prosecutus, reperit eum in spelunca animum suum lectionis consolatione pascentem, & accedens salutavit humiliter, & dixit ad eum, ne timeas serve Dei ad Ducem venire. Sub testificatione etiam juriiurandi promisit se nullam tibi irrogaturum injuriam, sed & cum posueris manum tuam super caput puellæ, si ab ea per orationes tuas spiritus immundus abscesserit, in sede Constancienſi pontificatus te sublimabit honore. Dum de hujusmodi colloquium rebus haberent, superveniens Joannes Diaconus secundum consuetudinem obtulit ei panes azymos & lagunculam vini, oleum & butirum & mel in vasculis cum piscibus assis. Vir Dei cum eum venire cognovisset, gratias agit Deo gaudio plenus, discubueruntque tres convivæ fidissimi, & cum gratiarum actione dona Domini perceperunt. Inter hæc vir Dei Presbytero, duc, ait, nobiscum noctem instantem & crastina die tecum Domino volente proficiscar. Cumque huic consensum persuasioni præbuisset, & ad virum Dei Diaconus dixit: Mane primo diluculo huc veniam, & adducam mulum meum stratum, ut simul ire possitis. Ego vero cultor ero speluncæ, & eam cura diligenti custodiam. B. Gallus respondit, bene dixisti. Fili, & ego quidem via qua veneram per heremum regrediar ad cellulam meam & visitabo fratres, postmodum vero quam citissime potuero ad castrum properabo. Presbyter ergo adjuratione valida constrinxit eum, ut nequaquam faceret contraria dictis, & abscesserunt pariter, Johannes quoque accepta benedictione rediit in domum suam. Cumque vir beatus recto itinere pervenisset ad cellulam, requievit ibi nocte illa cum fratribus, mane autem sequenti sumptis secum duobus fratribus perrexit ad castrum, repperitque inibi cum Presbytero Ducis missum, qui eos cum omni festinatione ire deposceret, qui etiam indicavit puellam continuato jam triduo sine alimonia perdurare. Et illi naviculam consensa totis nisibus ire festinantes ligno natatili profundi terram sulcante nocte proxima peruenerunt ad Ducem.

CAPUT XVIII.

Qualiter oratione & verbo filiam Ducis à Dæmone liberaverit.

DUmque devictis profunctæ noctis tenebris sol terris cum jocunditate serenum restitueret diem, jussit eos Dux venire in cubiculum, in quo arreptitia servabatur. Jacebat autem tunc in sinu matris suæ oculis clausis ore hianti, membra quoque ejus ita erant dissecta, ut quasi mortua videretur: fœtor vero tam gravis oris prorupit ex adyto, ut sulphure locus ipse aspersus putaretur. Pater vero cum domesticis suis intravit, ut videret, quid vir Dei esset acturus. Ille de Domini largitate certissimus humiliter se prosternens preces has Domino cum lacrimis fudit: Domine Jesu Christe, qui pro salute humani generis carnem sumere & per virginem nasci dignatus es, qui ventis & mari imperasti, Diabolum etiam calliditatis suæ fraudibus insistentem retro ire jussisti, quique passione tua mundum redimere & restituere libertati dignatus es, jube hunc immundissimum spiritum de puella hac pro tui gloria nominis exire, ut plasma tuum superbus invasor deserat, & tibi creatori suo creatura tua gaudens deserviat. Et cum surrexisset ab oratione apprehensa dextera ejus allevavit eam: Spiritus enim malignus conturbaverat illam, & imposita manu super caput ejus dixit: Impero tibi in nomine Domini nostri Jesu Christi, spiritus immunde, ut exeas & recedas ab hoc plasmate Dei. Et cum hæc dixisset, aperiens illa oculos respexit in eum, & spiritus malignus his verbis eum allocutus est: Tune es Gallus, qui de habitationibus me expulisti prioribus? Ego plane ob ultionem injuriæ, quam Dux ille tibi & sociis tuis irrogavit, filiam ipsius invasi, & sic ejicis me? Si hinc exiero, quo vadam? Illuc, ait, ubi tibi paratur in abysso supplicium sempiternum à Domino: & statim videntibus, qui aderant, exivit de ore puellæ quasi avis nigerrima & horrore terribilis. Hora eadem sana surrexit, & à viro DEI gaudens gaudenti reddita est matri.

CAPUT XIX.

Qua ratione oblatum episcopatus honorem respuerit, & quando pauperibus dona Ducis distribuerit, discipulum ad eleemosynam hortatus sit.

HIs ita patratis Dux jussit ei afferri dona, quæ Rex puellæ transmiserunt, & insuper ut apicem Pontificalis gradus dignaretur assumere postulavit. Ad quod vir beatus ita respondit, vivente Domino & Patre meo Columbano interdictum altaris officium non usurpabo, nisi ab illo permissus. Quare hujus regiminis pondus, quod

offers, subire non possum. Quod si hoc indubitanter fieri cupis, sustine interim, donec mittam epistolam ad Abbatem meum ad insinuandam illi voluntatem tuam: & si ejus permissum cognovero, tunc demum pastoralis curæ oblatum onus suspiciam. Et Dux ad illum; Bene, inquit, dixisti, fiat secundum verbum tuum, & dimisit eum cum pace. Ille sumptis quæ donata fuerant remigando pelagus superavit. Dux autem sanctitatis ejus tam manifesto compunctus indicio jussit Arbonensi Præfecto, ut cum omni plebis officio iret ad locum Cellæ, ædificia juxta viri Dei dispositionem, & quæcunque necessitas popolcisset, construeret. Venerabilis ergo pater post celeuma (*id est, carmen nauale*) celebratum, cum Arbonense castrum intraret, fecit convenire omnes pauperes & egenos, & dona quæ detulerat illis distribuit. Hæc videns quidam discipulus nomine Magnoaldus dixit ad eum; Pater, habeo vas argenteum pretiosum cælaturis insigne: si vis reservabo illud ut sacri vasa ministerii ex eo faciamus. Ille respondit, Fili, memor sententiæ B. Petri Apostoli, quam paralytico speranti pecuniam protulit; *Argentum*, inquiens, *& aurum non est mihi*, ne contrarius exemplo inveniaris salubri, vas quod possides pauperibus conferre curato. Nam præceptor meus B. Columbanus in vasis æneis Domino solet sacrificium offerre salutis, quia fertur & Salvator noster clavis æneis cruci confixus. His omnibus expletis reversus est ad dilectæ solitudinis aulam.

Inclusa videntur à glossatore esse.

CAPUT XX.

Quo caritatis fervore Johannem Diaconum litteris evocatum instituerit.

Deinde misit epistolam ad Johannem Diaconum rogans eum ad se venire. Qui cum dilecti Magistri litteras accepisset, tulit quod pro benedictione offerre poterat, & venit ad eum & oblatis eulogiis salutavit patrem & salutatione paterna est honoratus. Cui interroganti virum sanctum de prosperitate itineris ejus ille respondit, divina nos præveniente misericordia & subsequente cuncta prospere provenerunt. Nam cum summa gratulatione suscepit nos Princeps, & eripuit Deus filiam ejus à Dæmonio, & ipse dedit nobis dona non modica, & insuper obtulit mihi episcopatus honorem. Ego vero non consensi suscipere ante præceptum Abbatis mei. Ergo Fili acquiesce consiliis meis, esto mecum & lege divinæ libros scientiæ, & docebo te cooperante gratia Dei intelligentiam scripturarum. Cecidit autem Diaconus ad pedes ejus gratias agens, fecitq; redire in sua pueros, qui secum venerunt: ipse vero remansit apud virum venerabilem, & ille cœpit eum introducere in cellaria scripturarum, ostendens ei novi & veteris occulta thesauri. Superna itaque illustratus clementia tanti magisterii profecit instantia, adeo ut in omni scripturæ divinæ latitudine nobiliter eruditus laboris paterni fructus ostenderit.

CAPUT XXI.

Quibus verbis Ducis filia vitam B. Galli & virtutes enarrans Sigiberti Regis illi gratiam & solatium impetraverit.

Sigibertus igitur Rex cum audisset puellæ redditam sanitatem, mandavit patri ejus ut eam conspectibus exhiberet. Qui sumens dona ingentia & puerorum multitudinem ac puellarum cum magno suorum comitatu duxit eam usque ad Renum, indeque per Comites ad Regem transmisit. A quo dum gratanter susceptra fuisset, interrogata quomodo suæ remedium consecuta esset infirmitatis, cum per Pontifices ad hoc missos sanitati non posset restitui, hanc reddidit rationem, Domine mi, inquiens, est vir quidam in provincia, quam huc ducta reliqui, cujusdam incola solitudinis de gente Scotorum, nomine Gallus, tantæ apud Deum virtutis & meriti, ut adversus Dæmones singulari quadam utatur potentia. Nam cum ego ancilla tua gravi vexatoris instantia periculosum vitæ nutantis finem pæne subirem, rogante patre meo idem vir Dei supervenit, & signo vexilli salutaris me muniens imperiosa voce jussit exire tyrannum, & videntibus cunctis qui aderant exivit de ore meo quasi corvus colore piceus, horrore tartareus, cumque sacrificii cælestis me pabulo confirmaret, pristinæ restituta sum sanitati. His ita relatis puella procidens ad pedes Regis; obsecro, ait, Domine, ut virum ipsum tuæ gratiæ foveas lenitate, & pro me dignas illi gratiarum actiones rependere non graveris. Interrogavit autem eam, in qua heremo vir manitaret eximius? Et illa respondit, in saltu qui Arbonensi territorio adjacet, & est publici possessio juris. Situs autem inter Alpes Retiarum & Brigantini marginem lacus. Rex igitur ut audivit in publicis eum commorari possessionibus, jussit fieri conscriptionem firmitatis, ut vir sanctus locum quem incolebat per auctoritatem regiam obtineret. Auri quoque libras duas, & argenti pondo totidem cum epistola concessionis jam dictæ per suos nuncios viro DEI destinavit se sacris orationibus ejus commendans attentius, Gunzoni autem Duci præcipiens, ut vi solitudinis incola vellet solatiorum ei copiam ad ædificandam cellam sum ministraret.

CA-

CAPUT XXII.

Quo consilio eadem puella thalamos Regis evadens divinæ se subdiderit servituti.

NOn multis in medio revolutis diebus volens Rex illam puellam suis thalamis sociare, celebri edicto sacerdotum & Principum suorum senatu nuptiarum præcepit adesse solemniis. Cumque stipatus agmine procerum introiisset ubi ipsa manebat, dixit illi, ascendamus in palatium, nam nuptiæ paratæ sunt, sacerdotes & capita populorum cum benedictionibus congruis advenerunt. Quibus illa auditis cecidit ad pedes ejus dicens, mi Domine, quia præterita passio suo me pondere tabefecit, vires absorbuit, valitudo contraria, membrorum officia ægritudine sunt resoluta: da mihi vel septem dierum inducias, ut aliquatenus virium detrimenta recuperem, & sic tuis possim applicari conspectibus. Quam petitionem dum Rex piè susciperet, ad Palatium remeavit, illa in privato commorante cubiculo. Fiebat autem utroque in loco ingens apparatus lætitiæ, admirantibus multis, cur tam diu divisi convivio distulissent conubia. Transactis interea septem diebus circa matutinum officium puella cum duobus viris totidemque puellis ecclesiam B. Stephani protomartyris introivit, & secedens post januas templi exuit se vestimentis regalibus, & habitum propositi sanctioris assumpsit nescientibus hoc viris qui pariter cum illa advenerunt. Depositio ergo terrenæ dignitatis amictu, sanctimoniæ nitorem cum quodam sui secuta contemptu accessit ad altare, & in faciem proruens Dominum studiosius adoravit. At demum cum se erigeret cornu comprehendit altaris, hujuscemodi voces emisit, B. Stephane, qui sanguine tuo testimonium Christo perhibuisti, deprecationem meam tuis meritis Domino commendato, ut tua intercessione hodie cor Domini mei Regis convertat secundum voluntatem meam, ne velamen quod amore Dei suscepi auferat de capite meo. Viri ergo, qui erant cum illa, hæc videntes venerunt ad Regem & nunciaverunt ei quæ facta fuerant. Et ille advocans sacerdotes & quosdam principes suos cœpit inquirere ab eis, quid super hac re faciendum censerent? Cyprianus Arelatensis Regi respondit, quia ut liquido claret puella hæc cum à Dæmonio eruebatur hoc se voto, quod perfecisse videtur, constrinxit, cavendum tibi est ne forte si irritum feceris votum ejus, redivivo Dæmonum comprimatur incursu: tu vero tanti criminis reatum incurras. Rex ergo justitiæ tenax & timore Domini plenus huic consilio devotæ mentis pandit assensum, & ingressus ecclesiam fecit asserri vestem nuptiis præparatam & Coronam sponsæ nitoribus imponendam. His allatis dum puellam ad se jussisset accedere sponsa Dei jam agni comitatibus hærens avelli non potuit ab altari, quia se timebat de ecclesia protrahendam. Cumque instantius aræ cornibus inhæreret, Rex eam ne timeret admonuit, hodie inquiens, per omnia tuæ voluntatis videbis effectum. Porro illa inter spem & metum posita caput super altare reclinans, ecce, ait, ancilla Domini, fiat mihi secundum voluntatem ejus. Rex verò jussit sacerdotibus, ut elevarent eam, & ad se perducerent. Quo facto induta est illo jubente veste regali & sacro velamine coronata. Intuitus autem eam Rex religiosus dixit illi, ecce meis te nuptiis præparatam sponsi cœlestis Domini nostri videlicet Iesu Christi credo complexibus, & dextram ejus comprehendens posuit in altari, deinde & ecclesiæ limen excedens lacrimis absconditum patefacit amorem. Post hæc vocavit eam, & juxta se fecit in Palatio residere, & donis ingentibus honoratam prætulit monasterio ancillarum Dei, quod in honore B. Petri Principis Apostolorum constructum est in Metensium civitate, ubi gesta sunt universa quæ proxima narratione retulimus. In his autem omnibus perficiendis secuta est puella consilium B. Galli, qui eam Domino auxiliante à Dæmonio liberavit.

CAPUT XXIII.

Quantum ex viri Dei doctrina & exemplis supra dictus Iohannes triennio profecerit.

PEr idem tempus Iohannes Diaconus perseverans apud venerandum patrem prudentiam, quæ in eo cœlitus abundabat, studio sitienti potavit in absolutione dumtaxat difficilium Scripturæ divinæ quæstionum & intemeratæ fidei ratione. Operis quoque cottidiani, quod idem egregius Apostolicæ districtionis imitator sedula accelerabat instantia, non solum dilexit scientiam, verum etiam comprehendit. Gratia enim illustratus divina quicquid vel visu vel auditu percepit, alta memoriæ & (ut ita dixerim) armario cordis celer inseruit, & sub hujus magisterii disciplina cum omni mansuetudinis & humilitatis custodia triennium duxit.

CAPUT XXIV.

Quomodo B. Gallus ab episcopali se promotione excusaverit in concilio principali.

POst hæc Dux sæpe jam dictus per epistolam suam virum Dei rogavit, ut ad

Constantiam oppidū perveniret ad eligendum qui eidem sedi præficeretur antistitem. Advocavit autem Augustidunensem & Veritunensem Episcopos cum multitudine clericorum. Nemidonæ etiam, qui à modernis Spira vocatur, venire fecit Episcopum: nec non per nuncios & epistolas suas totius Alamanniæ presbyteros, diaconos, universasque clericorum copias generaliter die denominata, id est proxima Pascæ Dominica, apud Constantiam convenire præcepit. Ipse quoque cum Principibus & Comitibns suis huic intererat conventui. Cumque hæc synodus tantæ multitudinis celebraretur accessū, & trium spatio denunciaretur futura dierum, B. Gallus divino plenus consilio assumptis Iohanne & Magnoaldo Diaconatus officio sublimatis perrexit ad oppidum, ingressoque eo locum concilii Dux hujusmodi verba profudit; Deus omnipotens, cujus providentia totum corpus ecclesiæ augmentatur & regitur, per interventionem & meritum B. Mariæ semper virginis, in cujus honore locus iste consecratus est, effundat hodie super nos Spiritum Sanctum ad eligendum Pontificem, qui ad regendam plebem fidelium sit idoneus, & ad gubernandam ecclesiam Dei pastorali sit diligentia plenus. Admonuit deinde Pontifices & omnem clerum, ut juxta saluberrima canonum decreta rectorem ecclesiæ providerent. Cœperunt autem omnes clerici ad invicem dicere, Gallus iste testimonium habet bonum ab omnibus, qui ejus vitam noverunt, in scripturis divinæ scientiæ culmen obtinuit, & in omni vitæ honestate sapientiæ luce refulget: justitiæ autem vitæ castitatem corporis sociavit, mansuitudinem cum humilitate possedit, continentiæ vero salutari patientiam junxit; largitor est Elemosynarum, Orphanorum pater, in viduarum solatiis alacer. Hunc omnium virtutum sectatorem decet esse pastorem populorum. His auditis Dux dixit ad illum, audis quid isti loquuntur & affirmant? Sanctus pater respondit, bene quidem dicunt, utinam verum esset quod fatentur: cum autem invicem talia tractant, nesciunt in canonibus esse prohibitum, ne aliqui de locis suis commigrantes aliis facile ordinentur in locis. Est vero mecum Diaconus quidam nomine Iohannes, cui merito testimonium, quod isti mihi dederunt, potest aptari & vicinorum ingenia locorum. Hunc divino credens electum judicio vobis offero promovendū.

CAPUT XXV.

Promotio & consecratio Iohannis supradicti, & cura quam posmodum sibi invicem exhibuerint.

DUmque hac attestatione vir Sanctus in Iohannem cunctorum concitaret amorem (neque enim aliud de illo credere poterant, quam quod vir Deo carus asseruit) Dux Diaconum venire fecit in medium; Tu es, inquiens, Iohannes Diaconus? & respondit, ego plane. Unde, ait, ducis propaginem generis? Et dixit, in Retia Curiensi mediocri natalium sum procreatus, Dux vero ad illum, potes ne, inquit, Pontificalis infulæ pondus subire? Tunc venerabilis Gallus se pro filio responsurum promisit. Et dum hoc mutuo sermonem commercio pertractarent, subtraxit se Diaconus, & fugiens latibulum quæsivit in ecclesia Sanct. Stephani martyris, quæ est extra oppidum. Secuti sunt autem sacerdotes cum plebe & apprehensum lacrimis perfusum felicibus, licet renitentem, in præsentiam Pontificum pertraxerunt & Ducis, & levaverunt omnes pariter vocem dicentes, Iohannem elegit sibi Dominus Pontificem hodie. Et respondit eis populus, Amen. Episcopi itaque duxerunt eum ad altare, & sollemni benedictionis officio ordinaverunt antistitem, consummatoque sacræ promotionis ministerio rogaverunt eum sacrificii salutaris celebrare mysteria. Præmissis ergo ex more divinæ liberationis initiis post lectionem evangelii rogavere venerabilem Gallum, ut multitudini, quæ aderat, verbi officio sacræ instructionis pabula ministraret. Qui assumpto Iohanne Episcopo gradum ascendit, eo videlicet pacto, ut ipse quidem ædificationis instrumenta colligeret, Episcopus vero ad utilitatem Barbarorum bene prolata interpretando transfunderet. Cœpit igitur verbum facere de initio creaturarum, & Adæ peccatum, pro quo depulsus est Paradyso, commemorare. Transiens inde ad diluuium Patriarcharum consequenter tempora perstrinxit & actus: egressum quoque filiorum Israel de Ægypto, & transitum per mare Rubrum, legisque lationem per Moysen, & cœlestis alimenti miracula replicavit. Regum deinde successiones & tempora Prophetarum breviter attingens adventus dominici tempus retexuit. Baptismum etiam Salvatoris & mirabilium ejus gloriam commemorans crucis ignominiam cum impiis insectationum generibus veraci relatione subjunxit: Hæc audientes ecclesiæ pastores cum populi multitudine lacrimas fuderunt uberrimas, & ad invicem dixerunt: Vere Spiritus Sanctus locutus est hodie per os viri istius. Ille verò prædicationem perduxit usque ad resurrectionem Christi, & in commemoratione generalis judicii terminavit. Omnes ergo qui aderant alacri mentis exultatione repleti benedicebant Dominum, & ad sua cum gaudio remeabant. Doctor itaque venerabilis manens apud Iohannem Episcopum septem diebus inter multa salutiferæ consolationis

verba

verba hæc sæpius inculcavit; Quem Deus elegit, homo non despiciet, sed erit omnium veneratione sublimis quem divinum commendat judicium. Deinde accepta ab eo benedictione reversus est ad cellulam suam. Episcopus autem jussit his, qui rebus Episcopii præerant, ut ad virum Dei cum sibi subjectis venirent, & ejus obtemperarent jussioni. Post hæc tanto studio caritas mutua servabatur utrinque, ut spiritalis glutino clientelæ sibi semper cohærentes solo corpore viderentur divisi. Magister paterna sollicitudine precibus & consilio salutati mathiten refovebat: Ille vero paterno honore & omni necessitatum subsidio didascalum sublevabat. Sicque sacra piorum societas aucto crescebat honore & multiplicato commendabatur amore.

CAPUT XXVI.

Ut transitum B. Columbani S. Gallus sicut prius per visionem cognoverat, ita post discipuli legationem factum compererit.

TEmpore subsequenti cœpit virtutum cultor eximius oratorium construere, mansiunculis per gyrum dispositis ad commanendum fratribus, quorum jam duodecim monastici sanctitate propositi roboratos doctrina & exemplis ad æternorum desideria concitavit. Quadam itaque die dum post laborem matutinalis officii quiescendi gratia lectos suos revisere, primo diluculo vir Dei vocavit Magnoaldum Diaconum suum dicens illi, instruo sacræ oblationis ministerium, ut possim divina sine dilatione celebrare mysteria. Et ille, num, inquit, tu pater missam celebrabis? Dixit ergo ad illum, post hujus vigilias noctis cognovi per visionem Dominum & patrem meum Columbanum de hujus vitæ angustiis hodie ad Paradisi gaudia commigrasse. Pro ejus itaque requie requie sacrificium salutis debet immolare, & signo pulsato oratorium ingressi prostraverunt se in orationem, & cœperunt missas agere & precibus insistere pro commemoratione B. Columbani. Finito sacræ devotionis officio venerabilis Gallus dixit ad Magnoaldum Diaconum, fili, non tibi grave videatur petitionis meæ pondus, sed arripe viam & Italiam petito, pertransiensque usque ad monasterium, quod Bobium nominatur, diligenter perquirito, quid actum sit circa Abbatem meum. Nota ergo diem & horam, ut si eum compereris esse defunctum, possis agnoscere, utrum visio mea veritatis fulciatur effectu. Hæc ergo omnia sollicita investigatione perdiscens regressus nunciabis mihi. Diaconus ad pedes magistri provolutus ignotum sibi iter conquestus est: sed vir benedictus voce blanda eum ne timeret ammonuit: perge, inquiens, & Dominus diriget gressus tuos. Hac consolatione roboratus pii doctoris alumnus præcepto paruit, & accepto benedictionis viatico festinanter aggressus est. Cumque pervenisset ad monasterium, ut volebat, invenit omnia ita contigisse sicut patri suo per visionem fuerant revelata. Mansit autem ibi una nocte, & accepit à fratribus epistolam ad B. Gallum continentem transitum venerandi Columbani, qui & baculum ipsius, quem vulgo Cambocam vocant, per manum Diaconi transmiserunt dicentes, sanctum Abbatem ante transitum suum jussisse, ut per hoc notissimum pignus Gallus absolveretur. Dimissus autem ab illis iter acceleravit & prospere in omnibus agens die octava pervenit ad Dominum suum & patrem ferens epistolam relationis & absolutionis indicium. Lecta epistola Sanct. Gallus carissimi patris amorem pleno retinens corde lacrimas perfudit ubertimas, & collectis fratribus causas mœroris aperuit: deinde tanti patris memoriam precibus sacris & sacrificiis salutaribus frequentaverunt.

CAPUT XXVII.

Miraculum tabulæ incremento monstratum.

COntigit autem quadam die, dum in construendo oratorio cum fratribus laboraret, ut tabula quædam parieti imponenda brevior cæteris mensura palmorum quatuor appareret. Quam dum ejusdem operis artifices vellent abjicere, B. Gallus virtutis, quam in domino habebat, conscius jussit eos ab opere disjungere & domum ad percipiendam secum refectionem quam Dominus præparavit intrare. Quibus secundum jussionem ejus facientibus benedictum panem manu sua porrexit. Post prandium autem cum omnes pariter opus repeterent imperfectum, invenerunt tabulam, quam propter sui brevitatem pridem abjicere voluerunt, cæteris omnibus longiorem mensura dimidii pedis, & admiratione de eo quod venerat habita lignum, quod mirabili creverat modo, in loco suo parieti aptaverunt. Quod ipsum longo deinceps tempore à fidelibus expetitum Domino faciente dentium doloribus efficaciter medebatur, propter antiqui commemorationem miraculi novis semper effectibus honorandum. In quo facto meritorum ejus magnitudinem & orationis possumus pensare virtutem, quia & lignum aridum contra naturam incrementis auctum, & ne vetus aboleretur miraculum rediviva signorum attestatione semper est repetitum.

CAPUT

CAPUT XXVIII.

Qua ratione fratribus Luxovio venientibus satisfecerit, & quam mirabili eos doni cœlestis ubertate refoverit.

POst hæc Abba monasterii, quod Luxovium dicitur nomine Eustasius, quem bonæ memoriæ Columbanus eidem loco præfecit, ab hujus exilio vitæ ad supernam patriam commigravit. Fratres ergo in eodem cœnobio constituti consilium inierunt, ut venerabilem Gallum revocarent, & ejus regimini se subdendo contraderent. Miserunt itaque sex fratres ex his qui ab Hibernia venerunt, qui epistolam ferent continentem causas ejusdem legationis. Igitur illi recto itinere cum ad viri Dei cellam pervenissent nunciati advenisse, ducti sunt ad orationem. Qua expleta domum ingressi porrexerunt epistolam, quam vir sanctus perlegit, dixit illis, ego quidem ô fratres, verba Propheræ cupiens imitari dicentis; *Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ*, deserui notos meos & propinquos, & ut liberius Domino possem vacare, solitudinis elegi secreta, utique parentum & prædiorum dimissionem præteream, Episcopatus honorem & divitias mundi susçipere non consensi, & quo pacto post hanc renunciationem & voluntariam paupertatem seculi implicabor negotiis? exaltabor honoribus? ponderibus aggravabor? Absit, inquam, ut qui manum in aratrum misi, oculos ad relicta retorqueam, & sicut canis revertar ad vomitum. Scitis ipsi me inter vos positum humilitati semper dedisse operam & subjectioni, & quomodo creditis ad tanti culminis me provocari posse fastigium? Innovate consilia, aliorsum vos vertite, mihi quod animo semel infixum est, Dominus immutari non siner. His & similibus verbis animos eorum ab spe impetrationis hujus amovit. Vocavit deinde unum è fratribus & eum interrogavit, quid esset tempore refectionis sumpturi? Cumque responsum esset, tantummodo sextarium farinæ ad usum haberi cunctorum, jussit fieri panes dicens, potens est Dominus parare mensam in deserto. Et cum feciset olera colligi, ipse sumens rete & unum ex discipulis suis cum fratribus qui supervenerant, ivit ad gurgitem dicens, videamus, utrum misericors Dominus aliquos nostris velit necessitatibus largire pisciculos. Cumque pervenissent ad gurgitem, viderunt piscem magnum in aquæ collectione, natantem, duosque illum insequi lutros quasi capere fugientem, volentes, immisso reti captum eum traxerunt ad littus. Habebat autem in longitudine palmas duodecim, & in latitudine quatuor, quo facto lutri se profundis immergunt. Impositò rursum reti cum piscatores sancti piscium latebras pulsando inquietarent, iterato lutri apparaverunt piscium tantam multitudinem propellentes in rete, ut id sua pluralitate per loca dirumperent. Præda itaque ad littus perducta vir discretione plenissimus quosdam pisces adjuvantibus qui aderant, rursum in aquâ projecit & fratribus dixit, hodie propter adventum vestrum mirabilem suæ largitatis evidentiam Dominus manifestare dignatus est. Illi econtra meritis ipsius quod factum fuerat imputantes, eo alacriter præeunte domum redierunt. Et ecce juxta introitum cellulæ vir unus apparuit ferens duos utres vino plenos & ternos farinæ modios ob suæ devotionis indicium. Quibus cum gratiarum actione susceptis cibum sumpserunt, & post corporis refectionem spiritalis colloquii dapibus animas suas pascere studuerunt. Detinuit autem eos B. Gallus aliquantis secum diebus, & caritatis intuitu omni humanitatis fovit obsequio. Narravit quoque de communi patre B. videlicet Columbano, quod certa relatione didicerat. Deinde osculo pacis oblato dimisit eos, & illi benedictione tanti patris armati ad sua remearunt.

CAPUT XXVIIII.

Quomodo sanctiss. Pater inter ædificationis studia apud Arbonam migrarit ad Dominum.

NEc multo post cum jam bonorum omnium auctor & propagator athletam suum de mundi agone sublatum præmiorum laureis vellet perhennibus adornare, Willimarus Presbyter veniens ad cellam viri sancti rogavit eum, ut secum egrederetur ad castrum, & ut obtineret, quòd voluit hujusmodi voce flebili querimoniam summissus explicuit; Cur, inquiens, ô pater, me qui tuorum monitis dictorum innitor, quasi despectum dereliquisti, & Doctrinæ tuæ salutaribus institutis auditorem fraudasti benivolum. Cui hanc abjectionem ascribere possum, nisi peccatorum meorum fætoribus? nisi enim vita mea tuo displiceret judicio, amabili me ædificationis tuæ non priuares solatio? Nunc ergo noli nos pro peccatis nostris abjicere, sed Domini provocatus mandatis viam veritatis desiderantibus aperi, & solitæ nobis benignitatis munus impende. Motus igitur hoc supplicantis alloquio pietatis amator, descendit cum illo & venerunt ad castrum. Vocata autem multitudine in die sollemni, scilicet sancti Michaelis, vir sanctus prædicationis dulcedine avidorum, corda refecit & tanta quæ dixerat sapientiæ luce vestivit, ut summa omnium gratulatione auditus & plena cunctorum

rum veneratione sit honoratus. Biduo itaque ibidem ducto tertia die febre correptus tantum in brevi ejus violentia depressus est, ut nec ad cellam redire, nec cibi sustentaculum potuisset percipere. Cumque hac infirmitate per dies quatuordecim laborasset, die sextodecimo mensis Octobris, id est XVII. Kalendas Novembris, expletis nonaginta quinque annis suæ ætatis in senectute bona hujus vitæ liberatus ergastulo, animam meritis plenam felicibus reddidit bonis inhæsuram perhennibus.

CAPUT XXX.

Ut funeri ejus Episcopus interfuerit, & quemadmodum cognoverit, non ibi eum debere recondi.

DUmque igitur audisset Iohannes Constantiensis ecclesiæ præsul, B. Gallum apud Arbonam infirmari, ascendens naviclam, potuum & ciborum ea secum genera tulit, quæ infirmitate laboranti noverat congruere, ut videlicet sua visitatione fidissimum refoveret amicum. Cumque portui propinquaret, audivit in domo presbyteri planctum magnũ circa funus viri Dei celeberrimi, & interrogavit quæ tanti esset causa ploratus? Audiens autem Gallum venerabilem firmissimum suæ familiaritatis custodem de hujus seculi emigrasse periculis, misit se in aquam (neque enim poterat propter nimium dolorem sustinere donec navicula littus attingeret) descendensque cum his qui secum venerant, intravit domum præsbyteri; lugubri voce & corporis gestu mærorem cordis insinuans. Invenit autem corpus viri sancti jam involutum & in loculo repositum, aperiensque sarcofagum & examine amici cadaver inspiciens amariores cum hac voce lacrimas dedit; Heu heu pater amate, heu doctor egregie, cur me de domo patris eductum in his periculis quasi orphanum dimisisti, & confidentiam meam, qua de tuis consiliis plurimum præsumebam, immatura morte rupisti? Tibi quidem in perceptione præmii, quod tam ardenter desiderabas, hæc tua mors est fructuosa; nobis autem in tot mundialium perturbationem procellis laborantibus multipliciter est luctuosa. Sed quod de vitæ corporalis interruptione dolemus, de animæ immortalis libertate gaudere debemus, certi quia orationibus nondesines adjuvare quos consilio & exemplis roborare consueveras. Inter hæc verba presbyter eum ut surgeret monuit, & pro requie defuncti ambitiosius Dominum precaretur. Intraverunt itaque ecclesias, & Episcopus pro carissimo salutares hostias immolavit amico. Finito autem fraternæ commemorationis obsequio respiciens post tergum vidit fossam, in qua sanctum corpus humare volebant acceptaque cruce & his quæ exequiis exhibentur, intraverunt domum volentes thesaurum precioſi corporis locum sepulchri deducere. Cumq; archam, qua claudebatur cadaver, feretro impositam ad fossam sepulturæ conarentur deferre, nullis viribus usquam potuit commoveri. Quod novi genus miraculi dum mutuis mirando colloquiis retractarent, Iohannes Episcopus dixit, in veritate cognosco hanc sepulchri sedem patri meo Gallo non placere: & jussit præsbyt. ut duos equos inveniret indomitos, & faceret introduci. Quod cum factum esset, straverunt eos cum magno labore, & ad locum ubi corpus jacebat duxerunt, & Episcopus cum clero hujusce modi orationem dedit? Deus qui per potentiam majestatis tuæ ubique totus es, pro cujus amore vir iste reliquit patriam suam, ut præcepta tua conservaret, fac corpus ejus ab his equis indomitis ferri in locum, quem tua voluntas meritis ipsius prævidit, cumque finita esset oratio, cuncti qui aderant, Amen responderunt.

CAPUT XXXI.

Debilis per vestimentorum sancti viri munus acceptum sanatus.

COngruum videtur in loco retexere miraculum, quod Dominus inter sui Confessoris exequias exhibere dignatus est, quo liquido cunctis ostenderet servum suum secum veraciter tunc vivere, dum carnis hujus carcere liberatur. Erat ibi quidam mendicus tanta per omnes membrorum junctura debilitate contractus, ut penitus inter alias suæ infirmitatis molestias incessu pedum careret. Huic, dum presbyter indumenta viri Dei distribueret pauperibus, caligas ejus cum calceamentis dedit, statimque debilis pro accepto munere summo repletus gaudio, ut sacras cruribus & plantis aptavit exuvias, per omnes artuum compages repente solutus est, & exiliens voce clamavit ingenti, & gratias egit Domino & B. Gallo, per cujus merita redditam sibi videbat salutem. Videns autem Episcopus & cuncti qui aderant, sanitatis hujus miraculum, unanimiter glorificaverunt Deum atque dixerunt: manifesta virtute dignatus est Dominus hodie gloriam servi sui nobis ostendere. Dederunt itaque ei qui sanatus fuerat cereum, & prosecutus est funus cum cætero populo. Hoc primum signum post transitum ejus Dominus ad memoriam illius declaravit.

CAPUT XXXII.

Signa mortificationis ejus post transitum deprehensa.

INter easdem quoque beati pastoris exequias aliud non mediocre sanctitatis ejus indicium apparuit. Habuit vir Dei capsellam de corio factam diligenter servatam,

cujus clavem sub tam vigili custodia ipse retinuit, ut nullus discipulorum ejus quamdiu vixerat quid intus servaretur cognoscere potuisset. Hanc autem ex suis humeris pendentem ferre solebat quocunque ambulavit. At ubi de hac vita migravit, sumpta clavi apperuerunt capsellam, & invenerunt in ea cilicium modicum & cathenam æream sanguine aspersam. Deinde corpus inspicientes magistri invenerunt locum cathenæ, ubi sæpius præcingi solebat, carnemque ipsam in locis quatuor profundis cathena sulcatam, adeo ut de eisdem vulneribus cruor decurrens cilicium per loca perfuderit. Posuerunt autem capsellam cum cilicio ad caput ejus in feretrum, & deportaverunt cum corpore ad locum monumenti, & suspenderunt hæc tria mortificationis ejus indicia juxta tumulum ad caput ejus, per quæ deinceps ad ostensionem meritorum ipsius plurimas virtutes Dominus pie quærentibus exhibuit. Qua ex re intelligere possumus, quia idem vir, etsi à persecutore sanguinis effusione non est immolatus, semetipsum tamen offerens Domino hostiam vivam in odorem suavitatis, & crucem suam tollens cottidie salvatorem secutus martyrii laborem & palmam Confessor adeptus est.

CAPUT XXXIII.

Quomodo ab equis indomitis ad locum sepulturæ corpus ejus delatum sit.

POstquam sanctitas venerandi patris & miraculi magnitudine & horum manifestatione signorum cunctis, qui funeris ejus intererant negociis, patenter ostensa est, Episcopus ad feretrum accessit, & ex una parte illud sublevans presbytero altrinsecus sustollente equis superposuit & astantibus dixit, auferte frenos de capitibus eorum, ut libertate concessa quo Dominus voluerit pergant. Accepta ergo cruce & candelis psalm. & melodias concinentes iter agere cœperunt. Equi autem in neutram partem declinantes recto itinere perrexerunt ad cellam viri Dei. Quo cum pervenissent, depositum est feretrum ante oratorium. Discipuli autem ejus elevantes pii Doctoris reliquias intulerunt & ante altare posuerunt: deinde cum Episcopo orationem pro illo facientes fossam sepulchri inter parietem & altare, ibique precibus huic rei congruentibus præmissis sepelierunt eum, omnibusque rite consummatis multitudo, quæ ad tanti viri concurrit exequias, Episcopi benedictione communita ad propria remeavit.

CAPUT XXXIIII.

Miraculum in cereis ostensum.

CUm beati corporis thesaurum felix locus in pace suscepisset, volens Dominus de morte famuli sui mœrentibus consolationis præbere medelam, novitate miraculi patefecit, qua apud se claritate spiritus fulgeret amici. Nam duo cerei in castro, dum corpus ejus elevaretur, accensi ita ardentes delati sunt usque ad locum sepulturæ. Positi autem unus ad caput, alter ad pedes, per triginta dies deinceps mirabile dictu non deficiendo ardebant, & ardendo non deficiebant, & ut monstraretur has durandi vires ceræ liquenti cœlitus attributas, & de hujus miraculi materia plurimæ in posterum virtutes emanarunt. Nam quicunque dentium fatigati doloribus, vel oculorum lippitudine vel aurium præclusione laborantes de eisdem cereis quippiam ceræ tulerunt, & locis quæ hujusmodi tenebantur incommodis apraverunt, optatæ celeriter dona percepere salutis, post hæc tanta virtus ad sanandos variis infirmitatibus depressos apud sepulchrum beati viri cunctis illuc venientibus & orationum ejus suffragia fideliter postulantibus apparuit, ut & fama tanti meriti cunctis quæ circumpositæ erant regionibus innotesceret, & locus ipse non mediocriter frequentaretur à populis.

CAPUT XXXV.

Conclusio libelli.

QUia igitur, ô beatissimi patres, vita & virtutes S. Galli si in unum compingantur librum, possunt ob sui prolixitatem aliquod ingerere legenti fastidium, statui duobus hoc opus libellis distinguere, ut prior illorum vitam ejus & actus usque ad sepulturam illius veridica relatione perducat: sequens mirabilia, quæ postmodum pro meritis ejus Dominus ostendit, primo videlicet ea quæ priorum ad nos scripto perlata sunt retexat, deinde quæ à probatissimis testibus indicata nostra ætate à Gotzberto carissimo fratre litteris sunt mandata subnectat, ne quod particulatim scriptum est lacinioſa divisione disungatur, sed potius quod junctum est parilitate factorum, etiam copulatum comprehensione dictorum, atque hic prioris libelli finis quæ præmissa sunt terminet, & sequenti quæ restant sine præjudicio comprehendenda reservet.

WALA-

WALAFRIDI STRABI ABBATIS AUGIENSIS

De Miraculis B. Galli Confessoris

LIBER II.

CAPUT I.

Quomodo hostes sepulchrum B. Galli violaverunt.

MEritis beatissimi Galli cottidie per Miraculorum signa radiantibus & longe lateque circumpositorum aures famæ suæ dulcedine mulcentibus, cum jam post transitum ejus anni quadraginta fuissent evoluti, venit Otwinus partium earundem potestate præditus cum exercitu magno & ira intolerabili concitatus, devastavit non minimam partem pagi, qui ab interfluente fluvio Turgowe nominatur. Constantiense quoque territorium & Arbonensis pagi confinia depopulari cœpit & igni succendere: vivos, quicunque inveniri potuerunt, gladio peremit: uxores & parvulos eorum in captivitatem egit; peculiis quoque & omni suppellectile sublata fructus omnes penitus demoliri fecit. Arbonenses itaque hujus terroris immanitate compulsi cum omnibus quæ habebant fugerunt in solitudinem, & ad cellam viri Dei se contulerunt. Deinde facta in agro fouea absconderunt ibi quicquid habebant, & fossam terra cooperientes, ne secretum eorum deprehenderetur lini semen desuper insperserunt. Cumque jam Arbonensem pagum hostes desolavissent, vestigia fugientium secuti venerunt ad cellam sancti patris & fugitivos quos repererunt vinctos abduxerunt, & juvenes eorum in captivitatem miserunt. Erchonaldus autem Præfecti vicarius cum vicina solitudini inhabitaret loca, habuit res ejusdem cellulæ notissimas, is oratorium ingressus invenit mendicum quendam intus sedentem, quem bene noverat, & dixit illi; indica mihi ubi isti, quos tam nudos & miseros invenimus, vestes habeant repositas & utensilia, aurum & argentum, quorum copia hactenus fruebantur. Ille respondit; nonne mihi melius est illorum denudare secreta quam vestræ severitatis iram incurrere? Si ita, inquit, ageris, eris in consortio nostro, & participio societatis nostræ gaudebis. Qua promissione persuasus surrexit, & eum ad subterraneum duxit armarium. Quod cum idem vicarius aperiri fecisset, species quas inibi reperit his qui secum erant facta divisione distribuit. His ita patratis, putantes passim tale quid occultari discurrerunt loca singula signis quibusdam sollicite explorantes. Ejusdem rei gratia Erchonaldus assumptis secum septem pueris introivit oratorium, dumque clausis ostiis pavimenti planiciem pulsarent, ob spem videlicet inveniendæ pecuniæ, unus illorum post altare veniens pavimentum percussit, & audiens à cavitate tumuli sonitum reddi, hic est, inquit, quod oppido desideratis. Accurrentes igitur pollinctores infesti cœperunt fodere, & cum ad loculum perveniissent extulerunt illum dicentes, quia isti Retiani calliditate naturali abundant, videamus ne quippiam sub hac archa occulti remaneat. Huic sacrilegio inservientes invasit eos horror immensus, qui in fugam conversi dum ostium oratorii singuli præoccupare niterentur insania agitati evaginatis gladiis invicem se conciderunt. Erchonaldus vero hujus auctor sceleris timore cogente volens exilire per ostium caput super liminari illisit, & ad terram concidens alienatus mente jacebat: cumque à suis perduceretur ad propria nimia infirmitate & novis doloribus cœpit urgeri. Toto itaq; ipsius anni circulo fortissimis maceratus molestiis capillorum honore & cutis superficie spoliatus etiam digitorum ungues amisit, & ut omnibus longo tempore ultionis in eum divinitus collatæ signa paterent, cunctis vitæ suæ diebus hac deformitate notabilis fuit.

CAPUT II.

Qualiter Boso Episcopus corpus ejus reposuerit.

AUdiens Constantiensis Ecclesiæ præsul nomine Boso sepulchrum B. Galli violatum esse ab hostibus, nullumque remansisse in cellula præter duos fratres Magnoaldum & Theodorum, qui sacri corporis reliquias tumulo restituere potuissent, venit illuc cum clericis suis & invenit cellulam desolatam, sancti Patris corpus de sepulchro ejectum, altaria nudata, duosque fratres qui remanserant spoliatos jacentes in oratorio & magnitudinem calamitatis gemitibus & lacrimis protestantes: & misericordia motus cœpit eos consolari multiplicibus verbis, illū replicans Psalmistæ sententiam, qua dicit: *In tribulatione invocavi Dominum, & exaudivit me in latitudine Dominus, Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.* His dictis sumens loculum, in quo sanctum corpus erat, posuit super terram inter parietem & altare, & desuper ut moris est archam altiorem construxit, fossam vero terra replevit: de suo quoque fratribus vestimenta largitus est, & unde alerentur disponens ad episcopium remeavit.

CAPUT III.

Qua pœna multati sint ejusdem loci violatores.

POst multum vero temporis misit Pipinus Majordomus exercitum copiosum ad devastandam Alamannorum provinciam, & iterato Francorum ditioni subjugandam: cumque tota terra hostili conterreretur incursu, avidi prædones Arbonensem pagum percurrentes ad cellam viri Dei venerunt, & quoscunque ibidem invenerunt (nam multi illuc confugerant sperantes in Dei misericordia & patrociniis Sancti illius) duxere captivos. Quinque autem supra memorati Principis satellites ingressi oratorium reperierunt ibi quasdam ancillas ejusdem loci cum parvulis earum, & quæ essent percontati sunt. Quæ dum se de familia ipsius Sancti esse proclamarent, hoc à prædonibus audierunt; Exite, egredimini, Sanctum quem dicitis ignoramus. Et abduxerunt eas captivas in Franciam. Eodem vero anno à malignis spiritibus arrepti & amentes effecti nudi circum quaque discurrebant, & ubicunque urbes vel vicos ingressi sunt, cruciatus sui causas retexebant dicentes; Gallus Abba nos habet ligatos. Et cum hac criminum misera commemoratione suorum vitam infeliciter ducentes flebiliter finiverunt.

CAPUT IIII.

Quo miraculo palla super lectum Sancti incensa redintegrata sit.

ALio tempore Diaconus quidam nomine Stephanus dum in ejusdem Sancti patris ecclesia custodis fungeretur officio, quadã vespera incensam oratorio inferens candelam posuit super candelabrum juxta beati viri sepulchrum, quæ à rectitudine status vergens in partem ardens cecidit supper arcam sepulchri. Cujus ardoris violentia unam comprehendens pallam usque ad medietatem exussit & ita restincta est: nihil lecto, nihil baculo, qui in eo pendebat, vel aliis linteaminibus super sepulchrum expansis inferens lætionis. Qua ex re colligitur, ad declarationem virtutum beati viri potius quam ad damnum rebus ejus inferendum idem evenisse incendium: quia ut in sequentibus apparet, pallam, quam lenis flamma diminuit, virtus manifesta restituit. Mane itaque facto fratres oratorium ingressi, quod factum fuerat, perviderunt, & admiratione non minima sunt perculsi. Tertia vero die cum ad matutinale convenirent officium, invenerunt in oratorio cereos ardentes, & duos juvenes stantes, unum ad caput, & alterum ad pedes distendentes inter se pallam, quæ pridem fuerat ignis attacta vaporibus. Hoc viso timore nimio conterriti cum celeritate egressi ad lectulos redierunt, cumque se collocarent, ecclesiæ campanum insonuit, & auditi sunt duo chori incredibili alternantium personarum dulcedine perstrepentes. Igitur die illa nequaquam ausi sunt oratorium introire: die autem sequenti ante ostium ejus unanimiter conglobati prostraverunt se in orationem, & cum surrexissent cum magno timore, intrantes invenerunt pallam, quam partim ignis absumpserat, super lectum expansam, sicut prius expandi solebat, nulla imminutionis habentem indicia, sed potius latitudinem vel longitudinem ejus trium auctam esse magnitudine cubitorum. Hujus perspicuitate miraculi hilares facti benedixerunt Domino, qui tam manifestis gratiæ suæ virtutib⁹ servi sui merita declarare dignat⁹ est.

CAPUT V.

Miraculum missæ avis.

IDem Stephanus dum quodam tempore cum his, qui simul aderant, carnem ad percipiendum in cujusdam accessu jejunii non haberet, resedit in cellula de eadem penuria cum cæteris locuturus, dumque sermone vario paupertatis solacia mutuo ministrarent, avis quædam ignotæ formæ consedit in limine. Unus assidentium torrem de igne rapiens alitem percussit, cujus carnes dum suis usibus præparassent, incredibilem saporis dulcedinem in gestu earum deprehenderunt: facientibus hoc, ut credimus, beati viri meritis, ut sicut famulis ejus in similitudinem antiqui miraculi, quo populus Dei coturnicum carnibus in solitudine est refectus, avis incognita missa est, ita sapor procuratæ cœlitus escæ novæ dulcedinis delectamentum haberet.

CAPUT VI.

De signorum sancti viri multiplicitate.

TAnta autem est miraculorum copia, quæ Dom. apud tumulum ejus diversis temporibus ostendit, ut non facile scribendi studio comprehendi possit. Ex quibus propter abundantiam multa omittuntur, pauca vero & eminentiora propter memoriam posteris commendandam huic inseruntur opusculo. Præter mortuorum enim resuscitationem corpoream cæterarum infirmitatum remedia celeberrima inibi largitate à Domino præstita sunt & præstantur. Siquidem & Dæmoniaci ibidem curati & languentes sunt recreati, aurium claustra referata, oculorum detersæ caligines, multorum exclusa silentia, paralyticorum eliminata defectio, sed & quicumque animæ vel corporis necessitate coactus fide integra apud sepulchrum B. Galli instantiam orationis exequitur, Domino Confessoris sui merita comprobante, precum suarum nullatenus fructu privatur, verum sine tarditate divinæ largitatis sentiens dona lætatur.

CAPUT

CAPUT VII.

Quomodo donarium Sancto deferendum ab incendio sit reservatum.

TEmporibus igitur Carlomanni Majoris domus miraculum memoria dignum per merita sancti patris effectum huic operi inserere utili judicamus. Vir quidam pauperculus in pago, qui Perahtoltespara dicitur, ex summa devotione cum uxore sua ad cellam B. Galli causa orationis properare disposuit. Cujus intentionē devotionis dum mulier pallulam, quam in S. loco oblatura erat, contextam paravisset, involuit ea formellam ceræ, quam simul oblatum ire cogitabat, & in arca sua inter alia vestimenta reposuit. Contigit a. dum ire pararent domum illorum cum omnibus quæ infra illam erant rebus, igne cremari, cumque consumptis omnibus flamma cessante sopitum fuisset incendium, cœperunt inter favillarum cumulos ferramentorum reliquias quæritare. Et ecce inveniunt, mirum dictu, ceram pallula involutam inter cineres & carbones, nihilque in eis læsionis apparuit, cum ipsam arcam, & quicquid aliud repositum erat, penitus consumpsisset incendium. Viso igitur tantæ virtutis miraculo, benedixerunt Deo, & iter quod disposuerant, peregerunt, & narrantes fratribus quæ gesta fuerant, obtulerunt donarium, quod huic voto consecratum in supremis non poterat perire periculis. Servatæ sunt autem ibi eædem res in testimonium postfuturis usque ad tempora Othmari Abbatis.

CAPUT VIII.

Correctio ejus, qui caballum, quem foverat, fraude retinuit.

NEque illud silentio prætereundum videtur, quod in supra dicto pago temporibus Pipini Regis contigisse refertur. Quidam vir nomine Wilimarus gravi infirmitate depressus sub voto promisit, se equum unum duosque boves, si pristinæ restitueretur sanitati, ad ecclesiam B. Galli donaturum. Cumque ex illa die confortaretur, & plenam recepisset sospitatem, contigit, ut cum Birichtilone Domino suo causa orationis ad cellulam viri sancti eodem vectus equo veniret. Igitur cum post orationem omnes illi, qui simul advenerant, digressi non longe essent ab ecclesia, equus, quem sponsor infidelis, postquam voverat fraude retinuit, repente substituit, & licet eum sessor calcaribus urgeret ac verberibus fatigaret, nunquam potuit commoveri. Videntes hoc, qui aderant, cœperunt inquirere hujus miraculi causas. At ille confusione digna correptus prodidit reatum, & fraudem, quam in voto fecerat, confessus aperuit. Reversi autem omnes pariter equum obtulerunt ad limen ecclesiæ, & benedictione percepta ad sua sine obstaculo redierunt. In quo facto & divina pietas & sancti viri virtus apparuit, dum is, qui per se resipiscere noluit, per correptionem ad correctionem pervenit.

CAPUT IX.

Cera de furto oblata in lapidem conversa.

ILlud quoque miraculum, quod quarto anno Carlomanni Regis in pago, cujus supra mentionem fecimus, contigit, libet memoriæ commendare. Pauperculus quidam juxta regiam possessionem, quæ Rotenvvila dicitur, commanens, dum ad cellulam S. Galli pergere voluisset, nec haberet aliquid, quod ob devotionis indicium illuc deferre potuisset, diabolo suadenti consentiens atrium cujusdam divitis irrupit, & alvear cum melle & apibus furtim auferens intulit domui suæ. Apibus deinde extinctis ceram confecit, & non multo post inter vicinos & amicos cum hoc furtivo munere ad ecclesiam venerabilis Galli perrexit. Cumque singuli quod attulerant, obtulissent, is, qui contra fas offerre voluit de rapina donarium, ceram reperit in lapidis durissimi rigorem mutatam. Ingenti itaq; timore perculsus unī eorum, qui secum venerant, reatum suum confessus est, qui deinde dum custodibus ecclesiæ, quæ facta fuerant, indicaret, fama hujus miraculi mira celeritate cunctis innotuit.

CAPUT X.

Pronunciatio scriptoris de qualitate operis assumpti.

DEscriptis his, qui priscorum sollertia de vita, fine, & virtutibus B. Galli ad nos usque scripto transmisit, hinc ea stilo comprehendere temptavimus, quæ à fidelissimis testibus indicata à carissimo fratre Gotzperto literis sunt mandata. In quibus primo, quomodo vel quando in cœnobio B. Galli regularis vitæ instituta servari cœpissent, liquido declaratur, deinde quibus miraculis ejusdem patris virtus cunctis effulserit, probabiliter exponitur, commemoratis pariter singulorum, quæ introducuntur, assertoribus. Quæ ideirco novis dictionum positionibus ordinare voluimus, ut cum prioribus aliquam similitudinem locutionis habeat, & brevitatis compendio succincta fastidiosis lectoribus onerosa non fiant: siquidem nomina eorum, qui scribendorum testes sunt vel fuerunt, propter sui barbariem, ne Latini sermonis inficiant honorem, prætermittimus scientes de veritate dictorum à fidelibus non esse dubitandum, quippe qui norunt, nil horum, quæ referimus,

Deo impossibile esse, in quo fit, quicquid per sanctos mirabiliter & laudabiliter fit. Sed & si quis earundem rerum testes nosse desiderat, in conscriptione, quam sequitur, poterit invenire. Inserimus quoque huic operi nonnulla, quæ non Scripturæ testimonio, sed veracium virorum relatione didicimus. In quibus omnibus quantum ad nos attinet, veritatis lineam servare studebimus, neque per amorem falsi aliquid de nostro inferentes, neque per invidiam veri quippiam ex voto celantes. Et quia nos scripta vel dicta sequimur aliorum, ad illos veritas rerum, ad nos pertinet abbreviatio dictionum & adunatio rationum.

CAPUT XI.

Quemadmodum Pipinus eundem locum Othmaro cum privilegio & donis commendarit.

Post venerandi patris B. videlicet Galli Confessoris gloriosam depositionem cottidianas excubias apud sacri corporis ejus reliquias quidam religiosi clerici, vel discipulatus ejus memoria, vel divino amore succensi per multa annorum curricula, scilicet quasi à temporibus Dagoberti Regis usque ad Karolum patrem Carlomanni & Pipini, ad laudem Christi administrabant. Igitur cum fama virtutum, quas Dom. per Confessoris sui merita pie quærentibus exhibere dignatus est, longe lateque circumpositorum mulceret aures populorum, cœperunt undique alacri devotione ad tanti patris suffragia postulata concurrere, eundemque locum ob suæ diuturnitatem memoriæ multiplicibus substantiæ & possessionum amplificare donariis. Cumque res hac largitate fidelium collatæ aliquantulæ Monachorum congregationi viderentur suppetere potuisse, Waltrammus quidam, ad cujus paternam possessionem termini vastæ solitudinis, in quibus vir Dei cellam construxerat, pertinere videbantur, videns res collatas à quibusdam præsumptoribus inordinate tractari, religiosum quendam Presbyterem Othmarum nomine, cui summam earundem committeret rerum à Victore tunc Curiensium Comite impetravit, & ei cellulam cum omnibus ad eam pertinentibus commendavit. Postmodum consilio cujusdam Ducis nomine Nebi persuasus ad præfatum Principem Karolum cum eodem Duce properavit, ipsique eandem cellam proprietatis jure contradidit, & ut Othmarum Presbyterum eidem loco præficeret, exoravit. Annuens petitioni ejus Princeps Othmaro ad præsentiam suam vocato locum commendavit, & ut regularem inibi vitam instituere studeret præcepit. Qui regressus arripuit statim boni pastoris initia, & undique versum habitacula Monachorum usibus congrua disposite construens ejusdem sancti statum loci utilitatibus diversis aptavit. Sed cum jam dictus Princeps temporaliter regnandi & vivendi finem fecisset, duobus filiis Carlomanno & Pipino administrationem regni reliquit. Carlomannus itaque paucorum decursibus evolutis annorum ob amorem regni cœlestis secularis gloriæ pompam depotuit, & cum causa quietoris vitæ Romam tenderet, in vicina supradicti loci deveniens ad idem monasterium causa orationis accessit, audiensque assiduis signorum virtutibus eundem locum pro beati viri meritis à Domino illustrati dixisse fertur: tenuis quidem hic locus est facultate, sed pro meritis B. Galli celebri diffamatus rumore. Cumque vellet ibidem degentibus aliquod suæ largitatis conferre solatium, sed retractaret a negotiis se regni disiunctum explere non potuisse, quod voluit fratri rescripsit, ut sui amoris intuitu eidem monasterio aliquod regiæ largitionis solatium dignaretur impendere. Cum igitur ab Othmaro Abbate præsentatam Pipinus Princeps accepisset epistolam, annuens petitioni fraternæ libellum, quem Benedictus pater de cœnobitarum conversatione composuerat, eidem Abbati tradidit, & alia regiæ dignitatis impertiens dona id ei sub omni diligentia injunxit, ut in loco commendato ad supplendas B. Galli excubias regularis ordinem institueret vitæ, atque ut melius posset quod jubebatur efficere, concessit illi quosdam tributarios de eodem pago, ut & illis conlaborantib. officinas fratrum usibus necessarias construeret, & vectigalia, quæ annuatim Regiis redditibus inferre debebant ad sustentationem fratrum sub commemoratione largitatis ejus haberet. Inter cætera quoque suæ munificentiæ donaria rogante Abbate unum campanum ad sancti loci dedit ornatum, quod ad usque nostræ ætatis tempora in cœnobio eodem pro memoria beneficiorum ei permansit, & ne cujusquam avaritia tanti incrementis obsisteret boni, diuturnæ firmitatis epistolam fecit conscribi, & ut moris est circumspecta roborari cautela, quo deinceps quam ipse qui aderat, quam successores ejus idem monasterium per regiam obtinerent auctoritatem, & nullius violentia pressi solis rerum Principibus subjacerent. His Regiæ pietatis Othmarus Abba donatus solaciis & sublimatus honoribus monasterium lætus regreditur, & ex illo tempore monasticæ vitæ in cœnobio Sanct. Galli exordium quidem cœpit, augmentum autem & profectus hodieque laudabiliter dilatari non definit.

CA-

CAPUT XII.

Qualiter præcaventibus Victoris incursum populis signum sit datum.

PRæmissa narratione, qua comprehensum satis vere credimus, quomodo sacer locus emunitatis privilegium meruerit, & quo in tempore cœnobiali dignitate sit adornatus, liberius jam ad miraculorum B. Galli commemorationem stilum convertimus. Victor Curiensis Retiæ Comes, cujus superius mentionem fecimus, cum innumerabiles apud tumulum Sanct. Galli per merita ipsius virtutes ostendi celebertime didicisset, invidia perurgente tanta novarum generositate virtutum nostram gentem insigniri perdoluit, & ut tunc fama vulgaverat, latenter voluit per abdita heremi supervenire & precioso thesaurum corporis, si quo pacto potuisset, auferre. Qua malitiosa raptoris intentione comperta, hi qui in circuitu cellæ viri Dei commanebant custodibus vicissim per turmas deputatis eundem locum ab hostili incursione, ne videlicet tam cari fulgore margariti carerent, omni sagacitate defensare studebant. Igitur cum quadam nocte custodes in summitate montis, qui monasterio superimminet, ad suspectos incursus armati retinerent præcavendos, casu lucem è cœlo venire ac totius ecclesiæ perfundere mœnia conspexerunt. Immensitatem itaque luminis admirati ad ecclesiam citius concurrerunt, & dum trepidi stupentesque ibidem constituti eundem intuerentur splendorem, paulatim se lux submissa recolligens astris inseritur. At illi viso miraculo agentes Domino gratias securi ad propria remearunt, credentes corpus viri Dei per vim ab eo loco minime auferri posse, quem illi Dominus ante secula prævidit, & suæ illustrationis honore temporibus illis derogavit. Unde datur intelligi, quanti apud Deum meriti vir iste fuerit, cujus Sepulturæ locum cœlitus contigit illustrari, ut videlicet lumen, quo ejus anima perfecte fruebatur in cœlis, etiam mortuo corpori non deesset in terris.

CAPUT XIII.

Qua animadversione idem à sua præsumptione sit repressus.

AVdiens itaque Comes prædictus à cella Sancti viri discessisse custodes, cupiens suos conatus explere virorum turbam assumpsit, ut, quod male cogitaverat, repentino & latenti perpetraret accessu. Verum quia non suæ devotionis utilitati prospiciens, sed alienæ felicitatis profectibus invidens id moliebatur, Dei nutu cito repressus fuisse cognoscitur. Nam eodem momento, quo iter illud regressus est, de equo, cui insedebat, corruit, coxaque illius eo casu confracta est, Domino beati viri merita in hoc quoque remunerante, ne à loco, quem ipse elegerat, auferretur, quem de ultimis Hiberniæ finibus ad salutem multorum Retiæ vel Germaniæ destinavit, & vicini quidem exhibuerunt excubando suæ devotionis obsequia. Deus verò cunctorum custos bonorum ibi etiam ad coërcendum raptorem vigilavit, ubi sollicitudo alternantium non afsuit populorum, & hoc quidem egit, ut credimus, ne fideles populi thesauro, quem ferventibus studiis ambiebant, fraudarentur, & ne is, qui per maliciam hoc decus attingere voluit, suæ perversitatis potiretur, effectu, præcipueque præcavens, ne ablatis sancti viri reliquiis Monachorum catervas, quæ inibi laudibus Dei servituræ erant, deesse contingeret. Itaque Comes correptus, & domum à famulis reportatus per multa tempora nimiis doloribus est agitatus, ut intelligeret salrem ex pœna, quam superbe id cogitaverit, quod suis viribus effici potuisse credebat.

CAPUT XIV.

Paralytitus cæcus & surdus B. Galli meritis sanatus.

QUia igitur Domino custodiente pii pastoris corpus à devotarum septis ovium auferri non potuit, dignum fuit, ut miraculis fidem facientibus virtus meritorum ejus ibidem cunctis manifeste clarescceret. Quidam namque de vicino territorio, cum diuturna ægrotatione vexatus lecto decumberet, subrepente humore nocivo oculorum lumen auriumque sensum amisit. Deinde plantis pedum retortis ad nates tanta depressus est infirmitate, ut de solo pectusculo vitæ manerent fugacis indicia. Qui à suis ad monasterium vehiculo delatus, dum petentibus amicis in ecclesia Beat. Galli unius spacium noctis ducere permissus à custode fuisset, soluisque ibidem pernoctaret circa gallorum cantum in subito mentis excessu quatuor viros candidissimis indutos vestibus oratorium introire conspexit. Qui dum altari appropiantes diutissime dulci modulaminum alternatione concinerent, unus eorum laudibus finitis ad lecticam, in qua clinicus decumbebat, accedens: quid, inquit, causæ est ô homo, quod hic pernox tenebrarum transigis solus horrorem? Crede tantum, & ab hac infirmitate deinceps eris securus. Qui protinus surgens & omni debilitate summota egressus ad suos sanus abscessit.

CAPUT XV.

Quomodo Othmarus Abba ab iniquis primatibus sit afflictus.

IGitur Othmarus Abba cum multis annis idem cœnobium strenue rexisset, pos-

sessiones

sessiones ipsius loci religiosis quibusque circumquaque degentibus ob amorem mercedis æternæ plurima suæ largitatis dona conferentibus in tantum amplificavit, ut infra paucos annos suppetente exterar. copia rerum, & vita ejus clarescente mundicia, multorum pater existeret Monachor. Comites verò quidam Warinus & Ruodhardus, qui totius tunc Alamanniæ curam administrabant, cum infra ditionis suæ terminos ecclesiasticarum non minimam partem rerum suæ proprietatis dominio per potentiam subjicere niterentur, maximam de ejusdem monasterii possessionibus partem sibimet vendicarunt. Nam tributa, quæ bonæ memoriæ Pipinus eisdem fratribus concesserat, abstulerunt, aliaque quam plurima, quæ ex donatione quorundam religiosorum eidem cœnobio fuerant contradita, suæ rapacitatis abstraxere protervia. Insuper etiam ipsum Abbatem, cum pro hac re apud Principem illos accusasset, vinculis injecerunt, & in quandam Reni fluminis insulam juxta locum, qui Stain dicitur, in custodiam relegarunt, ubi cum aliquantum temporis sub artissima districtione mansisset, de carcere hujus vitæ ad lætitiam commigravit cœlestem, expletis non minus quadraginta regiminis sui annis, quo sancti illius loci statim & gloriam nobiliter amplificavit & auxit.

CAPUT XVI.

Qualiter eorundem instinctu Sidonius Episcopus eundem locum invaserit.

HOc itaque in rebus humanis subtracto prædicti Comites sublatas sancti loci possessiones retinentes Johannem quendam Monachum de proximo monasterio in ejus locum subrogaverunt, ac deinde, ut suæ tyrannidis crimen augmentarent, Sidonium Constantiensis ecclesiæ Præsulem instigarunt, ut idem monasterium episcopii partibus subjicere studeret. Et hoc idcirco fecerunt, ut eo licentius, ipso machinationibus eorum favente, ea, quæ injuste abstulerant, retinere potuissent. Pontifex igitur cum suasionibus eorum libenter præbetet assensum, monasterium ingressus fratres opprimere, & eundem locum episcopii rebus subjicere molitus est. Porro fratres cum potentiæ illius resistere non auderent, maluerunt ejus ditioni parere, quam tot adversitatibus implicari. Sed sequentia probant, quam perverse egerit, qui per avaritiæ morbum sacri loci privilegium ausus est violare.

CAPUT XVII.

Quod damnum in rebus suis pro eadem temeritate incurrerit.

FErtur siquidem eundem Episcopum aliquando ad iter hostile sibi de ipsius monasterii sumptibus viaticum præparari jussisse. Quod dum fratres prætermittere non auderent, ea quæ jussa fuerant navi imposita per quorundam manus fratrum ad Episcopium transmiserunt: eumque, qui missi fuerant, navigare cœpissent, avis quædam, ut sæpe isti testati sunt, ante eos apparuit, & quasi ducatus eis officium esset præbitura facili præibat volatu, & dum per totius lacus vastitatem ipsius incognito uterentur ducatu, prospero tandem successu ad portum venientes, quid hæc novæ ducis obsequia portenderent, mirabantur, aliisque quam partem peteret diligenter notantibus domum quandam littori contiguam, in qua res præfato itineri aptæ servabantur, intravit. Mirum dictu, mox eandem cellam flamma corripiens in altum prorupit, & omnia, quæ ibi congesta fuerant, penitus consumpsit, ut nihil eorum omnino huic incendio superesset, fiebatque justo Dei judicio, ut qui aliena per potentiam rapuerat, suis per supernam justiciam fraudaretur.

CAPUT XVIII.

Qua severitate fratribus institerit, & quam turpiter discesserit.

TEmpore quoque alio idem Episcopus ad monasterium veniens, dum quadam violentia eundem locum Episcopio subjicere, fuæque tyrannidi non consentientes monachos quasi justo rebelles, injuriis multiformibus afficere temptavisset, Tello quidam Curiensis Ecclesiæ præsul misit ad eum humiliter deprecans, ut sui amoris causa, quoniam eorundem fratrum aliqui consanguinitatis vinculo illi erant conjuncti, ab eorum cessaret injuriis, nihilque incommodi Dei famulis irrogaret. Quam petitionem furore dictante superbe contemnens remandavit se illius precibus nullo pacto consensurum, verum resistentibus sibi celerem pro contemptu illaturum vindictam. Et mox oratorium B. Galli Confessoris quasi oraturus ingreditur, & ante aram ipsius nomini consecratam consistit, quique ad salutem non merebatur audiri afflictiones, quas aliis se irrogaturum juraverat, convenienti satis talione recepit. Nam intestina ejus more sartaginis igni superpositæ fervere cœperunt, & tam diræ viscerum tortiones illum invaserunt extemplo ut sine aliorum adminiculo nequaquam egredi potuisset; sed quod dicere pudet, egestio naturæ turpi impetu prorumpens cum astantes nimio fœtore gravaret, sine mora ab Ecclesia ejectus vehiculo, quo decedere monasterio posset, sicut rogaverat, est impositus. Sicque immoderato fluore naturæ consuetudine carens vasi, in quod egesta

defluerent

defluerent, superfedens egressus est, & ad vicinum monasterium, quod Augia nominatur, cui & tunc præerat, perductus est, ubi etiam ingravescente languore tantum sibimet famulantibus ob nimium fœtorem intolerabilis factus est, ut ei jam pæne nullus obsequia impendere solito potuisset. Tali itaque pœna mutatus cum hoc factionum suarum præmio post aliquot dies de cloaca corporis spiritum exhalavit.

CAPUT XVIIII.

Miraculum in sagina porcorum exhibitum.

PEracta superioribus sententiis relatione, qua nos satis verè comprehendisse credimus, quomodo sacer locus per merita B. Galli dilatatus & possessionibus dilatatus, nec non quibus sit malivolorum quorundam molitionibus impetitus, & quæ quosdam humiliaverit ultio; nunc replicandum esse censemus, quanta beatus vir præsidia sibimet famulantibus ad res suas custodiendas vel defendendas accomodet, quaque auctoritate se postulantibus & de se præsumentibus multiformi genere virtutum succurrat, Domino meritorum ejus magnitudinem signorum assiduitate mortalibus declarante. Quodam tempore dum sterilitas terræ fructus arborum non solum porcis, sed etiam silvestribus feris vel animalibus denegaret, ita ut in proximi heremi pastibus nusquam sagina posset inveniri, qua sues qui in usus monasterii nutriebantur pasci potuissent, occulto quodam impulso grex suillus per silvarum avia celeri cursu cœpit abscedere, transuadatoque Reni fluminis alveo remotioris heremi secreta penetravit. Subulcus autem subitam sui pecoris fugam miratus è vestigio insequitur, & gregem quem pessum ire putabat, reperit copiosissimis pascuis immorantem. Cumque viam redeundi nesciret, mansit ibi fructib. arborum & carnibus victitans, donec grex totus affatim earnibus gravaretur obesis. Itaque domum redire cupiens cœpit anxie cogitare, quo ingenio ignotum iter aggredi potuisset. Nocte igitur quadam vidit in somnio senem quendam reverendi habitus & vultus canicie venerabilem dicentem sibi; quia ut video porci quos sequeris ubertim sunt saginati, jam redire parato. Qui dum responderet se viam nescire, dixit illi; scrofam quam totus grex quasi ductricem sequi solet, cædito, & quocunque illa præcesserit, tendito gressum. Quod dum ille faceret & præeuntem diligenter sequeretur, sine errore ad monasterium cunctis aliud suspicantibus ex inopinato pervenit. Qua in re quid aliud quam B. Galli merita claruerunt, dum ad usus sibi famulantium ignotum animantibus pastum ostendit, & ea rursus mirabili ordine ad propria revocavit?

CAPUT XX.

Qualiter deprehensi sint, qui stabula incenderunt.

FRater quidam ejusdem monasterii possessiones quasdam sub cura habens in quodam remotiori loco ob nutrimenta pecorum stabula construxit, & illic quam plurimum fœni recondit. Duo itaque homines diabolica instigati persuasione eadem repositoria cum omnibus, quæ inibi congesta erant, noctu igni appositio succenderunt. Sed dum jam pæne toto anno hujus auctores facti laterent, unus eorum arreptus Dæmonio cœpit per vicina discurrere loca publice proclamans, stabula pecorum B. Galli succendi & ideo versa vice ab ipso invisibiliter incendor. Cum itaque divinum in eo continuatum judicium patesceret, pluresque importunis ejus clamoribus concitati per loca singula ad hoc miserabile spectaculum convenirent, rogavit omnes, ut ejus incendia restinguerent. Illis autem certatim in eum aquam mittentibus pœna divinitus illata humanis viribus extingui non potuit. Non paucis deinde diebus exactis in hoc miserabili genere tormentorum insanus vitam finivit. Alter vero cum sui sceleris socium tali cruciatu vidisset damnatum, ad præpositum supradictum venit, vtroque divinum perhorrescens, judicium delictum confessus est, duosque boves pro debito obtulit, ac se voto constrinxit, quod deinceps nunquam rebus S. Galli damnum inferret. Frater autem idem pœnitudinem ejus agnoscens boves non suscepit, sed abire cum suis ad sua permisit.

CAPUT XXI.

Quomodo ille qui silvam publice incenderat correptus sit.

IN possessione quadam ejusdem monasterii quædam silvula ob porcorum pastum custodiebatur, ne passim à multis consumeretur incisa. Hanc pauper quidam occulte solebat adire, & furtim multa inibi præcidendo grande damnum inferre. Itaque die quadam cum juxta morem suum latenter intraret & pauca succideret arbusta, gladius quem tenebat, tam valide manu ejus adhæsit, ut illum deponere nullatenus potuisset. Agnoscens igitur, cujus rei causa multatus sit, ad basilicam in honore B. Galli constructam festinavit, diuque in orationibus decumbens manu resoluta gladium ante altare dimisit. Egressus vero cogitare cœpit nihil obesse, si ligna quæ præciderat domum deferret, non autem prodesse, si putrefacta perirent. Subjunctis ergo bobus carpento ad silvam remeat, & præcisa in

unum comportat, quæ cum vehiculo vellet imponere, dolore quodam prævalido ceu stimulis urgeretur in posteriorib. attractus est. Quo cum sine mora manum protenderet, gladium quem coram altari dimiserat fortuito recepit; digitis autem manubrium constringens detestabile munus tam valde retinuit, ut articulorum junctura invicem laxari putarentur. Tum miser dolore compulsus ad Ecclesiam recurrit, ibique prostratus veniam pro commisso & absolutionem manus deposcit. Cumque diu in oratione persisteret; & gladium nequaquam dimittere potuisset, juramento tandem ac voto promisit, nunquam deinceps se damnum B. Galli rebus illaturum. Mox manus aperta gladium deposuit, qui ob testimonium miraculi in eodem loco suspensus multo tempore ibi permansit, invasoribus Ecclesiasticarum rerum grande timoris pondus incutiens.

CAPUT XXII.

Quam perjurus vindictam pertulerit.

FRumoldus quidem nomine de possessione quadam ejusdem monasterii ancillas duas vi abstulit & suæ servituti subjecit. Is ab Advocato pro eisdem fœminis sæpius interpellatus, tandem censura judicum coactus, ut eas vel monasterio redderet, vel suo juri cum sacramento in altari B. Galli peracto firmaret. Itaque avaritia impellente juramentum parvipendens monasterium cum suis adiit & ut dijudicatum fuerat, audacter peregit. Sed pro contemptu sancti Dei ultio eum festina prævenit. Nam juramento expleto ad propria iturus Basilicam egressus est, jumentoque adducto cum super illud saliendo vellet ascendere, mente captus faciem suam ad posteriora equi insidendo convertit. Æstimans itaque id per famulorum contigisse neglectum, resiliit, & caballum regirari citius jussit. Cumque secunda ac tertia vice ascendere cupiens pari ludoretur errore, tandem clientium adminiculo equo superpositus monasterio cum rubore discessit. Non longe autem inde positum subito cum dirus oculorum dolor invasit, ac deinde per momenta singula decrescente visu cæcitatis horrore damnatum materiali funditus luce privavit.

CAPUT XXIII.

Quemadmodum invocatus vir sanctus quendam à nece liberaverit.

INvocatus etiam venerabilis Gallus quam promptum impendat auxilium sequenti liquebit exemplo. Quidam vir dum per silvam quandam iter ageret, ac circumspecte incursus latronum qui in ea solebant commorari multisque nocere, festinando devitare conaretur, tantus eum subito sopor invasit, ut vix incedere potuisset, cumque periculi metu suspectos haberet itineris casus, & dormiendi causa paulisper divertere vellet, rusticum quendam obvium habuit, eumque rogare cœpit, ut interim custos sui existeret, donec importunitatem somni parumper quiescendo depelleret. At ille pacem simulans fidem spospondit. Itaq; modicum divertens pallium capiti supponit & se prosternens beati Viri suffragia his verbis implorat; S. Galle tua me protectione custodi. Signaculo crucis deinde munitus cum obdormisset, infidus custos sponsionis immemor sumptis armis soporatum quasi perempturus aggreditur, de collo vestem subtrahit quo facilius uno ictu perimat dormientem. Sed cum gladium in ictum vellet deponere, artubus rigore stupefactis inflecti brachia nequiverunt. Interea dormienti quidam astitit & in somno dixit; Quid somno deprimeris, quem ab imminenti interfectione modo tutatus sum? At ille evigilans & fidelem socium nudato gladio cernens capiti imminere, exilit & comprehensum qua pro causa hoc scelus vellet admittere, percontatur. Qui cum pro spoliis ipsius accipiendis se id facere voluisse fateretur, continuo brachia quæ divina obrigueranr jussione deposuit, perpendens itaque alter se divina misericordia per merita B. Galli à nece servatum cum illo fecit & illæsum abire permisit.

CAPUT XXIIII.

Puella Dæmonio liberata.

PRæterea tam multi à furore Dæmonum per ejusdem sancti patris merita sunt liberati, ut si omnium curationem commemorare velimus, fastidiosis lectorib. occasionem murmurandi tribuamus. Unum ergo è pluribus replicamus, ne hoc virtutum genus viro sancto defuisse putetur. Puella quædam sævissima hostis antiqui vexatione detenta & non ignobilium labore parentum ad monasterium perducta, cum oratorium B. Galli Confessoris intrasset, statim horribili Dæmonis infestatione agitata ad terram concidit, & miserabiliter se discerpens horrendo clamore spurcissima verba cœpit effundere. Qua causa unus è fratribus Stephanus nomine miseriæ illius compassus tamdiu super eam exorcismum recitavit, quo ad usque eadem vexatio finiretur. Resipiscenti autem puellæ modos pœnitentiæ indixit, seseque pro illa in orationibus ac jejuniis exercere cœpit. At misera fœmina, ut de prohibitis escis quidlibet usurpavit, tam acriter eam continuo Dæmon invasit, ut vix à multis teneri potuisset. Cumq; identidem ad eundem locum perducta esset, & Stephanus supradictus iterato super eam

eam exorcismum recitasset, animal parvulum in modum bruchi nigerrimum ab ejus ore prolapsum est. Hoc viso cum idem frater attentius adjurationi insisteret, tribus vicibus singulorum similitudo bruchorum ore excidit fœminæ. Quæ animalia dum astantes manu capere niterentur, subito disparuerunt. Puella autem eadem hora surrexit incolumis, & reliquum vitæ suæ tempus absq; ulla Dæmonis infestatione transegit.

CAPUT XXV.

Miraculo olei defluentis anxietas increpata custodis.

ILlud quoq; libet ostendere evidenti miraculo, quomodo vir sanctus quosdam in servitio suo de penuria rerum trepidantes corripuerit & modicæ fidei pusillanimitatem confortarit. Ecclesiæ ejus custos dum quodam tempore olei copiam ad luminaria instruenda non haberet, lumen quod in crypta omnibus ardere noctib. solebat, quadam nocte extinxit, quia lumen, quod ante superius altare & tumbam ardebat, per quandam fenestram radios suos ad altare infra cryptam positum dirigebat, & sufficere utriq; loco credebatur. In eadem autem lampade vitrea, quam extinctam à custode retulimus, aqua inferius & olei pinguedo desuper erat. Mirabilem rem dicturus sum: ita totum oleum per rimam in fundo repertam guttatim ad terram defluxit, ut nil aquæ desse videretur: idemque liquor per terram usq; ad altare decurrens pallam ejus lineam ascendendo occupavit, & ita usq; ad medietatem infecit, ut nunquam deinceps ablui potuisset. In quo quid potissimum mirer, invenire non potero: utrum ne quod oleum subtus aquam depressum est, an quod aqua per eandem fracturam non defluxit, vel certe quod oleum de pavimento in pallam sursum ascendit? In quibus tamen omnibus & virtutem sancti viri ostensam & stultam parcitatem non ambigo.

CAPUT XXVI.

Qualiter fugitivus Monachus revocatus sit invitus.

SIlleri non debet, qua virtute servitium suum dimittentes & fraudolenter abscedentes beatus parer reprimat, & vel lapsos revocet, vel pertinaces in malo feriat. Frater quidam monasterio fugam molitus equum furto rapuit & per noctem abscessit. Cumq; ad Reni fluenta fugax venisset transvadare in equo temptavit, & à medio alvei nescius ad locum, ubi intravit, caballo deferente reversus cum magna festinatione ad monasterium rediit, putans se in alias longe partes abscedere. Mane facto cum se recognovisset frustra laborasse, confusus interdiu delituit: noctu vero fugam arripiens in fluvio sicut prius salubriter errorem passus est, & * stropha facta per eandem viam nesciens remeavit. Confusioni igitur obstinationem jungens ipsa etiam se occuluit die, & nocte insecuta tertio notum iter carpens modo quo diximus itidem revocatur. Cumq; jam tædio victus se tertio sopori in campo dedisset, à quibusdam equum cognoscentibus captus est & loco suo restitutus, & quia effectum voluntatis suæ non invenit, etiam nolens sancti viri victus ad viam pervenit. Solent autem plures testari, cunctos qui de familia ipsius sancti aufugerint aut emendationem quantocius subire aut manifestæ vltioni debere succumbere, neque cuiquam impune cedere, qui fidem illi plenam servare contempserit.

CAPUT XXVII.

Fulmine deformatus partim Romæ, partim in hoc Sancto loco sanatus.

QUod Dominus flagello suo quosdam à peccatis coërceat & pro commissis affligat testis est paralyticus, cui ante sanationem Salvator peccata dimittit, sic autem aliquando percutit, ut eos sanctorum suorum meritis suffragantibus sanitati restituat, ut & divinæ operationis sit indicium, cum interius homo per flagellum à peccato compescitur, & virtus sanctorum liquido comprobetur, cum pro illorum meritis exterius sanitas exhibetur. Fit etiam interdum, ut qui Dei occulto judicio non uni, sed pluribus infirmitatibus subjacet, non pariter omnia, sed diversis temporibus & intercessoribus debilitatis amittat incommoda, ut dum alicujus remedium mali per unius merita sancti conceditur, redintegratio sanitatis alterius precib. & honori servetur. Quarum omnium rerum evidens indicium dabit subjecta narratio. Quidam violentia fulminis ictus post ægrotationem diuturnam ita totius formam corporis & membrorum officia perdidit, ut monstruosum quiddam potius quam hominem videretur exprimere: si quidem & statura flebili contractione deposita & gradiendi facultas ablata est. Facies vero tanta combustionis est fœdirate corrupta & oculorum sedes ita sunt carne & cute superductis complanatæ, ut inspicientibus horribile ingereretur miraculum. Adminiculo igitur parentum Romam perductus corporis quidem reliqui resolutis nexibus pristinum vigorem recepit & statum, in cæcitatis autem squalore permansit. Is à suis reductus cum ad cœnobium B. Galli venisset & quadam Dominica nocturnis laudibus interesset, sopore depressus quasi duas ardentes sagittas ab altari vidit emissas & sibi in oculorum loca defixas, statimque tanta visione per-

perterritus exclamavit & tremens ad terram concidit. Cumque diu in pavimento volutaretur, cute quæ oculis supercrevit velut gladii sectione recisa, continuo de luminis amissi restitutione gavisus est. Tempore deinde procedente oculorum ejus acies tam pura inspectantib. apparuit, ut pueri perspicaces vincere videretur obtutus. Potuit quidem, ut indubitanter credimus, ille Apostolorum eximius, cui à Domino ligandi atque solvendi potestas collata est, meritis & precibus suis omni eum debilitatis genere liberare, sed divinæ providentia virtutis constat actitatum, ut in ejusdem novitate miraculi venerabilis Gallus Apostolicis actibus æquaretur, quatenus hoc quoque modo meritorum ejus magnitudo clarescceret universis.

CAPUT XXVIII.

Surdus & mutus ibidem sanitati restitutus.

In sequenti quoque Dominica surdus quidam & mutus multorum ibi fratrum cognitioni notissimus. utpote quidem monasterium solitus fuerat frequentare, cum nocturnis interesset excubiis repente impulsu valido in pavimentum dejectus est, statimque cum ab ejus ore & auribus plurimus sanguis prorumperet, sine mora utriusq; membri munia recepit, & sanus abscessit.

CAPUT XXVIIII.

Furtum per visionem indicatum.

Videtur huic operi inserendum quantum Dei famulus invigilet ad eorum res defendendas, cum ejus suffragia devote postulare contendunt. Puer quidam, qui postmodum corpori ejusdem congregationis insertus hæc eadem attestari solebat, cum adhuc primævæ ætatis flore gaudens inter scholasticos monasterii cujusdam Dominicæ noctis sollemnia interesset, quidam è vicino territorio mansionem ejus irrupit, ipsiusque codicem & quæcunque mihi reperire poterat furarus abscessit. Puer de basilica regressus damnum quod illatum est largo fletu perdoluit. Porro fratri ipsius foras monasterium posito senex quidam eadem nocte vultu placido in somniis assistens cuncta, quæ erga puerulum acta fuerant, indicavit, nomen etiam furis locumque ubi commoraretur edixit, tempus pariter ejusdem depromens. Ille fidem visioni accommodans monasterium regressus quod insomniis audierat factum invenit, moxque indicia, quæ perceperat, secutus absque difficultate furem deprædendit, & omnia quæ ablata fuerunt, recepit.

CAPUT XXX.

Qualiter ibi sanctimonialis fœmina brachia receperit.

Alio quoque tempore sanctimonialis quædam de Episcopio Constantiensi, cujus brachia ad mamillas cum rigore contorta ad nullius operis usum deflecti poterant, cum advenisset & ante sepulchrum S. Galli aliquantisper orasset, sanitatem indepta gaudens abscessit.

CAPUT XXXI.

Furtum in ferramentis factum quomodo sit denudatum.

Quidam non simplici, ut postmodum claruit, animo adveniens dum quosdam monasterii operarios à diurno agricolandi labore disiungentes ferramenta in aratris per noctem dimisisse perspicerer, tempus tenebrosum fraudib. suis oportunum ratus tot ferramenta sustulit, quot oneri sufficere proprio credidit. Cumque fugam celerans tota nocte vacuo laboraret conatu in ipso lucis exortu ad portam monasterii ex improviso pervenit, & quia factum latere non potuisse cognovit confessione spontanea patefecit, quod præsumptione pestifera in rebus S. Galli Diabolo suadente commisit. Sicque reddens quod auferre molitus est, petita venia vacuus repedavit.

CAPUT XXXII.

Debilis reformatus.

Debilis quidam ita membris omnibus contractus, ut nullo pacto per se quoquam progredi potuisset, ad memoriam B. Galli à suis perlatus & cottidie juxta sepulchrum in crypta collocatus, dum usque ad vesperam ibidem orationibus insisteret, ab eisdem ad hospitium reportabatur. Quod dum aliquod ageretur diebus, presbyter quidam ejusdem congregationis die quadam in ipsa ecclesia non longe sacris oblationibus operam dedit, subitoque præter illos cum nullus adesset æger cœlitus per merita, ut credimus S. Galli, cujus suffragia sedulo flagitabat, visitatus confusa horribiliter cæpit voce perstrepere, ita ut idem sacerdos inter sacra missarum sollemnia, sicut sæpius testari solitus erat, non minimo quateretur terrore & metu. Cumque circumspiciens oculis cuncta lustrasset, & per alicujus præsentiam magnitudinem timoris desideraret evincere, membris miseri ad statum suum redeuntibus crepitum quasi virgarum in ariditate fractarum audivit, & hue illucq; se præ angustia vertens post paululum eum qui debilis fuerat sanum de crypta prodire conspexit, cui etiam tanta mox sanitatis accessit perfectio, ut sine infirmitatis obstaculo optato deinceps potiretur incessu.

CA-

CAPUT XXXIII.

Quidam à periculo fastidii liberatus.

IN eadem Alamannorum provincia quidam dives tantum valetudine contraria tabefactus est, ut pæne per annum integrum fastidio laborans deficeret, & solatia alimentorum, ut sanitatis recuperatio poscere videbatur, percipere vel continere non potuisset. Is ad cœnobium B. Galli pro hac eadem causa perductus est. Ut ad diuturnas igitur preces & suspiria cum sacræ oblationis consummaretur officium, benedictionis panem de manu sacerdotis accepit. Quo comesto caruit fastidio, & desiderio victualium congrue percepto benedicens Domino & merita S. Galli miratus sanus cum gaudio ad propria remeavit.

CAPUT XXXIIII.

Alter à ferri vinculis absolutus.

PAuperculus quidam Presbyter propter homicidii reatum circulis ferreis tam in collo quam in utroque constrictus brachio, quum gravibus cottidie suppliciis afficeretur, per sulcos quos ferrum carnibus ejus inflixerat videntibus fidem fecit. Qui cum multa sanctorum loca pro ejusdem cruciatus remedio & admissi sceleris abolitione lustrasset, divina tandem miseratione respectus nexus quibus in collo vel uno brachio stringebatur amittere meruit, & cum forte in vicinia cœnobii S. Galli venisset per visionem ei (sicut referre solitus erat) præceptum est, ut sancti Viri patrocinia quærens monasterium adiret, pariterque indicatum, quod ibidem circulum quem uno adhuc ferebat in brachio amissurus & optatæ gratiam sanitatis esset adepturus. At ille desiderio promissæ salutis ardescens, utpote qui tanto tenebatur cruciatu, ut totum jam brachium ferro immerso esset conversum, itet ad monasterium maturavit. Cumque nocturnis ibidem vigiliis interesset, alto sopore depressus senem assistere videt canicie venerandum, casula indutum sibique dicentem: Quid tu ô homo cæteris laudem Domini celebrantibus somni torpore deprimeris? cujus præsentia perterritus cum responsum reddere non auderet, baculo senex quem manu gestabat locum ei vulneris tetigit. Dissiliente itaque longius ferro præ dolore, quem ex attactu persensit, horrendis vocibus astantes perterruit. Quibus percontantibus, qua pro causa psallentes inquietaret, cuncta per ordinem quæ videbat retexuit. Et licet recenti adhuc vulnere non careret, pro amissione tamen ferri, cujus nexibus cruentabatur, quia sanitas in promptu erat, gaudio replebatur ingenti.

CAPUT XXXV.

Pharus cum lampadibus mirabiliter servata.

ALio quoque tempore frater quidam, qui in eadem Ecclesia custodis fungebatur officio, cum farum, quæ ante altare S. Galli pendebat. pro incendendis luminaribus ad inferiora deponere debuisset, incaute funem, quo ipsa farus dependebat retraxit, qui statim è manu dilapsus paxillum cui insertus erat de pariete extraxit. Cumque eadem farus sub nimia celeritate solo appropiasse, repente substitit, & absque ullo humanæ retinaculo artis in aera suspensa remansit. Custos igitur miraculi stupore perculsus allato igni lampades omnes accendit, & plurimis hoc factum cernentibus absque pinguedinis effusione seu diminutione lucernarum altius ipsam farum quam pendere solebat retraxit. Deo itaque laudes à cunctis, gratiæ referuntur ab omnibus, qui ad declaranda patris eximii merita stupendi novitate miraculi lumen sanctis aptatum usibus vel ad horam loco venerabili deesse non passus est.

CAPUT XXXVI.

Lucernæ casu non læsæ.

IDem frater dum alio tempore lucernas vitreas in eadem lavaret Ecclesia, alius quidam ibi incaute deambulans cum se alio repente vertisset, quasdam juxta positas veste attactas pavimento dejecit, ita ut violento ejusdem ejectionis impulsu usque in ecclesiæ cancellos ferrentur; sed miro divinæ operationis modo absque læsione repertæ suis continuo non sine admiratione restitutæ sunt locis.

CAPUT XXXVII.

Qua medela medico periclitanti subventum sit.

FRater quidam ejusdem congregationis medicinali scientia non ignobiliter instructus, dum quodam tempore incidi flebotomo venam fecisset, & præpropera festinatione post modicum quippiam operis incaute faceret, statim non solum brachium, cujus venam incisio vulneraverat, verum etiam totum corpus ejus distensum est tumore. Qua ex causa accidit, ut mortem suspectam habere cœpisset, quippe quia viderat suæ sibi artis industriam studiosius adhibitam nihil prodesse. Sequenti itaque nocte vidit in somnio placidæ gravitatis senem sibimet assistere, causas infirmitatis blandis inquirentem sermonibus. Cumque interroganti totius ex ordine rei replicaret eventum, senex dixit ad eum, memento fili,

ut luce terris reddita oleo, quod in crypta ante altare consuevit ardere, vulneris locum perungas: nam continuo sanitatem recipies. Itaque facto mane quod in somnio audierat, custodi ecclesiæ retulit, pariterque cum illo basilicam ingressus, ut edoctus fuerat, certus de promissione peregit: nec mora, sacro perunctus liquore toto corpore detumuit & integerrimam assecutus est sanitatem.

CAPUT XXXVIII.

Puella à nativitate cœca illuminata.

MUlier quædam unicam filiam ab ipsa, ut ipsa referebat, cæcam nativitate propriis humeris monasterio advexit, eamque ante altare S. Galli deponens solo prostrata pro illa diutius incubuit. Illaque orante devotius subito puellula huc illucque in pavimento volutata miserabiliter exclamat, & inter angustias ac gemitus optato visu donata gratissimum omnibus, qui aderant, præbet signi perspicuitate spectaculum.

CAPUT XXXIX.

Infirmus pulvere sarcofagi & oleo recreatus.

IN eodem monasterio inter scholasticos tunc temporis erat quidam puerulus, pauperculis licet parentibus oriundus, studio tamen discendi satis intentus. Cumque immatura morte utriusque parentis solatio nudaretur, quamvis cottidianum victum suis laboribus assidue quæritaret, nequaquam tamen boni studii etiam necessitate compellente instantiam dereliquit. Is lateris quodam dolore percussus usque adeo gravi per longa temporum spacia infirmitate contabuit, ut in uno latere ab humero videlicet usque ad extremam corporis partem ulcera saniem emittentia paterent quam plurima. Qua infirmitate in tantum gravatus est, ut jam vix sine aliorum adminiculo quoquam gressum movere potuisset. Sed cum corporale medicamentum quamvis sæpissime adhibitum nihil illi prodesset, & jam jamque desperaretur à cunctis, custos ecclesiæ in festivitate B. Galli cineres de sarcofago illius collegit, & oleum quod ante ipsum altare ardebat admiscuit, adductique corpus pueri ea parte perunxit, quam dolor possederat. Qui die altera ulceribus jam superductis sanus inventus ob memoriam redditæ sanitatis reliquum vitæ tempus in ejusdem sancti loci excubiis fideli devotione transegit.

CAPUT XL.

Manus arida puellæ restituta.

POst aliquantum temporis puella quædam jam multos per annos manus aridæ & curvatæ pondus ferens inutile, ad monasterium cum matre pervenit. Cumque pro voto manui torpenti globulum lini superponens ad altare sancti Confessoris accederet & impositura quod attulit continuo manus ipsa restituta est sanitati.

CAPUT XLI.

Cera, quam rusticus ab Ecclesia raputt, in lapidem conversa.

TEmpore vero alio rusticus quidam in eadem beati Patris basilicæ ceræ particulam suis aptandam usibus ab altari occulte diripuit. Inde regressus ad hospitium cum de sinu ceram ad quodlibet opus ex ea faciendum protraheret, in duritiam lapidis conversam invenit, continuoque recurrens ad ecclesiam loco suo quod abstulerat restituit, & astantibus suam salubriter confessus proteriam quod factum fuerat indicavit. Qui rei novitate stupefacti dum inter admirationem eandem particulam certius rem cognituri tollerent ab altari, mirum dictu in pristinam suæ naturæ mollitiem reperere mutatam.

CAPUT XLII.

Mutus vocis officio muneratus.

JUvenis quidam pauperibus orationis causa monasterium adiens fratrem suum jam dudum amissæ vocis dispendia deplorantem secum adduxit. Cumque altari Sanct. Galli appropinquasset, Presbyterum quendam inibi sacrosancta tractantem mysteria conspexit, & consummationem sacræ actionis opperiens ejusdem sacerdotis ab officio redeuntis genibus advolvitur, ut pro misero dignaretur aliquas fundere preces ad Dominum instanter exorat. Et ille hujusmodi desiderio satisfaciens primo orationem pro misero fecit: deinde crucis eum munivit signaculo, ac sic Dominici corporis & sanguinis sacramento firmavit. Quo facto resolutis linguæ vinculis, qui mutus advenerat, pristinæ locutionis recepit officia.

CAPUT XLIII.

Puer contractus à debilitate liberatus.

PUerum quendam membris omnibus ita contractum, ut per se nullatenus quoquam progredi potuisset, non longe in itinere

itinere quod monasterium ducit, hi, qui eum ferre solebant, solum dimiserunt. Armamentarius autem quidam per eandem viam de silva monasterium tendens dum jacentem miserum conspexisset, ait ad eum, quomodo & unde ô flebilis advenisti, quove securitatis genere in hoc solitudinis horrore non timuisti remanere? quo itaque venire desideresti? Et ille; pro his, inquit, calamitatibus, quarum me numerositate septum vides, ad B. Galli patrocinia multo jam ex tempore pervenire cupiveram. Sed ecce hi, quorum me labore illuc deferri sperabam, modo viæ longitudine fatigati me miserum in hac solitudine reliquerunt fama cruciandum & bestiis lacerandum. His ille quæstibus per compassionem ad misericordiam flexus puerum humeris impositum per unum miliarium ad monasterium portat. Quem deinde frater, cui susciendorum pauperum cura commissa est, assumens congrua mansione refovit. Nocte itaque quadam circa nocturnas vigilias cæteris, qui similiter susceperat fuerant, ad ecclesiam festinantibus cœpit idem puer omnes attentius exorare, ut ad basilicam deferretur. Cunctisque id quod petebat denegantibus cœpit crebris B. Galli nomen invocare clamoribus, deinde etiam horribilius perstrepere, ita ut non parvum audientibus terrorem ingereret. Itaque quibusdam ut causas angustiarum ejus agnoscerent introeuntibus sanus inventus est, & cum gratiarum actione ad Ecclesiam properat.

CAPUT XLIV.

Paralytica sanitati restituta.

PUellam paralysi multo tempore laborantem sui ad monasterium detulerunt. Quæ ad ecclesiam deportata ad lectionem Evangelii, quæ in nocturnis secundum consuetudinem regularis officii recitatur excubiis, circumstantes, ut se terra sustollerent & inter manus sustentarent cœpit, rogare. Cumque sublevata fuisset, dimitti se postulavit: illis autem id facere metuentibus ne forte casu subito læderetur, valere se confidentius affirmavit. Igitur dimissa per se stetit, ac deinceps totius corporis resumpto vigore sana recessit.

CAPUT XLV.

Cæca illuminata.

CUjusdam patrisfamilias non longe à monasterio commanentis ancilla dum fortuito domus januas aperiret, turbo venti pulverem & paleas in faciem ejus & oculos projecit, statimque crescente molestia paulatim ei visus decrevit, donec horrendis pœnitus tenebris cingeretur. Hæc ad Ecclesiam B. Galli perducta cum ejus suffragia primo ingressu devotissimè precaretur, recepto quod amiserat lumine gaudens abscessit.

CAPUT XLVI.

Candela cœlitus incensa.

NOn multo interjecto tempore, dum festivitas octavarum Epiphaniæ annuo celebraretur officio, cunctis tempore sacrificii ad Ecclesiam convenientibus, luminaria & candelæ incendebantur ex more. Una autem candela sine lumine inter cæteras ardentes dimissa inter sacra missæ sollemnia principalis primo cœpit paulatim fumo tenui vaporare, deinde videntibus non paucis flammam concipiens & cæteris clarius rutilans signi effectum splendoris singularitate commendavit.

CAPUT XLVII.

Scotus à multiplici debilitate curatus.

NUper quoque de natione Scotorum, quibus consuetudo peregrinandi jam pæne in naturam conversa est, quidam advenientes unum se suis conviatoribus multiplici peste possessum in eodem monasterio dimiserunt. Qui cum aliquantis ibidem moraretur diebus, & cottidie infirmitatis suæ remedium plena fide deposceret, nocte quadam senem sibi per somnum vidit assistere gestu & habitu venerandum, quem quis esset interrogans, B. Gallum fuisse perdidicit, & protinus ad illum; Cernis, inquit, ô Domine toto me corpore dissolutum meritorum tuorum cottidie evidentiam præstolari. Noli ergo, quod te aliquando credo facturum, differre diutius. Ad hoc enim huc usque me reservatum esse cognosco, ut sicut his barbaris virtus tua latissime claret, ita etiam gentis tuæ hominibus meritorum tuorum fulgor innotescat & claritas. Scis ipse, scis, inquam, à natali solo quam longe sim disjunctus, quantaque inter peregrinationis angustias corporis debilitate compressus: succurre citius, opitulare quantocius. Qua ille motus querimonia vultu placido paucis ita respondit, Die mortalibus reddita Ecclesiam petito, & videbis divino te malis sublevari consilio, quam patriæ vel parentum solatio. Mane facto summo animi gestientis ardore basilicam properat, & juxta tumulum B. Galli promissionis memor precibus insistit. Post orationem & lacrimas angulo sarcofagi adnixus cæpit se sensim erigere, nec prius lecti angulum cui innitebatur deseruit, quam statura erecta & accepto robore per se ire & redire potuisset. Qui tempore præcedenti plena sanitate donatus in eodem monasterio precibus & sanctæ vitæ deserviens hactenus conversatur.

CAPUT

CAPUT XLVIII.

HÆc de copiosissima segete B. Galli virtutum memoriæ horreis grana libuit commendare, & nostris & aliorum pastibus profutura: poterunt enim hæc plurimam diligentibus justitiam ædificationis conferre, quia & morum honestatem insinuant, & ad laudem Domini, qui ita sanctos suos glorificat devoti lectoris animum vel auditoris inflammant. Cæterum tot & tanta sunt ejusdem sancti Patris miracula, ut nec à studiosis Scriptoribus propter copiam sui possint comprehendi, nec à fastidiosis lectoribus sine tædio & rugata fronte percurri. Ea vero huic operi tantum inserta sunt, quæ & veracium relatione testium veritatem custodiant, & moderata brevitate nullius quamvis etiam utilia nauseantis mentem offendant.

ORATIO WALAFRIDI.

Obsecramus itaque te, B. Galle, Christi Confessor, ut sicut sanitatem corporum meritis tuis multis te contuliſſe retulimus, ita nostris mentibus divinæ miserationis medelam implorare digneris. Amen.

Expliciunt vita & miracula Sancti Galli.
Incipit vita S. Othmari Abbatis.

WALAFRIDI STRABI ABBATIS AUGIENSIS *LIBER* DE VITA S. OTHMARI ABBATIS.

Prologus.

FInitis duobus libellis, quos de vita & virtutibus B. Galli Confessoris juxta fidem, quæ vel scripto vel dicto ad nos usque pervenerat, vere potius quam lepide composuimus jubentibus vobis, Fratres sanctissimi, qui in cœnobio ejusdem sancti Patris constituti fervorem ejus, quem in Dei rebus habuit, sancti strenuitate propositi specime exhibetis, libet subnectere eam relationem, quæ de sancti Patris Othmari studiis & virtutibus per eum ostensis vestra assertione & cura literis est mandata veracibus. Quæ cum sit veritate plena ratione perspicua non ob aliud à nobis est iterata, nisi quia carissimus frater Gotzpertus, cujus caritati quicquam negare nec volumus nec debemus, id, ut fieret, postulavit, immo præcepit: quem etiam in hac occupatione instantissimum ergodioctem (*id est cooperatorem*) sine tædio læti sustinuimus. Itaque lectori credulo sufficiat hæc abbreviatio nostra: incredulus autem qui fuerit, ad eam conscriptionem, quam sequimur, recurrens multiplici astipulatione testium conventus ad fidem, si gratus est, segnis non erit.

Ineluſa ex margine irrepſerunt.

EXPLICIT PRÆFATIO, INCIPIT VITA.

CAPUT I.

Quomodo vir Dei Othmarus pro ſanctitate vitæ cellulæ S. Galli ſit prælatus, & regia auctoritate regularem inibi vitam inſtituerit.

IGitur Othmarus genere Alamannorum oriundus in ætate puerili à fratre suo Retiam Curiensem perductus est, & in servitio Victoris earundem partium comitis multo tempore constitutus, & literarum scientia sublimatus, virtutum sectator morumque laudabilium possessor sacerdotii gradum conscendit, & à supradicto Comite benigne retentus cuidam ecclesiæ titulo S. Florini Confessoris prælatus est. Cumque morum ejus probitas & sanctæ vitæ mundicia plurimorum aures rumore dulci respergeret, Waltrammus quidam, qui sibi vastitatem heremi, in qua S. Gallus cellulam construxerat, velut à parentibus hæreditario jure transmissam vendicavit, eundem Othmarum à Victore supradicto ad præficiendum eidem cellulæ impetravit, & voti compos effectus cellulam cum omnibus, quæ ad eam pertinebant, illi solemniter commendavit, atque ut sui melius desiderii convalesceret utilitas, ad Pipinum Regem profectus eundem Abbatem ipsi præsentavit, & locum, cui pridem præfecerat, propriotatis jure Principi contradidit, omni instantia deposcens in regia auctoritate ex integro Othmarus Abba eidem præficeretur loco. Cujus petitioni jam dictus Princeps assensum præbens locum sibi traditum viro venerabili commendavit, & regularem inibi vitam instituere jussit. At ille regressus confestim boni mandritæ studium in ipso executus, initio undique versum congrua Monachis habitacula construxit, & ipsius sacri loci statum ad utilitatem divini servitii studiosissime reformavit. Religiosos etiam quosque ita libertate sua ad devotionis studium invitavit, ut ex quorundam donationibus possessiones ipsius cœnobii admodum dilataret, & infra paucos annos quam plures ad sacræ militiam vitæ fratres attractos magisterio suo & cura decentissime gubernaret.

CA-

CAPUT II.

Qua conversationis sanctæ perfectione nituerit.

His prælibatis, vitæ ejus sanctitatem liceat summatim perstringere, ut liquido cunctis clareat, quibus profectuum gradibus ad hanc gloriam sit evectus. Erat denique parsimoniæ sectator eximius, creberrimo macerans jejunio corpus, ita ut in præcipuis jejuniorum diebus & consuetudine bidui abstinentiam continuaret frequentius, & his contra temptamentorum jacula clypeis præmunitus vigilias amabat, & assiduitate orandi spiritalia nequitiæ repellebat. Summæ autem humilitatis gratia præcipue preditus in tantum voluntariam paupertatem diligebat, ut terrenam gloriam omnibus fugeret modis. Cui etiam hæc erat consuetudo, ut si quoquam pro utilitate monasterii eum tendere necessitas poposcisset, vilis miti dorso veheretur asello. Erat inter cætera tanta in eo pauperum sollicitudo, ut eorum curam per se potius quam per alios exhibere studeret. In eo vero misericordiæ opere, quod elemosyna dicitur, vix cuiquam habebatur secundus. Nam ad suscipiendos leprosos, qui cæteris hominibus sejunctim manere semotim consuerunt, hospitiolum haud longe à monasterio extra eas mansiones, quibus cæteri pauperes recipiebantur, constituit, & eis curam per se omnimodis impendebat ita sollicite, ut nocturnis etiam horis monasterio sæpe digressus curam infirmitati eorum miro devotionis adhiberet obsequio. Capita siquidem eorum pedesque abluens, purulenta suis manibus vulnera detergebat, & victui necessaria ministrabat, illam semper animo revolvens sententiam, quam justus judex misericordibus prolaturus est dicens: *Quod uni de his minimis fratribus meis feciſtis, mihi feciſtis.* Sicque factum est, ut cunctorum, qui eum noverant, veneratione sublimis, pater pauperum appellaretur à plurimis. Quem tale pleniter misericordiæ studium possederat, ut, si quem pauperum nuditatis injuria torpentem conspiceret, plerunque suis exutus vestibus miseri contegeret artus, ita ut interdum sine tunica sola cappa contectus ad monasterium remearet. Maluit enim per præsentis pompæ contemptum ad indumentum incorruptionis æternæ pertingere, quam per boni operis omissionem futuræ nuditatis opprobria sustinere.

CAPUT III.

Quantam in pauperes misericordiam habuerit.

Quodam etiam tempore ad Pipinum Regem veniens honorifice susceptus est, & inter alia largitatis ejus beneficia ad necessitates fratrum suorum, sublevandas argenti libras septuaginta percepit. Sed mox, ut ad sua rediret egressus, maximam ejusdem, pecuniæ partem pro foribus, qui secum erant, compulsus retinuit. Quibus postmodum quoddam territorium monasterio vicinum coemit. Dominicorum enim non immemor mandatorum sui causa de crastino non cogitabat, sciens Monachum victu & tegumento contentum esse debere. Et ideo paupertatem sibi potius suisque delegit, quam rerum transeuntium possessionem superfluam expeditis mentibus onerosam.

CAPUT IV.

Qualiter à quibusdam iniquis pro zelo justiciæ, quo fervebat, multis affectus sit injuriis.

Igitur cum jam Dominus meritis ejus digna rependere decrevisset, callidus universæ bonitatis inimicus bonis ejus actibus invidens, ejusque exemplis aliorum vitam dolens proficere, quietem, quam in Christi servitio, licet non parum laborando possedit, perturbare contendit. Sed quamvis flatibus temporariæ adversitatis pulsata radicem petræ veritatis habens infixam Paradisi cedrus inconvulsa permansit. Nam Warinus & Ruodhardus, qui tunc temporis totius Alamanniæ curam administrabant, Diabolo suadente immanissimo avaritiæ morbo præventi res ecclesiarum sub sua potestate sitarum magna ex parte in proprietatis suæ dominium per vim contraxerunt. Qui cum sibi de possessionibus B. Galli perplura eodem violentiæ ausu vendicassent, vir Dei Othmarus non possessionibus terrenis inhians, sed cœnobialis vitæ defectum præmetuens, Pipinum Regem adiit, ipsique tyrannicam eorum præsumptionem exposuit, pariter protestatus, grave eum crimen incursurum, si eorum actibus consentiendo faveret. Qua pro causa benivolus Princeps utrumque conveniens interminatus est eis gratia sua illos omnimodis carituros, si non ecclesiis Dei, quæ injuste abstraxerunt, absque recrastinatione restituerent. At illi patriam repetentes vicio rapacitatis infecti, & bestiali sævitia efferati jussionem regiam neglexerunt. Virum etiam Dei Othmarum, cum pro hac re iterum Principem adire vellet, missis clanculum post eum militibus vinculis injectum per vim reduci fecerunt, nec non & Lampertum quendam, qui fratribus ejus professione connumeratus erat non vitæ sanctitate, persuaserant, ut ei facta quadam machinatione luxuriæ crimen impingeret, id elaborantes,

ut sanctitate ejus hujusmodi suspicionibus infamata deponendi eum occasionem invenirent. Qua causa plurimi tam dolosæ factionis ignari ad concilium evocantur.

CAPUT V.

Quam in objectione ficta criminis modestiam tenuerit, & qua accusator ejus pœna multatus sit.

ITaque vir venerabilis castitate, integer vitæ, ac morum maturitate grandævus in medio cœnobii collocatur, & in ejus accusationem Lambertus falsitatis minister coram omnibus præsentatur, acceptaque loquendi licentia veritatis oblitus falsitatis assertor dixit, se quandam fœminam nosse, quæ à viro beato vim pollutionis fuisset perpessa. Ad quod fertur nullum penitus dedisse responsum: cumque à plurimis respondere cogeretur objectis hujusmodi, dicto temperavit eloquium: Fateor, inquiens, me supra modum in multis peccasse, de hujus autem objectione criminis secreti mei inspectorem Deum invoco testem. Illis autem, ut hujus facti se excusatione purgaret, attentius ei insistentibus, mente securus, conscientia liber, tacitus perduravit: & quia accusandi licentiam apud Judices patere cognovit, maluit pro sinceritate sui pectoris divino, quam humano pro excusatione criminis placere judicio. Mox ergo ut cunctis claresceret, ipsius castimoniam falso fuisse infirmatam, Lampertum ultio divina corruit. Nam febrium vexatione persuasus paulatim resoluto membrorum vigore contrahi cœpit, sicque omnibus membris status sui annitentibus rectitudinem vel formam capite ad terram more quadrupedum inclinato, non solum deformitate figuræ terribilis, verum etiam viva voce in sanctum Dei peccasse omni tempore fatebatur.

CAPUT VI.

Quomodo inter arta custodiæ claustra vitam finierit.

COncilio autem inique inchoato, iniquius terminato vir Dei Othmar, apud villam Potamum palatio inclusus est. Quo cum nullus intrare vel colloqui cum eo permitteretur, aliquot dies absque corporalis sustentaculo victus transegit. Cumque diuturna vexatione famis laboraret Perathgotzus quidam è fratribus ejus noctu advenire solebat, & ei victus solatia ministrabat. Postmodum vero Gotzbertus quidam vir potens, dum sibi virum Dei commendari ab iniquis Principibus impetrasset, in quadam Rheni fluminis insula nomine Stain juxta prædium suum custodiæ illum deputavit. Ubi idem sanctus pater spirituali tantummodo exercitio, id est, orationibus ac jejuniis, vacans eo liberius Domino deservivit, quo ab humana frequentatione curisque secularibus fuerat absolutus. His & similibus notæ devotionis insistens operibus, exacto non multi temporis spacio, ab his mundanæ perturbationis angustiis ad cœlestis latitudinem gaudii XVI. Kalendarum Decembrium die commigravit, & corpus ejus in eadem insula tumulatum multis deinceps diebus ibidem sine corruptione permansit.

CAPUT VII.

Qualiter post multum temporis corpus ejus sine corruptione repertum sit.

EVolutis autem post transitum ejus decem annis, fratres illius per visionem à Domino commoniti sunt, ut corpus cari patris ad monasterium reducerent. Hoc patefacto, divinæ voluntatis consilio undecim ex eisdem fratribus noctu ad locum, in quo sancti viri exuviæ servabantur, deveniunt, & sepulchrum aperientes corpus ejus ab omni corruptione illæ sum reperiunt, excepto, quod pars extrema pedis unius, quem aqua alluebat, tantum colore mutato, quasi tabida videbatur. Et congruo satis miraculo prima sanctitatis ejus indicia claruerunt, ut videlicet, tam illæsum à corruptione corpus ejus inveniretur, quam liber ipse fuerat à crimine, cujus oppositione superatus videbatur ad tempus. Hac itaque devoti fratres rerum novitate perfectius instructi corpus honorifice sumptum rati imposuerunt, & accendentes candelas unam ad caput, alteram collocaverunt ad pedes.

CAPUT VIII.

Quam mirabiliter in translatione corporis ejus tempestas sedata sit.

CUmque deserto littore incertis se profundius commisissent, & summa instantia remigio insistentes sub omni celeritate cuperent remeare, continuo tanta vis pluviæ ventorumq; prorupit, ut vix effugium se crederent habituros. Sed mira omnipotentis Dei dispensatione, &, ut credimus, sancti viri meritis actum est, ut ipsa etiam elementa, quæ nobis insensibilia videntur, famulantia sui creatoris imperio, quanti viri reliquiæ ibidem veherentur, sentirent. Nam pelagus circumquaque imbrifera tempestate commotum undasque in altum suspendens nil omnino remigantibus molestiæ intulit, sed in quamcunque partem navis devenit, rejectis flatibus tumentes in se fluctus depressit, & ita omni ex parte unda-

undarum molibus, imbrium effusionibus, ventorumque flatibus non parvo dimotis spacio quasi sæpe quædam scafa cingebatur, ut ne una quidem pluviæ gutta, quæ hinc inde vehementer inundabat, in illam descenderet Cerei quoque, qui in beati patris obsequium ardentes ad caput pedesque fuerant collocati, lumen primæ accensionis nequaquam amiserunt, quo ad usque corpus ejus ad monasterium deferretur.

CAPUT IX.

De abundantia potus cœlitus suministrati, & ubi corpus ejus post translationem sit tumulatum.

ALiud adhuc restat miraculum, quod in eadem sacri corporis translatione devotis fratribus Dominus patefecit. Nam cum ex nimia remigandi instantia fessi adveniente refectionis hora ad recuperandas alimento corporeo vires laudibus Domini præmissis consedissent, tandemque felici convivio intermiscerí potus solatia commoncrent, unus ministrorum intulit, nil ibi jam potuum superesse, præter quod in flascone parvo servabatur, unde vix unicuique quippiam ad gustandum potius quam ad bibendum præberi potuisset. Illi vero miraculorum Domini, quomodo paucis panibus multitudines hominum paverit numerosas, facientes mentionem ex eodem parvo, quod habebant, cunctis, qui aderant, cum caritate distribui fecerunt, & mirum in modum cœpit in eodem vasculo ita liquoris haustus crescere, ut continua effusione nihil minui videretur, quoad usque bibentes poculorum copia vincerentur. Ergo pro rei novitate obstupefacti largitori omnium bonorum Domino, qui eis tum mirabiliter sufficientiam præbuit, debitas gratiarum actiones cum laudibus persolverunt: statimque ut iter cœptum itidem aggressi sunt, in vasculo potus cessavit. Cumque optati littoris portum subissent, fratribus, qui obviam cum Dei laudibus venerunt, quæ gesta fuerant ex ordine retexuerunt, celebratoque in commune gaudio sancti viri corpus sumptum cum honore ad monasterium transtulerunt, & inter aram S. Iohannis Baptistæ & parietem in sarcofago posuerunt, ubi etiam postmodum ipsius facientibus meritis memoria digna Dominus dignatus est manifestare miracula.

CAPUT X.

Mutus & surdus ad sepulcrum ejus curatus.

DEnique quodam tempore surdus & mutus cum quibusdam de vicinis locis orationis causa monasterium adeuntibus advenit, & quia à primæva ætate & locutionis & auditus carebat officiis, tabulas duas collo dependentes gestabat, quarum collisione & sonitu misericordiæ opus, quod voce nequibat, precabatur. Is cum suis conviatoribus ecclesiam ingressus, dum eos singulis altaribus particulas ceræ, sicuti pauperum est consuetudo, imponere conspiceret, ad viri Dei sepulchrum accedens tabulas, quas gestabat, desuper posuit, seseque quasi oraturus ante illud prostravit, & protinus alto sopore depressus, ut ipse postmodum retulit, senem quendam facie nitidum monachico habitu gloriosum quasi è tumulo vidit procedere dicentem sibi: O homo, cur hic sopore deprimeris? Cumque ad interrogata nihil penitus respondere potuisset, senior ad eum dixit: surge & incommodorum, quibus hactenus laborasti, remedium à me tibi impetratum scito: ergo tabulis istic dimissis confestimque monasterio discedens donum à Deo tibi concessum in hoc loco nemini pandas. Qui cum evigilans surrexisset sub magna festinatione monasterio digressus inclinato jam die vesperi ad cujusdam Ratcozi potentis viri hospitium divertit, cumque ab illo interrogaretur, unde veniret, per ordinem exposuit, ubi, quando & quomodo sanitatis donum fuisset adeptus. At ille narrationi ejus non credens teneri eum & custodiri præcepit, ipseque veritatem rei certius inquisiturus eadem nocte ad monasterium venit, & tabulas super tumulum positas reperit, conviatores quoque sanati cum invenisset adhuc ejusdem facti penitus ignaros, diligentius ab illis inquisivit, si talem hominem monasterium pergentes in comitatu habuissent, & continuo ex eorum narratione vera esse, quæ domi audierat, deprehendit, quæ res & præsentibus citius innotuit, & ad nos usque veridica relatione pervenit.

CAPUT XI.

Quomodo lux in eodem loco cœlitus data apparuerit.

PRæsbyter quidam ex ipsa congregatione nomine Tanco, dum in eadem ecclesia custodis officium gereret, nocturnæ quietis tempore præficiendis luminaribus basilicam solitus introire tribus vicibus pene omnia reperit extincta. Ad sancti autem viri sepulchrum perveniens ardentem cereum juxta illud invenit, sciensque luminis illius cœlitus administrati splendorem, extinguere non præsumpsit. Ut vero discessit, lux, quæ per se venerat, per se etiam subtracta est. Ubi & ad majoris indicium miraculi ignis quidem in candela

dela solito rutilabat, ceræ vero nihil per hunc ardorem minui videbatur. Hæc idem venerabilis Presbyter sæpius sua relatione confirmans omne dubitationis argumentum ab hoc facto veritatis ratione depellit.

CAPUT XII.

Quidam ibidem casu desperatus quam facile convaluerit.

QUodam etiam tempore, dum ejusdem ecclesiæ tecta vetustate dilapsa necessario restaurarentur, quidam ex ipsius monasterii familia regularum, quas ad fastigia basilicæ deferre debuerat, onere prægravatus de ipsa tecti altitudine super viri Dei corruit sepulchrum, moxque immensum aliud lignorum pondus corruentis impulsum attactu in ipso eum casus exitio desuper operuit. Cumque astantes concurrerent, ut ei, quem jam exanimem crediderunt, funeris debita persolverent, sublato lignorum pondere, aliquantisper nullos membrorum motus ostendens jacuit, ac deinde per multa suspiria halitum resumens absque ulla læsione surrexit incolumis, & ad incepti operis laborem rediit gaudens. In hoc ergo miraculo haud dubie sancti patris merita claruerunt, cum & altitudo tecti, unde supradictus homo ceciderat, non minus quadraginta pedum mensura à terra esset suspensa, & pondus insequens corruentem, quod ad multorum hominum oppressionem sufficeret, operire præcipitem non conterere potuisset.

CAPUT XIII.

Contractus sanitati restitutus.

ALio tempore cæcus quidam adveniens hospitio pauperum necessitatibus præparato susceptus est, & nocte eadem cum ecclesiam vellet adire puerulus, qui ei ducatum præbere debuerat ob nimiam frigoris asperitatem officii sui negavit illi juvamen. Cumque nimis doleret, qui tantæ sollemnitati interesse non mereretur (erant quippe Dominicæ diei vigiliæ) adolescens quidam ita membris omnibus contractus, ut non aliter quoquam procedere quam manibus reptando potuisset, cum in eodem loco quiescens ejus dolori compassus de lecto se protraxit, & quali potuit solatio cæci vestigia rexit. Ut ergo ecclesiam intraverunt, utili errore ad Sanct. Othmari sepulchrum venere. Putabat etenim idem benivolus cæci præcursor in ipso angulo aliquod ostium patere, per quod cryptam eidem loco vicinam intrare potuissent. Itaque ex improviso in sarcofagum viri Dei, quia paulo altius eminebat à terra, impingens, subito resiliit, & ad terram protinus concidit, totiusque ecclesiæ spacia horrendis implevit clamoribus. Cæcus vero hæc audiens ductorem suum insania æstimans agitari, prout, potuit aufugere studuit. Misericors autem Dominus totius boni auctor & amator, quia viderat debilem puerum ultra vires opus pietatis exhibere voluisse, B. Othmari etiam meritis id obtinentibus, benivolentiam ejus dono sanitatis remunerare dignatus est. Nam protinus membris in statum suum restitutis cæcum, quem paulo ante manibus reptans ad ecclesiam traxit, firmatis jam gressibus per cætera in eodem ambitu orationis loca deduxit. Et quia aliquandiu in ipso monasterio postea mansit, ita & omnibus etiam qui huic facto minus interfuerant ad ipsam declaravit, ut de eo nulli deinceps licuerit dubitare.

CAPUT XIV.

Cera in lapidem conversa.

QUidam è numero scholasticorum ab eodem B. Othmari tumulo particulam ceræ furto subtraxit. Regressus autem ad hospitium cum parvi penderet quod commisit, statim manifesta Dei correptione stultitiæ suæ errorem confusus agnovit. Nam cum eandem particulam de sinu proferret, in lapidis eam duritiem reperit commutatam, cumque temeritati obstinationem junxisset, multo tempore hoc factum à cunctorum agnitione abscondit, præter eum videlicet qui & earundem rerum tunc erat conscius, & in hoc tempore miraculi quod retulimus relator extat fidissimus.

CAPUT XV.

Clerico cuidam manus restitutæ.

ALio quoque tempore clericus quidam advenit, cui utriusque manus officium miserabili prorsus modo fuerat denegatum. Nam contortis in volam digitis unguibusque ad ossa usque palmarum immersis, nimiis sine intermissione cruciabatur miser doloribus, adeo ut etiam quædam partes manuum putrefactæ gravem longius fœtorem emitterent. Is cum non longe à beati viri tumulo consisteret, subito cœperunt digiti ejus singillatim ex ordine erigi & ad naturalium concordiam actionum redire. Ipse vero, qui pro concesso sanitatis dono gaudere debuerat, doloris magnitudinem clamore horribili testabatur, & eadem hora manibus ad integrum restitutis postmodum sanus abscessit.

CA-

CAPUT XVI.

Quomodo idem sepulchrum in destructione basilicæ illæsum permanserit, & qualiter reliquiæ viri sancti translatæ sint.

QUid nuper quoque circa ejusdem viri sancti sepulchrum gestum sit, quando ecclesia B. Galli reædificandi causa destruebatur, arbitramur non esse silentio reprimendum. In eadem basilica juxta aram B. Johannis Baptistæ arca quædam parieti contigua non magnis lapidibus opere cæmenticio in quatuor lateribus constructa, superius autem tabulis, quarum grossitudo trium vel quatuor erat digitorum in transversum, positis cæmentoque desuper litis cooperta visebatur. In qua sæpe dicti viri corpusculum paulo altius à pavimento sublevatum tabula lignea tantum superposita jacebat. Æstimantes igitur corpus sancti patris sub terra positum, arcæ vero constructionem ad designandum tantummodo sepulturæ locum commendatam, & ideo tumulum remanere intactum posse credentes, muros ecclesiæ machinis aggressi crebris arietum ictibus ruere compulerunt. Qui cum omni ex parte magnæ altitudinis essent, magnique machinarum impulsibus pariter pæne corruentes sepulchro viri Dei superferrentur, mirum in modum nullam arcæ particulam læserunt, quæ evectis cineribus sic intacta ex omni parte reperta est, ac si nullo cadentium impetu parietum impetita fuisset. Postea verò dum quidam saxum haud grande super eam incaute jecisset, protinus quadam ex parte confracta est. Tandem itaque cognito quod in ea reliquio sancti patris haberentur, cum magno eas honore inde transtulerunt, & in ecclesia S. Petri post altarium posuerunt.

CAPUT XVII.

Quæ ostensio in eodem oratorio cuidam fratri manifestata sit.

PAucis deinde diebus exactis, quidam frater, dum nocturnas vigilias præveniens idem oratorium orandi gratia quadam nocte fuisset ingressus, totoque affectu precibus insistens ad altare direxisset intuitum, nescio quam à dextris altaris in Angelicæ claritatis nitore vidit stare personam sacerdotali quidem habitu præfulgentem, facie autem ad orientem versa gestu corporis intentissimæ orationis specimen exhibentem, vestimenta vero ipsa tanti fuisse nitoris asseruit, ut humanæ infirmitatis reverberarent obtutus. Cumque hic diu conspiceret, & utrum propius deberet accedere anxia mentis hæsitatione trutinaret, persona quæ apparuerat, se subtrahens cum miraculo & stupore consternatum reliquit. Non est igitur incredibile, eundem venerabilem virum visione præsentiæ suæ declarare voluisse, digne circa translationem suam fraternæ devotionis iteratam fuisse sollertiam.

EXPLICIT DE VITA ET VIRTUTIBUS S. OTHMARI.

Incipit de miraculis ejusdem.

ISONIS MAGISTRI COENOBITAE S. GALLI
DE MIRACULIS S. OTHMARI ABBATIS
LIBER I.

PRÆFATIO.

HUcusque virtutes & miracula ob sanctitatem B. Othmari cœlitus declarata Walafridus Abba vir doctus & sapiens, qui in litterarum scientia apud nostrates illustris ante alios habebatur seniorum in cœnobio Sanct. Galli conversantium relationibus, seu etiam scriptis veritatis ratione plenissimis fidem accommodans luculento satis sermone & veraci assertione conscripsit. Sed quia nos fratres in eodem cœnobio Deo militantes post harum descriptionem virtutum multa miraculorum insignia circa corpus ejusdem viri divinitus manifestata esse cognovimus, aliqua ex eis ad laudem & gloriam omnipotentis Dei stili officio commendare memoriæ curavimus, quatenus hinc liquido ab omnibus sanum sapientibus colligatur, quam digne ab hominibus honorificetur in terris, qui tam manifesta signorum attestatione cottidie glorificatur è cœlis. Non tamen amore ejus ducti aliqua in dubium venientia vel etiam falsitati obnoxia, sed ea tantum litteris titulare disposuimus, quæ & luce clarius constat actitata, & multorum narrationibus noscuntur esse probata.

CAPUT I.

Quibus miraculis B. Othmari sanctitas in basilica S. Petri claruerit.

CUm beati viri corpusculum ab accessu popularis turbæ remotum in oratorio Principis Apostolorum per multa annorum spacia quiesceret, plurimis signorum ostentionibus manifesta sanctitatis ejus indicia circa ejus tumulum frequenter ostensa apparuerunt. Nam multæ ex nostræ congregationis fratribus, qui nocturnæ celebrationis vigilias prævenire solebant, causa orationis idem oratorium ingressi ceteros ardentes vitreasque lucernas sponte sua intensas frequenter se ibidem invenisse affirmabant. Angelorum etiam inter se choros ducentium suavissimus ibi concentus audiebatur, quorum præsentiam tanta luminis claritas prosecuta est, ut fenestræ ipsius ecclesiæ maxima splendoris illustratione clarescerent, locaque in vicino posita fulgoris sui immensitate perfunderent. Dulcissima quæque odoris fragrantia sæpius ibi narratur esse aspersa, quæ & naribus odorantium incognita & sui jocunditate satis odorifera habebatur. Quibus profecto omnibus patet, vir iste quanti apud Deum sit meriti, juxta cujus sepulchrum cereis atque lucernis sponte sua irradiatis Angelicæ modulationis dulcedinem immensa luminis magnitudo consequitur, & incognita odoris fragrantia mortalium olfactu sentitur.

CAPUT II.

Quomodo Salomon Episcopus ejus sanctimoniam in synodo perstringens triduanum jejunium indixerit.

TAlibus igitur miraculorum indiciis vir Dei Othmarus post altarium S. Petri honorifice sepultis annis XXXIV. & CXCIV. diebus in pace quievit. Sed cum jam omnipotens Deus lucernam lucis operibus accensam hominumque negligentiam diu in occulto positam ad exemplum atque illustrationem fidelium super candelabrum ponere, ac splendore sanctitatis ejus omnibus in domo Dei manentibus luminis sui gratiam vellet administrare, cœcus fratrum in cœnobio Sanct. Galli sub regulari censura Christo devote famulantium assiduas colloquiorum sermocinationes de meritorum ejus excellentia facere cœpit. Hujuscemodi vero colloquiis idem fratres se invicem cohortantes divino, ut credimus, nutu pariter omnes desiderare cœperunt, ut sancti viri corpusculum ad Beat. Galli ecclesiam, quæ jam Deo opitulante decenter adornata refulsit, iterato reduceretur. Dictante autem æquitatis ratione cum hoc suo tantum consilio facere non præsumerent, vitæ ejus libellum, qui nostrorum sollertia antecessorum multiplici testium adnotatione olim conscriptus ad nos pervenerat venerabili Episcopo Salomoni legendum contradunt, suæque voluntatis affectum quo omnis ejusdem loci congregatio fervebat aperiunt, ejus per omnia judiciis consqi obedire parati consiliis. Benivolus autem Pontifex perspectis vitæ ejus exemplis multimodas gratiarum actiones bonorum omnium auctori persolvit, quod bellatorem suum pro zelo justiciæ fortiter dimicantem tam apertis miraculorum ostentionibus declaravit. Remoto etiam dubietatis scrupulo de sanctitate illius quam vis certus extiterit, nil tamen temere nilque de se ipso inordinate sua sola auctoritate voluit diffinire, sed more suo prudenti usus consilio causa ecclesiasticorum dogmatum annualem synodum sollemniter indicit, & Presbyteros ac Diaconos diversique ordinis clericos apud Constantiense oppidum convenire præcepit. Quibus in unum collectis venerandus Pontifex in medium consurgit, factoque silentio vitæ ipsius sanctimoniam, quæ jam multos ibidem residentes dulci rumore aliquantulum permulserat, sparsim pro tempore coram omnibus recitavit. Quo facto cum maxima clericorum copia in viri Dei laudibus acclamaret, primo Augensis cœnobii Abbatem, qui etiam tunc temporis cum quibusdam fratribus nobis valde carissimis illo confluxerat, ac deinde omnem illius concilii clerum Episcopus commonuit, ut triduani jejunii abstinentiam facientes totius boni fontem in commune precarentur, quatenus pietatis suæ munere his in rebus suæ voluntatis dispositionem dignaretur perficere. Quibus dictis Episcopi sententiam synodus collaudat, seque libenter ita facturam esse conclamat.

CAPUT III.

Qualiter idem Episcopus Sanctum de sepulchro sustulerit & oblatas ibi illæsas reperverit.

FInito itaque synodi hujus concilio ac peracto trium dierum jejunio, venerabilis Præsul ad idem monasterium cum suis perveniens seniorem nostrum Grimaldum Rectorem ipsius monasterii ac Ludovici Regis Archicapellanum de hac re tractaturus aggreditur: Post amicæ vero salutationis officia cum mutuis inter se colloquiis vitæ illius rigorem ac miracula ob indicium sanctitatis ejus frequenter ostensa commemorarent. Monachos ejusdem cœnobii in unum convenire præcipiunt, simulque cum eis residentes sanctum corpus de tumulo, in quo eatenus jacebat, auferendum, atque in Sanct. Galli ecclesiam collocandum pari voto

voto ac communi consilio omnes unanimiter decernunt. Venerabilis etiam Abba Grimaldus, quorundam animos metu ac formidine sentiens esse permotos, confidentior cæteris effectus infirmantium mentes consolidando roborat & paternæ affectionis studio trepidantium corda informata astruens ex divinæ voluntatis dispositione procedere, quod tam multi de eodem tumulo sancti viri corpusculum desiderarent auferre. Præsul autem præclarus, cum Abbatem tam fiducialiter in his rebus conspiceret, Hartmotum Decanum una cum cæteris fratribus secum assumit, & ad sepulchrum accedens lapidem superpositum removere, ipsum sarcofagum in quo thesaurus pretiosi corporis jacebat præcipit aperire. Quo facto membra sanctitate plena inspiciens Monachus lætaniam decantare precibusque devotis hortatur insistere: deinde venerandas sancti patris exuvias humiliter deosculans cum omni reverentia de tumulo sublevavit, & in lectica, quæ illarum receptui paulo ante compacta fuerat, reposuit: sub capite autem & circa pectus viri Dei quædam panis rotulæ, quæ vulgo oblatæ dicuntur, ita illæsæ atque ab omni corruptione extraneæ ab eodem Episcopo inveniebantur, ut in nulla omnino parte colorem vel specimen sui amittentes aspicientium oculis infra spacium ipsius hebdomadæ viderentur esse confectæ. Quo vero ordine, quove in tempore eo loci pervenerint, nobis quidem incognitum, Deo autem novimus esse manifestum. Hoc tamen omnes pro certo scimus, quod per triginta quinque annos nullus mortalium ejus sepulchrum aperuit, antequam præsens Episcopus ministerii sui fretus auctoritate ejusdem congregationis fratribus hoc faciendum injunxit. Idem tamen Episcopus venerabiliter eas assumens sacro corpori apposuit, ipsumque corpus cum summa cautela obvolutum in lectica superius dicta honorifice commendavit.

CAPUT IV.

S. Othmari translatio & festivitatis ejus indicta celebratio.

POst hæc igitur facto intervallo quasi horæ unius Præsul devotus hortatu Grimaldi Abbatis debito cum honore sanctum virum ex eodem oratorio jubet transferre. Tunc vero omni illa Monachorum congregatio albis continuo vestibus induta dulci modulamine in Dei laudibus prorumpens beati viri corpus lætabunda prosequitur; sicque per numerosæ multitudinis populos, quos amor translationis ejus attraxerat, magno cum honore ductus ecclesiam Sanct. Galli ingreditur, ac juxta ejus altarium in dextera parte deponitur. Episcopus autem animadvertens, frequentiam populorum, qui diversis ex partibus illo convenerant, aliquid de sanctitate illius velle audire, cum propter frigoris subreptionem faucium raucedine impeditus ipse ad eos loqui non potuisset, quendam Archipresbyterum ambonem conscendere ac vice sui sermonem ad populum loco consistens ea tantum proferret, quæ sibi Episcopus in vicino positus dicenda insinuaret. Aliquantis ergo vitæ ejus exemplis ac virtutibus coram populo breviter recitatis missarum sollemnia peraguntur populusque ad sua cum gaudio revertitur. Episcopus vero ipsa nocte mansit in monasterio: mane autem facto fratres in unum collegit, atque inter alia sacræ institutionis documenta de sancti viri meritis certus existens confidenter præcepit, & superveniente depositionis ejus die vigilias ac missarum sollemnia honorifice perficiant, diemque illum tam ipsi quam omnis familia infra monasterium constituta in honore B. Othmari feriando cum gaudio spiritalis lætitiæ festivum possideant. His omnibus ita ut retulimus veraciter peractis, Præsul benignus orationibus fratrum ac benedictione munitus monasterium lætus egreditur.

CAPUT V.

Abbreviatio temporum, in quibus res commemoratæ gerebantur.

QUo vero temporum statu, vel sub quibus regni Principibus hæc gesta fuerint, si quis pie quærendo cognoscere cupit, in hac nostræ conscriptionis serie facile poterit invenire quod quærit. Ipsa enim temporum statuta in hoc loco ideo conscripsimus, ut & legentium fidem custodiant, & majorem apud posteros vigorem sui adnotatione scriptis exhibeant. Igitur B. Othmarus primis temporibus Karoli, patris Karlomanni & Pipini, à Waltramno nobili ac potente viro ad ejusdem Karoli præsentiam adductus cellulam S. Galli gubernandam ab illo suscepit, ejusque possessiones per multa annorum spacia in diversis rebus nobiliter augmentando dilatavit. Defuncto autem Karolo non post multos annos filius ejus Karlomannus divino, ut putatur, amore omissis secularis pompæ deliciis germano Pipino regni gubernacula reliquit, & primo Romæ in monte Soracti apud Ecclesiam Sanct. Silvestri constructo monasterio regularis vitæ institutis libera colla subdidit, ac deinde in Samniam provinciam ob amorem secretioris vitæ succedens in monasterio Sanct. Benedicti, quod est situm in castro Cassino, reliquum vitæ tempus religiose conversando complevit. At vero Pipinus pater Karoli Imperatoris post auctoritatem Stephani Romani Pontificis

tificis depositio ac detonso Rege Hilditico anno ab incarnatione Domini DCCLIIII. indictione septima ex præfecto palatii Rex constitutus solus Francis cœpit imperare. His ita gestis Waltrammus, ad cujus possessionem cellula S. Galli quasi hæreditario jure pertinere nitebatur, comperto quod Pipinus ex Francorum consensu in regni sede fuerit collocatus, virum Dei Othmarum sicut superior vitæ ejus libellus edocet iterato assumens ad palatium perduxit, atque ejusdem loci titulum ipsi Othmaro à Rege postulavit commendari. Quo facto, sanctus vir multis Regiæ largitatis muneribus pro ejusdem loci institutione susceptis gaudens & tripudians ad monasterium rediit. Septimo autem anno regnante Pipinò, Warini & Ruodhardi potentia injuste oppressus plenus dierum, plenus etiam sanctitate meritorum de angustiis hujus vitæ eripitur, & pro bonorum studiis operum ad æternæ beatitudinis gaudia perducitur. Evolutis postheæc decem annis à suis Monachis ad monasterium translatus inter aram S. Johannis Baptistæ & parietem ecclesiæ in dextera altaris parte honorifice commendatur, ac deinde interpositis non minus sexaginta annis, XVII. Kalendar. Maji in die S. Parasceves Pascæ ad oratorium S. Petri deducitur. Post hæc autem XXXV. anno, incarnationis autem Domini octingentesimo sexagesimo quarto, indictione XIII. sub piissimo Rege Ludovvico translationem, quam supra descripsimus, Grimaldus Regis Archicapellanus atque ipsius Abba monasterii cum Salomone Constantiensis ecclesiæ Præsul quarta feria sub VIII. Kalend. Novembrium die peregit, & ut nos sollerti studio indagare potuimus à septimo Pipini anno, quo vir sanctus de hujus seculi angustiis commigravit, usq; ad hanc translationem centum & quatuor anni computantur.

CAPUT VI.

Incognita odoris fragrantia circa ejus corpus aspersit.

DEscriptis temporibus, in quibus res superius commemoratæ gerebantur, nunc ad miracula veniamus, quæ post translationem quam retulimus circa reliquias S. Othmari Omnipotentis Dei virtute manifesta esse cognovimus. Venerandus sancti patris exuviis ad basilicam S. Galli præfato ordine deportatis continuo, in ipsa nocte Episcopo adhuc infra monasterium posito magna odoris suavitas in basilica S. Galli circumquaque effusa, maxime juxta B. Othmari corpus, quasi in modum nebulæ volitando redundari comperta est, cujus odoris fragrantia cum continuatis tribus diebus ac noctibus ibidem duraret, non tamen ab omnibus potuit sentiri, sed quidam nostræ congregationis fratres, qui etiam religiosiores esse videbantur, suavitatem illius degustabant, & religionis suæ auctoritate hujus rei veritatem apud cæteros commendabant. Quibus etiam odor ipse quamvis incognitus atque eatenus inexpertus extiterit, dulcedinem tamen balsami partem, ut asserunt, poterat imitari.

CAPUT VII.

Lucerna vitrea coram eo cœlitus incensa.

IN proximo quoque sabbato, id est quarta die à beati viri translatione, sanctum corpus post aram S. Johannis Baptistæ interim collocatur, donec nova basilica sub ejus honore dedicanda ipsius habitationi ædificaretur. Eadem ergo nocte Dominica cum ecclesiæ custos nocturnæ celebrationis vigilias consurgendo præveniret, more solito basilicam ingressus cuncta ejus luminaria pæne extincta repperit: cujus vestigia Presbyter quidam nostræ congregationis latenter subsecutus cancellos basilicæ egreditur, ibi coram sacro corpore oraturus prosternitur. Consurgens vero ab oratione lucernam vitream sponte sua inibi aspexit incensam. Quo viso orationi attentius incubuit, egressusque de oratorio nemini luminis ipsius administrationem tam cito indicare decrevit. De custodibus quoque ecclesiæ nullus eandem lucernam extinxit, quia alius ab alio incensam esse existimavit. Illa verò clarius cæteris resplendens tota Dominica die quasi per singula horarum spatia majori semper luminis perfundebatur abundantia. Presbyter autem, cui illa cœlestis administratio luminis primitus manifestabatur, tanti signum miraculi metuens silentio opprimere, finita jam vespertina synaxi, cæteris hoc fratribus indicavit. Tum multi nostrorum lumen ipsum cupientes videre propius accedunt, & prout illis visum fuerat, ignem ipsum, qui quasi à medio noctis tempore ardore non desistuit, nihil omnino ex liquore olei consumpsisse deprehendunt. Deinde cum ipsa lucerna quasi vehementius ardere cœpisset, oleo paulatim decrescente lux eadem semper se ipsa major existens, ac tota sequenti nocte universam S. Galli basilicam fulgoris sui immensitate perfundens, incensionem sui quasi ad octavam diei horam in secunda feria protraxit.

Tunc enim custos ecclesiæ cernens eam aliquantulum minorari, finita jam missa, funem quo lucerna dependebat incaute laxando submisit, sicque lux ipsa decessit. Tum verò mitum in modum sub plumbo, cui papirus imponebatur, cineres ignem ejus unius digiti mensuram ex oleo consumpsisse, & eidem plumbo super se posito nil omnino dispendii vel læsionis intulisse. Ubi quid stupendum, quidve potius sit admiran-

dum,

dum, non facile intelligere possum; hoc videlicet, quod lux ipsa per se irradiata extitit, an illud quod tam diu ardens nihil ex liquore olei minoravit, vel etiam id quod ignis ipse plumbi mollitiem super se positam caloris sui potentia non retolvit.

CAPUT VIII.

In vigilia festivitatis ejus alia itidem lucerna sponte sua irradiata.

POst hujus ostensionem miraculi adveniente depositionis ejus festivitate, vespertinæ celebritatis vigilias sollemniter peragere studuimus. Quibus rite peractis quidam de ministris Ecclesiæ coronam, quæ ob ejusdem festivitatis gaudia coram sancto corpore incendebatur, extinxit, & cum lucernam quæ in medio ipsius coronæ pendebat iterato vellet incendere, sponte sua aspexit eam subito esse irradiatam. Quod multi non solum ex nostra familia, verum etiam ex scholasticis atque hospitibus, qui tunc temporis monasterium adjerunt, se vidisse testati sunt. Cujus incensionem luminis in hoc etiam cœlitus administrari apparuit, quia cum nullus mortalium eam reficeret, tamen ante alterius noctis medietatem acceptæ lucis gratiam moderate ardendo non amisit.

CAPUT IX.

Opificum labor in ejus sollemnitate frustratus.

DEvota quoque fratrum congregatio jussionibus Episcopi obtemperans cum Dei laudibus insistendo nocturnalis officii sollemnia decenter peragerent, diemq; ipsum omnes infra monasterium constitutos in honore S. Othmari feriare decerneret, ex ministerio Cellerarii tres lignorum opifices, qui in artis hujus peritia cæteris etiam videbantur esse præstantiores, ex præceptoris sui justo in cellam, quæ est supra monasterium constructa, laboraturi succedunt, ibique dolium vetustate & incuria dissolutum conjungere incipiunt. Collectis vero in unum tabulis cum primo fundum illius satis difficile coadunarent, easdem tabulas diligenter assignatas in circuitu erigere cœperunt, nec ullo penitus ingenio per totum fere diem laborantes eas constabilire prævaluerunt, mirumque in modum semper à stationis suæ loco resilire omnemque artificiosæ manus capulationem videbantur respuere. Tum ipsi opifices, inclinata jam die, videntes laborem suum in nullo perficere, injuste se egisse cognoscunt, & post vesperam ad monasterium redeuntes prostrati in ecclesiam suam sibi stultitiam non imputari veniam precando deposcunt.

CAPUT X.

Quemadmodum panis adeo afflictus ejus desiderio fuerit invasus.

ADolescens quidam de pago qui vocatur Elisaza progenitus, qui à nativitatis exortu, sive ut cautius loquar, à recordationis suæ tempore, nunquam se panem manducasse asseruit, ad monasterium adveniens, neque panem manducans, neque aliud ex eo nunquam degustans dimidium fere annum ibidem permansit, in cibo quoque vel potu si quippiam panis etiam nescius deglutivit, statim cum admixtione sanguinis quod acceperat invitus evomuit. Hic ergo à B. Othmari festivitate octava die basilicam Sanct. Galli ingressus cum orando altaria circuiret ad Sanct. Othmarum perveniens ejus suffragiis sese adjuvari tota intentione precatur. Tum primo nimietate frigoris in pectore concutitur, ac deinde in modum ebrii capitis gravitate nimioque stupore circumdatur, & cum ad gradus sacro corpori contiguos, per quos crypta intratur, deveniret, tanto panis desiderio anxiari cœpit, ut continuo de crypta rediens Presbyterum quendam in ipso monasterio commorantem panem sibi dare deposceret. Idem verò Presbyter cum pro certo sciret eum antea panem non manducasse, basilicam parvulam in honore S. Dei Genitricis dedicatam ingressus panem benedixit, illique parvum primo frustulum quasi pro benedictione manducandum porrigit. Quem cum ille stans juxta altare deglutiret, confestim cruentatum de ejus ore exiliens post ostium basilicæ in pavimentum cecidit. Stupefactus verò Presbyter quid strueret, vel cur panem eatenus sibi denegatum manducare vellet, interrogat. Et cum primitus illum juxta corpus Othmari ejus desiderio invasum perdisceret, porrecto illi pane; Festinanter, ait, ad eum locum tendito, in quo primum panis cœpisti habere desiderium. Fortassis enim Deus illo in loco suæ pietatis tibi conferre dignabitur auxilium. Cujus præceptis pauperculus obediens ad ecclesiam rediit, & antequam illo perveniret, panem quem à Presbytero acceperat manducando consumpsit. Ingressus verò ecclesiam celeriter miraculo divulgato à multis nostrorum panem accepit, & coram sancti viri corpore sedens satis avide comedit. Qui huc usque apud nos constitutus consueto hominum more panem sine tædio manducat, atque hoc miraculum divina pietate in se esse peractum viva voce proclamat.

CAPUT XI.

Quidam debilis sanitati restitutus.

QUidam pauperculus ex Gallorum provincia genitus, qui sinistrum genu cum pede flaccido & sinistram partem detorto contractum atque à terra subsevatum à nativitatis suæ exordio pondere potius quam subsidio deportabat, duobus sustentaculis inter ascellas suffultus domos fidelium & eleemosynam quæritando circuire solebat. Hic itaque eodem anno transactis nativitatis Dominicæ sollemniis in pago qui vocatur Linzowve constitutus virum quendam venerabilem sacerdotali stola indutum & vultus honestate præclarum sibi in somnis assistere, hisque se vocibus affari asseruit; Si meam ô paupercule mansionem adires, baculum tibi condonarem, cujus adminiculo sustentatus per inepta viarum discrimina meliusincedere præsaleres. Cui ille; Domine, ait, mansionem tuam nescio & in quibus eam partibus quærere debeam, penitus ignoro. Ipse verò ad eum; Lacum, inquit, stagni hujus transtretare, illisque in locis sollerter eam investigare curato, pro certo sciens, si illo perveneris, quod pro baculi receptione gaudebis: & ut facilius eam invenire valeas, noveris me in domo alterius adhuc positum esse ac propriæ mansionis habitaculum nondum habere. In hac visione pauper ille commonitus transgresso lacu ad cujusdam Presbyteri domum quadam die sero pervenit, eademque nocte prædicti habitus virum iterato sibi assistentem, & cur tamdiu in veniendo tardaret, interrogantem aspexit. Ad cujus interrogationem cum idem debilis ob ejusdem loci ignorantiam suæque debilitatis incommoda antea se non posse venire fateretur, ille pedem ejus nisi celeriter eundem locum aditet sese absciturum esse comminabatur. Hujuscemodi ergo jussionibus idem pauper obedire patatus reddita mortalibus die Presbytero viam dictante ad monasterium propetat, ibique nocte ipsa quæ etiam tunc dominica habebatur in vigiliarum celebrationibus devote pernoctat. Facto autem mane post recitatum in publica missa Evangelium cum ad gradus, quos sacro corpori contiguos esse memoravimus, deveniret, nervorum atque venarum junctura rupta cute ac mox subsequente sanguine franguntur, & membra diu contracta divinæ operationis effectu subito corriguntur. Quorum tensionem atque fracturam æger ipse ferre non prævalens in ipsis gradibus corruit horrendisque vocib. perstrepens omnes in ecclesia stantes perterruit: quorum plurimi concurrentes eum continuo sustulerunt, cognitoque miraculo omnipotenti Deo debitas gratiarum actiones retulerunt. Pauper autem ipse eductus de ecclesia per temporum momenta convaluit, & post aliquot dies sanus monasterio discessit.

CAPUT XII.

Mutus loquendi officio donatus.

POst sanitatis hujus miraculum exacto trium hebdomadarum spatio mutus quidam in vicino territorio natus atque nutritus, quem multi nostrum à primæva ætate locutionis officio noverant esse privatum in Dominica itidem die monasterium aggressus ad corpus S. Othmari accessit, & quoddam lini globulum piæ divotionis intuitu ejus arcæ superposuit, quo facto subitaneo quodam impulsu cum extasi mentis terratenus dejectus dissolutis linguæ retinaculis sanguinis copiam ex ore profudit, quem suis ipse manibus ne in basilicæ pavimentum caderet suscipiens continuo extra ecclesiam projecit, sicque ingenti formidine atque terrore persualus nemini quod sibi evenerat innotescens cum omni festinatione monasterio digreditur, & ad mansionem suam cito perveniens collata sibi loquendi facultate suos ibidem notos cum gaudio alloquitur. Quem ut ipsi loquentem suisque interrogantibus respondentem audierant, non minima admiratione permoti hoc miraculum cæteris indicando celeriter divulgaverunt. Cum verò ex ejusdem loci incolis plurimos utriusque sexus in unum convenire, & ob concessam muto loquelam obstupescere ipsumque in illorum medio positum quomodo sibi contigerit, & ubi vel quando lingua ejus soluta fuerit cerneres enarrare, sequenti autem die clericus quidam ex eodem loco illum assumens ad monasterium reduxit, & hujus rei veritatem nobis per ordinem indicavit.

CAPUT XIII.

Membris omnibus à nativitate contractus meritis sancti corrigitur.

EOdem anno vir quidam civis Aureliacensium puerum omnibus pene membrorum juncturis contractum atque conglobatum piæ devotionis intuitu parvo vehiculo impositum modo trahendo, modo coram se impellendo, tum etiam propriis humeris gestando Romam perduxit. Paucis dierum circulis ibidem exactis inde revertitur, atque ut ex ejus ore didicimus Alamanniam petere & Sanct. Galli monasterium adire noctu visione commonetur. Cui ille visioni annuere desiderans laborioso satis conatu juga Alpium superat, & quadam die imminente

jam

jam vespera diu desideratum lassus ingreditur monasterium. Quo etiam in ipso itinere quot molestias, quotve incommodorum pertulerit angustias, testes fuerunt humeri, quos vestibus ejusdem vehiculi adeò attritos esse comperimus, ut multi nostrorum callos in eis duratos esse prospicerent. In primo igitur basilicæ ingressu ad corpus Beat. Othmari perveniens puer ipse tendentibus sese compagum retinaculis vehiculo decidens in pavimentum provolvitur, & vocibus horrendis tecta ecclesiæ complens nimio se dolore urgeri insolito clamoris strepitu protestatur, senior autem noster Grimaldus his diebus in monasterio positus cum ipsa hora pro foribus basilicæ infra clausstrum consisteret, audito hujuscemodi strepitu Salomonem Episcopum una cum Augensis cœnobii Abbate, qui ipso die ibidem forte convenerant, secum assumens ecclesiam intrat causamque tam horrendi atque insoliti clamoris interrogat. Quid plura? Abbates cum Episcopo propius accedunt, flebili ululatu puerum huc illucque in pavimento volutari cernunt, seque ipsum propriis unguibus cogente molestia lacerare & quasi discerpere perspiciunt. Post longam hujuscemodi vexationem sinistra manus in volam contracta extenditur, incurvata cervix erigitur, sinistrum quoque genu cum pede ad tibiam supinato laxatur, & planta pedis dextra ab ipsis natibus quibus impressa fuerat fracto genu cum sanguinis effusione prosiliens (Episcopo autem astante hymnumque *Te Deum laudamus* canente) corrigitur. In processu ergo temporibus puer ipse ambulare incipit & modo in monasterio novis utens gressibus hujus miraculi idoneus testis existit.

ISONIS MAGISTRI COENOBITAE S. GALLI.

DE MIRACULIS S. OTHMARI ABBATIS

LIBER II.

CAPUT I.

Qualiter B. Othmarus in suum oratorium fuerit translatus.

SAnctiPatris nostri miracula hactenus à nobis vili sermonum schemate prolata quamquam lectoribus benivolis ad declaranda sanctitatis ejus præconia sufficere non dubitemus, tamen quia basilicæ in ejus honorem ædificandæ paulo superius mentio incidit, qualiter peracta ejus constructione sanctus vir in eam translatus fuerit, quibusque miraculorum ostensionibus sanctitatem ejus divina clementia ibidem postea manifestaverit, ne oblivione depereant, successoribus nostris breviter contradere libet, non pomposa verborum complexione supervacuam laudantium gloriam aucupantes, sed dictorum tantummodo simplicitate veritatem rerum quærentibus ostendere cupientes. Neque enim nostræ, sed illius nos gloriæ potius studere condecet, qui lectis suis primo bonum velle, deinde tribuit inchoare, tum etiam vires implendi suggerere, ac postremò digna eos mercede remunerans sanctitatem eorum virtutibus & signis patenter dignatur ostendere. Quapropter ipsum per omnia totius boni fontem bonorumque omnium largitorem in beati patris nostri miraculis laudare desideramus Davidicum illud dicentes; *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.*

CAPUT II.

De consecratione basilicarum S. Othmari & Michaëlis Archangeli & reparatione muti.

POst translationem igitur supra memoratam evolutis trium pæne annorum spaciis cum Othmari basilica studiis devote eam ædificantium decenter jam perfecta fuisset, senior Grimaldus Ludovvici Regis Archicapellanus præfatum Constantiensis Ecclesiæ Præsulem ad peragenda consecrationis ejus sollemnia in monasterium itidem venire rogavit.

Quod dum fama vulgante populis in vicino positis compertum fuisset, videlicet quod sanctus vir de basilica S. Galli in suum deportandus esset oratorium, sacris ejus exequiis interesse cupientes monasterium catervatim adire cœperunt. Episcopus autem die statuta superveniens ecclesiam sui ipsius nomine sollemniter dedicavit, ac deinde sacrati corporis membra aggressus quasdam ex eo particulas pro reliquiis deinceps condonandis seorsum reposuit, cætera autem manu sua honorifice involvens in sarcofago novo collocavit, illas quoq; illatas, quas narratione superiori in ejus tumulo retulimus fuisse repertas, eatenus incorruptas atque omnimodis illæsas perdurasse miratur, &

quasdam ex eis involutas sacro itidem pectori superposuit, alias vero pixide recondens superventuris temporibus pro sanctitatis ejus testimonio conservare præcepit. Posthæc autem nobis omnibus sacris vestibus sollemniter paratis, Præsul ipse, data in altum oratione, Presbyteros, qui astabant, virum Dei foras deportandum levare commonuit, nec mora, cum crucibus & cereis atque turribulis sanctus vir ecclesia deportatur, eademque hora mutus quidam ejus, ut credimus, meritis loquendi officio mundatur. Cujus tamen persona, utpote vilis, quia nobis eatenus incognita extiterat, ideo miraculum, quod in se patratum, referebat, primo credere dissimulavimus, sed cum ex pago, qui vocatur Aragoevve, se fuisse asereret, à parentibus ejus aliisque qui eum bene noverant, nostrorum postea inquisitione verum esse didicimus. Tum vero omnes nos laudes ac melodias canendo, comitante numerosa populorum multitudine, debita cum veneratione corpus cari patris prosequimur. In prato autem orientem versus constituto paulolum presso gradu terratenus prostrati adoravimus, surgentesque pias ejus exuvias singillatim subire ac superjecta velamina devotione humili cœpimus osculari. Quo facto, cum veneratione maxima ad monasterium properantes sanctasque reliquias in suam basilicam introducentes gratias Deo debita cum laude retulimus, qui tantam nobis lætitiam conferre dignatus est. Quanti ibi jocundantium fletus, quantique exultantium oborti fuerint singultus nequaquam enarrare valemus, quippe qui nec ipsas Dei laudes crebris singultibus intercepti absque lacrimis proferre potuimus, præcipueque venerandus pater noster Grimaldus tripudiantium lætitia motus à lacrimis se continere nequivit agens Deo gratias, quod suis in temporibus in loco etiam sibi commendato tantum decus, taliaque omnipotentis Dei beneficia videre promeruit. Ad hujus quoque lætitiæ cumulum Augiensis cœnobii Abba cum quibusdam ipsius loci fratribus eadem hora supervenit, fratresque ex monasterio, quod Campidona vocatur, ab Abbate suo missi hujusce modi exequiis talibusque se interesse gaudiis gratulabantur. Episcopus autem interea sacras pii patris exuvias in archa saxea recondens altario subposuit, sicq; missarum celebratione sollemniter peracta benedicens populum abire permisit. Facta sunt autem hæc anno incarnationis Dominicæ octingentesimo sexagesimo septimo sub piissimo Rege Ludovvico, supra memoratis Principibus pastoralis officii functione curam Ecclesiæ Dei strenue agentibus, VIII. Kalendarum Octobrium die, quarta feria, indictione prima. Die vero sequenti, ut honore beati viri latius augmentaretur memoratus Præsul ex reliquiis ejus, quas pridem hujus rei gratia seorsum eum posuisse retulimus, primo sibi tulit, deinde Abbati ex Augia & fratribus de Campidona cæterisque religiosis, utique ac venerabilibus viris aliquas ex eis particulas, prout sibi visum fuerat, commendavit, nobis præsentibus omnes eos sollicite commonens, ut per omnia honorifice digneque eas tractare curarent. Quibus peractis, beati Archangeli Michahelis ecclesiam consecravit, multoque chrismate sacro confirmans salutatis fratribus lætus cum suis monasterio decessit. Altera autem die Abbatem ex Augia fratresque ex Campidona cum laudibus & cantilenis extra monasterium prosequentes post fraternæ dilectionis colloquia dato pacis osculo ad sua cum gaudio remeare permisimus.

CAPUT III.

Quod per reliquias sancti viri etiam in locis aliis plurima sint, ostensa miracula.

FInita relatione, qualiter vir beatus in suam translatus fuerit basilicam, ne fastidioso forte lectori protractus in longum sermo turbata mente rugam frontis ingereret, aliqua ex sanctitate ejus indiciis, quæ ipsius clarescentib⁹ meritis ibidem postea manifesta fuisse perspeximus, in calce hujus conscriptionis strictim ac succincte subjungere curavimus, non utique omnia, quæ vel ipsi facta vidimus, vel ab aliis patrata esse comperimus, huic opusculo inserentes, sed ex multis pauca atque à nobis prospecta in unum colligere volentes. Cuncta enim hæc facile enarrari posse non credimus, præsertim cum in locis plurimis non ad nos tantum, sed ad alios quoque pertinentibus, quæ sacris ejus pignoribus ditabantur, tam multa cottidie miraculorum signa effulserint, ut nec verborum facundia proferri, nec stili instantia absque labore valeant comprehendi. Quapropter his interim omissis, ad ea nos tantum scribenda convertimus, quæ & nobiscum omnimodis facta cognovimus, & apud livoris expertos attestationi sanctitatis ejus sufficere posse confidimus.

CAPUT IV.

De servo cujusdam pedem vulnerato meritis S. Othmari sanitati restituto.

QUidam paterfamilias multorum apud nos cognitioni notissimus servum quendam habuit, qui operis quippiam faciens casu pedem vulneravit. Pes verò ipse protinus in tumorem versus adeo vena-

venarum contractione debilitatus est, ut ambulandi facultate penitus privaretur. Hanc ob causam sustentaculum quoddam geniculo supponens gressum, quem pedis infirmitas denegabat, per annum fere integrum fulciendo sublevare curabat. Is cum ad B. Othmari suffragia venisset, ante ejus altare prostratus oravit, confestimque, soluto pede relictoque sustentaculo sanus abscessit.

CAPUT V.

De alio pedem cum tibia ad posteriora retorto interventu viri Dei correcto.

NEc multo post alius quidam pedem cum tibia altius terra levatum, & ad posteriora contractum non ad subsidium itineris, sed ad ponderis potius gravitudinem ferebat. Hic die quadam baculis suffultus monasterium devenit, & B. Othmari oratorium ingressus coram altari ejus stando, cum oraret, pes ipse cum tibia solutus protenditur, sonitumque modum fracti quondam ligni crepitando emittens corrigitur, nec mora suo restitutus officio ferentem se ferebat, portantemque grata mercede remunerans deportabat.

CAPUT VI.

De sanctimoniali fœmina in vigilia Pentecostes a templo quondam Spiritus Sancti, sed nunc uno cum eodem Spiritu effectu, post diutinam cæcitatem illuminata.

SUb ipsius anni spatio sanctimonialis quædam de oppido, quod Basilea dicitur, ante annos quatuor utrisque luminibus orbata sororis suæ ducatu ad monasterium tendendo pervenit, ibique tribus fere hebdomadibus cæcitatis tenebris adhuc involuta permansit. Annuo autem cursu accedente festivitate, qua Catholica per orbem ecclesia S. Spiritus adventu lætatur in sabbato, quod eam præcedens ipsi quoque imminet, cum multitudo populi more solito orationis causa monasterium adiret, sanctimonialis ipsa inter alios, qui advenerant hora diei quasi quarta ante beati viri tumbam oratura, prosternitur, ibique aliquantisper orando lumen, quod amiserat, recepit, multisque in unum convenientibus perspicuitate hujus miraculi magnæ admodum lætitiæ causa fuit.

EXPLICIUNT MIRACULA S. OTHMARI ABBATIS.

S. THEODORI EREMITÆ
DE VITA S. MAGNI CONFESSORIS SODALIS SUI.
LIBER I.
AB
ERMENRICO ELEWANGENSI MONACHO
EMENDATUS ET DISTINCTUS.

CAPUT I.

IN tempore illo, cum B. Columbanus simul cum B. Gallo diversa loca perlustrarent ad diffamandum verba Dei, & peregrinandi causa in Hibernia pervenirent, quidam frater nomine Magnoaldus ex præfata patria Hiberniæ procreatus pulsare cœpit aures B. Galli discipuli S. Columbani ita alloquens: B. Magister & Domine, video vos in servitio Dei tantum sollicitari, ut heremum concupiscentes aliquantisper ibi morantes feræ, bestiarum scilicet, ursorum, bubulorum, luporum, multitudo frequenter, & ad vestrum imperium recedant. Unde vestris vestigiis provolutus deposco, ut spretis faleramentis seculi & præsentium pompam facultatum temnens æterna præmia capere merear. Quod Beatus Gallus cernens ad medicamenta concurrere, uniusque cœnobii septa, ubicumque Dom. juberet, per ejus orationem concupisci, B. Columbano hoc indicans obtulit eum illius obtutibus scisitans ab eo consilium & voluntatem. Cui B. Columb. respondit: Pergentes, fili, in heremum voluntatem probemus, utrum desideratum arripias iter, an non. Pergentes ergo simul tertium adolescentem nomine Soniarium in comitatu sumunt, & ad destinatum locum pervenerunt unius panis tantum cibo contenti. Cumque jam tertius transisset dies, nec quicquam panis fragmentum remansisset, horaque refectionis appropinquaret, imperantur à patre, ut per prærupta ruris eant, atque adima vallis perveniant, & quicquid ad cibum opportune reperiant, deferant. Ovantes illi per concava vallis transeuntes invenerunt capturam piscium olim à pastoribus consertam in amne, qui vocatur Lignona, undisque obpositam. Quod inspicientes & Deo gratias agentes,

sumentesque tres, quos repererant pisces, & venerabili patri præsentaverunt. At ille nempe Spiritu S. plenus noverat sibi passim à Domino dapes paratas, & cum gratiarum actionibus sumpserunt cibum, & post cibum iterum gratias Conditori agentes. Quod inspiciens Magnoaldus sequens B. Gallum læto animo promittit se eorum imperiis pariturum, & Christo Dom. jugiter serviturum. Quem vir S. Columbanus suis beatis manibus receptum in obedientia posuit, donatumque juxta magnificentiam suam nomen imponit dicens, Magnum te faciet Dominus in sapientia & astutia, à cujus magno nomine Magnoaldus voceris, addens iterum, cognita tibi sunt omnia ministeria monastica, à quibus cognomen habebis Magnoaldus, factoque Monacho reddidit ei clavem cellarii, statimque divinum in eo manifestatur miraculum. Nam cum hora refectionis appropinquaret, & minister refectorii Soniarius cervisiam administrare conaretur, vas, quod tiprum nuncupant, ad cellarium deportavit, & ante vas, quo cerevisia condita erat, apponit, tractoque ferraculo meatus in tiprum currere finit, quem subito patris imperio Magnoaldus Soniarium celeriter vocavit. At ille ardens obedientiæ igne observare meatum oblitus pernici cursu ad beatum pergit virum, & ferraculum, quod duciolum vocant, manu ferens ante conspectum B. Magnoaldi astitit, videntibus sanctissimis viris Columbano & Gallo. Postquam autem sibi vir Dei Magnoaldus, quæ voluerat imperare, deprompsit, interrogavit eum, quid est, Soniari, quod tenes in manu tua? At ille viso ferraculo recordatus negligentiæ velociter ad cellarium rediit, æstimans nihil in vase, de quo cerevisia decurrebat, remansisse. Intuitus ergò vidit tiprum in tantum cerevisiam crevisse, ut non jam plus profunditatis in vase quam supra vas cumulata altitudinis habere videretur, & necminimam stillam foris cecidisse. Præfatus verò Soniatius illud miraculum magnum inspiciens ad pedes B. Magnoaldi accessit, narrans ei, quæ de sicera vidit. Ille pavore perculsus quid agere deberet ignorans, conscitus perrexit ad Winiachum Presbyterum, quem assumens secum ad cellarium duxit, & omnia secundum narrationem pueri Soniarii invenit. Corruit ergo ad pedes ejus ita locutus est: Domine Winiache, quid dicturi sumus Domino patri B. Columbano, si hæc audierit? At ille respondit, absit frater, ut misericordia Christi tam sanctum virum tam pium patrem nostrum debeat celari, qui absq; nostra narratione per spiritum, & cum Deo omnia, quæ facta sunt, recognovisse lætatur. His dictis concito gradu perrexerunt ambo, veneruntque ad pedes Columbani, & narraverunt ei omnia, quæ acciderant. Quibus B. Columbanus ait: Fratres, hoc non meis meritis actum est, sed intercessione viri istius Magnoaldi. Ille hoc audiens prostravit se ad pedes ejus, & dixit: Domine, noli hoc dicere, quia scio pro vestris sanctis meritis hoc actum esse, non meis. Respondit B. Columbanus: tace frater, scio utique. Nam ego vidi Angelum Dei præcedentem te, quando Soniarium vocabas, qui facto signo crucis supra tiprum stetit sicera in modum coronæ, sicut vidistis. O magnum divinæ potentiæ donum, qui adhuc neophico suo servo tantam gratiam conferre dignatus est, ut jam Magnus inter fratres voceris. Adhæc B. Magnoaldus gratias egit Deo in corde suo de tanta misericordia sua.

CAPUT II.

EO itaque tempore, cum sub quodam scopulo inter vasta heremi jejunio corpus afficerent B. Columbanus & Gallus, nihilque aliud præter ruris poma in cibos capere valerent, venit quadam die assueta aviæ verocitatis fera ursus, cœpit necessarios delambere cibos ac passim poma ore detrahere. Cumque jam hora refectionis advenisset, dixit Columbanus ad B. Magnoaldum, frater Magnoalde, cognita sunt tibi poma meliora, & defer nobis consuetam mensuram pomorum. Qui cum abisset, ursum inter densas frutices rubosque pervagare perspexit, ac poma lambendo carpere, vidensque eum Magnoaldus jussum patris implere volens timuit valde, sed confortatus in Domino muniens se signaculo S. Crucis ait ad feram: In nomine Domini mei Iesu Christi ista pauliser, usque dum eligam poma, quæ patribus nostris ferenda sunt, & tibi partem ex aliis deinde comedendi. Mira in fera obedientia severitatis suæ oblita stetit caput inclinatum tenens. Tunc ille divisit virga frutices & rubos, quæ poma ferebant, elegitque partem ex his, quæ juxta viri Dei imperium meliora erant ad opus suum ferenda, aliamque partem dedit feræ, ut comedat. Ajebat itaque, comede ista tu, aliaque in usus viri Dei Columbani & Galli reserva. Fera ergo in tanta obedientia extitit, ut nequaquam ex prohibita sibi parte ausa esset capere cibos, sed in segregata permissa sibi fructicum parte tantummodo pabula requisivit. Alia verò die iterum B. Magnoaldus inquirens poma invenit salva & bene reservata, gratias agens Deo ait ad feram: In nomine Domini, ita age cottidie. Audiens autem fera, poma procul dubio salva reservavit, quoadusque vir Dei in illo loco commoratus. Quarta v. die iterum Dominus cibum præbens suis discipulis tanta copia alitum advenit, ut omnem planiciem loci illius adimpleret. B. vero

Magno-

Magnoaldus hoc videns intellexit ob necessitatem patris suorumque à Deo has dapes terra diffundi, & ait ad B. Gallum: Jubeat hæc pater altilia capere ad opus fratrum, si placet, quoniam à Deo data sunt. Hæc Gallo ad Magistrum suum deferente, ait B. Columbanus: Tu Magnoalde, qui in nomine Domini ursо jussisti reservate poma ad opus nostrum, fac iterum juxta tuum nomen magnum opus, & impetra à Deo, ut volatilia maneant, donec capiantur à fratribus ad usus necessarios. Ille mirans, quomodo palam factum fuisset, beato viro de fera, tamen non audebat interrogare, sed jussu ejus prosternens se in orationem pariter cum B. Columbano & Gallo orabat. Erigens autem se Abba dixit Magnoaldo, surge, præcipe capere aves. Surrexit Magnoaldus gratias agens conditori, cœpitque aves capere cum reliquis fratribus. Miraculum valde mirum & stupendum, capiebantur aves, prout patris imperium erat, nec abscedere pennigera fuga nitebantur, donec B. Magnoaldus ait: Si patri nostro placet, habemus per triduum aves sufficienter, & ideo bonum est, ut recedant. Sicque alitum phalances abire jubet, & sumpto volatu, quæ remanserant, recesserunt. Sicque divina misericordia ex vicinis urbibus frumenti copiam per bonos viros in gyro manentes ad B. Columbanum per manus felicis Galli & B. Magnoaldi direxit.

CAPUT III.

INterea venit cogitatio in mentem, quatenus Sclavorum terminos adiret, eorumque cæcas mentes evangelica luce lustraret, & ab origine per avia errantibus veritatis viam panderet. Cumque hæc beatis Gallo & Magnoaldo narrasset, & ita patrare se velle profiteretur, Beat. Gallus dixit Magnoaldo: Frater, quid tibi de isto itinere nostri Abbatis videtur? Respondit, Domine, perquirite in primis voluntatem Domini, & postea, si dignum duxeritis ad proficiscendum, proficiscamini Hoc audiens B. Columbanus jussit triduanum jejunium fieri, Domini misericordiam implorans, ut eis indicaret suam voluntatem. Tertia verò nocte Angelus Dei per visum illis tribus apparuit, & ambitu parvo quasi solet paginali stilo orbis describi circulum mundi compage monstravit dicens: Cernitis, inquit, quod maneat totus orbis desertus? Dicite Columbano, perge dextra levaque, ut comedas laboris tui fructus? non est tibi opus illuc properandi. Hæc audiens B. Columbanus intellexit per visionem similiter sibi monstratam non esse gentis illius in promptu fidei profectum, & ideo quievit in loco solummodo contentus unius ministri Magnoaldi, qui & Magnus, famulatu, donec aditus ad Italiam viam panderet.

CAPUT IV.

INterea orta est lis inæstimabilis inter Theodoricum Regem & Theodebertum: utrisque namque gentium robore in invicem superbientibus. Inter quæ vir Dei ad Theodebertum venit, isque eum infra suos fines libentissime recepit, deditque ei optionem, quacunque in parte voluisset experimento quærere locum, qui sibi & suis placeret ad habitandum. Inquisitoque loco audivit à beatis viris Gallo & Magnoaldo, qui jam perlustrata habebant spacia locorum, laudabilem locum fore infra Germaniæ terminos situm in Alamannia circa Renum fluvium oppidumque olim dirutum, quem Brigantium nuncupabant, quem procul dubio ratum ducebant, fore, ut impetraretur à Rege, & partem saltus ipsius juxta ipsum oppidum stantem, ubi apta loca invenire quiverant ad manendum. Dedit ergo eis Rex juxta petitionem ipsorum præfatum oppidum locaque vasta intus in saltu consistentia, sed non plurima, nisi pauca, ubi invenire potuissent apta ad cellulam construendam. B. verò Gallus, cum S. Magnoaldo, fratribus, qui jam ex Luxovio venerant, ad eum simul cum B. Abbate relictis, ipsi ingressi sunt in saltum, & in eo huc illucque pergentes diversaque loca circuentes repererunt infra ipsius saltus terminos loca vetusta & famulis Dei ad omnem oportunitatem congrua, proximasque nationes undique haberi ad prædicandum. Reversi ergo iterum ad virum Dei laudaverunt loca, quæ invenerunt. Quibus vir Dei ait: pergemus illuc, & moremur aliquod spatium temporis ibi, & construamus cellulam, usque dum Dominus det nobis aditum proficiscendi in Italiam. Perrexerunt ergo ad lacum Brigantinum, in cujus littore invenerunt locum antiquum destructum, qui vocatur Arbona ibique morati sunt construentes cellam expectantes eventum inter Theodoricum & Theodebertum.

CAPUT V.

CUmque hæc agerentur ab illis seditione firmata inter Theodoricum & Theodebertum ortum est bellum juxta Tulbiacense castrum, ibique prælio inito innumera hominum multitudo ex utroque exercitu perierunt. Victus tamen Theodebertus fugit. Ea ergo hora, qua apud Tulpiacum illud bellum commissum est, vir Dei Columb. operantibus sanctis Gallo & Magnoaldo cum cæteris fratribus qui ex Luxovio venerant, supra truncum querci putrefacti sedens librum legebat, quem sopor oppressit. Sopitus dormiensque inter duos quid ageretur Reges vidit. Expergefactus ministrum vocat Magnoaldum, qui & Magnus, cruentamque Regum pugnam indi-

indicat, & humanum sanguinem multum fundi suspirat? Respondit Magnoaldus prostratus ad pedes ejus, & ego, Domine pater, sopore oppressus jacebam subter unam arborem abietis, & videbatur mihi simul cos conflictum inter se habere, arreptoque baculo volebam percutere Theodoricum & liberare Theodebertum, sed prohibuit me species quædam dicens: non est tibi necesse, quoniam Dominus cito vindicabit magistrum tuum Columbanum de eo in interitum ignis. Illico evigilans festinabam huc ad vos venire, & enarrare hanc visionem vobis interim me clamante. Dum ergo mirarentur ambo de his visionibus, alius minister astans Eunochus nomine temerario conatu ait: Pater mi, tuis precibus præbere deberes suffragium Theodeberto, ut hostem communem Theodoricum debellet. Cui B. Columban. ait, stultum ac religionis alienum administras consilium, Non n. Dominus ita vult, qui nos pro inimicis nostris orare præcepit. Et Magnoaldus inquit: vere, Domine, vestra sanctitas bene de hoc sentit, quoniam in arbitrio justi judicis esse debeat, quid de eis fieri velit. Theodoricus ergo persecutum Theodebertum deprehendit, & ad aviam Brunehildam direxit. Ipsa eum clericum factum non post multos dies impie nimis perimi jussit. Theodor. itaque morans penes Metense oppidum divinitus percussus inter flagrantis ignis incendia mortuus est, & B. Columbanus à Deo vindicatus. Porro Lotharius collecto exercitu fines regni, quæ suæ ditioni debebantur, recepit, peremptoque Sigiberto, qui ei resistere volebat cum quinque filiis Theodorici. Brunehildam vero captam indomitorum equorum caudis ligatam miserabiliter vita privavit. Memor vero prophetiæ viri Dei funditus radicitusque deleta Theodorici stirpe trium regnorum solus potitus est monarchia. Cognoscens quippe in hoc facto viri B. Columbani prophetiam in omnibus impletam fore præfatus, Lotharius voluit B. Columbanum magnis honoribus ditare: sed ille hoc respuens, relicta Gallia atque Germania, Italiam ingressus est, ubi ab Egilolfo Longobardorum Rege honorifice susceptus est, largita ei optione, ut infra Italiam quocunque in loco voluisset, habitaret. Qualiter autem B. Gallum & Magnoaldum in Alamannia reliquit, non est silendum, quoniam Dei consultu actum est.

CAPUT VI.

PEragratis ergo locis circa lacum Turicinum, & pervenientes ad caput laci ipsius in locum, qui Tuconia dicitur, inde venerunt ad lacum Brigantinum ad præfatam cellulam, quam ante construxerant, prædicantes populo Christum colere, & simulachra vana & surda in frusta comminuere. Ob quam causam zelo Diabolico populus inflammatus propter simulachra diruta & in frusta comminuta cœperunt cum Sigiberto Principe tractare, ut eos à finibus suis ejiceret. Egit autem hoc arte sua Diabolus, ut populum, quem in præsentia lucis per prædicationem beatorum virorum amittere cœpit, discedente sanitatis fulgore tenebris occuparet antiquis. Igitur sancti viri molestè ferentes, quod se depellerentur amabili, consilio communi inito, Italiam petere decreverunt, dicentes: Deus, cui servivimus, Angelum suum mittet nobiscum, qui nos perducat ad Egilolfum Longobardorum Regem, ubi, ejus clementia præparante, humanos affectus & pace plenum habitationis locum inveniemus.

CAPUT VII.

IGitur cum jam proficiscendi tempus instaret B. Gallum repentina febris invasit. Pro qua re advolutus Abbatis sui pedibus indicavit se infirmitate vehementi laborare, ideoque propositum iter non posse perficere. Ille verò existimans eum pro laboribus ibidem consummatis amore loci detentum viæ longioris detractare laborem, dixi ei: scio jam, frater, tibi onerosum esse tantis pro me laboribus fatigari, tamen hoc discessurus denuncio, ne, me vivente, in corpore missam celebrare præsumas. Et cum ei licentiam per se conversandi dedisset, viam ingressus est abeundi. Audiens hoc Magnoal, procidit ad pedes ejus & dixit: Domine, quid me vis agere? si reliquero eum absque adminiculo erit & deficiet, tamen sequar te, si volueris, ipso relicto sicut Petrus secutus est Deum, relictis retibus suis. Respondit ei B. Columbanus, scio, te, Magnoalde, magnum futurum esse, & lucrari Deo ex populis orientalibus plurimum, ideoque noli mecum proficisci, sed relinquo te & Theodorum fidelissimum nostrum Galli obsequiis parituros, ut cum omni diligentia ejus recuperationi serviatis. Dico tamen tibi, Magnoalde, quod te volo esse actarum, & quomodo cum eo morari debeas. Futurum est enim, ut peractis aliquot diebus diaconatus officium ab Episcopo Constantiensi accipias, sic volo, ut moreris cum Gallo, usque dum tempus veniat, me ab hac luce discessurum. Itaque si fieri potest, ut, me ægrotante tibique Spiritu Sanct. revelante, ad me venire potueris, gratum mihi est, alias me defuncto, quoquo modo sit, Domino annuente, tibi revelatum erit, sicque accelerare festina ad sepulchrum meum, & ad fratres meos, ut inde accipias epistolam

epistolam meam & cambocam, quam affer Gallo, ut eum absolvas à meo judicio. Nuncio autem tibi, quia defuncto Gallo post triennium vastandum erit sepulchrum ejus à raptoribus, te & Theodoro inspiciente, & ut hoc actum fuerit, restaurato sepulchro ejus, festina properare ad locum, ubi auditum habemus, quod Sanct. Narcisius Episcopus Diabolo præcepit Draconem interficere, ibique Domino cooperante plurimos ad fidem Christi convertens animas lucraturus eris, atque habebis ibi nomen tibi à Deo impositum, & vocaberis à populo terræ illius Magnus propter fidem, quam prædicaturus eris convertens eos ex inanitate & cultura Dæmonum ad fidem Christi. Ibi enim occurrent tibi Dæmones multa mala tibi ingerentes, sed tu confortatus eris à Domino, qui te illuc deputavit ad morandum atque manendum. Et his dictis profectus est.

CAPUT VIII.

NOn post multum verò temporis Beat. Gallus divina pietate convalescens, postquam filiam Ducis Gunzonis à Dæmonio liberavit, oblatumque sibi ab eodem Principe Constantiensis ecclesiæ pontificatum humiliter recusavit, misit epistolam ad Iohannem Diaconum rogans eum ad se venire. Qui cum venisset ad eum, erudivit eum divinorum librorum scientia, & cooperante gratia Dei, constituit eum coram Duce plenum scientia & virtute, atque divinarum scripturarum intelligentia, dicens: Hic est indigena vicinorum locorum, cui merito testimonium potest aptari, quod sanctum virum decet, divino eum credens electum judicio vobis profero eum promovendum. Cumque hac attestatione vir sanctissimus Iohannem laudaret, Dux cum electione populi congregatione collecta cæterorum Episcoporum Pontificatum Constantiensis civitatis ei tribuit, & à vicinis Episcopis ductum ad altare sollemni benedictionis officio ordinaverunt Antistitem. Doctor itaque venerabilis, his perpetratis, memor prophetiæ Sanct. viri Columb. quam prædixerat de diaconatus officio B. Magnoaldo fore futurum à Constantiensi Episcopo, inter multa salutiferæ consolationis verba hæc sæpius inculcavit, ut B. Magnoaldum, qui erat jam cum eo omnium veneratione sublimis congruo tempore adveniente, initio quadragesimali, primo Sabbati jejunio transacto, divino eum commendaret judicio ad diaconatus officium peragendum, cui Iohannes Episcopus ita respondit: Magister, paterna sollicitudine mecum his diebus cum relinque, ut adveniente jejunio quadragesimali faciam, quod hortaris. Quo audito, Beat. Gallus Iohannis familiaritate confisus ei Magnoaldum paterno commendavit amore. Perveniente autem sancta sollemnitate venturæ quadragesimæ, B. Magnoaldus, accepta à Iohanne Antistite sacra benedictione diaconatus officii, reversus est cum gratiarum actionibus ad cellulam B. Galli Abbatis.

CAPUT IX.

DIe itaque quadam, dum post laborem matutinalis officii quiescendi gratia lectos suos revisserent, primo diluculo vir Dei vocavit Magnoaldum Diaconum suum dicens illi: Instrue sacræ oblationis ministerium, ut possim divina sine dilatione celebrare mysteria. Et ille, num (inquit) tu pater missam celebrabis? Dixit ergo ad illum, post hujus vigilias noctis cognovi per visionem, Dominum & patrem meum Columbanum de hujus vitæ angustiis hodie ad paradisi gaudia commigrasse. Pro ejus itaque requie sacrificium salutis debeo immolare. Et signo pulsato cœperunt missas agere, & precibus insistere pro commemoratione B. Columbani. Finito sacræ devotionis officio venerabilis Gallus dixit ad Magnoaldum Diaconum: Fili, non tibi grave videatur petitionis meæ pondus, & arripe viam, & Italiam petito, pertransiensque usque ad monasterium, quod Bobium nominatur, diligenter perquirito, quid actum sit circa Abbatem meum. Nota ergo diem & horam, ut, si eum compereris defunctum, possis agnoscere, utrum visio mea veritatis fulciatur effectu. Hæc ergo omnia sollicita investigatione perdiscens regressus nunciabis mihi. Diaconus ad pedes magistri devolutus, ignotum sibi iter conquestus est: sed vir benedictus voce blanda eum, ne timeret, ammonuit, perge (inquiens) & Dominus diriget gressus tuos. Hac consolatione roboratus pii Doctoris alumnus præcepto paruit, & accepto benedictionis viatico viam festinanter aggressus est, memor Prophetiæ B. Columbani, qui asseruit, eum venturum esse ad sepulchrum suum in Italia, & baculum suum assumere, sanctumque Gallum per eum absolvere. Cumque pervenisset ad monasterium, ut volebat, invenit omnia ita contigisse sicut patri suo per visionem fuerant revelata. Mansit autem ibi una nocte, & accepit epistolam à fratribus ad Beat. Gallum continentem transitum venerandi Columbani, qui & baculum ipsius per manum Diaconi transmiserunt dicentes, Sanct. Abbatem ante transitum suum jussisse, ut per hoc notissimum pignus Gallus absolveretur.

Dimissus autem ab illis iter acceleravit, & prospere in omnibus agens die octava pervenit ad Dominum suum & patrem ferens epistolam relationis & absolutionis indicium. Lecta epistola Sanct. Gallus carissimi patris amorem pleno retinens corde lacrimas uberrimas profudit, & collectis fratribus causam mœroris aperuit. Deinde tanti patris memoria precibus sacris & sacrificiis salutaribus frequentarunt. Commoratus est autem B. Magnoaldus cum S. Gallo fere annos decem post perpetratum iter ab Italia: decimo verò anno defunctus est B. Gallus.

S. THEODORI EREMITÆ
DE VITA S. MAGNI CONFESSORIS SODALIS SUI.
LIBER I.
AB
ERMENRICO ELEWANGENSI MONACHO EMENDATUS ET DISTINCTUS.

CAPUT I.

POst transitum igitur B. Galli relictus est Magnoaldus & Theodorus in cella ipsius. Prostraverunt se in orationem Domini misericordiam implorantes, ut disponeret iter eorum secundum suam voluntatem partibus orientis, ne quasi fraudulenter abscedentes B. patris corpus relinquerent, memores iterum prophetiæ B. Columbani, qua prædixerat venturum fore B. Magnoaldum in heremo orientali ad fontes Alpium Juliarum, ubi B. Narcissus Episcopus Tolosanæ civitatis jussit Diabolo Draconem interficere, quando sanctam Aram convertit ad fidem. Sequenti verò nocte per visionem B. Magnoaldo demonstratum est, ut fiducialiter pergeret, Dominique sibi adminiculum semper nosse adesse. Facto igitur mane iterum orationibus attentius exorati sunt, ut Dominus eis demonstraret viam & voluntatem suam. Adveniente ergo meridie Presbyter quidam ex ipso pago advenit nomine Tozzo, qui jam auditam habebat famam B. Galli, & ideo ad sepulchrum ejus veniebat ferens ardentem cereum in manu, quem quidem miro modo illuc attulit, scilicet ut quando noctu proficiscebatur cereus ardebat, & nullo modo a vento extingui poterat; die verò astante, lux ab ipso cereo per se illico subtracta est. Cumque viderent eum B. Magnoaldus & Theodorus venientem, cereum quippe nihil per ardorem minui admirantes obviaverunt ei & interrogaverunt, unde veniret. At ille per ordinem exposuit, unde erat, & quomodo ei revelatum fuit, ut visitaret sepulchrum B. Galli, immo eos, quos inveniret, velle proficisci ad partes orientales, recto itinere duceret, usque dum ad locum desideratum venirent. Illi autem hæc audientes prostraverunt se in orationem Dominogratias agentes, qui talem Ducem eis ostendere dignatus est, & neque per angustam viam errare permitteret, & tunc demum susçipientes Presbyterum deosculati sunt eum, & duxerunt in ecclesiam ad sepulchrum B. Galli, factaque oratione miserunt eum in hospitium suum tribuentes ei prout poterant, necessaria, & conviatorem eligentes. Sicque præfatus Presbyter pernoctans cum eis orto mane orantes coram sepulchro B. Galli, & benedicentes Deum, atque valedicentes fratribus, qui ibi erant, simul profecti sunt. Arripientes verò iter juxta lacum Brigantinum relinquentes eum in sinistra parte usque ad locum, qui dicitur Brigantium, pervenerunt, ibi morati sunt duos dies. Tunc verò illis ibi commanentibus, cæcus quidam, qui multorum hominum cognitioni pago in illo consistentium notissimus erat, obvius fuit Beat. Magnoaldo postulans ab eo alimentum necessarium. Ille autem reminiscens Apostolicæ sententiæ dixit: Non sum ego dignus, me æquiparari ejus sanctitati, qui dixit, *argentum & aurum non est mihi*, sed in nomine ejus, qui & ipsam potestatem dedit, ut faceret, quod fecit, & cœcum illuminavit, aperire oculos tuos imploro, ut videas, & manibus tuis laborando victum acquirere possis. Et hoc dicto linivit oculos cum saliva sua, nec mora, plurimo sanguine ex oculis ejus prorumpente aperti sunt, & videns corruit ad pedes ejus & dixit, Domine, quoniam Magnus es tu & magna opera tua, ideoque si vis, sequar te, quocunque ieris. Ille respondit, si vis Domino quidem servire, sequere me. Sicque post signum hoc perpetratum ab incolis terræ illius vocatus est Magnus, & profecti sunt ambo, scilicet B. Magnoaldus & Theodorus, secutusque est eos cœcus Domino gratias agens de recepto visu, comiteturque cum eis Dux itineris præfatus Presbyter nomine Tozzo.

CA-

CAPUT II.

VEnerunt itaque post aliquos dies ad locum, qui vocatur Campidona, ibique reppererunt oppidum valde amœnum, sed penitus desertum. Tunc interrogavit B. Magnoaldus Presbyterum, quomodo ille locus vocitaretur, vel fluvius, qui ibi defluebat; Ille respondit, locus iste ab incolis terræ hujus sæpissime visitatur & vocatur Campidona, sed non ausi saltim una nocte hic manere propter diversa genera vermium, qui hic sunt. Fluvius verò vocatur Hilara: hilaris autem non est, quoniam multos homines conturbat propter velocissimum suum cursum, eosque potius in mœrorem vertit quam in hilaritatem. Nos autem oportet velocius transire, ne vermes nos hic esse sentiant: quoniam si senserint, magnum impetum faciente super nos ad devorandum. Plurimos namque homines, qui causa venationis huc venerunt, devoraverunt, non permittentes eos saltim una nocte hic jacere. Respondens B. Magnoaldus dixit, vere Dominus noster Iesus Christus potestatem habet similiter hos vermes, de isto loco ejicere, sicuti habuit ejiciendi ursos & lupos cæterasque feras, immo & vermes, nec non & Dæmones per orationem Domini & Magistri nostri Galli de loco, quem ipse elegit ad construendam cellulam, & ad corpus suum sepeliendum. Nos ergo, permittente Domino, oportet hac nocte hic manere, & dixit ad Theodorum: frater, tuum est orare & Domini misericordiam implorare, ut nobis auxilium præbeat ad ejiciendos vermes de isto loco, & Dæmones, qui in eis latitant: quoniam à te est iste locus construendus & ædificandus. Ideoque oremus pariter, ut Dominus nos exaudire dignetur, & mundemus istum locum, qui est ab hominibus propter timorem vermium inhabitabilis: & hæc dicens prostraverunt se in orationem. Dum verò orarent, egressus est de oppido serpens magnus, qui dicitur Boa, impetum faciens super beatos viros jacentes in oratione. Presbyter ergo, qui eos ducebat, videns eum exclamavit voce magna, dicens: Heu mihi, quia huc vos adduxi, & in fugam versus simul cum eo, qui cæcus fuerat, festinabat ad unam arborem, ut se liberaret.

CAPUT III.

BEatus verò Magnoaldus confisus de Dei misericordia surrexit, & faciens signum Crucis coram se arripiensque camboca, quam à Sancto Gallo acceperat, & crucem, quam secum gerebat, perrexit in occursum vermi & dixit: Impero tibi in nomine Domini mei Iesu Christi, ut hic jaceas, & Diabolus, qui in te latitat, ipse te interficiat adjuratus per Deum vivum & verum. Et cum hoc dixisset, percussit cum cum camboca in caput, & confestim vermis crepuit medius & mortuus est. Cæteri verò vermes, qui intus in oppido & circa ipsum oppidum morabantur omnes in fugam versi sunt, & nusquam comparuerunt. Sicque mundatus est locus, & morati sunt unam hebdomadam Domino gratias agentes, qui eos exaudire dignatus est.

CAPUT IV.

THeodorus itaque, ut vidit tam magnum signum factum à Domino & à B. Magnoaldo, surrexit de loco, in quo jacebat, orans, & elevatis manibus ad cœlum dixit: Domine Deus omnipotens, qui fecisti cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt, tibi gratias refero, te invoco, te adoro, tibi laudes psallo, qui nos liberare dignatus es à tanto periculo & à tali devoratione vermium. Et cum hoc dixisset, concurrit ad B. Magnoaldum, flexoque poplite osculatus est genua ejus, nec non quasi lingens manus suas & oculos dixit, vere non vocaberis ultra Magnoaldus, sed Magnus, quoniam tibi Dominus tantam gratiam contulit, ut per te iste locus purificetur non solum à vermibus, verum etiam à Dæmonibus. Ad hæc B. Magnus noli dicere, frater, non sum ego Magnus, sed minimus servus servorum Christi, qui nos liberare dignatus est à tali periculo. Tuæ ergo orationes à Deo exauditæ sunt, & ideo non meis meritis, sed de Dei jussione isti vermes recesserunt. Nunc autem voca conviatorem nostrum, & purgemus locum istum, quia Dominus vult eum præparare ad ædificandam cellam. Memento, quomodo patri nostro Sancto Gallo accidit in loco, quem ipse elegit ad manendum, ita & nobis suis meritis intervenientibus à Domino concessum est. Idcircò nulli dubium sit, quin Dominus velit sibi præparari locum istum. Presbyter vero ut vidit, eos ambos fore incolumes, descendens de arbore, ad quam confugerat, & cæcus, qui visum receperat, simul cum eo prostraverunt se ad pedes eorum, & ait Tozzo: vere Dominus est in loco isto, qui B. Magno tantam gratiam contulit, ut cum sua camboca tale signum inauditum faceret. Nunc autem fiducialiter ducam vos per deserta & angusta loca, usque ad locum, quem elegistis ad manendum, quia video, vobis à Deo tantam potestatem tributam, ut per vestra merita iste locus purificetur, & qui nunc est inhabitabilis, habitabilis efficiatur. Respondens B. Magnus dixit, præsentem hebdomadam hic moremur, ut ædificemus oraculum parvulum, ut discat populus terræ istius, qualem misericordiam eis Dominus conferre dignatus est; manseruntque ibi ipsam hebdomadam. Presbyter verò occurrit per vicina loca

sibi cognita ad homines, qui ibi morabantur, diffamans hoc signum. At illi venerunt illuc, & attulerunt alimoniam præfatis fratribus sufficientem nimis, admirantes & tanta virtute Dei & plurimi per prædicationem B. Magni Diaconi ad fidem conversi baptizati sunt à præfato Presbytero Tozzone, & Domino gratias agentes manserunt ibi colentes illam terram & construentes cellulam simul cum B. Magno & Theodoro. Transactis igitur illis diebus, pernoctantibus illis in oratione, die verò laborantibus cum matutinale officium tertia nocte oriente aurora diei surgentes celebrare vellent subito Dæmones in aere volitantes ejulantes & cum magno strepitu vel fremitu voces emittentes atque impetum quasi supra Tozzonem præsbyterum facientes clamabant, tu inimice senioris nostri & noster ut quid induxisti virum istum cum socio suo in locum istum, qui & nos & membra nostra per quæ multas animas lucrabamur à loco isto expulit?

CAPUT V.

MAgister autem illorum semper nos cum suis maleficiis sicut & iste invocato nomine Domini vincere consuevit. Iste vero non solum nosmetipsos, verum etiam membra nostra cum terribili nomine Adonai victos habet & expulsos. Hoc audiens præfatus Præsbyter tremefactus est, tamen muniens se signaculo S. Crucis festinus ad virum Dei perrexit & indicavit illi quæ viderat & audierat.

CAPUT VI.

TUnc S. Magnus pariter cum Theodoro prostraverunt se in orationem & hujuscemodi verbis Dominum deprecatus est dicens; Deus Omnipotens, ineffabilis bonitas & inæstimabilis pietas, qui nos secundum misericordiam tuam, non secundum merita nostra à membris istorum Dæmonum & à venenis mortiferis illorum eripere dignatus es; tu auditu placido has à nobis susce pretes sicut suscepisti in his ipsis verbis magistri nostri Galli, & jube hos Dæmones hunc locum deserere, ut sit sanctificatus in honore nominis tui. Et surgentes ab oratione egredientesque de oratorio audierunt Dæmones clamantes atque dicentes; tu Magne tria nomina portas in capite tuo & eum Trinitate nobis tanta mala objicis: & tu Theodore quid tibi est nobiscum? Venient dies quando non habebis Magnum juxta te, & tunc pugnaturi erimus adversum te per varios errores, homines terræ istius adversum te excitantes. S. vero Magnus respondens dixit; Miseri confitemini, scitis S. Trinitatem Dei? Et illi dixerunt, scimus eam ineffabilem esse & immensam. Et B. Magnus; nunc jam quia confessi estis B. Trinitatem, impero vobis non meis nominibus infimis, sed per immensam potentiam Trinitatis, ut hunc locum deserentes in montes desertos eatis, ubi Dominus voluerit, & huc revertendi ulterius potestatem non habeatis: Ad hanc vocem continuo Dæmones ejulantes dixerunt; Heu quid faciemus, alium Gallum hinc habemus: Iste Gallus pejor priore est, quia cum suis galliciniis nos & membra nostra pariter ejicit, sed nec in heremo manere permittit. Porro ex illa die tam pleniter abscesserunt & in fugam versi sunt, ut postea ibi non comparerent, sicque factum est ut ab illo die homines in illo loco tranquille Domino gratias agentes habitare permissi sunt.

CAPUT VII.

HIs ita gestis B. Magnus Diaconus dixit ad Theodorum, Deo age gratias frater, quia Dæmones recesserunt. Nunc bonum est, ut locus iste à te custoditus & constructus sanctificetur, ne populus istius loci, & qui deinceps venturi sunt huc ad orandum potius quam ad venandum conveniant. Theodorus respondens dixit, mi Domine, juxta præceptum tuum facio, sed ut audiero te consolidatum in loco à Deo tibi electum, veniam, & visitabo te. Et his dictis valedicentes seque invicem deosculantes profectus est B. Magnus, acceptò secum comviatore & duce itineris Tozzone præsbytero, relinquens cum Theodoro cæcum qui visum receperat. Cœpto itaq; itinere transitoque fluvio perrexit recto tramite sicut eum viator ducebat: sicque venerunt ad locum qui vocatur Epthaticus, & invenerunt ibi Episcopum S. Augustæ ecclesiæ nomine Wichpertum. Tozzo igitur propter notiam quam habebat Episcopi præcessit B. Magnum, venitque ad eum & narravit ei omnia de sancto viro, quæ audierat & viderat, seu de itinere ejus nec non de adventu suo ad eum, immo & de loco ad quem Dominus eum destinaverat ad manendum. Præfatus autem Episcopus interrogavit, de qua origine esset? Et respondit Præsbyter; Domine, sicut audivi à Theodoro, qui nunc est relictus ad Campidonam, de Hibernia provincia est ortus. Ut autem audivit Episcopus ejus famam bonam, suscepit eum benigne, cœpitque cum eo loqui atque cum honore fovere. Et moratus est cum eo paucos dies scisitans ab eo cottidie de B. Columbano & Gallo. Deinde interrogavit eum, ubi voluntas sua esset proficiscendi. Respondens B. Magnus dixit, Domino auxiliante directus sum ad locum qui vocatur Fauces, ubi prope sunt fontes Alpium Juliarum, & ubi Draco fuit, qui jubente Narcisso Episcopo à Diabolo interfectus est, quatinus Domino annuente quicquid boni ibi ædificare potuero faciã. Nunc igitur Paternitas tua decernat, quomodo

tua

tua voluntas me sit agere, quoniam ad tuum imperium prompto animo debeo facere, sicuti Dominus mihi revelaverit per os tuum. Ego autem jam senex & grandævus cupio in ultimo meo tempore illum locum si tuæ paternitati placet invisere & Deo ad serviendum præparare. Ad hæc Wichpertus Episcopus respondit, locus ille valde est angustus & inhabitabilis populo, etiam feræ diversæ ibi morantur, id est cervi, apri multi, plurimi ursi, & propter illorum multiplicationem Dominus Rex Pipinus ad suam venationem exercendam illum saltum tenet, serpentes etiam plurimi ibi morantur.

CAPUT VIII.

B. Magnus Diaconus Spiritu sancto repletus dixit; pater, talem gratiam habuerunt magistri mei Columbanus & Gallus, ut quando ad talia loca venerint Dominus noster Jesus Christus feras diversi generis per orationes illico expulerit ab illis locis, in quibus manere decernebant. Similiter ego credo in Dei misericordia, quod non permittet eos manere in ipso loco, dum advenero. Acquievit autem Wichpertus Episcopus verbis ipsius & dedit ei solamina ciborum præbens ei conviatorem supra scriptum Presbyterum Tuzzonem, & duces itineris qui eum perducerent ad locum à Deo sibi destinatum. Cumque venissent ad locum, qui vocatur Caput equi, jacebat ibi in quodam loco draco magnus, qui non permittebat ullum hominem per illam viam transire neque equum, & idcirco vocatus est ille locus Caput equi, quia omnes viatores reliquerant ibi suos Caballos, & pedestres ibant ad venandum. Cum ergo B. Magnus Diaconus in vicino loci illius veniret, dixit ad præsbyterum, frater, construamus nobis hic tabernaculum hac nocte ad manendum, & oremus Dominum, ut expellat præsens membrum Diaboli ab isto loco, atque aditum permittere dignetur nobis ad transeundum. Fecerunt itaque ut imperaverat, & manserunt ibi. In tota autem nocte non cessavit B. Magnus orare, & Domini misericordiam implorare, ut Draconem subvertere dignaretur. Circa vero mediam noctem surgens Beatus Diaconus dixit ad Præsbyterum, mitte mecum hominem qui me ducat ad locum angustum ubi Draco jacet, & respondit Præsbyter, timeo igitur ne, si te illuc induxero, ab eo devoreris. Adhæc vir sanctus, non possum timere, quia Deus illum tradet in manus meas. Pergamus ergo fiducialiter, quia qui liberavit Danielem de lacu leonum, potest & me eripere de manu hujus bestiæ. Itaque cum hoc dixisset, misit in peram suam panem sanctificatum, & in manu sua sumens picem & resinam atque Cambocam Sanct. Galli crucemque pendens collo suo perrexit & dixit; Deus Omnipotens, qui eduxit me de regione longinqua ipse sicut Tobiæ famulo suo mittat Angelum suum mecum, qui me liberet ab ore istius Draconis & ostendat nobis locum desideriis aptum salutaribus. Et hæc dicens munivit se signaculo Sanctæ Crucis, & de pane sanctificato misit in ore suo & paulolum aquæ, sicque venit ad locum ubi Draco jacebat, relinquens omnes socios in tabernaculo præter unum solum ducem itineris. Cumque vidisset eum Draco, illico surrexit impetum faciens super eum. Ille habens in manu picem & reprojecit sinam in os ejus inquiens: Adjuva me Domine Deus meus, & cum hoc dixisset confestim Draco cœpit ardere & crepens mortuus est. Ut autem ille vidit qui cum eo erat hoc peractum surrexit continuo & pervenit ad socios & dixit, surgite, egredimini & venite, quia iste magnus vir Draconem interfecit. Surrexerunt ergo & invenerunt B. Magnum Diaconum jacentem in oratione & gratias Deo referentem, dignum quippe erat, ut qui tale opus divino inchoabat amore, instantissima prece semetipsum Domino commendaret, quoniam Dominus sicut per os B. Narcissi Episcopi Diabolum compulit ut alium Draconem interficeret, ita & per manus tanti viri fecit socium ejus per ardorem ignis interire.

CAPUT VIIII.

VT viderunt autem Draconem mortuum descenderunt ad rupem, de qua idem Draco impetum facere visus est super sanctum virum. Presbyter dixit, gratias tibi agimus Domine, qui nobis talem virum & tam magnum ostendere dignatus es, ut per merita sua ista loca purificentur efficianturque habitabilia quæ antea erant inutilia. Facta vero oratione transierunt illum angustum locum, & venerunt per viam juxta Licum flumen ad locum quendam amœnum. Habebat autem B. Magnus Diaconus, pendentem in collo cruciculam, in qua continebantur reliquiæ B. Dei Genitricis Mariæ, & de ligno S. Crucis atque sanctorum Martyrum Mauricii & sociorum ejus, nec non beatorum confessorum Columbani & Galli. Invenit ergo supra præfatum flumen locum valde amœnum & à littore præfati fluminis spatio quasi cubitis triginta arborem pomiferam valde decoram suspenditq; cruciculam in ipsa & vocavit Præsbyterum atque prostraverunt se pariter coram cruciculam in orationem. Tum venerabilis vir preces ad Dominum emisit dicens: Domine Deus meus, Jesu Christe qui in hunc mundum venire dignatus es & per virginem nasci voluisti, ne despicias deprecationem meam, sed permitte nobis construere

in hoc loco oratorium in honorem nominis tui & S. Genitricis tuæ. Finita oratione cœperunt jacere fundamentum, & ædificaverunt ecclesiam. Qua perfecta rogaverunt Wichpertum Episcopum, ut veniret, & eum Domino & S. Mariæ consecraret. Venit ergo præfatus Episcopus ad illum locum admirans valde, quomodo illuc pervenire potuissent. Dedicavit ergo ecclesiam in honore B. Dei Genitricis Mariæ & S. Floriani martyris, & sic administrari cœperunt ad laudem Domini nostri Jesu Christi in illo loco divina officia.

CAPUT X.

IGitur cum fama virtutum per Confessoris sui merita, quas Dominus in illo loco exhibere dignatus est, venerabili Episcopo nota facta esset, quosdam religiosos clericos in discipulatus ejus curam commendavit, qui divino amore succensi per viginti quinque annorum curricula obtequia præbentes laudem Christi die ac nocte horis atque momentis justu ejus administrabant. Relictis itaque patri venerabili quæ necessaria erant, profectus est suprascriptus Episcopus Wichpertus ad gloriosum Regem Pipinum, qui tunc temporis totam Germaniam Galliamque regebat, cum epistola B. Columbani, quam ipse quondam ad Lotharium direxit, flagitans pro sanctis viris Gallo & Magno in regno suo consistentibus, ut eos benigne in amore Domini foveret eisque familiaria loca prout oportunum foret, pro sua gratia tribueret, & quoniam Lotharius minime hoc adimplere voluit propter diversorum inimicorum Dei infestationes, præfatus Rex propter amorem & petitionem fratris sui carissimi Carlomanni, qui propter Deum relinquens temporalem regalis gloriæ pompam monasterio se tradidit & elemosynæ suæ largitatem nec non & petitionem præfati Episcopi ipsum locum sublimare in aliquo largitionis suæ solatio dignaretur. Cumque gloriosus Princeps accepisset Epistolam compunctus ex petitione fraterna diligenter interrogare cœpit suos proceres ex Alamannia qualis ille locus esset, quem præfatus Episcopus postulabat sublimari? Tunc Dux ejus Cuntzo ex provinciis Augustæ & Retiæ respondens dixit; vere Domine Rex ille locus tenuis quidem est facultate, sed optimus ad venandum, si fœvitia serpentium non impediret. Wichpertus vero Episcopus cœpit narrare de virtutibus B. Magni, quomodo Domino adjuvante Draconem interfecit, & cæteras virtutes, quas Dominus per merita & orationes ipsius in illis locis ostendere dignatus est, vel quomodo ille locus purificaretur, ubi vir Dei morabatur. Hæc audiens gloriosus Rex Pipinus commotus valde animo dixit, in veritate comperi, quia quamvis ille locus tam tenuis sit facultate, tamen pro meritis tanti viri celebri erit diffamandus rumore, sicuti auditum habemus jam locum esse ubi corpus B. Galli requiescere videtur. Inquisivit ergo à præfato Duce, quomodo in vicinis locis potuisset tributarios invenire de eodem pago, qui vectigalia annuatim redditibus Regiis inferre deberent. Et invenit in ipso vicino loco pagum, qui vocatur Keltinstein sibi per omnia annuatim tributa persolvere. Inter cætera ergo munificentiæ suæ dona quæ impertivit beato viro dedit ei totum ipsum saltum cum marcha, firmitatemque in epistola sua fecit conscribi & vectigalia centum & tredecim, quæ ex præfato pago inferri debeant annuatim quatenus pro memoria beneficiorum ejus perpetuo ibi permanerent. His Regiæ pietatis Wichpertus Episcopus adornatus solatiis & sublimatus honoribus impertitisque donis optimis B. Magnus à Rege Pipino lætus ad patriam regreditur tribuens Beato viro ea cum omni diligentia, dansque ei potestatem ut in loco sibi commendato ad supplenda B. Mariæ obsequia omnem ordinem canonicæ institueret vitæ. Et ex illo tempore ipse locus à B. Magno exordium sanctitatis accipiens, augmentatus autem & sublimatus à Pontificibus Augustensibus Christi nomen usque hodie laudabiliter dilatare non desinit.

CAPUT XI.

HIs itaque prælibatis cum audisset Theodorus, qui apud castrum Campidonense morabatur, Beatum Magnum consolidatum in loco quem Dominus disposuerat cœpit properare in illas partes ut videret, qualiter & quomodo Domino annuente in his locis moraretur. Ut autem ad eum pervenit cum salutassent se invicem & deoscularentur oculos pariter & manus, narravit ei Theodorus diversa & innumerabilia, quæ passus est à paganis Hilargaugensibus: sed tamen quamvis tantas injurias & calamitates ab eis sustineret, ædificasse se ecclesiam parvam super littus Hilaræ, quam postulabat ut apud Wichpertum Episcopum impetraret, quatenus illuc proficiscens ipsam basilicam Domino in honore S. Mariæ Genetricis ejus consecraret. Venerunt quippe ambo ad locum qui vocatur Epthaticus repereruntque ibi supra scriptum Episcopum in oratorio suo sedentem & orantem. Ergo ut obtutibus ejus præsentati sunt, narravit ei B. Magnus Abba de Theodoro qualiter cum magno labore ecclesiam construxisset in loco Campidonensi & quomodo deprecabatur ut ipse illuc pergeret & ipsam ecclesiam Domino dedicaret.

Audiens

Audiens hæc venerabilis Episcopus dixit ad eos, dicam vobis ego prius, quæ nunc cogitabam, & sic congruo tempore Domino annuente proficiscar. Vere carissime pater Magne nunc hic sedens cogitabam, ut quia jam te Deus Omnipotens ita magnificatum habet in illo loco per multa miracula ejus, accerserem te proximo venturæ sollemnitatis jejunio septimi mensis & ad sacerdocii dignitatem superna gratia favente te promoverem. Inclinato denique capite B. Magnus inquit, cur hanc objectionem asseris pater? peccatorum meorum squaloribus & flagiciis fœtere me video: idcirco vita mea non est talis, ut amabilis paternitas tua me ad tantam dignitatem promovere queat. Ergo noli deprecationem meam abjicere, sed Domini provocatus mandatis incipe salubre iter, viamque veritatis desiderantibus aperi: postea mihi servo Dei indigno quando paternitati tuæ placuerit sanctum benignitatis munus impende, ne refutare videar quæ à Domino dispositа sunt super me servum ejus. Et cum hæc diceret viderunt ambo, id est Wichpertus & Theodorus, coronam splendidissimam adhærentem capiti ejus in modum rotæ circa solem in nubibus fulgentem. Continuo surgens Episcopus amplexatus est eum & osculans oculos & os ejus dixit; Deus Omnipotens qui per potentiam majestatis suæ in te tantam virtutem ostendere dignatus est, ut pro ejus amore patriam tuam derelinqueres & præcepta ejus conservares, ipse te faciet locum ab eo tibi destinatum custodire & sublimare cooperante gratia Spiritus sancti. Et respondit Theodorus, Amen. Adhæc iterum inquit Episcopus, bene vocatur iste locus Epthaticus, quia in medio constat inter monasterium B. Afræ & cellulam tuam. His dictis surrexit venerabilis Episcopus, & profectus est ad castrum Campidonense, descenditque cum illo B. Magnus comitante simul cum eis Theodoro & venerunt ad castrum. Convocata autem multitudine populi in die sollemni dedicationis hujus ecclesiæ vir venerabilis Episcopus prædicationis dulcedine avidorum corda refecit, sicque petitione ejus B. Magnus postea quæ ipse dixerat tanta sapientiæ luce vestivit corda populorum, ut cum summa gratulatione auditus & ineffabili veneratione ac cunctorum sit honore ornatus. Biduo itaque ibidem manentes cum gratiarum actione populoque benedictione tanti patris armato, & ab Episcopo osculo pacis tributo ad sua reversi sunt venerabilis Episcopus & S. Abba, relinquentes Theodorum ad custodiendam ecclesiam Campidonensem.

CAPUT XII.

Itaque Magno morante in cœnobio suo quod sibi paraverat ad Fauces per viginti quinque annos magnas virtutes ibi operatus est Deus per eum, illuminans cœcos, præbens surdis auditum, Dæmonia à plurimis ejiciens, claudicantibus tribuens gressum. Sicque docuit populum & convertit ad fidem Christi & ad credulitatem ejus ut relinquerent idola vana & surda, & crederent in Dominum Jesum Christum, insuper etiam per orationem ejus ostendit Deus venas ferri in montibus gyro positis ita. Post susceptam enim benedictionem sacerdotalem cum ipse circuiret montes & colles per diversa loca explorans & intuens plurima loca apta ad manendum, quadam die ascendens in montem excelsum, qui vocatur Svviling invenit ibi plurimos ursos commorantes in maxima ferocitate, sed facta oratione cœperunt ante eum tam mites incedere, veluti boves qui ante bubulcum pergunt ita irent ante eum. Vir ergo sanctus prostravit se in figuram crucis ad terram & preces devotas Domino effudit, ut populo in illo pago moranti aliquod adminiculum præberet ad victualia acquirenda. Interea ursus unus appropinquans ad eum cum magna mitigatione cœpit cum pede monstrare abietem magnam, quasi significans quod sub ipsa arbore copia venarum ferri esset. Hoc ut homo Dei vidit, dixit ad feram, præcipio tibi in nomine Domini mei ut ad ipsam abietem eas, & quia securim non habemus neque fossorium, ut possimus radices ejus incidere neque effodere, tu in nomine Domini cum pedibus & dentibus tuis radices ejus evelle rumpendo quatinus nobis Dominus demonstret suam voluntatem in adjutorio populi istius terræ. Ad ejus ergo præceptum belua conversa cœpit radices arboris rumpere & cum dentibus frangere. Illa vero cum radice funditus ab urso effossa corruit. Vir denique benignissimus gratias Deo agens assumens panem de pera sua integrum famulanti porrexit, & ei ita præcepit: In nomine Domini mei Jhesu Christi panem istum manduca, & sequere me, atque ad istum locum hominem quem tibi monstravero, absque ulla læsione adducere stude, defendens eum ab aliis feris si eum lædere voluerint, & hoc facto circumposito, montes & colles cum aliis feris habeto communes, ita ut nullum hic hominem lædatis, neque pecora eorum. Et his dictis reversus est B. Magnus ad cellulam suam secutusque est eum ursus sicut canis qui sequitur dominum suum.

Ergo ut ad cellam appropinquavit, vocavit hominem suum, nomine Luitonem, & præcepit eum venire & afferre secum securim & fossorium atque asciam, & commendavit eum urso & ait, istum hominem sanum & incolumen perduc ad locum, quem Dominus ostendit nobis, & cave, ne aliquam læsionem ab aliis feris patiatur.

Belua

Belua itaque conversa obediens jussioni ejus cœpit pergere ante hominem, & aperire viam atque monstrare semitam, adduxitq; eum ad locum incolumem, ubi arbor corruerat, nullam aliam feram permittens ad eum appropinquare, donec vir effodiens saccum suum metallo implevit & per eandem semitam usque ad cellulam viri Dei reduxit. Hoc facto ursus ad saltum reversus est. Homo vero prostravit se ad pedes B. Magni & dixit, vere Domine nunc cognosco & certus sum, quia Dominus omnino est tecum, quoniam & bestiæ heremi obediunt tibi. Nam me ursus ita providit & custodivit, ut nec alias feras ad me accedere permitteret. Ille dixit ei, cave diligenter, ne alicui hoc dicas, dum ego vixero, sed præpara aditum cæteris hominibus sicut ipse ursus te duxit quatenus viam noscant illuc proficiscendi, & Domino annuente deinceps opem habeant ad victualia cæteraque necessaria per ferrum acquirenda. Ab illo ergo die notæ factæ sunt incolis terræ illius in illo loco & gyro diversæ venæ ferri per merita & orationes B. Confessoris Christi Magni.

CAPUT XIII.

CUmque transissent viginti quinque anni & Dominus illum locum per merita tanti viri sublimare decrevisset, Wichperto Episcopo defuncto XIIII. Kalendarum Majarum Tozzo per electionem B. Magni ad Pontificatus honorem à Pipino glorioso Rege jam in ultimis suis diebus perductus est. Sed finitis XXVI. annis beatus Pater ægrotare cœpit atque in infirmitate febrium languescere. Misit ergo ad Theodorum sodalem suum, qui tunc temporis in Campidonensi cellula morabatur, & accersivit eum, ut acceleraret atque cum visitaret, & sua visitatione fidelissimum reboraret amicum. Audiens hoc Theodorus commotione maxima de invalitudine tanti viri animoque mœsto celeriter in illas partes profectus est, sumens secum prout poterat ea, quæ in infirmitate laboranti noverat congruere. Veniens autem ad præfatam cellulam invenit beatum virum in maxima infirmitate detentum, & misit celeriter ad Tozzonem Episcopum intimans ei, ut veniret & tantum patronum priusquam ab hac luce discederet visitaret. Cum audisset hoc præfatus Episcopus velociter in illas partes profectus est, & pervenit ad cœnobium beati Viri. Cumque B. Magnus in infirmitate maxima laborasset, videns hoc Episcopus cœpit flere & dicere, cur sanctissime Pater me in his periculis quasi orphanum dimittis? Ad hæc B. Abba inquit, noli flere venerabilis Præsul, quia me in tot mundialium perturbationum procellis laborantem conspicis, quoniam credo in misericordia Dei quod anima mea in immortalitatis libertate sit gavisura, tamen deprecor, ut orationibus tuis sanctis me peccatorem & animam meam non desinas adjuvare. Inter hæc verba B. Magnus per dies tredecim laborans expletis viginti sex annis orationis suæ in illo cœnobio, ætatis vero suæ annis septuaginta tribus in die S. Dominici & in octava Idus Septembris commendans se Deo & venerabili Pontifici in senectute bona circa horam nonam diei ipsius sanctam animam Domino reddidit de hujus vitæ liberatus ergastulo. Flentibus Episcopo & Theodoro coram lectulo ejus, exaudita est vox; veni Magne, veni, accipe coronam quam tibi Dominus præparatam habet. Audita ergo hac voce dixit Episcopus ad Theodorum, cessemus flere frater, quia potius nos oportet gaudere de animæ ejus immortalitate in hoc signo audito quam luctum facere: sed eamus ad Ecclesiam & pro tam carissimo amico salutares hostias Domino immolare studeamus. Finito itaque fraternæ commemorationis obsequio, invenerunt ambo sarcofagum optimum lapideum à quodam Duce antiquis temporibus nomine Abuzaco constructum, qui & ipsum construxit & à suo nomine similiter Abuzacum vocavit: sed non fuit in ipso sarcofago quisquam positus neque sepultus. Purgato ergo ipso sarcofago assumpserunt sanctum corpus & recondiderunt in loco, ubi ipse Pater sibi oratorium construxerat, & cooperuerunt humo ponentes ejus vitam ad caput ejus scriptam virtutibusque plenam sub auctoritate Theodori ita: Ego itaque Theodorus monachus S. Galli jussu Tozzonis Episcopi sicut à Theodegisilo monacho S. Columbani audivi & postea ipse oculis meis vidi & auribus audivi, seu postquam me reliquit in cellula Campidonensi plurima, sed non omnia in pictatio meo scribere curavi & ad caput ejus posui recondito eo in sepulchro quatenus futuris temporib. quando Domino revelante corpus ejus sanctum inventum fuerit, sicut Domino annuente illi, qui tunc pastores & rectores sanctæ ecclesiæ fuerint invenerint justum & dignum, ita ea, quæ corrigenda sunt corrigant, & quæ emendanda emendent, nec non pro me servo Christi intercedere non dedignentur, quatenus orationibus tanti patroni suffultus anima mea in requiem sempiternam procedat.

ERMENRICI ELEWANGENSIS MONACHI

SUPPLEMENTUM.

VEnerabilis vero Episcopus post obitum B. Patroni Magni prout potuit ipsum

ipsum cœnobium semper cum suis custodivit secundum facultatem loci regens & gubernans atque disponens ea, quæ ad ipsum monasterium jure pertinere debebant, custodiens sanctum corpus cum clericis & officiis divinis atque luminaribus usque ad obitum suum, qui permanens post discessum B. Magni in Pontificatu annos quinque & menses tres septima decima Kalendarum Februarii vitam secularem finivit, tradens ante obitum suum hereditatem suam ad sepulchrum B. Magni cum firmitate & astipulatione secundum legem Alamannorum, sepultusque est à clero suo sub testimonio in eadem hereditate.

CAPUT XIIII.

Denique post obitum glorioſi Regis Pipini filiis ejus litigantibus erectus est Huotilo in ducatum Bajoariorum & Gotefredus in regimine Alamannorum, sicque orta magna seditione inter Bajoarios & Alamannos devastantibus & deprædantibus seu spoliantibus omnia, quæ in marchis duorum regnorum consistebant, minime quivit Theodorus fidelis monachus S. Galli custodire locum Campidonensem propter varias persecutiones, sed relinquens illum locum profectus est iterum ad monasterium B. Galli, invenitque B. Othmarum Abbatem ipsius monasterii jam senem & grandævum provectæque ætatis, sed Spiritu sancto plenum & virtutibus divinis imbutum, narravitque ei omnia de B. Magno Confessore Christi, quæ acciderant & de loco Campidonensi seu de persecutione plurima quam passus est à paganis vel à malis Christianis. Hæc audiens B. Othmarus dolens & mœrens de tanta persecutione, seu & jam de sua quam jam à pessimis Comitibus Warino & Ruodhardo patiebatur, quendam de fratribus ejus Perechtgozum monachum optimum, virum prudentem, cum quatuor monachis aliis illuc direxit, qui ipsum locum custodirent, donec Domino opitulante pace reddita iterum à Rege Karolo sublimaretur, permittens Theodorum morari in monasterio Beat. Galli usque ad obitum suum. Igitur Karolo Rege consolidato & confirmato in provinciis Galliæ restaurans & reædificans ecclesias, quæ à malis invasoribus desolatæ erant, totam Germaniam Dominus ejus subjugavit imperio, interfectis Principibus Germaniam possidentibus. Cumque audisset de B. Othmaro multa injuste acta, eumque per contumelias impiorum ad finem usque perductum, nec non cœnobium Campidonense & civitatem Augustensem quippe & monasterium S. Magni & cellam S. Afræ pæne destructam & desolatam, compunctus corde iterum reædificare cœpit ipsas ecclesias & sublimare. Constituit autem Episcopum Sintpertum nomine in ipsa civitate, restituitque omnia quæ ab antecessore suo Pipino illuc tradita fuerant, insuper & addidit plurima, susceptoque Episcopatu Sintpertus profectus est ad Augustam Vindelicara, & per annos fere triginta rexit ipsa monasteria construens basilicam S. Afræ & restaurans cœnobium S. Magni. Parrochiam vero ambarum partium Lichi fluminis per auctoritatem Domini Leonis tunc temporis Papæ & confirmationem Domini Karoli jam facti Imperatoris in utroque regno simul Domino favente coadunavit. Qualiter ergo corpus B. Magni repertum sit, & inter cæteras virtutes, quæ ante sepulchrum ejus Dominus per merita sua revelare dignatus est, & quam maximam partem reperto corpore suo manifestavit, non est silendum.

CAPUT XV.

Defuncto autem Sintperto Episcopo, Lanto Episcopatum suscepit, sed cum non amplius, quam septem annos in Pontificatus honore ipsam sanctam ecclesiam regere videretur, minime quivit aliquid ex his rebus sublimare, nisi tantum in Bajoaria propter suam progeniem, quam ibi præsens habebat, ea quæ potuit ad ipsam ecclesiam acquisivit. Transactis a. post acceptum Episcopatum septem annis, successores ejus, qui in ipsa sancta ecclesia constituti sunt; primus Nitkarius cœpit à fundamentis ecclesiam B. Magni construere: cæteri vero præsules eum subsequentes, prout potuerunt, similiter construxerunt, tamen non fuit aula basilicæ ad præfectionem operis perducta donec Domino annuente à glorioſissimo Rege Ludovico Filio Ludovici clarissimi Imper. Lanto ipsam sanctam sedem eo tribuente adeptus est. Consecratus ergo beatus vir in pontificatus dignitate quinto anno Episcopatus sui ecclesiam perfecit & omni pulchritudine decoravit, sanctumque corpus infra mediam ecclesiam requiescere finens, sicuti prius positum fuerat, cum omni diligentia & honore donec cum Archiepiscopo suo & cum cæteris fratribus suis inveniret si eum audiret ab illo loco ad aliam transferre. Consilio autem inito cum Archiepiscopo suo sanctæ Magontinensis ecclesiæ nomine Otkario & cæteris Episcopis suis suffraganeis, invenerunt dignum fore sanctum corpus ab illo loco in meliorem & sublimiorem, si DEUS vellet, transponere. Sicque reversus cum licentia piissimi Regis Ludovvici ad propria, ad cœnobium Beat. Magni accelerans gratissimum omnibus qui aderant manifestavit se cum Episcopis suis repperisse consilium. Erat autem quidam frater in eodem monasterio ex pago Duria ortus, & quamvis

pauperculus, tamen ex liberiori genere ortus. Cumque ibi moraretur, & alludue quasi cottidianum victum suis laboribus quæritaret, gravi quodam dolore in latere percussus per spatia temporum longa infirmitate contabuit, ita ut ab humero videlicet usque ad dexteram corporis partem in uno latere ulcera saniem emittentia parerent quam plurima. Qua infirmitate adeo aggravatus est, ut vix sine aliorum adminiculo gressum movere potuisset. Lanto vero Episcopus convocatis plurimis Presbyteris ex parochia sua indixit triduanum jejunium Domini misericordiam imploraus, ut transactis tribus diebus sanctum corpus revelare dignaretur, cujusque meriti esset ostenderet. Sequenti itaque tertia nocte dum corporale medicamentum illi ægro adhibitum nil prodesset & à semet ipso atque à cunctis eum conspicientibus jam jamque in desperationem lapsus esset, vidit in somnio magnæ sibimet assistere gravitatis senem placidoque vultu blandis sermonib⁹ infirmitatis suæ causas inquirentem. Cumq; æger se interroganti ex ordine infirmitatis suæ replicaret eventum, dixit ad eum senex; postula fili Episcopum præsentem, ut quando hodie corpus meum invenerit illudque à crypta in qua jacet abstulerit ipsam cryptam tibi osculari permittat, & dum osculata fuerit sume cineres de ipso loco & misce cum aqua atque ex oleo sancto simul & ante altare novum quod constructum est prout poteris te prosterne, nec non ulcera tua omnia perungere roga. Et si hoc feceris, Dominus te continuo pristinæ sanitati restituet. Evigilans ergo æger facto mane venit ad ecclesiam, & quod in somno audierat custodi ecclesiæ retulit, & cum illo basilicam ingressus ad pedes Episcopi prostratus sicut edoctus fuerat Episcopo narravit: Pontifex ergo diutius cum Presbyteris orans inter angustias ac gemitus assumpto fossorio cœpit fodere & invenit sarcofagum lapideum splendentem, in quo sanctum corpus jacebat more carbunculi optimi. Aperto itaque eo inventum est corpus ejus totum illæsum, & vita ejus ad caput positum, sed membra tantum fuerunt tabida, ut vix à quoquam legi potuissent. Corpus vero tantum quasi colore mutato jacebat candidum & congruo satis miraculo indicia sanctitatis ejus primo claruerunt. Nam Episcopus elevato corpore de sepulchro permisit custodi ecclesiæ, ut ægrum afferret quatenus ipse secundum visionem sibi ostensam perficeret. Custos vero ecclesiæ ablato corpore, puero permisit eum locum osculari in quo sanctum corpus jacuit, sumensque cineres de ipso sarcofago miscuit cum aqua & oleo sancto & perunxit puerum ægrum ea parte quam dolor possederat. Die vero altera sciscitatus est Episcopus à custode ecclesiæ quid de ægro puerulo actum esset. Custos itaque arrepto cursu ad mansiunculam ejus cucurrit, ut videret quid de eo Dominus per promissionem S. Magni ostensum haberet. Mirum opus divinæ operationis actum, rem cognitam fecit, quia sicut præterita die ulcera patebant quam plurima, ita alia die absque aliqua læsione sana sunt reperta ac si vix saltim cicatrix inveniri potuisset. Tunc demum Episcopus eum suscipiens ante sepulchrum B. Magni sanum in columemque adduxit, sicque gratiarum actionibus Domino de tanto miraculo peractis ob memoriam redditæ sanitatis ipse puer Domino semetipso & S. Magno obtulit, quatenus reliquum vitæ tempus in ejusdem sancti loci excubiis diebus vitæ suæ fideli devotione transigeret.

CAPUT XVI.

His igitur ita transactis de corpore S. & B. Magni, assumpsit secum præfatus Episcopus Lanto pictatium pæne putridum, sed tamen divina sanctiente providentia paginæ licet obscuræ, tamen ad legendum sunt conservatæ, & accersivit quendam monachum prudentem & industrium ex monasterio Elevvanga nomine Ermenricum, tradiditque ei ipsos quaterniones ad legendum & corrigendum atque emendandum. Ille autem asserens se minime ita doctum esse, ut tale innovatet atque prout dignum erat inserere valeret, necessitatis obedientiæ constrictus susceptt illud pictacium, & secundum virium suarum considerationem jussionem Pontificis contemnere nolens adimplevit, quæ ibi invenit scripra revocans & corrigens omnia atque Domino annuente seriem confusam capitulorum luminibus emendavit. Quanta vero & quam plurima signa ante sepulchrum B. Magni post orationem ejus corpusque reconditum Dominus ibi revelare dignatus est, omnia scribi valerent, fastidium potius facerent nauseamque legentis menti, quam à studiosis propter copiam possent comprehendi memoria. Nunc ergo ad laudem Domini nostri JesuChristi, qui semper sanctos suos glorificat hæc pauca inserta sunt, quatenus lectoris animus devotus existat potius ad legendum vel auditoris promptus ad audiendum, quam tædio aliquo aut nausea rugata fronte minime possit læta mente percurri. Itaque sufficiant ista de tanto patrono conscripta. Sed obsecremus eum, ut sicut sanitatem corporum animarumque adorantibus eum multis suis meritis à Domino contulisse credimus, ita nostris mentibus divinæ miserationis medelam implorare dignetur, ut peccatorum nostrorum remis-

remissionem consequi mereamur & vitam æternam adipisci, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat & gloriatur sine fine Deus per immortalia
secula seculorum,
Amen.

Additio.

Celebratur autem sollemnitas S. Magni Confessoris Christi atque Abbatis quarto Idus Septembris ad laudem & gloriam nominis Domini.

Explicit Vita Sanctissimi atq; gloriosissimi Magni Confessoris Christi.

ANONYMI SCRIPTORIS HISTORIA.

DE VITA S. FINDANI CONFESSORIS.

CUm Deus Omnipotens electos suos, quos ad vitam ante mundi constitutionem prædestinavit æternam, diversis hujus mundi curis occupatos ac varia studia sectantes ineffabili misericordia ad perfectioris vitæ instituta perducere soleat, modis quidem diversis, ex purissimo tamen clementiæ suæ fonte manantibus, nobis quoque haud absurde visum est memorabilis viri, qui nostris imitabilia fecit exempla temporibus, prædicabilem verbis compendiosis conscribere mentionem, quatenus & nobis hæc sæpe legentibus & posteris aliquid ad profectum suum afferant utilitatis. Vir igitur quidam nomine Findan genere Scottus, civis provinciæ Laginensis, quibus occasionibus ad perfectionem vitæ pervenerit quibusque temptationibus ac laboribus sit frequenter attactus, hinc enarrare Deo favente conabimur. Prædicti ergo viri sororem gentiles, qui Nordmanni vocantur, plurima Scottiæ insulæ, quæ & Hibernia dicitur, loca vastantes inter alias fœminas adduxere captivam. Tunc Pater ipsius filio suo Findano præcepit, ut accepta pecunia sororem redimeret, & ad patrem reduceret. Qui sumptis secum comitibus pariter & interprete jussa patris implere desiderans, amoremque fraternum pio corde conservans, in eodem mox itinere à paganis tentus atque in vincula conjectus, nec non & ad naves ipsorum, quæ proximo in litore stabant, est sine mora perductus. Ipso vero die & nocte sequenti catenis ligatus sine cibo potuque permansit. Mane vero Nordmannis consilium ineuntibus atque aliquibus, quibus mens senior erat & (ut credimus) à Deo instigata humanitas, referentibus, quod illuc venientes pro aliis redimendis vi teneri non debuissent, inde ipse hoc modo liberatus est. Igitur piissimus Dominus famulum suum adhuc in laicali habitu constitutum, sciens inter omnia postea sibi devotissime serviturum, jam tunc liberare dignatus est de manibus hostium. Vice quoque alia cum multitudo hostium eorundem eum in quandam domum fugientem insequeretur, & ipse post ostium latitaret, nemo ex illis ipsum reperire poterat, quamvis circa ipsum huc illucque discurrerent. Nec hoc silendum arbitramur, qua occasione peregrinationem susceperit, etiam laudabiliter adimplere conatus fuerit. In eadem Laginensium provincia inter duos Principes grandis orta est seditio. Unius ergo Principis miles fuit paterFindani prædicti, qui de contraria parte hominem occidit. Quod audiens Princeps contrariæ partis nimia succensus ira continuo domum patris Findani magno stipatus exercitu, omnia illius ipsumque ferro flammaque perditurus adivit, venientesque noctu domum armis cinxerunt ignemque ad tecta jacientes patrem ipsius Findani de ignibus foras progredientem jugulavere. Findanum vero in alia domo manentem cum similiter ignibus circumdedissent & se pro foribus viriliter defendentem, apprehendere nequiverunt, sed ipse per medios ignes & hostes divina videlicet cum gratia protegente parum læsus elapsus est. Fratrem vero ejus qui in eadem domo fuerat, occiderunt. Inde igitur inter utramq; gentem magnæ concitatæ sunt inimicitiæ inexorabilesque discordiæ: sed post haud longum temporis intervallum interventu quorundam fidelium pecunia non modica Findano suisque data utraque pars in pacem rediit. Eodem vero anno hostes Findani timentes, ne vindicta super eos veniret, & dolor paternus in corde Findani revivisceret, pariterque eum exstirpare volentes hoc modo dolus in corde meditati sunt. Inito consilio Findano præparavere convivia in locis mari contiguis, ad quæ Findano invitato Nordmanni venientes & de medio convivarum ipsum rapientes, sicuti cum inimicis ejus consiliati sunt, artissimis vinculis conligavere & secum pariter abduxere. Juxta morem ergo suum D. ejus Nordmann⁹, quia nec dum ad patriam suam redire cupiebat, alii illum vendidit, & mox ille tertio, atq; ipse quarto, qui sociis collectis patriam revisere desiderans hunc secum cum aliis in captivit. duxit: Cum ergo media æquoris spatia navigando transissent,

ecce occurrerat quædam classis ejusdem gentis, & unus de his in navem, qua Findanus erat, ascendens interrogavit insulæ qualitatem & qualiter ibi erga illos accidisset. In ipsa autem navi erat quidam, cujus fratrem ille qui hoc inquisivit occiderat, & continuo ab eo cognitus ac simul interemptus est. Quod ipsius socii videntes pugnæ se præparaverunt, & duæ naves acri certamine diu dimicaverunt. His ita litigantibus Findanus in vinculis constitutus Domino suo ac sociis sese erigens auxilium ferre volebat. Intervenientibus autem cæterarum populis navium & bellantes ab invicem sequestrantibus eo modo navis, qua Findanus inerat, absque læsione recessit. Dominus ergo ejus recordatus devotionis, qua sibi etiam vinculatus subsidium ferre volebat, ac fidem talem remunerari cupiens, mox eum vinculis absolvit, & bene sibi cum eo futurum esse pollicitus est. His ita gestis ad quasdam venere insulas juxta Pictorum gentem, quas Orcades vocant. Illis igitur de classi in terram descendentibus, & corpora reficientibus, atque per insulas huc illucque discurrentibus, pariter & ventum prosperum expectantibus, Findanus & ipse licentia percepta loca insulana cœpit disquirere, ac de salute sua atque fuga anxia mente cogitare. Ignotis igitur in locis saxum ingens reperiens sub illo se statim occultare curavit. Quam rupem æstus maris increscens subire solebat. Quid igitur ageret, quo se verteret, ignorabat. Hinc cum pontus urgebat, illinc hostium timor circa eum discurrentium & super Saxum, quo latebat, ambulantium & undique illum ex nomine suo vocantium vehementer angebat. Malens itaque rabiem penti sufferre quam in manus hominum universam beluarum ferocitatem exsuperantium incidere, spretis undarum molibus die illo nocteque sequenti in ipso loco jejunus permansit. Crastina autem hostibus in alia ipsius insulæ parte manentibus recedenteq; maris æstu, qui fores speluncæ contingens interdum quoque flatu ventorum actus fluctus ire compellebat in antrum, Findanus exsurgens manibusque per loca dumosa metu paganorum repens exitum diligentissime omnia perlustrans invenire cupiebat. Putabat autem terram esse contiguam ab hominibus habitatam. Finem vero insulæ cernens deprehendit una parte magno mari cinctam, alia sinu haud modico circumdatam. Itaque cuncta corporis firmitate destitutus nimiaque validudine, quam ex vinculis fameque contraxerat obsessus aquis se credere non audebat. Per tres itaque dies continuos insulam peragrans exitumque quæritans duplicato labore herbis tantummodo & aqua sustentatus ibi mansit: tertia tamen luce cum monstra marina immensaque delphinum corpora prope litus ludere volutarique conspiceret, divina præventus clementia hæc secum tacita mente pertractans, has imo cum lacrimis fudit de pectore preces: Deus, qui & hæc bruta animalia & me hominem creasti, quique illis mare pervium & me terris tuta figere donasti vestigia, solita mihi pietate in præsenti tribulatione succurre: tibi Domine ab hac hora corpus & animam meam devoveo servituram & nunquam ad mundanas animum retorquebo inlecebras: te propter limina Apostolorum petam & peregrinationem suscipiens ad patriam nequaquam sum reversurus: totis viribus tibi deinceps famulabo, teque sequens lumina retrorsum flectere nolo. Hac igitur constantia fidei armatus omnibus ut erat vestibus indutus immisit se in aquas. Mira dicturus sum; ita continuo divina pietas vestes ejus rigidas fecit, ut his sustentatus mergi nequiverit, & quasi ipsarum natatione ut sibi videbatur per tumidos fluctus inlæsus veheretur ad terras. Ascendens igitur altissima montium, cacumina sicubi villas vel tecta fumantia cernere posset exiguo herbarum victu binos iterum duxerat dies. Cum ergo tertia terris inluxisset aurora, ecce homines eminus vidit ambulantes. Quos cum vidisset alacritate mentis exultans licet ignotos adire non dubitavit. Tunc illi susceptum eum ad vicinæ civitatis duxerunt Episcopum, qui & ipse in Hibernia insula litteralibus erat studiis imbutus, & ejusdem linguæ notitia satis eruditus: cum quo per biennium moratus multis humanitatis atque largitatis ejus beneficiis est usus. Ipse autem Findanus promissionis suæ recordatus collectis sociis acceptaque licentia sui Episcopi Galliarum partes paravit adire. Hinc Martini sedem petens, postea Franciam, Alamanniam, Langobardiamque peragrans, proprio demum pedum labore Romam pervenit. Inde reversus quendam nobilem virum in Alamannia adivit, cum quo in clericatu IIII. annis permansit, per singulos abstinentiæ virtute proficiens & nova exempla semper ostendens. Tunc senior ejus in proprio monasterio, quod Rinaugia vocatur, eum monachizari fecit anno Dominicæ incarnationis DCCC. ætatis vero suæ LI. ubi per quinquennium singulos virtutum gradus ascendens tandem majore profectus amore succensus in artissimo loco se recluſit & inaudita corpus abstinentia perdomuit.

CAPUT II.

FIndanus cum recludi voluisset, & instantibus precibus pro hoc Domini voluntatem scire laboraret, vox hujuscemodi ad eum delapsa est; * *Isket duit o Dia anathesct in dabdane*, licet tibi à Deo post alios remeare.

*al. eluit.

*Id est, licet tibi à Deo ire in abbatiam.

CA-

CAPUT III.

CUm permissu Abbatis sui quartam partem panis in cottidianum victum sibi, ut cæteris fratribus deputati uno anno, & in altero majorem jam adgrediens parcitatem dimidiam, & in tertio tertiam quarta sibi solummodo parte reservata libens pauperibus erogavit.

CAPUT IIII.

PRo lectisterniis lapides velatos adhuc inter fratres paulans corpori occulte supposuit atque paulolum requievit, donec cunctis quiescentibus secreto se in orationem dedisset. Accidit ut quadam nocte consuetudinariis incumbens orationibus Dæmonem in similitudine hominis cujusdam miræ magnitudinis ore aperto, linguaque emissa, manibus expansis, oculis minacibus videret, & cum impetum in eum facere vellet facto signo crucis evanuit: ipse tamen interritus matutinalia coram altari in modum crucis stans expectavit officia.

CAPUT V.

RElusus jam cum tanta fames eum urgeret, ut panem totum & plus manducare vellet in natale S. Patricii, quæ tunc forte advenerat, Deum sedulo rogavit, ut hujuscemodi ingluviem ipsius interventu à se auferret. Qui mox post orationem & lacrimas, quas incomparabiliter etiam in levibus rebus fundere solebat, tale oraculum aure percipit propria lingua prolatum; **Ataich Cristocus Patric Artmache, farna feiltâm nakisel teilbruchir tart doit teilco, il farkysel.* & ex hoc edacitatis vitium minime sensit.

* Id est, obsecra Christum & Patricium Archmachensem.

CAPUT VI.

ITem foris positus prioti anno, quo claustrum erat ingressurus, omnibus noctibus stans in ecclesia in oratione pernoctavit. Igitur priori nocte antequam S. Blasii reliquiæ illuc de Roma venissent, more solito in basilica orans vidit subito corporalibus oculis columbam super altare consedisse, sensimque inde in cryptam volantem disparuisse. Crastina ergo super ipsum altare easdem posuere reliquias, super quod Dei famulo ante apparuit hæc avis astitisse.

CAPUT VII.

FOris positus procedenti quoque tempore cum similiter noctu intra basilicam solus existeret, ut prædicti Martyris suffragia his verbis imploraret, dicens? S. Blasi qui peregrinus his locis sicut & ego, esse cognosceris, pro meis ad Deum intercede peccatis. Cum hæc ingeminans lacrimas more suo uberrime fudisset, stans ante altare, quo sanctæ positæ fuerant reliquiæ, non inclinatus, sed erectus, sed tamen, ut referre solebat, obtutibus paulisper obtenebratis vocem audivit hujusmodi; *Sedes tua in cœlo jam dimissis peccatis parata est.*

CAPUT VIII.

ITerum in artissimo loco constitutus, de quo cum oportunum fuerit pleniter expedire conabimur, cum mane diei futuri reliquiæ sæpe memorati Martyris ab eodem loco in vicinum saltum deportandæ fuissent, præfatus Dei famulus magno exarsit desiderio, ut ipsius Martyris reliquias propriis efferre humeris mereretur, cum jam dudum in eodem loco positus voto se constrinxisset inde numquam se exiturum. Ut igitur Dominus desiderium pauperis (ut ait per Prophetam) exaudiens adimpleret ac famuli devotissimi vota rata esse concederet; eadem nocte visus est sibi pontem Rheni fluminis, per quem de ipso monasterio exitur, cum copiosa multitudine transisse, columbam quoque humeris suis insedisse & eam se, ut cupiebat, humeris deportasse, inde alios petere, iterumque sibi volantem adesse. Cæterum ostensionem loci ipsius in Favariensi monasterio adhuc degenti & de hac perfectione jam meditanti nobis ipse referens, licet impulsus ac pene coactus, hoc etiam intimavit, eadem videlicet loca aquis esse circumdata & frequenti circuitu plures efficientia insulas.

CAPUT VIIII.

IN natali S. Columbæ iterum temptatione afflictus & in dubitatione positus si parvam annonam, quæ ad victum cottidianum, sicut aliis monachis, ipsi quoque dabatur, pauperibus erogare debuisset. Reputabat enim secum, ne si cibos de aliorum labore sibi oblatos pauperibus erogasset, hinc Deum offenderet. De hac igitur re Domini voluntatem per intercessionem S. Columbæ precibus & lacrimis requirebat. Cui tale continuo responsum voce suavissima divinitus direxit; *Cucendo chach cukennidet faden, maith det faden maith do chach.* *al. divinitus.

CAPUT X.

PRimis quoq; diebus, quo pœnalem locum, quem in hoc mundo pro Dei amore delegerat, intrare illum contigit, gulæ nimium vicio temptatus est. Nam usque ad horam, qua cæteri reficiebantur, expectare nequaquâ poterat, sed etiam donec evangelium à cibo abstinere nequiverat, qua fugestione vehementer affectus & vltra quam credi potest erubescens ad solita confugit auxilia. In festivitate quippe S. Aidani Episcopi audivit, cum illius imploraret adminicula, hujuscemodi vocem; *Ainmne ilæo*

ocus in naidchi ni longe colonge ce ledremut noferfas frui thin, qua voce statim temptatio ipsa sedata est.

CAPUT XI.

INclusus vero tantam multitudinem spirituum immundorum noctu conspexit, ut terram simul & arbores, quas Rhenus hinc inde cingit, implere viderentur: cumque diu horrisonas darent voces, sancti viri precibus disparuerunt & ulterius illi nusquam comparuerunt.

CAPUT XII.

IN festivitate quippe S. Brigittæ Virginis non modicam pauperum turbam, ut sibi moris erat, collegit: carnem totam, quam habuit juxta numerum adgregatorum, particulatim incidi præcepit. Hoc autem facto, ecce tanti pauperes ut aderant improvise venerunt. Vir vero beatus in adventu eorum Deo gratias agens particulas, quas ad numerum prius commeantium parare jussit, ut Dei largitate confisus, qui quinque panes V. milia virorum multiplicavit, distribui fecit. Sed licet numerus geminaretur egenorum, & nihil de carnibus vel ab illo vel à quoquam adderetur, unicuique tamen sua particula ex eadem caruncula inveniebatur.

CAPUT XIII.

FIndanus igitur patronus noster artissimo loco inclusus, qui situs est ad septentrionalem partem basilicæ S. Mariæ Genitricis Dei & Domini nostri Jesu Christi, XXII. annos incomparabiliter corpus perdomuit. Nam post primum supradictorum annum cilicio indutus erat, calore ignis numquam refectus non pausans in lectulo, balnei lenitatem devitans, jejuniis, vigiliis orationibusque indesinenter insistebat, pane vero post primum annum ingressionis ejus & post XVI. ab omnibus, quæ mandi possunt, extra piscículis & his paucissimis, se Domino confortante abstinuit aliæque præfati sanctissimi viri virtutes, quæ multis sciendo veraciter testibus sunt prænotatæ in alio miraculorum volumine, ex parte videntur fore cum cautela exaratæ.

Cætera desunt.

HEPIDANNI COENOBITÆ S. GALLI

De Vita S. Wiboradæ Virginis & Martyris Christi.

LIBER I.

Prologus.

SOlet plerumque modernis Scriptoribus à Patribus vicio deputari traditiones antiquorum scriptis vel factis ab eis mutari, ea videlicet objectione, quod quasi illorum virtutibus calcatis suis nihil probabilius velint æstimari. Sed eorum reverendam caniciem ab hujusmodi suspicione oportet alienam conspici quicquam ab eis reprehendi, non quia crasse compositum inlepideque putetur, sed quia nuper; vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt; vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ imberbes didicere, senes perdenda fateri. Non equidem insector delendaque carmina levi esse reor. Cum enim legerim aliquem priorum Deum orasse, quo dignaretur alicujus Spiritum suscitare, qui virginem suam Wiboradam tot virtutibus decoram venustiori stilo faceret saporam, quid dicam posteros optasse, cum aliqui eorum si temporalis vitæ dilatio illorum votis responderet hoc opus voluissent adtemptare? Tamen nunquam in animum duxi quid tale aggredi, tum considerans rusticitatem mei ingenii, tum ne putarer meo studio mihi ad favorem patrum negligentiam velle denotare. Hæc denotatio duobus modis evenire solet, cum vel quilibet arrogans injussus præsumit suscitare dormientem Homerum, vel cum Tucca & Varo quis obediens prævento morte Virgilio tantum superflua studet præcidere. Ad illud provocat arrogantia, ad istud cogit obedientia. Obedientia, ut nostis karissimi, nobis est necessaria, si perfectæ libertatis cupimus adipisci compendia. Hæc enim quamvis omni humanæ creaturæ, ut Apostolus hortatur, sit exhibenda propter Deum, specialius tamen ad illos respicit, sub quorum regimine in cœnobiis degentes districto judici rationem de nostris excessibus reddituros pro certo scimus, illorumque excusationem nostram fore damnationem. Ad quod regimen, tu venerabilis pater Udalrice, anno millesimo septuagesimo secundo incarnationis Domini ejus mira dispensatione vocatus, cum bonæ memoriæ Abbatis tui Nortperti tunc triginta & octo annis super ovile S. Galli vigilantis non solum amabili præceptione, verum etiam communi fratrum electione successor effectus, prout complacuit tuæ paternitati onus injunxisti, quod prius exhorrui imponere meæ parvitati, nempe ut viam memoratæ

Virginis

Virginis interdum propter diversorum simplicitatem Scriptorum superfluitate verborum quasi quibusdam foliis exuberantem falce strictioris eloquii præcidere studerem. At ego quamquam in hac obedientia me scirem onus importabile debilibus aptare humeris, tamen non exacui linguam verbis contradictionis, eligens mihi satius esse sub præceptorum tuorum fasce deficere, quam eis repugnando titulum inobedientiæ incurrere. Exemplum etiam cum Grammatico proponere placuit, ne pigeat alios etiam à me vel ignorantia forte prætermissa vel vitiose dicta. Nihil enim ex omni parte perfectum in humanis credo esse inventionibus posse sua quoque industria vel addere vel mutare. Sed antequam mihi alligatum onus adaptandum moveam, operæ precium esse duco breviter in medium proferre, per quos præclara gesta hujus Virginis posteris primitus innotuerunt, ut cum aperietur me non hujus relationis esse novum auctorem, sed potius auctorum sequacem, nullus vicium falsitatis adnotet meæ paginæ. Tempore igitur, quo venerabilis Gralo congregationem S. Galli rexit, fuit in ea quidam frater nomine Ekkehardus, vir totus ex sapientia virtutibusque factus. Is cum quodam tempore hydrope ad extrema pene ductus esset; voluit B. Wiboradæ omnia quæ de ejus sanctitate posset competire literis se traditurum, si ei ad præsens dignaretur à Deo aliquod impetrare remedium. O archiater in virga & in baculo! O propagator tuorum sanctitatis electorum! illico venit ei in animum, ut sibi postularet afferri martyris cilicium, illudque super aqualenta extenderet membra. Quod cum factum fuisset, confestim sensit se aliquid melius habere, ac dein non multis diebus exactis ad plenum convaluit. Tunc memor sponsionis suæ convenit Kebem, quæ B. Virgini ab ipsis cunabulis usque ad mortis articulum obsecundavit, indicans ei quali voto se obligavit, quodque sequenti die ad eam venturus foret, ut de hoc themate plenius ab ea informaretur. Quæ vehementer in verbis ejus admirans non minus etiam cœpit anxiari, quia ea de quibus interroganda erat, jam dudum letheus obsorbuerat morbus. Ad ultimum suasu cujusdam sacerdotis ad tumbam Dominæ suæ oratura prosternitur, ut qui incensam à Chaldæis legem per Esdram voluit reparare, ipse etiam Martyris suæ merita, quantum ad hominum memoriam abolita, per eam dignaretur declarare. Postquam hujuscemodi exaggeravit preces, surrexit atque basilicam non minori anxitate egreditur quam etiam ingressa est. Erat enim ignara quam in proximo esset ejus consolatio. Nocte vero insequenti cum se sopori dedisset, visum est ei locum orationis repetere, atque B. Virginem pictatium aureis conscriptum litteris sibi ostendere, hac voce subjuncta; *Utere cupitis.* Mox expergefacta omni fragilitate oblivionis propulsa ita perfecte cœpit memoriæ viribus uti, ut luce reversa non solum nihil sollicita esset, quid supradicto fratri responderet, verum etiam ultronea fieret invitatrix, eique desideratum thema à primordio usque ad acceptum cum palma martyri bravium promulgaret. Quod ille imis reponens sensibus cum ferventi opera, recte proclamavit cum Psalmista; *In me sunt Deus vota tua, quæ reddam laudation. tibi, quoniam eripuisti me de morte.* Sed cum hæc vota ex parte redderet, heu dira morte præventus multos sui propositi habuit heredes, qui quoniam diversi diversa sapiunt, interdum minus necessaria necessariis miscuerunt. Horum ego insistens vestigiis studui ea quæ mihi digna memoria videbantur ad hujus Virginis sanctitatem comprobandam strictim colligere, non illis ad opprobrium, sed quod verius est præcipue tibi ad obediendum, ut prædictum est, Pater reverendissime.

CAPUT I.

Quali parentela Wiborada originem duxerit, & qualis ejus conversatio in annis infantiæ fuerit.

BEata Dei Virgo Wiborada ex Alamannorum prosapia oriunda à parentibus secundum seculi dignitatem non infimis, secundum Christianam autem libertatem nobilissimis, originem duxit. Itaque Deo ab ipsis cunabulis devota existens, ac virtutum incrementis transcendens tempus ætatis, nobilitatem suam religiosa conversatione ornabat. Nam universas juvenilis petulantiæ illecebras à tenero ungue execrans, ut legitur de Raguelis filia, nunquã miscuit se cum ludentibus, neque cum his qui in levitate ambulabant. Spiritus enim sanctus, qui eandem puellam justi viri thalamo sociandam in umbra legis immaculatam conservavit, ipse etiam Wiboradam per lavacrum regenerationis in adoptionem filiorum Dei receptam dignatus est inviolatam custodire, ut sancta & corpore & spiritu thalamũ cœlestis sponsi mereretur introire. *In Argonautica lib. 2. cap. 9.*

CAPUT II.

Quam laudabile sit nomen illius.

FIdes, divinam providentiam non solum facta, sed etiam voluntates hominum providere sive præparare, credulos nos efficit, huic B. Virgini ita laudabile nomen non sine ejus providentia esse impositum, cujus nomen à solis ortu usque ad occasum laudabile est. Nam Theutonica locutione prolatum *mulierum consilium* sonat. Quotienscunque enim ita spiritualia nomi-

nomina electorum Deilegimus, aperte per ipsa vocabula datur intelligi, quod Angelus magni consilii in cordibus utriusque sexus dignabitur spiritum consilii diffundere, ut cum ab illis nobis errantibus spiritualiter consulatur, ipse in eorum consiliis glorietur *Deus, qui glorificatur in consilio sanctorum*, proclamat Psalmista. Laudabile, inquam, est nomen B. Wiboradæ quia cum Martha activam vitam agendo, & cum Maria speculativam, omnibus pie viventibus viris ac mulieribus consilium utriusque dilectionis perfectionem exequendi in se exhibuit.

CAPUT III.

Quomodo quædam soror illius noluit ad chorum exire cum coæqualibus, eo quod Audisset angelicos concentus.

COngruum ergo videtur lectioni inserere, quod huic B. Virgini soror erat summa innocentia vitam ducens. Quam cum quadam die ejus coævulæ secum ad chorum exire hortarentur, illa cujusdam sapientis edocta proverbiis *extrema gaudii luctus occupat*, & iterum; *Fili mi, si te lactaverint peccatores, non acquiescas eis*, post alta suspiria sic erupit in vocem; Quæ delectatio hujus seculi potest mihi dulcis esse, quæ audio Angelicos choros dulcisonæ modulationis frequentare harmoniam: Illuc ire desidero, his choris intermisceri delector. Vix sermonem complevit, & genas ubertim lacrimis perfudit. Post paucos vero dies carne soluta est: quia Deus propter hoc properavit educere eam de medio iniquitatum, quia placita ei erat anima illius. De cujus ergo natalitio gaudentes, certi quod dominus virtutum non privavit eam bonis, quia ambulabat in innocentia, stilum ad opus inceptum acuemus.

CAPUT IV.

Qualis ejus conversatio fuit, quando ad intelligibilem ætatem pervenit.

BIgitur Wiborada, ut præfati sumus, omnimodis petulantiam execrans in tantum studuit divinum præceptum implere, ut pene cottidie omnibus postpositis nudipes ad Ecclesiam, quæ longe à domo paterna distabat, gradiens, *primum quæreret regnum Dei & justitiam ejus*, & postea operibus manuum suarum se irretiret. Panem enim otiosa non comedit, sed labores manuum suarum manducavit. Unde beata est & bene ei erit. Popularem enim frequentiam non solum extraneorum, sed etiam notorum, prout licuit fugiens secreta semper amabat, quatinus & otiosa verba facilius posset vitare, & sanctis mediationibus aciem mentis liberius infigere. Parentes nemo reverentius coluit, nemo erga suos divinæ legis præcepta devotius implevit, nemo inopia morbisque confectos amabilius tractavit, quia ipsa eis alimenta præbens ministravit, fomenta paravit, balnea contulit, lectisternia disposuit, & ipsa eos reclinavit, & competenti tempore levavit. Parsimoniam vero in tantum amabat, ut plerumque in secunda, quam sæpe in tertia die, nisi ad vesperum non jejunium solveret. Nostræ autem non est facundiæ scriptis percurrere ejus sanctam conversationem, & quomodo corpus suum castigavit, ut Sancti Spiritus dignum fieri habitaculum mereretur. Ideo pauca de multis, parva de magnis scribentes eos qui altius sapiunt admonemus, ut in paucis plurima, in parvis majora pensantes glorificent mirabilem Deum in sanctis suis.

CAPUT V.

Quomodo quodam festo die cum parentibus ad Ecclesiam processura noluit privatam vestem mutare, nisi ab illis coacta, & quod graviter caput dolere cœpit, in via, quodque illa dies maximi fuit inceptiva, non amare transitoria.

QUadam itaque celebri festivitate cum parentes ejus ad Ecclesiam processuri dicentius solito ornarentur, illa sciens Deum magis delectari in puritate cordis quam in vestium nitore, noluit privati consuetudinem vestitus mutare. Sed parentes ejus more secularium occasionem improperii fugientes (nam sicuti in parte filia, ita & in filia pater honoratur) jusserunt eam desistere cœptis. Quorum jussioni illa honorem deferens decoris amicta vestimentis capitalibusque compta redimiculis iter cum eis aggressa est. Pergentibus autem illis virgo caput graviter dolere cœpit, quia dominus qui eam dilexit corripuit, ut ista correptio quasi prænonitio esset observandæ humilitatis, ne vitium elationis propter exteriorem vestis candorē allapsum interius obfuscaret cordis splendorem. Contra quam allapsionem etiam pastorem Ecclesiæ sive traditas oves cautificare æstimo, ubi dicit: *Non in veste preciosa.* Confestim vero sentiens per spiritum se divina visitatione commonitam, equi cui insedebat dorsa descendendo relevans teristrum cum omni vittatoria compositione detrahens, nunquam deinceps hujusmodi ornamentis visa est. Cumque comites ut equum reascenderet hortarentur, penitus non consensit, sed

sed pedestri itinere usque ad Ecclesiam pervenit. Illa dies in tantum inceptiva fuit rebus transitoriis renunciandi, ut etiam matrimonii contradictione in animo spreta fratri suo Hittoni apud cœnobium Sanct. Galli in scholis agenti magis quam procis adventantibus se commendare studeret, ea quibus indigebat per fideles internuncios mittendo.

CAPUT VI.

Quod frater ejus Hitto eam Psalmos docturus cum eum tæderet inceptus per visionem est correptus.

MEmoratus itaque clericus ad Presbyteri gradum promotus studuit sine crimine vivere atque unius uxoris vir esse, id est, Ecclesiæ, cumque septies in die laudem Deo dicturus frequentaret Psalmodiam, ardentius B. Virgo cœpit ei insistere, communicans ei omnibus bonis, ut etiam se cathekizaret verbo. Cujus desiderio se satisfacturum spondens in ipsa inchoatione fervebat in erudiendo, sed studium ejus paulatim tepescens ad ultimum refrigeravit. Cum ecce quadam nocte per visionem correptus in abstinentiam cibi præcipitur esse, donec sororem suam Psalmum quinquagesimum edoceret. Nam anteriores ab illo edocta, iste solus de quinquaginta supererat. Quid plura? De nocte surrexit, sororem accersivit, visum aperit, seque paratum ad erudiendum innotuit. Factusque est tunc discendi hortator, qui prius fuerat docendi negator. Quinquaginta igitur Psalmis ita carptim à fratre perceptis reliquos Sancti Spiritus magisterio didicit.

CAPUT VII.

Quomodo in Dominica incipientis quadragesimæ adjuta est frater suum in missarum celebratione.

INDominica die ordientis quadragesimæ cum prædictus sacerdos missarum solemnia celebraturus conquestus esset sibi deesse adjutorem, consolans eum B. Virgo dixit; confide de adjutorio altissimi, & ipse te adjuvans tecum commorabitur. Virginis igitur credens promissioni processit, & spirituale officium inchoavit, cum quo statim ita auctoraliter ipsa psallere cœpit, ut in scientia eorum, quæ inibi cantabantur, nequaquam inferior esse videretur sacerdote. Tua sunt hæc miracula, Domine pater cœli & terræ, qui abscondisti thesaurum sapientiæ à prudentibus hujus seculi, & revelasti eum parvulis. Tibi enim mortua vivunt, insensibilia sapiunt, cœca contemplantur, surda audiunt, muta diserta sunt ad laudem & gloriam nominis tui. Sacerdos autem, & universa circumstans concio, ista audientes post non modicam admirationem glorificabant Deum, ejus possibilitati hæc asscribentes.

CAPUT VIII.

Quomodo hortata est eundem fratrem suum, ut relictis omnibus monachicum susciperet habitum, illoque præbente consensum Presbyter ecclesiæ B. Magni efficitur adultimum.

IDem sacerdos jam inde à juventute cum illo Evangelico juvene mandata vitæ custodiens illud solummodo, quod præfectionis esse veritas docuit, adhuc etiam cum eo tristis audivit. B. vero Wiborada, quæ jam transitoriis in mente renunciando fluctibus hujus seculi se emerserat, cupiens etiam fratrem suum ad portum perhennis tranquillitatis pervenire, hujuscemodi verbis eum alloquitur; Quamdiu, frater carissime, ista temporalia amando in fluminibus Babylonis jactamur? Humiliati enim sumus in hac valle lacrimarum propter præsumptionem primi parentis, & necesse est, si per elationem amissam patriam consequi desideramus, per humilitatem promereri. Idcirco te moneo, frater mi, ut neque sub fluminibus, neque in fluminibus, sed super flumina hujus Babylonis secedentes cottidie cum lacrimis præstolemur finem nostrum, ut dolore cordis nostri ad Deum ascendente ejus gratia mereamur adjuvari, ut per gradus humilitatis de virtute in virtutem conscendentes pedes nostri stabiliantur in atriis Jerusalem. Scimus enim, quod terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvitur. Idcirco nunc agendum est, ut post hujus dissolutionem ædificationem habeamus à Deo, domum non manufactam æternam in cœlis. Te enim sacras scripturas scientem non opus est à me insulsa edoceri, quomodo oporteat sapere ad sobrietatem, & vigilare ad adventum revertentis à nuptiis, tamen unum moneo: tempus enim prope est. Tali allocutione sororis mutatum est cor fratris, atque relictis omnibus nudus de naufragio hujus mundi fugiens remis virtutum studuit arripere portum salutis. Itaque in monasterio Sanct. Galli ad suave jugum regularis vitæ se humilians, cum universis ejus conversatio placuisset, fratribus id in commune consiliantibus, ecclesiæ B. Magni à patre monasterio præficitur. Qua etiam usque post sororis martyrium probabiliter gubernata, divina vocatione migravit in regionem vivorum.

CAPUT IX.

Quale propositum elegit sibimetipsi post fratris conversionem, & quomodo Diabolus eam terruit ad basilicam nocte gradientem.

VEnerabilis igitur Virgo post conversionem fratris nihil credens actum, si non & illa augeret propositum, vocatis duabus de domesticis suis, quæ sibi fidæ præ cæteris videbantur, denudavit eis voluntatem suam, quod neque ita deliciosis uti prius ultra vellent refici alimentis, neque in plumis pensilibus quiescere, & tamen hæc omnia non minus sumptuose parari quam si & ipsa eis vellet uti. Quæ voluntarie obsequentes præceptis dominæ, olera sive legumina una cum carne mensæ superponunt. Illa vero interdum carnem ori admovens, os & populum putantem eam carnibus uti fefellit; nempe clanculo rejecit, ut per carnis abstinentiam spiritum redderet fortiorem, & post paulolum quasi præ saturitate fastidiens pauperibus vel astantibus erogavit. Similiter & ejus lectus ornate parabatur ad præsens, sed post minus secretorum abscessionem justit sibi cilicium substerni, silici capiti supposito, & ita paulolum pausans cum quies gravissima esset mortalibus surrexit, & clam basilicam intrans dominum pro dilectis suis humiliter geniculans deprecata est. Sed virtutum insectator Diabolus eam ad basilicam gradientem conatus est deterrere, modo ante valvas Ecclesiæ veluti scropha gruniens, (scilicet recolens antiquam permissionem in gregem porcorum) interdum in oratione jacenti in figura ranæ ante oculos ejus repens: Sed illa fidei clypeo præmunita & gladio spiritus, quod est verbum Dei, armata omnem virtutem inimici effugavit.

CAPUT X.

Quomodo servientem cujusdam matronæ Dæmonioſum suis precibus reddidit sensatum.

CUm hæc cottidie indefesse agerentur, & fama ejus conversationis passim divulgaretur, quædam prædives matrona illius sanctitate rescita quendam de suis servientibus malignis spiritibus obsessum ad eam transmiserat, quatinus ejus meritis opitulantibus sanitati restitueretur. Illa vero per invocationem nominis Iesu Christi exclusis dæmonibus fecit eum repatriare incolumem, matrona autem pro ejus sospitate glorificans post aliquos dies remisit illum B. Virgini, unice obsecrans ut quem divino auxilio tot iniquis dominis surripuerat ejusdem deinceps sola dignaretur dominari, cujus petitioni quamvis invitæ assensum præbens aliquandiu retentum in servitio donavit eum libertate.

CAPUT XI.

Quomodo Diabolus ei infamiam adulterii per quandam ipsius ancillam impingebat, & qualiter divina clementia coram Salomone Episcopo copiosaque multitudine ejus innocentiam per judicium comprobabat.

INiquus autem vendicator imaginis Dei fremens se ex alieno mancipio à B. Wiborada expulsum zelo ultionis in ipsam armatur. Itaque cum jam cognovisset per diversos terrores à se illatos frequentiam orationum ejus non rarescere, nisus est eandem frequentiam orationum ejus macula infamiæ obvolvere, concitans adversus eam quandam ex ipsis ancillis, quæ affirmaret eam non causa orationis clam per singulas noctes surgere, sed potius ut nefaria quæ sub sole erubuisset agere, nocturna freta caligine securius perageret, & hoc verbum quod iret oratum quasi deaurationem esse ejus scelerum, quæ & cum tam multis exercuisset ut sibi videretur impossibile ejus calculo comprehendere, super his autem tacendum esse, si immunis existeret, pollutione fraterni concubitus. Hæc illa circumquaque incessabiliter latrante, & quibusdam ficta esse dicentibus, aliis vero humanam fragilitatem culpantibus, pervenit fama ad aures Salomonis Constantiensis Episcopi. Quid opus est verbis, sistitur Præsuli vice mechæ sponsa Christi, criminatur pro innumero adulterio quæ non polluta fuit saltim uno, diffamatur fratris esse concubina fraternæ castitatis consiliaria. Negantur à virgine affirmata à meretrice: sed populus ignarus veri æque credidit utrique. Episcopus autem volens eorum dubietati finem imponere, statuit ei diem in qua de sibi objectis cum Dei judicio dubitandi populo fidem faceret. Fiducialiter agas Wiborada: oportet enim nunc modicum contristari in variis tribulationibus, ut fides nostra preciosior sit auro quod per ignem probatur. Ille enim filius fabri, ille non Propheta ob tactum meretricis, ille Dæmonium habens, ille alia innumerabilia opprobria sustinens tuis quoque compatietur opprobriis. Per hæc oportuit illum in gloriam suam, per hæc & nos oportet ejus gloriæ fieri cohæredes. Cum enim audio ab Apostolo, quod gloriandum est in tribulationibus, non video causam tuæ diffidentiæ, nisi inde quid fias pusillanimis, qui pro levi tribulatione etiam cujusdam adhuc sub impossibilitate legis pugnandis impar videris. Dico autem Susannæ:

sannæ: Illa enim diffamata est à diebus Presbyteris quibus credendum erat ut senioribus populi, tu vero ab una vili ancillula cujus verba reservantur judicio probanda: illa sine mora morti adducitur, tu vero quod ulla pœna plectaris nec loquetur, sed neque adhuc diffidas quasi à Deo derelicta. Veniet enim dies cum plus probaris Susanna: de qua die noster sermo ad præsens est reprimendus potiusque ad tibi præscriptum judicium reflectendus. Conveniente autem cum Episcopo ad præfinitum diem copiosa multitudine, omnipotens Deus omnibus ita liquido ejus innocentiam comprobavit, ut incredibili lætitia tripudiantes illi geminarent grates: & quod in ea innocentia conservavit & eandem diffamatam infamia disculciavit, eumque ei à Præsule daretur optio, quali pœna plecteretur inficiatrix, respondit, *Deo vindictam, ipse ei retribuet.*

CAPUT XII.

Quomodo ultio divinitus illata est eidem ancillæ.

His ita transactis infelix, quam prælibavi, serva sciens finem esse suis mendaciis apud socios virginis innocentiæ, pergens ultra lacum Potamicum facta est & ibi plena rimarum omnibus ubi ut turpissime potuit de illa loquens. Atque cum ejus ficta credibiliora viderentur, solita erat subinferre se à Wiberada ob aliam causam non esse expulsam, nisi ut ab ejus increpationibus pro illicitis quieta foret. Sed Deus omnipotens sibi deputatam vindictam non diu differens, sicut prius per judicium comprobavit virginis innocentiam, ita etiam postea manifestavit inficiatricis amentiam. Nam cuidam malefico spe felicis conjugii se subponens non post multum temporis cœpit diabolizare, & ita vagata est circumquaque donec in nimiam pauperiem delapsa est, & sic de morte transmigravit in mortem. Sic Deus fidelis in se sperantes solummodo non confundit, verum etiam eorum gloriam ex invidia dat crescere, quia contrariam semper fecêre viam virtuti.

CAPUT XIII.

Quod Salomon Episcopus post judicium eam in tantum amare cœperit, quod etiam cum æquitatu illam ad Constantiam perduci præcepit, illaque spreto equitatu ad pedes eundo eo pervenit.

Prædictus igitur Constantiensis præsul post agnitionem innocentiæ B. Wiboradæ ampliore dilectione jocundior factus est erga illam, in tantum ut etiam solli-

citus seculares tumultus ei impedimento fore ad Dei servitium eam alicubi congregationi sanctimonialium inserere cogitaret, ubi posset sine intermissione orare, atq; hujus rei gratia directis ministris suis cum equitatu præciperet eam ad se perduci. Quibus illa hospitium & cætera necessaria benigne contulit, atque sequenti die faciens eoscum equitatu remeare comitantibus duabus ancillis pedes Constantiam pervenit, quam Episcopus honorifice susceptam improperabat ei aliquantulum spreviſſe equitatum. Data autem mansiuncula prope basilicam Præsul accersitis duabus quas prædixi ancillis exquisivit ab eis, quid in alimentis percipere solita esset? Illæ vero ut præmonitæ erant responderunt, dominam suam à nullis comestionibus abstinere, quibus Christiano homini uti licuisset, Quod ille laudans (legerat enim in Genesi, *omnia valde bona esse quæ creavit Deus*, ideo nihil rejiciendum, quia neque Enoch qui primus Deo placuit, neque Noe qui in diluvio solus justus inventus est, neque Abraham ille amicus Dei, aut cæteri justi ab his abstinuisse leguntur) omnia quibus indigebat sufficienter dari præcepit. At illa solito more corpus jejuniis afficiens ea quæ sibi ad victum dabantur pene omnia dispergens dedit pauperibus, vix secunda seu tertia die ad vesperum parum quid panis & aquæ degustans.

CAPUT XIV.

Quomodo Ciliarecluſa eam divinis eloquiis ædificatura ei ostendit sua marsupia, illius obedientiam in horum fœneratoria augmentatione probatura.

Eodem tempore fuit ibi quædam Inclusa nomine Cilia corpore non mente inclusa, quia nondum in se mortificavit philargyriam, quæ est radix omnium malorum. Quam expetens B. Virgo atque spiritalem matrem existimans petivit, ut de bono thesauro cordis sui dignaretur eructuare verbum bonum, cujus petitionem non solum promissionis verba sunt subsecuta verum etiam quadam die iterum adest ultro vocata promissionis solutione gavisura. At illa aperta feneſtella post mutuam salutationem infit; Incedis soror cara forinsecus in vestimentis ovium, sed nostrum est, ut ait Apostolus, probare spiritum si ex Deo sit, antequam tibi ad exemplum nudentur secreta nostræ conversationis. Obedientia sine mora primus humilitatis gradus est, & sine hac nemo potest Deo digne servire; nam & victimis præfertur. Per hujus impositionem in primis te volo probare, & proferens loculũ

cum nummis dixit, accipe soror hos nummos quos mihi ad eleemosynam à multis oblatos usque huc servavi, & hîc divitibus urbanis mutuum da ad tempus, quando eos recipias cum usura. At illa valde obstupescens inquit, tale præceptum interrogans Propheta super perfectionem habitantium in tabernaculo Dei non accepit aut requiescentium in monte sancto ejus. Apostolus quoque usurriis, sive dicam avaris (*avaritia* enim *est studium pecuniæ*) minatur, ut audio non esse partem in regno Christi & Dei: hosque non semel nominat servitores idolorum, quorum consortium longe sit à me. Etiam incautum foret me hoc aggredi, cum nesciam de tot talentis hemisseclas vel obolos observare, hujusmodi enim negotium numquam gessi, nam captatoribus & fœneratoribus notius est tale negotium: his trade hanc pecuniam. Illa vero ut ejus intentionem collegit, dixit;

——*Percussa maligne*
Respondet viridi non cocta fidelia limo.

Crede mihi conversatio tua inutilis est sine obedientia: perdis labores. His dictis fecerunt discidium.

CAPUT XV.

Quomodo eadem Cilia contra Virginem invidiam cæpit habere, & quomodo Salomonem Episcopum hortabatur, ut eam feciſſet Linthaugiæ, & qualiter per visionem prohibita est ab hoc itinere, & Ciliam post aliquos annos de clausula ejectam esse.

AT Cilia invidiose tumens contra Virginem propter ejus inobedientiam, simul verita sibi decrescere quæstum si diu ibi moraretur, demandavit Episcopo, quod vellet cum illo secrete verba miscere. Quo adveniente postquam semotis cæteris multa perfide quasi fideliter de Virgine locuta est, etiam hanc sententiam subintulit; Compertam habeo vestram spiritalem voluntatem erga eandem puellam, quod eam si vobis occasio datur, vultis inserere alicubi choro sanctimonialium, quatenus tuta à munduali fluctuatione liberius in Dei servitio possit durare: ad hoc etiam rescitum habeo vestrum iter Linthaugiam. Eò loci si vos non alias trahit voluntas, consiliarer ejus insertionem, tum quod conversatio ibi valde spiritualis est; tum quod promptior ei illic pateret ingressus: ibi omnia vestro nutui parebunt. Præsul autem hæc de radice dilectionis procedere autumans lætus effectus est, & præcipiens ratem armare misit quendam de suis servientibus B. Virgini intimandum, ut sibi ad navim eunti expedita foret ad navigandum secum ad prædictam insulam. Sed illa antequam Episcopalis legatio veniſſet ingressa basilicam oratura prosternitur coram quodam altari in honorem Sanct. Galli consecrato, & sicut fuit voluntas Dei inter preces obdormivit, & vidit oraculum, nec non somnium, beatum virum sibi vas sanguinolentum porrigentem multis spurciciis plenum, dicentemque sibi, si ad locum, ad quem Episcopus te ducere cupit, perveneris hunc sordidum victum manducabis, & sanguine Kerbirgæ reclusæ ibi inebriebaris. Cumq; evigilasset, & secum miraretur de somnio, offendit eam legatus in admiratione. Qui cum deposuisset ei mandata Præsulis, non respondit ei nec ad unum verbum, sed dimisit illum abire sine affatu. Super quæ admirans Episcopus cum didicisset, misit alium & iterum alium Virgine in eadem taciturnitate permanente. Episcopus autem continuo cogitans ei aliquid revelatum esse, navigationem suam peregit, & ad urbem Deo gubernante ipsa die prospere rediit. Cumque ad cœnam discumberet, non est oblitus prioris consuetudinis, sed omnia necessaria in cibis & in potibus venerabili puellæ direxit, cilia jam tum penitus oblivioni tradita. Nam ejus res exinde ita retro cœperunt vergere, ut post aliqua annorum curricula pelle ejus simulatæ sanctitatis detracta etiam de clausula eliminaretur, procul dubio nutu Dei nolentis scilicet se à suis fidelibus diutius in idolorum servitute glorificari.

CAPUT XVI.

Quomodo prædictum ad cœnobium Sanct. Galli pergentem voluntarie est secuta, & quia eodem jubente ei apud cellam Sanct. Georgii mansiuncula ob secretum est constructa, brevisque dialogus de conversatione ejus in illa.

EXactis autem paucis diebus idem præsul ad cœnobium Sanct. Galli profecturus misit ad interrogandum sæpe dictam puellam, si secum proficisci vellet. At illa statim ingenti perfusa gaudio cum duabus ancillis ad navim properat. Igitur vento secundante navigium celeriter littus attingunt optatum. Episcopus verò veniens ad monasterium à fratribus honorifice susceptus est, B. etiam virgo cum pedestri itinere tractim prosequens, & ad locum circa solis occasum perveniens ab Episcopo nec non ab omni congregatione benigne suscepta est. Benignus autem Pontifex etsi non ex toto voluntatem suam erga eam perfecit (nam præbibata visio eam inserere sanmonialibus eum non permisit) tamen ne ejus voluntas penitus careret effectu, jussit

ei

ei domicilium juxta basilicam S. Georgii Martyris parari, ut ibi posset secrete conversari. Quali igitur parsimonia quatuor pene annos inibi se afficeret, loqui arduum videtur, quia ubi de magna virtute atque gloria bonorum memores, quæ sibi quisq; facilia facto putat æquo animo accipit, supra ea veluti ficta pro falsis ducit. Erumpe tu quæso potius Alarice serve Dei: dic quid caput Ecclesiæ præciperet te demandare membro suo. Cur me, frater, ea adtemptare cogis, quæ tu (ut conjicio) videns quosdam juxta Apostoli præsagium à veritate auditum avertisse, aggredi detrectas? Mihi, Domine mi, ut nulla virtute prædito loquendi virtutes discredunt: reiperti vero dulcedine tuæ sanctitatis libentes tibi præbent auditum. Nam & majoris potentiæ visus gener Aratæ Regis Baptistam sciens virum justum & sanctum non solum eum libenter audiebat, verum etiam eo audito multa faciebat. Papæ, cessent obtecro gravia exempla. Nam quamvis ad loquendum confortent, nobis tamen minoribus multum est audire ad comparationem summam in natis mulierum, neque vulgus urbanis nescius loqui audet conscendere solium Tetrarchæ, nisi quod utrobique in hac apologia tutis auribus depono, propter detrahentes consului, quibusque exemplis cessantibus agnoscerem me hic debitorem ejus promendæ sanctitatis, quod Dominus divinæ illius congregationis me primum post se dignatus est intimum eligere, Ego * Alaricus minimus servorum Christi, decrevi me pro ejus nomine in quadam insula Turicini lacus solitarium persistere. Ergo me inibi consistente quadam nocte (quid me cogis, frater, loqui, quo me indignum hæc audientes possunt reputare?) Angelico affatu hujuscemodi verbis ammonitus sum? In monasterio Sanct. Galli quadam in montibus constructa scias quandam virginem Deo consecratam in ejus servitio fideliter perdurantem. Ad hanc fidelem legatum ista mandata portantem dirigas; Unaquæque arbor sive fructuosa vel infructuosa dum viva terra radix tegitur in viriditate poterit permanere, & fructibus vel frondibus se obducere: at si terram quæ foveat abesse contingat, nudata radice necesse est ut arbor aresçat. Quapropter à Deo ammonita parcas tibi aliquid de nimia abstinentia, quatinus aridum corpus plus aliquid solido reficiens ejus servitio & laudibus plenius insistere prævaleas. Magnam sane ostendis, Alarice, Virginis parsimoniam, cum Deum prædicas huic allegasse temperantiam. Nam labores Pauli, regyratio Laurentii, ostendunt eum posse pati electos suos multum probari. Se & tibi non desunt testes, & bis refici jussus Propheta sub junipero, & turba Dominum triduo sustinens, postremo universitas cui educitur panis de terra, ne ei in itinere hujus vitæ desint viatica. Quid si & illud miraculum in testimonium sumatur? nosti cum prædictus à te lacus in tantum proluit, ut plurimi dies transirent quam navigando eum nullus intrare auderet: & cum tu jam pæne fame consumptus ad orationem confugeres, persona quædam tibi apparens panem vinumque capiti tuo imminere indicavit, quibus refocillatus convaluisti, tuo frater arbitratu. Nam scientia veritatis terret Alaricum huic testimonio refragari: imperfectio verò meritorum dissuadet eum hæc affirmando prædicare: tuum enim est potius hæc annunciare cum ad gloriam Wiboradæ tuæ non parum sint respicientia.

* *Ms. alacrimi.*

CAPUT XVII.

Quomodo jacens in oratione quandam personam Angelicæ visionis vidit sibi assistere, eandem audivit primum versum XXI. psalmi tertio dulciter decantare.

Quadam igitur nocte jacenti in oratione vidit sibi quandam personam Angelicæ visionis assistere non sine magna claritate, quæ illam obambulans primum vigesimi Psalmi primi versiculum trib. vicibus dulci modulatione decantavit, moxq; eadem claritate qua venerat abscessit. At ille cogitanti de visione venit ei in memoriam, quod hunc psalmum prius consueverat ad cursus decantare, & quod hanc consuetudinem tamdiu oblivioni tradidit. Tunc agens pœnitentiam de oblivione, correxit in melius quod ignoranter dereliquit.

CAPUT XVIII.

Quomodo cœpit ei displicere mansio apud cellam Martyris, & de annua caritate in fractione panis cum mulieribus devotis, & quia una ex illis dedignans hoc officium caritatis decidit in lectum doloris, ac postea illius precibus recepit gaudia sospitatis.

Sed spes B. Wiboradæ secrete conversandi apud cellam supradicti Martyris non diu erat spes, quia undique ad ejus sanctitatem confluxerant corpori necessaria ei deferentes, & corpori & animæ salubria ab illa recipientes. De quibus partim destinavit ad pauperum refectionem, partim verò ad devotarum mulierum susceptionem, quæ ad illam annuatim venire consueverant, & in spirituali tripudio panem frangere. Quam caritatem quædam opulentior cæteris opprobrio egestatis ascribens dedignata est ad eam in sequenti anno venire, dicens se ejus fragmentorum non esse indi-

gam. De cujus absentia cum cæteræ mœstæ fuissent, beata Virgo consolans eas dixit, consolamini sorores, veniet enim dies quando libenter adveniret, si posse ei non deesset. Igitur juxta verbum ejus in lectum decidens cum ægritudo invalescens redigeret eam in desperationem vitæ, confessa est marito suo quas ampullas emisit contra B. Virginem, optans ut ejus obtutibus præsentaretur. Cujus votis maritus allubescens detulit eam illuc. At virgo illius contumaciam redarguens, benedicens panem dedit ei, quo egustato ex templo convaluit atque lætabunda cum gratiarum actione repatriavit.

CAPUT XIX.

Quomodo in Pentecoste à Salomone Episcopo juxta basilicam S. Magni est inclusa, & quia à Diabolo mox est temptata.

EVolutis vero pæne quatuor annorum circulis prædictus Constantiensis Præsul ad cœnobium Sanct. Galli venit. B. autem Wiborada, quæ cum Martha jam diu stetit in activa vita laboriose decertans, juxta pedes Domini cum Maria desidere desiderans quatinus peccatis & vitiorum tumultibus libera optata in Christo mentis quiete perfrueretur, postulavit ab eo sibi domicilium alterari, & ut breviter ejus desiderium prosequar, secretum clausulæ concupivit. Qui studens omnibus modis ei morigerare, jussit ei desideratum domicilium propter basilicam Sanct. Magni construi, atque in sacrosancto die Pentecostes copiosa multitudine cum divinis laudibus prosequente devotis precibus Deo commendatam sanctisque benedictionibus consignatam includens abscessit. Igitur omnibus cum Episcopo abscedentibus Virgo Dei cogitans se locum certaminis ingressum divina adminicula mox oratura prosternitur. Quod fuit probabile inceptum & memoriale exemplum dimicaturis contra versutias antiqui hostis. Non exarmes te fortis Domini bellatrix inexpugnabili scuto æquitatis, sciens te contra quem te munis quam cito conflicturam. Inimicus autem humanæ salutis sperans se non parum promovere, si noviter inclusam terroribus initiaret, projecit ante eam inter preces caput hominis ore hianti, oppido hispidum, atque ut succincte ejus deformitatem includam simile fuit projicienti. At illa immobilis in oratione persistens, atque vexillum crucis fronte figens omnem fantasiam inimici effugavit.

CAPUT XX.

Qualiter dissoluta cuba ejus precibus est rejuncta.

COnsuetudo fuit huic beatæ Virgini ter in anno balneo uti, non tamen sine licentia Abbatis sui. Quadam autem die cum ei balneum in tyna paratum esset, repente vinculis resilientibus dissolutio regularum aquis profluendi dedit locum. Super hac re cum ejus serva nimis contristaretur, consolatorie dixit ei beata Virgo; Noli mœrore affici, sed expectemus misericordiam Domini. His dictis consignans semetipsam & vas per S. Crucis impressionem, conglutinavit omnem ejus dissolutionem. Quod vas non solum tunc & deinceps quamdiu in corpore vixit ad usus balnei utile fuit, sed etiam post ejus martyrium pro diversis languoribus medicabile fuit, & est.

CAPUT XXI.

Quomodo in vigilia Sanct. Johannis Baptistæ vidit B. Gallum missas celebrare.

FActum est in festo Sanct. Johannis Baptistæ, cum adhuc orientale crepusculum esset, vidit non sine oraculo visionem: B. Gallum sacerdotali infula albatum missas celebrare, & multitudinem animarum mere fulgentium cum illo audivit psallere, aut post expletionem missarum ad fenestellam accedere sibique complura, quæ postea eventus probavit præsagire. De hoc oraculo plerique solent mirari, quo modo B. Virgo adhuc in corpore constituta invisibiles sua natura spiritus posset contemplari. Sed hi tales adhuc ut carnales quæ carnis sunt sapiunt, nescientes ut spirituales omnia examinare, quibus eos qui non sunt in carne, sed in spiritu oporteat innotescere. Res corporales corporalibus, spirituales etiam spiritualibus oculis videri certum est. Esse spiritualem quandam naturam in nobis, ubi corporalium rerum formantur similitudines sive cum aliquod corpus carnalibus oculis subjectum sensu corporis tangimus, & continuo formatur ejus similitudo in spiritu memoriaque reconditur, sive absens sive olim notum, sive quod non novimus, sed tamen esse non dubitamus, sive ita spiritu assumente alienamur ab omni corporis sensu & avertimur, ut solis similitudinibus corporum spirituali visione teneamur. Hæc igitur natura spiritualis, in qua non corpora, sed corporum similitudines exprimuntur, inferioris generis visiones habet quam illud mentis atq; intelligentiæ lumen, quo & ista inferiora dijudicantur & ea autem cernuntur, quæ neq; sunt corpora neq; ullas gerunt formas similes corporum, ut est caritas, gaudium, pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, & cætera hujusmodi, quib' propinquantur Deo, & ipse Deus ex quo omnia & per quem omnia & in quo omnia. Quamvis itaque in una eademque anima fiant diversæ visiones, sive quæ sentiuntur, per corpus quas dicimus corporales, sive quæ spiritu viden-

videntur & vocantur spirituales, ve quæ mente intelliguntur & dicuntur intellectuales, tamen habent ordinem suum & est aliud alio præcellentius. Præstantior est enim visio spiritualis quam corporalis, & rursus præstantior intellectualis quam spiritalis. Corporalis enim sine spirituali esse non potest, quandoquidem momento eodem quo corpus sensu corporis tangitur fit etiam in animo tale aliquid, non quod hoc sit, sed quod simile sit. Quod si non fieret, nec sensus ille esset, quo ea quæ extrinsecus adjacent sentiuntur. Neque enim corpus sentit, sed anima per corpus, quo velut nuncio utitur ad formandum in se ipsa quod extrinsecus nunciatur: sed non discernitur nisi cum fuerit sensus ablatus à corpore, ut id quod per corpus videbatur inveniatur in spiritu. Nam cum aliquid oculis cernitur, continuo fit imago ejus in spiritu, sed non dinoscitur facta nisi cum ablatis oculis ab eo quod per eos videbamus imaginem ejus in animo invenerimus. At vero spiritualis visio etiam sine corporali fieri potest, cum absentium corporum similitudines in spiritu apparent & finguntur multæ pro arbitrio vel opinatione. Ab his omnibus ita discernimus illa corporalia quæ videmus & in quibus præsentibus sunt sensus corporis nostri ut non dubitemus hæc esse corpora, illas verò imagines corporum. Rursus spiritualis visio indiget intellectuali ut dijudicetur. Cum enim Petrus illum discum videret alienatus à corporis sensibus & illas voces, *macta & manduca & quæ Deus mundavit tu communia ne dixeris*, in spiritu audiebat: Redditus a corporis sensibus, id ipsum quod visum atque auditum memoria tenuerat in eodem spiritu cogitando cernebat. Quæ omnia non corporalia, sed corporalium imagines erant, sive cum primum in ipsa alienatione visæ sunt, sive cum postea recordatæ atque cogitatæ. Cum verò disceptabatur & requirebatur ut illa signa intelligerentur, mentis erat actio conantis, sed deerat effectus donec nunciati sunt qui venerant à Cornelio. Hac vero corporali etiam accedente visione, cum & Spiritus Sanct. *surge* in spiritu ejus diceret *vade cum eis*, ubi & illud signum ostenderat & impresserat voces, adjuta divinitus mens intellexit quid illis signis omnibus ageretur. Intellexit verò ista spiritualia, interiore non indiget. Non enim fallitur intellectualibus visis. Aut enim intelligit & verum est, aut si verum non est non intelligit. Illuditur autem anima similitudinibus rerum non earum vitio, sed opinionis suæ, cum approbat quæ similia sunt pro his quibus similia sunt ab intelligentia deficiens. Fallitur ergo in visione corporali, cum ipsis corporibus fieri putat quod fit corporis sensibus, sicut navigantibus videntur in terra moveri quæ stant, & intuentibus cœlum stare sydera quæ moventur. In visione autem spirituali, id est in corporum similitudinibus quæ spiritu videntur, fallitur anima, cum ea quæ sic videt ipsa corpora esse arbitratur, vel quod sibi suspicione falsaque conjectura finxerat hoc etiam in corporibus putat, quæ non visa conjectat. Illa corporali usus est Moyses in monte Syna: Ista verò spirituali Esaias vel ille Virgo in insula Pathmos: tertia cum Apostolo usurisumus cum omni ænigmate sublato Deum videbimus sicuti est. Sed quid Moyses, quid ve Esaias? nonne asseclæ Wiboradæ? nonne similiter in corpore constituti cum eisdem visionibus sunt usi? Erant plane. Qua si de re esset in Wiborada quasi discredendo mirari, quæ exuberante scripturarum auctoritate in plerisque patribus facta esse non possunt negare.

CAPUT XXII.

Quomodo prædixit B. Udalrico illum Augustæ Episcopum esse futurum, multaque adversa in Episcopio passurum.

EOdem tempore fuit in monasterio S. Galli quidam adolescens nomine Udalricus, cujus mores ibi extendit appositæ regulæ disciplinæ. Is verò cum gravitatis senem in juvenili flore virtutibus æmularetur, post discessum jam sæpe dicti Salomonis rogatus est à tribus ut monachico habitu assumpto nomen & curam pastoris eorum hæreditaret. At ille sciens omnia facienda esse cum consilio, B. Wiboradam cum in omnibus agendis solidus adiit, desiderium fratrum ei innotuit, seque si DEI voluntas esset in omnibus velle obtemperare illorum vobis. Illa autem trium dierum spacium petens post horum expletionem sic Prophetice dixit; nec Monachus nec Abbas nec fies, quia omnipotens Deus in orientali plaga te Episcopum fieri prædestinavit. Multo enim tempore tuæ res ibi secundæ erunt. Tandem verò multa adversa à paganis & malis Christianis passurus eris: Sed in his omnibus superabis & in magna tranquillitate deinceps dum vivis tuum episcopum reges, quæ omnia juxta ejus prætagium in eo completa esse *liber gestorum* ipsius evidenter attestatur. Tale donum Prophetiæ ei à Domino concessum esse non ista solummodo lectio loquitur, verum etiam aliæ complures, ut istum libellum legentibus liquet, quas nos continuare diversitas temporum non permisit, quas dam etiam in nostris auctoribus legendas reservavimus, ut est, per Spiritum cognoscere Gallum vicisse vulpeculam, claves perditas monstrare, hospitum adventum prophetare.

CA-

CAPUT XXIII.

Quomodo puer quem Waltrammus Presbyteram illam direxit benedictum panem ab ea accepit, eumque cuidam sibi occurrenti despective porrexit, hacque de causa tamdiu cibos fastidivit, donec iterato benedictum panem ab ea accepit.

PResbyter quidam nomine Waltrammus habuit quendam servientem, quem frequenter ad B. Wiboradam dirigere solebat. Contigit autem, ut quadam die eo missus fructum benedicti panis accepisset. Qui regrediens forsan non ita indignus, ut ille Ægyptius puer proditor Amalechitarum, eundem panem cuidam sibi occurrenti ita despective dedit. Nec multum post à febre corripitur, atque in tanta detinebatur infirmitate quod neque manducare neque bibere suave duxit, donec iterato B. Virgini præsentatus benedictum panem accepit, & per hujus degustationem & fastidium cibi pepulit & pristinam corporis incolumitatem recepit.

CAPUT XXIV.

Quomodo una ex ancillis ejus vasa sacrificii purgare neglexit, atque Dominus hoc per visionem revelavit.

HÆc eadem beata Virgo uni ex ancillis suis id injunxit officii, ut utensilia, quibus in sacrificio solita erat uti, sibi munda præberet. At illa quadam die nescio quid negotiata id ipsum officium sorori suæ commendavit: sed cum illa minus devote illud impleviſſet, omnipotens Deus qui est amator omnis munditiæ præcepit quandam famulam suam ei per visionem apparere, quæ ut ipsa in eadem visione testabatur in corpore manens ejus serva fuit, ut ei intimaret oblationes non ita munde puritas esse, ut puritas sacrificandi poposcisset, & cujus negligentia hoc evenisset. Sic & sacerdotes olim panes propositionis neglexerant, quos ipsi juxta traditiones Hebraicas serere, ipsi demetere, ipsi molere, ipsi coquere debuerant. Unde & eis à Domino per Malachiam Propheram dicitur; *Ad vos ô sacerdotes qui despicitis nomen meum sermo iste dirigitur: offertis super altare meum panem pollutum.* Facta autem die vocans ad se B. Virgo prænotatam ancillam, postquam interrogaverat eam, quis oblatas in proximo paravisset vasaque sacrificii purgasset, illaque inviſset inficias, neminem nisi se ipsam fecisse, proferens quæ sibi per visionem dicta erant, devicit eam à veritatis regula deviasse. Tunc in ea negligentia redarguens jussit eam neglectum officium implere, admonens, ut ea quæ ad Dei servitium pertinerent, non ita despectui haberet.

CAPUT XXV.

Quomodo sibi specialem pauperem elegit, & Dæmon in ejus similitudine quadam die illi se obtulit.

ITa Virgo sancta, ut prælibavimus, quicquid de alimonia sibi supererat, totum pauperibus profligavit. De quibus sibi specialem quendam eligens præcepit eum cottidie circa nonam secretius advenire. Hujus incessus ita laboriosus fuit, quod duobus baculis inter ascellas illum sustentantibus non incongrue posse, tibi in memoriam revocare debilitatem Miphibosech. Quadam itaque die Diabolus in similitudinem ejusdem pauperis magno strepitu baculorum prædictam horam anteveniens prostravit se humi, tanta infirmitate dicens se laborare, quod nisi quam cito consuetam eleemosynam perciperet, sub eodem momento se extrema pati non incertum duceret. O Lucifer qui mane oriebaris, hi habitus hæque voces non decent arrogantem sibi sedem in lateribus Aquilonis & similitudinem Altissimi. At illa ut in oratione jacuit, nullum profano responsum dedit. Ille a, afflictum clamitans cum cognovisset se preces in ventum fundere, surrexit à tellure atque caput æquans senestellæ introspexit. At virgo se consignans oppositionem Sanct. Crucis Diabolicum fantasma esse probavit: nam illico nusquam comparuit. Etiam hoc ei magnam præstitit certitudinem, quod pauper juxta consuetudinem suam circiter nonam horam secretius advenit, consuetam eleemosynam patienter, donec sibi daretur præstolans.

CAPUT XXVI.

Quod Mæcham, quæ puerum suum perdidit, cessare ab iteratæ pœnitentiæ fecit.

QUædam igitur Mæcha genitrix effecta adjecit peccatum supra peccatum, infantem quem ex adulterio conceptum peperit in rivarium demergens. Sed Deus omnipotens, quem magis delectat nostra conversio quam perditio, voluit hoc scelus ei ad salutem manifestari. Itaque plebs fidelium contra tale nephas zelo justitiæ armata decrevit eam ad stipitem legatam cute privari. Cogito plebem istam cum * Gajo Cæsare de verberibus sensisse, cum tale nefas eorum vindicta audio ab illa punisse, & etiam prius quam ultima sententia imponeretur, quæ subjungitur, ad hoc etiam decretum est, ut circulum anni clauderet omnibus festivis diebus passis crinibus pedibusque nudis in atriis S. Magni stando, ut qui

* *Sallustius in Catilinario.*

qui ejus sceleris conscii contristabantur, illius pœnitentiam videntes consolarentur. Postquam autem circulum anni in tali pœnitentia fideliter perstitendo clausit, recogitans immanitatem reatus sui eadem pœnitentia sponte sua tamdiu se adhuc obligavit, donec B. Wiborada eam ad se vocavit, frenaque afflictionis jam laxanda esse indicavit, puerum in refrigerio esse. Huic non erit dissimile, quod de Trajani anima legitur, quia liberata sit ab inferno Gregorio dolente pro illo. Nam ejus animam ab inferno ereptam atque in Paradysum collocatam esse omnino incredibile videretur, ipsa veritate dicente; *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu non potest introire in regnum Dei.* Sed infernus hic per Methonomiam dicitur id quod continet pro eo quod continetur, sicut est *percutere civitatem in ore gladii* cum populus in illa habitans percutiatur, tendens ad hoc. Trajanum cruciatibus inferni refrigerium esse consecutum, non autem ex inferno eductum. Valet enim anima & in inferno existere, & inferni cruciatus per Dei misericordiam non sentire, sicuti unus gehennæ ignis valet omnes peccatores pariter detinere, per Dei autem justitiam cuncta æqualiter non valet exurere. Nam unius cujusque quantum meruit culpa, justo Dei judicio tantum sentietur & pœna. Sed tu Deus noster memor humanæ fragilitatis *noli* ita *districte intrare in judicium cum servis tuis: reminiscere* quæso potius *miserationum tuarum Domine & misericordiarum tuarum quæ a seculo sunt*: liceat nos sperare in te cum Propheta, *quia non ad consumptionem nostram emittas manum tuam & quia si in profundum inferni dimersi fuerimus inde nos liberabis.* Hæc quæ à nobis nunc breviter ad te Domine sunt singultata, confidentes apud tuam misericordiam nobis in perpetuum profutura, qui lacrimas Prophetæ in conspectu tuo posuisti, ad prædicandam Virginis tuæ sanctitatem sermonem reflectimus. Postquam vero Wiboradam meretricem frenis afflictionis absolvit, cathenam cautelæ ei innexuit admonens eam, ut in posterum de tam nefandis sceleribus se custodiret, ne ei *novissima pejora fierent prioribus.* Ergo ejus admonitionibus admodum ædificata in sanctitate & justitia deinceps servire Deo studuit omnibus diebus vitæ suæ.

CAPUT XXVII.

Quomodo B. Rachilda ad illam venit.

QUædam igitur prænobilis puella, nomine Rachilda, quæ etiam virginitate sua Deo dicata in ejus obsequio jugiter perdurabat, frigoretico morbo non modice vexabatur. Quam cum parentes ejus Romam deferre vellent spe recipiendæ sospitatis, demandavit ei B. Wiborada, ut si vellet sanitatem recuperare, quantocius ad eam veniret. Procul sit ab animis audientium Wiboradæ legationem omnis suspicio, quasi sperantem puellam ab Apostolica potestate salutem sub quaquam æquiperatione in potestate curationum ab itinere retraxisse, cum longe aliam ejus intentionem fuisse sequentia diligenter inspecta declarent. At illa hac legatione gavisa implevit sibi demandata. Postquam autem ventum est ad oscula, S. Wiborada insit; Benedict. Dominus, qui te diu desideratam huc transmisit sibi ad servitium, & nobis ad solatium. Postea inibi morata infra paucos dies non ex parte sanitatem recepit, atque cuncta quæ spiritualis mater eam docuit non solum in tabulis cordis notavit, sed etiam, ut ita dicam supra suum posse omnia perfecit.

CAPUT XXVIII.

Quod parentes B. Rachildæ voluerunt illam repatriare, & hoc B. Wiborada cœpit dissuadere dicens eam Dei prædestinatione recluſam ibi fieri debere.

HIsdem diebus Burkhardo Duce Alamannorum bella gerente, populis etiam inter se dissidentibus propter Saxonicum Heinricum Regem factum cum militaris populatio gravem penuriam terris inferret, parentes B. Rachildæ metuentes eam ibi fame cruciari voluerunt eam repatriare. Cumq; se præsentarent B. Wiboradæ causa petendæ licentiæ dixit eis, super hac re non tunc sibi esse respondendum, sed irent ad hospitia & in crastinum convenirent eam. Fecerant ergo juxta verbum ejus & dictum est illis, ut cum gaudio ad sua remearent, Dei prædestinationem esse filiam eorum inibi subsistere. Monstrabatur illis etiam locus, qui ei à Domino ad clausulam deputatus esse dicebatur. Igitur illius præsagio non discredentes iter arripiunt: nec longum tempus evolutum est inter parentum abscessionem & filiæ inclusionem in eodem locello, quo sancta Virgo prænonstraverat.

CAPUT XXIX.

Quomodo B. Rachilda infirma fuit atque in susceptione baculi Beat. Wiboradæ convaluit.

SÆpe memorata Virgo Rachilda quodam tempore ægrotabat, & ex nimia infirmitate in desperatione vitæ præsentis jacuit. S. vero Wiborada corrogata una ex domesticis tradidit ei baculum suum, & hujuscemodi mandata: Defer illum spirituali filiæ meæ, & dic ei, ut tripedem imitans senectutem veniat ad me. Cumque ministra exequeretur præcepta Dominæ, B. Rachilda extensa manu susçepit baculum

atque in ipsa susceptione convaluit, confestimque surgens Beat. Wiboradæ se præsentavit. Quid nunc lezi? video te nescio unde mutato vultu, forsan miraris per susceptionem baculi Virginis ægram convaluisse, cum cogitas per positionem baculi Domini tui defunctum non surrexisse, & quodammodo præcellere eam in gratia curationum. Non equidem miror: non enim ibi multum laborat admiratio, ubi rerum fieri potest æquiparatio. Baculo Wiboradæ tuæ ægra accepto surrexit: Domino autem meo superveniente puer revixit, & etiam ut ipse nosti minus est ægram sanare quam mortuum resuscitare. Qua de re minus patet mihi ex parte Wiboradæ illud præcellere. Bene dixisti Domino tuo superveniente defunctum revixisse: ego vero inquio, Wiborada absente ægram tantum per susceptionem bacilli ejus convaluisse. Sic & absentis Pauli semicinctia ægrotantibus superposita sanabant, quod majoris virtutis erat quam ipsum supervenisse, & longa oratione morbos fugasse, potes & in hoc notare, si placet, illud Virginis præcellere, quod baculus ejus non efficiendum miraculum mittitur, & tamen in ipsa susceptione efficit: baculus verò Domini tui hac de causa per te directus nec longa positione consequi miraculi effectum. Sed quid loquar per positionem baculi signum non evenisse, cum ipse baculi Dominus superveniens hoc quasi vix obtinens moraretur. Scriptum quippe est; *Ingressus est ergo Heliseus domum, & ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus, ingressusque clausit ostium super se & super puerum, & orabat ad Dominum, & ascendit & incubuit super puerum, posuitque os suum super os ejus, & oculos suos super oculos ejus, & manus suas super manus ejus & incurvavit se super eum, & calefacta est caro pueri. At ille reversus deambulavit in domo semel huc & illuc, & ascendit & incubuit super eum & oscitavit puer septies, aperuitque oculos suos.* Postremo ubi tu maxime hæres Wiboradam mortuum non resuscitasse, cum Dominus tuus legatur hoc fecisse, nequaquam obest ad jam ostensam Virginis præcellentiam. Qui scis obitam non revicturam, quam vides ægram sanatam? An dubitas qui hæc per merita Virginis suæ dignatus est operari? Admirationem, quam putavi æquiperationem levigare, mirabiliter frater in laude Virginis procedendo non solum mihi augmentasti, verum etiam, quod rarum est, contradictorem reddidisti auditorem tui benivolum. Sed quia si quid residuum fuerit igni comburendum est suppressa super judiciis Dei, quæ sunt abyssus multa, ammiratione hortor te, si qua adhuc supersunt, de tali Virgine loqui, & tamen si possis quæ gloriam Domini mei non sint ita obnubentia. Paretur. Wiborada autem benedictione præmissa salutavit amice venientem Rachildam, edocens illam quod fides ejus & obedientia eam allevarent. Postquam vero multa spiritualia locutæ sunt, cœpit B. Rachilda flagitare eundem baculum sibi condonari à matre, quatinus pro ejus amore eum servaret, quo ad usque viveret. Quo impetrato, nec non usque ad finem vitæ conservato post obitum suum sepulchro piæ matris eum restitui disposuit.

CAPUT XXV.

Quomodo Sanct. Gallus Beat. Wiboradæ scissis vestibus innotuit, quod Burckardus Dux ecclesiasticus res diripuit, ab illaque pro his correptus emendationem promisit, quam continuo per calicis acceptionem non observavit, & quomodo in Italia postea vitam finivit.

QUadam igitur nocte vidit Beat. Wiborada somnium, Beat. Gallum sordidis & scissis vestibus amictum, cumque obstupescens inquireret ab eo, quid regeret his figuris? Audivit illum, se conqueri de ecclesiasticarum rerum direptione, & populi sui contritione, & hujus sceleris effectum prædicto Duci Alamannorum imponere. Post non prolixum tempus idem Dux ad monasterium veniens confestim ab ea accersitus est. Quo veniente postquam eum de iniquitatis perseverantia valde redarguit, expositi ei visionem per ordinem, hoc adnectens, nisi scissuræ vestium Sanct. Galli digna pœnitentia consuerentur, vitam ejus in periculo constitutam fore. Ille autem semen cadens super petrosa cum gaudio susceptit verbum increpationis, à quo erat recessurus, ut non habens radicem in tempore temptationis atque sub jurejurando pollicitus est de præteritis emendationem & de talibus in posterum abstinentiam. Cui illa sic occurrens inquit, probatio juramenti tui non diu differtur. Cœnobitæ ejusdem viri, de quo nunc apud nos sermo est, tractantes qui mitigarent ferocitatem animi tui super ad eos pertinentia dispositerunt te cum perfecto calice de auro donare, & nosti ut jam pauper locellus in tali munere exhauriatur ad hoc quod nunc exterius à te vastatus, ut dictum est dinoscitur. Quem calicem, si tibi cura sit reservandæ vitæ, nequaquam præsumas accipere. At ille quasi abhorrens ejus dictis iterando confirmat juramenta, se non solum exinde de

rebus

rebus Sanct. Galli quid tale accepturum, sed etiam irrationabiliter eis utentibus omni studio contraire. In hac igitur sententia ab illis digressus venit ad monasterium. Susceptus est vero à fratribus, ut scriptum est; *terror divitum exigit sibi honorem.* Ipse Abbas nomine Engilbertus ejus tyrannidem contremiscens se credidit fugæ. Cum autem in crastinum discessurus esset, fratres præmissa benedictione obtulerunt ei prædictum à beata Virgine munus. Quid nunc? quid conaris? nonne si accipis fies perjurus? contine obsecro manus, dic, ut magnæ virtutis hominem decet, gratam duco vestram clientelam, dives voluntas gratior est munere, munus non sperno, tollens relinquo, pœnitet me scelerum, fui prædo hactenus in servos S. Galli, hinc potius oportet per me ejus ecclesiasticas res augmentari quam minui. Si scires, frater, inexuperabiles Principum hujus seculi necessitates, nimirum hujusmodi suasionibus parceres. Me enim sub potestate constitutum oportet tali munere in Regis Domini mei prodire obtutum: creberrimi etiam militares apparatus nolunt pauca adesse eorum sumptibus, atque danda largiter stipendia militibus: præterea sunt excedentia numerum, quæ persæpe cogunt amicos hujus seculi transgredi justitiam Dei. Si vis amicus esse hujus seculi, quid mihi tunc tecum, cum constituaris inimicus esse Dei? Perge, perge, non adjicio verbum. Cerneres illum tot perjuria non vereri, sed incunctanter utrasque manus in ejus susceptionem extendentem. Ut gratificatur, quotiens inter manus liberatur: quam diversi pretii à circumstantibus æstimatur: Igitur inde se domum propipiens uxori suæ quæcunque beata Virgo ad eum locuta est per ordinem retexuit, eique calicem ostendit. Jamjam vero ad Italiam in militiam profecturus rogavit eam ut illum Sanct. Gallo remitteret, si mors ejus reditum præoccuparet. Sicque discessit in Ramoth Galaad infaustus persuasor substantiæ Naboth Iezrahelitæ, experturus in eodem itinere Dominum locutum esse per os Michæ. Nam insperato in foveam cecidit, & ita quasi quadam præsaga fine malorum de medio sublatus est, itaque in lacu æternæ miseriæ digna sua pravitate præmia accepturus. Matrona autem ejus obitu comperto calicem, ut rogata fuit, monasterio remisit; catenam vero lapidibus intextam preciosis retinuit (ô defraudatrix Saffyra) aliamque multo minorem pro illa dedit.

(o)

CAPUT XXXI.

Quomodo quadam meridie vacans psalmodiæ libro ultro se complicante pressa est sopore, divinitusque cognovit de Ungrorum vastatione, & quomodo consuluit quendam Waltrammum, si debuisset visionem proferre, & quia Abbas eam voluit secum ad castellum quoddam, quo ipse omnia sua fugarat, vehere illaque noluit discedere.

CUm autem omnipotens DEUS Virginem suam jam diu bonum certamen certantem per palmam martyrii vellet cursum consummare, quadam meridie ei ex more vacanti psalmodiæ psalterium ultro se complicuit. Res admiratione digna, super quod faciem aliquantisper inclinans gelido sopore fuso super artus paulolum obdormivit. Hac tenui pausatione divinitus ei revelatum est, sequenti anno Ungros Alamannia vastata in Kalendis Maji cellam Sanct. Galli invasuros, seque eisdem vulnerantibus ultima fata passuram. Evigilans autem nimis fluctuare cœpit de visione, utrum propalanda foret an non. Pensabat enim quod de futuris prædicere ultra ejus meritum esset; nihilo minus etiam cogitavit Deum plerumque electis suis etiam per peccatores innotescere ut fugiant à facie arcus; metuitque, si reticeret eorum contritionis se ream fieri, quos præsentia periculi posset salvare: postremo pertractans, quia in antiquis est sapientia, accersito quodam monacho nomine Waltrammo, cujus etiam superius fecimus mentionem, provectæ ætatis viro, denudavit ei omnem visionem usque ad martyrium, & quomodo fluctuaret, utrum oculenda foret vel propalanda, eumqi hujus rei gratia accersitum, quia speraret in eo portum consilii reperire suæ fluctuationi. Ille vero, ut rem per totum collegit, post aliquantulam deliberationem censuit tam commune periculum nequaquam esse celandum. Quamvis igitur consilium daret, tamen ipse non modice anxiatus fecit anxietatem duorum esse multorum. Abbati suo aliisque fratribus hæc eadem propinans. Abbas vero stupefactus ex auditis, directis quibusdam de fratribus ad illam tum causa diligentius de his indagandi, tum quatinus cum illa tractarent, ut egressa de clausula ad tutiora loca se pateretur transferri, quoad usque paganorum furor pertransiret, nil ei potuit extorquere, quid esset ejus voluntatis, nisi ipse adveniret, & solus cum ea misceret colloquia. Nec mora, regrediuntur legati Abbati suo nil certi referentes, nisi Virginem ipsius desiderare præsentiam: qui sperans se ad hoc vocari, ut cæteris remotis ille quasi secretior eligeretur suasor ejus evasionis

acceleravit ad eam gressum: sed illa jam divina revelatione certificata de die vocationis suæ magis cœpit ei consilium dare de exteriorum, videlicet ecclesiasticarum domesticarumque rerum procreatione quam de temporali vitæ suæ dilatione. Quæ consilia ille attente percipiens expectabat si etiam ad ea vellet extendere quæ ipse sperabat: sed cum nulla vox de his audiretur, ad ultimum cupiens cognoscere quid haberet animi hujusmodi verbis cœpit uti; De cæteris jam navigo in portu remis tuorum consiliorum navim meæ intentionis adjuvantibus: de te vero quid fiat adhuc in media carybdi laboro. De me, inquit, noli sollicitus esse: nam ego confidens de adjutorio Dei *non timebo quid faciat mihi homo si circumdabunt me sicut apes, & si exardescant in me sicut ignis in spinis, fortitudo mea Dominus fiet mihi in salutem.* Tunc senior prorumpens in lacrimis rogavit eam, ut propitia sibi esset atque egrederetur. Noli, inquit, pater venerabilis me ita perturbare lacrimis tuæ compassionis, sciens procul dubio, quod semel animo unitum est mutari non posse, si divina non dedignabitur clementia abesse. Locum enim, quem contra versutias antiqui hostis pugnatura elegi, Deo adjuvante spiritu redeunte ad eum, qui dedit illum etiam corpore tegam. Animadverte res meas esse intrepidi militis animum, & velle pro illius gloria omne subire periculum, qui priusquam montes fierent existens nobis, in quos fines seculorum devenerunt, factus est refugium. Tunc venerabilis pater admirans ejus constantiam, commendans se illius precibus ad clausturum rediit. Cum autem haberet quandam munitionem nnius miliarii à monasterio, optimum factu ratus est in hac se suaque omnia præmunire, quoniam naturalis firmitas loci tribuit ei fiduciam à nullo posse expugnari, si custodientibus eam victus non deesset.

CAPUT XXXII.

Quomodo parentes B. Rachildæ eam voluerunt de cella vehere, & quia B. Wiborada eis promittendæ filiæ illorum nihil mali provenire læti ad sua rediere.

SUpervenerunt etiam parentes Beat. Rachildæ volentes ad tutiora deducere loca, quos Beat. Wiborada sic allocuta est; Nolite solliciti esse de filia mea, quia tempus ejus nondum advenit, sed adhuc per multa tempora vobis aliisque multis ad solatium reservabitur. Qui nihil hæsitantes in ejus promissionibus, nempe illos crediliores reddidit quod viderunt priorem prophetiam in filia eorum completam, quia sequentium rerum certitudo est præteritarum exhibitio, ad sua cum gaudio reversi sunt non parum admirantes de nobili constantia Virginis. Quomodo ista retentio B. Rachildæ placuisset hæremus, quia fertur postea extimuisse martyrium, atque spiritualis matris ne pateretur imploravisse auxilium, illamque quoddam membranum Dominica suspensione depictum ei dedisse, ut illud ibi expanderet ubi infirmanti aditus fuerat introeunti ad illam ancillæ, atque hoc munimine ab hostibus esset protecta.

CAPUT XXXIII.

Quomodo Wito Presbyter incredulus de Ungrorum vastatione ad castellum pergendo factus est credulus in oppressi pueri salvatione.

QUidam Presbyter nomine Wito fama ciente de adventu Ungrorum venit ad B. Wiboradam dicens se creperum sapere tam sacrum locum unquam à paganis posse contaminari, atque hoc nefas existimari preces B. Galli prius à DEO pro ejus emendatione exauditas, modo in ejus contaminatione credere adnullari. Quem illa mox divinis oraculis non incredulum esse monens, fugamque quantocius accelerare hortans prædixit ei in eundo improvisum mœrorem propter ejus incredulitatem provenire: quod & factum est. Postquam tota domus reda componitur, una quendam puerum impositæ supellectili superfedere fecerunt, en subito nescio quo casu reda subversa est, & puer qui dudum superfedens impositam supellectilem premebat, diffidebatur aliquantisper hujus impressione vivus evadere. Tunc illi quasi exanimati, maxime propter puerum, redamq; cum impositis reponderantes invenerunt puerum in periculo sanum. Presbyter autem animo recolligens sibi prædictum mœrorem, non solum fit credulus omnium quæ sancta Virgo prædixerat, verum etiam glorificavit Deum, qui ei tale donum prophetiæ conferre dignatus est, mox igitur mœrore gaudio propulso læto cursu ad castellum pervenit.

CAPUT XXXIV.

Quomodo Ungri cellam invadentes ferro igneque omnia vastantes ad ultimum ad Virginis devenerunt ædes, & quomodo tria vulnera capiti ejus infligentes abierunt feminecem eam relinquentes.

CUm hæc agerentur jam tum non fama volabat per cellam de adventu Ungrorum, sed illorum rabies undique eam circum-

circumsperat. Mox ad prædandum cuneus dispergitur omnis, ingemitque avaritia contra ejus parentes sinus vacua patere æraria. Extruuntur in basilicis pyræ, prorumpentesque in altum flammæ divina virtute permittuntur obfuscare laquearia, incenduntur altaria, sanctorumque reliquiæ ignium dominaturæ ignibus traduntur, humiliantur usque ad terram in altum eructæ domus, humiles vero aut deicebantur aut ignis dominabatur earum. Tali vastatione basilicam Sanct. Magni adeuntes volucrunt & illam rogo extructo concremare: sed ubi divina potentia eis resistente eorum voluntas cariit effectu, tunc avaritiæ suæ consulentes cœperunt spe pecuniæ quæque secreta rimari, sicque rimando ad ultimum ad oratorium Virginis devenerunt. Quod undique præmunitum esse comperientes, autumantes omnem thesaurum eo loci fugatum esse, disjectione regularum sibi aditum parabant. Cumque introgressi essent inverunt eam cilicio indutam Spiritum contribulatum Deo sacrificantem. Utrum propter hoc quia noluisset secreta patriæ denudare facerent, vel quod æstimarent eam eis aliquid officere in quærenda pecunia, ignoramus. Postquam ei omnem amictum præter cilicium detraxerunt, tria vulnera in caput ejus librabant, & ita seminecem relinquebant. O detestabile vicium avaritiæ, cujus potio cum sit sitis, sui amatores omnia exquirere terra & mari sollicitat, & non solum talentorum reconditores verum etiam victu & vestitu contentos plerumque jugulare effecit propter quæstum, & quod dolendum est illos quam sæpe ab his, quorum sanguinem sitiunt, exceptos precibus fidelium indignos expirare. Ergo post actam necem, quæque absconsioni idonea diligenter scrutantes postquam nihil invenerunt horum quæ sperabant, protinus erumpebant foras magis sceleribus quam gazis onusti.

CAPUT XXXV.

Quod sanguis ejus insperſus muro per plurimos annos non potuit aboleri, & quomodo per hujus insperſionem visus redditus est cuidam mercatori.

At virginalis cruor undatim profluens in prima eruptione vicinum conspersit murum atque exin decurrens rivis cilicium totum perfudit. Quæ conspersio quamvis sæpe calce dealbaretur, nullatenus per multos annos potuit aboleri. Quod miraculum quidam excæcatus mercator audiens venit in basilicam S. Magni baculo regente gressum, qui præmissa oratione postulavit se deduci ad locum, quo deductus parum quid radens de sacro sanguine panno involutum domum deduxit, cumque diversorium suum ingressus fuisset, illico orbatis inspergens luminibus mox de recepto visu gratulabatur, atque sepulchrum beatæ Virginis cum debita veneratione revisit glorificans Deum.

CAPUT XXXVI.

Quod frater ejus venerat eam sepelitum, & cum hoc à Rachilda esset prohibitum, ad castellum perrexit hoc nunciatum.

Beata igitur Virgo & Martyr Christi non eadem hora emisit Spiritum, sed vivens usque in sequens mane in sinum Abrahæ expiravit. Venit itaque bonæ memoriæ frater ejus, qui nescio ubi inter fructa latens totum conspexerat, volens preciosum thesaurum terræ commendare, ne forte barbata gens iterato veniens igni eum traderet. Sed hujus rei voluntate à B. Rachilda spoliatus, donec Abbate cum omni clero adveniente honorifice sepulturæ daretur involutum sacro velamine, ad castellum proficiscitur atque Abbati cæteræque multitudini omnia uti gesta erant per ordinem retexuit, qui fraternam commemorationem pro ejus requie celebrantes manserunt ibi octo dies propter metum pagagnorum.

CAPUT XXXVII.

Quomodo veniente die octava Abbas cum fratribus rediit ad monasterium, & quod in corpore martyris nulla cicatrix patuit vulnerum, cum illud nudarent lavatum.

Veniente autem die octava Abbas comperto discessu paganorum rediit cum fratribus ad monasterium, reliquis etiam qui illo confugerant repatriantibus. Memoratus autem frater ejus collectis secum quibusdam de fratribus ac laicis cœpit studiosius satagere, ut corpus eodem die sepulturæ traderetur. Cumque illud nudarent lavandum, ut moris est, nulla in eo patuerunt, vulnerum indicia, nisi qua catena sulcabat, sed ita sanum atque inviolatum viderunt ut etiam à plerisque de martyrio posset dubitari, si effusus cruor testis non esset. Eandem vero catenam ante barbarorum eruptionem à se dissolvens juxta altarium occuluit, & postea eos qui excubias circa funus ejus celebrabant, per visionem admonuit, ut de eodem loco sumptam prope eam in sarcofago collocarent, quod & fecerunt.

CAPUT XXXVIII.

Quomodo cum idem corpus vellent levare in sarcofagum, non potuerunt præ curvitate membrorum, & quomodo illis videntibus extendit se in directum.

POstquam vero lotum corpus linteaminibus reinvolutum in sarcofagum levare volucrunt, cognoverunt eis impedimento esse beatam Virginem in finali angore unum crus atque brachium ad se trahendo curvasse, spirituque recedente ante eorum extensionem ita in curvitate diriguisse. Procul dubio fidelium est credere Deum ad hoc declaranda martyris suæ merita fieri voluisse. Volant in turba diversæ cogitationes: nam sectionem artuum æstimabant Virgini esse injuriam, libitinam autem secundum membrorum curvitatem formare laboriosum duxerunt. Cumque ita penduli stetissent, viderunt eadem membra veluti viventia in directum se extendere, faciemque ejus quodam Angelico rubore perfusam quasi in risum hilarescere. Tunc & ipsi lætabundi preciosum thesaurum sarcofago imposuerunt, juxta ejus admonitionem catenam prope illam collocantes.

CAPUT XXXIX.

Quomodo venit Abbas cum congregatione atque celebrantes missarum sollemnia pro ejus requie honorifice eam tradiderunt sepulturæ.

ERgo omnibus expeditis venit Abbas cum congregatione fratrum & copiosa multitudine utriusque sexus non sine magna devotione, atque missarum sollemnia celebrantes in Spiritum humilitatis sacrificabant pro ejus requie summo & vero sacerdoti. Expletis autem missarum sollemniis acceptaque crucis & his quæ exequiis exhibentur usque ad locum sepulchri procedunt, ibi Deum, cui omnia vivunt, fideliter pro ea deprecantes virginalem glebam spoliatæ telluri virginitate cum multa lacrima commendaverunt anno nongentesimo vigesimo quinto incarnationis Domini Jesu Christi, qui vivit & regnat Deus per infinita sæcula, Amen.

HEPIDANNI COENOBITÆ S. GALLI
DE MIRACULIS S. WIBORADÆ VIRGINIS ET MARTYRIS CHRISTI.

LIBER II.

CAPUT I.

De candela, quæ ad sepulchrum ejus posita, cælitus est tricies incensa.

IGitur post sepulturam præcluis agonistæ, divina potentia, quæ adhuc in carne manente signorum attestatione dignata est mortalibus innotescere quam fideliter in mandatis ejus incederet, ipsa etiam non dedignata est post ejus depositionem frequentia miraculorum mundo declarare quasi gloria ab ea remunerata sit in cœlis. Ad ejus tumbam lucerna posita erat, quatinus quando missarum sollemnia, seu vespertinalis oratio, seu matutinæ laudes celebrarentur lumen adesset. Quadam vero die post officiorum expletionem ædituus eam extinguens altera die ingressus reperit eam ardentem, quam secundo extinctam secundo invenit incensam atque extinxit, similiter tertio ingressus repperit ardentem sed minime extinxit cupiens prius indagare, quis ei officium suum ita dimidiaret, cumque ab interrogatis non solum nil certi posset exarare, verum etiam ejus inquisitio omnium admirationi fuisset, itur in commune ad lucernam. Posses mirari fluentem ceram à facie ignis tunc ejus calore nil esse imminutam, atque idipsum lumen paulatim se subtrahere visibus humanis, ut facile in hoc miraculo animadverteres beatam Virginem ornata lampade ad nuptias cœlestis sponsi intromissam cum illo habitare lumen inaccessibile.

CAPUT II.

Quod quædam de ancillis ejus voluit nocte basilicam intrare causa orandi, sed propter immensum lumen quod vidit in ea non ausa est ingredi.

UNa servarum hujus Virginis quadam nocte stratu suo relicto causa orationis basilicam petiit, quæ testata est se tantam claritatem in ea vidisse, ut ingenti terrore correpta fusis precibus ante valuas minus periculosum esse eligeret positum in horrentibus tenebris thorum revisere quam irradiatam cœlesti lumine basilicam introire.

CA-

CAPUT III.

Quod germen fœniculi circa tumulum ejus crevit tempore hyemali.

IN autumno, qui ætatem passionis B. Wiboradæ retrudit, sæpe memoratus frater ejus viridis fœniculi germen circa tumulum ejus fixit, quod divina dispensatione radicem terra figens atque per totum brumale tempus in sui viriditate permanens ad ultimum adeo crevit, quod comis in modum coronæ nexis totum sepulchrum protexit. De cujus germinis viriditate non solum multi sunt mirati, verum etiam plerique languentes sanitati sunt restituti per acceptionem temperati ex eo antidoti.

CAPUT IV.

De pectinis ejus inventione.

SOror erat huic B. Martyri nomine Willidruda tricesimum possidens gradum. Hæc cum haberet notam, rogabatur à Virgine sorore ut hanc permitteret aliquot dies secum morari, qua permittente cum apud materteram paucos exegisset soles informata morti debitum solvit. Mater autem post aliqua annorum curricula morte intercedente soluta à lege viri cœpit frequentare tumulum martyrizatæ sororis, ibique divinis laudibus die noctuque se occupans in gradu sexagesimo à morte inventa est. Huic adhuc in corpore degenti quodam matutino crepusculo prædicta filia ejus hilari vultu apparens hujuscemodi verbis ad eam usa est. Num vigilas mater? quæ respondit, vigilo. Surge, inquit, & dic avunculo meo, quod Domina mea Wiborada ægre feret ejus thesaurum illius negligentia tam diu celari. At illa suspicans de thesauro pecuniæ dixit, qualem thesaurum credenda est occulisse quam sperabamus consortem veræ beatitudinis in cœlis, eo quod in terris posita non sperare visa est in pecunia & thesauris? Cur illa, non est (inquit) ita ut tu suspicaris; nam inventio thesauri tollet tibi hujusmodi suspectum. Mox igitur linquens stratum adiit fratrem, sibique per somnium revelata nunciavit. Nec mora, surgitur à sacerdote atque una locum sepulchri Virginis adeuntes viderunt illius pectinem sine appendiculo ab aere sustentari, quem cum soror Presbyteri manu tangeret cecidit ei in manum, tunc ille indignatus (voluit enim plures testes hujus miraculi fieri) susccpit eundem pectinem atque ad claustrum properans Abbati cæteræque congregationi eum præsentavit, simul omnia de visione in præsentando retexens, quem pater monasterii reverenter suscipiens illa mirabili sustentatione audita exosculatur laudesque & gratias pro ejus inventione Deo omnipotenti persolvens die eadem argento inclusum ad tumbam Virginis appendi præcepit.

CAPUT V.

Quod cujusdam turgidum caput eodem pectine benedictum pristinæ sanitati est redditum.

HUic miraculo non incongruum illud videtur subnectere, quod quidam, cui violato supercilio turgescens caput spem vitæ præsentis ademerat, eodem pectine à supradicto sacerdote benedictus pristinam indeptus est sanitatem.

CAPUT VI.

Quod B. Rachilda cum infirmaretur, per ejus visitationem sanabatur.

PEr id temporis ægro dabat B. Rachilda, atque tanta detinebatur infirmitate, quod pene tres continuas noctes diesque quasi exanimis jacuit, tertia vero nocte circa pullorum cantum paulolum resumpto spiritu cœpit implorare Martyris auxilium. Exaudivit ergo mater spiritualis vocem filiæ laborantis, atque cum magno labore cœlestis luminis adveniens suavissimique odoris fragrantia caput suum capiti jacentis acclinat, manumque leniter pectori ejus admovit, atque sic aliquantisper moras nectit. Post breve vero cum ipso jubare visibus humanis sublata est, permanente imbi usque ad lucem odoris fragrantia, sicque matre veniente fuit languor à filia, hacque recedente rediit sanitas pristina.

CAPUT VII.

Quomodo juvenis Udalricus ad sepulchrum ejus est sanatus.

QUidam ephebus nomine Udalricus in congregatione S. Galli scholari sudabat Pierio. Hunc quodam tempore invalescens ægritudo ad hoc redegit, ut carnibus attenuatis spiritum jam ossa regere negaret. Is ad tumbam Virginis deductus ut ejus suffragia cœpit implorare obdormivit: mox autem evigilans postulavit esca, quibus allatis comedit, convaluit, atque sospes ad claustrum rediit.

CAPUT VIII.

Quod Engilbertus Abba monasterii festivo anniversariu ejus cantu & lectionibus præcepit venerari, & quod per visionem innotuit, quia mutatio velaminis altaris displicuit.

HÆc virtutum ejus insignia Engilbertus Abbas monasterii imis reponens sensi-

sensibus, veniente ejus anniversario præcepit supradicto fratri ejus illum sollemnem agere cantu & lectionibus, ut solet de una virgine, quod ille libenter percipiens in tantum studuit eundem diem venerari, ut etiam altare velaret cultiori velamine privato, nam quo privatis diebus velabatur, beata Virgo propriis manibus texuerat, cumque finitis matutinis se sopori dedisset, adest in visu gloriosa Martyr, grateque pro veneratione solvens velaminis mutationem minus placitam duxit, qui expergefactus illico surrexit atque juxta Virginis velle operuit altare.

CAPUT IX.

Quomodo B. Rachildæ germana ejus visitatione est sanitati restituta.

IN pago qui Erigowe nuncupatur, quem Araris fluvius ex uno latere præterfluit & altero Renus, fuit quædam materfamilias nomine Plidruda Beat. Rachildæ germana. Hæc quodam tempore ita languida facta est, ut dentium pedumque officio privata, vix interdum in lectulo, interdum nullo modo quiescere potuisset. Cumque diu tantis languoribus tabesceret, tandem cœpit invocare Beat. Wiboradam. Nec statim defuit invocanti misericordia Domini, viditque sibi assistere invocatam Virginem partemque janctinæ pellis formam vaginæ exprimentem jacentem super se, hac voce subjuncta; Optasti quietem, quiesce. Mox igitur soporata stertuit illam noctem & subsequentem diem magna ex parte; dehinc expergefacta poposcit escas, quæ cum collatæ ei essent satis avide comedit tantumque in brevi cœpit convalescere, quot aliquot diebus exactis cum oblatione visitavit sepulchrum auxiliatricis suæ, omnibus quos ad præsens repperit causam innotescens suæ oblationis.

CAPUT X.

De obitu Hitonis germani illius, & quomodo Egibertus successor ejus visu orbatus per ejus merita est sanatus.

JAm aderat plenitudo temporis quo ille venerabilis Hitto, viridis illa senecta cujus anni non deficient, debuit contingere metam divinæ vocationis, quo educto carnis ergastulo, quidam Archipresbyter nomine Egibertus successit ei in regimine basilicæ Sanct. Magni. Nam & is omnibus quæ possidebat relictis, quo Christum perfectius cruce accepta, posset sequi, in cœnobio S. Galli ad regularem disciplinam cervicem cordis humiliavit, cui post aliquot annos cum gravi dolore cœpit caligare visus, adeo ut illum apertis oculis nihil videntem Deum diceres aliud vas electionis sibi in illo præparare, qui ad tumbam Martyris Christi provolutus vovit pro recuperatione visus se unaquaque septimana, quoadusque viveret, in honore vivificæ Crucis ad ejus altare missam celebraturum in die quam amatores secularium litterarum diem Veneris appellant, nos autem utres novi liquoris sextam feriam vocamus. Inter hæc vota obdormivit mirum in modum oculi sopore gravati morbis relevantur, illoque excusso lumen ante à tenebris fugatum clarius rediens tenebras depulit, atque postea in sui claritate permanens nulla caligine interpolari potuit, donec anima recedente cæterorum etiam officiorum corpus reddidit extorre.

CAPUT XI.

De quadam Reginsinda quæ debuit vacare ejus sollemnia.

MUlier quædam nomine Reginsinda cum continuum væ pateretur in capite, audiens quales virtutes Dominus dignaretur operari per merita B. Wiboradæ adiit cernua ad locum sepulchri ejus, ibique vovens diem passionis ejus annuatim festive veneraturam, in vovendo somnium cœpit, unde excita omni dolore remoto incolomis repatriavit. Igitur adveniente profesto natalis Virginis, hæc eadem quam prædixi mulier jam pridem habens telam erectam speravit eadem die eam usque ad finem perducere, si diem ex integro texeret. In hac hac itaque spe festina cum jam vergens sol intrans Oceani undas mortalibus denegaret sui præsentiam, corripitur in texendo tanta infirmitate capitis; quod prius relictum Virginis auxilio thorum languore ingravescente revisit. Tunc se reminiscens prævaricatricem ultra suum posse, ut ita dicam, nisam, iterato ad sepulchrum ejus venit, ibique oratura prosternitur. Quomodo ego miser hic digne valeo loqui lacrimas, e commissa pœnitentium, cujus captivata mens adhuc magis voluntarie ducitur in lege peccati quam ut condelectetur lege Dei. Funduntur ubertim lacrymæ testes veræ pœnitentiæ, æmulantur vota melius solvenda prioribus neglectis, exaggerantur preces pro venia precibus pro incolomitate, singultusque continui sæpe illi abrumpunt precantia verba. Tandem divina clementia respecta, quæ nobis delinquentibus semper post virgam correptionis porrigit baculum consolationis, repente inter preces somno gravatur, quo exonerata illico surrexit sana atque cum gaudio regreditur ad sua.

CA-

CAPUT XII.

Quod duo diversis morbis vexati ad ejus sepulcrum sunt sanati.

NOn enim arbitror & hoc miraculum esse reticendum quod duo diversis afflicti morbis (nam unus febre, alter dentium dolore laborabat) aliorum adminiculo ad memoriam hujus Virginis adducti (ingens enim dolor utrique proprias vires consumpserat) per ejus merita pristinæ redditi sunt incolumitati.

CAPUT XIII.

Quomodo quidam qui dentium dolore laboravit, tactus ligniculo de cupa ejus sanus recessit.

GNatus ministri B. Wiboradæ adeo vexabatur dolore dentium, quod capite ex omni parte tumescente ab omnibus eum intuentibus desperabatur, cui cum pater dentes ligniculo de cupa Virginis tangeret, tribus vix guttis sanguinis prorumpentibus sospes cunctis mirantibus surrexit.

CAPUT XIV.

Quomodo Diabolus Kebininam in ignem trusit, & quomodo inde eruta quasi in extasi jacuit, & ad vesperum resipuit.

NEc hoc silentio prætereundum, quantam pietatem virtus divina ostendere dignata est ob merita Virginis atque Martyris suæ planius declaranda super fidelem servam ejus Kebininam. Post transitum igitur B. Wiboradæ, commissione & præcepto illius B. Rachildæ fideliter serviendo adhærebat. Ipsa vero Rachilda crebra infirmitate fere per omne tempus vitæ suæ cruciabatur. Hæc autem quam prædixi serva quoddam potirium miscere edocta fuit à Wiborada contra ejus consuetudinariam infirmitatem, quod cum quadam die in testula igni apponere voluisset, ut se inclinavit Diabolus utriusque dilectionis insectator quadam invisibili impulsione trusit eam in ignem, in quo cum diu huc illucque volutata miserabiliter cremaretur (nemo enim astabat qui eam extraheret) tandem divina miseratione & beatæ Martyris ut credimus auxilio ignibus eruta sella juxta posita consedit. Tale post quædam conserva ejus aliique cum supradicto sacerdote Egiberto intrantes diversorium illamque videntes ita crematam obstupuerunt in insolita facie, cumque inquirerent ab ea, si ipsa esset Kebinina paulolum resumpto spiritu respondit, ego quidem sum: noliteque obstupescere neque mirari, inimicus hæc fecit, non enim hæc mala quasi non præscita mihi evenere, nam cum in cella Sanct. Georgii apud Dominam meam Wiboradam manssitarem, contigit me gravissima infirmitate detineri, cumque mihi in dubio esset vita & mors, subito visus est capiti meo astare juvenis pulcherrimus & alius quasi persona de formis Æthiopis, quem ille pulcher increpans, quid inquit hic astas cruenta bestia? in aliquo enim adhuc post tempus dabitur tibi potestas lædere hoc corpus: in anima vero nec modo nec deinceps ullâ tibi concessam scias, en tempus læsionis: spero autem te Domini misericordia, si cum Propheta ei tradita sum in interitum carnis, quod etiam animam meam cum illius anima servet. Mirabile dictu, cerneres eam in uno latere usque ad pectus ita concrematam, ut ossa & interiora quædam apparerent, & vestem nil esse læsam, in altero vero vestem combustam & carnem in nullo pennitus læsam.

CAPUT XV.

Quomodo divina revelatione corpora ambarum Virginum basilicæ Sanct. Magni sunt intromissa, & quod unus artificum pede læsus sospitati pristinæ est redditus.

IGitur dolore hujus ustionis in lectum decidens cum per aliquot dies graviter laborasset, accidit ut quadam vespera resolutis membris frigido corpore ita omnium officiorum jaceret effœta, ut à cunctis circumstantibus mortua nunciaretur. Fletur, extenditur, ordinatisque excubiis pro mortua custoditur, circa pullorum vero cantum fragor nimius, veluti tonitrus ita graviter super ipsam domum increpuit, ut omnes qui in excubiis aderant nimio terrore perculsi ad terram corruerent. At Virgo Rachilda divino ut credimus instinctu vocans adse prædictam servam dedit ei cilicium B. Wiboradæ, eamque super defletæ corpus expandere jussit, sed & baculum ejus addens supponi præcepit, quod cum factum fuisset, exemplo recalefacta convaluit, resedit, visum apperuit, omnibusque quinquepertitis officiis ad plenum recuperata est. Tunc erumpens in vocem dixit: Gratias tibi refero Christe salus omnium in te sperantium, qui dolores meæ ustionis medicamento gratiæ tuæ fugasti, & tibi domina mea Wiborada per cujus merita hanc misericordiam confido me consecutam.

CAPUT XVI.

OPeræ precium esse diximus & hoc paginæ commendare; qualiter omnipotens Deus has sanctas Virgines prius in ergastulis, in quibus se pro ejus amore incluserant, tumulatas basilicæ S. Magni intromitti revelare dignatus est. Quadam igitur nocte sæpe dictæ Kebeninæ visum est

omnium, quidam juvenis aspectu decorus trahens redam geminis rotis compositam quadam cerea materia, ut ei visum est, oneratam, cumque illa interrogaret qua de causa veniret, vel quid ex hac materia facere vellet, missus sum (ait) ut harum sanctarum Virginum sepulchra muro interrupto basilicæ intromittam. Post hanc igitur visionem aliquot diebus exactis Gralo, qui id temporis cœnobio Sanct. Galli præerat, in animum duxit, credo divina inspiratione, visionem ancillæ factis exequi. Tunc prostratus ad memoriam Virginum devotis precibus illarum voluntatem, & adjutorium cœpit implorare, ut is, cujus voluntas opus est, patrandum opus dignaretur aspirando prævenire & adjuvando prosequi. Postquam hæc & his similia virgineis auribus humiliter instillavit, surrexit conveniensque ancillam quam prædixi enucleavit illi archana voluntatis suæ. His illa auditis retulit ei econtra somnium quod viderat. Sicque factum est ut fide veniente ab utroque ad utramque duo certa fugarent dubium ab opere patrando. Exemplo vocantur cæmentarii, opusque in divina providentia perfectum humanis studiis traditur perficiendum. Jam tum fervente opere contigit, ut quoddam immane saxum ab eisdem artificibus incaute levatum, sed incautius relictum uni ex illis in pedem cecidisset, graviterque collideret: qui à sociis ad diversorium delatus jussit cereum parari, eumque ad sepulchrum B. Wiboradæ accendi, quod cum factum fuisset, meritis beatæ martyris id obtinentibus sequenti die cum cæteris cæmentariis sospes & lætus ad opus inceptum mature venit.

ET SIC EST FINIS.

EKKEHARDI MINIMI DECANI S. GALLI.

LIBER

DE VITA B. NOTKERI BALBULI.

Prologus.

IN primis conqueror, quod maxime subolet perfectos viros ac sapientissimos cœnobio Beat. Galli degentes multorum patrum sive fratrum inibi commorantium laudabilia gesta non scripsisse, cum constet eos multa digna relatu fecisse & dixisse. Ideo multo mœrore affectus sum, & miror valde, quid causæ extiterit, quod tanti viri, quibus immeritus est mundus frui, quorum institutione informatur clerus, per quos omnium artifex Spiritus Sanctus voluit ornare officium divinum, in quo jocundantur animæ justorum, quorum doctrina fulget & lætatur Ecclesia Dei non solum per Alamanniam, verum etiam à mari usque ad mare & in universo mundo usque ad terminos orbis, in hymnis & sequentiis, in tropiis & letaniis, in diversis cantibus & melodiis, pluribusque ecclesiasticis disciplinis. Nam cum sciamus eos sanctissimos & doctissimos fuisse, & in sanctorum numero aliquos ipsorum ascitos, grave nobis & tædiosum est nihil de eorum virtutibus scriptum reperisse, sed nos eadem quamvis modica gesta, quæ majores in scriptis nobis reliquerunt, de Notkero cognomento Balbulo, viro doctrina sophiæ tunc in tempore famosissimo meritorumque sanctitate beatissimo, ejusque sodalibus, quæque invenimus in scedulis, in unum compilare studuimus. Licet enim huic operi longe impar sim, laudabilis vitæ conversatio & sapientia prænominati Notkeri Balbuli valde hoc exposcit, ut lucerna tam clara non sub modio, sed super candelabrum ponatur, ut luceat omnibus qui in mundo sunt. Virtutes quoque sancti viri suamque vitam digne describere non tepentis animi officium est, cum ad hoc opus sufficere non credam quemlibet sapientissimum. Quidam verò in rationis inquisitione aut in ornatu eloquentiæ laborantes ea, quæ simpliciter proferri possent & plane, audientibus vel legentibus fastidium sæpius præbent. Nos itaque nec donati regulis ad plene imbuti, vel Grammatica Prisciani, minusve Dialecticis versutiis exercitati, nec Rhetoricis floribus Philosophicæ eloquentiæ exhilarati, non in sublimitate sermonis ea quæ collegimus vera, fideli humilitate dictante rationis justitia exequemur. Unum vero timendum & verendum mihi est, cum narravero magnalia facta sanctorum, dicat mihi Deus peccanti; *quare tu enarras justitias meas & assumis testamentum meum per os tuum*? Ego non de justitia præsumendo, sed invocato sancto viro Dei ut meritis ipsius & precibus adjutorium per Spiritus Sancti gratiam conferatur, ut inceptum opus devote perficiatur, quod quasi libamen aliquod ad deguſtandum auribus & animo vestro propono. Si quid vero displicuerit, rogo ut emendetur & nobis concedatur.

CA-

CAPUT I.

CHristus Dei virtus & Dei sapientia, qui misericorditer ut nos à peccatis liberaret, formam carnis sibi assumpserat peccatricis, sicut nos peccatores per diversas vocat ætates, ita etiam propter diversas meritorum virtutes justificat & salvat. Quosdam enim adhuc in utero sanctificat, & replet Spiritu Sancto: quosdam autem in lacte matris, licet virtutum qualitates non discernentes, ornatum pudicitiæ superinduit: alios autem adhuc pueros, ut à lascivitate quiescant, continentiæ dote roborat: ipsos vero juvenes maximam carnis adversus spiritum pugnam quasi nimis ferventes passos in victoriæ corona triumphare donat: senes jam quasi ad mortem declinatos ad pœnitentiam revocat: eos denique qui in decrepita ætate sunt variis affecti tribulationibus tandem amore cœlestis patriæ ad superna suspirare concedit. Has igitur virtutes licet partim & per diversas ætates aliquibus det, multos tamen, eos videlicet quos ecclesiæ suæ speculum & formam proposuit, ut eum de quo nobis sermo est, omnibus his virtutibus decorat. De cujus virtutibus ea quæ virorum valde venerabilium veraci relatione didici, vel pro quantitate ut scripta in continenti comperi ne amore loci aliquid fingere arguar, simpliciter humili caraxatione prosequemur, & singula ejus facta vel dicta sanctarum scripturarum auctoritatibus eo spiritu, quo vir sanctus habundabat, corroborante confirmantes ad relationis nostræ propositum redeamus.

CAPUT II.

IGitur B. Notkerus de pago qui Turgowe dicitur oriundus fuit, & in vico, qui Sacer pagus vocitatur Latine, vulgariter vero appellatur Hellicgowe, à nobilissimis progenitoribus procreatus est. Nam de Karolorum genere & sanguine & Saxonum antiquorum, de quibus illo in tempore Imperatores Ottones orti sunt, erat parentum ejus prosapia, Etymologiam vero sui nominis per vices temporum adimplens cum Apostolo necessarie desiderans esse cum Christo multo melius: sed tale nomen in tali loco non casu arbitror accidisse, sed Dei dispositione, si cujus nutu nec pluviæ gutta in terram cadit. Filius enim Dei qui Bethleem ubi nasceretur elegerat, Nazareth ubi nutriretur, Jerusalem ubi pateretur, quique ipsa loca nominibus tantis sacramentis convenientibus voluit appellari, ipse etiam locum, quem tanti viri nativitate consecraverat, tali vocabulo voluit appellari, cujus præfati parentes cum secularis vitæ nobilitate eleganter floridi pollerent, ab ipso matris utero filium suum grammaticæ artis flagello subdere devoverant. Quia vero in monasterio Sanct. Galli septem liberalium artium studium & regularis vitæ rigorem vel disciplinam florere audierant, Spiritu Sancto eis tale desiderium inspirante, ut eundem locum virtutibus tanti viri ob meritum beati patroni adornaret, monasticæ eum vitæ ibidem subjicere proposuerant (*Processu etiam temporis postea inclusæ eorum pene omni substantia collata est videntur huic monasterio*) quem etiam sub Archimandrita, qui tunc loco huic præerat, nomine Grimaldo Abbate canonico admodum venerabili & sanctitate honesto viro regulariter Dominæ & patri Gallo cum oblatione deferentes atque inibi sacræ institutionis gratia Spiritus Sancti præliburo coma capitis sub ejusdem Abbatis regimine deposita magisterio Isonis omnium artium eruditissimo & maxime divinarum scripturarum peritissimo imbuendus contraditur. Literali itaque disciplinæ bonæ indolis, puer appositus tanto ingenio quæque docte didicit, ut facile agnosceretur non hanc humani studii esse capacitatem, sed divini spiritus operationem, qui sicut in Regum libro legitur de David; *Spiritum Sanctum accipiens infantulus per omne tempus vitæ suæ manst cum eo* & in reliquum. Nam ut ejusdem gratiam paraclyti in baptismate susceperat, ita à pueritia per omnes ætates in Dei timore immaculatus conservabat, præter ea sine quibus homo esse non potest vivens, numquam de secreto cordis sui ubi verum Dei templum esse debet eam expulerat. Hic quasi novus Daniel adhuc puer seniorum patrum discutiebat facta, ac tanta discretione pensabat ut quidquid virtutis in eis videret conveniens ætati suæ hoc in abscondito mentis suæ depingens imitaturus recondidit. Si quid autem vitiosum vel reprehensibile senserat, aut unde sibi suspicio nasci posset, statim recurrit ad sui ipsius miseriam, sciens quia vix est homo qui non aliquando excedat pro rigore magisterii clausstralis disciplinæ, qui semper in eodem loco ob sanctæ regulæ puerili ætati maximus inerat, nolens vel audens arguere, sed cito removens à se & longe de suæ recordationis intentione abjiciens. Erat enim ei in desiderio magis cœlibem in terris ducere vitam & fraternam caritatem conservare ad omnes, quam oculo suspicionis alere odium nutrimentum detractionis.

ex margine irrepsisse.

CAPUT III.

SAnctus vir Dei cum de infantili simplicitate processisset ad juventutis florem, animum tamen semper habebat firmum ad devotionē boni propositi; sciens scriptū; *adolescentia & voluptas vana sunt*, Plus se con-

convertens in illam sententiam quæ dicit, *Lætare juvenis in adolescentia tua*, numquam eo se jocundiorem exhibebat, sed amplius gravitatis exempla præbebat * coævibus. Amoris namque flamma sic ardens, ut cottidie in oratione mentem afficiens & carnem macerans per compunctionis lacrimas nihil terrenum nihil transitorium quærens solus sibi vacabat, ut ei qui omni fecit mente collecta in unum adhæreret, & ejus desiderio transcendens mundana omnia non jam timore pœnarum, non memoria vitiorum, sed dilectionis igne succensus cum odore virtutum, ita ut merito in sponsæ laude diceretur ei; *quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrræ & thuris & universi pulveris pigmentarii.* Itaque justi viri oratio concepta ex virtutibus intimi amoris quasi fumus ex aromatibus lacrimas elicere solet, quia dum sola cœlestia postulat, fit plerumque interdum tantæ subtilitatis vis amoris, ut hanc nec ipse animus comprehendere possit, qui illuminatus habere meruit, & ideo thuris myrræque incensum sacrificat, dum assidue in se carnis vitia mortificat, & apud Dei visionem, ad quam pervenire medullitus inardescit, seque ipsum in bonis virtutum operibus Deo exhibet & exercet, ac sic velut pigmentariorum pulveres offert.

* f. coævulis.

CAPUT IV.

HAbebat vir beatus defectum à pueritia, eo quod tardioris & impeditioris linguæ esset, sed velocissimus erat facundia spiritus. Erant enim in eodem monasterio tres Notkeri vocabulo nominati, viri doctissimi & nobilissimi genere, sicuti cœnobium S. Galli ab exordio sui semper habuit nobilissimos filios magnorum terræ monachos. Horum trium virorum unus dicebatur Notkerus Physicus, qui Abbas postea factus vir multæ scientiæ & prudentiæ magnæ doctor, & pictor valde ingeniosus, cujus gesta habentur in libro casuum monasterii: in cujus electione cum à senioribus domus præsentaretur Imperatori Ottoni Magno sprevit nimiam juvenilem ætatem in homine timens ruinam domus & disciplinæ. Responsum est à Ruperto Decano; & in hoc erat oppido discretio Regis; inter tot utique Marias optimam partem dudum eligentes nec unam quidem Martham, quæ sollicita sit & circa frequentes ministerium satagere velit, invenire potuimus: ideoque talibus relictis ad minorem ætatem descendimus & optimam (mihi crede) si enim digneris suscipere comperimus. Qui tandem annuens votis investitum cum sociis remisit. Veniens ergo domum ita gratanter & gaudenter receptus est, ut cum Tullio meliori quidem ipse concinnare potuerit merito;

O fortunatam Galli me consule cellam.

Erat alter Notkerus, qui cognominabatur Pipetis granum, ita quod fuit valde acri ingenio, homo doctissimus, strenuus ac religiosus. Notkerus, de quo nobis sermo est, qui cognominabatur Balbulus voce quidem, sed spiritu eloquentissimus, quod non casu ei evenisse putandum est, sed sicut B. Moyses, ex quo loqui cum eo Dominus cœperat, ineloquentem se fatebatur, ita iste accepta Sancti Spiritus gratia redditus est exterior homo elinguis, ut interior loqueretur plane.

CAPUT V.

STuduit namque vir Dei plenus ut gratiam collatam sibi de facili non amitteret, omni custodia muniens cor suum, orationi, vigiliis, jejuniis, abstinentiæ & patientiæ operam dedit, & subito se ipsum transcendens juxta illud Isaiæ: *Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, florebit & germinabit Israhel, & replebunt faciem orbis semine.* Omni vero impetu nisus est sternere carnem, superare Dæmones, ut perveniret ad eam celsitudinem, qua invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiceret, ideoque oculum contemplationis per fenestellam dirigens humilitatis ad supernam civitatem Iherusalem & ad universum inibi cœtum filiorum Israhel, id est videntium Deum, ubi de plenitudine sedentis in dextra, id est Domini nostri Iesu Christi, acciperet unde repleret sanctam ecclesiam per latum orbem diffusam semine, id est exemplo, doctrina & laude. Sacros vero ordines, quos adhuc puer ipse susceperat, ita beatis moribus ornabat, ut si ætatis temeritas non repugnaret, altioribus quibusdam sacramentis coaptari potuisset, cumque puerilem ætatem cum coævulis suis & earumdem virtutum suarum æmulis transiret, ita se eisdem in omni familiaritate & morum honestate conjunxerat, ut in ipsis laudem sine invidia & partes amicos facile invenias. Ea autem quæ vitiosa juvenum & lubrica ætas exposcit, sicut est discurrere, vagari, circuire, lasciviri, superbire, ambire, voluptatibus uri, stulta consortia, inutilia loqui, & alia plura, quibus juvenes afficiuntur, ita prorsus detestatus est ut numquam extra portas monasterii nisi obedientia coactus pedem posuisset, & cum firma religio id eum compulisset, quasi fortius ibi pugnaturus antequam egrederetur signo crucis se muniens, veniis per singula altaria sanctorum sibi cum lacrimis expostulans præsidia, prostratus etiam fratrum religiosorum pedibus ne aliqua saeculari macula vel delectatione inficeretur deprecatus est ut orarent. Nam psalmus vel sancta meditatio foris dum esset, raro aut num-

numquam defuit: cætera quæque parvi pendit ista nunquam neglexit. In monasterio vero nullus eum unquam de solio surgere vel ambulare nisi ordinate viderat: numquam se juvenum vel sodalium jocis immiscuit, sed ipsis jocantibus quia extrema gaudii luctus occuparet sæpius proclamavit. Sed nec illius præcepti oblivioſus auditor *in omnibus operibus tuis memorare novissima tua & in æternum non peccabis.* Fuit quidem in omni mansuetudine omnibus subditus, & ad serviendum promptissimus, etiam Domini sui factus imitator qui ad filium Reguli non ivit, ad servum centurionis ire paratus fuit, cellæ infirmorum frequentius interesse quam cum sanus conversari studuit: quos blande consolatus ne ipsam infirmitatem sibi inaniter, sed ad suorum veniam peccatorum provenisse sperarent fideliter monuit. Sordes autem & fætores infirmantium ita familiariter & delectabiliter passus est, quod non fœtoris, sed dulcissimi odoris redolentiam eum sensisse putares.

CAPUT VI.

PRæposituras vero ad Decanias aut alicujus ordinis officium seu prælationem numquam concupivit, dicens prælationem sæpius superbiam, jactantiam, arrogantiam, discursus mulciloquia comitari, & huic sine crimine interesse non humanæ virtutis, sed divinæ donationis fore. Ipsis tamen compassus non transgredientes dure aut strenue arguit, sed eos priorem sibi requiem fletibus & precibus exposcere diligentius rogavit. Prælationes enim aliquando ex virtutibus, quandoque etiam ex vitiis ad majorem ipsorum damnationem occulto DEI judicio provenire contestatus est. Mulierum vero colloquia quasi certos temptatoris laqueos fugit, à forma ipsarum etiam consanguinitatis catena conjunctarum oculos dimovit dicens cum psalmista: *averte oculos meos ne videant vanitatem, in via tua vivifica me*, castitati videlicet & cordis munditiæ tam arduus sectator & amator exstitit, prout ipse sæpius ad exemplum cum sociis confabulabatur, ut agni vestigia immaculatus sequi posset. Numquam præstigiis aliquarum fœminarum Dæmonum instinctu imaginationi consensit, ut illo fornicationis genere se pollueret, sed mentem suam sub tali cautela servabat, ut juxta Beat. Job exemplum nec quidem cogitaret de virgine. Si quos etiam sermones blæsos aut risui aptos proloqui audierat, illis quia de omni verbo otioso reddituri essent rationem caritatis amator prædixit. Narrando sive laudando viri sanctissimi Notkeri Balbuli gesta laudes sociorum ejus minime queo reticere, ideoque parcendum est mihi, si necessitate compulsus plectro linguæ à latere tangam cordam, qua resonent virtutum facta vel dicta dulcissimi viri sodalium laude digna huic operi inserenda.

CAPUT VII.

CUm beati viri mens micis de magna mensa sanctæ Scripturæ cadentibus saturata cum sodalibus Ratperto & Tuotilone æque monachis subIsone magistro hoc in tempore literatissimo artium liberalium subtilitates non pro gloria & favore seculari, sed pro utilitate sanctæ Dei ecclesiæ admodum satis edocta esset, & in divinis non mediocriter prælibata adepta fuisset: tamen cupiens amplius imbui, postulans in fide nihil hæsitans Spiritum Sanctum, qui eum ab infantia repleverat, qui ubi vult spirat, ut ejus desiderium compleat. Nam sicut terræ arenti serotinum imbrem quo infundatur, ut germinet mittit, ita mox quendam Episcopum Scotigenam nomine Marcum Dominus misit ad cellam Sanct. Galli, qui rediens à Roma repatriare volens Gallum tamquam compatriotam suum visitat: cui comitabatur filius sororis Moengal nomine, postea à nostris Marcellus diminutive à Marco avunculo ejus est vocatus. Hic erat in divinis & humanis scripturis eruditissimus, cujus doctrinis beati viri Notkeri fitibundum cor infusum refocillatum est, cumque à fratribus honorifice, sicut Episcopum decuit, susciperentur, cognita beatus vir Notkerus scientia supra dicti Marcelli cucurrit subito ac preces Domino fudit, obnixius cum lacrimis oravit, ut eis voluntatem ibi morandi ob meritum Sanct. Galli daret petiit: qui statim exauditus est. Itaque tantum desiderium loci & regularis vitæ utrumque Spiritus Sancti gratia id operante ceperat, ut si abire etiam cogerentur ipsi quantum viribus prævalerent stare repugnarent, quid plura? rogatur Episcopus cum sociis loco nostro aliquandiu stare. Allecto nepote diuque secum deliberantes tamen tandem consensit remanere Episcopus cum nepote & paucis suæ linguæ apparitoribus, cæteris igitur repatriantib. stola indutus abeuntes benedixit, & multis lacrimis utrimque discessum est. Traduntur post breve tempus Marcello Scolæ claustri cum B. Notkero Balbulo & cæteris monachici habitus pueris; exteriores vero, id est, Canonicæ, Isoni cum Salomone & ejus conparibus. Iste Salomon quis vel qualis fuerit in sequentibus dicemus. Marcello vero præsidente mentes discipulorum Notkeri, Ratperti, Tuotilonis aliorumque septem liberalium artium scientia ad plene imbuit. Musicæ autem jocundissimæ arti diligentiæ hi tres præ cæteris animum appossuerunt, sed præ omnibus Sanct. Notkerus, quæ cum cæteris artibus sit naturalior & quamvis dif-

ficilius apprehensa, usu quidem sit commodior ac suaviot, tantum in ea demum prævaluerant quantum in singulorum operibus, quæ jam ante tetigimus, aliarum sex artium, scilicet tres isti discipuli Marcelli Notkerus Balbulus, Ratpertus, Tuotilo ita unanimes in omni familiaritate virtutum honestate & morum conversatione erant, ut esset eis cor unum & anima una esset individuo amore fraternæ caritatis, & sicut mater unicum filium ita amabiles in vita sua dilexerunt se, & cum in morte sint separati, in regno tamen Christi in unum sunt congregati, & quamvis votis essent unicordes in fraterna caritate, natura tamen, ut fit, erant dissimiles. Quantum autem vir Domini Notkerus cum sociis in arte musica profecerit, subsequentia declarabunt.

CAPUT VIII.

DUm more sapientissimi Salomonis secundum institutum Regis David patris ejus in domo Domini propter compunctionem musicæ dulcedinis Beat. Papa Gregorius, ut scribit de eo Johannes sedis Romanæ Archidiaconus, antiphonarium * cantum studiosissimus nimis utiliter compilasset, scholam etiam Cantorum, quæ hactenus ejusdem institutionibus dulcedinem inter alias Europæ gentes Germani seu Galli sive Alamanni discere crebroque rediscere potuerunt. Incorruptam vero tam levitate animi, qua nonnulla de proprio Gregorianis cantibus miscuerunt, quam feritate quoque naturali minime servare. Alpina siquidem corpora vocum suarum tonitruis altisone perstrepentina susceptæ modulationis dulcedinem proprie non resultant, quia bibuli gutturis Barbara grossitas dum inflexionibus & repercussionibus & diaphoniarum dyptongis mitem nititur edere cantilenam, naturali quodam fragore quasi plaustra per gradus confuse sonantia rigidas voces jactat, sicque audientium animos quos mulcere debuerant tales exasperando magis ac obstrependo conturbant. Ejusmodi gens si forsan desunt bona naturalia, vel si nolunt, an non possunt bonum modum adipisci statim despiciunt, & incidunt in illam sententiam; *stulti contemnunt sapientiæ doctrinam*, & cum sint incompositi moribus & incompta voce, magistri tamen & rectores propter alicujus, quam sibi arrogant, religionis intuitum volunt videri, & solummodo ipsi non percipiunt, verum etiam alios impediunt, ne percipiant modulaminis dulcedinem & intellectus. Hinc est quod hujus Gregorii tempore cum Augustino tunc Britanniam adeunte per occidentem quoque Romanæ Institutionis cantores dispersi barbaros insigniter docuerunt, quibus defunctis occidentales Ecclesiæ subito susceptum modulationis organum vitiarunt (*Iterum Johannes quidam Romanus cantor cum Theodoro æque Romano, sed Eboraci Archiepiscopo per Gallias in Britannias à Vitaliano Papa destinatur, qui Johannes circumquaque positarum Ecclesiarum filios ad pristinam cantilenæ dulcedinem revocans tam per se quam per suos discipulos multis annis Romanæ doctrinæ regulam servaverunt: sed his defunctis statim deviaverunt. Hic est ille Vitalianus Præsul, cujus adhuc hodie cantum, quando Apostolicus celebrat, quidam qui dicuntur Vitaliani, solent edere in præsentia ejus.*)

* *Ms. centon.*

Inclusa videntur ab alio interspersa.

CAPUT IX.

INterea Karolus qui dicebatur Magnus, Rex Francorum cum esset Romæ offensus dissonantia Romani & Gallicani cantus cum Gallorum procacitas à quibusdam nostratibus neniis argumentaretur esse corruptum, nostrique è diverso autenticum antiphonarium probabiliter ostentarent, interrogasse fertur, quis inter rivum & fontem limpidiorem aquam conservare solet? respondentibus, fontem: prudenter adjecit, ergo & nos, qui de rivo corruptam limpham hactenus bibimus, ad perhennis fontis necesse est fluenta principalia recurramus. Mox itaque duos suorum industrios clericos Adriano Papæ dereliquit. His quidem satis eleganter eruditus Metensem Ecclesiam ac suavitatem modulationis pristrinæ revocant, per quam totam Galliam correxit. Sed cum post aliqua tempora defunctis his, qui Romæ educati fuerant, tantum Gallicanarum Ecclesiarum à Metensi dispensare prudentissimus Regum vidisset, ac unumquemque ab alterutro vitiatum cantum jactantem adverteret, iterum (inquit) redeamus ad fontem. Fuit interim in maximo desiderio prælatis cœnobii S. Galli & Beat. Notkero aliisque magistris ibi degentibus, ut cantum secundum autenticum antiphonarium regerent, & melodias Romano more tenerent. Qualiter autem ista prosecuti sint, intimare curabimus posteris. Mittens ergo denuo Imperator Karolus Romam ad Adrianum Papam, rogat, ut iterum ei mittat duos Romanos cantuum gnaros in Franciam. Tunc Papa Regiis precibus annuens juxta petitionem suam secundo duos mittit cum autenticis antiphonariis & septem liberalibus artibus, quorum judicio Imperator omnes quidem corrupisse dulcedinem Romani cantus levitate quadam cognovit. Vocabatur autem unus eorum Petrus, & alter Romanus, cantuum & septem liberalium artium paginis admodum satis imbuti. Metensem Ecclesiam, ut priores adibant, qui cum in septimo lacuque Cumano aere Romanis contrario qua-

quaterentur, Romanus febre correptus vix ad nos usque pervenire potuit. Antiphonarium vero secum Petro renitente vellet nollet cum duos haberent unum Sanct. Gallo attulit. In brevi autem tempore Domino se juvante convaluit Romanus de febre? Petrus quidem pergit ad Imperatorem, qui comperto de Romano mittit celerem nuntium qui eum si convalesceret nobiscum stare nosque instruere juberet, quod ille quidem patrum hospitalitati regratiando libentissime fecit. Deinde nuntius subintulit verba Karoli ad congregationem; Quatuor (inquiens) mercedes vos sancti Domini in me uno acquisistis: hospes erat, & in me eum collegistis: infirmus, & visitastis: esurivit, & dedistis mihi in eo bibere. Dein uterque fama volante studium alterius cum audisset, æmulabantur pro laude & gloria naturali gentis suæ more, uter alterum transcenderet. Memoria dignum est, quantum hac æmulatione uterque locus profecerit, & non solum in cantu, sed & in cæteris doctrinis excreverit. Fecerat quidem Petrus ibi jubilos ad sequentias, quas Metenses vocant: Romanus vero è contra Romanè & amœnè de suo nobis jubilos modulaverat, quos utique post sanctus vir Notkerus quibus videmus verbis ligabat, frigdore videlicet & occidentane, quas sic nominabat, quibus animatus etiam ipse de suo cogitavit. Romanus autem, quasi nostra præ Metensibus extollere fas fuerit, Romanæ sedis honorem Sanct. Galli cœnobio siquidem ita inferre curavit. Erat Romæ instrumentum quoddam & theca ad antiphonarii autentici publicam omnibus adventantibus inspectionem repositorium, quod à cantu dicebatur cantarium. Tale namque ipse apud nos ad instar illius circa aram Apostolorum cum autentico locari fecit: quem ipse attulit exemplato antiphonario, in quo usque hodie in cantu si quid dissentitur quasi in speculo error ejusmodi universus pervidetur atque corrigitur. In ipso quoque primus ille litteras Alphabeti significativas notulis, quibus visum est, susum aut jusum ante aut retro assignati excogitavit: quas postea cuidam Lamperto amice quærenti B. Notkerus Balbulus dilucidavit, cum & Martianus, quem de nuptiis miramur, virtutes earum scribere molitus sit. Abinde sumpsit exordium tota fere Europa & maxime Germania sive Teutonia secundum modum & formam, sicut in monasterio Sanct. Galli viri peritissimi ediderunt B. Notkerus Balbulus & Romanus cæterique magistri correxerunt juxta exemplum autentici antiphonarii Gregorii elegit cantare, & hunc ritum modulandi servare, quem etiam omnes usum appellaverunt. Hoc itaque supradictos viros secutus Berno Monachus Sanct. Galli postea Abbas Augensis super hunc usum summam valde subtilem scribit ad Episcopum Peregrinum Colonienssem.

CAPUT X.

QUantum cella Sanct. Galli in hoc tempore virtutum auspiciis ob merita inhabitantium spiritalibusque disciplinis augeri cœperit tandemque floruerit, memorari jocundum est. Erat enim senatus Reipublicæ loci illius tunc quidem sanctissimus, ut Adalberto Augustensis Ecclesiæ antistes testatur, qui beatus Præsul signa & virtutes Sanct. Galli à pluribus audiens locum in die festivitatis ejus orandi gratia adiit, & præsens plura conspiciens, major est (inquit) gratia loci hujus quam rumor quem audivi. Igitur domum rediens interrogatus inter cætera aliquando à suis esse-ne nobiscum ut fama vulgavit religio cum doctrina, seu veritas cum disciplina? cæteri, inquit, quid sentiant nescio, quod mihi animo est pronuntio: unum ego sanctum & hunc defunctum quæsivi, vivos autem ut vere fatear fratres sanctissimos inveni: doctrinam vero illorum & disciplinam in virtutum eorum operibus videre est. Delectat enim metalium memorari, quos quidem, ut iterum videam vix expecto; oportet, ut omnibus modis meis me juvantibus præparem, quatenus ad proximum Sanct. Galli diem viros Dei visitem, frater illorum conscriptus fiam, & quantum mihi gratiæ est caritatem eorum regratier. Venerat DEI electus, ut spoponderat, & magnis donis fratres & familiam exhilaravit.

CAPUT XI.

EOdem modo accidit etiam Petrum Veronensem Episcopum inopinatum venire. Hunc ergo fratres suscipientes, quod melius quidem habebant, evangelium ei offerebant. At ille arbitratus se despici, quoniam famam loci magnam audierat, de utilitate secum fluctuabat libri. Ad missas argenti calix proponitur, qui etiam melior habetur? de quo etiam quiddam siniftrum trutinat, cumque prandio sumptuoso pasceretur, surgens à mensa fratrum petit alloquium, quibus collectis; bene (ait) Domini mei mecum egistis, & ut audivimus, sic vidimus; sed pro evangelio & calice vilibus propositis manet scrupulum, quamvis sim indignus & vilis, non tamen vilis loci dicor Episcopus. Constanter nobis protestantibus, meliora non esse Sanct. Gallo, spiritus hominis quievit sumens tandem quosdam fratrum in partem secreto locutus est eis, mitte (inquit) post me Veronam sex quos habetis fidissimos viatores, qui bini & bini per tres vias, quæ hinc illo ducunt, mihi adveniant: singillatim tamen se mihi bini & bini ostendant, ac pollice in manum recurvo

recurvo eleemosynam petant, quos ego, ut alios soleo in penetrali meum solus solos coram meis inducam & vestiam, aurum autem cujus æquipondium vobis do cruribus eorum fascicolis circumligabo, & dimittam eos, ut ad vos eodem artificio quo venerant fortuna comite redeant. Factum est, ut largitor acutus docuit allatum est S. Gallo & fratribus ejus grave pondus auri Veronensis, & concordat pondus æquipondio, quid ergo de auro Petri fit? calix fit, capsa fit, cavea evangelii omnia preciosissimis gemmis ornata.

CAPUT XII.

Simili modo Landeolus vir sanctus Darviensis Episcopus. Hic Suevus & Nobilis erat, apud Sanct. Gallum educatus & doctus, qui etiam multa dona contulit cœnobio ejus & fratribus. Igitur Episcopus factum Romam sæpius adire solebat, sed tandem aliquando rediens à Roma Gallum suum & fratres visitare cupiens Italici aeris vitio febre correptus vix ad eos usque pervenire prævalens, qui sciens supervenisse sibi vitæ præsentis finem vocatis ad se Abbate & fratribus coram eis diem ultimum claulit ac nobili obitu transivit, & cum omni honore in Ecclesia Sanct. Petri corpus ejus humatum: ad cujus tumbam sæpe infirmi meritis ipsius sanitatem adepti sunt. Hæc sint pro gloria domus scripta, in qua tales sancti habitabant, quos venerint ab oriente & occidente æmulari Pontifices regionum & Principes terrarum. Sed ad propositum revertamur.

CAPUT XIII.

Scriptum est; *thesaurus occultus & sapientia abscondita quæ utilitas utrisque*? Sanctitas viri perfecti ignora sic est quasi sol in nocte sub nube, nulli lucet. Ideo veritatis voce docemur, ut lumen sanctitatis non sub modio, sed super candelabrum sistamus, ut omnibus qui in domo sunt rutilet, & civitas supra montem posita non obnubiletur latebris ignorantiæ. Licet signa non sint fidelium, sed infidelium, tamen Christus Jhesus Dei filius dilectum famulum suum Notkerum Prophetiæ spiritu coronavit, per quem signis quam plurimis, ut sancti viri bonitas innotesceret, mirabiliter donavit. Enimvero in spiritu DEI multa bonis & malis aut fortunia prædixit aut infortunia. Nam his qui, ut Apostolus Paulus ait, *Spiritu Dei aguntur, data est potestas filios Dei fieri*, sicut Johannes asserit. Tales enim aliquando signa ex potestate faciunt, velut Petrus qui Tabitam suscitans orando mortuam; Ananiam vero & Saphyram increpando morti tradidit: ita beatus est unum superbe disquirendo puniens dejecit, alterum per fatuam stultitiam in mortem lapsum à pœnis inferni precibus ad perpetuam vitam revocavit, de quo in sequentibus dicemus: Karolus Magnus Imperator, qui multis bonis ditaverat locum Sanct. Galli, ipsi Rex per se hebdomata Sanct. Othmari propositor & pincerna fuit. Eo igitur tempore, ut more solito sæpius ibi commanebat fratres lætificaturus ad prædictum monasterium venit, & per triduum ibidem caritative moratus profundissimis sanctarum scripturarum quæstionibus apud sanctum virum Notkerum nepotem suum se exercitavit. Quem quidam Capellanus suus elatæ mentis comitatus est. Sed Deus, qui arrogantes deponit mitibus autem dat gratiam in hoc ostendit quantum sit justos despicere, eos odisse, quod proprie est sancti spiritus blasphemia quæ nec hic remittitur neque in futuro, virtutibus ipsorum detrahere. Is ergo eum audisset Regem se interrogando, quærendo exercere, ipsumque dulcissimis sancti patris Notkeri responsionibus certificatum, insufflavit Sathanas in cor ejus, ut sapientiæ justiciæ, humilitati sancti viri invidens sicut semper superbi humilibus adversantur, cœpit alludere, torqueri, & contemnere. Et cum per Ecclesiam secum hæc omnia cogitando vellet transire, virum Dei psalterio, ut solebat assidentem præteriens conspexit, agnitoque quod is esset qui Imperatori Karolo plura quærenti pridie quæsita resolveret, conitantibus ait; Ecce (inquit) iste est quo neminem in regno Karoli ajunt esse doctiorem; Sed si vultis, ego illum tam præcellentissime doctum ad irrisionem vobis temptabo, & quod tantæ famæ vir solvere omnino nesciat interrogabo. Illis vero, ut hoc faceret curiose rogantibus, accedunt pariter & salutant eum.

Humilis ille assurgens ipsorum adventum miratus, quod petant an quid velint requirit. At hic infelix, de quo præfati sumus; scimus (inquit) homo doctissime omnium artium profunditates te ex studio scire: cælestia vero secreta ex Sanctæ vitæ contemplatione omnia nosse: quid autem nunc promissionibus Domini certus dicentis; *nolite cogitare quomodo aut quid loquamini*, Spiritu Sancto per os ejus respondente; scio (inquit) scio & optime scio, nunc enim facit quod semper facit, utique & tibi quam mox in brevi facturus est: exaltat humiles & humiliat superbos, quod sanctum virum non voto maledicentis aut vindictæ dixisse, sed officio Prophetantis ipse Propheticus Spiritus, qui malivolam animam non ingreditur, probat. Abibat temptator ille & irrisor à suis magis irrisus, parvipendens quod sibi futurum prædixisset, quid plura? Sonantur continuo campanæ ad concursum & laudes Cæsaris recelsuri: Arripit ille infelix futurus labarum

suum

suum eo die ordinis sui Dominum antecedenti, & equo superbe invectus ante portam civitatis offendens cecidit, & misere in facie collisus crus confregit. Committitur novo Abbati nomine Bernhardo procurandus, mox accurrunt fratres, prostratum sublevant, claustro inferunt, diversis momentis, ut crus ejus coaguletur atque, ut uniretur, laborant: sed cum nihil suas artes profeciße viderent, comperto tandem fratres Beati viri Notkeri præsagium horrantur, ut viri Dei si se invisere dignetur absolutionem & tanti patris benedictionem sibi petere non negligat. Quod cum ille, ut semper pervertæ mentis fuit despective de Notkero audiens, nihil sibi mali ejusdem patris vaticinio contigiße proclamat, coagulari fractura illa nullis fomentis, nullis adjuvari valuit ligamentis, cum ergo continuo dolore diu cruciaretur, tandem in se reversus recogitabat, qualiter temperaverit virum Dei media quadam nocte supplicatur fratres, ut famulum Dei ad se venire benedictionem ei impositurum deprecarentur, qui statim justa complentes concite sanctum Dei accerßerunt miserati suam passionem & clamores. At ille veniens quid velit inquirit? Tunc ille; pater sancte peccavi in Deum & in te temptando te, rogo ergo ignoße mihi & tange crus meum & spero sanari, qui dum crus contrectaßet, confestim combulire sentit illud ac subito coagulatum & unitum est, ita ut ipse infirmus paucis diebus priscinæ sanitati restitueretur meritis sancti viri & verbis ejus correptus, ne amplius superbiret, quoniam Deus superbos humiliaret. Humiliatus autem mente & corpore severe didicit de cætero humilia sentire, sanatus ad sua cum gaudio remeavit.

CAPUT XIV.

*Mf. Corabbatis.

TEmporibus Grimaldi Canonici Abbatis & Hartmoti ejus *Coabbatis, Salomonis parentes cum essent clari & illustres ipsum Isoni Sanct. Galli Monacho tunc temporis doctori nominatissimo tradunt erudiendum & clericatui initiandum, quem adprime, ut ajunt, ipse erudierat: sed & Notkeri Balbuli Ratperti, Tuotilonis & Hartmanni commonachorum statui prætulerat, & delicatius quasi canonicum educaverat. Creverunt inde clandestinæ inter summæ indolis condiscipulos invidiæ, & cum liberales essent genere & ingenio, ut ea ætas solet, æquanimiter non ferebant alienum sibi, qui fratres forent, præferri, & qui natalibus essent pares doctrinarum provectibus ab illo præiri. Defunguntur Salomonis adhuc parentes pueri, & ipse hæres effectus scholisque ablatus jam adolescens petiit frater fieri conscriptus, quod & consecutus est. Grimaldus Abbas, qui erat Archicapellanus, cum sibi suffecerat & eo juvante sit Archicapellanus Ludovvici Pii imperatoris cujus singulari gratia in brevi potitus, ut adhuc canonicus primo Elevvangis, post etiam Campidonensibus præficeretur, tandem Hattone Archiepiscopo Maguntino favente pluribus locis Abbas præponitur, locum vero Sanct. Galli præ omnibus diligebat. Unde tradidit de prædiis suis, ut mansio ei fieret, dum crebro ab aula veniens Abbati & familiæ non esset onerosus. Claustrum enim, quia potens erat, absque Duce, & quod magnæ confusionis tunc erat & est, lineus diatim introiit, propter quod ab æmulis suis murmura surgunt ipso gnaro. Nam cum uni pellicium vellet dare: pellicium (ait ille) tuum optime repreciabor, duas cucullas habeo, quarum tibi unam, ut claustrum decentius nobiscum in ea introeas induendam contrado. Et ille; Eia (inquit) hæc utique Tuotilo & Ratpertus vel alii invidi mei in ore tuo posuerant. Recessit homo artificiosus ratione simplicis quasi devictus, reputans hominem tanti meriti non nisi in spiritu Dei sibi talia prolocutum, & deinceps abstinuit, absque aliquo patrum, ut moris est præduce claustrum introire manifeste. Itaque ingreditur clam penetralia claustri nostri bonus fur noctibus, nudipes, cappa quidem uti fratrum unus putaretur indutus. Senserant illum tres prædicti sodales Notkerus, Ratpertus, Tuotilo: sed sanctam fraudem texerant. Nimis ajunt insolens est præter Monachi habitum quemquam intrare intima nostra, maxime noctibus: initur consilium & constituuntur duo vigiles, qui observent incessum ejus. Ingreditur iterum ille sicut fur in nocte, senserat hunc Ruodkerus senior: qui prævenerat vigilias matutinas stans in oratione, cumque vidisset hominem in tenebris nesciens quis esset, sed agnitus est dum vigiles approperant cum lumine. Rursum pater ille, *per Sancti Galli* (inquit) *meritum* (sic enim patres jurabant) *hunc in claustro ejus his horis non patimur habitum.*

Tremefactus autem ille ab non ignari hominis verbis (nam cum semper præ oculis habebat & sibi in his quæ ad Deum fuerant ducem & custodem elegerat) parere me, ait pater reverende oratorium S. Petri ingredi, ibi postquam oravero numquam nisi, ut lex loci habet claustrum intrabo, te vero juvante & fratribus cras Abbatem precari est animo, ut Monachico habitu mihi liceat claustrum egredi & ingredi: deforis autem coram militib. meis & cæteris canonico, ut soleo, indumento versari. Immo, ait senior, S. Gallus tibi in cor mittat, ut si semel eo induaris numquam quo ad vixeris, nisi solito more Monachis tempore exuaris. Panditur animus hominis & petitio Abbati,

Ruodkero adstipulant. Erant tunc in Republica nostra senatores sancti viri & prudentes, qui consuluntur. Hartmannus consilio magnus, qui letaniam *Humili prece* textum & melodiam fecerat: Notkerus Balbulus, qui Sequentias: Ratpertus, qui *Ardua spes mundi*: Tuotilo qui *Hodie cantandus*, & pleraque alia dictaverant. Fuerunt & alii cœnobitæ Sanct. Galli viri doctissimi & sanctæ religionis, Hartmannus junior & Waltrammus, aliique quam plures sancti viri, quorum melodiæ ipsi quales fuerint non celant: opera enim illorum multa per Ecclesiam præclara extant, qui omnes ab Abbate loqui jussi sunt, regula nostra, ait Hartmannus, non similitudinem Monachi, sed Monachum ipsum quærit. Notkerus ait; prætexta hæc, qua superindui desiderat, si togam prætenderet non utique displiceret. Ratpertus dixit:

Aut hæc in nostros fabricata est machina muros
Aut aliquis latet hic error. ---

Tuotilo inquit; fraternam societatem ei plene concessimus, hanc ei quantum in me est mi Abba non denego: si autem lupum ovino vellere quærit induere, per alius quam mei consensum perficiet. Audiens Bernhardus Abbas quid suspicarentur in homine; scio, inquit, filii, quid ab illo vereamini: sed existimo melius actum fore nobiscum, si apud nos initiatus Monachum se aliquando nostrum faciat & habitum à Sancto Gallo sumat, ne si arte acciderit quod veremur, ut iterum canonico subdamur; noster tamen sit frater & Monachus. Mittitur ad illum Ruodkerus cum aliis quibusdam rem suasurus. In processu temporis Deo dante pollicetur facere quod consulitur, tamen interim propter claustri reverentiam talis sibi habitus rogat sit licitus. Variis hinc inde fratrum tractatibus vix tandem conceditur, designatur ei locus ubi intrans habitum induret exiens exueret. Aliquando postea veniens ab aula inter cætera de muneribus Regis Arnolfi, quæ S. Gallo se daturum ait, etiam munus valde gloriosum attulit, capsam solide auream, gemmis regaliter inclitam, reliquiis summis refertam in modum capellæ formatam, cui simile quidem nihil umquam vidimus, cujus superscriptio sic est;

En crucis atque piæ cum sanctis capsa Mariæ.
Hanc Karolus summam delegit habere capellam.

Suadet iterum Ruodkerus homini non aurum, sed seipsum Gallo suo offerre, & se Monachum ejus verum tandem perficere. Factum est, ut magni consilii Angelus hortatus est, Regi datori Arnolfo postquam votum apparuit suum capsam illam suspendens collo tunica Monachi & cuculla indutus aram S. Galli Bernhardo Abbate annuente nudipes adiit, peccata deflens, sæculo renuntians S. Galli Monachum se profiteretur, quem etiam Abbas tamquam de Palatio Monachum delicatius tractavit, ac præ cæteris habuit post modicum tempus consiliis hominis carere non posse republica tota personante, Abbatis sui promisso Rex eundem Salomonem iterum in Aulam assumpsit & priorem hominem statuit, tandem quoque & auxit. Nam Augensem abbatiam ei tradidit; Bernhardo per consilium Hattonis abbatia resignata idem Salomon substituitur & locum S. Galli suscepit regendum, quem præ omnibus locis postea apud Deum & homines amplificare curavit in thesauris, in ornamentis ex auro & argento gemmisque pretiosis & sanctorum reliquiis & substantia magna; cum vero annum & dimidium loco S. Galli præfuisset, tandem Constantiæ est prælatus & Dei factus pastor & Episcopus. Erat enim homo fortunatus, prudens consilio & eloquens valdeque liberalis. Ajunt eum cum Præsulatu duodecim abbatias rexisse. Sic quoque ipse & Hatto Maguntinus Archiepiscopus Monachus & Abbas Fuldensis uterq; duodecim abbatiis præfuit, insuper provisores regni erant, post Regem imperium tenuerant. Idem Salomon à Roma Constantiæ attulit martyrem Pelagium, & ut putatur à Perusio Constantium Episcopum & Martyrem, quibus sarcofagus miro artificio auro & gemmis & ebore aliaque plura in honore S. Mariæ nec non & Galli unici sui cruces, vasa diversa, vestes varias, omnia per manus Tuotilonis comparavit, sic scribere jubens in aliquibus ævo longiore duraturis;

Tertius hæc hagiæ Salomon dat dona Mariæ:
Tertius hæc almo Salomon dat munera Gallo.

Qui plura ejus gesta nosse desiderat, librum qui de Casibus monasterii scriptus est legat.

CAPUT XV.

EO tempore Cuonradus tunc Romanorum Rex natale Domini Constantiæ egit. Ipsa die post mensam cum Episcopus ei processiones vespertinas triduanas apud Sanct. Gallum laudaret, Rex ait; ô utinam ibi essemus: & quare illuc animemi matutini non ibimus? parantur continuo naves, quibus mane consecensis cum Episcopis & cætero comitatu Rex litus nostrum attigit meridianus, & Sanct. Gallo appropians novis laudibus dictatis in loco glorioso susceptus est, tribusque noctibus cum omni hilaritate loco immoratus quarto die abscessit. Longum est dicere quibus jocunditatibus dies exegerit & noctes admirans

rans senes cum junioribus qualiter sicut Angeli in choro in omnibus gestis & disciplinis incederent, & maxime in processione infantum quibus poma in medio ecclesiæ pavimento antesterni jubens cum nec unum parvissimorum moveri nec ad ea adtendere vidisset, obstupuit tantum rigorem religionis. Refectorium vero fratrum hora mensæ cum duobus Episcopis intrans in die Innocentum plura sibi assurgentibus læta locutus; Nobis cum, ait, velitis nolitis partiri habebitis. Decanum autem, qui mensam Abbatis sui causa cedere parabat, amplexatum retinens assedit, & ei apposita ad se sumens omnes circumspectans & arridens; his, inquit, in nomine Domini interim cum gratiarum actione participemur. misit quantocius ad Salomonem Episcopum & Abbatem ne sibi superveniret, sed uterque pro altero mensas teneret. Proposito dein cum nihil sibi nisi quod fratribus paratum esset juberet apponi; ô Rex, inquit, nostra infortunia quod superventurum diem non expectabas. Cras enim panem & fabas nudas forsitan habebimus, sed hodie non sic. Enimvero, ait ille, & cras nobis Deus misereri poterit. Infantulis deinde per ordinem lectitantibus & analogio descendentibus aureos in ora ad se levatis misit, quorum unus pusillior cum clamitans aurum expueret; iste, inquit, si vixerit bonus quandoque Monachus erit. Surgens tandem à mensa hilariter fratribus multa locutus optimæ spei esse monebat, quoniam si adviveret, tales convivas lætificaret, rediensque ad suos Salomoni Abbati nostro & Episcopo gloriatus aiens se numquam lætius convivatum. At Rex vesperum & noctem cum egisset, diluculo conventum petens fratrum omnium votis faventibus fit frater conscriptus. Ingressus vero basilicam Sancti Galli pretiosis vestivit altaria palliis, oratorium Beati Othmari intrans seque reum quasi ipse interfuerit afflictioni ejus quæ illata quondam ei fuerat, ejus aram adiit palliis quoque auro & argento sanctum placuit. Nam parentes ejus erant qui cum vexaverant. Facta oratione Rex conversus ad Salomonem; eo, inquit, pacto, ut fratres nostri conscripti pro convivio nostro hesterno habundantibus à Karolo statutam hebdomadam Natalis Domini hujus etiam in memoriam mei debeant convivari, & subridens; nam & ego hodie frater conscriptus volo prandere cum fratribus & fabas nostras de meo piperare. Aguntur celeres Regi missæ à fratribus super idipsum altare, præmaturatur prandium, impletur refectorium, vix unum lector recitaverat periodum *caritas quæ non agit perperam*, licenter tunc amovit disciplinam. Numquam tale per se tripudium Galli habuit refectorium, jocunde & humiliter cum fratribus Rex convivatus graviores quosdam fratrum spectat inter strepitum, ridet quorundam vultus contractos propter rerum talium insolentiam, tamen repressit unusquisque se dissimulans & sustinens propter regiæ Majestatis præsentiam. Finito convivio Rex discedit vespertinus, fratrum suorum lacrimosis laudibus prosecutus, quibus si vivere liceret benefacturum promiserat. Valedicens ergo fratribus abiit & commendans se orationibus eorum venit cum Episcopo Constantiam.

CAPUT XVI.

AGente eodem Imperatore Chuonrado, pascha apud Maguntinam civitatem Sanct. Galli Monacho scholas inibi regente, & procurante etiam cantoris officium, ut solitum est in medio choro imponens crebo coronatus & infulatus adornatusque prætiosissimis indumentis. Cumque manum ille ad modulos sequentiæ pingendos rite levasset, tres Episcopi hominis quondam discipuli Imperatori suo in throno proximi: ibimus, ajunt, Domine Rex, & Magistrum in eo, quod ipse nos docuit, juvabimus. Illo hoc gratum fore dicente descendentes vestiti pontificalibus sociantur Sanct. Galli Monacho, inclinantes inclinato, op⁹ Dei, quod docuit, reverenter cum eo perficiunt, Flebat homo cum gaudio gratias referens Sanct. Gallo. Post missas peractas vix ille coactus pedes Imperii, ut moris est, petere auri uncias in eis positas sustulit: ad Imperatricem vero, ridente Imperatore, per vim tractus, & ibi aurum ejus sumpsit è pedibus. Mahthilda quoque soror ejus anulum ei in digitum vellet nollet inseruit. Hæcideirco enarravi, ut honorem doctrinæ & disciplinæ, sicut à Spiritu sanct. B. vir Notkerus in secreto cordis sui contemplando didicerat, ad ædificationem audientium proponerem. Nam eandem disciplinam Angelicam DEUS dedit viro sancto per Spiritum Sanctum suum & sociis suis docere ecclesiam in jubilis * sequentiarum agendam, ideo, ut

* In margine hæc annotantur: *Sequentiæ etenim canticum victoriæ designant, quo justorum animæ in Deo pro sua liberatione exultant, sicut filii Israhel pro sua exceptione canticum victoriæ canebant, & quondam Romani. Jubilus autem, id est neuma, quem quidam in organis jubilant, plausum victorum lætantium commendat.*

Quotiens in oratione verba superant affectum, fit multiloquium, in quo peccatum non deerit, nec prece tali exaudiuntur homines à Deo, quasi eum plurimis verbis conentur inflectere: neq;

conciliat eum multiplex sermo orantis, sed pura sinceraque orationis intentio. Si autem tristitiæ fuerit oratio, ululatus dicitur: Si vero gaudii, jubilus. Tunc nec quidem verbis exprimi, nec prorsus valet sileri. Ideoque vir sanctus, quia defectum habebat linguæ, nitebatur semper corde orare, insuper sciebat etiam, bonum esse, & sono vocis Deum, hymnis & canticis spiritualibus glorificare. Modicum ajebat prodesse sono vocis canere sine cordis devota intentione, sed sicut ait Apostolus, Cantantes in cordibus vestris Deo, hoc est, non solum voce, verum etiam corde psallentes. Unde & alibi dicit: Psallam spiritu, psallam & mente: orabo spiritu, orabo & mente. Sicut ergo orationibus regimur, & docemur, ut devoti simus DEO, & stabiles in virtutibus, ita psalmorum studiis delectamur ineffabilia æterna. Psallendi enim utilitas tristia corda consolatur, gratiores mentes facit, studiosos oblectat, mentes exsuscitat peccatores ad lamenta invitat, mundiora reddit hominis interiora & promptiorem ad pietatis opera. Nam quamvis dura sint carnalium corda, statim, ut dulcedo psallentium insonuerit, ad effectum clementiæ animum eorum inflectit. Itaque dum Christianum non vocis modulatio, sed tantum verba divina debeant commovere, nescio, quo tamen pacto, quandoque modulatione canentis major nescitur compunctio cordis. Multi enim reperiuntur, qui cantus suavitate commoti sunt, crimina plangunt, atque ex ea parte magis flectuntur ad spiritum contritionis & lacrimarum ubertatem, ac benivolam emendationem, ex qua non verborum, sed psallentium dulcedo vocum & discretio insonuerit jocundissima. Oratio in præsenti vita tantum pro remedio peccatorum effunditur: psalmorum autem decantatio perpetuam Dei laudem ammistrat, sicut scriptum est: Beati, qui habitant in domo, &c.

ut reor, ut per intuitum Angelicarum disciplinarum oriatur, hominibus mentis devotio, & dilatato corde mens seipsam transcendat & spiritalior fiat. Heliseus Propheta, sicut liber Regum narrat, requisitus de verbo Domini, cum se sensisset Spiritum prophetiæ tunc temporis non habere, fecit sibi psaltem adducere, quo psallente statim spiritum propheticum hausit: Solet namque, ut plures novimus, dulcis harmonia cor exhilarare, & ei sua gaudia ad memoriam revocare, & quo uniuscujusque animum suus amor artius afficit, eo profundius audita harmonia exteriori affectum tangit, & interiorem illam spiritualem harmoniam ad memoriam reducit, ut audita melodia audientis animum ad assueta gaudia suffulciat atque levet. Psallendo itaque seu laudando viam Domini paramus, qua ad nos miris quibusdam mysteriorum suorum revelationibus venire desiderat, quando ex magno cordis tripudio in divina præconia jubilamus, & in gratiarum actionem assurgentes ex intimis visceribus medullitus in Dei laudes sincero mentis amore cum magno cordis clamore roboramus. In tali igitur psalmodia spiritualique harmonia anima contemplativa spiritualibus theoriis assueta incipit tripudiare, & præ gaudii nimietate suo quodam modo gestire, ac spirituales quosdam, & sui generis saltus dare, & se à terra terrenisque omnibus suspendere, & ad cœlestium contemplationem tota mentis alienatione transcendere. Tali etenim doctrina repleverat Spiritus sanctus vas sibi electum B. Notkerum. Sequentias, quas idem pater sanctus fecerat, destinavit per bajulum urbis Romæ Papæ Nicholao & Liutuuardo Vercellensi Episcopo tunc tempore Karoli Magni Imperatoris Archicancellario, qui venerandus Apostolicæ sedis Pontifex ea, quæ vir sanctus, Spiritu sancto annuente, dictaverat, sanctivit, atque sanctæ Ecclesiæ Christi per mundi clymata in laudem Dei colenda instituit, & non solum ea, quæ B. vir Notkerus dictaverat, verum etiam ea, quæ socii & fratres ejus in eodem monasterio Sanct. Galli composuerant, omnia canonizavit, videlicet hymnos, sequentias, tropos, letanias, omnesque cantilenas rithmice, metrice vel prosaice, quas fecerant, & disciplinas, quas docuerunt, totum autenticavit, ac divulgavit in laudem Sanct. Trinitatis & Beat. Mariæ, omniumque Sanctorum Sanct. Matri Ecclesiæ.

CAPUT XVII.

FErtur de beato viro, cum quadam die per dormitorium transiret auscultans; erat enim molendinum juxta vicinum, cujus rota tarde voluebatur propter penuriam aquæ garriens quosdam dabat quodam modo * vocum sonos, quod audiens homo Deo dignus, statim fuit in spiritu, & illud elegans dictamen edidit de possessore suo, nectareum modulamen eructavit, scilicet eodem almo spiritu, ac toti mundo ad salutem propinavit, sequentiam dico, quæ est de sancto Spiritu, *Sancti Spiritus assit nobis gratia.* Cum ergo eam plene complesset, misit eam pro xenio Magno Imperatori Karolo, qui forte tunc morabatur Aquisgrani. Idem verus Christicola Imperator remisit ei per eundem bajulum, quod sibi idem spiritus inspiraverat hymnum *Veni creator.* Talibus alis solent pennata animalia

* In eod. marg. *Græci etiam simili modo Pytagoram Philosophum affirmant transisse secus fabricam aliquando & audiens malleato-*

rum ictus super incudem discrevit sex voces musicales.

malia se mutuo ferire, id est perfecti viri, & docti spiritali scientia eruditi solent se diversitate adhortationum exercitare, sicut Sanct. Augustinus B. Iheronimo, & Sanct. Iehronimus B. Augustino per internuntium Paulum Orosium fecerunt. Bene hic ponendum est, quod nostris temporibus evenit colloquium de beato viro apud sedem Romanam.

CAPUT XVIII.

VEnerabilis Abbas S. Galli Oudalricus piæ memoriæ hujus nominis quintus, in legatione Regis Friderici secundi postea Cæsaris venit Romam ad Innocentium Papam tertium missus. Cumque de multis esset sermo eorum & plura conferrent ad invicem, accidit, missam celebrari ante Apostolicum de sancto Spiritu cum sequentia *Sancti Spiritus assit nobis gratia*, præsente Abbate. Fecerat & ipse idem Papa sequentiam de sancto Spiritu (*videlicet: Veni sancte Spiritus*) peractis missis & orationibus, convenerunt iterum ad confabulandum, & inter cætera requisivit Papa Abbatem dicens: *quis fuit Notkerus tuus, an quomodo agis diem anniversarii ejus?* Erant enim Romæ aliqua scripta de eo in libris Sequentiarum, quæ ipse Papa legerat. Respondens Abbas, Monachum eum fore in domo sua de nobilissimis terræ ortum, valde sciolum & sanctum. Ad quem Papa: Agis ne festivitatem ejus? cui ille: non Domine: scimus, quia sanctus est, privatim tantum agitur de eo, sicut pro alio defuncto. His verbis Papa commotus: O nequissimi, inquit, malo vestro tanti viri, tam sanctissimi viri, qui erat plenissimus Spiritu sancto, quod hujus festivitatem non celebratis, infelices eritis.

CAPUT XIX.

NUnc ergo quales tres isti prædicti senatores extiterint, scriptis demonstremur. Otio numquam vacabant, & quod semper doctorum est & utilium in lenitate Spiritus, & in quiete cordis ambulantes. Raro aut numquam sine opere aut meditatione vel exercitio virtutis præteriebat eis tempus. Unde assiduas ab aliquibus detractiones & dorsiloquia, ut vitiose solet fieri, in convenientibus patiebantur: sed maxime quia minus refellere solebat sanctus, ut vere asseram, Dominus Notker. Tuotilo qnidem & Ratpertus acriores talibus minusque ad contumelias habiles rarius ab eis lædebantur. Notkerus autem hominum mitissimus, quid injuriæ essent, in semetipso didicit. De quibus pluribus unum aliquem, ut quantum Sathanas in talibus præsumat, ab uno discas omnes, introducere volumus. Erat hic quidem refectorarius nomine Sindolfus, fictis autem postremo obsequelis, cum alias in nullo esset utilis, accusans fratres criminibus conjectis, per quæ agnitus est ipse proditor, & proditi perfecti inventi sunt. Nam cum esset perfectorarius, pro commodis incommoda sæpius, quibus ausus erat, exhibebat, præ cæteris autem Sanct. viro Notker. quod ille æquanimiter ferens conpatiebatur inferenti, & orabat pro eo, Salomone vero in multis occupato, nec adtendere ad singula sufficieuti, alimonia interdum cum aut detraheretur vel depravaretur, clamabant plures pro injusticia, inter quos aliquando etiam isti tres, quos dicimus, aliqua locuti sunt. At Sindolf. discordiæ semper fomes sciens antiquam & discipulorum odii facem & causam accommodat se auribus Salomonis, quasi pro suo honore rem sibi sit dicturus. Ille verò, etsi nihil nocivius scisset prælatis ab subditis, quam susurros & detractatores audire, quid novi afferret quæsivit? cui subdit: tres, inquit, illos semper super se verba jacere solitos, hosterno, quæ Deo importabilia sunt mentitur locutos. Credidit ille sermoni, quem dixit, & contra se nil mali opinantes rancorem portavit, tandem & ostendit. At illi cum nihil ab eo reatus sui exsculpere possent, Sindolfi se technis ariolantur fuisse circumventos. Re tandem coram fratribus discussa, cum ipsi testantibus nihil se omnino erga Episcopum dixisse, & eum cum cæteris convincerent falsidicum, ut judicet, & vindictam super eum faciat, quisque sibi rogant, quod cum ille dissimulasset, taciti quieverant.

CAPUT XX.

ERat tribus illis inseparabilibus consuetudo permisso quidem Prioris intervallo laudum nocturno convenire in scriptorio, collocationesque tali horæ aptissimas de scripturis facere. At Sindolfus sciens, horam & colloquia quadam nocte fenestræ vitreæ, cui Toutilo assederat, clandestinus foris appropiat, aureque vitro affixa, si quid rapere posset, quod depravatum Episcopo traderet, auscultabat. Senserat illum Tuotilo homo pervicax lacertisque confisus latialiterqne quo illum, qui nihil intelligeret, lateret, compares alloquitur. Adest ille, inquit, & aurem fenestræ affixit. Sed tu, Notkere, quia timidulus es, cede in ecclesiam: Ratperte autem anime mi, rapto flagello fratrum, quod pendet in pyrali de foris accurre. Ego enim illum, cum appropinquare te sensero, vitreo citissime redaperto captum capillis & ad me pertractum violenter tenebo: tu autem cor meum confortare, & esto robustus, flagelloque illum totis viribus increpita, & DEUM in illo ulciscere. Ille verò, ut semper erat ad disci-

disciplinas acutissimus, modeste exiens, rapto flagello, cucurrit celerrime, hominemque intro tractum capite totis viribus à dorso ingrandinat. Et ecce ille manibus pedibusque renisus flagellum, quo vapulabat, capiens tenuit: at Ratpertus è vicino virgam propius aspectam rapiens ictus ei validissimos infregit. Cum autem patri sibi male jam multatus in cassum petisset, apud se submurmurans voce opus esse exclamans vociferavit. Statim fratrum pars voce audita tali tempore insolita stupens accurrit luminibus, & quidnam esset quæsivit. Tuotilo vero Diabolum se cepisse creber ingeminans, lumen adhiberi rogat, ut, in cujus illum imagine teneret, certius inspiceret; Capite autem inviti hac & illac versato ad inspicientes, si Sindolfus esset, quasi nescius interrogat. Omnibus enim vere ipsum esse clamantibus, & ut illum dimitteret rogantibus, relicto eo: me miserum, ait, in auricularem & intimum Episcopi manus misisse. Ratpertus quidem accurrentibus in partem cedens clam se subduxit. Neque enim ipse, qui passus est, à quo cæderetur, scire poterat. Quærentibus autem aliquibus, ubinam Dominus Notk. Ratpertusque abissent: ambo, inquit, ad opus Dei Diabolum sentientes abierunt, meque cum illo in negotio perambulare in tenebris dimiserunt. Vere, ait, scitote omnes, Angelum Dei ictus ei manu sua incussisse. Demum, discedentibus fratribus, à partium sectatoribus surgunt, ut fit, mutiloquia: alii Dei judicio, ut auscultatores clandestini publicarentur, factum dicebant: alii verò tali viro, nisi quod Angelum Domini prætendit, simile opus non decuisse. Occultabat ergo se ille confractus corporis pariter & mentis dolore. Interrogabat denique Episcopus post aliquot dies, ubi nam tamdiu moraretur suus famidicus? sic enim hominem nominare solitus erat nova semper aliqua sibi clam apportantem, à quo re ut erat veraciter comperta, quoniam tantæ auctoritati pro tam turpiter reo nihil imputare volebat, consolatur accitum sic dicens: quoniam, inquit, illi à pueritia mei semper æmuli male tibi fecerant: ego, si advixero, melius tibi facere habebo. Nam operariorum factus est ab ipso Decanus, contradicentibus cunctis, ne rem tam præclaram loci in tali homine dejiceret. Deinde amplius non destitit adversari tribus illis de decore sibi illato, & officio collato animatus. Quadam igitur die, quod erat refectorarii, Notkero & Ratperto coquinæ ordinariis mensuram potus, ut officii sui erat, cum in vase suo non dico poneret beato viro, sed maledicta mussitans, eo absente, adhuc quasi projiceret, vas illud casu accidente de mensa lapsum in terram cecidit, operculoque procul rotante vas in lacus jacuit, vinumque, velut si subrectum esset, solide continuit. Quod ille videns huc atque illuc circuiens tandem morose reversus, cum levasset accurrentibus, qui astantes viderant, & si quicquam de vino effusum sit terram contuentibus nec usque ad unam guttam compererunt exisse: ne miremini, inquit Sindolfus, si Diabolus, à quo nigros libros noctibus ipse & socii ejus discunt, fascinatorum suorum calices ne effunderentur continuit. Quod Hartmannus Proabbas post à dicentibus cum audisset, protervoque illi cum occurrisset: vide, inquit, bone vir, ne in tales viros injurias tuas tam patienter ferentes nimium tandem desipias. Cur ad invidiam in tantum concupiscit spiritus tuus? an nescis, quia susurrones & detractores, qui irritant fratres, ac serunt inter eos discordias, Deo sunt odibiles? cui ille cum sibi solita usque ad convitia respondisset protervia. Waltramus tunc Decanus in proximo capitulo regulari eum vindictæ subjecit: sed tamen adhuc ejus non quievit nequam spiritus. Itaque tandem malum per eum viro sancto, quo dolore intrinsecus cordis tactus est, accidit, epistolas Canonicas Græcas à Luituuardo Vercellensi Episcopo sibi præstitas multis sudoribus beatus vir exemplaverat, & ecce Sindolfus eundem codicem delicate scriptum casu incurrens furatus est, & singulas quaternionum, sicut hodie videre est, cultro excisas discerpsit & depravavit, ac postea iterum complicatas occulte in locum, ubi eas fuerat furatus, reposuit, transtulit idem sanctus vir psalterium de Latina in Barbaricam linguam, sicut hodie est in armario.

CAPUT XXI.

RAtpertus inter ambos, Notkerum videlicet & Tuotilonem, medius incedebat scholarum ab adolescentia Magister, doctor planus & benivolus, disciplinis asperior, raro præter fratres pedem claustro promovens, duos calceos annum habens, excursus mortem nominans, & ideo sæpe Tuotilonem itinerarium ut se caveret amplexibus monens in scholis sedulus, plerumque cursus & missas negligebat bonas, inquiens, missas audimus, cum eas agi docemus, qui cum labem maximam claustri impunitatem nominasset, ad capitulum tamen non nisi vocatus venit, cum sibi officium capitulandi & puniendi gravissimum, ut ait, sit traditum. Cum vero & ipse sanctus circa claustrum S. Galli diu languidus iret, nec tamen docere desineret, XL. discipulis quondam suis Canonicis tunc quidem Presbyteris loco propter festum advenientibus animam singulis in manibus commisit, quorum quisque ei triginta missas obituro promiserat. Sicque ille lætissimus factus Deum uti se diutius morbo coqueret rogans, & panis nitidus effectus inter discipulorum manus in paradysum, ut credimus, transiit, pro quo

B. Not-

B. Notkerus & Tuotilo præter cæteros fratres dolentes, qui post eum relicti sunt, multa fecerunt. Scripserat idem homo beatos liberum de casibus monasterii incipiens à temporibus B. Columbani, usque ad Salomonem Episcopum & Abbatem nostrum. Dictaverat etiam letanias, quas Ecclesia canit per totum orbem in diebus Rogationum, præter alia plura, quæ fecerat.

CAPUT XXII.

LOnge aliter Tuotilo bonus erat & utilis, quam socii, homo lacertis & omnibus membris, sicut Favius athletas, eligere docet. Erat enim valde eloquens, voce clara & dulci, cœlaturæ elegans, picturæ artifex, ac mirificus aurifex, musicus, sicut & socii, sed in omnium genere fidium & instrumentorum & fistularum præ omnibus. Nam & filios nobilium in loco ab Abbate destinato fidibus edocuit. Nuntius procus & proprie sollers in structuris & cæteris artibus suis efficax, concinnandi in utraque lingua promptulus & potens natura, serio & joco festivus adeo, ut Karolus noster aliquando ei maledixerit, qui talis naturæ hominum Monachum fecerit. Sed inter hæc omnia, quod præ aliis est, in choro strenuus, in latebris erat lacrimosus, versus & melodias facere præpotens, castus, & Marcelli discipulis, qui fœminis oculos clausit. Ea autem, quæ dictaverat, singularis ac agnoscibilis melodiæ sunt, quia per psalterium seu per rotham, in qua potentior ipse erat, neumata inventa dulciora sunt, ut apparet in tropis *Hodie cantandus & omnium virtutum gemmis*, quos quidem tropos Karolo obtulit canendos ad offerendam scilicet *Viri Galilæi*, quam ipse Rex fecerat. Hanc etiam Rex offerendam cum dictasset, Tuotiloni misit, versus addere injunxit, ait ille apposuit: *Quoniam Dominus Jesus Christus cum esset, omnipotens genitor, fons & origo*, cum sequentibus *gaudete & cantate*, & alia plura ad invicem conscripserunt: sed ista proposuimus, ut quia dispar ejus melodia sit cæteris, si musicus es notis. Abbatem vero, sub quibus militaverat permissis plerumque & præceptis, multas propter artificia simul & doctrinas peragraverat terras, picturas & aurificia etiam & anaglyphas carminibus & epigrammatis decorabat singulariter pretiosis: tantæque auctoritatis, ubicumque moraretur, apparuit, ut nemo illum, qui vidisset, S. Galli Monachum dubitasset. Erat enim in divinis & humanis æque ad responsa paratissimus, si quid indecens vel inordinatum maxime in Monachis usquam vidisset, pro loco, tempore & persona, zelator erectus, ut in uno de pluribus dicere habebimus.

CAPUT XXIII.

GNarus namque homo quoniam erat itinerarius longe lateque terrarum & urbium, missus aliquando est pro communi causa Maguntiam, utique pro pannis laneis emendis, quos Sericales vocant aut tunicas. In ingressu ergo civitatis circa S. Albani monasteriū hospitium petens hominib⁹ suis statim propter pabula & victualia mercatum missis ipse super sedile se lassus, ut paulisper quiesceret, locaverat. Erant autem dies vindemiæ, quibus fratres ad obedientias dimissi sunt per vineas, & ecce, primo signo ad vesperas pulsato, circator fratres collecturus asino pro religione insidens ostio domus hospitii jam dicti, quasi & ibi aliquem quæsiturus, appropiat: latenter quoque, si commatrina sua domi sit, scisciando domum inequitat. At illa de camera egressa salutans compatrem, hospitem illum dormire putans obtulit viro mustum, quo ille impigre hausto vaseque reddito mammam fœminæ titillat assentientis. Hospes vero viso facinore exilit, ne ulterius procederent, in facto illum sceleſtum inclamitans, comis apprehensum in terram dejecit, flagelloque, quo ad equum usus est, adhuc manu habito acriter hominem cæcidit, adjiciens: hoc, inquit, tibi S. Gall. frater S. Albani dedit. Ille quidem, quamvis pro reatu sit tristis & passus, timidus tamen sui venia petita, uti se celatum habere vellet, hominem rogat. Hospes illi, ne modo adjicias peccatum peccato, quantum in me est, bene celaberis. Intimatur Abbati fratrem de S. Gallo ante portam hospitari: qui statim per nuntium vocat eum in clausſtrum, nomen scisciti agnoscunt hominem diu fama vulgatum, caritativeque tractato ipsi exhibebant ei Martham, ille autem capacibus porrigebat Mariam: rogaturque ibi morari, usque dum thronum Dei in brathea altaris aurea celaret, cui similem anagliphum raro usque hodie videre est alteram, in circulo scribens hunc versum:

Ecce polo potior solio terraque scabello.

Cum autem aliquantum ibi tardasset non celatum opus ex parte relinquens, rediensque à nostris, quid deforis egerit, rogatus est dicere: fratrem, inquit, ibi indisciplinatum vidi, quem ut ferirem, flagellum levans intentavi, quod illi & mihi quidem ut indulgeatur rogo. Sic ille fidei memor veritati parcens, non tamen mentitus est.

CAPUT XXIIII.

MIssus aliquando ad Metensium urbem celaturus thronum & imaginem B. Mariæ desuper, quod quamvis Monachi non

non fuerit, propter naturam tamen hominis dicere volo. Cum ergo iter ageret, ibat per silvam latronibus aptam duobus suis comitatus, uno scutato cum lancea, altero sine, & ecce à duobus audacissimis invasus ambos suos uterque isti suum equo dejecerat. Interea ille utroque in spolio occupato robur quoddam validum circumspectum arripuit, & terrore magno minax super illos venit. At illi videntes hominem forti assimilem spolia omittunt, scuta dorso rejecta contra illum vergunt, lanceasque ille latronum præsecuritate procul abjectas suos citissime rapere jussit, & ut se defenderent, acer verbis emonuit, quas cum dejecti celeres raperent, tanti Ducis violentiam minime se perpeti posse videntes hostes ab eo exarmati divertunt. Sic isti etiam lancea sua levata, ut si illi reverterentur, Domino suo eam darent, & ita imperterriti silvam pertransiunt. Ergo Tuotilo cum venisset ad urbem, & operi celaturus astans satageret, ecce duo viri astiterunt juxta illum S. Mariæ imaginem celanti in habitu peregrini elemosinamque petebant; quibus cum nummos elam tribueret, divertentes ab eo clerico cuidam à longe astanti ajebant: benedictus vir iste Domino, qui nos hodie consolatus est, sed est ne soror ejus (inquiunt) Domina illa præclara, quæ ei tam commode radios ad manum dat & docet, quid faciat? Ille vero miratur, quid dicerent, cum nuperrime ab eo digressus nil tale vidisset. Revertitur ergo cum peregrinis, & quod dixerant, velut ad momentum & in ictu oculi contemplatur. Ajunt autem illi clericus & peregrini: benedictus tu Domino, pater, qui tali Magistra uteris ad opera; qui cum ipsos, quid dicerent, nescire asseveret, vehementer in illos invectus, ne cui tale aliquid dicerent, interminatur. Statim peregrini transeuntes disparuerunt, nec amplius ab aliquo sunt visi. In crastinum autem cum gloriam talem de se plures audiret dictitare, occulte subtrahens secessit è medio, neque jam ultra in urbe illa operari volebat. In brathea autem ipsa aurea cum reliquisset circuli planitiem vacuam, nescio, cujus arte tales celati sunt apices:

Hoc panthema pia celeraverat ipsa Maria.

Sed & imago ipsa sedens quasi viva cunctis inspectantibus adhuc hodie est veneranda. Dicebant autem nobis patres, quod ipse vir Dei in reditu iter agendo in quandam villam, ubi ad missas sonatum est, properans Dæmonem ab homine in Ecclesiam bachantem invocatione S. Galli ejecerit. Sunt & alia, quæ de illo audivimus, multa, de quibus cum nobis nihil certum constat, tacere quam scribere maluimus. De obitu autem ejus, quia nihil constans comperimus hoc solum astruimus, quod eum ad gaudia æterna transisse confidimus, indubitanter asserimus.

CAPUT XXV.

BEati igitur viri Notkeri, quæ reliqua sunt, de eo audenter narrabimus, quoniam illum Spiritus S. vas electum nequaquam dubitamus. Erat enim corpore, non animo gracilis, voce non spiritu balbulus, in divinis erectus, in adversis patiens, ad omnia mitis, in nostratium acer erat exactor disciplinis, ad repentina & in opinata timidulus erat præter Dæmones infestantes, quibus quidem se audenter opponere solebat: in orando, legendo, meditando, dictando creberrimus, & ut omnes sanctitatis ejus sub compendio conplectar dotes, sancti Spiritus erat vasculum, quo suo tempore habundantius nullum. Nam ut prælibavimus, dies noctesque semper idem & novus, quod Ratpertus in scholis hoc ipse in clausstro, præter verbera omni caritatis egit censura. Priorum itaque permisso, magis autem & hortatu, juveniores ad hoc idonei noctes diesque, quando ab orationibus quiescere velut cum in insidiis Dæmonum erant, ipse propter regulæ tenorem sibilis eos, interdum etiam strepitu, absturbarat. Hoc idem cum refutaret, tamen ab Abbatibus per obædientiam ei injunctum est; docebat enim eos bonitatem & disciplinam & scientiam, & mandata Dei sollicite credere & servare, dicens: vitæ mundiciam & puritatem non inveniri in terram suaviter viventium, sed oportet hominem excolere terram cordis sui, sicut rusticus agrum, ut uberes fructus exinde habeat; qui vero incipiunt & non perseverant, comparantur perdici, de qua Iheremias ait; *Fovit perdix, quæ non peperit, in dimidio dierum suorum derelinquet ea, & in novissimo erit insipiens*, non attendentes, quia *extrema gaudii luctus occupat*, permisso Abbatum, sub quibus militabat, secundum voluntatem suam vivebat ad libitum suum, quia videbant verbo Domini firmatum, & ubi spiritus Domini, ibi libertas, & quoniam spiritalis judicat omnia & ipse à nemine judicatur. Ardua enim ejus continens vita quiddam divinæ excellentiæ in vultu prætendebat: Oculus intuens in eum jocundabatur, & auris audiens eum gratulabatur, tamen omnem gratiam, quam se senserat percepisse sub tutela humilitatis studebat occultare, dicens cum B. Job. *Si fuero lotus aquis nivis & fulserint mundissime manus meæ, tamen sordibus intingues me, & abominabuntur me vestimenta mea.* Propter humilitatis igitur custodiam cum esset homo scientissimus, semper assidebat magis psalterio quam cæteris libris. Porro non erat horaneque incompetens dicebatur, si codicem in manibus non habuit, quando quis cum eo aliquid conferebat. Inter omnes confratres suos sic ambulabat, majores & minores ita venerabatur,

batur, ut nulli se præponens, sed quantum in ipso, esset omnibus amabilis affabilisque, quam autem mellifluus in responsis fuerit & alloquiis, lacrymæ eorum, qui hominem viderant & post ipsum superierant, requirentibus cum liquido manifestabant.

CAPUT XXVI.

POstquam vero Presbyterii gradum vir Domini Notkerus multa obedientia coactus humillime conscendisset, tunc demum sic quasi nihil prius virtuose aliquid egisset, ita illas quatuor cardinales virtutes & earum appendices, id est justiciam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, tamquam animæ naturales, tanta diligentia observavit, discussit atque se in his exercuit, ut cunctis pateret, quia fortis Christi miles omnia arma spiritalia contra Diaboli nequitias pugnaturus sibi induisset. Spiritaliter quoque, ut diximus, fortis erat, sicut Propheta ait: *qui appropinquant Deo, accipient de doctrina illius, & qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem & assument sibi pennas sicut Aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient, sed volabunt, ut requiescant, sicut columba in foraminibus petræ*, id est Christi, & adeo elongantes se à consortio mundanæ offensionis fugiunt & manent in solitudine æternæ jocunditatis. Quantum enim Tuotilo robustus fuit in homines, tantum vir sanctus & plus valuit ipse in Dæmones; alias autem corpore attenuatus, ut jejunans & vigilans, debilis, tener & macer. Contingit ergo quadam nocte eum ut in ecclesia præveniens in maturitate altariaque circuiens, ut solebat, in oratione flendo ejularet: cumque veniens in cryptam XII. Apostolorum sanctique Columbani ubertrime acriores de post aram oculi ejus deducerent lacrymas, quasi canem audierat musitantem, interdum etiam mixtim vocem sicut suis grunnientis, cum sentiret, intellexit temptatorem: es ne tu, inquit, iterum ibi? Bene constat virum Dei plures pugnas & conflictus cum eo habuisse, de quibus triumphos victoriæ reportarat. Quam bene, inquit, tibi miser contigit nunc musitanti & grunnienti post gloriosas voces illas, quas in cœlis habuerat, accensoque lumine, quo angulo lateret, quærivit. Ille vero sinistro angulo appropianti tanquam canis rabidus vestes lacerat; eja, insit ille, servitium tuum foris cryptam satagere habeo. Neque enim pœnæ illæ, quas, ut ajunt, jam pateris sufficiunt, acrius tibi aliquid paratus sum. Præcipio autem tibi in nomine Domini mei Jesu Christi & istorum sanctorum, ut me in eodem, quo nunc indutus es, canino corpore expectes. Et ille: faciam, inquit, si volo. At Notkerus velocius abiens, confido, ait, in Domino quia velis nolis me expectabis. Festinato autem aram S. Galli adiens cambocam, quam Magister S. Columbanus per Magnoaldum Diaconum miserat cum epistola absolutionis felici discipulo suo Gallo multarum virtutum operatricem cum spera illa S. Crucis notissima rapuit, & in introitu cryptæ dextro spera posita, cum baculo vero à sinistro introiit, & caninum illum aggressus est Diabolum. Cum autem illum baculo sancto cædere cœpisset, voces suas anteriores altius gannitu edidit latiatu & grunnitu. Tandem vero cum ad speram sanctissimam Zebulus cædentem fugiens venisset, ultra jam progredi non valens constitit, & tot jam ictus & incussiones ferre non sustinens barbarice clamans, *Owe mir we* vociferavit. Interea ædituus cum basilicam intrasset vocesque horridas audisset, lumen velox in manibus sumpsit, & ad cryptam acceleravit. At pater sanctus cum Dæmoni ictum ultimum fecisset, baculum sanctum in locis infregit, & nisi ædituus speram videns levasset, sicque Diabolum more canis abire permisisset, adhuc eum cædere habuisset. Æditus vero baculo inspecto attonitus: baculum ne sanctum, Domine, mi cane fedasti? Illo conticente addidit: quisnam erat ille, inquit *auwe mir we* vociferavit? putans ergo æditus, illum pro pietate furem aliquem celare velle, ivit pedes per totam ecclesiam furem comprehendere cupiens; sed cum neque furem inveniret neque canem, graditur secum tractando fluctuans, quia ecclesiam post se introiens clauserat, quidnam esse posset, quod contigerat satis admirans. Virum denique regularem jam semel sibi tacitum amplius alloqui non ausus est præsumere. Secundum autem, quod vir sanctus Domini Notkerus humilis erat & prudens, æditui foras ire significans in partem eum sumpsit, benedictioneque præmissa, quoniam baculum, inquit, fili mi, confregi, nisi tu juveris, secreta mea habebunt effectri: sed quia meum non est ambulare in magnis, neque in mirabilibus super me, silentiæ fidei tuæ committo, quod factum est. Sicque ei rem, quamvis invitus, ut facta est, enucleavit. At ille baculo per fabrum latenter reparato, quod factum fuerat, ad tempus occultavit. In temporis autem processu res, ut erat, in medium venit. Paucos sanctorum legimus Diabolum sic coercitum strinxisse, ut vapulatus plagas cædentis non potuerit effugere. Unde canis ille infernalis aliquid tale machinabatur intra se, qualiter viro sancto rependeret confusionem digne sibi illatam.

CAPUT XXVII.

ERat eodem tempore in loco adolescens quidam Monachus admodum literatus Comitis de Kyburc filius, B. viri Notkeri de sorore nepos, nomine Wolo, inquietus & vagus cui propter aversionem, cum Decanus ipse nec Dominus & S. vir Notkerus, seu cæteri imperare potuissent, crebroque esset verbis & verberibus coercitus, nihilque exinde proficeret, omnesque pro talis ingenii viro dolebant. Nam quadam die advenerant in monasterium parentes ejus pro eo solliciti, per quorum monita cum parumper proficeret, iterum post abitum eorum idem erat. Diabolus autem una die S. apparuit Notkero diluculo: Malam, tibi, inquit, & fratribus tuis facturus sum noctem. Ut probatius conjici potest, datur intelligi, Dæmoni huic permissum futura præscire. Respondit beatus vir spiritui nequam: mala avis frequenter malam famam prodere solet. Mox itaque ille bonus Notkerus (sic enim à vulgo nominabatur) fratribus, quæ audierat à Sathana, intimavit, uti die illo se caverent præmonuit. Wolo vero cum hoc & ipse à dicentibus audisset: Senes, inquit, semper vana somniant. Erat autem dies ipse, quo sibi à Decano ne quoquam, ut solebat, claustro progredere-tur interdictum esse omnes noverant. Cum ergo sederet ad scribendum, ultima ejus scriptura erat: *incipiebat enim mori*. Igitur illico à loco exiliens cæteris illum inclamantibus, quo nunc, Wolo, quo nunc? in Campanarium S. Galli per gradus ad hoc quidem nobis paratos ascendere incipit, ut oculis, quia gressu non licuit, montes camposque circumspiciens vel sic animo suo vago satisfaceret. Ascendens namque, cum super altare virginum venisset, impulsu, ut creditur, Diaboli per laquear cecidit, omni corpore concussus collum confregit. Plurimis autem, qui forte viderant vel audierant, accurrentib⁹; cum viaticum ei properanter afferrent, confessione dicta communicavit. Illi vero cum eum efferre voluissent, & ad domum infirmorum portare: Sinite me, inquit, sanctas virgines prius inclamare. Ipsæ enim sciunt, quamvis alias nefandissimus, mulierem tamen numquam novi. Interea cum alte ejulasset, B. Notkero accurrente, manus illi porrexit; tibi, inquit, Domine mi, & sanctis virginibus, quas semper amabas, animam peccatricem commendo, qui statim spiritu turbatus gemendo circa eum se jactans: sanctæ, ait, virgines in nobis confusus, fratris istius crimina super me tollo, & ambos nos vobis committo. Et hæc dicens flebat & ejulabat ex intimo cordis affectu. Cumque ille efferretur de oratorio pro foribus ecclesiæ quiete petita Notkerum manu artissime stringens omnibus preces pro eo effundentibus emisit spiritum. Inter exequias S. Notkerus eum lavit, more solito in feretrum collocavit, obsequium ipse faciens totam ejus sepulturam procuravit, semper quoad vixit & quamdiu potuit duo in se Monachi officia assumpsit atque persolvenda sibi lege statuit. Completorium vero ipso obitus viri die cum finiretur, patrum quidam simplicior precem, in qua scriptum legitur, *ut sicut læti duximus diem, ita noctem quoque transigamus læti*, dum recitasset, vir Dei mœrens surgebat: quid petis, inquit, frater admirabilis, quid petis? sufficeret hodie malicia sua & superhabundaret, tu autem & nocte eadem precaris. Septima autem obitus hominis die, cum sanctus Dei pernoctans in ecclesia mansisset, circa tempus laudis nocturnæ parumper super genua pausans videt quasi Ratpertum suum se excitantem & dicentem sibi; Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum. Evigilans ergo ait: unde, anime mi, unde hoc nosti? Hæc ergo cum subjunxisset, quasi modesto gradu ille exiit. At ipse putans eum ecclesiam, ut ibi licentius loqueretur, exisse, & dum eum extra velum prosequitur, neque ipsum neque gressus ejus ullum sentire poterat sonum, cereoque accenso quæ sivit illum in lecto, quem etiam cum invenisset de lecto jam surgentem, ut & ipse, sicut solebat prævenire in maturitate, & anticipare vigilias, vir Dei cereo extincto in ecclesiam rediit, æstimabat autem se visum vidisse, & intelligens sciebat, quod factum fuerat, quia per Angelum fiebat. Mox igitur hilaris factus gratulabundus *Te Deum laudamus* incipiens præ gaudio flens silenter cantavit. Die autem clare dato quærente Ratperto, utrum ne ad excitandum se nocte venisset? Sanctus Dei quod viderat, amabili suo apparuit, tandem quoque & cæteros fratres spes tanta non latuit. Gavisi sunt ergo fratres magno tripudio de salvatione fratris, laudantes & glorificantes Deum in omnibus, quæ audierant & viderant, sicut dixit illis vir beatus.

CAPUT XXVIII.

UT datur perspici adhuc hodie loci religionem considerantibus & intuentibus etiam in psalmodiis tredecim sedilia cum psalteriis aut auro inpictis, aut alias nobilibus picturis ornatis & secundum veritatem valde correctis habebat. Præterea & alias habet illa Sanct. Galli basilica capellas, in quarum uno angulari foribus proximo Beat. vir Notkerus psallere erat solitus. Nempe hic locus est ille, ubi assidue sanctus Domini humilis ac tremulus videns pupertatem suam præstolabatur psallens spiritu & mente, ut intelligeret in via immaculata, quando adveniret ad se in meditatione sua

sua exardesceret, divinus ille ignis, & eloquium suum igniret, quem Dominus misit in terram, cujus habitatio est in Syon & caminus in Jherusalem, id est, in speculativis mentibus, quarum desideria velut scintillæ ad alta; & in carne degentes supra modum vitæ carnalis ambulantes. O quam sæpe in eodem loco vir sanctus lacrimarum imbre infusus roreque cœlesti irrigatus ita, ut ignea ejus oratio quasi fumus aromatum, & sicut vapor thuris cum suavi thymiamate redolens ascenderet penetrans cœlos, thurificans altare Dei, ut ipse psallere posset: *dirigatur Domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*, & cum Abacuc: *& super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem*, ibi agmina Angelorum ineffabili jubilo collaudant Deum majestatis trinum & unum. Accidit autem, ut quadam die huic occupationi ita instarer, ut spiritum non relaxaret à continua contemplatione, in tantum, ut ad nonæ sinaxim non veniret, neque eam per se caneret. In illo namque solio cum post completorium clara adhuc die precibus insisteret, videt super se in laquearis interrupti trabibus Diabolum consedisse, & stilo in tabula scribere. Eruperat enim tabulam de laqueari, in qua scribebat, quem cum, quid scelus scriberet, interrogasset: nonam (inquit) quam tu scelus hodie supersederas, scribo. At ille dicto citius *Deus in adjutorium meum intende* prosecutus & cætera, videt iterum Diabolum manu celerrima, quod scripserat, planasse. Cumque ad preces sinaxis se vir Domini prosterneret, tabulam laquearis disrupti, in qua Diabolus scribebat, super eum dejecit. At vir sanctus videns ut ictum declinaret, citius à loco resiliit. Cachinnans ergo Sathanas; hoc tantum, inquit, ut mihi assurgeres effeci. Enim verò, ait & Notkerus, si tu, ut nuper caninus, vel porcinus fueris, iterum tecum habeo operari. Statim cum evanuisset fugiens, fratres aliqui in extremis templi orantes sonum tabulæ vocesque audientes mirati quid esset, citi aderant. Videntes igitur eum, ut solebat, prostratum, nolebant illum, eo etiam, quod incompetens hora erat, impedire: tamen Tuotilo unus ex ipsis signo dato amice illum evocans feras silenter in aurem: magnas, inquit, inquietudines tu & Dæmones tui fratribus facere soletis. Cui ille: audierant ne, anime mi, fratres omnia? non omnia, inquit, sed mihi velim, quæ hæc turba fuerit, per singulas pendas. Itaque cum id vir Domini abnueret, & ab eo concitus tabulam, quæ ibi cecidit, subtraheret, alii qui viderant, in latebris orantes totum, ut factum fuerat, non celabant. Vere locus iste venerabilior cæteris & sanctior angulis universis, in quo tantus contemplator in tantis se cœlestibus virtutum gymnasiis exercuit, quam occulte autem & subtiliter hoc egerit, breve indicium subjunctum declarabit.

CAPUT XXIX.

KArolus Magnus Imperator in tantum dilexit locum Sanct. Galli, & ita familiaris erat fratribus, ut eum non aliter nominarent nisi *noster Karolus*: plus tamen & ampliori dilectionis privilegio nepotem suam amabat, quia sanctientia intelligentiaq; & spiritalium disciplinarum virtutumque cœlestium religiositas habundantius inventæ sunt in eo, hoc est, in S. viro Notkero. Nam & auxit locum prædiis vehementer, & firmavit eum regalibus, testamentis & honoribus. Erat enim ei vir Domini in spiritalibus semper consiliarius, & ubicumque eum apprehendere quibat, aut ipsemet accessit ad eum, aut si non, per internuntium de consiliis, eum conveniebat. Contigit vero eum aliquando beato viro litteras dirigere per aliquem, forte ab eo exigens de virtutibus & vitiis aliquas quæstiones enodare, & solutiones earum enucleatius exprimere. Cumque nuntius ad locum venisset, & Dei viro Regis litteras exhibuisset, mansit in loco aliquot diebus. Quadam die tædio victus ibi morandi adiit virum sanctum, invenitque eum in horto eradicantem, evellentem & ejicientem herbas inutiles: radicantem autem, transponentem, plantantem & irrigantem herbas utiles. Intulit nuntius dicens: Sancte pater, quid mandas Domino meo? ad quem ille: ea quæ me vides facere, hæc die ei & nihil aliud. Reversus ergo nuntius ad Dominum suum nuntiavit ei, quæ vir beatus dixerat: deinde subinfert, quia invenerit eum in horto eradicantem & ejicientem herbas inutiles, & radicantem ac statuentem & irrigantem herbas utiles. Ad quem Imperator respondit: satis mihi dixisti, prudenti viro sufficeret, quia immensa sunt, quæ sanctus Dei mandavit, Puto, quod felix Rex senserit, quia vir Domini ammonuerit eum, ut vitia spiritalia sive carnalia de horto cordis sui eradicaret & ejiceret, ut per incrementa gratiarum spiritus virtutes succrescerent: aut forte de Ecclesia Dei, super quam imperium susceperat, erroneos & impios evelleret & extirparet, ut justorum lucis semita cresceret & dilataretur usque ad perfectum diem. Nec mirum, si vir beatus horti officium libenter agebat irrigando, plantando, eradicando & ejiciendo, imitans Dominum per Prophetam dicentem: *Rigabo hortum meum.* Et Osee: *ero quasi ros Israhel germinabit sicut lilium*, proinde facta est anima justi quasi hortus irriguus. Et sponsus in Canticis:

Descendit in hortum ad areolas aromatum, ut pascatur in hortis & lilia colligat. Itaque & à Maria in horto visus idem sponsus æstimatur esse hortulanus. Sic vir sanctus tendens ad fastigium speculativæ vitæ, sicut Aquila intuens & renitens contra claritatem solis, ita oculis interni hominis speculator spiritalis humilitate eximia semetipsum transcendens supra modum excellens divinæ gloriæ pondus contemplans archanum cœleste, tali enim lucta laborabat in Dei horto, ut merito cum Jacob *Israhel*, id est, vir videns Deum posset appellari, hujusmodi vero eruditus vir exercitiis discernebat virtutes à vitiis.

CAPUT XXX.

ORbatus igitur sociis clarissimus vir Domini Notkerus, quoniam illum Spiritus Sancti vas electissimum nequaquam dubitamus, superstes ipse remansit sanctissimus uterinis in eodem spiritu viduus & orbus. Jam enim processerat in dies plurimos, nec tamen relaxabat spiritum ab optimo incepto propter annorum nimiam gravedinem, sed magis ac magis adhortationibus se ipsum roborans spiritu extendens se in anteriora cogitans illud, quod scriptum est: *quid est homo aut quæ gratia illius? numerus dierum ejus ut multum centum anni: quasi gutta maris, & sicut calculus harenæ, sic exigui in die ævi deputati sunt*, Sedebat namque in loco suo solus quietus velut sapiens in omnibus metuebat, & ideo media nocte præanticipans vigilias semper præparabat se ad orationem, dicens cum Propheta; *Anima mea desideravit te in nocte sed in spiritu meo in præcordiis meis demane vigilabo ad te.* Quamvis nemo sciat, utrum amore an odio dignus sit, tamen super custodiam suam vir sanctus stans jugiter confidenter præsumens de spiritu, qui eum ab infantia suis charismatibus illibaverat. Etsi vinum & musica lætificant cor, & tibia & psalterium suavem faciunt melodiam, quanto magis amor sapientiæ, cujus eloquia, id est Christi, quem dilexit homo sanctus & justus, & dulciora faucibus suis super mel & favum, & custodivit ea ab utero matris suæ. Non enim privabit eum Dominus virtutum, qui sic in innocentia ambulat sperando in eum. Contulit vero illi Dominus gratiam ad merita, ut mereretur in sua conversatione adipisci gloriam & consortium sanctorum, quorum ampliavit laudem in sancta Ecclesia in conspectu filiorum hominum, ut omnis populus Christianus properaret & caderet in faciem suam adorare Dominum Christum. Propterea vir spiritalis sine intermissione fudit preces excelso Deo omnipotenti, & iteravit orationem suam, ut Dominus multiplicaret psallentes vocibus suis, ut in cœlum resonaret sonus Spiritus Sancti gratia auctus, omni dulcedinis suavitate plenus. Ideoque digne memoria ejus in compositione odoris sanctæ ecclesiæ facti opus pigmentarii, id est ut non fraudetur virtutum ejus meritis & precibus, sed more omnium laudetur nomen Notkeri in eo qui fecit eum & quasi mel indulcetur ejus recordatio, & ut musica in convivio vini quod germinat virgines, id est ut ejus castitatis exemplo arduæque continentis vitæ plures eruditantur. Nunc de transitu ejus, quia modica scimus, scita citius explicabimus.

CAPUT XXXI.

ZElo nimio zelatus est Magnus Imperator Otto primus propter disciplinam monasteriorum sui imperii: maxime autem cœnobium S. Galli, quod præ omnibus diligebat. Venerant aliqui spiritu nequam inflati æmulantes non bene fratribus S. Galli detrahentes * accusabant eos apud Imperatorem, qui valde turbatus & commotus misit sedecim principes visitare locum, octo Episcopos & octo Abbates. Accedentes vero ad locum nihil tale reperiunt, qualis fuit accusatio. Tot ergo magni consilii Angeli cum nil emendabile ibi invenissent, orationibus fratrum se commendantes reversi sunt ad Regem dicentes, quoniam si justus ipse sibi est lex, magis regulares in vestro regno Monachos habetis. Nam ipsorum aliqui educati ibi erant & nutriti in scientia & disciplina. Quibus adhuc incredulus Cæsar misit alium quendam hypocritam Monachum de Colonia nomine Sandratum, qui crapulosus, bibulus ac lubricus se ipsum confundens furtive fugiens à loco abscessit. Tunc Abbas militem suum mittit ad Curiam cum litteris sic scriptis: *Moveat Majestatis vestræ pietatem tam indiscreta varietas molestiarum at diversorum hominū inepta molimina, quæ perpessus sum cum fratribus per aliquod tempus.* Audiens ergo Imperat. pœnitentia ductus accitoque Reginæ consilio Ekhardo, qui semper in curia erat, Monacho S. Galli; scribe Notkero Abbati tuo, ait, & suis non meam tantum illis, sed & illorum mihi quia commoti sunt gratiam. Etsi eos contristavi inscius, propter invidiam illorum mei causa patientiam eos si vixero sciens lætificabo, adventumque nostrum in Majo Deo donante ad eos futurum, & vulnera quibus à perversis seductus eos læsi sanaturum. Disposuerant enim ire Romam ambo pater & filius. Miles vero Abbatis hilariter dimissus boni nuntii gerulus omnes S. Galli viros lætificans adventum Regum denuntians eorumque verbis eis edixerat, ut quoniam ipsi jam exper-

In Marg. MS. *Dicunt hoc fecisse Abbatem Augiensem.*

Ruthmannum ab invidiam, sic ut in libro Carolum nostrum pleniùs scriptum habetur.

experti sunt quod bene quidem vellent, posthac viverent quocumque modo mallent. Neque enim jam ultra ullum eis detrahentem audituros aut hypocrytam spondet immissuros. Parantur in adventum illorum multimodæ laudum dictatarum melodiæ: cæterarum rerum copiosa impendia. Veniunt autem ad locum in vigilia Ascensionis & suscipiuntur honore quo decuit. Otto itaque Magnus à fratre Brunone Coloniæ Archiepiscopo sinistra ductus, dextera baculo fultus: filio autem matrem ducente, longe ipse præ aliis quasi Leo præbestiis. Fratre manu osculata decedente solus in medio stans, fratribus hinc inde ad laudes in lateribus ecclesiæ directim statutis, quasi statua constitit, oculisque grandibus in fratres hinc inde circumversatis, quam antea noverat, si adhuc maneat, disciplinam probans baculum sibi decidere sivit. Cuonone vero Duce Meranio genero ejus accurrente baculum ei timorate restituente stare illum jubens ait; Ecce ego disciplinam horum, quam & tu forsitan audistu nosti, temptans baculum mihi decidere sivi, neminisque illorum caput aut oculos adhoc motos vidi. Dic ergo Adilheidæ meæ & filio versutiam quam feci. Filius namque, qui sæpe facere loqui solitus erat, Cuononi referenti; Miramur, ait, cum tam firmiter imperium teneat, quod baculus ei deciderit, enim vero quasi leo regna, quæ adhuc cœpit, firmissime tenuit, neque mihi quamvis filio partem vel unam dedit. Deinde post laudes finitas Otto Rex Magnus neminem, nisi quem Notkerus Abbas velit, secum clausttrum ingredi edixit, sciens disciplinæ loci constitutum. Postea Decano & aliis primoribus ad oscula vocatis ille dulcis nepos suus Notkerus Balbulus ubi esset, an adhuc viveret interrogat. Nam ille jam tunc ætate grandævus & caligabant oculi ejus, & videre non poterat. Loco autem suo in sedili sedens solitarius & tacens monstratus est Regi. Jubet ergo filio, ut ipse sibi adduceret illum qui mox jussa hilariter complens osculatum eum ad patrem manu duxerat benignum. At pater apprehensum virum sanctum & ipse gaudens osculatus est eum, & sub clamide attrictum multum consolatus est illum, dansque ei manum secum duxit in clausttrum, ô me, ait Notkerus, felicissimum orbum, qui tantos, quantos nullus unquam cæcus meruit, hodie habeo ductores. In clausttro autem residens Imperator juxta se locaverat virum beatum, ibi eum etiam Episcopi & Abtes laici quique & alii majores, quibus sæpe profuit, salutabant, cum multa ædificationum verba haberent ad invicem, benedixit vir sanctus Imperatorem, jussitque eum deduci Rex in locum suum. Die autem crastina Otto magnus & filius & Regina habentes colloquium de disciplina & utilitate domus cum Abbate & fratribus commendantes se orationibus eorum abierunt Romam viam multam valde. Romæ igitur relicto consecrato filio Otto magnus à Roma rediens in civitatem suam Magdburgensem, quam ipse ædificaverat, ibique defunctus regio more, ut decuit, honorifice est sepultus.

CAPUT XXXII.

VIr itaque sanctus ac spiritalis nimia ætate ingravescente visu luminis carens in loco suo, id est, in angulo sedens templi egestatem rerum & pauperiem, spiritus sui reputabat habundantiam. Poterat iste sanctus dicere ac si attenuatus corpore, omni desiderio aspirans oculis interioris hominis semper suspiciendo in excelsum gemens intra se; *O quando ingrediar viam universæ carnis, aut quomodo introibo in locum t. ad nu. u. add. Dei! putas si ascendam ad populum accinctum, ut requiescam & sim in mansionibus Angelorum, & inter plenitudines sanctorum detentio mea? ô quam beati qui habitant in domo tua Domine, ambulabunt enim in lumine vultus tui & in lumine tuo videbunt illud ineffabile paternum lumen, replebuntur & inebriabuntur ab ubertate dulcedinis tuæ & torrente voluptatis tuæ potabis eos, ideoque sitivit anima mea te fontem vitæ, & de mane consurgens fuerunt mihi lacrimæ meæ panes die ac nocte.* Siquidem homo Dei, postquam gratiam Spiritus sancti percepit, ab infantia usque ad hanc ætatem ita viriliter pugnabat contra minitantem carnem, contra superbiam mundi, ac intrepidus contra Dæmonum terrores, ut numquam mundanæ contagionis aliquid mundum cor suum involaret ad inquinandum, juxta illud evangelicum; *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Contemptum sui & parsimoniam, ut prædiximus, sic amabat, ut apte sibi conveniat; *Beati pauperes spiritu, quia vestrum est regnum cœlorum.* Ergo merito fiducialiter securus subinfert; *certus sum enim, quia neque tribulatio vel angustia, neque mors nec vita, neque aliqua creatura poterit me separare à caritate Christi*, qui promisit decertanti per os Johannis in Apocal. dicens; *Vincenti dabo edere de ligno vitæ & manna absconditum, induturque vestibus albis, & erit columna in templo meo, & sedere eum in throno meo faciam, sicut & ego in throno patris mei sedi.*

His & talibus incitamentis aliisque quam pluribus adhortationibus exercitabat & scobebat in meditatione sua spiritum suum

à juventute usque ad senium, tandem cum tæderet animam suam vitæ in hoc mundo vano, oravit DEUM, ut faceret secum signum in bono dicens: *Quoniam magnus es Domine & faciens mirabilia, tu es Deus solus, suavis & mitis & copiosus in misericordia patiens & multæ misericordiæ; ac verax omnibus invocantibus. Auribus percipe orationem meam & intende voci deprecationis meæ.* Denique misit Deus misericordiam suam, & eripuit eum de seculo nequam, & in medio fratrum suorum sustulit eum tanquam ovem de grege Domini & in intellectibus manuum suarum deduxit eum. Nam febre utique correptus aliquot dies erat languens. Cumque sentiret diem vocationis suæ adesse & crescente dolore infirmior existeret, convocatis fratribus coram eis munitus est viatico sacrosanctis mysteriis corporis & sanguinis Christi, atque unctione divini liquaminis illinitus valedicens omnibus benedixit eis & commendans eos DEO & sanctis patronis Gallo & Othmaro, seque orationibus eorum commendans multis clarus meritis virtutumque odoribus redimitus in senecta bona plenus dierum beato sine deficiens sanctum tradidit spiritum. Non æstimo aliquem dubitare de tam beati viri anima tot pigmentis laborum suorum insignita, toties flamine sancto ignita, qui Angelorum jubilos docuit ecclesiam Dei, quin in Angelicis carminibus sit evecta ad cælica regna inter psallentium choros & inter catervas electorum monachorum siderea sede considens coronatus affulgeat, & majestatem omnipotentis Dei à facie ad faciem contempletur. Obiit, S. Dei Notkerus vas signatum VI. Idus Aprilis, & appositus est ad patres suos in capite basilicæ S. Johannis Baptistæ & B. Petri Principis apostolorum, sepultusque est in plaga orientali.

CAPUT XXXIII.

YMno dicto in obsequio viri Dei super sepulchrum ejus advoluentes lapidem signantes monimentum regressi sunt fratres gemebundi & tristes in oratorium lacrimarum imbribus irrorati, dolentes quod viri sancti corporalem præsentiam amplius habere non oportebat. Heu me proh dolor & proh nefas, ô negligentia, ô ignavia, ô torpor, quod tam plurium annorum circuli revoluti sunt, quod tanta ac talis tam elegans tam lucida tam præelecta ac præclara margarita latuit in retro; & non in ante in diademate reginæ, id est, in fronte S. Ecclesiæ locata, ut omnibus luceret, qui in ea sunt. Et forsitan aliquis dicet; quare tantæ sanctitatis vir & tam sciolus aliqua non fecit opera doctrinæ suæ, unde sancta ecclesia uberius illuminaretur scientia? aut cur homo eximiæ gratiæ non plura fecerit miracula? cui ordinate respondendum est. Verum est quia pater sanctus pauca scripsit præter sequentias & alia modica, cantumque etiam correxit secundum usum juxta exemplaria B. Gregorii, in scholis docuit atque instituit sicut præfati sumus. Sciebat n. homo Dei quod plures opera plura fecerant, quos doctiores & sanctiores humiliter sibi prætulit, & quia scientia inflat, sapientia ædificat, caritas illuminat, ideoque se nullo implicabat negotio, ut largius Deo & sibi vacaret, & arrogantiam sive jactantiam liberius declinaret. Erat namque tantæ humilitatis vir ac sibi despectus, ut solummodo laudem non quærens ab nominibus verum etiam quantum in ipso esset nomen suum vellet nesciri in terris propter gloriam quam adeptus est, pro qua multo fervoris desiderio inardescens sæpius flagrabat. Alio modo de signis. Sciendum itaque est quod multi sunt qui signa faciunt & virtutem signorum non habent: & sunt alii qui virtutem signorum habent, signa tamen non faciunt, sicut legitur in quadam homelia B. Gregorii. Et sunt alii plures sanctorum qui signa valenter & habunde faciunt, quibus tamen majores sunt hi qui signa non faciunt. Fere nulla signa fecerunt Patriarchæ, Prophetæ, exceptis Moyse Helia Josue & Heliseo. Aut quæ signa fecit sanctiss. ac præcelsa Dei genitrix Virgo æterna? vel ille cui inter natos mulierum nemo major? nulla leguntur signa fecisse quamdiu in hac erant vita. Nec ipse Dominus dignoscitur signa fecisse in his triginta annis. Nulla igitur signa leguntur agmina Angelica fecisse, vel dicatur hoc signum fecit ille chorus vel ille, aut Cherubin quoque ac Seraphin, ne aliquis Angelus de ordine alicujus agminis in propria persona, nisi forte Michaël vel Raphahel soli aliquod fecerunt, sed tamen eorum in mysterio credimus pene omnia miracula patrari. Sunt etiam nonnulli sanctorum, quorum festa sancta ecclesia valde sollemniter solet celebrare & commemorationem eorum agere, quibus tamen aliqui majores sunt, quorum nulla fit mentio. Unus vero illorum erat iste Sanct. ac Beat. Notkerus, quia Christo confixus cruci carnem suam crucifigebat cum vitiis & concupiscentiis, propterea idem Dominus Ihesus Christus summus Pontifex factus cum baculo, id est cruce introiit semel in sancta, ut per sanguinem suum sanctificaret templum ac dedicaret ecclesiæ tripudianti in cœlis, in quo canonicavit festa sanctorum prædictorum celebranda ab Angelicis spiritibus Beat. Notkeri & aliorum similium, ibi videlicet in sui præsentia in quo templo sedens

In Marg. ms. Nam ut in Astolis ipsis plus erat mirabilis virtus operum quam signorum: ita nunc etiam in ecclesia plus est bene vivere quam signa facere.

sedens natheora sede splendet fulgida, & cum eo sanctorum millia, in dextera ejus ignea lex. Et quoniam dilexit eos, in æternum conservabuntur & delectabuntur in multitudine pacis: & quia in pace factus locus eorum, ideo fulgebnnt sole splendidius in terra viventium, & regnabunt cum eo in ævum & ultra.

CAPUT XXXIV.

SI quisquam forte invidiæ vel odii face accensus arguet nos de peccato & de justitia, tuo judicio derogans nobis verbo Domini dicentis de Heliu ad B. Job; *quis est iste involuens sententias sermonibus imperitis?* eo quod tantas ac tales auctoritates operi inseruerim. Quicumque ergo ille est, scire debet quod rationis est, quia mystica sanctorum merita, vita & gesta mysticis auctoritatibus sunt exemplanda. Id circo magis me reprehendo & ago pœnitentiam, quod minus dixerim quam exegerint merita & gesta hominis justi. Si quis autem imposuerit nobis falsa finxisse, Deum contestor (credat qui velit) nulla me scripsisse nisi quæ audivi, vidi & legi: alioquin mallem tacuisse. Unum tamen dico & ideo parcendum est mihi, licet sim illiteratus & indoctus, quoniam non cognovi litteraturam, eo tamen spiritu quo vir Domini habundabat donante introiens in potentias Dei de dextera sedentis in throno & de plenitudine ejusdem spiritus accepi quæ scripsi. Et cum non sim rethor, rethoricæ artis tamen regulam imitatus veratum rerum aut verisimilium adtestatione causam probabilem reddidi, quia auctoritates quas posui, qui oculo rationis discernit & considerat, peroptime agnoscet quam aptè textui conveniant & Dei viro congruant.

CAPUT XXXV.

DE miraculis B. viri Notkeri quæ post transitum suum ad tumbam ejus meritis ipsius suffragantibus contigerunt, longum esset enarrare quanta vel qualia. Nam a die dispositionis suæ, quo gleba sancta latuit & thesaurus pretiosus est absconditus in terra, plura signa ejus intercessione patrata sunt per ducentorum circiter & eo amplius annorum, ante quos pater sanctus migravit ad Dominum. Sed sicut audivimus ita & vidimus utriusque sexus homines, senes cum junioribus & infantulis, diversarum ægritudinum infortunio laborantes circa sepulchrum sancti viri degentes, orationi instantes, oblationes super sepulchrum offerentes, lumina accendentes, gratiam curationum præstolantes, divinum auxilium flagitantes, denique mox meritis servi sui misit Deus verbum suum & sanavit eos de interitu eorum. Multi etenim eorum tandem sospitate potiti liberati à malis omnibus pristinam sanitatem adepti cum gaudio remearunt ad sua glorificantes & laudantes Deum & servum ejus Sanct. Notkerum. Qui vero omnia ejus miracula vellet scribere, majus volumen fieret quam vita. Etenim plura ab hominibus loci sunt neglecta ac processu temporis oblivioni tradita. Cum ergo signa non sint fidelium, sed propter infideles fiant, & aliis odor vitæ in vitam, aliis sint odor mortis in mortem, maxime incredulis & derisoribus, ne arguamur celare gloriam Dei & viri sancti & dicatur nobis hoc Apostolicum: *canes muti non valentes latrare* laudes Domini & virtutes sanctorum ejus, & ne silentio redarguti postea unusquisque nostrorum mœrens & dolens cum Propheta dicat; *Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum*, quanta audivimus & cognovimus miracula facta & patres nostri narraverunt nobis & adhuc aliqui narrabunt in scripto posteris demandamus, quia occultata adhuc sunt à nobis.

EPITAPHIUM AD EJUS TUMULUM.

Ecce decus patriæ NOTKERUS dogma sophiæ,
Ut mortalis homo conditur hoc tumulo.
Idibus octonis hic carne solutus Aprilis
Cœlis invehitur, carmine susci-pitur.

S. FRIDOLINI CONFESSORIS
HISTORIA
ANONYMO SCRIPTORE.

SAnctus Fridolinus ex Hibernia inferioris Scotiæ oriundus parentum generositate adeo imminebat præclarus, ut quique potentiores ejusdem regni gratularentur in talis cognati affinitate numerari, opum etiam divitiarumque secularium potentia fere præ cunctis in eodem regno degentibus famosus affluebat. Tam etiam nimiæ largitatis exhibitione se hilarem atque lætum omnibus ostendebat, ut non solum ditiores suis pretiosis muneribus semper arriderent, sed pauper quoque gratulabunda fronte

fronte suis cottidie eleemosynis applaudere-
ret. Nam utrumque quod conveniebat,
largus congruenter erogabat: illorum ni-
miam cupiditatem mitigando, horum ino-
piam misericorditer sustentando. Demum
Spiritus sancti gratia cœlitus afflatus DEO
fidelem famulum exhibere, qui sub hujus-
modi seculi negotiis constitutus Diabolo
per laicale jus inserviret, aciem mentis de
terrenis ad cœlestia suspendit, & aggre-
diens omnia fere suæ patriæ, & multa cir-
cumquaque loca, sanctam ecclesiam in his
partibus à gentilitatis ritu segregatam offi-
cio firmiter stabilivit Deo. Sanct. Fridoli-
nus cum construeret olaustrum sanctimo-
nialium in *Setonis erant duo germani fra-
tres, scilicet Ursо & Landolfus, qui nobili-
tate & divitiis præpollebant. Ex quibus
Vaso videns sancti Fridolini sanctitatem,
partem illarum possessionum, quæ sui erant
juris cum consensu fratris sui dicto clausтro
Sedonis donavit. Et demum Ursо diem
suum clausit extremum. Post obitum ejus
alter frater hujusmodi possessiones contra
justitiam sibi usurpavit. Cum autem Sanct.
Fridolinus intelligeret, quod si finem suæ
litis habere cuperet, donatorem illarum
possessionem in judicio præsentandum esse,

*fSeconis Seckingen.

ut sic veritas testis illius donationem legiti-
me factam esse comprobaret, hujusmodi
sententiam acceptavit. Veniens in Claro-
nam & stans supra sepulchrum Ursonis
aperto sepulchro ipsum ex nomine vocans
suscitavit, & apprehendens ipsum per ma-
num suam duxit cum statuto die inde ad sex
miliaria in villam, quæ dicitur Ranckv vile
ad judicium, ubi Landtgraviũ præsidentem
& suum adversarium invenit. Tunc Ursо
suscitatus dixit coram omnibus fratri suo;
Frater, cur animam meam spoliasti parte
possessionis, quæ ad me pertinebat? Re-
spondit: optime frater tibi tuam partem
restituam, & meam partem ad idem mo-
nasterium in testimonium rei gestæ con-
tradam.

Prædia pro domino dant fratres hæc
Fridolino,
Tempore post multo negat alter fra-
tre sepulto.
Suscitat hunc dignus testem ducitque
benignus.
Turba timore tremit, Sanctus sua
jura redemit.

F I N I S.

MELCHIORIS HEIMINSFELDII GOLDASTI GLOSSÆ

RERUM ET VERBORUM DIFFICILIORUM IN WALAFRIDUM DE VITA S. GALLI LIB. I. PRÆFAT.

TErram, quam nos Alamanni vel Suevi incolimus, Altimaniam sæpius nominari) De nomine *Alamanniæ* controvertunt Scri-
ptores: & fuere quibus hic ipse locus ma-
teriem calumniandi suggereret, quum non
sit Walafridi opinio, *Alamanniam ab al-
to situ* dictam, sed eorum, qui *Altima-
niam* scribendum contenderent, quos tacite
videtur ipse suggillare. Wettinus lib. 1.
pro eo dixit *altam Germaniam: Tunc
viam*, inquit, *seu defensionem per al-
tam Germaniam ad Italiam petit.* Quo
nomine Scribæ Germani hodieque insigniunt nuncupantes eam *Ober-Teutschlandt.* Verum de Alamannia; ne plura
hic velis exspectare, singularem libellum in-
stituimus, cujus propediem, si Θεὸς βούλησει
te faciemus participem.

Juxta Græcam etymologiam Potamicus) Nimirum ἀπὸ τῦ ποταμῦ, id est, flu-
vio. Ineptè. Nos veram ejus originem ad
Ekkehardum Juniorem tradidimus.

Francos partes Germaniæ vel Galliæ) *Franciæ* nomen cum Rhætis & Germanis communicatum fuisse, eleganter observavit Joach. Vidianus lib. 2. Antiqui-
tatum.

Aliquibus metrorum condimentis infundam) Quod etiam præstitit, exstatque liber Sanct. Galli in monasterio.

In CAPUT I.

COlumbani, qui & Columba) Cui appellationis diversitati argumenta
diximus ad Columbani hujus opuscula quæ
vide, si tanti.

Parentes Beat. Galli secundum sæculum nobiles) In vet. quodam cod. hæc le-
gitur Sanct. Galli Genealogia; *Ista ergo
sunt nomina venerabilium virorum,
quos aliqui venerabiles Scotti nobis le-
gendo comprobaverunt atque firmave-
runt. Fuit ergo in Scotia vir venera-
bilis nomine Unuchum, Rex, qui fi-
lium generans nomen illi indidit Ket-
hernach. Qui Kethernach regnum pa-
tris accipiens multa bonitate fulcitus est.
Erat namque pauperib. in amminicu-
lum, orphanis in adjutorium, viduis
in subsidium. His ergo principalibus
virtu-

virtutibus fulgens in regno, procurante sua optima bonitate genuit filium nimia bonitate pollentem, qui Callech nuncupatus fuerat in eorum lingua, & Latinos Gallus vocitatus. Qui Callech patris divitias regnumque refugiens peregrinationem suscipiens in patria Galliarum multas virtutes faciens, ad ultimum in Germaniam veniens nimia sanctitate defunctus est. Si autem alias virtutes ejus scire vis, lege gesta ejus, & omnia recognosces. Hæc ibi de Galli genealogia paterna. Cui hæc subjiciuntur DE BRIGITÆ GENERATIONE; *Fuit namque in ipsa eadem gente Rex nomine Temeri, qui multo tempore obtinens regnum in senectute defunctus est. Cujus filius nomine Tuhthac ei succedens in regno accepit uxorem nomine Brocsach, generanteſque filiam nomine Brigitam magna sanctitate degentem, quæ licet parva fuerit, tamen valde erat pretiosa, Ipsa namque & Sanct. Gallus de una genealogia Regum fuerant.* Sequitur Galli genealogia materna; *Fertur, prout à quodam Hybernico ore accepi, quod mater Sanct. Galli Regina fuerit ex Ungaria, & genuit cum viro XXI. filios, & tres filias. Requieſcit ejus sacrum corpus in oppido Formalin, in monaſterio, Sanct. Benedicti sito in quodam monte, habente ad latera montis torrentes duos: unus vocatur Dun, alius Lin appellatur. Super eodem monte situm est oppidum præfatum in Hybernia.*

In CAPUT II.

Consilio suo egit cum fratribus) Wettinus lib. 1. de Vita S. Galli; *Igitur cum de remotis partibus mundi arbiter orbis lumen noſtratibus refulgere diſpoſuiſſet: prædictus vir terrena diſpiciens ac cœleſtia quærens cum præfatis fratribus, qui electio quædam Scoticæ gentis erant, relictis habitis cunctis Chriſtum ſecutus eſt, patrisque ac matris ſeu parentillæ cum poſſeſſionibus diverſis inmemor, ut mereretur in æthris præmio centuplici potiri. Æſtimatione etenim cœpta portum Hybernicum linquebant, proſperiſque ſuccedentibus auris ſinus Britannicos tangebant. Quibus peragratis tandem optata arua Galliæ introierunt, ubi gubernacula regni Sigiberti diverſas gentes tunc domuerunt, ſtatimque confidentes in Chriſti amore Aulam regiminis ejus adierant. Quos benigne ſuſcepit, aptaque omnia cum diligentia illis præparari juſſit, &c.*

Heremum, quæ Voſegus dicitur) Idem Wettinus dicto loco; *Quo diffinito ingreſſi ſunt heremum, quem vulgaris opinio nuncupat Voſagum, ſcrutando ſervorum DEI habitationibus aptum locum. Tandem ergo repperierunt antiquitus habitationem dirutam, aquarum calore adventantium animos delectantem, quem murorum ædificia antiqua circumdabant, incolæque regionis illius Luxovium eum vocabant.*

Non ſolum de genere Burgundionum, ſed etiam Francorum) Idem eodem libro; *Igitur cum per aliquod tempus illic habitaſſent, aptaque Cœnobialibus præparaſſent: multi Burgundiorum gentis necnon & Francorum, veniebant ad eos propter deſiderium æterni regni, ibique mirum in modum creſcebat regularis vitæ origo, cum fluctivagum mundum linquebat Nobilium multitudo. Chriſto laus, creverat paſſim opinio eorum in finibus Galliæ vel Germaniæ. Nam & maturitas vitæ eorum Theodorichum Regem non latuit,* &c.

CAPUT III.

Cur Concubinarum pollueretur amplexibus) Cauſam etiam hanc affert Wettinus, ne regnum deſtitueretur legitimo hærede. *Nec non & pro concubinis*, inquit, *quibus indiſcrete adhærebat, vehementer arguebat: hortando eum potius legitimo conjugio uti, quatenus ſpes regni in cautela ejus non diſtitueretur, ſed voluntati populi in poſterum ſervaretur. Multa ergo ammonitionibus ejus agebat; ſed inſtigante inimico humani generis mentem Brunnihildæ aviæ ſuæ, in proſtitutionis amiſſione viri Dei conſilium utile renuebat. Nam ſicut Iezabel regnum Ahab perdidit, ita & haec iſtum decepit, avertendo eum à legitimo conjugio, ac vitam ejus lupanaribus damnando, tantum timore honoris ac dignitatis ſuæ in Palatio Regali, ſi legitima conjunx verſaretur ſub ſceptro nobili.* &c.

Miſit legatorios ſuos cum epiſtola) *Legatorius* pro legato, nuncio. Conradus Fabarienſ. Caſuum capit. 8. de Udalrico Abbate Imperatoris Legato ad Pontificem; *Ac ſi non legatorie, ſed poſſeſſionaliter locum ſoli teneret Imperialis.*

Ad Lotharium Regem) Wettino *Clotarium*. Diximus Animadversionibus nostris ad Tyrolem Scotorum Regem.

Ad Agilolfum Regem Langobardorum) Wettinus de Columbano; *Tunc viam seu * defensionem per altam Germaniam ad Italiam * petit, in qua eodem tempore Egilolfus regnavit.* Theodoro quoque *Egilolfus* dicitur, non *Agilolfus*, cap. 5.

* Gleit. * a Rege Dagobertо sc.

In CAPUT IV.

Venerunt infra partes Alamanniæ ad fluvium qui Lindimacus vocatur) Wettinus; *In qua inquisitione venerunt ad fluvium Lindimacum, quem sequendo adierunt castellum Turegum vocatum. Inde etenim adierunt, villam vulgo vocatam Tuccinia, quæ in capite ipsius laci Tureginensis est sita.* Lege, *Tucconia* hodie Tugium, *Zug*. Nam veteres Alamanni τὸ T. mutare amabant in Z. *Turicinum, Zürich; Tabernæ, Zabern; Duræ aquæ, Zurzach*, & id genus similia. *Lindimacus*, quem nonnulli *Limagum* dixere, vulgus *Limmat*. Oswaldus Myconius epist. ad Vadianum; *Scripsit Petrus Falco Eques Auratus & Consul Friburgensis ad me superioribus diebus: & quod audivit me commentarium parare in libellum Glareani nostri, monuit me ex nescio quo authore loci cujusdam, quem, si bene intelligo, Glareanus Toggiam, ipse Tuconiam appellat. Deinde fluminis meminit, cui nomen Ludimaco, an Limagum dicat, mihi incertum. Scribit hæc in vita Divi Galli inveniri: quæ quod mihi deest, indagare nequeo. Rogo in hac re tantum temporis suffureris tibi, an queas aliquid de iis locis reperire, mihique perscribas. Vale. Tiguri, III. KAL. Novemb. Anno M. D. XVIII.* Et vitioso codice usus est Falco, & errat Myconius, qui *Tuconiam* putat eam esse, quam Glareanus *Toggiam* nominat. Cum illa sit ad lacum Tigurinum, hæc ad Alpes Sarunetum, vulgo *Comitatus Toggenburgensis, die Grafschafft Tockenburg biss ans Sarganser Gebirg*. Unde oriundus Huldricus Zuinglius Glareanum imitatus *Toggium* sese scribere quam *Toggenburgensem* maluit.

Nati eorum facile pereant) Wettinus; *Cum ad mediam ætatem perveniunt, stupor ac dementia eos adprehendant, ita ut alieno aere oppressi ignominiam suam agnoscant conversi*: &c. An hæc est Apostolica imprecatio? Certe ea neque Moyses leguntur neque CHRISTUS DEI filius usi.

In CAPUT V.

In hac solitudine locus quidam est) Wettinus; *Quibus peractis didicerunt ab eodem Presbytero civitatem quandam esse dirutam, vicinam illis locis, Pergentiam: cujus terræ pinguedo marisque vicinitas potuissent fieri servi DEI oportunitas.* Quo in loco pro *Pergentiam* legendum est *Pregentiam*, *Pregentz*, Auctori nostro *Brigantium*.

In CAPUT VI.

Oratorium in honore Sanct. Auretiæ constructum) Belethus de Divin. offic. capit. 2. *Sed ignorandum non est, quin oratorium pro ipsa ecclesia interdum accipiatur, atque etiam quivis locus alius ad orandum constitutus, vocetur oratorium: cujusmodi in suis Cœnobiis sibi statuerunt Monachi.* Ugutio Gloss. *Oratorium, locus orandi, tantum orationi consecratus.* Videndus auctor Speculi Clericorum, quod Augustini nomine vulgo circumfertur.

Tantam piscium copiam &c.) Wettinus; *Inter quos electus DEI Gallus squammigero gregi insidias componens fratres sæpe Christo largiente lætificabat, cum illis apta diligenter præbebat.*

In CAPUT XI.

INTEREA descendens ursus) Conformis est huic ursus Sanct. Eutichii Abbatis, pecoris custos & arbiter, apud Gregorium M. in Dialog. Nec abit leo ille, qui de manu Anachoretæ palmulas comedisse à Sulpitio Severo memoratur Dialogo de Patribus Orientis. Sed & lupa ab eodem propemodum religiosa refertur &c. & cum Heremita quodam Ægyptio sæpicule cœnitasse. Similiter leæna, quæ catulos recens editos Anachoretæ pedibus, ut visum ejus virtute caperent, apposuit. In Vitis quoque Patrum legitur D. Hieronymum leo accessisse, cujus pedi vulnerato spinam extraxerit, quem in picturis passim videmus in rei gestæ memoriam ei affingi. Sanct. Corbiniano quidem ursus paruit, sed in eo divertit à nostro, quod hic beneficus, ille homicida; hic precium pro beneficio, ille pœnas pro scelere abstulit, ut

tradunt Otho Frisingens. lib. 5. capit. 24. & Aribo Frisingens. in Corbiniani Vita. Dubium quibusdam, vere ne illa, an æmulatione potius profanæ historiæ prodita sint: quando constat mediæ ætatis scriptores palam affingere suis pluscula solitos fuisse, neque hoc studium turpe, sed honestum duxisse, si parum compertis atque etiam excogitatis religionem commendarent ac facerent admirabilem. Ego vero, ut neque omnibus miraculis tribuo, ita tam sanctorum virorum fidem forcillare, aut insuper habere præter religionem existimo.

In CAPUT XII.

De quodam monte, qui Himilinberg dicitur) *Mons Cœlius* nonnumquam à Monachis, interdum *Mons Cœli*, olim *Montzelen* nunc *Mentzelen* dictus, à quo sortita cognomen familia illa Sanct. Galli *von Hummelberg*, olim equestris ordinis, nunc ut pleræque omnes Helvetiorum familiæ nobiles ad plebeios concessit, quæ paucillis abhinc annis cristas rursum erigere conantur.

In CAPUT XV.

Guntzonis Ducis) sc. Alamanniæ seu Sueviæ; auctoris illorum nummorum, qui hodieque à Suevis vocantur *Güntzenpfenning*, de quibus in libro De nummis Germanorum vetustis.

Ad Iburningas villam) In dextro litore lacus Pontamici, tum Alamanniæ ac Sueviæ Ducum sedes, nunc libera Imperii Romani urbs, *Uberlingen*.

Ad Regem Sigibertum Theodorici filium) Supra dixit *Theodebertum*. Vide Glossas in Ratpertum.

In CAPUT XVII.

Ducis missum) Legatum, nuntium, quem supra capit. 3. vocavit *legatorium*. Dictus & *Missatitus*, Balbus Catholico; *Missaticus, nuntius qui frequenter mittitur. Missaticum, nuncium quod permissum mandamus.* Ekkehardus Junior in Casibus Monasterii capit. 11. de legatis Imperatoris; *Unus ex vobis non est missus vel Episcopus vel Abbas* &c. Ubi *missus* dicitur, qui hodie *Commissarius. Missi Cæsarei*, qui ab Imperatore legantur; *Regii*, à Rege; *Ducales*, à Duce; & omnes generaliter alicubi *Potestates*: de quibus omnibus videri potest Ansegisus lib. 2. tit. 28.

In CAPUT XIX.

Post celeuma celebratum) Illa verba interposita, *id est carmen navale*, ex margine intextum irrepserunt, illuc releganda unde malum pedem attulerunt. Papias Gloss. *Celeumia, clamor nautarum, sive carmen super mortuos, vel supra lacum.* Poëta Grammaticus:

Editus à nautis clamor celeuma vocatur.

In CAPUT XXV.

Assumpto Johanne Episcopo gradum ascendit, eo videlicet pacto, ut ipse quidem ædificationis instrumenta colligeret, Episcopus vero ad utilitatem Barbarorum bene prolata interpretando transfunderet) διμέτρημα μνημονικὸν. Nam supra Sanct. Gallum Columbani facit interpretem. Et capit. 6. scribit; *Columbanus Beat. Gallo id injunxit officii, ut populum ab errore idolatriæ ad cultum DEI exhortatione salutari revocaret, quia ipse hanc à Domino gratiam meruit, ut non solum Latinæ, sed etiam Barbaricæ locutionis cognitionem non parvam haberet.* Cui concinit Wettinus his verbis; *Vir DEI Columbanus jussit Gallo ad populum recitare sermonem, quia ille inter alios eminebat lepore Latinitatis, nec non & idioma illius gentis.*

Qui ergo factum, ut post tot annorum intervalla demum interprete egeret, qui aliorum initio interpres fuerat? Sic est. Scripsit Gallus orationem illam verbis Latinis, commisitque Johanni Diacono, ut Alamannice conversam memoriequemandatam electus Episcopus recitaret ad populum. Ea nuper eruta, ab Henr. Canisio JC. in lucem est protracta.

In CAPUT XXVIII.

Quosque illum insequi lutros) *Luter* Walafrido, quæ Plinio *lutra*, Varroni *lytra*, canicula fluviatilis, quam Alamanni ablata litera *l.* & *u.* mutata in *o.* vocant *oter*.

IN LIB. II.

CAPUT I.

Venit Otvvinus partium earundem potestate præditus) Stumpfius id factum existimat Anno Dom. 658. quum Grimoaldus Major domus Dagobertum Sigiberti filiolum in Scotiam trusit, quo ejus in loco natum suum Childebertum Austrasiis daret Regem. Quam rem ægre ferens Clodovæus Sigiberti frater adversus eum cum exer-

exercitu misit Erchenbaldum suæ Majorem domus; qui Childebertum prælio victum interemit; Grimoaldum captum Parisios in perpetuos carceres legavit. Secundum quam victoriam ille, quem dixi, Stumpfius autumat Alamanniæ pagos Tyguri-num & Turgovium ab Erchenbaldo devastatos, & Sancti Galli Cellam prædæ militum expositam. Nec longe disconveniunt tempora. Nam si B. Columbani obitum in A. D. 643. cum Guillimanno nostro sagacissimi ingenii viro collucemus, invitis licet & negantibus Sigeberto, Mariano & Herimanno Chronographis, *decimo vero anno* post *defunctus est Beat. Gallus*, ut Theodorus ejus discipulus memoriæ prodidit lib. 1. capit. ultim. & triennio abinde invasum monasterium, ut idem Theodorus scribit capit. 7. probe constaret numerus, si pro *triennio* apud Theodorum legeretur *quinquennio*. Verum circumstantias dum egomet mecum perpendo, parum ab ejus opinione facere comperio. Quia si Boloni successit Ernfridus anno, ut Herimannus scribit & ipse confirmat, 736. qui fieri potuit, ut impressio illa Bolone Episcopo contingeret, cujus inter obitum & vastationem illam ipsi LXXVIII. anni effluxere? Etenim, ut tamdiu Boso supervixerit, haut mihi videtur vero consentaneum. Tum deinde Erchanaldus ille, qui & Erbovaldus, Major domus Regiæ, quæ tum dignitas ab Rege secunda, fuisse perhibetur: noster vero iste Erchonaldus Otvvini Alamanniæ Præsidis vicarius, hoc est, uti ego interpretor. Turgoviæ Comes, quomodo verbis disertis hoc loco scribitur. Et illud nihilo magis possum concoquere, quod Ermenricus narrat, Theodorum Campidona pulsum in bello duorum Alamanniæ Ducum Gotefridi & Huebini ad Cellam S. Galli contendentem offendisse illic S. Othmarum Abbatem jam senem & profectæ ætatis. Nam & Gotefridus longe ante Othmarum Abbatem Alamanniæ præfuit, & Theodorus, ut Walafridus & Ratpertus auctores sunt, cum Columbano & Gallo in Alamanniam pervenit, quod factum Herimannus narrat A. D. 612. Othmarus autem anno demum 720. ad Abbatiam pervenit, quo temporis intervallo anni computantur CXVII. ut ponam ad compendium, quod Herimannus scribit, Othmarum XL. annos Cœnobium rexisse. Vadianus existimat, irruptionem illam in Cellam Sanct. factam fuisse tempore Caroli Martelli, qui Alamannos rebellantes coercuit. Cui repugnat series narrationis à Walafrido institutæ. Et profecto in temporum & Regum discriminibus magis turbidi sunt isti scriptores, quam cœnum quando pluit. Nec super hoc Otvvino quidquam ab aliis traditum, quam quod narrat Felix Fabri Hist. Suevor. lib. 1. cap. 19. *In antiquis Sanctorum historiis sæpe legimus de Ducibus quibusdam Sueviæ, quorum quidem nomina propria ponuntur, sed non cujus generationis & nobilitatis fuerint, ut in Legenda Sancti Galli ponitur Otvvinus pessimus fuisse Suevorum Dux.*

Species, quas inibi reperit) *Species*, pro bonis, fortunis & omnib. quarumque rerum substantiis. Burckhardus Casuum capit. 1. *Gypsi atque auri speciebus convenienter auctam auro & coloribus ornaverat.*

Pollinctores infesti cœperunt fodere) *Pollinctor*, ait Ugutio, *sepultor mortuorum, quasi pollutorum unctor, id est cadaverum cremator* νεκροβάπτης. videndus Fulgentius Placiades ad Chalcidium. Vetus Interpres Ezechiel. 39. *Donec sepeliant eum pollinctores.* Hoc loco *Pollinctores* sunt τυμβωρύχοι λωποδύται νεκρῶν, qui & *Bustifragi*. Papias Gloss. *Bustifragus, qui frangit bustum, id est, sepulchrum, ut spolict mortuum.* Dicuntur & *Vespiliones* qui & ipsi proprie funerum elatores. Utrumque vocabulum à nequitia id genus hominum, qui nec à sepulchris effringendis temperant, & ubi occasio offertur, more militis illius Plautini harpax faciunt. Lexic. Græco - Lat. Τυμβωρύχος, *sepulchri violator, vespiliator.* Brito Synonym.

Vispilio quasi vispolians de jure vocatur.

Balbus Catholico; *Vispilio vel vespilio, raptor, latro, prædo; & componitur à violentia & pilo, quia pilum gerat, id est telum, ut sic aliis violentiam ingerat, vel vispilio dicitur quasi vispolians* &c. Ibidem; *Latro dicitur vispilio, qui in silvis latet, ut expoliet transeuntes.*

In CAPUT III.

Post multum temporis misit Pipinus Major domus) Uter, Brevis an Crassus. Hunc ait Vadianus; illum autem videtur innuere ipse Walafridus ex ordine narrationis, quem habes capit. 7. 8. & 9. Qui interfecto Bercario Alamannos temporum licentia insolentiores bello attrivisse & suæ subjecisse legitur potestati, circiter Ann. Dom. 991. Hujus filius Carolus Martellus, qui & ipse Alamannos rebellantes perdomuit, ut supra memoravimus. *Pro quo mortuo filii ejus, diviso inter se regno Francorum, Majores domus præfuerunt: Carolomannus annis 6. Pipinus annis 10.* ut scribit Herimannus in Chron. & ipse Walafrid. infra capit. 11. Hinc uterque *Major domus*, uterque *Rex* appel-

appellatur, velut ex illis, quæ in testimonium citavimus, capitio patet. Verum tamen & ipsi *Alamannos rursum rebellare conantes compressérunt*, ut idem Herimannus auctor est A. D. 746. & Carlomanno Ducatus Alamanniæ sortito obvenit, quo in monasterium Cassinum profecto A. D. 747. anno Regni sui sexto, Pipinus regnum solus obtinuit. Et ipso ad plures abeunte A. D. 768. filii ejus Carolus cognomento Magnus & Carolomannus regnum inter se partiuntur, Carolus Franciam, Carlomannus Alamanniam, &c. recturus. Qui quarto regni sui anno defunctus, Carolo solo XLVII. annorum regnum reliquit. Hæc confusius & καθ' ὕστερον πρότερον more sollemni Monachorum narrat Walafridus.

In CAPUT VII.

Formellam cerei) *Wachsformle*, *formaggio dicera*, circulus cereus. Sic. I. Reg. 17. v. 18. *Decem formellas caséi.* Septuaginta habent τυφαλώδες. Gaza apud Aristotelem τυφαλώδα *formaginem* reddidit, qua voce Franci etiamnum caseum & Itali nominant.

In CAPUT VIII.

Binchtilone Domino suo) Comite Hegovienſi sub Carolomanno Majoredomus & Duce Alamannorum. In Charta LXI. vocatur *Pirahtilo*: in Ephemerid. III. Kal. Mart. *Birhtilo.* Ejus uxor *Liutuiga*, in iisdem Ephemer. VII. Kal. April. Videtur Birichtilo ejus familiæ fuisse, ex qua Hildegardis Caroli M. conjunx, & Geroldus Bajoariæ Dux. Cæterum Comitatus Hegovienſis latius se longiusque tunc extendebat, quam hodie, quippe qui & quatuor illos adjacentes Lantgraviatus sub se comprehenderit, Sulcensis, Nellenburgium Archiducum Austriæ, Klergovium pariter Sulcensis & Tulingium Marescalci à Pappenheim, Parensem Comitis.

In CAPUT XI.

Usque ad Carolum) Murtellum scilicet.

In CAPUT XII.

Assumpto retiaculo perrexit ad fluvium) Alibi Monachi nostri Gallum faciunt *hamiotam*, qui & hamis & seta seu, (ut Græci vocant) ἄρμῃ pisces captaverit. *Hamiotæ* verbo usus est Varro, laudante Nonio.

In CAPUT XXV.

Et scrofa facta per eandem viam nesciens remeavit) Leg. *strofa*, στροφὴ reflexu, reversione.

In CAPUT XXXV.

Parum, quæ ante altare S. Galli pendebat) φάος, lampadem, figurate.

IN WALAFRIDUM DE VITA S. OTHMARI.

PROLOG.

Ergodioctem) ἐργαδιώκτην, exactorem operis, monitorem. Eod. cap. 3. ἀπὸ τῶν ἐργοδιωκτῶν, Imperite quisquis fuit, qui cooperatorem hic interpretatus est. Simili conformationis ratione *Dioconitas* Latine inflexerunt Ammianus Marcellinus & Capitolinus historici.

In CAPUT IX.

In flasconе parvo servabatur) *Flaschen*, ampulla scortea, Isidorus Glos. *Phiflasca*, *vas vinarium ex corio.* Balbus Catholico: *Pilasca*, *vas vinarium corio pilloso opertum, & derivatur à pilus.* Latinis veteribus *uter*, Græcis ὅλπη. Scholiastes Theocriti Pharm. ὅλπη κυρίως ἡ ἱερματίνη λάκυθος. Vulgo vocatur, *S. Othmars Lägelin*, aut *Krüeglein*, quod in proverbium abiit de rerum affluenti copia atque abundantia.

IN ISONEM DE MIRACULIS S. OTHMARI.

LIB. I. CAP. IV.

Mbonem conscendere) ἄμβωνα. Balbus Catholico. *Ambo, pulpitum, ubi ex ambabus partibus sunt gradus, & idem dicitur Amo, amonis.* Ἄμβων in Concilii Laodicensis can. 15. *Cancelli* Ekkehardo juniori Casuum cap. 5. & Durando in Rationali, *Chancel*, *Cantzel.*

In CAPUT XI.

Inter Ascellas) *Achsel.* Papias Gloss. *Ascella, locus sub brachio dicto, quia ab eis ascellis brachia cillentur, id est moventur.* Itali retinent, & Franci dicunt *aisselle.* Hepidannus lib. I. c. 25.

IN THEODORUM EREMITAM DE VITA S. MAGNI.

LIB. I. CAP. I.

Capturam piscium à pastoribus consertam) *Captura*, nassa, *wüschen.* Aliter apud Lucam cap. 5. *in captura piscium quam ceperant*, id est, prænhensione.

Vas, quod tiprum vocant) Eadem Jonas Abbas in vita S. Columbani verbis recenset iisdem, ut alter ab altero mutuatus videatur. Uterque autem, & Jonas & Theodorus, Columbani fuere discipuli. Est autem *tiprum* Alamannis *brenten*, alveus, qui vasis supponitur vinariis, & guttas, quæ stillatim cadunt, excipiat.

Serraculum, quod duciolum vocant) Jonas, *seraculum quod duciculum vocant*, & rectius, id est, σίφωνα, fistulam dolio immissam ad promendum vinum, *Zapff. Seraculam* ab observando vase; *ducicu-*

lum quia dicitur, hoc est, extrahitur, cum vinum est promendum.

De sicera) Hieronymus ad Neopotianum; *Sicera est genus potus, quod vinum imitabatur, vel ex frumento, vel pomis, vel ex palmulis, vel ex frugibus decoctum Ex frumento*, ait, id est Cerere, unde *cerevisia* dicta. In Vita S. Machutis: *Tunc puer quid ageret ambigens ad officinam, ubi sicera siebat, petens à confectore sibi ignem præberi.*

In LIB. II. CAP. IV.

TV inimico senioris nostri) Domini. *Senior*, Italis *signor*, Hispanis *senor*, Francis *seigneur*, Salomo Constantiensis Episcopus & Abbas S. Galli in Lexico: *Veteres Principes, antiqui Principes, senes, seniores.* Iohan. Garsias Hispanus libr. de Expens. & meliorat. capit. 12. numer. 28. & seq. deducit hanc vocem à Germanis. *Nam ubique*, inquit, *qui Dominus appellatur, is signor à Germanis dictus reperitur.* Sed fallitur. *Juniores* quidem *Junckherrn* dicimus, quasi *Jungherren*: *Seniores* non item *Senckherrn*, quæ vox ab Romanis ad alias gentes dimanavit. Qua de re alio loco dicetur, tantum exemplis quibusdam glossam nostram confirmabimus. In Appendice Eutropii: *Quadam die, cum quidam milites præfati Principis irent ad S. Paulum, & reverterentur, accidit eos occurrere talibus letaniis. Qui instinctu antiqui hostis in iram versi sunt, & pro fidelitate sui senioris vindictam exercuerunt contra illos* Liutprandus Ticinensis vita Hadriani II. P. M. *Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cui per te, Petre, tuus Senior B. Apostolo Principi Petro cum omni gentis sua regno se tradidit.* Verba sunt Legatorum Pontificis Romani ad Petrum Legatum Michahelis Principis Bulgarorum. Theotmarus Juvavensis Episcopus epist. ad Ioannem P. M. *Quia quando Christianitas illis cœpit vilescere, & insuper debitum tributum senioribus nostris Regibus & Principibus eorum solvere respuerunt.* Ibidem: *Progenitores Serenissimi seniores nostri Ludovici, videlicet Imperatores & Reges ex Christianissima Francorum gente prodierunt.* Hincmarus Laudunensis Episcopus libello Purificationis, quem Synodo obtulit: *Ego Hincmarus Ecclesiæ Laudunensis amodo & deinceps Domino seniori meo Carolo Regi sic fidelis & obediens secundum ministerium meum ero, sicut homo suo seniori; & Episcopus per rectum suo Regi esse debet.* In Vita S. Findani capit. 1. circa fin. *Tunc senior ejus in proprio monasterio*, &c. In Vita S. Udalrici Episcopi Augustani à Monacho S. Galli perscripta capit. 28. Obliti sumus nostri senioris, id est Domini Episcopi. In Legibus Caroli M. cap. 5. articul. 3. *Ut nullus comparet caballum, bovem, & jumentum, vel alia, nisi illum hominem cognoscat, qui eum vendidit, aut de quo pago est, vel ubi manet, aut quis est ejus senior.* Sic capitur §. 1. De prohib. feud. alienat. & 23. q. 8. cap. 25. sæpe apud Aimoinum, Aldhelmum, Fredegarium in Chronic. & alios. Hinc *senioratus* pro dominio Beda Presbyter in Vita S. Dunstani: *Jussit eum ablata dignitate etiam omni honore privari, & sibi senioratum, ubi vellet, sine se fusque conquirere.*

In CAPUT X.

IPsum saltum cum marcha) *Marcham* vocat, quem paulo prius *pagum* dixerat, scilicet *Keltinstein.* Sic in Chartis legimus, *Zuckuriederomarc*, *Gossouueromarc*, &c. pro marca Zuckuriederiana, marca Gossoviana. In quibus nominibus *marca* nihil aliud est quam territorium, districtus, ut nunc appellant: vulgo Alamannorum *Gegine.* Interdum notat eum locum, quem Germani vocant *Marckfleck*; quam appellationem retinuit *Marck-Bibarach* in Franconia.

IN ERMENRICI SVPPLEMENTVM.

CAPUT XIV.

QVæ in marchis duorum regnorum consistebant) *Marchæ*, termini, limites, *March.* Regino libr. 5. Chronicor. *Carolus Ratisbonam venit, ibique marchas & fines Bajoarium disposuit.* Ruodolphus von Ems in elegantissima paraphrasi veteris Testamenti, quam Bibliandro teste ante annos minimum quingentos conscripsit.

Des Landmarche Vahit an
Ze dem Gebirge an Cauca∫as:
Diu ander ſunder Marche was
Das rote Meer, dar gat ſein ſtrich
Vnd ſcheidet in der Marcke ſich.

Exstat bis ter in veteri Cantilena de Hildebrando, & apud Wolfaramum Eschilbachium Henricumque Oftertingium, auctores Heldenbochi pluries. Alamannis hodie *Landweeren.* Pro marca etiam *margus* reperitur. Sugerius Abbas in Vita Ludouuici Grossi Regis Francor. capit. 1. *Sicut ejusdem Normanniæ Ducatus se porrigit margus regni allimitans quibuscunque poterat modis famosum juvenem nitebatur impugnare.*

IN

IN S. FINDANI VITAM,

CAPUT I. In FIN.

Inde reversus quendam Nobilem virum in Alamannia adivit, cum quo in clericatu quatuor annis permansit, &c. Tunc senior ejus in proprio monasterio, quod Rinaugia vocatur, eum monachizari fecit anno Dominicæ incarnationis DCCC) Quis iste nobilis in Alamannia vir, cui pro clerico Findanus? Ego puto Wolfehardum Comitem Kyburgensem fuisse, quem Rhinaugiani Monachi fundatorem Cœnobii sui frequentant. Ut ita de origine hujus Monasterii nihil porro sit, quod multum laboremus. Exfertim namque ait, Dominum ipsum in suo proprio monasterio, hoc est, in suo territorio abs se constructo Monachum eum constituisse. Eadem opera evanescit Hieronymi Gebwyleri somnium, qui in Epitoma sua scribere non est veritus, Kyburgenses Comites Brisaugia oriundos sedibus suis à Ducibus Zeringanis pulsos in has Helvetiæ oras appulisse, & sub Henrico Imperatore demum castrum illud instaurasse. Indigna Gebwyleri fabula, quum certum sit constetque inter Historicos, castrum illud jam sub Carolo M. munitum & à viris nobilibus cultum atque habitum fuisse. Et sit in ipsis istis Historiis, quas nunc primo vulgamus, mentio Wolonis Comitis Kyburgensis B. Notkeri Balbuli ex sorore nepotis, tempore Caroli Crassi & Arnulphi Impp. apud Ekkehardum Juniorem capit. 3. & Ekkehardum Minimum in Vita Notkeri capit. 27. Sed id aliorsum pertinet, atque alio loco dicetur.

IN HEPIDANNUM DE VITA S. WIBORADÆ.

LIB. I. CAP. V.

Teristrum cum omni vittatoria compositione detrahens) Ugutio Gloss. *Teristrum quoddam genus muliebris vestis subtilis & tritæ, à terendo dictum, vel à tegendo, quia in æstu corpora tegat fœminarum.* Papias Gloss. *Teristra dicta, quod in æstate corpora tegant fœminarum, subtilissimæ cortinæ.* Nicolaus Lyranus in illud Genes. capit. 38. *Quæ depositis viduitatis vestibus accepit teristrum*, &c. ait: *Teristrum erat velamen, quo utebantur Palæstinæ mulieres. Alii dicunt, quod teristrum vestis erat tenuis, sicut sunt vela, quæ delicatæ mulieres portant in capitibus suis.* Apud Salom. Proverb. 27. ex Septuaginta Vetus Interpres: *Sustulerunt à me theristrum meum custodes murorum.* Ubi Philo Carpathius Græcus Interpres; *Theristrium, quod & theristrum & maphorium appellant, muliebre capitis & faciei est velamentum & operculum colore tinctum, quo fœminæ, æstate præcipue utuntur.* Hieronymus in Esaiam: Σιμικίνθια nos possumus appellare palliola, quibus obvoluta est Rebecca, & hodie quoque Arabiæ & Mesopotamiæ operiuntur fœminæ; ab eo, quod ἐν σκιᾷ, id est, in æstate & caumate corpora protegant fœminarum. Videndus Suidas Lexico, Eucherius Lugdunens. Instruction., libr. 2. capit. 10. Isidor. Etymolog. libr. 19. capit. 25.

In CAPUT XIV.

Cum nesciam de tot talentis hemisseclas vel obolos observare) *weder Häller noch Pfänning. Hemisecla*, dimidium secel sive sicel, quod est quarta pars unciæ apud Græcos & Latinos. *Obolus*, ὄβολος. Alamannis *Holler* quasi *Hoboler*, dictum existimat Gelenius. Sed fallit. Namque *Haller* nobis, ut & Sclavis *Halirz*, dicitur quasi *Halber*, id est, semis, ἡμιωβόλιον, qui Hepidanno *hemisecla*, ut fortasse minus conveniat, quod Freherus noster existimavit, *Haller* dici, quia Hallæ primo signatus fuerit, tamquam *Hallensis*. Nec *Pfundthaller* notat libram Hallensem, at hallerorum, id est hemisseclarum. Cui enim civitati tribuit *Pfundtpfänning*? quæ libra Alamannis hodie, præsertim in mulctis, quæ à Magistratu irrogantur, sola in usu: continetque libra hallerorum decem bernas: libra pantingorum, viginti. Pantingus, quem nos *Pfänning*, pura puta vox est Germanica, decimasexta bernæ pars, apud Constantienses & Scaphusianos duodecima, apud Palatinos & Rhenanos decimaquarta, dictus à *behanden*, quod contracte veteribus *Pfandten*, velut *behanding*, quasi tu dicas manualis, ob ejus commoditatem & necessarium atque quotidianum usum. In vet. Glossar. Latino-Germ. quod habet noster Freherus. *Nummi percussi, Silihha duruchslagen, das ist Pfantius.* Eodem pacto, haut scio eadem ratione, *Pfandt*, veteres Germanorum prudentes dici voluerunt quasi *behand*, sicut *pignus* Latini ICti dictum prætendunt à pugno, L. 238. §. 1. D. de verbor. significat. Hepidannus pro pantingo dixit *obulum*; etiam Burkardus Casuum capit. 7. *Neque de vino, neque de frumento, neque de aliquibus fructibus ipsis fratribus nostris ad servitium ad pretium unius oboli devenire permisit.* Sed de hemiseclis & obolis plura in libro de nummis Germanorum vetustis.

IN

In CAPUT XX.

Balneum in tyna paratum) *Tina*, vas grande ligneum tam lavationibus quam condendis vinis paratum, Alamannis *Tenne*, Germanis *Badſtande*, *Weinſtande*. Uſurpata Vox Vartoni apud Nonium. *Tyna* ſive *tina* (nam utroque modo reperiri auctor eſt Balbus) Hebræis ligna ſunt 3. Reg. 10. Unde ſine dubio vas illud apud Latinos ſuo invenit nomini originem. Et Alamanni quoque ligneum horrei ſolum *Tenn* appellant ab eadem radice erudito vocabulo.

In CAPUT XXVII.

Rigoretico morbo) Febri, *Kaltwee*. Balbus Catholico: *Frigores, febres, quæ faciunt homines frigere* Anlegend. *pyretico morbo*: *Pyretus*, febris. Evagrius Ponticus Vita Ioannis Monachi, interprete Ruffino: *Vnus ex fratribus noſtris tertiano pyreto, id eſt febri, graviſſime vexabatur.* Vetuſtiſſima hiſtoria S. Eugeniæ, interprete eodem, ni fallor, Ruffino: *Quia quartano typo graviſſime, & jam per annum & eo amplius vexabatur*, &c. Leg. *quartano pyreto.*

In LIB. II. CAP. IV.

Triceſimum poſſidens gradum) habens annum. Illico: *In gradu ſexageſimo à morte inventa eſt*, id eſt anno.

In CAPUT VII.

Scholari ſudabat Pierio) ſtudebat. Balbus Catholico: *Pierius*: *Muſaticus* Matthæus Vindonicenſis in Thobia:

Pierius tædet inſeruiſſe ſtylum.

Pierium; Muſarum palæſtra, ſchola, ubi Muſis opera datur, dictum qua forma *Licæum*, *Gymnaſium*, &c.

In CAPUT IX.

Partemque janctinæ pellis) Leg. *janthinæ*, ἰανθίνε. *Janthina veſtis* Plinio libro 21. cap. 6. In Protevangelio Jacobi; τὶς νήσεται χρυσὸν ἀμίαντον, τὸν ἴανθον, καὶ τὸ κόκκινον, καὶ βύσσον, καὶ τὸν ἁλυθινὸν πορφύραν. Locum adſcripſi, ut alibi à me & ſupplet us pariter & correctus eſt.

IN EKKEHARDUM DE VITA S. NOTKERI.

CAPUT II.

De Carolorum genere & ſanguine & Saxonum antiquorum) In Lectionario MS. qui in oppidana Bibliotheca S. Galli aſſervatur: *Nam de Karolorum genere & ſanguine & antiquorum Saxonum, de quo illo in tempore Ottones Imperatores orti ſunt, erat proſapia.* Quod Monachorum commentum alibi à me fuſiſſimis verbis eſt confutatum, oſtenſumque Heligoviæ illius Dominos è Comitum à Saxo, qui ex Thuſcia, ut Tſchudus vult, in Rhætiam profecti ſedes in Alpibus fixere, dominiumque ſuum longe lateque propagavere, familia fuiſſe. Quæ iſthic ſingula repetere non operæ eſſe arbitror.

In CAPUT XVII.

Miſit eam proxenio Magno Imperatori Karolo) Craſſo, qui ſe pariter, ut primus ille, *Magnum* vocitavit, nec non & Calvus ante eum. Obſervavit id Vadianus lib. II. Antiquitat. & nos docemus ad Enhardum.

In CAPUT XXXI.

Cuonone Duce Meranio) Ego, qui hic Ducatus ſit, æque cum ignariſſimis ſcio, niſi ſi *Moravia* ſit, quæ adhuc Alamannis *Meran*, interim *Merenland*, ſubſiſto.

In CAPUT XXXIII.

Atheora ſede ſplendet fulgida) Leg. *Meteora*, Μετεώρα, ſublimi; cœleſti Lexic. Græco-Lat. Μετέωρος, ὕψηλος, *ſublimis, excelſus.*

FINIS.

GENEALOGIA KYBURGENSIUM COMITUM IN ALAMANNIA.

EX CODICE MS. VETERE BIBLIOTHECÆ S. Udalrici, Augustæ Vindelicorum.

Hartmannus I. Comes de Kyburg.

Burchardus I. Sueviæ Dux obiit 911. Uxor Regis Burgundiæ filia.

Hupaldus I. natus circa an. 865. obiit 908.

Ditperga nata circa ann. 870.

- Diopoldus.
  - Richuvinus. Hildigardis uxor.
- Manegoldus.
  - Hupaldus II.
- S. Udalricus nat. an. 890. ob. 973. *Omittitur Monialis Buchovienſis ab Hugone Comite vitiata, cujus meminit Ekkehardus pag. 67.*
- Albertus I.
- Luitgarda I. uxor Burchardi III. Sueviæ Ducis, qui ob. 973.

- Adelberto Canonicus Auguſtanus, S. Udalrico deſtinatus ſucceſſor.
- Reginbaldus obiit 955.
- Hupaldus.
- Manegoldus.
- Kunigunda Monialis.

- Hupaldus III.
- Irmentrudis Abbatiſſa Werdeæ.
- Manegoldus II. Gutta uxor.

- Albertus II. Hartmannus.
  - Hupaldus IV.
- Manegoldus III. Metildis de Schuvabek uxor.
- Gunderada Abbatiſſa Werdeæ.

- Hartmannus III. anno 1078. Adelheidis uxor.
- Benedicta Comitis de Wittelſpach uxor.
- Manegoldus IV. Wurza uxor.
  - Manegoldus V.

- Hartmannus IV. Monachus ante obitum obiit 1141.
- Udalricus II. Epiſcopus Conſtantienſis, obiit circa an. 1139.

- Albertus III. Monachus ante obitum.
  - Albertus IV.
    - Hartmannus V.
      - Albertus V. obiit circa annum 1229.
        - Hartmannus VI.
          - Udalricus III.
          - Albertus VI.
            - Ludovicus, obiit circa an. 1263.
            - Hartmannus VII.
            - Hartmannus VIII. Epiſcopus Auguſtanus, obiit anno 1286.
            - Albertus VII.
            - *Uxor Comitis de Zolleren.
            - *Uxor Comitis de Helfenſtein.
            - *Uxor Baronis de Helfenſtein.

INDEX I.
SCRIPTORUM VETERUM.

(NB. Numerus paginarum cum asterisco (*) indigitat Hepidanni Annales in frontispicio Tomi hujus I. occurrentem.)

Abo Presbyter 108
Adamus Scotus 114
Ado Trevirensis 131
Ædilwaldus 114
Æmilius Probus 119
S. Agnetis Historia 128
Aimoinus Monachus 136. 254
Alanus Insulanus 134
Alaricus Solitarius 213
Alcæus 109
Aldhelmus Balduinus Anglus 114
Aldhelmus S. Bonifacii discipulus 114. 122
Aldhelmus Monachus Benedictin. 254
Amalgarius Diaconus S. Galli 4
Ambrosius Mediolanensis 52. 89. 116. 120
Ammianus Marcellinus 253
Ammonius Grammaticus 133
Amœnus 120
Anniversarii libri Monasterii S. Gallî 135
Anonymus Monachus S. Gallî 118. 138
Ansegisus Lobiensis 125. 251
Apollonii Tyrii Historia 133
Apulejus Madaurensis 118. 121
Aquila Romanus 112
Aribo Frisingensis 251
Aristophanes 112
Aristoteles 77. 112. 126. 253
Arustanus Messus 129
Asclepiades 133
Athenæus 109. 120. 126.
Augustinus Hipponensis 116. 250
Avianus 114
Avitus in Homil. 131
Aul. Gellius 107. 130.

Bacchilides 109
Balbus Januensis Catholico 107. 108. 109. 112. 113. 114. 116. 119. 120. 121. 122. 125. 127. 129. 131. 132. 134. bis 138. 139. 140. 141. 143. ter 251. 252. 253. 256.
Baltharius Monachus 146
Beda Presbyter 131. 254
Belethus 129
Benedictus Nursinus Abbas 77. 129. 131
Benedictus Magister 113. 135
Berno Augiensis 231. 254
Bertholdus Zuifaltensis 118. 143
Bertichrannus Cenomanensis 114
Bitterolf 138
Boetius 67. 77. 116
Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus 107. 114
Brachylogus 128
Britto 121. 128. 134. 140. 141. 142
Burckhardus Ingenitus Abbas S. Galli 49. 58
Burckhardus Monachus S. Galli *1. *3. 110. 113. 118. 119. 129. 252. 255.
Burckhardus Ekkehardi Senioris nepos, Monachus S. Galli 46
Burckhardus Wormatiensis 131

Cæsarius Haisterbacensis 119
Calphurnius 107
Capitolinus 253
Carisius Sospitator 125
Carolus Crassus Imperator 29. 236. 239
Caroli Magni Capitularia 125. 131. 254
Chartæ 107. 108. 109. 111. 112. 114. 118. 120 132. 134. 135. 137. 141. 143. 253.
Cicero Tullius 60. 65. 129. 130. 132.
Cinehardus Wentanus 114
Codex Justinianus 129. 134
Codinus Curopulates 108. 115. 122. 128. 143
Concilium Antiochenum 134
- - Aurelianense 131
- - Laodicense 253
- - Nicenum 104
Conciliorum Sacrorum liber, 140
Cornel. Celsus 130
Cornel. Fronto 129
Cornel. Nepos 119
Cornel. Tacitus 119
Cunradus Fabariensis *2. 115. 119. 124. 129 133. 135. 137. 141. 249.
Cyprianus Carthaginensis 119

S. Deicoli Historia 136. 140
Destructorum vitiorum 119, 122, 124
Dictionarium Italico-Latinum 140
Didius 132
Didymus in Homer. 140
Dietmarus Getzer 128
Diomedes 109
Dionysius Areopagita 120
Dithmarus Merseburgensis 113
Donatus 226
Donatio Constantini 128
Dositheus Magister 133. 140

Eberhardus Gracilis Bituniensis 141
Einhardus 20. in marg. 106. 114. 128
Ekkehardus I. Senior Decanus *2. 41. 49. 55. 207
Ekkehardus II. Palatinus *1. *2. 44. 46
Ekkehardus III. Decanus *1
Ekkehardus IV. Junior *1. *2. 65. bis 104. 105. 107. 108. 138. 140. 251. 253. 255.
Ekkehardus Minimus Decanus *1. *3. 110. 114 116. 131. 134. 143. 145. 255.
Epiphanius Cyprius 134
Ermenricus Elewangensis 122. 145. 250
Erotianus 122. 140
Esdras 21
Esterc liber 128
Etymologicum Magnum 113. 125
Eugrius Ponticus 256
Eucherius Lugdunensis 113. 255
S. Eugenia Historia 256
S. Eugenii Carthaginensis Vitæ 104. 113
Euphorion 114
Eusebius Cæsariensis 148. in marg.
Eustathius Constantinopolitanus 109. 140
Eutropii appendix 254

Fabius Quintilianus 24
Felix Fabri Dominicanus 141. 252. sq.
Festus Pompejus 120. 124. 128. 143
Feudorum libri 118. 136. 137. 254
S. Findani Historia 122. 254
Franciscus Petrarcha 129
Fredegarius Scholasticus 136. 254
S. Fridolini Historia 108
Fulbertus Carnotensis 127
Fulgentius Placiades 142. 252

Gajus Grammaticus 121
Galenus 133
Galfridus Alexandreidos Auctor 145
Galfridus Grammaticus 111
Genealogia S. Brigidæ 249
Genealogia S. Galli 248
Genealogia Karolingorum 106
Gerhardus Magister S. Galli 49
Glossarium Anonymum Latinum 113, 115
Glossarium Franco-Latinum 131. 132. 138
Glossarium Germanico-Latinum 121
Glossarium Latino-Germanicum 255
Glossator Vitæ Notkeri Balbuli 115
Gotzpertus Abbas S. Galli 165
Grammatellus 140. 142
Gravenbergius 123
Gregorius Magnus P. R. 116. 120. 246. 250
Gregorius Turonensis 114
Guido Aretinus Abbas S. Leufridi 116. 117
Guilhelmus Durandus Mimiacensis 229. 253
Guillerinus de Nangis 141

Hadwiga Suevia Dux 46. 54
Hartmannus Senior Abbas S. Galli 29. 65
Hartmannus Junior Monachus S. Galli *1. 29. 33
Hartmutus Abbas S. Galli 8. 29. 54. 60. 98. 108
Henricus ab Oftertingen 254
Hephestio 109
Hepidannus Senior Monachus S. Galli *2. 104 137. 140.
Hepidannus Junior Monachus S. Galli *2. 114. 120 134. 143. 146. 253.
Herimannus Contractus *2. 103. 104. 143. 144 146. 252.
Herodotus 140
Hesychius 140
Hierocles Philosophus 121
Hieronymus Stridonensis 121. 125. 189. 254. 255
Hildebrandi Poema 254
Hincmarus Laudunensis 254
Hippocrates 39. 55. 111
Homerus 119. 140
Honorius Solitarius 124
Horatius 8. 118
Hugo Reutlingensis 115. 116
Hymni Ecclesiastici 127. 136

Jacobus Diaconus Heliopolitanus 120
Jacobi Protevangelium 256
Jeremias Propheta 142
Immo Abbas S. Galli 41
Innocentius III. P. R. 249
Inscriptiones 135
Interpres Bibliorum Vetus 115. 121. 123. 125 128. 129. 132. 141. sq. 142. 252. 253. 255.
Interpres Hugonis Reutlingensis 116
Interpretatio de Regula 112
Job 229. 240. 247
Johannes Andreas IC. 128
Johannes Apostolus 237. 245
S. Johannis Apostoli vita 133
Johannes Beleth 104. 108. 116. 129. 250
Johannes Diaconus Romanus 29. 116. 230
Johannes de Gallandia 111. 142
Johannes Gerson 142
Johannes Magister 116. 117
Johannes Sarisburiensis 111. 141. 142
Johannes Trithemius 144
Johannes Vitoduranus Minorita 118
Jonas Abbas 107. 121. 253
Josephus 44
Isaias Propheta 218
Isidorus Hispalensis 104, 108, 112, 114, 116, 118 125, 128, 129, 141, 253, 255.
Iso Magister 109. 134. 144.
Judas Apostolus 134
Julius Cæsar 137
Julius Firmicus 127. 142
Julius Pollux 128
Juo Carnotensis 131
Justinani Novella 134
Juvenalis 110. 134

Kalendaria 110. 127
Kerardus Augiensis 121. 122. 140. 141. 142
Kero Monachus S. Galli 110. 123

Lactantius Firmianus 125
Lambertus Schafnaburgensis 104. 111
Lampridius 127. 131
Lectionarius Ecclesiæ S. Galli 125. 144. 256
Lex Alamannorum 112. 129
- - Bajoariorum 129
- - Longobardorum 143
- - Salica 133
Lexicon Græco-Latinum 108. 109. 113. 125. 129 131. 133. 140. 252. 256.
Livius 107. 140
Lucas Apostolus 253
Lucianus 109
Lucillius 129
Lutatius 114
Luitprandus Ticinensis 254
Lupus Ferrariensis 123

S. Machutis Historia 123. 254
Malachias Propheta 149
Mamotracti Auctor 115. 121. 123. 124. 129 137. 139.
Marcellinus Presbyter 121
Marianus Scotus 111. 252
Marner 115
Martialis 134
Martianus Capella 30. 140. 148
Martyrologia 110. 127
Matthæus Vindonicensis 139. 256
Modianus 109

Nævius 127. 130
Nestor Navariensis 122. 125. 129. 133
Nicander 114. 130
Nicolaus Lyranus 104. 255
Nonius Marcellus 127. 128. 143. 253. 256
Notkerus Balbulus 12, 13. 29. 51, 113. 116. 123 130. 133. 236.
Notkerus Piperis grani Physicus 55. 138
Notkerus Labeo Abbas *2. *3. 55. 64. 123. 124

Obertus de Orto IC. 136. 138
Orus Milesius 120
Otfrydus Wissenburgensis 110. 121. 123
Otho Frigensis 251
Otho III. Imperator 67
Ovidius Naso 88. in marg. 108

Paderbornensis Monachus Annalibus Caroli Magni 115
Pandectæ Juris (S. Ulpianus) 105. 130. 255
Papias 108. 112. 114. 118. 123. 129. 137. 139 251. 252. 253. 255.
Paralipomena 132
Paulus Apostolus 114. 132. 232
Paulus Diaconus 123. 128. 137
Paulus Orosius 147
Petronius Arbiter 111. 127. 141
Petrus Apostolus 156
Petrus Diaconus 143
Petrus Herp. Dominicanus 117
Petrus de Natalibus Equilinus 127
Petrus Riga Remensis in Aurora 115
Placidus sive Placiades 122
Plato 77
Plautus 110. 129. 142. 252
Plinius 108. 111. 128. 129. 256
Plutarchus 119. 140
Poeta Grammaticus Innominatus 127. 138. 140
Polybius 115
D. Polycarpus 115
Phavorinus Camers 140
Philemo 109
Philo Carpathius 255
Philoxenus 108. 112. 122. 125. 126. 133. 137. 142
Priscianus 133. 143. 226
Prudentius Clemens 120. 133. 142
Pylades 142

Q. *Soranus* 133

Ratpertus Turegiensis 12. 13. 15. 22. 24. 64 112. 124. 252.
Regino Prumensis 127. 254
Regum libri 110. 119. 142. 230. 236. 256
Richardus de Buri Dunelmensis 142
Romanus Cantor 116
Rudolphus ab Ems 123. 254
Rufinus Aquilegiensis 256
Ruodmannus Augiensis 47. 129

Salomon Rex 20. 243. 255
Salamon Ramswagius Episcopus Constantiensis 15. 20. 254.
Sallustius 56. 119. 132. 216
Scholiastes Aristophanis 112
Scholiastes Nicandri 114
Scholiastes Theocriti 253
Scilo Magister 121
Seneca 129. 130
Septuaginta interpretes 123 253
Servius Honoratus 114. 125. 129
Sidonius Apollinaris 115. 131
Sigebertus Gemblacensis 104. 111. 127. 134. 252
Socrates 77
Solinus 147
Speculum Clericorum 250
Statius Papinius 127
Stobæus 114
Strikero 123
Suetonius 107
Sugerius Abbas 254
Suidas 110. 140. 255
Sulpitius Severus 250
Swartzahense Chronicon 130
Symphosius 122

Tabuser 134
Terentius Afer 129
Theodoricus Abbas S. Trudonis 132
Theodorus Gaza 253
Theodorus Campidonensis Eremita 107. 110. 115 120. 124. 131. 250. 252.
Theotmarus Juvavensis 254
Thomas Lyrer Ranckwilensis 107. 141
Thomas Aquinas 142
Tuletonium Anglorum 136
Tiefburgius Monachus S. Galli 2. 111. 114. 253
Tutilo Monachus S. Galli 13. 27. 238
Tyrol Rex Scotorum 119. 128

Valerius Maximus 128
Varro Terentius 124. 253. 256
Uffingus Wertinensis 133
Ugutio 108. 114. 118. 122. 124. 125. 130. 133 140. 141. 142. 250. 252. 255.
Victorius Aquitanus 151
Vigilius Tridentinus 130. 133
Virgilius Maro 40. marg. 47. 77. marg. 87. marg. 91. marg. 129.
Vitæ Patrum 134. 250
Ulpianus IC. 105. 130
Vocabularius Juris 137
Vopiscus 109
Ustardus 131

Walafridus Strabus Augiensis 105. 107. 110 114. 115. 120. 134. 139. 140. 145. 252
Waltherus à Vogelweid 138
Waltrammus Decanus 29
Wandelbertus Prumensis 123
Wenceslaus Brak 138
Wettinus Monachus S. Galli 103. 107. 112. 124. 139 140. 248. 249.
Werinherus Monachus S. Galli 123. 130
Willeramus Merseburgensis 123
Wolfaramus ab Eschelbach 130. 138. 254

INDEX

INDEX II.
SCRIPTORUM RECENTIUM.

(NB. Numerus paginarum cum asteriſco (*) indigitat Hepidanni Annales in frontiſpicio Tomi hujus I. occurrentes.)

Abrahamus Ortelius 144
Achilles Gaſſarus 121
Adolphus Scribonius 132
Ægidius Tſchudus *1. 110. 113. 125. 146. 256
Andreas Alciatus IC. 118
Antonius Auguſtinus IC. 137

Bartholomæus Schobinger IC. *3
Beatus Rhenanus 111

Cæſar Baronius Cardinalis 115
Carolus Perrotus 139
Chriſtianus Urſtiſius 104. 146
Conradus Gesnerus 144
Conradus Rittershuſius IC. 114

Deſiderius Heraldus 133
Dionyſius Gothofredus IC. 120
Dionyſius Lambinus 143

Ericus Puteanus 116

Franciſcus Guillimannus 252
Franciſcus Juretus IC. 130
Fridericus Tilemannus IC. 144. 146. in marg.
Fulvius Urſinus 120

Gaſpar Schoppius 143
Gothefredus Jungermannus 133
Gregorius XIII. P. R. 120
Gulielmus Budæus IC. 134
Gulielmus Fornerius IC. 108

Hadrianus Amerotius 104
Hadrianus Junius 104
Henricus Bebelius 144. 147. in marg.
Henricus Bullingerus *3
Henricus Caniſius IC. *1. 144. in marg. 251
Henricus Lorius Glareanus 117. 252
Hermannus Miles 145
Hieronymus Gebuilerus 255
Huberius Giphanius IC. 143
Huldericus Zuinglius 250

Iacobus Cujacius IC. 120. 137
Iacobus Pamelius 114. 129
Janus Douſa P. 127. 141
Joachimus Vadianus *1. *3. 104. 107. 111. 125 134. 143. 248. 252. 256.
Jodocus Metzlerus 144. in marg. 146
Johannes Droſæus IC. 118
Johannes Ewich 132
Joh. Fridericus Fauſtus 138
Johannes Garſias IC. 254
Joh. Jacobus Friſius 144
Johannes Keſſlerus *3
Johannes Lalamantius 104
Johannes Longovallius IC. 118
Johannes Meurſius 108
Johannes Mintzenbergius Carmelita 127
Johannes Savaro IC. 114. 115. 131
Johannes à Schellenberg 141
Johannes Stumpfius *1. *3. 65. in marg. 102. 110 112. 114. 119. 120. 125. 146. 251.
Joſephus Scaliger 104. 121. 137
Joſias Simlerus 110. 146
Iſaacus Caſaubonus 133

Lævinus Torrentius Epiſcopus Antwerpianus 107
Laurentius Surius 144
Lucas Fruterius 143

Marcus Antonius Majoragius 116
Marcus Velſerus 122
Marquardus Freherus *14. 121. 255
Matth. Flacius Illyricus 114. 123

Nicolaus Rigaltius IC. 123. 129
Nicolaus Serarius *14. 134

Oswaldus Myconius 250

Paulus Stephanus 137
Petrus Colvius IC. 121
Petrus Falco Eq. Auratus *3. 250

Robertus Conſtantinus 122

Sebaſtianus Munſterus *3. 146
Sigismundus Gelenius 255

Theodorus Bibliander *3. 234

Vincentius Galilæus 116

INDEX III.
RERUM ET VERBORUM.

(NB. Numerus paginarum cum asteriſco (*) indigitat Hepidanni Annales in frontiſpicio Tomi hujus I. occurrentes.)

Abbas quæ jubet, Monachis licere 50
Abbatiæ concedendæ ritus 43. 59. 60
Abbatrum 50
Abbatis cella 120
Abbatareni *7
Ab dem Ort patricii Sanctgallenſes 94
Abrahami Patriarchæ reliquiæ *12
S. Abraham Monaſterium in Paleſtina *12
Abſidia 108
Abuſiacum 110
Abuzacus Dux Auguſtæ & Retiæ 200
Acclamandi mos Alamannicus 18
Accumbendi mos Orientalium 121
Acedia, Accidia 139
Ach 109
Acher 126
Acromius lacus 111. ejus deſcriptio 101
Actores primum locum dicendi in foro obtinere, licet inferiores reo fuerint 68
Acutus, Acutia 129
Adalbero Dux Carinthiæ deponitur à Conrado Imp. *11
Adalbero Bertholdi Ducis Alamanniæ filius interficitur *7
Adalbero Epiſcopus Auguſtanus 13. 231. 232. ſit frater conſcribens in monaſterio S. Galli 14. obit *6
Adalbero Kiburgi & Dilinga Comes deſignatus Epiſcopus Auguſtanus obit *8
Adalhardus Comes de Buchorn & Alteſtetten 42. ejus filius Richere 44
Adalzages Angliæ Rex 42
Adam in agro Damaſceno creatus 12
Adelbertus Dux Francorum occiditur *6.
S. Adelheidis Imperatrix 35. 47. 54. 63
Adilgoz Miles & Capitaneus 73
de Adilswiler Nobiles 94
Adinga 113
Adonai terribile nomen 96
Ador 126
Adrianus Papa Romanum cantum in Francia & Alamannia inſtaurat 29
Advocatus 135
Advocati Cameræ vel Imperii 110
Æmulatio Italorum 29
Aer peregrinus contrarius 15. 29. 82
Ærgovia 113
Æquipondium 14
Æquivocatio 12
E. Afræ Monaſterium 199. 201
Agape 134. 140
Agareni, id eſt, Ungri 104. invadunt Germaniam *6 dimittuntur ab Arnolfo *6. dimicant cum Noricis *6. circumveniuntur à Bavaris *6. ingrediuntur Italiam *6. vincunt Bavaros, *6. invadunt Alamanniam *6. vincuntur *6. monaſterium S. Galli cremant *6. à Bavaris delentur *7. vincuntur ab Ottone Imp. II. *7. vide Ungri
Agaunum 135
Agennum 71. ſq. 135
Agilolfus Longobardorum Rex 1. 149. 151. 250
Agnes Imperatrix 71
Ahadorf 15. Præpoſitura 69
S. Aidanus Epiſcopus 140. 205
Alamannia 146. 149. bis 192. 230. 248. vaſtatur *4. bis *6. 163. 252. 253. ejus Duces, Cunzo *1. &c. Nebus ſub Carolo Martello 166. Otwinus 163. Gothefridus *4. Liutfridus *4. Thietpaldus *4. Carolomannus 165. Pipinus ſun. 164. Warinus & Ruadhardus 107. &c. Erchanger & Bertholdus, Adelbero & Liutfridus *6. Burchardus *6. Herimannus *7. Liutholfus *7. Hermannus *9. Hermannus puer *9. Erneſtus *9. *10. Hermannus *10. Heinricus III. Imp. *10. ſq.
Alamannos eſſe Suevos 146. 147. Lotharium Pii ſtilum ſecuti ſuperantur à Ludovico ſuniore 6
Albertus Præpoſitus S. Stephani Conſtantienſis eligitur in Epiſcopum Curienſem 83
Alaricus Solitarius 213. divinitus cibatur 213. ad Wiborandam à Deo mittitur 213. ſcripſit eam viſionem 213
Alexandri P. R. Concilium 75
Allodia 141
Alpes 143
Alpes Franconiæ 15
Alphiton 111
Alphörner 118
Alpinarum vocum raucitas 230
Alſatia 35
Altimania 248
Alta Germania 248
Altorffenſes Comites 110. 111
Altricatio 5. 10
de Alteſtetten Nobiles 94. 95
Alteſtetten ad monaſterium S. Galli traditum 42
Alvicus Abbas Augienſis *7. moritur *7
Amalgarius Diaconus S. Galli 4
Amalungus, vir nobilis & doctus 39
Ambacti 137
Ambo 253
Ambroſii opuſcula 8. 9
Ambulator, Ambulatrix 129. 130
Ammani, Amman 119. 121
Ampmann 119. 137
Amphiſepire 136
Anaglypha 113
Analogium 108
Anathematizatio Imperialis 141
an dem Bole Patricii Sanctgallenſes 94. videntur & Bolarii dicti.
Anforiſmus 131
Angaria 140
Angelus pro Nuntio 48. 133
Anima quo modo liberari dicantur ex inferis 217
Animalia in Principum Aulis 133
Annalia officia 132
Anniverſarius 127
Anno Abbas S. Galli *7. 37
Annona 134
Annonæ fertilitates *4. ſterilitates *8
Anſa Deſiderii Regis Longobardorum uxor Corbejam relegata *4
Ansker Archiepiſcopus 94

Antiphonarius 29
Antipodes esse statuit Walafridus ex Solis cursu 152
Antolinga 3
de Anwil Nobiles 99. 107
Apire, Apytes 126
Apocrysarius 143
Apologia pro sermone 140. 212
Apostolorum Passionale 8
Apparatus 124
Appreciari 132
Apri Tusci, Lucani 118
de Apwile Nobiles 94. 96
Aqua, pro Aquagrano *5
Aqueductus S. Galli 49
Aquiduum 110
Aquigranum 110
Aquila libertatis Imperialis Index. 122
Aquilifera cappa S. Galli 122
Aquilegiensis Patriarcha à suis occiditur 73
Aquitania à Pipino debellatur *4. *bis*
Aragœwe 188. *vide Ergowe & sequens Arar.*
Arar, Araris, Arola, fluvius 114. 224
Ararisiagus 21. 114. *vide Ergowe.*
Arata Regu gentr 213
Arbona castrum 1. 149. 191
de Arbona Nobiles 80. 96. 98. 99
Arbor Felix, eadem quæ Arbona 101
Arcarius gazæ 128
Archicapellanus 130
Archidux 136
Archimandritæ 134
Arelato 124
Argentina obsidetur 89
Aribo Archiepiscopus Moguntinus 41
Arista 126
Arma gestare Nobilium insigne, vetitum ignobilib. 118. 119.
Armentarius 125
Arnoldus Imperator 111
Arnoldus electus Episcopus Constantiæ 74. *Repulsus Ravennatum sit Episcopus.* 74
Arnolfus Imperator attentans virginem nobilem repellitur 22. *moritur* *6
Arnolfus Dux Bavariæ fugat Agarenos *6. *moritur* *7.
Arnolfus Arnolfi Bavariæ Ducis F. interficitur *7
Arnolfus Tullensis Episcopus 48
Ascella 251
ΑΣΦΑΛΕΙΑ 108
Astronomicum cœlum pretiosum 87
ΑΘΥΡ 126
Attici & Cetobuli altercatio 10
Avaritia quid 211
Auditorium 49. 61. sq. 133
Avena, Avenacea puls 111
Aversativus 129
Aves captoriæ 133
Avibus an liceat vesci diebus jejunalibus 50. sq.
Augia, quæ & Auua & Owa 2. 3. *Dives* 21. *Major* 102. sq. *spoliatur à Visitatoribus* 89. sq.
Augusta Vindelic. ab Ungris obsidetur 31. 34
Augusta & Rhetiæ Duces 198. sq. 200. sq.
Augustini libri in Bibliotheca S. Galli 8. 9
Aula pro olla 142
Aulicus glorioſus & ambitioſus 15. 22. 44
S. Aureliæ Oratorium 1. 250
S. Aurelii Monasterium 73
Auricularis, Auricularius 113
Auriculas abscindi facinorosis 128
Authenti seu Authentæ in Musica 117

Babenberg 76. *Bapabinberck* 15. *institutur Episcopatus* 70
Baccenis 124
Baculus pastoralis 115. sq.
Barbacha fluvius 119
Balineum 130
Balneatorum genera apud Alamannos 130
Balnea stupa 96
Barbari, id est, Germani & Alamanni 115
Baro 137
Baronti Visio 9
Barrizare 142
Basilea 189
Basilica 113
S. Basilii Regula 10
Bavariæ Dux à Sicario confossus 89
Beatrix Philippi Imp. filia 79
Becken. vide Pistores.
Beda Presbyter ejus libri 20. *obit* *4
Bellicon 113
Bellizæ 113
Bellfort, Bellimont 113
Benedictus P. R. Ecclesiam Bambergensem consecrat 70
Benedictus P. R. obit *10
S. Benedicti Regula 10. *solium, in quo ejus imago picta* 40. *vicem gerunt Abbates* 60
Benedictionem minores à majori debent postulare, non contra 40
Beneficium, Beneficiare, Beneficiati 133, 134
Beneficiorum Ecclesiasticorum pluralitas vetita 75
Berg 141
de Berge Nobiles 94. 96. 97, 100. *Villici* 100
Berglen 125
Beri 126
de Bernang Nobiles 97
Bernegg 72
Bernhardus Abbas S. Galli *6. 11. 15. 25
Bernhardicella ad Monasterium 13
Bernwicus Abbas S. Galli 6
Bertha Comitissa Sueviæ 17
Bertholdus & Erchinger Sueviæ Comites & Duces Alamanniæ vincunt Agarenos *6. *inimicitias exercent cum Salomone Episcopo* 15. *capiuntur* 18. *capite plectuntur* 19
Bertholdi de Zaringen 135
Bertholdus Marchio Zaringiæ 71. 72
Bertholdus Dux Zaringiæ comparat advocatiam Monasterr. S. Galli 80
Bertholdus de Falckenstein Abbas S. Galli 91. 92. 93
Biberes 131
Biblici libri in Bibliotheca S. Galli 8. 9
Bibliotheca vetus Monasterii S. Galli 9
de Bichelsee Dapiferi Monasterii S. Galli 92
Bier 126
Bira, Birenmost 126
de Birboune Nobiles 96. *videntur Occelli fuisse* 96
Birg 141
Birlah 126
Birichtilo Comes 95. 96. 165. 253
Bisbilus, Bisbilo, Bisbellio 142
Bittirica conquisita à Pipino *4
Bivium 110
Blarer Patricii Sanctgallenses 94. *bis* 98. *ter* 99 *bis.*
Blaser Patricii Sanctgallenses 95
S. Blasii reliquiæ 205
Blæwheuren oppidum Sueviæ 109
Bleh, vetus familia Rotwilana 98
Boa, serpens 195
de Bochisberg Nobiles 96
de Bodmen Nobiles 111
Boemani, id est Bohemi *7. *11
Boetii Philosophia 10
Bohemi superant Agarenos *7
Bolarii Patricii Sanctgallenses 97. 99. *bis. videntur iidem esse cum illis An dem Bole*

S. Bonifacius in Germaniam venit *4. *martyrisatur* *4. 97.
Bon man 128
Bononiensis Academia 78
de Bonstetten Barones, nunc Patricii Tigurini & Bernenses 94. 109
Boso Episcopus Constantiensis 163. 252
Bostar, Bostanarium 122
de Botstein seu Botenstein Nobiles 74. 93
Bozanarius 122
Brachiale 132
Brachsberg castrum Sueviæ 74
Bregens fluvius 101. *oppidum* 101. *vide Brigantium.*
Breitenfeldensis pugna 80
de Breitenlandenberg Nobiles 94
Brend 125
Brenten 253
Brevis, Breve, Breviarium, Brevigerulus 131
Brigantium 1. 72. 101. 147. 149. 150. 191 192. 250.
Brigantinus lacus 111. 147. 191. 192
S. Brigida 249
Brisachum 30
Briscowe 57
Brotesach Regina Scotiæ 249
Brundlen 126
Brunchildis Regina 1. 107. 148. sq. *necatur* 192
Bruno Archiepiscop. Coloniensis 64
Buochorn Comitatus 42. *oppidum Imperiale* 102
Buchilini Patricii S. Gallenses 98
Buchowa Monasterium 34
Buelar, vetus familia Suitensis 100
Buggones Nobiles die Buggen 97
Burkhardus Ingentus Abbas S. Galli 42. sq. 47. 61
Burkhardus II. Abbas S. Galli 56. 70
Burkhardus Decanus S. Galli 41. *qui postea Abbas, moritur* *10
Burkhardus Monachus adolescens obiit *10
Burkhardus I. Sueviæ Dux 19. 217. *contra Rudolfum Burgundiæ Regem* *6. *eidem filiam suam locat.* *6. *occiditur in Italia* *6. 218. sq.
Burkhardus II. Sueviæ Dux jam vietus & senex ducit HadWigam 45
Burkhardus Comes invadit Monasterium S. Galli 73
de Büren Nobiles 96. 110
Burg, Burgstall, Burghalden, Bürgle 112
de Busnang Barones 97. 100
Bustisragus 252
Byrhon 109. 110

Cæsar, Caso 128
Cæsarii Homilia 10
Cald 44. 128
Caldarium 130
de Calendine Marescalci 79
Callech, id est, Gallus 249
Cama, Camisia 128
Cambium, Cambire 133
Camboca 115
Caminata 113
Camera, Camerarius 128
Cameræ Nuntii 112
Cameralis 131
Campidona, Campina antiquum oppidum 188. 196 *monasterii origo* 195. *ejus Abbas Salomo* 12
Cancelli 253
Canendi utilitas 236
Canendum corde, non ore 236
Canonum liber 236
Canonicæ scholæ, Canonici Abbates 13. sq. 109
Cantarium 29
Cantharus 113
Cantus Ecclesiasticus in Occidentali Latina Ecclesia 29. 116. 230. 231.
Canutus 132
Cappa 123
Capella pro instrumentis Ecclesiasticis 110. 113
Capella, Capellanus, pro Cancellaria 130
de Capella Nobiles 98. 99
Capello 123
Capitale 132
Capitium, Caputium 19. 123
Capitulum, Capitularia 125
Capitulari, Capitlen, Capitel lesen 24. 125
Capitulares litteræ 114
Captura piscium 253
Capuanus Princeps capitur ab Henrico Imp. *10
Capuccio, Capuccini 123
Capula 123
Caput equi 197
Carinæ, Carinare 132
Carines pro Carnes 112
Carnes an liceat manducare Monachis 43. 48. 50. 62
Carniculam abmordere 129
Carolus Martellus 166. 183. *Alamanniam subigit* *4. 201. *Saxones debellat & Saracenos* *4. *moritur* *4. 166. 183
Carolomannus Martelli F. cum fratre Pipino regnat 165. 166. 183. *Alamanniam affligit* *4. *fit Monachus* *4. 166. 183. 198
Carolomannus Pipini F. *4. *obit ibidem.*
Carolus Magnus Imper. contra Saxones *5. *Longobardos* *4. *Hispanos* *5. *Hunnos* *5. *&c. rendit Romam* 3. *5. *bis cantum reformat* 29. *scribendi studiosus* 114. *moritur* *5.
Carolomannus Calui F. dissolutus 127
Carolus Crassus Imper. *6. 10. 11. *fit Rex Francorum* *6. *Italiam subigit* 10. *convivium celebrat Monachis S. Galli, in quo ipse minister* 14. 25. *poeta & musicus* 29. 236. 239. sq. *amat doctorum conversationes* 25. *deponitur* *6. *& inde patientia* 127. *dictus Magnus* 232. 236. 243. 256. *obit* *6
Carolus Archiepiscopus Moguntinus obit 97
Carolingorum stemma 106
Carolorum prosapia in Helvetia 228. 256
Carpentarii Patricii Sanctgallenses 97
Carrucare, Carrucarius 123
Cassibus 142
Cassidile 139
Cassinum Castrum 183
Cassiodorus super psalmos 10
Castellans 121
Castitatis servandæ ratio 53
de Castro novo Comites 85
Casula 129
Casus 105
Caussia, Catausia 131
Catesdici 47
Celer 113
Celerites 113
Cella Salomonis 41. 125
Cella. Cellula 107
Cellanus lacus 111
Cellarium 121
Cellarii, Cellararii 30. 118
Celeuma, 156. 251
Celox 113
Censarius homo 19
Cerevisia 253. *ejus etymon & usus* 125. sq. 131
Chamberiere 131
Charaxare 114
Charitas, Charitative 140
Chatellain 161
Chault 128

Chlotharius 102
Chnuto Danorum Rex 42.43
Cholderii 104
Chollinhoven 21. 22
Chors, Chortis 119. 129
Chomser 111
Chrysostomi opera 8
Chussol Rex Agarenorum occisus *6
Ciborium, Cibotium 120
Cile in Sueviæ 74
Ciliæ inclusæ avara 211. ejicitur 212
Circator, Circitor 115. 124
Citare 120
Civitatum 109
Clanx 120. de Clanx Nobiles 120
Claretum 141
Clarona 248
Claudicare melius Reges quam regna 54
Clausula pro inclusorio 41. 125
Cleinaris Patricii Sanctgallenses 96. 100
Clementis Papæ liber 8
Clemens II. P. R. Wiboradam canonizat 71
Clepere 142
Clibanus ingentis molis 16
Clinicus 48
Clodovæus II. Grimoaldum vincit 251
Clubini Patricii Sanctgallenses 99
Clypei fascia 122
Cnullini Patricii Sanctgallenses 95
Coci Patricii Sanctgallenses 96. 98. 99. bis. An Kuchimaister. 96
Cœlius Mons 251
Cœlum Astronomicum pretiosum 87
Cœnobiota, Cœnobita 107
Cohors, Cohortalis 129
Collationes Patrum 8
Collare 123
Collecta, Collectarius, Collectarium 8. 9. 10
Coloni, Colonia 118. 119
Coloratus 130
Columba, Columbanus 150. in Galliis proficiscitur. 1. ejus epistola ad Lotharium Regem 198
S. Columbæ vita. 9
Cometa * 6. bis. * 8. bis * 9. 65
Comitus 125
Commater 115
Concambium, Concambire 132. 133
Concilia indicere non esse Papæ, sed Imperatoris & Episcoporum 90
Concœnobiata, Concœnobita 107
Concubinarum amplexus vetitus 149. 249
Confessio 108
Conjugum in Quadragesimis abstinentia 22
Conradus Imperator * 6. 35. 234. 235. Constantiam venit 16. S. Gallum * 6. ejus maternum genus 112
Conradus Heinrici F. Imperator * 10. Italiam domat. * 11. coronatur à Papa * 10. ei rebellat Conradus patruelis * 10. filio desponsat Reginam Angliæ * 11. successorem constituit Heinricum Saxonem 30. obit * 6. * 11. 30
Conradus patruelis Conradi Imp. Dux Carinthiæ * 10
Conradus Henrici VII. filius Rex Hierosolymor. & German. 87
Conradus Rex Burgundiæ 35
Conradus Dux Zaringiæ 74
Conradus Episcopus Constantiensis * 7. 51. 52. 55. ejus reliquiæ 102
Conradus de Bussnang Abbas S. Galli 83. 84. 93
Conradus de Schœnenstein 80
Conradus de Tegerfeld Episcopus Constantiensis 81
Conradus à Wengen Abbas Wettinganus 109
Conradus de Fabaria Presbyt. 80
Consiliare 132
Constantia 102. ab Ungris invaditur 34. sq. crematur 35
Constantiensis lacus 111
Constantii Episcopi & Martyris Corpus 234
Constantinopolitanus Imp. prohibetur Romæ in S. Petri templo coronari 81
Constantinus Græcorum Imp. ambit Hadwigam Suevam 45
Coppa 113
Coriarii 142
Corniculam abmordere 129
Corona, Coronatus 124
Cortelini, Cortinarii 129
Corylus S. Galli 241. succiditur 55
Cozelinum contra Votonem Burgundiæ Regem * 11
Cozbertus Abbas S. Galli 4. vide Gotzpertus.
Cralo Abbas S. Galli * 7. 37. 38. 66. 207. 226
Cratzania 73. 135
Creperum 143
Cressarun ad Monasterium S. Galli pertinens 88. 90. 143
Cruces in vestibus * 5. * 7
S. Crucis reliquiæ 197
S. Crucis templum 13, 109
S. Crucis violator punitur 73
Crucigira 98
Cruellinga Monasterium 102
Cucullus, Cucullarius, Cucullatus 123. sq. 153
Cunibertus Decanus S. Galli 57. 59. Præpositus Brisaugiensis 57. Abbas Altahensis 45
Cuono Dux Moeraniæ Ottonis I. gener. 64. 245.
Cuono Curzibolt 30. 104
Cuono de Nellenburg Comes moritur puer 73
Cuntzo Alamanniæ Dux 1. 251. qui etiam Augustæ & Retiæ 199. vide Guntzo.
Cuppa 121. 214. 225
Curia, id est colonia 119. 137
Curia pro comitiis 138
Curia pro aula 140
de Curia Nobiles 98
Cursalitas 142
Curiensis lingua 124
Curtis pro aula 124. 129
Curtis pro colonia 137
Curtinum 119
Cydre 126
Cyphi lampadum 135
Cyprianus Arelatensis Episcopus 157
Cyrilli scholia de Ascensione Domini, & Quæstiones 10
Cyripsani * 7

D. Pro L. 143
Dagobertus puer interficitur 105. 251
Dæmonum voces & plausus 150. 153. 196. vide Diabolus.
Dalmatica 129
Dapiferi Abbatis S. Galli 926
Decanus operis, operariorum 114
Decolus frater S. Galli 94
Declamator 132
Decreta 131
Decreta Pontificum Romanor. 10
Decursus aquarum 109
Dedicare 143
Defensaculum 124
Defensio 139
Delatores Principibus fugiendi 24
Delicare & Delicere 143
Desiderius Longobardorum Rex Corbe jam relegatus * 4
S. Desiderii Martyris reliquiæ 49
Destus 104
Deus quid faciat in cœlo 25. 153

Dholen 130
Diabolus transformatus 24. *in formam canis percussus* 26. *peccata in scidis perscripta delet* 27. *Wolonem Comitem praecipitat* 28. *Titulone ex Ecclesia pellitur.* 28
Diatim 107
Διβλιον 115
Diepaldus Abbas S. Galli 70
Diepoldsburg 17. 112
Diethelmus de Crenkingen Episcopus Constantiensis 79
Diethelmus Comes de Tokkenburg 72
Dietingen 53
Dietricus Metensis Episcopus 49. 50. 54
Dietwinus Cardinalis 75
Digiti, id est libri 130
Dii Alamannorum 150
Dii acclamant Ungri 32
de Dilingen & Kiburg Comites 122
Diocomita 253
Diptire 113
Diptycha 120
Discredere, Disloqui 132
Dispensatores Patricii Sanctgallenses 95. 96. 98. 99. 100
Disturbium 124
Divites. vide Richlin 96
Divortii causa inter Conradum Regem & Reginam 80
Dolus pro dolore 123
Domesticatus 123
Domicilia 124
Dominica die pugnatum * 4
S. Domnini oppidum 71
Dorius modus 117
Dormire, Dormitio 134
Dorsile pallium 113
Dorsiloquium 24
Draco interfectus à B. Narcisso 191. 195. 196. *à* * *B. Magno* 197
Ducatus 134. 139
Duciculum 253
Ducilla 129
Ductrix 129
Duellium, Duellum 18. 45. *bis.* 113. *Monasterium ibidem* 46
Duellium Twiela, Zaringensium Ducum munitio 73
de Duellio Barones, vide Twiele.
Dulciamina 127
Dun fluvius Scotiæ 249
Dur pagus 114. 201. *vide Turgowe.*
Durwart 136
Dux, Ducissa 129

EBerhardus Dux Francorum à fratre Conrado Imp. regno exclusus Imperatori Henrico rebellat 30. *interficitur* * 7. 30
Eberhardus Episcopus Constantiensis * 10
Eburnea tabula miranda magnitudinis 20
Ecclesiæ & Synagogæ Altercatio 10
Eclipses Solis * 5. * 7. * 8
de Edanswile, Nobiles 95
Edelknecht 137
Edere Christiano omnia licet 211
Edildegin 137
Egibertus Rector B. Magni 224
Egilolfus Langobardor. Rex 250. *vide Agilolfus*
Egino Episcopus Constantiensis 3. *Waltonem Abbatem persequitur* 3. *moritur* 4
de Escheim Nobiles 78
Ekkehard. Decanus Senior 39. 41. 44. 45. 46. 51. 52. 53. 57. 58. 59. 78. 125. *ejus Laudes* 41. *opera* 46. 207. *hydropia* 207. *mors* * 2. * 8. 44. 55
Ekkehardus Junior Palatinus 44. 45. 46. 47. 48. 52. 54. 57. 58. 59. 63. 64. 65. 244. *ejus mors* * 8. *Ekkehardus Minor Senioris Nepos, Palatini consobrinus, Diaconus & Decanus* 44. 46. 48
Ekkehardus de Nellenburg Abbas Augiensis. * 7. 71
Elegi 38
Eleemosyna quid 177. *redimit animam* 114. *sed obitum debet praecedere* 20
Elephantes 20. 87
Elephantus pro ebore 20. 109
Elewangensis Abbatia Salomoni data 12. *Ekkehardo Palatino oblata* 47
Eligowe 76. *vide Heiligowe.*
Elisaza, id est, Alsatia 185
Emunitas 107
de Endingen Nobiles 97
Engelbertus Abbas S. Galli * 6. * 7. 30. 31. 32. 33. 34. 35. *sq.* 223
Engi villa Hegoviæ 3
Enselmus vel Enzelinus Præpositus Fabariensis 37. 38 *& tandem Abbas* 40
Episcopicella exstructa 7. 13. *obsessa* 175
Episcopos non posse ordinari peregrinos 159
de Eppenberg Nobiles 98. 107
Ephaticus Episcoporum Augustanorum quondam sedes 196. 198. *cur sic vocetur* 199
Equæ 114
Equarum usus 114
Erboaldus, qui & Erchanaldus, Major domus 252
Erchanger Dux Alamanniæ 15. *vincit Agarenos* * 6. *Salomonem Constantiensem capit* * 6. *interficitur* * 6.
Erchinbaldus Argentinensis Episcopus 40
Erchonaldus Turgoviæ Comes 163. 252
Ergodioctes 253
Ergowe 113. 224. *vide Araris pagus,*
Εργμὸς, Εργμὴ 112
Ermentinga 126
Ermenricus Elewangensis Monachus 202
Ernestus Dux Alamanniæ puer * 9. *interficitur* * 9. 104
Ernestus Dux Alamanniæ Conrado Imp. rebellat * 10. *eidem conciliatur* * 10. *à vitrico Heinrico Imp. deponitur* * 10. *interficitur* * 10
Ernfridus Episcopus Constantiensis 252
Erpho Wormatiensis Episcopus 50. 54
Errovagari 124
Esdras incensam à Chaldæis legem reparavit. 207
Eslinga 76
Essen 125
Evangelium Episcopis adventantibus exhibendi consuetudo 14. 18 38
Eulogia, Eulogiæ 114. 134
Eulogium, id est, proverbium 131
Eunochus S. Columbani minister 192
Eunuchi Græcorum 45
Eusebii & Hieronymi Chronica 9
Eusebius Scotigena Eremita 10. 23
Eustasius Luxoviensis Abbas 160
Exactores 128
Exiliare 133
Expeditio 138

FAbæ nudæ 111. *sq.*
Fabariensis Abbatia S. Gallo data 20. *sub Episcopo Curiensi* 38. *fisci Imperatorii* 38. 39. 40. 43. *à S. Gallo repetita refutatur* 43
Facessere 40
Facetia 139. *Facetus, id est, facundus.*
Factura 129
de Fafenhaim Nobiles 97
Faillanus Scotus obit * 8
Falckenstein Castrum * 10
de Falckenstein Nobiles 95. 96. 97. 98. 99
de Falckenstein in Nigra Sylva Nobiles 97. 100
de Fal-

de Falckenſtein Marſcalci 94
Fames *4.*5. *6. bis *9.*11
Famidicus 25
Faus 130. Fandus 134
Fanda & neſanda 134
Far 133
Farus 253
Faſcinatores, id eſt, præſtigiatores 24. ſq.
Fauces Juliæ 13. 19. 109. 196. Monaſterii origo 197. confirmatio 198. 199. inhabitatio 199
Fauciacum 110
Fauſta 38
Fe, fede 136. 138
Federwuſch de Glatburg Nobiles 95
Feodum 138. Feodaliter 138
Feræ obediunt Sanctis 190. 199. 250
Ferriſodinæ in Faucibus Juliis 199
Ferto argenti 96
Ferula Abbatialis 115
Feſtorum diebus & Sabbato pugnatum *4.*7. bis
Feu, fiefu 138
Feudum unde dictum 136
Fides, Fideles, Fidelitas 136
S. Fidis reliquiæ & capella 72. 73. ejus ſpoliatores puniti 180
Fillones 124
Filtra 119
S. Findanus ex Scotia 203
Firmitas 109
Fiſca fluvius Ungariæ *10
Fiſcales 110
Fiſci homines, Fiſcales, Fiſcalini 112. 136
Flaſco 253
Flori Presbyteri Collectanea 10
Fluſa, fluvius 119
Fœmina varium & mutabile animal 55
Fœminæ undatæ aquis merſæ 56
Folignaudus Comes de Tökkenburg 136. occiditur 72
Fontanetenſis pugna trium fratrum 6
Foras cum accuſativo pro extra 55
Forenſis, Foraſticus 107
Forenſe jus, Forenſes 139
Formago 253
Formalin oppidum Scotiæ 249
Formella caſei, cereis 253
Forſteggia 139
Fort, Fortezza, Fortalicia 124
Fortunia 113
Fou 136. Foy 136
Francia nomen generale 146. 147. 248
Francia Orientalis Alpes 15. olim non Ducatus, ſed Præfectura Imperialis 15. ejus Comes & Præſes Werinherc, 15. Duces recenſentur Adelbertus *6. *7 Eberhardus
Francorum Regum ſucceſſio 105. 106
Frankenminſter 70
Francofurtenſes nundinæ videntur olim Moguntiæ ſuiſſe eodem tempore autumnales 26
Fraxnitb 35
Freyherren 137
Freſa fabæ 111. ſq.
Friburgum à quo conditum 135
Fricowenſis pagus 35
Frideburga Ducis Alamanni filia 154. ſit Monialis 157
Fridericus II. Imperator, Heinrici VI. Filius contra datam fidem à Principibus rejicitur 79. confirmatur tandem 79. defenditur à Papa contra Ottonem Imper. 81. fugatur tamen ab Ottone 81. in Italiam facit expeditionem 71. ſq. vult repudiare uxorem Auſtriacam, ſed diſſuaſus ab Abbate S. Galli deſiſtit 88. mittit Abbatem Romam 237. militat in Syria 89. infeſtatur à Gregorio IX. P. R. 89. redit ex Syria 89. reconciliatur Papæ 89. Ducem Bavariæ mandat interfici 89
Fridericus Archiepiſcopus Moguntinus obit *7
S. Fridolinus unde 247. mortuum ſuſcitat 248
Frigdoræ 116
Frigores, Frigoreticus morbus 256
Fuaſſach 110
Fuſach fluvius 101
Fuazi 109
Fullarii Patricii Sanctgallenſes 94. vide Impletores.
de Fullis Nobiles 97
Fulmina *7. *10
Furintowa 60
Fuſtes 119

GAllica ruſticorum lingua 44
Gallici mendici facetia 42
Gallus Scotice Callech 249. ex Hibernia in Galliam 1. 148. 191. ejus ſtudia 148. idola confringit 1. 150. Alamannicæ linguæ gnarus 251. heremum capit inhabitare 1. ejus corpus ubi 146. ſepulchro ejectum reconditur 163. auferre conatur Victor Comes 167. moritur 194
SS. Galli & Othmari Vita 10
S. Galli locus non prorſus heremus 107. partim publicus in fiſco Regis, partim Nobilium 2. 156
S. Galli Monaſterii ſitus 156. commoditas 21. perſonæ regulares 22. Officiales Monachi 120. Officiales Domini 92. tributum Epiſcopo Conſtantienſi debitum 5. 7. libertas Imperialis 122. crematio *7. 36
S. Galli Abbates eſſe Principes 77. 78. 84. 86. 89
S. Galli Baſilica 6. 7. 108. Capella 55
S. Galli oppidum muris & turribus cinctum 38. 61. 121. mœnia combuſta 82
Gallus in cacuminibus turrium 31
de Gameringen Barones 75
de Ganderswil Nobiles 100
Gaudentius Conſtantienſis Epiſcopus obit 151
Gebehardus Epiſcopus Conſtantienſis obit *8
Gebehardus de Zaringen Epiſcopus Conſtantienſis 73 rejicitur 74
Gegine 254
Geisberger Patricii Conſtantienſes 94
de Geizhuobe Nobiles 95
Gener pro affine 86
Geneva Burgundiæ urbs *10
Genua oſculandi mos 195
S. Georgii Martyris Cella 213. Eccleſia 41. Monaſterium 125
Geraldus Magiſter S. Galli, qui & Gerhardus & Keroldus *7. *8. 41. 45. 49. 56. 57
Germania 147. 191. 230
Geroldus Comes Hildigardæ Reginæ frater 3. Dux Bavariæ occiſus *5
Gielen de Glatburg Nobiles 94. 95. bis. Cameratii Monaſterii S. Galli 92. Pincerna 99. vid. Glatburg.
Giſlarii Patricii Sanctgallenſes 98
Giſela Imperatrix *10. moritur *11
Giſelbertus Dux Lotharingiæ 104. ſuffocatus *7. vide Kiſalbertus.
Giwin Patricii Sanctgallenſes 96
Gladium geſtare Nobilitatis inſigne 118
de Glatburg Nobiles 97. bis 98. ter 99. bis 100. 107 vide Gielen & Federwuſch. 72
Glatta
Gnuz Regis Anglorum filia Henrico Imp. deſponſatur *11. obit *11.
Gobia, Gow 114
Goldaha fluvius 58. villa Monaſterio tradita 13

de Golda Nobiles 96
Goldast Nobiles 98. 99
de Gotichoven 95
Goller 123
Gossovva 73. *de Gossov Nobiles* 100
Gotefridus Alamanniæ Dux 108. 252
de Gouchein Nobiles 98
Gotzpertus Abbas S. Galli 4. *ejus laus* 5. *successorem constituit* 6. *vide Cozpertus*
Gradus pro anno 256
Græcæ Linguæ docti Monachi S. Galli 29. 46
Græce docetur Hadwiga Ducissa 45
Grana 122
Grandes, Grandinare 115
Grandivallense Cœnobium 23
Graphium, Graphiarius 122
Gravensburg 107. 112
Gregorius Magnus P. Rom. cantum Ecclesiasticum reformat 220. *ejus opera* 230
de Griessenberg Nobiles 97. 99
Griesseren 143
Grimoaldus Major domus regnum attentat 251. *vincitur* 252
Grimaldus Abbas S. Galli * 5. 7. *sq.* 187. *Archicapellanus Ludovici Imper.* 12. *successorem constituit* 8. *moritur* 9. 98
de Grimmenstein Nobiles 96
Gugel, id est, cucullus 123
de Gundelfingen Barones 94
Gunzo Dux Alamanniæ 151. 154. 156. *vide Cuntzo.*
Guntzenpfennig 251
Gurt, id est, curtis 119
de Gurt Nobiles 97
de Gutingen Barones 82. 95. 97. 99
Gwelfi Comites 18. 107. 112
Gypsire 113

H
Allensis nummus, Haller 255
Hama, Hamiota 253
Hamus, Ham 97
Hadewiga Suevia Dux 45. 46. 54
de Hagenwile Nobiles 94. *ter.*
Halsmantel 123
Hartker inclusus * 8. *moritur* * 9
Hartmannus Comes de Kiburg 80. 84
Hartmannus Senior Monachus S. Galli 13. *ex illustri familia* 12
Hartmannus Junior Abbas S. Galli * 6. 25. 29. 35. 77
Hartmutus Abbas S. Galli * 6. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 183. *Regis Burgundiæ cognatus* 23. *ejus Statuta* 29. 54. 60. *resignat, & moritur* 14. *sq.*
Hartpertus Curiensis Episcopus 38
Hartuinus contra Heinricum Bavarum Imp. * 9
Hasstudiari 139
Hatto Archiepiscopus Moguntinus 15. 234. *cor Regis nominatus* 15. *duodecim Abbatiis præfuit* 15. *cum Salomone Constantiensi primas tenet in imperio post Regem* 15. *Abbas Fuldensis* 15. *dissidit Moguntinis* 19. *in Italiam iturus thesaurum Salomoni committit* 19. *ab eo circumvenitur* 19. *ejus vafrities & astutia.* 12. 15. 19. *præsertim in Comitem Franciæ* 15. *moritur* * 6. 20
Hedra 140
Hegoviæ Comitatus 107. 111. 253
Heiligegowe Comitatus 227. 256. *vide Eligovve.*
Heinbach villa 3
Heimo Constantiensis Episcopus * 10
Heinricus Saxo Imperator à Conrado Imp. constitutus 30. *eligitur* * 6. 217. *obit* * 7
Heinricus Bavariæ Dux, Ottonis I. frater * 8. 132
Heinricus superioris F. Dux Bavariæ contra Ottonem juniorem * 9. 65. *moritur* * 9
Heinricus Bavarus Imperator * 9. 70. *adversus Hermannum Pseudo-Regem* * 9. *eumque interficit* 73. *Italiam domat* * 9. *bis* 70. *moritur* * 10. *Sanctus habetur* 16. 71
Henricus Conradi Imp. F. Rex & Imperator * 10. *capit uxorem* * 11. *Votonem Burgundum debellans regnum Burgundiæ occupat* * 10. * 11. *Item Alamanniæ Ducatum* * 11. *Italiam domat* * 11. *Bohemos aggreditur* * 11. *Regem Ungarorum restituit* * 11. *amittit in in Synodo Constantiensi publicas* * 11. *uxorem sumit Comitem Pictavienses* * 11. *moritur* * 11
Heinricus Heinrici superioris F. Imperator * 11. *Italiam ingreditur* 70. *Rudolfum Pseudo-Regem fugat* 71. *Romæ moratur* 72. *Arnoldum Monachum Constantiæ statuit Episcopum* 74
Heinrici Imperatoris nepti Wendilgarda 42
Heinricus Friderici I. Filius Imp. loco Patris postulatur à Papa 89. *ejus jocus ad Abbatem S. Galli* 91. *moritur* 79
Heinricus Dux Saltzburgensis, id est, Bavariæ 57
Heinrici Ducis filia Hadavviga 45
Heinricus Dux Suevia 55
Heinricus Archiepiscopus Trevirensis 49. 50. 51. 53. 54
Heinricus de Chalendine Marescalcus Ottonem Wittelsbachium interficit 79
Heinricus de Eicheim Præpositus S. Galli 78
Heinricus de Klingen Abbas S. Galli 76. 92
Heinricus de Saxo Decanus 77. 79
Heinricus de Sax Baro Advocatus Monasterii S. Galli 81. *item Fabariensis* 81. *pro eo frater apud Imperatorem.* 82. *cum Comite Montisfortio belligeratur* 79. *inde Hispaniam proficiscitur* 79
Heinricus de Tviele electus Abbas S. Galli 74. *pellitur* 74. *revocatus fit Præpositus* 74
Heinricus de Wartinberg electus Abbas S. Galli non obtinuit 92
Hesto Episcopus Basiliensis Caroli M. consiliarius * 5. *& Legatus in Graciam* * 5. *fit Monachus Augiensis ibid.*
de Helfenberg Nobiles 107
Helvetii bellicosi 71
Hemisecla 255
Hemmet 128
Herbipolis 49
Herburg 71. 135
Horibaldus Monachus fatus 31. 32. 34
Heribertus Mediolanensis Archiepiscopus Heinricum Imp. coronat * 10
Herimannus Alamanniæ Dux venit S. Gallum * 7. *obit* * 7
Herimannus Alamanniæ & Alsatiæ Dux cum Heinrico pro Imperio contendit * 9
Herimannus Alamanniæ Dux puer patri sufficitur * 9. *moritur* * 9
Herimannus Alamanniæ Dux * 10. *obit* * 11
Herimannus de Luxeluburg Imperator eligitur 72. *supepostitite* 73. *interficitur* 73
Herimannus Turingiæ Lantgravius 138
Herisovva, Herginisovva 15. 41. 42. 73
Heros justitiæ * 5
Hessus 128
Hettinus Udalrici Episcopi Camerarius 34
Hibernia pro Scotia 1. 127. 204. 249 *bis*
Hiemes duræ * 4. * 6. * 7
Hieronymi opuscula 8. 9. *Divo Hieronymo cur leo appingatur* 250
Hilara fluvius, Hilargaugenses 195. 198
Hildigarda Regina cum Carolo M. Romam profectura * 3. *S. Galli monasterio favens* 3
Hildivicus Francorum Rex deponitur * 4. 184
Hiltebald. Curiensis Episcopus 48

Hiltis-

Hiltiboldus Diaconus Arbonenſis 1. 151
Himilinberg mons 153. 251
de Himmelberg Nobiles 251
Himmelitz 113
Hirſowe Monaſterium 73
Hirtzenſprung 124
Hiſtoria Marchiæ 71
Hitto B. Wiborade frater 209
Hochfeldi mons 35
de Hochenberg Comites Pincernæ S. Galli 92
Hochſt 43. 77
Holophernici Presbyteri 56
de Hoff Nobiles 98
Homerus dormiens 206
Homicidii pœna apud Alamannos 172
Homines, Hominium, Homagium 136
de Horning Nobiles 96
Honorius P. R. ſuccedit Innocentio III. 81
Honorus, a, um 39
Horatius 46
Horiuti 78
Hoſtiæ 134
Huenlin Patricii Sanctgallenſes 94
Huetlinus Bajoariæ Dux contra Gotefridum Alamanniæ Ducem 252. *vide Huotilo.*
Hugo Comes ſtupravit ſororem B. Vdalrici Epiſcopi 34
Hugo de Monteforte Comes contra Baronem de Sax 79. 82. *filiam ſuam locat Friderico de Toggenburg* 85
de Humlikon Nobiles 85
de Hundunsheim Nobiles Alſatiæ 100
Hunni Chriſtianiſmum ſuſcipiunt *5
Huntwilare 76
Huobari patricii Sanctgallenſes 97
Huobit de Berge Nobiles 95
Huotilo Bajoariæ Dux 202
Huotzo presbyter 54
de Huſen Nobiles 96. 100
Hymnorum liber 8
Hymnarius 10

Iacobi Patriarchæ reliquiæ *12
Ianthina veſtis 256
Iburningas 251. *vide Vberlinga.*
Iconomus 38
Idola confracta à S. Gallo 1. 149. 150. ſq. 192
Idolothicum 131
Iejunus 114
Immiſſio in poſſeſſionem ſecundum Legem Alamannicam 112
Immo Abbas S. Galli *8. *10. 65
Immotores 136
Imperium pro Imperatore 112
Imperia mera & mixta in Alamannia olim ſolius Principis 119
Imperatorum & Regum literas oſculandi mos 5. 61
Impletores. vide Fullarii.
Inbeneficiare 134
Incluſorium 125
Ine fluvius 104
Infamiæ nota apud Alamannos 119
Infans 104
Infantia 104
Inſeodare 138
Inficiatrix pro calumniatrice 211
Inſlen 129
Inſula Abbatialis 81
Ingentius 128
Ingenui 136. 137
Ingratus 130
Innocentius III. Papa 237. *Ottonem Imp. excommunicat* 81. *ejus Statuta* 83. *moritur* 81
Inrhon rivus 109
Inſignire 131
Invadiare 138
Inventio S. Crucis 32
Inveſtire, Inveſtitura 134
Invidia quid 90
Inundationes aquarum *4. *6. *7
Involare 47. 129
Ioculatores Patricii Sanctgallenſes 100
S. Johannis Eccleſia 78
S. Johannis Baptiſtæ reliquiæ 41
Johannes Diaconus Quaradavienſis 154. *Epiſcopus Conſtantienſis* 158. 193. ſq.
Johannes Epiſcopus Conſtantienſis & Abbas S. Galli 3. 168
Johannes Papa in Franciam *6
Johannes Romanus Cantor 230
Ionswillare. de Ionswil Nobiles 125
Iſcphus de Bello Iudaico 8
Iovumons 110
Ira rivus 109
Irmingardæ Ludovici R. Filiæ 98
Irwagen 124
Iſaaci Patriarchæ reliquiæ *12
Iſidori Etymologiæ 8. 10
Iſo Magiſter 12. 22. 109. *ejus parentes* 22. *nativitas* 23. *eruditio & miracula* 23. 77. *moritur* *6. 23. *in Eccleſia S. Germani in Francia ſepelitur.* 23. *furto auferetur* *ib.*
Ita Heinrici Imp. filia *7. 104
Italorum æmulatio 29. 231
Italici ærii vitium 15
Iter hoſtile 138
Ittingen Baronatus 135. 137. *capitur & ſuccenditur* 72. *redigitur in Monaſterium* 75. 135
Iubilus 235
Iudices 112
Iudicia Provincialia in Alamannia 108
Iugera 140. ſq.
Iuliæ Alpes 109. 196
Iumores, Iunckher 254
Iuræ ſilva 31. 124
Iuramenta varia 36. 38. 46
Iuramentum in judicio præſtitum abſolvit 170
Iuratores dandi mos 20
Iurisdictio 119. 139
Iuris ſtudium Pariſiis & Bononiæ 78
Iuſtini excerpta ex Trogo Pompejo 8
Iuſtitia 139
Iuſtum 118
Iuvenus 104

Kafalantes 124
Kalendæ 14
de Kalphen Comes Heinricus 80
Kalt 44. 128
Καλύβαι 125
Kaminoldus Epiſcopus Conſtantienſis 47. 56
Kanthen 113
Karolus, Kärle 114
Käufbeuren 109
Kebe incluſa 207
Kebimma Wiborade famula 225. 231
Kebirga recluſa 212
Kebo Laureſſenſis Abbas 49. 50. 52. 53. 54. 60
Κέλης, Κελητίτης 113
Κέλλειν 113
Keller, Kellerey 118. 119
Keltinſtein S. Magno donatur 198
Kemlaten 113
de Kempten Nobiles 97
Κενοδοξία 22
Kerhardus Abbas S. Galli 57. 67. 69. ſq.

Kerhild inclusa * 7. * 9. 41. *moritur* * 9
Kerno 133
Kero Wirtzburgensis Abbas 49
Keroldus, vide Geraldus
de Kessiwil Nobiles 98
de Kestinholtz Nobiles 94
Kethernach Rex Scotiæ 248
Kiburg castrum capitur * 10. *& succenditur* 72
de Kiburg Comites 80. 87. 97. 115. 125. 255
Kichimbach 47
de Kilcheim Nobiles 94
de Kisfelekk Barones Suevi 97. *bis.* 99. 100
Kisilbertus Lotharingiæ Dux 30. *vide Giselbertus.*
Kletgovve Lantgraviatus 253
de Klingen Barones 76. *bis* 100. 109
Kochirsburg capitur & succenditur 72
Kofman vide Mercatores.
Κομᾶν 134
de Kolinchon Nobiles 95
Kollinchoven 114
de Korbin Nobiles 95
Kothelind inclusa *moritur* * 9
Kothelinda Monialis Dialecticam didicit à Ruodmanno 46
Kraniitz nagen 129
de Kreigen Barones 94. 96. 97
de Krenkingen Barones 79
Krezzer Patricii Sanctgallenses 100
Krumbesiat 115
Krumben Patricii Sanctgallenses 98
de Krumbenovv Nobiles 96
Kuchimaister Patricii Sanctgallenses 96, 99. *vide Coci.*
Kyrie eleison 23

L
Pro D. 143
Laharum 25
Labore manuum Monachis victitandum 48
Laginensis Provincia Scotiæ 203
Lanceatos & scutatos olim itineraſſe 17. 26
Landelobus Trevirensis Archiepiscopus 15. 232
de Landegge Pincernæ 98
de Landsberg Nobiles 95
Lantgravius 108. 248
Lantweer 254
Langena, Languena 131
Langenstein Nobiles Burgundi 100
Langobardi à Pipino Rege vincuntur * 4. *à Carolo M.* * 5. *ab Agarenis* * 6
Lanto Episcopus Augustianus 202
Lanto II. Episcopus Augustanus 203
Latrones reconciliari in hebdomade Passionis 79
Lavandi cadavera mos 28
Lavatorium 130
Latinæ linguæ discendæ ratio in scholis 41
Latine in scholis loquendum est pueris 44
Leena Anachoritæ 250
Leaulx 136
Lebes ingens 16
Lectionarius 8. 9
Lectisternium 122
Legatorius 249
Legis Alamannorum stipulatio 201. *immissio in possessionem* 102
Lele Agarenorum Rex capitur * 7
de Lene Nobiles 98
Leo indigitatur Otto Imp. à filio 57. *bis* 245
Leodium unde dictum 136
S. Leonhardi Ecclesia 75
Leo Henricum Imp. infilit. 37
Leones Anachoritarum 250. *D. Hieronymi* *ibid.*
Lectini Patricii Sanctgallenses 95. 99
Leudes, Leodes, Lent 136
de Leumberg Nobiles 97
Liberi homines 137
Liblach fluvius 101
Licus fluvius 197
Ligurrire 42
Limatus, Limagus. vide Lindimacus.
Limodia conquiritur à Pipino. * 4
Lin fluvius Scotiæ 249
Lindimacus fluvius 149. 250. *lacum Tigurinum perfluit* 107
Lintaugia, Lindava 102. *crematur* * 7
Linthaugiense Monasterium 212
Lindaugianus lacus 111
Lippia in Saxonia * 5. *juxta Rhenum* * 5
Litania major 36. *solemnis* 131
Litteras Regum & Imperatorum osculandi mos 5. 61
Liutfrid Dux Alamanniæ Junior capitur & occiditur * 6
Liutfridus Comes Sueviæ 17
Liutfridus Alsatiæ Dominus 35
Liutolfus Ottonis I. Imp. filius Dux Alamanniæ patrem juvat * 7. *venit S. Gallum* * 7. 37. *patri rebellat ib. Italiam ingreditur* 7. *moritur* * 7. 38
Liutunga Comitissa 253
Liutvvardus Vercellensis Episcopus, Imperatoris Archicancellarius 10. 28. 236. 238.
Lobium 95
Lolinga 15
Longum mare 40
Loricæ lineæ 119
Lorühan 49
Lotharius II. Rex Francorum impeditur subvenire Gallo & Magno 198. *perempto Sigeberto & ejus filiis Austrasiam occupat* 105. 192
Loy, Loyalx 136
Lucca Imperatori resistit * 10
Ludi pueris permissi 17. 21
Ludus triduanus Scholasticorum S. Galli 17. 21. *sq.*
Ludovicus Pius Imp. * 5. * 6. *obit.* * 5
Ludovicus Junior Rex Germaniæ 109. 203. *Alamanniam habuit in potestate* 6. *obit* 6. 10. *ejus Archicapellanus Grimaldus Abbas* 12. *Capellanus Salomo Ramesvvagius* 12
Ludovicus IV. Arnolfi F. Imp. 6. *obit* * 6
Luibuel 96
Luitoldus Carinthiæ Dux 71. 73
Luitoldus Episcopus 41. 122
Luitoldus Pseudo Abbas S. Galli 71. *deponitur* 71
Luitoldus de Nellenburg Comes 71. *occiditur* *ibid.* 4
Luitoldiburg, Luitensburg, Lutensburg 87. 136
Lupa Anachoritæ 250
Luter, Lutra 251
Luterberg castrum 87
Luxovium 148. 249
Lydius Charlomannicus 126
Lydius Modus 117. 127
Lydum aurum 127

M
Agalia 125
Magnus, id est, Grossus, de Carolo Crasso 232. 236. 243. 256.
S. Magni brachium 13. *Ecclesia* 13. 22. 109. *ejus Ecclesiæ Rectores* 224
S. Magnus apud Fauces quiescit 13. *vide Magnoaldus.*
Magnoaldus Hibernus 189. 196. *cur sic dictus* 190. *Clericus* 151. *Diaconus* 192. 193. *Magnus vocitatus* 192. 194. *in Italiam à Gallo missus* 159. 193. *in cella S. Galli manet* 163. *moritur* 200. *sepelitur* 200
Magontia loco mota & propius Rheno locata 15
Magontiacæ nundinæ, quæ nunc Francofortenses 26
Major domus 252

Majores,

Majores, Meyer 118
Majores Nobiles in Helvetia, & eorum nomina 118
Majores villarum, Maires de villes ibid.
Maleficus pro veneficо 211
Malleus terra 142
Mallus 108
Maltra 111
Mandra, Mandrite 134
Manegoldus de Bottenstein Abbas S. Galli 74. *moritur* 74. *sepelitur* 75
Manegolt Comes Ernestum Alamanniæ Ducem vincit *10
Manumissionis formalia 137
Mansio, Mansionare 133
Mansionaria Ecclesia 21
de Monsdorff seu Mangüdorf Nobiles Missi 94
Mansus 137
Montes 132
Manus pro potestate 108
Mapalia 125
Mappa mundi 10. 109
Maravenses ab Arnolfo Imp. debellantur *6
Marcarum pondo 139
Marcha, March 254. *bis*
Marchdorf expugnatur & succenditur 72
Marcellus, prius Mœngal dictus, Magister S. Galli 12. 77. 229. 230. *ejus doctrina* 24. *Castitas* ibid.
S. Marci reliquiæ 102
Marcus Episcopus Scotigena 12. 229. 230
Margus 254
S. Maria Virgo juvat calantem Tutilonem 28
S. Mariæ Virginis reliquiæ 152. 197. *Capella* 78
Marquardus Carinthiæ Dux 71
Marquardus Brigantii Dux capitur 72
Marscalci Patricii Sanctgallenses 94
Martianus Capella de Nuptiis Mercurii & Philosophia 10. 30. *item de septem liberalibus artibus* 10
S. Martini Vita 10
Martus, Martellus 141
Massin Monasterium 10
Mathematices studiosi Monachi S. Galli 138
Mathilda soror Imperatoris Conradi 36
Mathilda conjunx Heinrici Imp. 30
Mathilda Comitissa 71
Matrimia 115
Maturitas 110
S. Mauricii reliquiæ 152. 197. *ensis & lancea* 36
Maximiliani Tulingorum Lantgravii aula 111
Mecchinga 10
Medum 137
Meginratus Eremita martyrisatur *6
Meyer 118
Meyer de Berge. vide Berge
Mener 121
Mentzelen 251
de Meplins Nobiles Suevi 96
de Mepplicas Bertholdus telo confoditur 80
Merania Dux Cuono 245. 256
Mercatores Patricii Sanctgallenses 95. 96. 97. 98.
Mercatum 123
Mercurii statua &c. 84. 140
Mersburch in Saxonia *5. 102
Mersuini Patricii Sanctgallenses 95
Messa, Meza 111
Metallifodinæ 19. 199
Metensis cantus 29. 230. 233
Mezeovus 256
Meum & Tuum 78
Miles, Milites 120. 127
Miles justitiæ 139
Milo Elevvangensis Abbas 50. sq.
Mimatores 33. sq.
Minare 121
Minerva 45. 140. *Minervæ poculum* 78. sq. *facetiæ* 82. *fagutta* 88. *Minerva sermonum* 85
Ministeriales 137
Ministerium pro ministro 112
Minor 110
Miraculæ facere minus esse in Ecclesia, quam bene vivere 246
Miracula facere Sanctos, quibus tamen majores existant, qui nulla faciunt 246. 247
Miracula non esse fidelium, sed propter infideles fieri 247
Miscuerint vina vum Germani 131
Missas audimus, quum eas agere docemus 24
Missus Missaticus 112. sq. 130. 251
Modi Musici 116. 117
Modius, Mut 111
Mœngal. vide Marcellus.
Monachus victu & tegumento contentus esse debet 176. sq. *& labore manuum victitare* 48
Mons Cœli, Cœlius 251
Mons Fortis 139
de Monte Forte Comites 79. 82. 94
Mons Victoris 23
S. Moritz 135
Mosi 126
Moysses Decanus S. Galli *7
Müller, qui Molendinatores, Patricii Sanctgallenses 94
Munitiones 124
Münt-zer, qui Monetarii, Patricii Sanctgallenses 94. 96
Murmuria, Murmurio sus 129
Musices inventio ex incude & rota 116. *mutatio. renovatio & perfectio* 116. *utilitas* 236. *partitio in Choralem & Figuralem* 116. sq.
Musici modi 117
Mutzo Comes, primus in Aula 68. *ejus injustitia* 68. 69

B. Narcissus Episcopus Tolosanus Draconem interfecit 193. 194
Nativum 104
Nebis Dux Alamanniæ 166
Nechinburg 60
de Nellenburg Comites 71. *Lantgravii* 136. 242
Nemidona, id est Spira 158
Neophicus, Nephicus 131
Neoptolemus 140
Neuma 116
Nicolaus Pontifex R. 236
de Nidervvile Nobiles 96. 97
Nigra Silva 124
Nigri libri, id est necromantici 26
Nitkarius Episcopus Augustanus 203
Nobiles qui 137
Nobiles qui habitarunt circa S. Galli cellam, antequam esset Monasterium 107
Nobilium apud Helvetios multitudo unde 29
Nobilium apud Helvetios plebeja conditio 109. 251
Nona 125
Nonales, Nonaliæ 125
Nonalis cervisia 125
Nonna, id est Monealis 154
Norici Duces 30
Nortmanni in Campaniam 66. *in Scotiam* 203
Nortpertus Abbas S. Galli *10. 70. 98. 206
Notingus Episcopus Constantiensis 35. *obit* *7
Notkeri tres 228

Notkerus Balbulus 23. 24. 25. 26. *nominis etymon* 227. *parentes illustres* 12. 227. *Caroli Crassi Nepos* 227. 232. *ejus balbuties* 228. *Schola praficitur* 24. *ab Ottonibus Impp. medius ducitur* 245. *cæcus* 246. *ejus scripta* 246. *Magister Sequentiarum vocatus* * 6. 100. *obit* * 6. 246. *sepulchrum* 65. *canonizatur* 81. 233. *ejus nepris* 41.

Notkerus Piperingranum, Medicus Physicus, Pictor & Poeta 39. 40. 45. 47. 50. 55. *bis.* 56. 57. 58. 77. 138. 228. *Magister cognominatur* 41. 77. 138. *præsenio cæcus* 64. *ab Ottonib. Imp. medius ducitur* 64. *moritur cum Burckhardo I.* *6. 65

Notkerus Labeo Abbas S. Galli, Cralohi Abbatis ex fratre, Notkeri Medici ex sorore nepos * 8. 55. 57. 59. 60. 64. *moritur* *6. 65

Notkerus Magister & Monachus S. Galli obit cum Burkhardo II. * 10. 70

Notkerus Monachus & Presbyter S. Galli 100

Notpertus. vide Nortpertus.

Notulæ 30

Nudæ fabæ 111. sq.

Nudimanus 110

Nudipedes pœnitentes 15. 22

Nuncii 110. 111

Nuncii Cameræ ibid.

Nundinæ, quæ nunc Francofurtenses, olim Magontiacæ 26

Nuvenburg ab Henrico Imp. obsessum * 10. *v. Castrum novum.*

De OBerberg Nobiles 107
Ober Teutschland 248

Oblatæ, Oblationes 134

Obolus 255

Occelli Patricii Sanctgallenses 95. 96. 97. 99. *ter* 100

Occidentana 116

Ochibe Ernestum Ducem Alamanniæ in venatione interfecit * 9

Octava 104. 110

Octavianus P. R. Ottonem Imp. coronat * 7

Oeconomus 38

Oeconomi Episcoporum & Abbatum 135

Oenus fluvius 104

de Oetlinshusen Nobiles 99

Offerenda 116

Officiales Monachi S. Galli 120. *eorum servitia* 135

Oflaten 134

Ολαν 253

Operariorum Decanus 114

Opipare 43

Oratorium 250

Orcades 204

Organa in Franciam * 4

Origenis opuscula 9

Orosii volumen 10

Osculandi mos 16. 18. 20. 38. 40. 43. 44. 46. 49. 52. *bis.* 64. 195. 196. 199. 217

Osmannus Presbyter obit 96

Ostiatim 109

Ostien 134

S. Oswaldi & B. Thomæ Ecclesia 78

Oter 251

Otigeba Imperatrix Adalragis Angliæ Regis filia 42. 43

Otkarius Archiepiscopus Moguntinus 203

Otkerus Miles & frater Abbatis Augiensis 46. 53

Ostertus Archiepiscopus Moguntinus * 6

Othmarus Presbyter vocatur ad cellam S. Galli 166. 176. *fit Abbas* * 1. * 4. 202. 252. *capitur & adulterii accusatur* * 4. 178. *Potami incarceratur* 111. *relegatur Stainam* 108. 178. *moritur* * 4. *transfertur ad S. Gallum* * 5. *deponitur* * 4. * 6. * 8. *reponitur* * 6. *ejus reliquiæ* 37. 181. 182. *auctoritate Romana in Sanctum levatur* 17

Ottenbeuren 109

Ottones Imperatores unde 227

Otto Magnus Imp. * 7. 37. 43. 53. 58. *Leo vocatus à filio* 57. 58. *Regis Angliæ gener* 42. *Italiam domat* * 7. *contra Danos* 41. 42. *contra Agarenos* * 7. *contra Abatarenos cum filio Liutolfo* * 7. *contra filium Liutolfum Ducem Alamanniæ* * 7. 37. * 8 *reformat Monasteria* 245 *sqq. moritur*

Otto Junior Imp. * 8. 57 sq. *Heinricum Juniorem Bavariæ Ducem vincit* * 8. 65. *Lotharium Franciæ Regem vincit* * 8. *terram Constantinop. Imp. invadit* * 8. *vocatur Saxonibus Rufus* 42. *Siciliam ponte jungere parat* * 8. *moritur*

Otto III. Imp. * 8. 67. *injustitiæ arguitur à Monachis* 68. *moritur* * 9. 70

Otto Pictaviæ Comes & Saxoniæ Dux eligitur Imperator 79. 81. 92. *confirmatur à Papa* 81. *fugatur & pellitur* 79. 80

Otto Dux 58. 59

Otto Episcopus Constantiensis 71

Otto Comes Marchtorfio 72

Ottwinus Alamanniæ Dux 251. *Alamanniam vastat* 163

Ouglin Patricii Sanctgallenses 100. *vide Occelli.*

*P*Abmberk Franciæ urbs 15. *& Comitatus ib. vide Babenberg.*

Pagus 114

Pajer, qui Pavari, Patricii Sanctgallenses 96. 97. 100

Palatium S. Galli 108

Palatinus homo 13. 24

Palatinus de Rheno & Wittelsbac contra Philippum Imp. 76. *eum interficit* 79

Palzo Spirensis Episcopus 49. 51. 58

Panes mille in uno clibano simul cocti 16

Panifices, Panificium, Panificare 142

Pannus, Pannosus 127

Panthema 115

Pantingus 255

Papa eleemosynam dat pridie Palmarum 20. sq.

Papia caput 70. *vide Paveja.*

Paralysis, Parlysucht 138

Paratura 124

Pardi 87. 141

Parensis Comitatus 253

Parentes, Parentela 139. 140

Parisiensis Academia 78

Parma 36

Parricidii pœna 216

Participium 44. 51. 163

Partus excisus arvina porci recens cæsi insuitur 43

Passionalia 8

Passionis diebus reconciliantur latrones & malefactores 79

Pastores hirsuti & prolixis barbis 17. *servi proprii* ibid.

Patrare 108

Paveja conquisita * 4. 5. *vide Papia.*

Pavari Patricii Sanctgallenses 96. 100

S. Pelagii Martyris corpus 19. 234. *ejus miracula* 19. *sarcophagus* 19. *Pelagio qua loca dederit Salomo* 22

Pelliparii 142

Perchtera inclusa 41. 125. *vide Perethrat.*

Pere. Hebraica vox 126

Peregrini de loco emigrantes non possunt alibi constitui Episcopi 158

Peregrinationes Romam 19. 63

Perethrat incusse * 7. *moritur* * 8. *vide Perchtera.*

Periodus 17. 112

Περίπλοι, ἰφοδευόντες 115

Pertholt

Perthole Sueviæ Comes 15. *vide Perthold.*
Perlustrium 124
Pestilentia in Francia *5. *6. *in Europa* *9. *in exercitu Heinrici Imp.* *10. *animalium* *5.*7
Petrus Cantor Romanus 29. 230
Petrus Rex Ungariæ à suis pulsus restituitur *11
Petrus Veronensis Episcopus 14. 231
S. Petri Basilica 5. *Parochiæ* 108
S. Petri Cella, Peterszell 98
Petridomus Monasterium 102
Pezpremo Dux Bohemiæ bello petitur *11
Pfänning 255
Pfandt, Pfändten 255
Pfülben 122
de Pfulwendorf Comites 75. 137
Pfundthalter, Pfundtpfänning 255
Pharus 173. 253
Phiesco 110
Philascia 253
Philautia humana 22
Philippus Imperator eligitur 79. *confirmatur* 79. *comitia celebra* 76. 79. *expeditionem in Turingum & Herbipolensem suscipit* 76. *occiditur* 79. 81
Philologia 78. 81. 84. *ejus nuptiæ albis intextæ* 45
Phlebotomiæ periculum 173
Phrygius modus 116
Phusca 110
Physiognomia 83. *sq.*
Pictorum gens 204
Pichen, Picken 121
Pierius 256
Pignus 255
Pilichrimus Coloniensis Archiepiscopus *10
Piltra 119
Pincernæ Abbatis S. Galli 60
Pipinus Majordomus Martelli pater Alamanniam vastat 252. *moritur* *4. 201
Pipinus Majordomus Martelli filius eligitur in Regem Francorum *4. 165. 183. *totam Germaniam Galliamque regit* 198. *Longobardos debellat* *4. *Saxones* *4. *Aquitanos* *4. *Wascones* *4. *solus regnare incipit* *4. *venationem habet ad Fauces* 197. *S. Magno quid donarit* 198. *moritur* *4
Pipinus Caroli M. filius Romæ baptisatur *5
Pipinus Caroli M. spurius in monasterium truditur *5
Piraticum 126
S. Pirminus pulsus *4. *in Augiam venit* *4
Piscella pro parva piscina 99
Pistores Patricii Sanctigallenses 97. 99
Pitra major & minor 15. 73. *vide Büren.*
Placitum 108
Plagales toni 117
Plana 137
Plateeta 129
Planatim 109
Plebes, Plebanus 140
Πλέθρον 140
Pluralitas beneficiorum Ecclesiasticorum canonibus vetita 75
Pœmani, id est Bohemi *11
Pœnitentes nudipedes 15
Poile 130
Pollinctores 212
Polymitare 128
Pondo marcarum 139
Pons maritimus Darii Persarum Regis, & Ottonis Imperatoris *8
Pons Æneus, Pontalt 122
Poppo Herbipolensis Episcopus 49
Potamum Comitum Sueviæ oppidum 15. 111. 178. *inde Potamicus lacus* 100. 111. 147. 248
Potentia pro munitione 87
Potestates 251
Potestativa manus, Potestative 108
Potirium, Potitium 143
Prebenda 134
Præfectus pro Duce 163
Præfecti Castrorum sub Ducibus 156
Præpositus Monasterii quis 168
Præstationes 119
Pregantia 250. *vide Bregentz.*
Primas, de Archiepiscopo 50
Primates, id est, Principes 112. 140
Primarchatus 136
Primicerius 121
Primipilares 121
Principes, id est, Duces *ibid.*
Princeps debet esse virtute præditus & moribus populo gratus 30
Principes viros in comitatu Imperatoris singulari mensæ pastos 16
Principes esse S. Galli Abbates 78. 84. 87. 89
Principum magnificentia stare Ecclesias 77
Prisciani Grammatica 8
Probatio per aquam 132
Processiones S. Galli 16
Propheta, Προφητεύειν 132
Provinciarum 109
Psallendi utilitas 256
Psalmicani 56
Psalterium 116
Pudericolor 130
Pulant Sclavi, id est Poloni *10
Pulsi Rex Agarenorum suspensus *7
Pulvillus 122
Puorren 73. *in marg.*
Purra v. Pitra.
Pyrale 130
Πυγεγος 141
Πυξὸς 126
Pyretus 256
Pythagoras harmoniam Musicam quo modo invenerit 236. *in marg.*

Quadragesimæ abstinentia conjugalis 22. *sq.*
Quaradaves 154
Quartalis 111
Quæsitare 142. *sq.*
Quaternio 134
Quinti Curtii Gesta Alexandri Magni 8

Rabani Archiepiscopi comment. in Jeremiam 9
Rachenburger 108
Rachenstein 72
Rachilda inclusa *6. 41. 42. 217. 219. 220. 225. 226. *ex nobili familia Argoviana* 224. *ejus miracula* 42. *moritur* *7
Radisponа crematur *6. *vide Regenespurch.*
Ramsowe 94
de Ramstein Nobiles 93. 94. 95. 97. 98 *bis*
de Ramswag Comites, Barones, Nobiles 95. 98. *bis* 99. *bis* 100. 109
Rankwile 248
Rappenswil. vide Rapprechtswil.
Rata donaria, pondera 129
Ratoldicella 102
Ratpertus Magister & Monachus S. Galli 13. 14. 23. *sq.* 77. 237. *ex illustri familia* 12. *ejus laudes* 24. 25. 26. 27. *moritur* 27
Ratpertus Abbas S. Galli 3. *5
de Raprechtswile seu Rappenswil Advocati Comites Kyburgenses 87. 98
Ravenspurg 76. 107. 108. 112

Rebellio 124
Rectilinium 47
Rectores B. Magni 224
Refectorium 130
Refrigium 82
Reges cur dicantur Majores domus 252. sq.
de Regenſperg Barones 135. *Camerarii Monaſterii S. Galli* 92. *ejus oppidi ſitus* 135
Regenſpurch ad Danubium * 5. *vide Radeſpona.*
Reginherus Marchio Conrado Imp. reſiſtit * 10
Regula Benedicti & reliquorum Patrum 8
Regularia 45
Reich, id eſt Keiſer 112
Reingeſchwrile 85. 86. 87
Religio non armis, ſed oratione tuenda 80. sq.
Reliquiæ Sanctorum 19. *eas circumgeſtandi conſuetudo vetus* 33. sq.
Renacli feſtum inſtitutum 71
Rerum Domini 253
Retiaculum 252
Retinacula 121
Rhagiſcia 111
Ῥῆεν 109
Rhenus unde dictus 109. *Potamicum lacum influit* 101. *perfluit* 107
Rheni vallis, Rhinthal 111. 135
Rhetia 147
Rhetia Curienſis 210. 154
Rhetiani dicti etiam Sanctgallenſes & Arbonenſes 163
Rhetica lingua 124
Rhinaugia 205. 206. *ejus Monaſterii origo* 255
Rhingavv 135
Rhodanus Lemannum perfluit 107
Rhonus 109
Ῥόδε 109
Richere Comes de Buochorn & Altſtetten 47. 60. 61. 63
Richlin Hartmoti Abbatis ſoror Comitiſſa 9
Richlin, qui Divites, Patricii Sanctgallenſes 96. *in marg.* 97. 99
de Riedern Nobiles 97
Rinegg Caſtrum 80. 82
de Rinegg Nobiles 99. 100
Rinnen 109
Riter Patricii Sanctgallenſes 94
Ritterſchafft 127
Rivarium 216
Roccus 128
de Rodesheim Nobiles 94
Roeſch cives Wangenſes in Suevia 94
Rogationes 131
de Rogvvile Nobiles 98
Robolues rinti 10
Roma ſi fueris, Romano more jejunandum 89
Romanæ Curiæ avaritia & rapacitas 85. 88
Romana Sabaudorum & Rhetorum lingua 124. 128
Romans 124
Romanus, Cantor Romanus S. Galli 29. 230
Romanicus modus Lydius 117
Romanus cantus 29. 230
Romanſce, Romanice 44. 48. 56. 124
Romishorn, Romanshorn 111. 137. *vide Ruomashorn*
de Romishorn Nobiles 137
Romulus fictitius fundator monaſterii Weingartenſis 107
de Rorbach Nobiles Suevi 95
de Rordorf Eberhardus 80
Rorſtanchin 15. *alias Rorſchach & interdum Roſchach, olim oppidum* 73
de Rorſchach Nobiles 95. 96. 97. 99
de Roſenberg Nobiles 94. 95. 97. 99. 107
Rota gyratio invenit Muſicam harmoniam 116
Roten. vide Ruſi 53
Rotvvila 31. 165
Rudolfus Rex Burgundiæ pugnat cum Burchardo Duce * 6. *ejus filiam accipit*
Rudolfus Rex Burgundiæ fugatur à ſuis * 8. *moritur* * 10
Rudolfus de Rhinfelden pſeudo-Rex 71. *fugatur* 71. *occiditur* 72
Rudolfus Comes de Pfullendorf. 61. 137. *in Paleſtina mortuus* * 12
Rudolfus de Giutingen Abbas Monaſterii 87. 88. 92
Roma moritur Epiſcopus Curienſis 83. 99
Rueggerus Monachus S. Galli 14. 15. 25
Ruſi Patricii Sanctgallenſes 99
Ruggenbein mons 81. 99
Rünſen 109
Ruodhardus Epiſcopus Conſtantienſis obit * 10. 72
Ruodmannus Abbas Augienſis * 7. 45. 46. 47. 48. 58. 59. 60. 64.
Ruomaldus Epiſcopus Conſtantienſis 71
Ruomashorn 76. *vide Romishorn*
Ruomo Monachus S. Galli 63
Rudperti Monachi obierunt * 10
Rupert. Subdecanus 57. 59. 61
Ruſa fluvius 109

Sabaudica lingua 44. 124. 128
Sabbatus dies, v. feſtum 128
Sacer pagus 227
Sagöpach 55
Sacrilegii vindicta divina 80. 82. 167
Sacrofagus 113
Sagma, Sagmarius 122
Sal Spirenſe 52
de Salem Abbas 80
Salma 122
Salomones tres Conſtantienſes Epiſcopi 12
Salomon II. Epiſcopus Conſtantienſis 182. 187. *cenſum poſtulat à Monachis S. Galli* 7. 12. *intereſt translationi S. Galli* 9
Salomon III. Epiſcopus Conſtantienſis & Abbas S. Galli * 6. 12. 13. 98. 210. 211. 215. *illuſtri familia Ramſvvagiorum ortus* 12. 109. *ejus parentes & frater* 12. *ſtuprum & baſtarda* 22. *ſit Capellanus Ludovici Imp.* 12. *Monaſterium ingreditur ſine venia* 13. *ſumit habitum Monaſticum* 14. *ſit Monachus* 14. *in Aulam Imperatoris revocatur* 15. *ſit Canonicus Elevvangenſis* 12. *Abbas Cambidonenſis* 12. *S. Galli* 14. *Epiſcopus Conſtantienſis* 15. *Abbas Augienſis* 15. *fugit Duces Suevie* 16. *eosdem ex carcere liberat* 16. *invitat ad convivium* 16. *ambitione fere perditur* 16. 17. *reſidet in Cella ſua in Turgovia* * 6. *capitur à Ducibus Suevie* * 6. 17. *ſq. liberatur* 17. *Romam pœnitentiæ cauſſa pergit* 19. *Scholaribus S. Galli privilegia confirmat* 21. *ejus verſutiæ & vafrities* 19. 38. *laudes* 21. *ſq. res geſtæ* 233. *mors* * 6. 22
Salomonis Cella 41. 125
S. Salvatoris Cella 73
Samnia provincia 152
Sandapila, Sandapilones 142
Sandratus Monachus Colonienſis 48. 57. 58. 59. 61. 62. 63
Saporare 112
Saraceni * 4. *ex Aquitania dejecti à Theutone* * 4. *venerunt primum in Franciam* * 4. *vincuntur apud Pictavium* * 4. *in Gotia* * 4 *apud Narbonam à Wilhelmo* * 5. *in Gallicia* * 7. *ab Imperatore Conſtantinopolitano in auxilium vocantur contra Ottonem Imp. Romanum* * 8. *in Burgundia delentur* 35. *ſq. in Alpibus Abbatiſcellanis graſſantur* 57. *eorum pernicitas* 57

Sarewat

Sarewæt 115
Sarge, Serge 115
Sarunctes 254
Satyrici 112
Sauma 122
de Sax Barones 77. bis 79. 95. 109. 256
Saxones debellantur à Martello * 4. à Carlomanno & Pipino * 4. à Carolo M. * 5. irruunt in Franciam * 5. rebelles & perjuri * 5
Saxonum prosapia apud Helvetios 227. 256
Scaftarius Proabbas Monasterii S. Galli ante Othmarum 108
de Scafrolsheim Nobiles 94. 97
Schafhusen Monasterium 73
Schafner. vide Dispensatores
de Schatenhuoch Patricii Sanctgallenses 95. 96
de Schellenberg Barones, nunc Nobiles 109
Schemata verborum 140
Schenken de Castel Nobiles 110
Schenken de Landegg Pincernæ Monasterii S. Galli 92
Schizingovii Patricii Sanctgallenses 99
Schlappen 123
Schmuorlini Patricii Sanctgallenses 94. 96
de Sibenenstein Conradus punitur ob sacrilegium 80
Scholæ Cavonicæ & Clausfrales, Cantorum 109. 230
Scholasticorum ludi permissi 133. bis Pid. ludi.
Scholarium S. Galli privilegia & consuetudo 21. Indus triduanus 17. 21
Scholastici Patricii Sanctgallenses 95. 96
Schoudiers Patricii Sanctgallenses 96
Schovvinger Patricii Sanctgallenses 135. vide Scoubini
Schrodisii Patricii Sanctgallenses 95. 98
Schurlezzer Patricii Sanctgallenses 97
Schussius amnis 102
de Schwartzenbach Nobiles 100
Schwartzwalde 35. 124
Scopozæ 95
Scotia & Hibernia eadem 217. 247. 248. sq.
Scotiæ Reges 248
Scotorum peregrinandi studium 175
Scoubini Patricii Sanctgallenses 98. an Schowingii 98
Scriptorium, Scriptorio 52. 114. 130. bis
Sculdahis, Sculetus 143
Schuoler. vide Scholastici.
Scuta viminea 119
Scutella, Schüssel 133
Secar 126
Secel, Sicel 256
Sechingen ad Rhenum 35
Seconis Monasterium 248
Securitas 107
Sedile, Sedals 121
Sedulius Scotus * 5
Sellare 47
Semperfrey 137
Senior, Senioratus 47
Seniissimus 65
Sennia heremus 154
Septem dies 104
Septimæ 110
Septimus mons 110
Sequentiæ, Sequentiarius 51. 235. sq.
Ser, Sera 123
Seraculum, Serraculum 121. 253
Serge, Sarge 119
SS. Sergii & Bacchi passio 8
Sericales 115
Servi si non timent, tument 30
Servus nec jurantibus credendum 60
Servitium 135
Siccitates aquarum * 8. * 9.
Sicera 126
Siciliam ponte jungere voluit Imp. Otto * 8
Sidel 121
Sidonius Constantiensis Episcopus * 4. 65. Abbatiam S. Galli invadit 3. 168. intestinorum dolore moritur * 3. 168. sq.
Sidra 126
Sigebertus Junior Austrasiæ Rex 105. 107. 154. interficitur 191
Sigefridus de Ramsvvag Comes 18
Sigilla Abbatum S. Galli 58
Sigilla Imperatorum litteris impressa osculandi mos 5. 61
Sigillus 121
Sigmarus 135
Sigmaringen 71. 135
Sigmaruwang 135
Signa in cœlo * 6. * 11
Signa facere minus est quam bene vivere 246. vide Miracula
Signifer 71. 121. sq.
S. Silvestri vita 10
Similare 130
Simmera 111
Simprechr Patricii Sanctgallenses 99
Simsolfus Monachus S. Galli 61. ejus criminationes 24. 25. sq. 237. pœna 24. sq. furtum 29
de Singenberg Dapiferi Monasterii S. Galli 95. 97. 100.
Simpertus Episcopus Augustanus 201
Sintrammus scriba egregius, & ejus opera 20
Sintria, Sintrianus, fluvius 56. 71. 72. sq. 119
Sisinnius * 5
Sittrundorf ad Monasterium S. Galli 13
Sitis ingens * 8
Sitter, fluvius 119
Slesvvick 41. 43
Sodes 122
Sol pro die 114
Solini Polyhistor 10
Solitarius 125
Solium 130
Sontarius S. Columbani & Galli discipulus 190
Soracis mons 152
Sparrones 119
Species 252
Spelta 133
Spera S. Crucis 115
Spicarium 133
de Spiegelberg Comites 97. videntur Kyburgii fuisse.
Spira olim Nemedona 138
Spirituales bellicosi à Deo puniuntur 79
Spisarii Patricii Sanctgallenses, dicti de Spisekk 95. 97. 98. 99. 100
Spizzi Patricii Sanctgallenses 99
Srabenez Patricii Sanctgallenses 95
Stain in insula Rheni * 4. 168. 178. nunc oppidum, ibid.
Staina fluvius 152
Stainheim 10. 17. 45. 121. olim oppidum 17
Stalla 110
Stationarii 114
de Stein Nobiles 95
Steinigunekke 107
Stella nova * 6. * 8
Stellas inter se volitasse * 6
Stephanus P. R. in Franciam venit * 4. mortuus * 4
de Strofeln (Stasili) Nobiles 70

de Stoufen Barones 94
Stoupus 113
Strabi seu Strabones 144
Straspurch capitur & diripitur *9
Stroſa 253
Stropheum 36.122
Stulem Patricii Sanctgallenſes 94
de Sturzenek Nobiles Sueui 97
Subarrare 128
Subjugales toni 116.ſq.
Sueuia olim non Ducatus, ſed Præfectura Imperii 17. *ejus Dux primus hereditarius* 92. *vide Alamannia.*
Sueuiæ Dux Dapifer Monaſterii S. Galli 92
Superbia pœna 25
Suppa 142
Suſceptacula Regum 131
Suſilini Patricii Sanctgallenſes 94
Suſum aut juſum 118
Suſurria 129
de Swanberg Nobiles 107
Symbolus pro collatione 51.55
Synaxis nonæ 27
Synodica S. Galli Monaſterii 56

T. in Z. 250
Talenta 124
Talto Comes Turgoviæ 2.107
Talzones Nobiles 97
de Tegerfeld Barones 81.96
Tegernowa ad Monaſterium S. Galli 13
Tello Curienſis Epiſcopus 172
Temeri Rex Scotiæ 249
Tempeſtates horrendæ *8
de Tengen Barones 98
Tenne 256
Teriſtrum 255
Terræmotus *5.*6. *7.*9.
Terwe 126
Teſtamentum pro inſtrumento 86.143
de Tettichoven Nobiles 99
Teutonice 128
Thaarra 111
Thaſſilo Bavariæ Dux Carolo M. ſupplex *5
Thenſaurus 131
Theodebertus Rex Auſtraſiorum 1.107.149. *decertat cum fratre Theodorico* 191. *fugatur* 191. *comprehenſus ad Brunnibieldem mittitur, à qua fuit peremptus* 192
Theodegiſilus narrator vitæ Sanct. Magni 200
Theodericus II. Burgundiæ Rex 149.191. *miſerabiliter perit* 192. *cum quinque filiis* 192
Theodericus Conſtantienſis Epiſcopus 71
Theodo Bavariæ Dux obſes apud Carolum M. *5
Theodorus Clericus 151.163.192.252. *Eremita & Abbas Campidonenſis* 196.198.199.200
Theodorus Romanus Cantor 230
Theophania Imperatrix cum filio Ottone *8. *moritur* *8
Theorica 138
Θεωρεῖν, Theren 111
Theſeus menſis 104
Theudo contra Saracenos *4
Thieto Abbas S. Galli *7. 36. 37. 124. *reſignat* *7
Thietpaldus Abbas S. Galli *10. *obit* *10
Thietpertus Presbyter S. Galli obit *8
Tholus 130
Tigurinus lacus 107. *vide Turicinus.*
Timpus 133
Tina 256
Tiprum 253
Titulus 110
Tiufenbach 77
de Tiufenow Nobiles 95
de Tiundelingen Nobiles 99
de Tiurenhaim Nobiles 97
Toggia 250
Toggenburg Comitatus 141.250. *capitur & conflagratur* 72. *ad Monaſterium venit* 89
de Toggenburg Comites 73.85. *& ſqq.* 94.107.136. *fratricidium* 85.86. *potentia* 87
Toloſa capitur *4
Toloſeni *7
Tolutarius 129
Toni Muſici 116
Tonitrua ingentia *7
Tonſuræ dedecus 45
Torneamentum 139
Torner, Törnierer 139
Torrere 111
Toſa fluvius 111
Tota Regina Gallicia ſuperat Saracenos *7
Toxica 141
Tozzo Presbyter 194. *fit Ep. Auguſtanus* 200. *moritur* 201
Tragœdia 35.ſq.
Trajani anima quomodo dicitur liberata 217
Tributum Monaſterii S. Galli, quod Imperatori pendendum 7. *quod Epiſcopo Conſtantienſi* 5
Tributarii, Zinßleuth 198
S. Trinitatis Caſtellum 119.ſq.
Triſtitia cavet, oportet, quæ vult ſtudere 70
Trivium, Trivialis ſchola 139
Trogen 82
Troia Italiæ urbs deditur *9
Tropi Muſici 116
de Truttpurg Nobiles 93
Tubæ Alpinæ 118
Tubarum inflatio diverſa 29
Tubthac Rex Scotiæ 249
Tucca 206
Tucconia 1.107.149.192.250.
Tuch 115
Tugium 107.250
Tulbiacum caſtrum 191. *prælium ibi* 191
Tülingia Landgraviatus 253
Tullis facundia 84
Tünicher 115
Tunicæ 115
de Tuuriutun Nobiles 95
Turbata vallis, Turbenthal 16.111
Turbines vehementes *8.*10
Turegum 250
Turgowe 163.227. *ejus Comes* 107.115
Turicinus lacus 1.192. *vide Tigurinus.*
Turinga Villa 3
Turingiæ Lantgravius ab Imperatore bello petitur 76
Tuſci apri 118
de Tüſelingen Nobiles 94
Tutilo Monachus S. Galli 12.13.14.23.77.238.ſq. 240. *ex illuſtri familia* 12. *ejus laudes* 24.25.26. 27.28.29. *anaglypha* 19.26.28.29. *moritur* 28
Twentibolch Rex occiditur *6
Twiela munitio Bertholdi Zeringenſis 74
de Twiele Nobiles 74
Tyrones 127.139

Vadante Caminatas 95
Vadium, Vadiare 138
Vallis Turbata 16. *vide Turbata.*
Vannus 219
Variola morbus Kaminaldi Epiſcopi 56
Varro 206
Vaſa olim ſignata 121
Vaſis aneis celebrabat Columbanus, & cur 156
Vaſſus, Vaſallus 140

Vberlinga 102
Vberlinger Patricii Sanctgallenſes 98
Vdalricus de Dilingen Epiſcopus Auguſtanus 31. 33. ſq. 37. 215. *obit* *8
Vdalricus Epiſcopus Baſilienſis 5
Vdalricus I. Abbas S. Galli 66. *moritur* *8
Vdalricus II. Abbas S. Galli 71. 206
Vdalricus Dux Carnotenſis, III. Abbas S. Galli 71. 72. *& Augienſis* 71. *Aquilegienſis Patriarcha* 70. 71. 72 ſq.
Vdalricus de Tegerfeld, IV. Abbas S. Galli 75. 91. *Curienſis Epiſcopus* 76. *reſignat* 76
Vdalricus de Veringen, V. Abbas S. Galli 76. 92
Vdalricus de Sax. VI. Abbas S. Galli 77. 78. 92. *ab Imperatore Romam mittitur* 237
Vdalricus de Giutingen, VII. Abbas S. Galli 92. 93
Vdalricus de Buochorn Comes 42. *capitur ab Vngaris* 42. *liberatus mendici habitu ad ſuos redit* 42. 43
Vdalricus de Gameringen Baro 71. 136
Vdalricus de Kiburg Comes 15
Vdalricus alius de Kyburg Comes ingratus 80
Vdalricus Turgoviæ Comes vincit Agarenos *6. *moritur* *8
Venatio an permiſſa clericis 151
Veneris dies 224
Venetus lacus 111
de Veringen Comites 76
Veſcer Patricii Sanctgallenſes 97
Veſontium 35
Viſpilo vide Viſpilio.
Veſtes Eccleſiaſticorum non ſint variegatæ 43
Via 139. *Viatum* 109
Vicarius Ducis, id eſt Comes 199
Vicedomini 135
Victor Curienſis Rhetiæ Comes 2. 166. *violaturus S. Galli locum à Deo punitur* 80. 167
Victor Rhetus Monachus Nobilis & doctus 37. 38. 39.
S. Victoris mons 10. 23
Victorinus de S. Trinitate 8
Victuale 125
Vigiles Monaſterii 13
Villa 121
Villani, id eſt ruſtici 118. *pro nebulone* 124
Villici, Villicare, Villicatus, Vallicatio 118. 137
Vina, Villa 3
Vina an miſcuerint Germani 131
Virgilius 206
Viſiones aliæ ſpirituales, aliæ corporales, & de utrisque 214
Viſitatores 130. *perdunt Monaſteria* 89. 90
Viſpa, Viſpellio, Viſpilo, Viſpilator 142. 252
Vitalianus P. R. 230
Vitaliani Cantores 230
Vitæ patrum 10
Vitrea vaſa preciosa 16. 111
Vlulatus 235. ſq.
Vngarorum irruptiones in varias gentes 31. *bis* 32. 34. 223. ſq. 235. ſq. *non eſſe Agarenos* 42. *eorum bibacitas* 32
Vngaria Regina nupta Kethernaco Scotiæ Regi 248. *& ſq.*
Vnuchun Rex Scotiæ 248. *Vogeſus v. Voſagus.*
Vogt 135
Volini Patricii Sanctgallenſes 95. 98. *ter.* 99
Volo Comes de Kiburg occidit *6. *vide Wolo.*
Vom Adel 112
Voſagus, Voſegus 1. 124. 249
Voto Burgundiæ regnum invadit *10. *deditur Imperatori* *10. *occumbit* *11
Vrbani, id eſt cives 111
Vrbani Patricii Sanctgallenſes 97
Vrinæ faceta deprehenſio 55
Vrnaſcha fluvius 71

de Vrſtein Comites 99
Verſus S. Eutychii 250. *S. Corbiniani* 250. *S. Magni* 190. 199
Vſupelliones 142
Vtlibergæ arx deſtructa 93
Vulci *7
Vzena villa 87
Vzinaha villa 3
Vzinbeck Caſtrum 87

W Alafridus Abbas Augienſis 93. 144. *obit* *6. 98
Waldo Abbas S. Galli 3. *5. *ejus præclarum reſponſum ad Carolum* 4. *ſcriptor egregius* 4. *ſit Abbas Augienſis* 4. *& tandem S. Dionyſii in Francia prope Pariſios* 4
Waldo Curienſis Epiſcopus obit *7
Walewis villa 47
Waltharii Manuſortis Vita 41
Walterus de Druzburg Abbas S. Galli 92. 93
Waltherus Magiſter Phyſicus obit 96
Waltkylche, Waltchircha 15. 73
Walto Decanus S. Galli 39. 40. 57. *obit* 41
Walto Minor Monachus S. Galli 45
Waltrammus Comes Turgoviæ 107. *ejus poſſeſſiones & prædia* 166. 176. 183. *Cellam S. Galli in Abbatiam erigit* 2
Walträmmus Monachus S. Galli doctus 25. 26
Waltrammus Presbyter & Decanus S. Galli 216. 219
Wannngus frater Cralonis Abbatis 37. *ejusque Capellanus* 40
Wanwis Monachus S. Galli 59
Warinus & Ruadhardus Comites 2. *3. *Ravenſpurgenſes* 107. 111. *Alamanniæ Duces* 168. 177
Warmannus Epiſcopus Conſtantienſis *10. *moritur* *10
Waſconia devaſtatur *4
Waſcerburg 31. 35
de Waſſerburg Nobiles 94. *videntur fuiſſe Comites de Monteforte* 94. *in marg.*
de Watte Patricii Sanctgallenſes 99
de Wattenwil olim Barones, nunc Patricii Bernenſes 109
Walzemannus primus Abbas Monaſterii Duellenſis 53
Weingartenſe Monaſterium à quo exſtructum 107
Weisbacha fluvius 119
Weletabi Sclavi Germaniam vaſtant *8
Welfhardus Comes Conrado Imperatori rebellat, videm reconciliatur *10
Welfo Dux 72. 73
Wendilgarta Comitiſſa Heinrici Imperatoris neptu 42. *includitur* 42. *redditur marito* 42
Wengin caſtrum 87
de Wengen olim Comites 109
Werchtegen 114
Werda 111
de Werdenſtain, qui & Werſtan & Wernſtain Nobiles 94. 99
Werdo Abbas S. Galli 4. *moritur* 4
Werinherus Augienſis Monachus Pſendo-Abbas S. Galli 72
Werinherus Abbas S. Galli 75
Werinherus Præpoſitus S. Galli 75
Werinherus Comes infeliciter pugnat cum Bohemis *11 *an fuit Francomie, de quo jam ſequitur?*
Werinhere Comes Franciæ 15. *ab Hattone Archiepiſcopo circumventus trahitur* 15. *decollatur* 15
Werinherus Comes de Kiburg capitur à Conrado Imperatore 10. *interficitur* *10
Wernherus de Arbona Epiſcopus Conſtantienſis 80
Werra 87
Weſpini Patricii Sanctgallenſes 94
Wetachii Patricii S. Gallenſes 95

Wettinus Monachus Augiensis obit *5. ejus Pisio 9
S. Wiborada 31. 32. 33. 34. nominis etymon 207. ejus parentes 207. includitur *6. martyrisatur *6 42. 248. canonisatur 71. ejus clausula 41
Wichpertus Episcopus Augustanus 199. 200. moritur 201
Widam Patricii Sanctgallenses 95
Widaris Patricii Sanctgallenses 94
Wienachter Patricii Sanctgallenses 95
Wigant Patricii Sanctgallenses 97
Wilaba, Wila, Wilo, oppidum Turgoviæ 57. 86. 132. venit ad Monasterium 89
Wila oppidum Imperiale Suevia 132
de Wildenstain Nobiles 94. bis 96
Wilegisus Archiepiscopus Magontinus 44
de Wilere Nobiles Suevi 94. 95
Wilhelmi Comitis Pictavensis filia nubit Heinrico Imperat. *11
Willimarus Presbyter Arbonensis 1. 165. 151
de Wiltberg Nobiles 95
Windonissa 15. ejus Comes Landolous 15. moritur 15
Winiachus Presbyter Hibernus 190
Wintertura *6
Wirbs Patricii Sanctgallenses 97
de Weger Patricii Sanctgallenses 97
Wolfes riuti 10
Wolffhardus Comes de Kiburg 255
Wolfharius Episcopus Remensis in Rhetia Curiensi appellationes audit nomine Caroli Magni 4
Wolfleoz Abbas S. Galli 5. Episcopus Constantiensis 4. 5.
Wolo Comes de Kiburg & Monachus S. Galli 27. 115. 242. cadit 28. 242
Worblinga 112
Wter 252
de Wurmlingen Nobiles 97

Z. pro T.
Zabulus, pro Diabolus 250
Zugillini Patricii Sanctgallenses 241
de Zaringen Duces 95
Zea 135
Zelter 133
Zenobita 129
Zigaren, Zigeuner 104. 132
Zilin Patricii Sanctgallenses 95. 97
Zollikon 114
Zollikoveri Patricii Sanctgallenses 99. 114
de Zorn Barones Marescalci Monasterii S. Galli 92
Zotanus Dux Pannoniæ baptisatur *5
Zotgnavus Dux Abatarenorum vincitur *7
Zuber 131
Zuisalten Monasterium 74
Zuboc 126

TOMI I.

FINIS.

ULB Halle
3
006 314 236

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-825436-p0339-9

RERUM ALAMANNICARUM SCRIPTORES

ALIQUOT VETUSTI,

A QUIBUS

ALAMANNORUM, QUI NUNC PARTIM SUEVIS, PARTIM HELVETIIS CESSERE, HISTORIÆ TAM
ARES QUAM ECCLESIASTICÆ
TRADITÆ SUNT,
RIBUS TOMIS
DIVISI,
CUM
RERUM ET VERBORUM
DIFFICILIORUM,
EX BIBLIOTHECA
IORIS HAIMINSFELDII
GOLDASTI.
E RERUM ET VERBORUM ACCURATISSIMO.
EDITIO TERTIA,
PRIORIBUS EMENDATIOR.
, VITA AC SCRIPTIS AUCTORIS ET
GOLDASTI, ET NONNULLIS ALIIS AUCTIOR.
CURA
CHRISTIANI SENCKENBERG,
Mœno-Francof. J. U. L. & Advoc.

RANCOFURTI ET LIPSIÆ,
Impensis, JOHANNIS FRIDERICI FLEISCHERI.
M DCC XXX.

Farbkarte #13 B.I.G.
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres
Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-825436-p0341-7